הלכה · מערכות ועניינים · מקדש דוד

מקדש דוד חלק ג

רבי דוד רפפורט

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מקדש דוד חלק ג

רבי דוד רפפורט

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מקדש-דוד-חלק-ג/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן לט - מעלות הקדש 5
א 5
ב 10
ג 11
ד 15
סימן מ - טהרת הקדש 19
א 19
ב 21
ג 26
ד 27
ה 30
סימן מא - חולין בטהרה 32
א 32
ב 36
ג 41
ד 46
סימן מב - טומאת אוכלין 47
א 47
ב 52
ג 56
ד 61
ה 62
ו 66
ז 68
ח 69
סימן מג - טומאת משקין 71
א 71
ב 75
ג 78
ד 79
ה 84
ו 85
ז 88
ח 90
ט 93
סימן מד - חבורין 99
א 99
ב 102
ג 104
ד 107
סימן מה - ידים מסואבות 109
א 109
ב 112
ג 117
ד 121
ה 122
ו 124
סימן מו - ספק טומאה בר"ה וברה"י 125
א 125
ב 130
ג 136
ד 141
ה 142
ו 145
ז 149
סימן מז - היסח הדעת 153
א 153
ב 157
ג 160
ד 162
סימן מח - טומאת מגע ומשא והיסט 163
א 163

ב 167
ג 170
ד 172
סימן מט - טומאת מת 177
א 177
ב 181
ג 185
ד 187
סימן נ - טומאת צרעת 192
א 192
ב 196
ג 200
ד 203
ה 204
ו 207
ז 210
ח 214
ט 223
י 226
יא 228
יב 232
יג 240
סימן נא - פרת חטאת 243
א 243
ב 248
ג 253
ד 258
ה 262
סימן נב - מדרס 268
א 268
ב 271
ג 276
סימן נג - בגדים 278
א 278
ב 286
ג 289
ד 292
סימן נד - כלים 295
א 295
ב 300
קונטרס מעניני טהרות 309
סימן א - אהלות 309
סימן ב - כלי חרס 346

סימן לט - מעלות הקדש

א

גרסינן בחגיגה (כ') חומר בקודש מבתרומה שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקדש כו' הרביעי בקדש פסול והשלישי בתרומה:

כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לס' טהרות ז"ל וכן ג"כ מה"ת אין אוכל מטמא אוכל ולא יהיה שלישי לעולם אלא מדרבנן בהכרח לפי שהאב כאשר יטמא הכלי או האדם יחזור זה הכלי או האדם ראשון וזה הראשון יטמא אוכלין ומשקים לבד כמו שקדם ויהיה האוכל שני דאורייתא ג"כ ולא יטמא זה האוכל זולתו ויחזור שלישי אלא מדרבנן כמו שהשרשנו כו' הנה כבר התבאר שראשון ושני כבר יהיו מדאורייתא כו' אולם שלישי ורביעי הנה הוא לעולם מדרבנן וזה אמרו עתיד דור אחר כו' עכ"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דזה דאמרינן דאין אוכל מטמא אוכל ה"נ דאינו מטמא משקה א"כ לא משכחת לה שלישי לעולם מדאורייתא וכ"כ להדיא בפסקא פ"ז מהל' אבה"ט ה"א דבר מפורש בתורה שהאוכלין והמשקין מתטמאין כו' ואין האוכל שנטמא מטמא אוכל אחר מה"ת כו' ולא המשקין שנטמאו מטמאין דבר אחר מה"ת [כלומר לא אוכלין ולא כלים] אבל מד"ס גזרו על האוכל הטמא שאם נגע באוכל אחר טמאוהו, וכן אם נגע אוכל הטמא במשקין טמאין ואין אוכל מטמא כלי שנגע בו לעולם ואפילו מדבריהם וכן גזרו על המשקין הטמאים שיטמאו אוכלין או משקין או כלים שנגעו בהן עכ"ל, הא מבואר דאף זה דאוכל טמא מטמא משקין הוא רק מד"ס וכן בפ"י מהל' אבה"ט ה"י כתב המשקין יהיו אב הטומאה מד"ת כגון מי חטאת ורוק הזב כו' ויהיו ראשון לטומאה מד"ת כגון שנגעו באב מאבות הטומאות וכן אם נגעו המשקים בולד הטומאה בין אדם בין כלים נטמאו מד"ת כו', אבל אם נגעו באוכלין לא קא חשיב משום דאין אוכלין מטמאין משקין מד"ת, ואח"כ כתב שם וכן אם נגעו בשני בין אדם בין כלים בין אוכלין נעשו ראשון לטמא אחרים מדבריהם כו' ע"ש דלטומאה דרבנן קא חשיב נמי אם נגעו באוכלין ומש"ה כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו דלא משכחת לה שלישי ורביעי לעולם מה"ת כיון דאוכל שני אינו מטמא אחר לא אוכל ולא משקה מה"ת א"כ לא משכחת לה שלישי מן התורה לעולם וע"י עצים ולבונה שכתבו התוס' בפסחים דמשכחת לה שלישי ורביעי להרמב"ם ז"ל אי אפשר זה דהא ס"ל להרמב"ם ז"ל דעצים ולבונה מקבלין טומאה רק מדרבנן א"כ לא משכחת לה שלישי מה"ת לעולם:

והנה לפי מה דס"ל להרמב"ם ז"ל דאין אוכל מטמא לא אוכלין ולא משקין מה"ת א"כ כל טומאת אוכלין לטמא אחרים הוא רק מדבריהם, ולפ"ז כל שיעור כביצה לטמא ט"א

הוא רק מדבריהם דהא ס"ל להרמב"ם ז"ל דאוכל מקבל טומאה מה"ת בכ"ש וכל שיעור כביצה הוא רק לטמא אחרים, וא"כ זה דדרשינן בת"כ מכל האוכל מלמד שמטמא בכ"ש יכול יטמא לאחרים בכ"ש ת"ל אשר יאכל אוכל הנאכל בב"א דהיינו כביצה להרמב"ם ז"ל הוא רק אסמכתא בעלמא, ובזה אתי שפיר דברי הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' ט"א כמה שיעור אוכלין לטומאה לטומאת עצמן כ"ש אפילו שומשום או חרדל מתטמא שנאמר כל האוכל אשר יאכל כ"ש ואין אוכל טמא מטמא אוכל אחר או משקין עד שיהיה בו כביצה בלא קליפתה עכ"ל היינו לזה דהאוכל מתטמא בכ"ש הביא לה מן המקרא וכמו דדרשינן בת"כ ולזה דאינו מטמא אחרים אלא בכביצה לא הביא לה מן המקרא כלל ולא הביא סוף דרשא דהת"כ משום דזה הוא רק אסמכתא בעלמא דכל שיעור כביצה הוא רק מדבריהם וכל הקרא דהאוכל אשר יאכל דריש לה הרמב"ם ז"ל לכ"ש ולא דריש כלל דאשר יאכל משמע אוכל שאתה יכול לאוכלו בב"א דכל הכתוב ע"כ קאי רק לטומאת עצמן ולא לטומאת אחרים דאין טומאת אחרים מדאורייתא ולטומאת עצמן הוא בכ"ש:

והנה לפ"ז ג"כ הא דשומר מצטרף הוא רק מדרבנן דצירוף הוא לכביצה וכל שיעור כביצה הוא רק מדרבנן ובגמרא מפקינן לשומרין מקרא דתני דבי ר"י על כל זרע זרוע כדרך שבנ"א מוציאין לזריעה, והנה בזה אתי שפיר דברי הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' ט"א שכתב ז"ל כל שהוא יד ואינו שומר מתטמא ומטמא ואינו מצטרף וכל שהוא שומר אעפ"י שאינו יד מטמא ומתטמא ומצטרף כו' וכתב אח"כ ומנין לשומרי אוכלין שהן מתטמאין עם האוכלין כשהן מחוברין בהם שנאמר על כל זרע זרוע אשר יזרע כו' והכא כתב הרמב"ם ז"ל רק שמתטמא עם האוכל ולא כתב ג"כ שהוא מצטרף משום דזה לא ילפינן מקרא כיון דכל הצירוף הוא רק מדרבנן א"כ קרא אתי רק שמתטמא עמו כמו יד וזה דבש"ס ר"פ העור והרוטב אמרינן דאדרבה דקרא אתי רק להצטרף צ"ל להרמב"ם ז"ל דהאי סוגיא אזלא כמ"ד בפסחים דאוכל מטמא אוכל מה"ת ושייך צירוף מה"ת, עוד כתב שם הרמב"ם ז"ל ומנין לידות האוכלין שהן מתטמאות ומטמאות כשהן מחוברין עם האוכלין שנאמר טמא הוא לכם לכל שבצרכיכם ושם לעיל כתב כיצד מתטמא ומטמא שאם נגעה טומאה ביד נטמא האוכל התלוי בו ואם נגעה הטומאה באוכל נטמא היד וכ"כ בפה"מ ריש עוקצין בהא דכ"ש יד ולא שומר מטמא ומתטמא היינו אם נגעה טומאה ביד נטמא האוכל וכן אם נטמא האוכל נטמא היד ופליג בזה ע"מ שפי' רש"י ז"ל (חולין קי"ח) דמתטמא היינו אם נגע היד בשרץ נטמא האוכל ומטמא היינו אם היה האוכל טמא מטמא אחרים ע"י היד ע"ש דלשטתיה אזיל כיון דס"ל דאין אוכל מטמא אחרים מדאורייתא כלל לא אוכל ולא משקה א"כ יד להוציא הטומאה הוא

רק דרבנן א"כ לא גמרינן זה מקרא דלכם לכל צרכיכם לכן כתב דזה דנפקא לן מקרא דלכם לטמא ולהתטמא היינו שהאוכל נטמא מחמת היד והיד מחמת האוכל והכל רק לטומאת עצמן:

והנה להרמב"ם ז"ל יש לעיין מה דאמרינן כל שסופו לטמא טומאה חמורה א"צ לא הכשר מים ולא הכשר שרץ דהיינו נבלת עוף הטהור ופרים ושעירים הנשרפים ונפקא לן מקרא דעל כל זרע זרוע מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה כו' ומאי נפקותא מדאורייתא מזה שא"צ לא הכשר מים ולא הכשר שרץ כיון דאחרים אין מטמאין מדאורייתא דאין אוכל מטמא אחרים מדאורייתא ולטומאת עצמן מאי נ"מ אם טמאים הם אם לאו בשלמא זה דחולין טמאין מדאורייתא ונעשין שני איכא נפקותא גם לעצמן דאסור לעשותן אותן תרומה וקדשים וכן מעשר שני [וכעין זה כתבו התוס' חולין (ל"ה ע"א) ד"ה האוכל] אבל בנבלת עוף טהור דל"ש בהו תרומה וקדשים ובחולין מאי נ"מ מה"ת אם טמאים הם אם לאו כיון דאין מטמאין אחרים ופרים ושעירים הנשרפים אף שקדשים הם מ"מ אין נפסלים משום טומאת עצמן ממה שסופן לטמא טומאה חמורה א"כ למאי הלכתא הם טמאים, ונראה דנ"מ שאם הניח עליהם קלל של חטאת נפסל דאמרינן בפ"י דפרה דקלל של חטאת שנגע בשרץ טהור דאין כ"ח מטמא מאחוריו נתנו על גביו וכן הניח ע"ג אוכלין ומשקין טמאים פסול דנהי דאין מקבל טומאה מגבו מ"מ פסול אם הניח עליו משום דבעינן והניח במקום טהור ע"ש, א"כ נ"מ שאם הניח קלל של חטאת ע"ג פרים הנשרפים נפסל דכיון שהן עצמן טמאים אינו מקום טהור:

עוד יש לעיין על הרמב"ם ז"ל מההיא דפ' המצניע דאיבעי לן זרק כזית תרומה לבית טמא וצירף שם לכביצה אוכלין מאי מדמצטרף לענין טומאה מי חייב נמי לענין שבת כו' והביאה הרמב"ם ז"ל בעצמו פי"ח מהל' שבת וקשה כיון דלהרמב"ם ז"ל כל צירוף כביצה הוא רק מדרבנן א"כ מה שייך מדמצטרף לענין טומאה יהיה חייב מיתה וקרבן לענין שבת וצ"ל דס"ל דחשיבות לענין דרבנן עושה חשיבות אף לדאורייתא ודוחק וצ"ע:

עוד יש לעיין על הרמב"ם ז"ל מהא דאמרינן ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור ומשום דטומאת משקין לטמא אחרים רק מדרבנן והוי ספק דרבנן א"כ ספק אוכלין נמי כן דהא טומאת אוכלין לטמא אחרים י"ר רק מדרבנן א"כ מ"ש אוכלין ממשקין:

והנה לשיטת הרמב"ם ז"ל אתי שפיר מה דאמרינן לרבנן דטבול יום כשם שפוסל אוכלי תרומה ומשקה תרומה כך פוסל אוכלי קדש ומשקה קדש ולכאורה קשה כיון דמה שטבול יום נוגע הוא שלישי כדאמרינן בפ"ד דטבול יום א"כ אמאי לא יעשה האי

שלישי רביעי בקדש וממ"נ כיון דפוסל את התרומה ועושה אותה שלישי א"כ כשנגע בקדש ג"כ עושה שלישי דהא לא קילי קדשים מתרומה ושלישי עושה בקדש רביעי ולפ"ז אתי שפיר כיון דאין אוכל מטמא אחרים מדאורייתא א"כ מדאורייתא ודאי טבול יום אינו יכול רק לפסול אוכלי קדש ומשקה קדש כשם שפוסל אוכלי תרומה ומשקה תרומה דכל טומאת אוכלין מדאורייתא הוא רק לעצמן ואע"ג דמדרבנן אוכל מטמא אוכל בטבול יום אוקמוה אדאורייתא כדאשכחן בכמה דברים שהן מדרבנן דבטבול יום אוקמוה אדאורייתא וכמו כל הפוסל את התרומה מטמא את המשקין להיות תחילה דלא גזרו בטבול יום וכן יש חיבורין שהן חיבור בשאר הטומאות ואינו חיבור בטבול יום היינו כל הנך חיבורין דחשבינן לה בפ"ק דטבול יום וכן איכא אוכלין דמתטמאין בשאר הטומאות ואין מתטמאין בטבול יום כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' ט"א ה"ח ומשום דהנך חיבורין ואוכלין הם רק מדרבנן ובטבול יום לא גזרו דכיון דטבל קלישא טומאתו ואוקמוה אדאורייתא וה"נ לענין אוכל מטמא אוכל:

והנה טבול יום עצמו זה שפוסל במגעו ס"ל ג"כ להרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' אבה"ט ה"י שהוא מדבריהם וכן דעת רש"י ז"ל להדיא בחולין (קכ"ח) באוכל שנפרס ומעורה במקצת רמ"א אם אוחז בקטן וגדול עושה עמו ה"ה כמוהו ואמרינן דילמא שאני לר"מ בין טבול יום לשאר הטומאות וכתב רש"י ז"ל משום דטבול יום טומאה דרבנן ע"ש, והנה בפסחים (מ"ד) במתני' שם דהוסיף ר"ע דשמן שנפסל בטבול יום שמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת כתב רש"י ז"ל דטבול יום פוסל את התרומה מה"ת וכן אמרינן שם בירושלמי דמקשינן למ"ד בשר שנטמא בולד הטומאה דרבנן שורפין אותו עם בשר שנטמא באב הטומאה דאורייתא ולר"ע שמן שנפסל בטבול יום שמדליקין אותו בנר של טמא מת הוי זה דאורייתא וזה דאורייתא א"כ לא מוסיף כ"א פוחת ע"ש א"כ טבול יום פוסל מדאורייתא אך ל"ק מזה על רש"י ז"ל בחולין דהטעם דטבול יום פוסל רק מדרבנן הוא משום דמגע טבול יום הוא שלישי כדאמרינן בפ"ד דטבול יום ורש"י ז"ל ס"ל כהרמב"ם דשלישי ורביעי הם רק מדרבנן כמ"ש רש"י ז"ל להדיא בחולין (ל"ה ע"א) ע"ש אבל ההיא דפסחים דקאי אליבא דר"ע ור"ע ס"ל בסוטה דשלישי אף בחולין טמא מדאורייתא א"כ ודאי דמגע טבול יום טמא מדאורייתא ואע"ג דמודה ר"ע דאין טבול יום פוסל את החולין הוא משום דטבול יום לגבי חולין טהור גמור הוא דהא טבול יום עצמו אוכל במעשר דאף גופו טהור לחולין אבל לגבי תרומה דטבול יום עצמו הוא טמא דהא לכ"ע טבול יום אסור לאכול בתרומה רק מגעו טהור מה"ת מפני שמגעו הוא שלישי א"כ לר"ע דשלישי אף בחולין מה"ת כ"ש בתרומה א"כ מגעו ודאי טמא מה"ת ולפ"ז לא

תקשה ג"כ על הרמב"ם ז"ל דס"ל דאין אוכל מטמא משקין מה"ת מההיא דפסחים ו("ח) דאמרינן בו ביום דרש ר"ע כו' יטמא יטמא אחרים ואמרינן יטמא לטמא טומאת משקין דלר"ע ודאי כיון דשלישי הוא מה"ת ע"כ אוכל מטמא משקה דאם לא לא משכחת לה שלישי לעולם, וראיתי להצל"ח שכתב דדברי הרמב"ם ז"ל סתרי אהדדי שכתב דשלישי ורביעי הוא רק מדרבנן וכן טבול יום ומח"כ ואח"כ כתב ומנין לשלישי שהוא טמא כו' ומנין לרביעי כו' ויצא לידון בדבר החדש דאע"ג דקי"ל טומאת משקין לטמא אחרים לאו דאורייתא מ"מ לקדשים הוא דאורייתא ואע"ג דזה דאין אוכל מטמא אוכל הוא אף בקדשים כדאמרינן בגמרא א"כ משכחת לה להרמב"ם ז"ל רביעי מה"ת במציאות כגון אדם או כלי שהוא ראשון נגע באוכלין ועשאן שני והאוכלין נגעו במשקין ונעשו שלישי וחזרו המשקין ונגעו באוכלי קדש עשאן רביעי וכתב דאף דחידוש זה לא נזכר בהרמב"ם ז"ל מ"מ ס"ל כן ע"ש, והנה לבד דמהתוס' פסחים מוכח דאין חילוק בטומאת משקין לטמא אחרים בין משקה חולין למשקה קדש שהרי כתבו דלא משכחת לה רביעי אלא ע"י עצים ולבונה ואפילו אי נימא דהרמב"ם ז"ל ס"ל כן מ"מ ג"כ לא משכחת לה שלישי ורביעי מה"ת דהא ס"ל להרמב"ם ז"ל בכמה דוכתי דזה דאין אוכל מטמא אוכל ה"נ דאינו מטמא משקה וזה דאין אוכל אינו מטמא אוכל מה"ת ה"נ בקדשים כדאמרינן בגמרא א"כ אכתי לא משכחת לה שלישי וז"ש הרמב"ם ז"ל ומנין לשלישי כו' ומנין לרביעי כו' כן דרך הרמב"ם ז"ל דלפעמים מביא דרשת חז"ל אע"ג דסובר שהוא אסמכתא:

והנה לרש"י ז"ל שכתב דטבול יום פוסל רק מדרבנן וכן להרמב"ם ז"ל יש לעיין מההיא דפסחים (ע"ט) דישראל וכהנים טהורים וכ"ש טמאים דיעשו בטומאה אמר ר"ח ל"ש אלא שנטמא סכין בטמא מת כו' אבל נטמא הסכין בשרץ טהורין עביד טמאים לא עביד מוטב יאכל בטומאת בשר בלאו ולא יאכל בטומאת הגוף שהוא בכרת ורבא אמר אפילו טמאים נמי עבדי כל היכא דלא קרינן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל לא קרינן ביה והבשר כל טהור יאכל בשר ע"ש וקשה הרי יכול לטבול את הסכין ואע"ג דיהיה טבול יום מ"מ כיון דטבול יום פוסל רק מדרבנן א"כ הבשר יהיה טמא רק מדרבנן א"כ מה שייך לומר מתוך שהותרה טומאת בשר הותרה נמי טומאת גברי דאיך אמרינן זה מטומאה דרבנן לטומאה דאורייתא מיהו אשכחן כה"ג בירושלמי פסחים דבטומאה דרבנן הוי פסח הבא בטומאה דאמרינן שם בפסח הבא בטומאת ידים הוא פסח הבא בטומאה ואע"ג דטומאת ידים רק מדרבנן מיהו הרמב"ם ז"ל לא הביא דין זה דפסח הבא בטומאת ידים הוא פסח הבא בטומאה:

והנה לרש"י ז"ל דטבול יום פוסל רק מדרבנן יש לעיין למה הצריכה תורה כלל הערב שמש בכלים דהא כתיב בשרץ ובש"ז מכל כלי עץ או בגד או עור כו' במים יובא וטמא עד הערב וטהר בשלמא הערב שמש דאדם אע"ג דאינו פוסל במגעו מה"ת מ"מ נ"מ לאכילת תרומה וקדשים דאסור כשהוא טבול יום מה"ת אבל בכלים למאי הלכתא הוא טמא ואין לומר דנ"מ כמ"ש לעיל שאם הניח עליו קלל של חטאת דנפסל דהא טבול יום כשר לפרה א"כ לזה הוא טהור גמור מיהו לרש"י ז"ל י"ל דנ"מ לענין ביאת מקדש דכלי שהוא טבול יום אסור להכניסו למקדש אבל להרמב"ם ז"ל אי אפשר לומר כן דהרי כתב הרמב"ם בהל' ביאת מקדש דאין חייבים רק על כלים שהן אב הטומאה א"כ כ"ש על כלי טבול יום שהוא רק שני לטומאה דפטור ואע"ג דהמנחת חינוך שס"ג נסתפק להרמב"ם ז"ל בהכניס כלי שהוא טבול יום למקדש אי חייב אך זה דוקא בטבול יום מטומאה חמורה אבל טבול יום מראשון ודאי לא עדיף לאחר טבילה מקודם טבילה א"כ הערב שמש דכתיב בכלי שנטמא בשרץ או בש"ז שהוא ראשון לטומאה למאי הלכתא:

אמרינן בטהרות פ"ב מ"ו השלישי שבתרומה מטמא משקה קדש ופוסל לאוכלי קדש כו' היינו דאוכלי קדש שנגעו נפסלים רק עצמן אבל משקה קדש נטמאים לטמא אחרים ויש לעיין הא ליכא משקה קדש רק משקה בית מדבחייא א"כ ללוי דאמר בפסחים דמשקה בית מדבחייא דכן לטמא אחרים קשה מהאי מתני' וליכא למימר דהאי קדש הוא חולין שנעשו ע"ט הקדש דהא להיות רביעי בעינן קדש מקודש כדאמרינן בחולין ל"ה א"כ כיון דאם היה אוכל אינו נפסל ממה שנגע בשלישי א"כ אם הוא משקה אינו נטמא דרק כל הפוסל את הקדש מטמא משקה קדש להיות תחילה לקדש כמ"ש הר"ש ז"ל שם אבל אם היה אוכל אינו נפסל ה"נ אם היה משקה ועוד דבמתני' שם סיימינן דהאי שלישי שבתרומה מיירי בנעשו ע"ט הקדש ע"ש א"כ האי אוכלי קדש ומשקה קדש הוא בקדש ממש וצ"ע:

ב

אמרינן בחגיגה (כ"ה) שונין אין הקדש ניצול בצמיד פתיל ובתוס' שם הביאו ראיה דתרומה ניצולת בצמיד פתיל מדאמרינן בפ' הניזקין דמפקידין תרומה אצל ע"ה במוקף צמיד פתיל ע"ש ונראה מזה דס"ל להתוס' דזה דאין הקדש ניצול בצמיד פתיל אין זה רק באהל המת כ"א בשאר הטומאות כן דכ"ח מתטמא מגבו לענין קדש דהא במפקידין תרומה אצל ע"ה לענין מגע ע"ה הוא [וכ"כ הט"א שם כ"ו על התוס' בהגבאין שנכנסו לבית כו' דאי אפשר דמיירי התם לקדש דהא קתני דאין מטמאין כ"ח המוקף צמיד פתיל ואין צמיד פתיל לקדש ואפילו כלי ריקם אינו ניצול בצמיד פתיל ע"ש ועיין בק"א שם,

והנה לפ"ז אתי שפיר מה דאמרינן במתני' שם אחוריים ותוך ובית הצביטה לתרומה ולא לקדש דאמרינן בבכורות (ל"ח) דזה דכלים שנטמאו במשקין נטמא אחוריו לא נטמא תוכו הוא משום דטומאת משקין דרבנן שויוהו רבנן ככ"ח דאם נטמא גבו לא נטמא תוכו ע"ש וא"כ כיון דלקדש אף כ"ח נטמא גבו נטמא תוכו א"כ ה"ה בטומאת משקין בשאר הכלים דשויוהו רבנן ככ"ח וא"כ לפ"ז מה דאין כ"ח ניצול בצמיד פתיל ומה דאחוריים ותוך ובית הצביטה לתרומה ולא לקדש הוא מעלה אחת ובזה מתיישב מה שהקשו בתוס' אמאי לא חשיב לה זה דאין הקדש ניצול בצמיד פתיל גבי מעלות ולפ"ז כיון דחשיב התם אחוריים ותוך ובית הצביטה לתרומה ולא לקדש וזהו ג"כ משום דאין הקדש ניצול בצמיד פתיל א"כ אי אפשר לחשבן לב' מעלות:

אך מרש"י ז"ל נראה דלא ס"ל דלקדש כ"ח מיטמא מגבו שכתב שם במתני' בהנושא את המדרס נושא את התרומה ולא את הקדש דמיירי כשנושא את המדרס נושא כ"ח שאינו נוגע באוירה ע"ש דס"ל דאם נוגע באוירה טמא משום נושא את המדרס וקשה דא"כ ל"ל לטעם דאינו נושא את הקדש משום מעשה שהיה כדאמרינן שם בגמרא תי"ל כיון דלקדש כ"ח מיטמא מגבו א"כ נטמא אעפ"י שאינו נוגע מאוירו ונראה מזה דס"ל לרש"י ז"ל דזה דאין צמיד פתיל לקדש הוא רק באהל המת אבל במגע אינו מתטמא מגבו וכן נראה דהמעלה דאין הקדש ניצול בצמיד פתיל אין זה דכ"ח מיטמא מגבו דהא בחגיגה (כ"ה) על הא דאמרינן דאי אפשר להביא יין ושמן של קדש מגליל לירושלים משום דרצועה של ארץ העמים מפסקת מקשינן וניתי בכ"ח המוקף צמיד פתיל ומשנינן משום דאין הקדש ניצול בצמיד פתיל ע"ש וקשה אכתי ליתי בכלי אבנים המוקף צמיד פתיל דהא אף כלי אבנים מצילים בצמיד פתיל כדאמרינן בפ"י דכלים והכא ל"ש דלקדש מטמא מגבו הא כלי אבנים אי"ל טומאה כלל ומוכח דזה דאין צמיד פתיל לקדש היא מעלה אחרת לגמרי ואינו משום טומאת הכלי דנטמא מגבו אלא שאין הכ"ח המוקף צמיד פתיל מציל על מה שבתוכו לקדש וחשיב מה שבתוכו כמונחין באהל המת וכמו אוכלין שגיבלן בטיט דאין מצילין ע"מ שבתוכן וחשיב מה שבתוכן כמונחין באהל המת וזה שייך ג"כ בכלי אבנים המוקף צמיד פתיל דאין מצילין ע"מ שבתוכן לקדש אך זה שייך רק באהל המת ולא בטומאת מגע:

ג

עוד ממעלות הקדש שאונן ומחו"כ צריכים טבילה לקדש ולא לתרומה והתוס' שם כ"א דייקו ממה דאמרינן צריכים טבילה דמשמע רק טבילה ולא הערב שמש וכן דייקו מההיא דזבחים (צ"ט) דלא בעי הערב שמש ע"ש ואע"ג דזה דצריך טבילה הוא משום

היסח הדעת וא"כ הוא חשש טומאה דאורייתא דבעי נמי הערב שמש כתב הט"א שם דהוי רק סרך טבילה כדאמרינן ביומא גבי ביאת מקדש כדי שיזכור טומאה שעליו, עוד כתבו התוס' שם דכל טומאה דרבנן א"צ הערב שמש והביאו ראיה מההיא דפרה דכל הטעון ביאת מים מד"ס מטמא את הקדש לאחר ביאתו מותר בכולן וכן מההיא דביצה (י"ח) דכלי שנטמא בולד הטומאה מטבילין אותו בי"ט משום דא"צ הערב שמש ע"ש וכן בשקלים פ"ח בפרוכת שנטמאת בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים ומכניסין אותה מיד ושנטמאת באב הטומאה מטבילין אותה בחוץ כו' מפני שהיא צריכה הערב שמש ומשמע דבולד הטומאה א"צ הערב שמש והקשו בתוס' שם דמעובדא דר"י בן קמחית שסיפר עם עכו"ם אחד בשוק כו' משמע דטומאת עכו"ם בעי הערב שמש ועוד משפופרת שחתכה לחטאת משמע דטומאת ע"ה בעי הערב שמש אע"ג שהוא רק מדרבנן וכן מהא דמטמאין הכהן השורף את הפרה דבגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת משמע דטעון הערב שמש דאל"ה ליכא היכרא לצדוקים ע"ש ונראה לענ"ד לומר דלאו כללא הוא דכל טומאות שהן מדרבנן א"צ הערב שמש וההיא דפרה דכל הטעון ביאת מים מד"ס כו' דקתני לאחר ביאתו מותר בכולן מייתינן לה בסוטה (ל') ודייקינן מינה דאין שני עושה שלישי בחולין וכתב רש"י ז"ל דכל הטעון ביאת מים מד"ס היינו אוכל אוכלין טמאים ושותה משקין טמאים והבא ראשו ורובו במים שאובים כו' שהצריכום טבילה כולהו בתורת שניים הטעינום ומש"ה אין מטמאין את החולין דאין שני עושה שלישי בחולין ע"ש וכדקתני במתני' כל הטעון ביאת מים מד"ס מטמא את הקדש ופוסל את התרומה משום דהו"ל שני ונראה דהטעם דלאחר ביאתו מותר בכולן וא"צ הערב שמש אינו משום דאינו אלא מדרבנן אלא משום דבעלמא אב הטומאה או ראשון לאחר טבילתו נעשה שני כדאמרינן פ"ד דטבול יום דמגע טבול יום הוא שלישי משום דהטבול יום עצמו הוא שני וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' אבה"ט אחד טבול יום מטומאה חמורה כגון שטבל מזיבות כו' ואחד טבול יום מטומאת שרץ כל הטעון הערב שמש ה"ה כשני לטומאה עד שיעריב שמשו ע"ש דכיון שטבל קלשה טומאתו ונעשה רק שני וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפה"מ פ"ב דטהרות מ"ד דלאחר שטבל ירד מדרגה מן הטומאה ע"ש א"כ באותן טומאות דקודם טבילה היה רק שני א"כ לאחר הטבילה הוא פחות משני דאי אפשר לו להיות לאחר הטבילה כמו קודם הטבילה דלאחר הטבילה קלשה טומאתו ואי אפשר לאדם ולכלים להיות בטומאה פחות משני כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"י מהל' אבה"ט ה"ח ולא יהיה האדם ולא הכלים שלישי ולא רביעי לעולם לא מד"ת ולא מד"ס ע"ש ומש"ה לאחר שטבל דירד ממדרגת שני שהיה קודם נטהר לגמרי דפחות משני ליכא באדם וכן

ההיא דביצה דכלי שנטמא בולד הטומאה וכן ההיא דפרוכת שנטמאת בולד הטומאה דהיינו שנטמאו במשקין דהמשקין תחילה והם שני דלאחר טבילה נטהרו דפחות משני ליכא אף בכלים אבל טומאת עכו"ם וכן טומאת ע"ה שהן אב הטומאה מדרבנן וכן בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת שהן אב הטומאה צריכים הערב שמש דלאחר טבילה הן נעשין שני כשאר טבול יום ואין נ"מ בזה בין טומאה דאורייתא לטומאה דרבנן:

והנה זה דאונן ומחו"כ צריכים טבילה לקדש אמרינן בזבחיים (צ"ט) שהוא דוקא לאכילה ולא לנגיעה דלאכילה עבוד רבנן מעלה לנגיעה לא עבוד רבנן מעלה ע"ש והנה כתב הרמב"ם ז"ל רפי"ג מהל' אבה"ט גבי בגדי אוכלי חוליהן בטהרה מדרס לאוכלי מעשר אבל אוכלי חוליהן בטהרה והן הנקראים פרושים אינם כזבין אפילו לתרומה ה"ז הפרוש טהור אפילו אם נגע בה בגופו ע"ש היינו דהפרוש עצמו אינו מטמא תרומה רק בגדיו וכתב שם אח"כ מי שהיה טהור לתרומה והסיח לבו מלאכול נטמא בהיסח הדעת ואסור לאכול תרומה עד שיטבול פעם שניה ע"ש, והוא ממתני' דטהרות פ"ז מ"ח, וקשה הא פרוש שאינו אוכל תרומה לא עדיף ממי שהסיח דעתו מלאכול בתרומה אע"ג דעדיין הוא אוכל חולין בטהרה ומ"מ צריך טבילה ואמאי פרוש אינו מטמא תרומה וצ"ל דזה הסיח דעתו מלאכול בתרומה דטעון טבילה הוא רק לאכילה ולא לנגיעה ונראה דס"ל להרמב"ם ז"ל דהסיח דעתו מלאכול בתרומה הוי כמו אונן ומחו"כ לקדש שהוא ג"כ משום היסח הדעת ומ"מ צריכים טבילה רק לאכילה ולא לנגיעה, והנה הכ"מ שם הביא בשם מהר"י קורקוס שהקשה על הרמב"ם ז"ל שכתב בהסיח דעתו מלאכול בתרומה דטעון טבילה ולעיל ס"פ י"ב כתב גבי אונן ומחו"כ כו' והסיחו דעתם ושמא נטמאו והוי דוקא לקדש והרי אף לתרומה צריכים טבילה כמ"ש כאן וכתב הכ"מ ולי הדבר פשוט דהתם לא הסיחו דעתם מטהרת גופם קאמר אלא שהסיחו דעתם מלאכול קדש שה"ה אסורים לאכלו אנו חוששים שמא הסיחו דעתם גם מטהרת גופם וצריכים טבילה אעפ"י שאומרים שהם יודעים שלא הסיחו דעתם מטהרת גופם והיא מעלה בקדש עכ"ל ודברי הכ"מ צ"ע דהא אף זה דהסיח דעתו דצריך טבילה לתרומה ע"כ ג"כ מיירי שהסיח דעתו רק מאכילת תרומה ולא מטהרת גופו דהא בהסיח דעתו מלאכול בתרומה כתב הרמב"ם ז"ל שצריך רק טבילה ולא הערב שמש ובהסיח דעתו מטהרת גופו כתב שם דצריך טבילה והערב שמש א"כ אכתי מאי נ"מ בין תרומה לקדש ע"כ נראה לענ"ד דהחילוק הוא בזה דרק בהסיח דעתו מלאכול בתרומה לגמרי חשיב היסח הדעת אבל אם בדעתו לאכול תרומה למחר או ליום פלוני אין זה היסח הדעת מאכילת תרומה כיון דרוצה לאכול ביום פלוני שומר עצמו מטומאות המטמאות אותו שלא יוכל לאכול אז בתרומה

ובאונן ומחו"כ שהם רוצים לאכול קדש אלא שאסורים עתה כיון שמותרים לאחר שיגיע זמנם ודעתם לאכול אז אין זה היסח הדעת דהא קי"ל כב"ה דטבולת יום ארוך א"צ טבילה לתרומה ואף דכל הס"ו ימים שהיא טבולת יום אסורה לאכול בתרומה לא חשיב היסח הדעת להצריכה טבילה אח"כ לתרומה ורק בקדש הוי מעלה כיון דאסור עתה לאכול קדש חשיב לה היסח הדעת להצריכו טבילה:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' מו"מ ה"ד יולדת שטבלה אחר ז' של זכר כו' ה"ה בכל ימי טוהר כטמא שטבל ועדיין לא העריב שמשו וא"צ טבילה אחרת בסוף ימי טוהר כו' בד"א שהיא כטבול יום לענין תרומה ומעשר אבל לקדשים ה"ה כראשון לטומאה שעדיין לא טבל כו' ומטמאה את הקדשים כוולד הטומאות כו' ויראה לי שמאחר שהיא מטמאה את הקדש שהיא צריכה טבילה אחרת בסוף ואח"כ תגע בקדש ואעפ"י שא"צ טבילה אחרת לאכילת תרומה ע"ש והיינו כמתני' דשלהי נדה היושבת על דם טוהר כו' חזרו לומר ה"ה כמגע טמא מת לקדשים שהוא ראשון והקשה התי"ט על הרמב"ם ז"ל הא בגמרא שם אמרינן דמתני' אבא שאול היא דס"ל טבול יום תחילה לקדש אבל הרמב"ם ז"ל פסק בהל' אבה"ט כרבנן דטבול יום רק פוסל את הקדש א"כ קשה אמאי כתב כאן שהיא ראשון ע"ש והנה בפי' חזון נחום כתב דזה שכתב הרמב"ם שהיא כראשון לטומאה אין זה שהיא כשאר טבולת יום שכל טבול יום הוא ראשון לטומאה כאבא שאול ודקדק מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בד"א שהיא כטבול יום לענין תרומה אבל לקדשים ה"ה כראשון לטומאה שעדיין לא טבל כו' ומוכח דראשון לטומאה שטבל אינו תחילה לקדשים, וכתב דרק ביולדת החמירו עליה שתהא ראשונה וכמו לב"ש דעשאוה אף כטמא מת אף דזה אינו בשאר טבול יום אלא ביולדת החמירו הואיל דהוחזקה בדמים ע"ש אך נראה דאין זה דביולדת החמירו דטבול יום שלה חמיר משאר טבול יום רק הואיל וטבולת יום ארוך היא חיישינן לטומאה חדשה וזה מוכח להדיא ממ"ש יראה לי שמאחר שהיא מטמאה את הקדש שהיא צריכה טבילה אחרת בסוף ואח"כ תיגע בקדשים ואי זה שהיא תחילה לקדשים הוא משום שהיא טבולת יום א"כ מה שייך שבשביל זה תהא צריכה טבילה אחרת ומוכח דס"ל להרמב"ם דבטבולת יום ארוך חיישינן לטומאה חדשה משום היסח הדעת ומש"ה צריכה טבילה דס"ל דעד כאן לא פליגי ב"ש וב"ה התם בטבולת יום ארוך אי צריכה טבילה הוא רק לתרומה אבל לקדשים לכ"ע צריכה ולב"ש שהיא כטמא מת לקדשים אין זה מחמת שהיא טבולת יום רק משום חשש טומאה חדשה וס"ל להרמב"ם ז"ל דבזה פליגי דב"ש חיישי אף לטומאת מת וב"ה חיישי רק שמא נגע באב הטומאה ולא חיישי לטומאת מת (ומה דאמרינן בגמרא מתני' אבא שאול היא י"ל דהרמב"ם ז"ל

מפרש לה כמהרש"ל שם דקאי אדלעיל על חולין שנעשו ע"ט הקדש דמטמא שנים ופוסל אחד כמ"ש רש"י ז"ל חולין (ל"ה) ע"ש]:

והנה ז"ש הרמב"ם ז"ל דהסיח דעתו מלאכול בתרומה דצריך רק טבילה ולא הערב שמש כן נראה מדברי רש"י ז"ל יבמות (ס"ט ע"ב) דאמרינן שם בת כהן שנישאת לישראל ומת טובלת ואוכלת בתרומה לערב וכתב רש"י ז"ל דמש"ה טובלת משום ששימשה ע"ש ול"ל לרש"י ז"ל לאוקמא ששימשה ועדיין לא טבלה לשימושה תי"ל כיון דעד עתה היתה אסורה לאכול בתרומה שהיתה נשואה לישראל אין לך היסח הדעת מאכילת תרומה גדול מזה ומש"ה צריכה טבילה לאכילת תרומה וזה שפי' שהוא משום שימושה הוא משום דקתני טובלת ואוכלת תרומה לערב ואי משום היסח הדעת א"צ רק טבילה ולא הערב שמש, והנה בטבולת יום ארוך זה דלב"ש צריכה טבילה לתרומה אף שהוא ג"כ משום היסח הדעת נראה דס"ל לרש"י ז"ל שצריכה ג"כ הערב שמש שכתב רש"י ז"ל בנדה שם צריכה טבילה ליל שמונים לתרומה מפני שטבול יום ארוך היא והסיחה דעתה מן התרומה ואם ישראלית היא טובלת לביאת מקדש ע"ש וקשה מאי רבותא שהיא צריכה טבילה לביאת מקדש הא אף אדם טהור אינו נכנס לעזרה אא"כ טבל כדאמרינן ביומא ואי אמרינן דצריכה אף הערב שמש אתי שפיר דטהור א"צ הערב שמש לביאת מקדש:

ד

אמרינן בחגיגה (י"ח) טבל לחולין הוחזק לחולין אסור במעשר טבל למעשר הוחזק למעשר אסור בתרומה טבל לתרומה הוחזק לתרומה אסור לקדש טבל לקדש הוחזק לקדש אסור לחטאת טבל לחמור מותר לקל ע"ש ואמרינן שם בגמרא טבל ועלה מחזיק עצמו לכל מה שירצה וכתבו התוס' שם דהיינו כ"ז שהוא לח ע"ש ונראה מזה דדין הוחזק לזה או לזה חל עליו לאחר ניגוב דאי חל עליו קודם כשעלה מן הטבילה מה שייך שיחזיק עצמו אח"כ לכל מה שירצה הא כיון שלא החזיק עצמו בשעת טבילה הוי כטבל ולא החזיק דהוי רק טהור לחולין וזה דאם החזיק עצמו לקל א"י להחזיק עצמו לחמור אף כשעודנו לח הוא משום דלא שייך בזה חזרה וכיון שנתכוין בשעת טבילה לקל א"י לחזור בו ולכוין אח"כ לחסור וזה דרגלו אחת במים אפילו החזיק עצמו לקל מחזיק עצמו לחמור אין זה מדין חזרה אלא דכל שרגלו אחת במים עדיין טבילה היא כדאמרינן בחגיגה שם א"כ נהי דהטבילה של קודם היתה לדבר קל עתה היא טבילה חדשה לדבר חמור ונראה לומר דאף אם נתכוין בשעת טבילה לדבר חמור זה דנעשה הוחזק לזה הדבר חל עליו אח"כ לאחר ניגוב דכ"ז שהוא לח עדיין לא חל עליו דין הוחזק

לאותו דבר כמו בלא נתכוין כלל בשעת טבילה דכ"ז שהוא לח אינו נעשה הוחזק לשום דבר דחלות מה שנעשה הוחזק לזה או לזה הוא לעולם לאחר ניגוב ובזה נ"ל ליישב מה דאמרינן בפ"ג דפרה ירד וטבל עלה ונסתפג ומשמע דהסיפוג הוא חובה וכבר עמדו בזה המפרשים ז"ל שם והתפ"י תי' דזה משום שלא יתלכלכו הבגדי כהונה והמשנה אחרונה כתב משום דהמים הוי חציצה בין בשרו לבגדי כהונה ע"ש אך אי אפשר לומר כן דבריש תמיד גבי אירע קרי לאחד מהם ג"כ תנן ירד וטבל עלה ונסתפג והתם אינו לובש בגדי כהונה כלל דהא אמרינן שם בא וישב לו אצל אחיו הכהנים עד שיהיו השערים נפתחים יוצא והולך לו ולפ"ז הטעם דצריך להסתפג הוא משום דבכ"ג שטובל לפרה צריך להיות בטבילתו הוחזק לחטאת ודין הוחזק לחטאת חל עליו לאחר ניגוב דכ"ז שהוא לח מחזיק עצמו לכ"ד שירצה וכן כשאירע קרי להכהן בבית המוקד דאסור לכנוס לו למחנה לויה קודם טבילה צריך להיות הוחזק בטבילתו לביאת מקדש דרק לחולין לא בעי חזקה וזה חל עליו לאחר שנסתפג:

והנה זה דלתרומה נמי בעינן הוחזק דבעינן בטבילה כוונה לשם תרומה ומ"מ אשכחן דאף בקטן מהני טבילה לתרומה כההיא דפ"ב דכתובות זכורני כשאני תינוק ומורכב על כתפו של אבא כו' והטבילוני לאכול תרומה לערב צ"ל דבגדול עע"ג י"ל כוונה אך אמרינן בנדה (ל"ב) מעשה בעין בול והטבילוה קודם לאמה ואמרינן שם משום תרומת א"י ובקטנה כזו ודאי ל"ש כוונה אף בגדול עע"ג וכן אמרינן שם י"ג שוטה מטבילין אותו ומאכילין אותו תרומה לערב אע"ג דבשוטה לא מהני גדול עע"ג ומוכח מזה דכוונת המטביל מהני לדין הוחזק ולא בעינן דוקא כוונת הטובל:

כתבו התוס' חגיגה (י"ח ע"ב) ד"ה כיון דהנוטל ידיו ומתכוון לחולין אינו פוסל את התרומה וכתב שם המהרש"א ז"ל דאין לפרש כיון דנתכוין לחולין מהני אף לתרומה דהא קתני הוחזק לחולין אסור במעשר וכ"ש לתרומה אלא ר"ל דאיכא לפלוגי בין אכילת תרומה ובין לפסול תרומה ואין חילוק כלל לתרומה ומעשר בין לא נתכוין כלל ובין נתכוין רק לחולין ע"ש היינו דדין הוחזק הוא רק דאסור באכילה אבל אינו פוסל במגעו אולם הרמב"ם ז"ל כתב בפה"מ שלהי זבין ז"ל וגזרו על הידים שהם פוסלין את התרומה וכל מי שנגע בתרומה בידיו פסלה ואעפ"י שלא ידע שיש בידו טומאה עד שיטול ידיו לשם תרומה עכ"ל ונראה מזה דכל שלא נטל ידיו לשם תרומה עדיין פוסל את התרומה ועיין ט"א שהבין בדברי התוס' בענין אחר דס"ל דלנט"י לא בעינן הוחזק אבל בטבילת גופו דבעינן הוחזק פוסל אף במגעו ע"ש:

עוד ממעלות הקדש דכלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה לקדש ולא לתרומה ובירושלמי חגיגה שם אמרינן דשפופרת שחתכה לקדש החותכה ומטבילה צריך טבילה דמטמא אף אדם לקדש, והנה יש לעיין מה דאמרינן בפסחים (י"ט) במחט שנמצאת בבשר דהבשר טמא כו' ואמרינן האי מחט מאי עבידתה ופי' רש"י ז"ל מאי עבידתה דמטמא בשר אי נימא ספק מחט והא איתמר כו' לא גזרו על ספק הכלים שבירושלים ע"ש וקשה נהי דלא גזרו עליהן למיחש שמא נטמאו מ"מ הכא לענין קדש הוא שהרי נמצא בבשר וכלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה לקדש אפילו הנגמרים בירושלים ואפילו הנגמרים בעזרה כדאמרינן בתוספתא פ"ג דחגיגה וצריכים דוקא טבילה לשם קדש דאפילו טבל לתרומה לא מהני לקדש א"כ זו המחט שלא היה בה טבילה מעולם וכ"ש טבילה לקדש ודאי מטמא הבשר וצע"ג:

ובטעם דכלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה לקדש הביאו התוס' כ' ד"ה נימא מהירושלמי משום ההיא עובדא דר"י דנימא נפסקה לי וקשרתיה בפה וכתבו שם משום דהרוק חשיב משקה ונגעה ברוק בידיה דהידים שניות וטמאה הרוק וחזר הרוק ומטמא להמפה כדין כלים שנטמאו במשקין וכתבו דאף דאמרינן בגמרא דטעם כלים הנגמרים בטהרה הוא משום צינורא דע"ה לאו עיקר טעם הוא ע"ש, והנה לפי פי' זה נוכל לומר הטעם דכלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה רק לקדש ולא לתרומה דנהי דחששו חכמים שמא תגע בידיה ברוק ואח"כ יפול הרוק על הכלי מ"מ אין זה רק חשש ולא עדיף מספק גמור דמנ"ל שהיה כן וקי"ל דספק משקין לטמא כלים טהור רק אמרינן בירושלמי בשלהי חגיגה גבי אחר הרגל דמעבירין על טהרת עזרה ומטבילין את הכלים ומקשינן הנך כלים במאי איטמאו ואמרינן תפתר בשנטמא בספק משקין ומקשינן תמן תנינן ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור ומתרצינן תמן בתרומה כאן בקדש חומר הוא בקדש ע"ש דבקדש ספק משקין לטמא כלים טמא א"כ י"ל נהי דחששו חכמים בכלים הנגמרים בטהרה שמא נפלו עליהם משקין טמאים מ"מ לא עשאום יותר מספק גמור דבקדש טמא ובתרומה טהור משום דהוי ספק משקין לטמא כלים ובזה אתי שפיר ג"כ אמאי לא חשבינן האי מעלה דספק משקה לטמא כלים דבקדש טמא ובתרומה טהור גבי חומר בקדש מבתרומה דזהו בכלל כלים הנגמרים בטהרה דצריכים טבילה לקדש ולא לתרומה אך קצת יש לעיין על הירושלמי דאמרינן דכלים הנגמרים בטהרה הוא משום חשש כלים שנטמאו במשקין וא"כ אין מטמאין רק אוכלין ולבתר הכי אמרינן שם דהחותך שפופרת של קדש החותכה ומטבילה טעון טבילה דמטמא אף אדם דעשאוהו כטמא מת בז' שלו ע"ש:

אמרינן בירושלמי פ"ג דחגיגה כמה מעלות בקדש רמ"א י"ג ר' יוסי אומר י"ב וכתב הק"ע שם דפליגי בזה דר"מ חשיב אחוריים ובית הצביטה לב' מעלות ור"י חשיב לה למעלה אחת ע"ש והנה קצת משמע כן מהתוספתא פ"ג דחגיגה דאמרינן שם אחוריים ותוך ובית הצביטה לתרומה ולא לקדש אמר ר' יוסי זה לשון כפול כל שי"ל אחוריים ותוך י"ל בית הצביטה כל שאי"ל אחוריים ותוך אי"ל בית צביטה ע"ש ומשמע קצת דפליגי אי חשבינן לה בתרי מעלות או בחד אך נראה דטעמא דר' יוסי דלא חשיב אלא י"ב מעלות הוא משום דלי"ל מה דחשבינן לה גבי מעלות בגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש דאמרינן בתוספתא פ"י דפרה והביאה הר"ש ז"ל פי"א שם ר' יוסי ור"ש אומרים אין הטהור לתרומה מטמא את מי חטאת ואת אפר חטאת ואת המזה מי חטאת ע"ש וא"כ ע"כ בגדי אוכלי תרומה אינו מדרס לחטאת דאי הוי מדרס היה הטהור לתרומה מטמא החטאת משום נושא המדרס וכמו ע"ה דמטמא במגעו משום דבגדי ע"ה מדרס לפרושים והוא טמא משום נושא המדרס כמ"ש תוס' פ' הניזקין ס"א וכיון דאין בגדי אוכלי תרומה מדרס לחטאת כ"ש דאינן מדרס לקדש וזהו נמי מה דאמרינן בתוספתא פ"ד דפרה בשפופרת שחתכה לחטאת כנס לתוכה מי חטאת ואפר חטאת עד שלא יטבילנה ר"ש מטהר וחכמים מטמאין ע"ש ונראה דר"ש לטעמיה דס"ל ג"כ בהתוספתא דהטהור לתרומה אינו מטמא מי חטאת ואפר חטאת א"כ כיון דכלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה לקדש ולא לתרומה א"כ טהורה השפופרת הוא לתרומה ואין הטהור לתרומה מטמא מי חטאת ואפר חטאת וא"כ לפ"ז כ"ש לקדש דאינו מטמא וא"כ לר"ש הא דכלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה לקדש ע"כ הוא רק להשתמש בהם לכתחילה אבל אין מטמאין את הקדש:

והנה יש לעיין דע"כ ר"י ור"ש פליגי נמי ע"ז דבטבילה בעינן הוחזק דהא אי אפשר לאדם שלא יהא טמא מעולם כמ"ש תוס' סוכה (כ"א ע"א) ד"ה ומביאין דכשנולד נגע באמו דטמאה לידה ובעינן בטבילה הוחזק לחטאת וכל שלא טבל לחטאת לא נטהר עדיין מטומאתו לחטאת א"כ הטהור לתרומה דמעולם לא היתה בו טבילה לחטאת אמאי אינו פוסל מי חטאת ואפר חטאת הא עדיין טמא הוא לחטאת ואי לי"ל לר"י ור"ש דין הוחזק תקשה דהא דאמרינן בירושלמי כמה מעלות לקדש רמ"א י"ג ר"י אומר י"ב הא בכלל זה הוא ג"כ הוחזק לתרומה אסור בקדש כמה שפי' הק"ע שם ואי ס"ל לר"י דטבל לתרומה אינו פוסל לחטאת כ"ש לקדש בשלמא לפי מה שהבין המהרש"א ז"ל בדברי התוס' שנזכר לעיל דבשביל שלא הוחזק אינו פוסל במגעו י"ל דה"נ זה דהוחזק לקדש אסור לחטאת הוא ג"כ רק לכתחילה דאסור לחטאת אבל אינו פוסל חטאת במגעו וי"ל

שפיר דר"י ור"ש י"ל דין הוחזק אך לפמ"ש הרמב"ם ז"ל בפה"מ ולפי מה שהבין הט"א בדברי התוס' דכל שלא הוחזק פוסל אף במגעו קשה וצ"ל לדידהו דבזה פליגי ר"י ור"ש דלרבנן דין הוחזק הוא ג"כ לפסול במגעו ולר"י ולר"ש הוא רק לענין דאסור לכתחילה אך דוחק הוא וצ"ע בזה:

סימן מ - טהרת הקדש

א

אמרינן בחולין (ב' ע"ב) הכל שוחטין ואפילו טמא בחולין ומקשינן טמא בחולין מאי למימרא ואמרינן בחולין שנעשו ע"ט הקדש וקסבר חולין שנעשו ע"ט הקדש כקדש דמי ופי' רש"י ז"ל דקבל עליה לאכול ע"ט הקדש שרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים שאם יאכל שלמים או תודה יהא בקי בשמירתן כקדש דמי וחייב להבדל מדרבנן מכל טומאות הפוסלות בהן כו' עכ"ל, והנה התוס' שם כתבו על הא דמקשינן טמא בחולין מאי למימרא דאע"ג דאסור לגרום טומאה בחולין היינו דוקא בפירות ששייך בהן תרומה ואע"ג דאסור לטמאות גופו באוכלין טמאים כדדרשינן והתקדשתם כו' אזהרה לבני ישראל שיאכלו חוליהן בטהרה מ"מ יכול לטמאותן ולאוכלן בימי טומאתו ע"ש, והנה יש לעיין א"כ מאי מתרצינן בחולין שנעשו ע"ט הקדש דהיינו שקבל עליו לאכול חולין ע"ט הקדש כמ"ש רש"י ז"ל מ"מ הרי ראוי לאוכלו בימי טומאתו וא"כ מאי נ"מ בין חולין ובין חולין ע"ט הקדש דבימי טהרתו אף חולין אסור לאכול בטומאה כמ"ש תוס' ונראה מזה דחולין ע"ט הקדש אינו רק שזה האדם קבל עליו לאכול חולין ע"ט הקדש דאיכא נמי חולין ע"ט הקדש כשמתפיס דבר זה שיהיה ע"ט הקדש דהא חזינן בעלמא דאף באדם שלא קבל עליו כלל איכא ג"כ חולין ע"ט הקדש דהא אמרינן בנדה (ע"א) בראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח ואמרינן מערה אין נוגעת לא משום דחולין שנעשו ע"ט הקדש כקדש דמי ע"ש והתם לא מיירי באדם שקבל עליו לאכול ע"ט הקדש אלא בסתם בנ"א דהמים שהם לצורך הפסח משמרין אותו ע"ט הקדש ודינו כקדש והכא בטמא ששוחט בחולין שנעשו ע"ט הקדש מיירי שהתפיס בהמה זו שתהא ע"ט הקדש ותו לא חזי לימי טומאתו ואשמעינן רבותא דטמא שוחט ולא חיישינן שמא יגע בבשר ודוקא בסכין ארוכה כמ"ש רש"י ז"ל שם ואע"ג דבקדש חיישינן שמא יגע בבשר אף בסכין ארוכה והנה מזו הסוגיא נראה דחולין ע"ט הקדש דכקדש דמי אינו רק לענין שטבול יום או שלישי פוסל בהם דאף לאיסורין הם חלוקין משאר חולין דהא הכא מיירי בטמא דמטמא אף חולין ואמרינן דבחולין פשיטא דשוחט לכתחילה

ובחולין ע"ט הקדש אשמעינן רק דשוחט בסכין ארוכה דלא חיישינן שמא יגע בבשר ובסכין שאינו ארוכה וכ"ש ליגע בבשר אסור אלמא אסור לטמאות חולין שנעשו ע"ט הקדש משא"כ בחולין משום דחולין ע"ט הקדש שנטמא לא חזי אף לימי טומאתו א"נ אסור לטמאות חולין ע"ט הקדש כמו קדש ולפ"ז ל"ק קושית התוס' חולין (ל"ה ע"א) ד"ה האוכל שהקשו כיון דאמרינן שם האוכל שלישי של חולין שנעשו ע"ט הקדש טהור לאכול בקדש דאינו פוסל גופו וכן אם נגע בקדש אינו עושה רביעי א"כ לענין מאי הוי שלישי ע"ש ולפ"ז כיון דחזינן דאסור לטמאות חולין ע"ט הקדש אף באופן דחולין מותר לטמאות א"כ שפיר נ"מ מה דאיכא שלישי בחולין ע"ט הקדש דאסור לגרום לה שתהיה שלישי ואם נעשית שלישי אסור לאוכלו ולא חזי אף בימי טומאתו אף דאינו פוסל גופו דאסור לאכול חולין ע"ט הקדש טמא כמו דאסור לאכול קדש טמא, והנה ז"ש רש"י ז"ל דמיירי באדם שקבל עליו לאכול חולין ע"ט הקדש נראה דהיינו רק דבאדם כזה א"צ להתפיס כ"ד ודבר שיהיה ע"ט הקדש רק כל שמייחד הדבר לימי טהרתו הוי כמו שהתפיסו ע"ט הקדש אבל כל שהתפיס דבר זה ע"ט הקדש אפילו לא קבל על עצמו לאכול ע"ט הקדש ג"כ דינו כקדש כדמוכח מכמה דוכתי:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' מו"מ ה"ח וטומאת ווסתות וטומאת כתמים הכל מד"ס וטומאתן מספק לפיכך אין שורפין עליהם תרומה וקדשים אלא חולין וכן חולין שנעשו ע"ט הקדש שנטמאו באלו תולין כו' ע"ש ונראה מזה דאם נטמאו בודאי טומאה שורפין חולין שנעשו ע"ט הקדש ונראה מזה ג"כ דחולין ע"ט הקדש שוה דיניהם לקדשים דאם נטמאו אסורים באכילה וטעונים שריפה וממילא ל"ק ג"כ קושית התוס' חולין (ל"ה) למאי נ"מ בחולין ע"ט הקדש שי"ל שלישי דנ"מ דטעונין שריפה, והנה בחולין (ל"ד ע"ב) באוכל שלישי של חולין ע"ט תרומה דנפסל גופו מלאכול בתרומה מקשינן מהיא דהשלישי שבחולין נאכל בנזיד הדמע ואי אמרת נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן ליה מידי דפסיל גופיה וללשון ראשון ברש"י ז"ל שם מיירי בחולין שנעשו ע"ט תרומה וללשון שני בחולין גמורים רק לאחר שנתערב ע"כ נעשו האי חולין ע"ט תרומה ע"ש מיהו כיון דמקשינן רק איך ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה ואי אינו פוסל גופו מותר לאוכלו מוכח מזה דחולין ע"ט תרומה שנטמא מותר לאוכלו ולא הוי לענין זה כתרומה וקשה על הרמב"ם דכתב דאף בספק טומאה תולין ואין אוכלין ולי"ל דז"ש הרמב"ם ז"ל דתולין ואין אוכלין הוא משום שלא יפסול גופו דבאוכלין תלויים אינו פוסל גופו כלל כדאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ד דטהרות דהאוכל תרומה תלויה טהור ואינו פוסל גופו מדין אוכל אוכלין טמאים ע"ש וצ"ל דהרמב"ם ז"ל מחלק בין חולין

ע"ט תרומה לחולין ע"ט הקדש דבזה איכא נמי איסור אכילה, והנה בההיא דחולין ב' איכא למימר דמש"ה בחולין ע"ט הקדש רק דלא חיישינן שמא יגע בבשר אבל אסור ליגע אינו משום דאם יגע יהיה אסור באכילה רק דאסור לטמאות חולין ע"ט הקדש וכ"כ הריטב"א ז"ל שם אך אף אי נימא כן אין מקום לקושית התוס' חולין (ל"ה) למאי הלכתא יש שלישי בחולין ע"ט הקדש דנ"מ דאסור לגרום לה האי טומאה וכן אי אפשר לומר מה שתי' התוס' חגיגה (כ') על קושיתם שם על ההיא דנדה (ע"א) דמתחילה היו אומרים היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח מערה אין נוגעת לא ודייקינן מינה דסבר חולין שנעשו ע"ט הקדש כקדש דמי והקשו דדילמא ס"ל כמ"ד דחולין ע"ט הקדש דינן כתרומה וטבול יום פוסל את התרומה ותי' דאי כתרומה הוו אפילו תיגע בהן לא הוי אלא פוסל דלא הו"ל אלא שלישי ואין שלישי בתרומה מטמא רבימי בקדש שאין המים עושין בו רביעי ע"ש היינו דס"ל דזה שלא תיגע במים הוא רק שלא יטמאו המים את הפסח ואי דינן רק כתרומה שאין פוסלין את הקדש אמאי אינה נוגעת בהמים אך כפי מה שמוכח מריש חולין דאסור לטמאות חולין ע"ט הקדש א"כ אפילו אם דינן כתרומה ג"כ אינה נוגעת במים מפני שפוסלן במגעה ואסור לטמאות חולין ע"ט הקדש ודוחק גדול לומר דזה דאסור לטמאות חולין ע"ט הקדש הוא רק אם דינן כקדש אבל אם דינן כתרומה מותר לטמאות:

והנה מ"ש הרמב"ם בטומאת מעל"ע ווסתות וכתמים כיון דטומאתן ספק חולין ע"ט הקדש רק תולין היינו לא אוכלין ולא שורפין לכאורה יש לעיין אמאי לא יהא מותר לשורפן בשלמא זה דאסורין באכילה לענין זה הם כקדשים דקדשים טמאים אסורין באכילה אבל אמאי אין שורפין דזה דקדשים טמאים מספק דאין שורפין הוא משום משמרת תרומותי דאסור לשרוף קדשים כשרים אך זה האיסור ל"ש לטומאה וטהרה כלל וחולין ע"ט הקדש רק לטומאה וטהרה אתפסיה כקדשים אבל לא לדברים שאין שייכים לטומאה וטהרה כלל אך גם בזה הרמב"ם ז"ל לשיטתיה שכתב בפה"מ טהרות פ"ב מ"ב ז"ל ואם היה אוכל ע"ט תרומה הנה יהיו אלו החולין כאילו הן תרומה לענין הטומאה וההפסד עכ"ל היינו דלא רק לענין טומאה דינן כתרומה דגם לענין הפסד דאסור להפסידן דינן כתרומה אך יש לעיין מנ"ל להרמב"ם ז"ל חידוש זה:

ב

אמרינן בחולין (ל"ד) דהשוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם דנאכלין בידים מסואבות ומוקמינן לה בחולין ע"ט הקדש וס"ל כקדש דמי ומקשינן ולוקמה בחולין שנעשו ע"ט תרומה ואמרינן לא ס"ד דקתני בשר ואי בתרומה בשר מי איכא ומקשינן

אלא מאי בקדשים חיה בקדשים מי איכא ואמרינן בשר בבשר מיחלף בשר בפירי לא מיחלף ע"ש ומוכח מזה דחולין ע"ט תרומה ליכא רק בדברים שיש כיוצא בהם בתרומה, והנה יש לעיין דאמרינן בריש מס' טבול יום לפי גרסת הר"ש ז"ל שם דרתיחה של מים אינו חיבור בטבול יום וחיבור בשאר הטמאים וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' ט"א ה"א וקשה מה שייך שיפסול טבול יום את המים הא אין מים בתרומה ואי אפשר לומר דמיירי בחולין ע"ט הקדש דהא הרמב"ם ז"ל פסק דחולין ע"ט הקדש ה"ה כחולין ולא פסל בה טבול יום וע"כ בשנעשו ע"ט תרומה וקשה הא אין מים בתרומה ואיך שייך בהם חולין ע"ט תרומה וגם יש לעיין מההיא דנדה דבראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח וכו' ואמרינן משום דס"ל חולין ע"ט הקדש כקדש דמי והא חולין ע"ט הקדש ג"כ בעינן מידי דשייך בהקדש דאמרינן רק דבחיה שייך ע"ט הקדש משום דבשר בבשר מיחלף אבל בעינן מין שיש בו קדש דמשום אחלופי הוא והא מים ליכא בקדש וזה דאיכא קדש בניסוך המים ודאי ל"ש בזה משום אחלופי דזה שייך רק במידי שהוא לאכילה ע"כ נראה דאיכא תרי גווני חולין ע"ט הקדש חדא מה שמתפיס שיהיו ע"ט הקדש וחדא מה שמשתמשין בו קדש כההיא דמערה מים לפסח שהוא להדחת הפסח בזה שייך ע"ט הקדש אף במילי דל"ש בהו קדש ול"ש בהו משום אחלופי, ובזה יש לתרץ ג"כ ההיא דטבול יום דמשכחת לה במים שמשתמשין בהם לתרומה כגון ללוש בהן את התרומה וזה דינה כחולין ע"ט תרומה אף במידי דל"ש בה תרומה עצמה:

אמרינן בטבול יום פ"א מ"ה התיאה והחלתית כו' טהורין באב הטומאה ואצ"ל בטבול יום דברי ר"מ וחכ"א טהורין בטבול יום וטמאין בכל הטומאות ופי' הר"מ והר"ש ז"ל במסקנא דלקבלת טומאה עצמה פליגי דכל הנך אין תורת אוכל עליהן ורבנן סברי דבטבול יום הקלו אבל בשאר טומאות גזר אע"ג דלא חזו לאכילה כולי האי ע"ש היינו דלרבנן זה דמתטמא בשאר הטומאות הוא משום גזירה ויש לעיין כיון דמדינא אינו מקבל טומאה א"כ אינו חייב במעשרות הא כל שחייב במעשרות מטמא ט"א כדאמרינן בנדה (נ') וכ"כ הר"ש ז"ל עוקצין פ"ג מ"ה דתיאה וחלתית אין בהם מעשרות ע"ש וקשה כיון דל"ש בהו תרומה מה שייך שתפסל בטבול יום דזה שייך רק בתרומה וע"כ בחולין שנעשו ע"ט תרומה או ע"ט הקדש וקשה הא אמרינן דזה שייך רק במידי דשייך ביה תרומה או קדש וצ"ל נמי דמיירי בתבלין שנותנין לתוך התרומה ולתוך הקדש וזה דינן כחולין ע"ט הקדש וע"ט תרומה אף במידי דל"ש בהו תרומה וקדש:

עוד יש חולין ע"ט הקדש או ע"ט תרומה ע"י תערובות כמ"ש רש"י ז"ל (חולין ל"ד) גבי השלישי נאכל בנזיד הדמע בלשון שני דמיירי בחולין גרידא אך כאן שנתערב

בתרומה ע"כ צריך למיכליה ע"ט תרומה והו"ל חולין שנעשו ע"ט תרומה ע"ש וכן חולין הטבולים לחלה אמרינן בנדה (ז' ע"א) דהוו כחולין ע"ט תרומה משום דנעשין ע"ט החלה המעורבת בהן ועוד חמירי ע"ש וכן קדשים קודם קידוש כלי כמ"ש תוס' שבועות (י"א) גבי קטורת שהקשו שם קודם שנתנה למכתשת אמאי אינה נפסלת בטבול יום הא הוי חולין שנעשו ע"ט הקדש ותי' דזה שייך רק במידי דחזי לאכילה ע"ש, והנה יש לעיין דאמרינן במנחות (ק') דהמנחות שנטמאו עד שלא קדשו בכלי י"ל פדיון וכן אמרינן בסוטה נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי ה"ה ככל המנחות ותפדה ע"ש הא כיון דאף קודם קידוש כלי הוי חולין שנעשו ע"ט הקדש ולפמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' מו"מ ה"ח דחולין ע"ט הקדש בספק טומאה תולין הא ודאי טמא שורפין א"כ מאי מהני להו פדיון הא סוף סוף טעונין שריפה מדין חולין ע"ט הקדש וצ"ל דאף דבחולין ע"ט הקדש לא מהני חזרה דא"כ כשנטמאו אמאי שורפין ובספק אמאי תולין יחזור בהם ולא יהיו עוד ע"ט הקדש ויהיו מותרים באכילה מ"מ אם זה שהן ע"ט הקדש הוא בשביל איזה סיבה כגון בקדשים כשיפדו ובטלה הסיבה בטל ג"כ מהם דין חולין ע"ט הקדש, והנה ע"כ צ"ל כן דא"כ לא משכחת לה חולין כלל דכשהיתה עיסה וטבולה לחלה היתה כולה חולין ע"ט תרומה שהרי נעשית כולה ע"ט החלה דפתיכא בה כדאמרינן בנדה (ז') א"כ אף כשהפריש החלה תשאר חולין ע"ט תרומה וע"כ דכל שהוא בשביל סיבה בטלה הסיבה בטל דין חולין ע"ט תרומה ויש לחקור בטעם הדבר אי משום דהוי התפסה ע"ט הקדש רק לזמן כ"ז שתהיה הסיבה ולפ"ז אפשר שלעולם מהני התפסה ע"ט הקדש לזמן או אפשר דלא מהני התפסה ע"ט הקדש לזמן ושאני הכא דהוא לא התפיס ע"ט הקדש כלל רק בע"כ חל עליהן דין חולין ע"ט הקדש בשביל הסיבה כה"ג אי בטלה הסיבה בטל דין טהרת הקדש:

והנה במנחות שנטמאו קודם שקדשו בכלי דנפדין ונאכלין נראה בפשיטות דאם נטמאו קודם בטבול יום דקודם שקדשו בכלי ג"כ נפסלים בטבול יום דדינם אז כתרומה כדאמרינן בתוספתא שהביאו התוס' חולין (ל"ה ע"א) ד"ה האוכל ע"ש אם נפדו אח"כ לא רק שבטל איסורן כ"א ג"כ בטלה טומאתן דמגע טבול יום הוא שלישי ושלישי ל"ש בחולין וקודם שקידשו בכלי דינן כתרומה דיש בהם שלישי אבל כשנפדו כיון דעתה הן חולין ובחולין ל"ש שלישי א"כ ודאי דבטלה טומאתן, ובזה נ"ל ליישב מה שהקשו המפרשים ז"ל על מתני' דמעילה ט' דהמנחות מועלין בהן משהוקדשו קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחו"כ ובלינה והקשו הא גם קודם קידוש כלי ג"כ נפסלים בטבול יום דדינן כתרומה כדאמרינן בתוספתא ולפ"ז אם נגע בהם טבול יום

קודם שנתקדשו בכלי די"ל פדיון י"ל תקנה להכשירן למזבח דיפדו ויחזרו ויקדישום דבטלה טומאתן ול"ש למתני בהו נפסלין כיון די"ל תקנה וכמו מותר הקטורת שהיו עושין להם תקנה בכל שנה שהיו פודין אותן וחוזרין ומקדישים להיות ראויים לשנה הבאה ול"ש לומר דנפסלים אבל לאחר קידוש כלי דאי"ל פדיון אי"ל תקנה ונפסלים:

כתב רש"י ז"ל (חולין ל"ד) על הא דאמרינן שם בשר בפירי לא מחלף כו' ז"ל ובשלמא פירות חולין אדם מתפיסן בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל להתנהג בטהרת תרומה שאם תתחלף לו תרומה בחולין ויאכל תרומה בחזקת חולין יהא אוכלה בטהרה כו' ע"ש ונראה דא"צ לזה דאף אם לא יאכל דמיד שנתחלף לו חולין בתרומה ויהא סבור על התרומה שהן חולין מיד נאסר באכילה כדאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל טהרות פ"ז מ"ח היה משתמש מן החבית בחזקת של חולין ואח"כ נמצאת של תרומה ה"ז טהורה ואסורה באכילה מפני שספק טבול יום ע"ש היינו כיון דקסבר שהוא חולין לא שמרו מטבול יום אבל כשמתפיס החולין ע"ט תרומה א"כ שומרן מטבול יום ואם יתחלף לו ויהיה סבור על תרומה שהן חולין לא יהיה אסור כמ"ש הרמב"ם ז"ל [שלהי הל' מטמאי מו"מ דאם משמרה אף מדבר הפוסלה מותרת באכילה, והנה יש לעיין לשטת התוס' נדה (ז') דטבול יום אינו פוסל בחולין ע"ט תרומה אף דשלישי פוסל בהם ע"ש א"כ מאי מהני כשאוכל ע"ט תרומה לענין אחלופי דאם יתחלף לו תרומה בחולין יאסר באכילה דשמא נפסלה בטבול יום כדאמרינן בתוספתא וצ"ע:

והנה בחולין ע"ט הקדש איכא פלוגתא דתנאי ומייתינן לה בחולין (ל"ה ע"ב) וג' מחלוקת בדבר איכא למ"ד דה"ה כקדש ואיכא למ"ד ה"ה כחולין וראב"צ סבר דה"ה כתרומה וזה דאמרינן בתוספתא דמנחות קודם שקדשו בכלי וחלות תודה קודם שנשחט עליהם הזבח דדינם כתרומה מתוך פי' הר"ש ז"ל פ"א דטהרות מ"ח נראה משום דקודם הם חולין ע"ט הקדש וס"ל דדינן כתרומה אך מהרמב"ם ז"ל לא נראה כן דהא פסק חולין ע"ט הקדש ה"ה כחולין ופסק ג"כ דהמנחות קודם שקדשו בכלי ה"ה כתרומה ונראה דס"ל דקודם קידוש כלי די"ל קדושת פה לא גרע קדושתם מתרומה ולפ"ז נראה דלהרמב"ם ז"ל הוא מדאורייתא דדינן כתרומה:

והנה למ"ד חולין ע"ט הקדש דינן כתרומה יש לחקור בטעם הדבר אי הטעם משום דיש בכלל מאתים מנה כיון דשומרו ע"ט הקדש א"כ כ"ש דשומרו ע"ט תרומה וא"כ הוי כחולין שנעשו ע"ט תרומה דהן כתרומה ומ"ד ה"ה כחולין הוא משום דבטלה דעתו כמ"ש רש"י ז"ל חולין (ל"ג ע"ב) ומ"ד ה"ה כתרומה ס"ל דלא בטלה דעתו רק דא"י להתפיס חולין ע"ט הקדש מ"מ לא גרע משנעשו ע"ט תרומה וחולין ע"ט תרומה לכ"ע

דינן כתרומה, והנה אי נימא כן מתיישב קושית התוס' חגיגה (כ' ע"א) ד"ה ראב"צ על ההיא דנדה (ע"א) דהיושבת על דם טוהר מערה מים לפסח אין נוגעת לא ודייקינן מינה דחולין ע"ט הקדש כקדש דמי והקשו דילמא ס"ל כראב"צ דחולין ע"ט הקדש דינן כתרומה דטבול יום פוסל בהם ע"ש ולפ"ז כיון דטעמא דראב"צ דחולין ע"ט הקדש דינן כתרומה הוא משום דיש בכלל מאתים מנה וכששומרן ע"ט הקדש כ"ש ששומרן ע"ט תרומה וא"כ הן חולין שנעשו ע"ט תרומה א"כ זה שייך רק במידי דשייך בהו תרומה כדאמרינן בחולין (ל"ד) ובתוספתא דחשבינן מנחות שלא קדשו בכלי וחלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הזבח דדינן כתרומה הכל הוא מידי דשייך בהו תרומה אבל במערה מים לפסח דל"ש תרומה במים ל"ש בהו חולין ע"ט תרומה ואע"ג דזה שמשתמשין בהם לקדש הוא גדר בפ"ע ושייך בהו אפילו במידי דל"ש ביה קדש כמ"ש לעיל אך באלו המים משתמשין לקדש ולא לתרומה רק כיון שמשמשין ע"ט הקדש א"כ כ"ש שמשמרין אותו ע"ט תרומה א"כ לתרומה הוי רק מדין התפסה וזה ל"ש במידי דלית בהו תרומה:

הנה על התוספתא שהבאתי לעיל דהיה משתמש מן החבית בחזקת של חולין ואח"כ נמצאת של תרומה אסורה באכילה יש לעיין מהא דאמרינן בב"מ (ל"ח) המפקיד פירות אצל חבירו המפקיד רשאי לעשות אותן תרומה ומעשר על מקום אחר משום דהמפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהם א"כ סומך עליהם לעשותן תרומה ומעשר על מקום אחר וקשה איך רשאי לעשותן תרומה הא הנפקד סבור שהוא של חולין א"כ ישמרנו בתורת חולין א"כ תפסל התרומה ותהא אסורה באכילה ואי נימא דכיון דהמפקיד רשאי לעשותן תרומה ומעשר א"כ הנפקד משמרן בחזקת תרומה ועל טהרת תרומה קשה דאמרינן שם במפקיד פירות אצל חברו אפילו הן אבודין לא יגע בהם מ"ט ר"כ אמר רוצה אדם בקב שלו מט' קבין ש"ח ורנב"י אמר חיישינן שמא עשאן בעה"ב תרומה ומעשר על מקום אחר ומקשינן מההיא דהמפקיד פירות אצל חברו לא יגע בהם לפיכך בעה"ב עושה אותן תרומה ומעשר על מקום אחר לרב כהנא ניחא לרנב"י מאי לפיכך ע"ש ואדרבה לר"כ תקשה כיון דלי"ל דחיישינן שמא עשאו תרומה ומעשר על מקום אחר א"כ איך עושה אותן לכתחילה תרומה ומעשר כיון דהנפקד לא יחוש לזה וישמרנו בתורת חולין, ואין לומר דמה דאמרינן בתוספתא היה משתמש מן החבית בחזקת של חולין כו' הוא דוקא במשתמש חיישינן למגע טבול יום אבל במפקיד פירות אצל חברו דאין הנפקד משתמש בהם אלא שומרן לא חיישינן לזה דהא הרמב"ם ז"ל שלהי הל' מטמאי מו"מ הביא דברי התוספתא וכתב ואם אמר בלבי היה לשומרה אפילו

מדבר הפוסלה ה"ז מותרת באכילה וכתב שם הכ"מ דכך יש ללמוד מההיא דחגיגה (כ') היה משמר החבית בחזקת יין ונמצאה שמן כו' ע"ש ומוכח דלאו דוקא משתמש דכל שמשמר אותו בחזקת חולין הדין כן וצ"ע:

ג

כתב הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' אבה"ט השלישי שבתרומה שנגע באוכלי קדש פסלן ועשאן רביעי אח"כ כתב חולין שנעשו ע"ט תרומה השלישי שבהם פסול כתרומה ואם נגע בקדש אינו עושהו רביעי ע"ש ובפה"מ טהרות פ"ב מ"ז כתב דלענין שיעשה רביעי בקדש צריך שכל המדרגות ואפילו הראשון יהיו או קדש או תרומה ואם היו חולין אפילו הראשון אין הטומאה עוברת אלא עד שלישי וכן אם היה הראשון חולין שנעשו ע"ט תרומה ג"כ אין הטומאה עוברת אלא עד שלישי וכתב דלמשנה ראשונה דחולין שנעשו ע"ט הקדש כקדש דמי והשלישי שבתרומה מטמא משקה קדש ופוסל אוכלי קדש ושל חולין שנעשו ע"ט הקדש ועשאן רביעי ומ"מ אם הגיעה הטומאה מחולין שנעשו ע"ט הקדש לא תעבור הטומאה ממנו זולת אל השלישי ואפי' היו השני והשלישי אשר הוכנה להם הטומאה קדש ע"ש ויש לעיין בטעם הדבר כיון דחולין ע"ט תרומה דינן כתרומה וחולין ע"ט הקדש כקדש אמאי אין עושין רביעי בקדש ועוד יותר קשה על חולין ע"ט הקדש אי כקדש דמי ויש בהם רביעי אמאי אם היו שלישי ונגעו בקדש אין עושה אותן רביעי, ונראה לומר דכל דין חולין ע"ט תרומה וחולין ע"ט הקדש הוא רק לגבי עצמן דהא אמרינן הטעם דחולין ע"ט תרומה וע"ט הקדש הוא משום אחלופי שאם יתחלף לו תרומה בחולין ויאכל תרומה בחזקת חולין יהיה אוכלה בטהרה וכן בקדש זה שייך רק לגבי עצמן אבל לגבי אחרים דינן כחולין גמורים א"כ אם נגע שלישי של חולין ע"ט תרומה בקדש לגבי האי קדש האי חולין ע"ט תרומה דינן כחולין גמורים דל"ש בהו שלישי א"כ לגבי האי קדש הם כטהורים גמורים ולא נפסלו בנגיעתם וכן אם נגעה שלישי של חולין ע"ט הקדש בקדש נהי דלגבי עצמן י"ל אפילו רביעי מיהו לגבי האי קדש שנגעה בהן הם כחולין גמורים דלית בהו שלישי ומש"ה אין עושין רביעי בקדש ואפילו אם היה הראשון והשני חולין ע"ט תרומה או ע"ט הקדש ג"כ אין הטומאה עוברת עד רביעי כיון דלרביעי בקדש בעינן שיהיו כל המדרגות או תרומה או קדש לא מהני בזה חולין ע"ט תרומה וע"ט הקדש דלענין טומאת אחרים ה"ה כחולין [יש לחקור הא דאמרינן בחולין (ק"ו) בנט"י עד כאן לחולין עד כאן לתרומה דהיינו דלחולין צריך ליטול עד הפרק השני ולתרומה עד הפרק השלישי בחולין שנעשו ע"ט תרומה מהו אי דינן לענין זה כחולין או כתרומה]:

הנה לפמ"ש הרמב"ם ז"ל בפה"מ דאפילו למשנה ראשונה דחולין ע"ט הקדש כקדש דמי מ"מ אין שלישי שלהם עושה רביעי בקדש אי אפשר לתרץ מה שתי' התוס' חגיגה (כ') בההיא דהיושבת על דם טוהר דמערה מים לפסח ואמרינן מערה אין נוגעת לא אלמא קסבר חולין שנעשו ע"ט הקדש כקדש דמי והקשו דילמא סבר כראב"צ דה"ה כתרומה ותי' דא"כ אין שלישי שבהן פוסל הקדש היינו דאין המים חוזרין ומטמאין את הפסח ע"ש ולהרמב"ם ז"ל הא אפילו אי דינן כקדש ג"כ אין חוזרין ומטמאין את הפסח דשלישי של חולין ע"ט הקדש אינו פוסל את הקדש אפילו למשנה ראשונה וע"כ להרמב"ם ז"ל זה שלא תגע במים אינו משום פסול הפסח רק המים עצמן אסור לפסול וכשטתיה שהבאנו לעיל סק"א דאסור לטמאות חולין שנעשו ע"ט הקדש:

אמרינן בטהרות פ"ב מ"ו השלישי שבתרומה מטמא משקה קדש ופוסל אוכל קדש שנעשו לטהרת הקדש אבל אם נעשו ע"ט תרומה היינו השלישי שנגעה בהם] מטמא שנים ופוסל אחד בקדש ומשום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש כמ"ש הר"ש ז"ל שם וחיישינן שמא ראשון היא, והנה יש לעיין דהא מקשינן בירושלמי פסחים ספ"א אמאי אין שורפין תרומה עה"פ בשעה ששית כיון דאסור באכילה מדרבנן א"כ נפסלה בהיסח הדעת ותשרף ומתרצינן שם דאכתי שומרה שלא תתערב באחרות ע"ש היינו ששומרה שלא תתערב ותאסור את האחרות ואין זו היסח הדעת א"כ הכא בתרומה שנעשית שלישי ונטמאה כיון דאסורה באכילה א"כ אינו שומרה עוד אלא כדי שלא תתערב באחרות א"כ מאי נ"מ בזה בין נעשו ע"ט הקדש בין נעשו ע"ט תרומה דזה שייך רק היכא דשמירתן בשביל עצמן דאם נעשו ע"ט הקדש שומרן יותר משנעשו ע"ט תרומה וטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל לאחר שנטמאו דשמירתן רק בשביל אחרים שלא יתערבו בהם מאי נ"מ אם הוי ע"ט הקדש או ע"ט תרומה וצ"ע:

ד

אמרינן בחגיגה בגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש ואמרינן שם י"ט ש"מ חולין שנעשו ע"ט הקדש כקדש דמי מדלא קתני בהו מעלה היינו דבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי חולין ע"ט הקדש ובגדי אוכלי חולין ע"ט הקדש מדרס לאוכלי קדש ואמרינן שם ודילמא האי דלא קתני בהו מעלה דאי דמי לתרומה הא קתני תרומה ואי דמי לחולין הא תני לחולין אלא מסיפא ר"י בן גודגדא היה אוכל כל ימיו ע"ט הקדש והיתה מטפחתו מדרס לחטאת לחטאת אין לקדש לא אלמא קסבר חולין ע"ט הקדש כקדש דמי ע"ש, והנה הראב"ד ז"ל פי"א מהל' אבה"ט ה"ט כתב דהלכתא כמ"ד דחולין ע"ט הקדש כקדש דמי והביא ראיה ג"כ מסתם מתני' דחגיגה היינו דקתני ר"י בן גודגדא כו' והיה מטפחתו

מדרס לחטאת לחטאת אין לקדש לא וש"מ דחולין ע"ט הקדש כקדש דמי והרע"ב ז"ל בחגיגה שם כתב דלית הלכתא כהאי מתני' דבגדי אוכלי חולין ע"ט הקדש מדרס רק לחטאת ולא לקדש אלא כמתני' דנדה (ע"א) דחולין ע"ט הקדש כחולין דמי ע"ש, והנה יש לעיין לתנאי דחולין ע"ט הקדש לאו כקדש א"כ בגדי אוכלי חולין ע"ט הקדש מדרס לקדש א"כ לר' יצחק דאי"ל בחולין (ל"ה) דזה דבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש ה"ה בפירי א"כ חולין שנעשו ע"ט הקדש מטמאין את הקדש, והנה התוס' חולין ל"ה ד"ה בחולין ס"ל דל"ש בחולין ע"ט הקדש שטהרתה טומאה אצל הקדש אך רש"י ז"ל שם ל"ד בלשון שני ס"ל לעולא חולין ע"ט הקדש טהרתה טומאה אצל הקדש ועיין במהרש"א ז"ל שם ויש לעיין א"כ במה מדיחין את הפסח דהא המים שמדיחין את הפסח הוא חולין שנעשו ע"ט הקדש כדאמרינן בנדה שם וכן במה מבשלין את הקדשים דהא כלים טעונין מריקה ושטיפה היינו כשמבשלן במים דבלא מים אמרינן השפוד והאסכלה מגעילן בחמין והא המים הם חולין אלא שנעשו ע"ט הקדש ואמאי אין מטמאין המים את הקדשים, וכן הלל איך היה כורך פסח מצה ומרור ואוכלן ביחד אמאי לא טמאו המצה והמרור שאינן אלא חולין ע"ט הקדש את הפסח וצ"ל כמ"ש דאיכא תרי גווני חולין ע"ט הקדש ואותן החולין שמשתמשים בהם עם הקדשים עצמן הוא גדר בפ"ע וחלוק בדינא משאר חולין ע"ט הקדש ובזה מודו כ"ע דאין טהרתה טומאה אצל הקדש, עוד אפשר לומר דזה דאמרינן בתרומה שטהרתה היא אצל הקדש וכן חולין ע"ט הקדש לרש"י ז"ל בלשון שני לעולא הוא רק משום בגדו דחיישינן שמא נגעו בבגדיו שהן מדרס אצל הקדש דלרבא דס"ל בחולין שם דלא אמרינן בתרומה שטהרתה טומאה אצל הקדש וזה דבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש מדרסות שאני דחיישינן שמא ישבה עליהן אשתו נדה כתבו התוס' שם דמאן דס"ל דטהרתה טומאה אצל הקדש לא נראה לו לחלק בין מדרסות לפירי ורבא משני דיש לחלק ולא חיישינן בפירי שמא נגע במדרס ע"ש א"כ י"ל דמאן דפליג עליה דרבא ס"ל דחיישינן בפירי שמא נגעו במדרס ומש"ה הוא טומאה אצל הקדש א"כ זה שייך רק היכא דבגדו מדרס אבל כשמדיחין את הפסח או מבשלין הקדשים כיון שהוא עוסק בקדשים עצמן ע"כ דינו אז כאוכל קדש דאם דינו אז רק כשאר אוכל חולין בטהרה א"כ בגדיו לכ"ע מדרס לקדש א"כ איך יכול לעסוק בקדש שהרי הוא נושא את המדרס ומטמא את הקדש וכיון דבגדיו אינן אז מדרס לקדש אף חולין שלו אז אינן טומאה אצל הקדש דליכא אז חשש שמא נגעו בבגדיו:

והנה בעיקר לר"י דס"ל דבגדי אוכלי תרומה דמדרס לאוכלי קדש דה"ה לפירי דטהרת תרומה טומאה היא אצל הקדש לפי שאינו דומה שמירת תרומה לשמירת קדש נראה

דחולין לתרומה אינו כן אע"ג דבגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה אבל בפירי אינו כן דהא בתוספתא שהובא לעיל אמרינן דהמשמר תרומה בחזקת חולין אסור באכילה רק משום ספק טבול יום והרמב"ם ז"ל כתב דאם שמרו אף מטבול יום מותר ואף ששמרו בחזקת חולין ואמאי לא נימא שטהרתה טומאה היא אצל התרומה משום דל"ד שמירת חולין לשמירת תרומה ע"כ נראה דזה רק מעלה בקדש:

והנה התוס' בחולין שם כתבו למ"ד דדוקא במדרסות שמא ישבה עליהם אשתו נדה אבל בפירי אע"ג דבגדיו מדרס לא דלא חיישינן בפירי שמא נגע במדרס ע"ש ונראה הטעם אע"ג דשכיח הוא זה משום דחשבינן בטהרות פ"ד מי"ב בספיקות שהתירו חכמים ספק טהרת פרישות וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ שם כגון בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה שזהו רק מעלה של פרישות אם הוי רק ספק הוא טהור ע"ש וה"נ כיון דאינו ברור שנגעו הפירות בהחדרס טהור אך בזה יש לעיין אע"ג דלא נגעו הפירי בהבגדים שהוא המדרס מ"מ האוכל תרומה הוא עצמו מטמא הפירות במגעו משום נושא המדרס דהא כה"ג כתבו התוס' גיטין (ס"א) דטומאת ע"ה הוא משום נושא המדרס דבגדי ע"ה מדרס לפרושים וצ"ע:

אמרינן בחגיגה (י"ט) דמתני' דבגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה אתאן לר"מ דאי"ל דחולין ומעשר כהדדי נינהו דאי לרבנן לתני עוד מעלה דבגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר והקשה הט"א שם הא לרבנן שני להו מעשר מחולין אלא לגבי אכילה אבל לא לנגיעה כדאמרינן שם לעיל והא מדרס נגיעה היא ואפילו אם נגע במעשר עצמו אינו נפסל דלענין נגיעה ליכא מעלה במעשר מבחולין ע"ש, ולענ"ד נראה דל"ק דזה שייך רק להההיא דחגיגה שם ולעיל גבי ידים טמאות דלנגיעה דמעשר א"צ נטילה דלנגיעה הן כחולין א"נ מה דאמרינן כן לענין אוכל אוכלין טמאים דהוי שני וטהור לחולין דה"נ לנגיעת מעשר הוא טהור אבל זה דבגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה וכן בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש הוא משום שמא ישבה עליהן אשתו נדה כדאמרינן בחולין וזו הטומאה היא אף לחולין אך אוכלי תרומה זהירין יותר אף מדברים המטמאין את החולין וכן אוכלי קדש מאוכלי תרומה ואע"ג דלענין שלא תשב עליהן אשתו נדה לא מצינו מעלות שצריך לשומרן לקדש יותר מלתרומה רק שאלו זהירין יותר א"כ לקדש חיישינן שמא ישבה עליהן אשתו נדה והכל תלוי באכילה דאם ישמור הדבר כמו לקדש אם אינו אוכל קדש לא מהני דהא אמרינן בגמרא ש"מ חולין שנעשו ע"ט הקדש כקדש דמי דאי לאו כקדש לתני עוד מעלה דבגדי אוכלי ע"ט הקדש מדרס לאוכלי קדש ואע"ג דכשאוכל ע"ט הקדש היינו ששומרו כמו לקדש א"כ אמאי אי לאו כקדש הוי מדרס לקדש ומוכח

דכל שאינו אוכל קדש לא מהני שמירתו לדבר שטהרתו ממעלה יותר גדולה וכיון דחולין שנעשו ע"ט הקדש לאו כקדש דמי לענין מעלת הטהרה לא מהני בשמירתו אף ששומרו כמו לקדש וא"כ כיון דמעשר לענין אכילה לרבנן היא במעלת הטהרה יותר מחולין א"כ אוכלי מעשר כיון שאוכלין דבר שמעלת טהרתו יתרה נזהרין יותר מאוכלי חולין אף מבגדיהם שלא תשב עליהם אשתו נדה:

ה

אמרינן (בשבת י"ג) בי"ח דבר שגזרו אלו פוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון ואוכל שני והשותה משקין טמאים והבא ראשו ורובו במים שאובין כו' ואמרינן שם דמש"ה גזרו על הבא ראשו ורובו במים שאובים שהיו טובלין במי מערות והיו נותנין עליהם מים שאובים והיו אומרים לא אלו מטהרים אלא אלו וכתב רש"י ז"ל וחיישינן דילמא אתי לבטולי תורת מקוה וטובלין בשאובין ע"ש, והרמב"ם ז"ל בפה"מ שלהי זבין כתב דגזרו עליהן לפי שהיו טובלין במי מערות ואח"כ רוחצין במים שאובין והיו אומרים שהמים שאובין הם העיקר והיו מקילין במי מקוה ולא היו מתכוונים בו טבילה לשמה ע"ש, ונראה דמש"ה לא פי' כרש"י ז"ל דילמא אתי לבטולי תורת מקוה לגמרי משום דקשיא ליה א"כ למה גזרו רק לתרומה דהבא ראשו ורובו במים שאובין אינו טמא רק לתרומה ואם חיישינן שמא לא יטבול כלל במקוה יהיה טמא אף לחולין לכן כתב שהיו מבטלין רק טבילה לשמה שהיו אומרים שהשאובין הם המטהרים וזה הוי חסרון רק לתרומה דלחולין לא בעינן כוונה בטבילה כדאמרינן (בחגיגה י"ט) לכן גזרו שלא יהא טמא אלא לתרומה אך מ"מ יש לעיין אמאי אין פוסלין מעשר דלמעשר ג"כ בעי כוונה]:

כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' ביאת מקדש דהאוכל אוכלין טמאים ושותה משקין טמאים ונכנס למקדש מכין אותו מכת מרדות היינו משום דאמרינן בפרה דכל הטעון ביאת מים מד"ס אם נכנס למקדש פטור וס"ל דפטור אבל אסור ומכין אותו מכת מרדות, והנה יש לעיין דאמרינן בשקלים דפרוכת שנטמאת בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים כו' ופי' המפרשים ז"ל שם משום דטומאה דרבנן א"צ שילוח ומ"ש פרוכת שנטמאת בולד הטומאה דהיינו במשקין שהיא שני מאוכל אוכלין טמאים שהוא ג"כ שני מדרבנן והתם משמע דאף לכתחילה א"צ שילוח ואפשר דיש לחלק בין אדם לכלים דכלים קילי לענין ביאת מקדש מאדם דאין בהם אלא לאו ולא כרת קילי נמי לענין זה, עוד אפשר דשאני לענין ולד הטומאה בין טומאה שאירע בפנים לטומאה שאירע בחוץ דכה"ג מחלקי התוס' רפ"ב דזבחים גבי טמא במחנה לויה ע"ש (כתב הר"ש ז"ל פ"ב דטהרות מ"ב דפסול גויה גזירה קדומה היתה דמתחילה גזרו דאוכל אוכלין טמאים דנפסול גופו

מלאכול בתרומה גזירה שמא יאמרו הא קא נגעי בהדדי אוכלין טמאים ותרומה בתוך מעיו ולא מסקי אדעתייהו דבתוך מעיו כבר איעכל ליה ובהגהת הר"ש שם כתב דזה דלא חיישינן מה שנוגע התרומה במשקין טמאים בתוך מעיו הוא משום דהוי מגע בית הסתרים ע"ש וצ"ע טובא דהא בחולין (ע"א) מבואר דאינו לא משום עיכול ולא משום מגע בית הסתרים רק משום טומאה וטהרה בלועה דכל שנוגע זה בזה בבטן אין זו מגע בית הסתרים כלל ע"ש]:

הנה יש מעלות שהן בקדש ובתרומה עצמן ויש שהן ג"כ בדברים שהם לצורך קדש ולצורך תרומה דהא אמרינן דמעל"ע שבנדה הוא רק לקדש ומ"מ אמרינן שם דמעל"ע שבנדה מטמא כ"ח המוקף צמיד פתיל דהיינו לקדש כדאמרינן שם ולמ"ד שם דמעל"ע שבנדה הוא בין לקדש בין לתרומה מטמאה כ"ח בין לקדש בין לתרומה היינו להשתמש בה קדש ותרומה דהמעלה של מעל"ע שבנדה היא על דבר שהוא לצורך קדש וכן מעלות שבפ' חומר בקדש דאין מטבילין כלים בתוך כלים לקדש ואחוריים ותוך ובית הצביטה כו' היינו לצורך קדש כמ"ש הט"א שם דגרסינן שם לקדש היינו לצורך קדש, והנה בנדה שם מקשינן למ"ד מעל"ע שבנדה לקדש ולא בתרומה מההיא דמעשה ועשה רבי כר"א כו' ואי לקדש קדש בימי רבי מי הוי ומשנינן כדעולא חברייא מדכן בגלילא ה"נ בימי רבי ע"ש והא התם ודאי לא אקדשום דהא אין מקדישים בזה"ז כדאמרינן בע"ז א"כ הוי רק חולין שנעשו ע"ט הקדש והשתא ס"ל בגמרא דמעל"ע שבנדה הוא רק לקדש ממש ולא לחולין ע"ט הקדש ע"ש וצ"ל הטעם כיון דסופן להקדישן לאחר שיבנה הבית ואז יהיו קדש ממש ואם יטמאו עתה יפסלו אח"כ א"כ הם עתה לצורך קדש ולא גרע עתה מכלי שהיא לצורך קדש דחשיב כמו לקדש עצמו ונראה נמי דזהו דאמרינן (בנדה ז') כל שודאי מטמא חולין גזרו על ספיקו משום חולין הטבולין לחלה משום דפתיכא בהו חלה ומקשינן והא מעל"ע שבנדה אינו לחולין שנעשו ע"ט תרומה ומתרצינן הכא פתיכא בהו חלה כו' ואע"ג דקודם הפרשה ליכא חלה כלל ומשום דמעלות של תרומה דחיישינן בהו לספיקות אף דאין חוששין בהן לחולין אין זה רק בתרומה עצמה כ"א לצורך תרומה א"כ חולין הטבולין לחלה אע"ג דעדיין אין להם שם חלה מ"מ כיון דעתיד להפריש מהן חלה הוי צורך חלה דלא גרע מכ"ח לצורך תרומה דטמא במעל"ע שבנדה, והנה המעלות שהם לצורך תרומה או קדש אע"ג דהדבר עצמו הוא חולין כמו כ"ח במעל"ע שבנדה או כל הנך דפ' חומר בקדש דמטבילין כלים בתוך כלים ואחוריים ותוך כו' ועוד הוא דוקא אם הם עצמן נוגעין בקדש אבל מעל"ע שבנדה דמטמא כ"ח אין הכ"ח מטמא חולין אחר אפילו ע"מ לחזור ולטמא את הקדש וכן הנך דר"פ חומר בקדש דרק מדרגה אחת אמרינן

לצורך קדש היינו להשתמש בהן עצמן קדש ולא ב' מדרגות שהוא רק צורך דצורך ובזה אתי שפיר מה דאמרינן במקוואות פ"א מ"ה במי גבאים דאיכא חשש שמא שתה מהם הטמא מ"מ כשרים לחלה כו' ובמי תמציות שלא פסקו אמרינן שם דכשרים לתרומה וכתב הרמב"ם ז"ל דהאי כשרים לחלה היינו רק לעיסה הטבולה לחלה אבל לחלה עצמה לא ובמי תמציות דכשרין לתרומה היינו דאף לתרומה עצמה וה"ה לחלה עצמה ועיין תי"ט שם והקשה המשנה אחרונה שם כיון דלחלה עצמה אין כשרים אמאי כשרים לעיסה הטבולה לחלה הא אמרינן בנדה כל שודאי מטמא חולין גזרו על ספיקו משום חולין הטבולין לחלה ע"ש ולפ"ז ל"ק דזה דגזרו על ספיקו משום חולין הטבולין לחלה הוא משום דחולין הטבולין לחלה הוי צורך חלה עצמה אבל המים שהן לעשות עיסה הטבולה לחלה הוי צורך דצורך ובב' מדרגות של צורך לא גזרו שיהיה כמו לחלה אבל מים שהם לצורך חלה עצמה או תרומה כיון דהוי צורך תרומה עצמה חששו לספיקא כמו כל ספיקות דחששו לתרומה שהם גם לצורך תרומה:

סימן מא - חולין בטהרה

א

הנה אם יש חיוב לאכול חולין בטהרה יש מחלוקת הראשונים ז"ל ובחולין (ב' ע"ב) גבי טמא בחולין מאי למימרא כתבו התוס' ואפילו יהא אסור לטמא גופו באוכלין טמאים כדדרשינן והתקדשתם והייתם קדושים אזהרה לבנ"י שיאכלו חוליהן בטהרה מ"מ יכול לטמאותן ולאוכלן בימי טומאתו ע"ש אך בכריתות (י"ג ע"א) גבי התירו לעוברה לאכול אוכלין טמאים פחות מכשיעור מפני הסכנה כתבו התוס' בפשיטות דליכא איסורא לאכול אוכלין טמאים והוכיחו מההיא דחולין ב' דאמרינן טמא בחולין מאי למימרא וההיא דכריתות דהתירו רק לעוברה מפני הסכנה כתבו דמיירי שרוצה לאכול תרומה אח"כ ובחולין (ל"ה ע"א) גבי השלישי נאכל בנזיד הדמע דמקשינן ואי אמרת נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה ומשנינן דלית בה כזית בכדי א"פ כתב רש"י ז"ל וקשיא לי מ"מ היכא ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה מתרומה והא מוזהר הוא מלפסול גופיה דאמרינן ביומא אל תטמאו ונטמאתם בם מכאן לטומאת הגויה דאורייתא ואפילו למ"ד דרבנן איסורא מיהא איכא כו' ונ"ל דבחולין גרידא קאי כו' ואי אמרת שלישי דידהו פסיל גופיה לתרומה ספינן להאי כהן מידי דפסיל לגופיה ואתי למיכל תרומה אבתריה עכ"ל והתוס' שם חלקו ע"ז וכתבו דליכא איסורא למפסל גופיה ע"ש אך גם מרש"י ז"ל נראה דאסור רק לכהן דדילמא אתי למיכל תרומה אבתריה, והנה

בגיטין גבי אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים שילם חולין טמאים כו' ומקשינן תבוא עליו ברכה דקא אכיל מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו ומשלם מידי דחזי ליה בימי טומאתו ומוכח נמי דחולין טמאים חזו רק לימי טומאתו ולא לימי טהרתו, ובגיטין ס"ו גבי משאלת אשה לחברתה כו' דאמרינן הכא בע"ה דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן כתב רש"י ז"ל וע"ה דר"מ הוא שחשוד לאכול פירות בטומאה והך טומאה וטהרה דחולין דרבנן היא דתורה לא הזהירה לאכול בטהרה אלא תרומה וקדשים בלבד כו' ומפני ד"ש מותר לסייען ע"ש וכאן ס"ל לרש"י ז"ל דאיכא איסורא דרבנן לאכול פירות טמאים אף לא לכהן דהכא לא מיירי בכהן, אך יש להקשות הא אוכלין טמאים חזי לימי טומאתו וע"ה טמא הוא ועוד שכל איסור לאכול אוכלין טמאים כתב רש"י ז"ל בחולין משום דמטמא את הגויה משום דכתיב והתקדשתם כו' וכאן בע"ה מה שייך שמטמא את גופו באוכלין טמאים דהכא אדרבה דטומאת הפירות הוא רק משום מגע ע"ה שהוא טמא א"כ ל"ל טעם דמותר לסייען מפני ד"ש, והנה הת"י בכריתות שם על ההיא דהתירו לעוברה לאכול פחות מכשיעור כתבו ז"ל מפני הסכנה ואפילו לר"ל דח"ש מותר מה"ת מדרבנן מיהא אסור ובמקום סכנה התירו עכ"ל ונראה דס"ל להת"י דזה דאסור לאכול אוכלים טמאים אינו משום שמטמא גופו דא"כ מה שייך בזה ח"ש אסור מה"ת כיון דח"ש אינו מטמא גופו כלל והאיסור הוא שלא לטמאות את גופו ונראה דס"ל דלאכול אוכלין טמאים מצד עצמו הוי איסור רק השיעור הוא חצי פרס שיעור הפוסל את הגויה וכשאוכל פחות הוא בכלל ח"ש דאסור:

והנה יש לעיין לפי מה דבעינן למימר ביומא דטומאת הגויה דאורייתא מקרא דוהתקדשתם כו' ולרש"י ז"ל (בחולין ל"ה) הוא פלוגתא בזה אי טומאת הגויה דאורייתא או דרבנן הא אמרינן (ביבמות ע"ג) דאוכל מעשר בטומאת עצמן הוא בלאו מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר בשעריך תאכלנו הטמא והטהור ותנא דבי ר"י אפילו טמא וטהור אוכלין על שלחן אחד בקערה אחת ואין חוששין וקאמר רחמנא ההוא דאמרי לך התם בשעריך תאכלנו הכא לא תיכול ע"ש א"כ מוכח להדיא דמותר לאכול חולין טמאים מדאורייתא דהא הטמא והטהור אוכלין בקערה אחת היינו בטומאת עצמן וצ"ע:

והנה להשיטות דאסור לאכול חולין טמאים יש לעיין ממתני' פ"ז דדמאי המזמין את חברו שיאכל אצלו כו' מזגו לו את הכוס אומר מה שאני עתיד לשייר ה"ה מעשר כו' זה שעשיתי מעשר יהא תרומת מעשר כו' ומקשינן עלה בירושלמי שם איך הוא מטלטל תרומה טמאה דיין של ע"ה טמא ומשנינן דמשייר נמי קצת מן החולין ועיין בר"ש ז"ל

שם וקשה איך שרי לשתות יין טמא דטמא הוא מחמת ע"ה וצ"ל דמיירי התם בימי טומאתו אך קשה א"כ ל"ל להירושלמי להקשות דהוי תרומה טמאה בשביל ע"ה תי"ל כיון דהחבר טמא הוא עצמו טימא היין בשתייתו וצ"ע:

והנה בירושלמי פ"ב דדמאי אמרינן דמש"ה חבר אינו מתארח אצל ע"ה שלא יטמא גופו וילך ויטמא טהרות ע"ש היינו דאיסור לטמאות גופו הוא משום טהרות שלא יטמאו אח"כ א"כ זה דאסור לאכול אוכלין טמאים א"צ לומר כפי' רש"י ז"ל בחולין ל"ה שמא יאכל אח"כ תרומה דזה הטעם שייך רק בכהן אלא משום שלא יטמא טהרות דהאוכל אוכלין טמאים פוסל את התרומה אף במגעו וזה שייך אף בישראל, והנה בזה הירושלמי יש ג"כ לומר הטעם מה שאין נותנין תרומה לכהן ע"ה והאי ע"ה לאו דוקא אלא חבר שאינו אוכל חוליו בטהרה כמ"ש הר"ש ז"ל חלה פ"ד מ"ט ואמאי הא אינו חשוד לאכול תרומה בטומאה ולפ"ז כיון שאינו אוכל חוליו בטהרה חיישינן שמא יטמא גופו וילך ויטמא הטהרות שנותנים לו דהיינו שיטמא בשוגג דהא אף בחבר חששו לזה דכמו שאסור לטמא גופו שמא יטמא טהרות כך אסור ליתן טהרות למי שמטמא את גופו:

והנה בתוספתא פ"ב דדמאי אמרינן דבן חבר שהולך לבית אבי אמו ע"ה אינו חושש שמא יאכילנו טהרות אם ידוע שיאכילנו אסור ע"ש והכא לאו בכהן עסקינן ומוכח דאסור לאכול חולין טמאים:

ונראה בעיקר השאלה אי מותר לאכול חולין טמאים דחבר ודאי אסור לאכול חולין טמאים דחבר הוא שקיבל עליו דברי חברות ואחד מהם לאכול חולין בטהרה כדאמרינן בתוספתא פ"ב דדמאי וצריך לקבל בפני ג' כדאמרינן בפ' עד כמה א"כ אסור לאכול חולין בטומאה משום קבלתו ומחלוקת הראשונים ז"ל הוא רק אם לקבל עליו דברי חברות הוא חובה או רשות, והנה זה דאמרינן בדמאי פ"ו מ"ט חבר וע"ה שירשו את אביהם ע"ה לא יאמר לו טול אתה לח ואני יבש והכא הלא כבר נטמא מחמת אביהם ע"ה ומוכח דאסור ליתן לע"ה חולין טמאים ולהשיטות דמותר לאכול חולין בטומאה א"כ זה הע"ה שלא קיבל עליו דברי חברות מותר לו לאכול חולין טמאים א"כ אמאי לא יתן לו את הלח וצ"ל דזהו ג"כ מדברי חברות שלא לאכול ושלא להאכיל חולין טמאים אף שע"ה עצמו מותר בו:

ובעיקר מחלוקת הראשונים ז"ל אי אסור לאכול חולין טמאים תלוי בטעם מה דאמרינן דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י דרש"י ז"ל בסוגיא דהמטמא והמדמע והמנסך כתב שהוא משום פרושים האוכלים חוליהן בטהרה והתוס' חולין (ב' ע"ב) כתב דזה דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י הוא רק בפירי דשייך בהו תרומה אבל בבשר לא

היינו דהאיסור הוא רק משום סרך תרומה ע"ש ולרש"י ז"ל דהטעם הוא משום חולין בטהרה א"כ אף בבשר כן דהא אף בבשר מטמא גופו ואסור לאוכלו כמ"ש תוס' שם, והנה מפ"ד דחלה יש להוכיח כדברי התוס' דאמרינן שם אלו ניתנין לכל כהן שירצה כו' היינו לכהן ע"ה שאינו אוכל חוליו בטהרה וקא חשיב שם הזרוע והלחיים כו' ואיך רשאין לתנו לכהן ע"ה הא מטמא אותם דהא אין מוכרין לע"ה לח ויבש כדאמרינן בפ"ב דדמאי שאין מוסרין טהרות לע"ה משום דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י ומוכח דזה דוקא במידי דשייך בה תרומה אבל בבשר לא, והנה ז"ש רש"י ז"ל בגיטין דאסור לגרום טומאה לחולין משום פרושים האוכלין חוליהן בטהרה ולא כתב סתם משום דאסור לאכול חולין בטומאה נראה דכאן ס"ל לרש"י ז"ל דרק לפרוש אסור לאכול חולין בטומאה מטעם קבלתו וחיישינן שמא יבוא לאוכלו הפרוש ואין לומר דמש"ה נקט רש"י ז"ל פרושים דמשום ע"ה אף איס"ל דאסורים לאכול חולין טמאים לא איכפת לן דבלא"ה הלא יטמאום בנגיעתם דהא אמרינן בגיטין דאסור לסייעם בשעה שמטמאין החולין כ"ש לטמאות החולין בידים דאסור אף שע"ה יטמא אותם אח"כ:

אמרינן בפ"ב דדמאי דהמקבל עליו דברי חברות מקבל שלא למכור לע"ה לח ויבש והנה הרמב"ם ז"ל לא הביא דין זה בפסקיו וכתב הכ"מ בפ"י מה' מטמאי מו"מ משום דההוא דדמאי אתיא כמ"ד דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י והרמב"ם ז"ל פוסק כמ"ד דמותר לגרום טומאה לחולין שבא"י ע"ש ונ"ל להביא ראיה לזה דאמרינן בב"ב פ"ח הלוקח ירק מן השוק כו' גמר בלבו לקנותו קנה ונתחייב במעשר להחזירו אי אפשר שכבר נתחייב במעשר כו' הא כיצד מעשרו ונותן לו דמי מעשר כו' והיינו בלוקח חבר מע"ה כמ"ש הרשב"ם ז"ל ויש לעיין כי מעשר קודם איך מותר להחזיר לו הא אין מוכרין לע"ה לח ויבש כיון דכבר קנאו החבר וזה דקנה החבר לכתחילה ירק מע"ה מצי מיירי ביבש דלוקח ממנו יבש כדאמרינן בדמאי שם דנאמן ע"ה לומר שלא הוכשר אך איך מותר להחזירו לאחר שכבר קנה הא אינו מוכר לו לח ויבש ומוכח מזה דלא קי"ל כהאי מתני' דדמאי ומותר למכור לע"ה:

אמרינן בדמאי פ"ו מ"ו בש"א לא ימכור אדם את זיתיו אלא לחבר בה"א אף למעשר היינו אף למי שאינו חבר לטומאה רק חבר למעשר שנאמן על המעשרות וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ לפי שדעת ב"ה שמותר לגרום טומאה לחולין שבא"י וזו היא משנה אחרונה וכן הלכה ע"ש, והנה יש לעיין דהא פסק הרמב"ם ז"ל פי"ב מהל' תרומות ה"י דאין בוצרין עם ישראל העושה פירותיו בטומאה כו' מפני התרומה שתעשה בטומאה ע"ש היינו דבטבל אסור לגרום טומאה מפני התרומה שצריך להפריש א"כ ההיא דמוכרין

זיתיו לע"ה ע"כ מיירי בטבל דהא קתני דדוקא לע"ה שנאמן על המעשרות מותר למכור והא בטבל ודאי אסור לגרום טומאה וצ"ע ואפשר כיון דמקבלין תרומה מע"ה בשעת הגתות והבדים כדאמרינן בשלהי חגיגה אין זה מטמא תרומה כיון דאפשר ליטול ממנו התרומה בזמן הגתות והבדים ואם לא יעשה הע"ה מן הזיתים שמן א"כ לא יוכשרו דהזיתים מקבלין טומאה משיזיעו זיעת המעטן ולא יבואו לידי טומאה לעולם וההיא דאין בוצרין עם ישראל העושה פירותיו בטומאה אע"ג דמותר גם לקבל תרומת יין מע"ה בזמן הגתות והבדים ואם לא יעשה מן הענבים יין א"כ לא יוכשרו דדוקא הבוצר לגת הוכשר צ"ל דלא מיירי התם בסתם ע"ה אלא בידוע שעושה פירותיו בטומאה דכה"ג אסור ליטול ממנו אף בזמן הגתות והבדים אבל עם סתם ע"ה מותר לבצור וצ"ע בזה]:

ב

הנה להשיטות דליכא חיובא לאכול חולין בטהרה והרמב"ם ז"ל בשלהי הל' ט"א כתב שאינה אלא מדת חסידות יש לעיין א"כ אמאי ע"ה א"נ על הטהרות כיון דלא פשע כלום במה שאינו אוכל חולין בטהרה אמאי אין עדותו עדות, ונראה דלעולם יש נאמנות לע"ה על הטהרות בדבר שא"צ שמירה דהא אמרינן בחגיגה (כ"ב ע"ב) דנאמן ע"ה לומר פירות אלו לא הוכשרו דלא חשדינן ליה למשקר וזה דאשכחן דע"ה א"נ על הטהרות הוא רק בדבר הצריך שמירה וטעם הדבר דכמו בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה דאין שמירתן שמירה לגבי אוכלי תרומה וכן אוכלי תרומה לגבי אוכלי קדש ה"נ שמירת אלו שאין אוכלין חולין בטהרה אינה שמירה לגבי אלו שאוכלין חולין בטהרה ומש"ה בגדיהם מדרס לפרושים, והנה יש מחלוקת הראשונים ז"ל אי גופיה של ע"ה חשיב כזב אך גם בפרוש איבעי לן בירושלמי חגיגה גופו של פרוש מהו שיעשה כזב אצל התרומה וכן אוכל תרומה אי הוי כזב אצל הקדש דלגבי מדרגה יותר גבוהה אין שמירת גופו שמירה ונראה דבכל ספק טומאה ספק נגע ספק לא נגע או ספק שרץ ספק צפרדע ומעיד ע"ה שלא נגע נאמן דרק במעיד סתם ע"ה על כלי שהוא טהור א"נ דהיינו ששמרו שלא נטמא ואין שמירתו שמירה אבל כל שמעיד על מעשה מיוחד נאמן דאינו חשוד לשקר ונראה ראיה לזה מהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל רפ"ה דפרה בחבר הלוקח כ"ח מע"ה מהכבשן החבר עומד מלמעלה והע"ה עומד מלמטה שולה ונותן לו נאמן ע"ה לומר לא טמאתי מפני שהוא בחזקת המשתמר ע"ש ואף שהוא בחזקת המשתמר מ"מ צריך לעדותו של ע"ה לומר לא טמאתי דחיישינן שמא נגע בהן וטימאן ומ"מ נאמן כיון שהוא בחזקת המשתמר וא"צ לשמירתו רק שמעיד על המעשה שלא נגע בהן ע"ז נאמן ע"ה ולפ"ז ע"ה הוא רק מדרגה בטהרות דע"ה אצל פרוש הוא כפרוש אצל אוכל תרומה ובשעת הרגל

דבטלה טומאת ע"ה נראה דה"ה דבטלו כל המעלות ואין טומאת פרוש גבי אוכלי תרומה ושל תרומה לאוכלי קדש ונראה ראיה לזה מנדה ל"ג דמעשה בצדוקי אחד שספר עם כ"ג בשוק ונתזה צנורא מפיו ונפלו לכ"ג על בגדיו וקדם אצל אשתו כו' ומקשינן ותי"ל משום צנורא דע"ה ומשנינן רגל הואי וקשה נהי דליכא אז טומאת ע"ה הא התוס' חגיגה (כ"ג ע"א) ד"ה לעולם כתבו דה"ה דצנורא של חבר טמא לגבי אוכלי קדש וכ"ג אוכל קדש הוא א"כ מאי מהני הרגל דלא עדיף ע"ה אז מחבר ונראה מזה לומר דברגל בטלו כל המעלות והכל שוים:

והנה אמרינן בחגיגה כ"ב דאין ע"ה נאמן על טבילת כלים באומר הטבלתי כלים בתוך כלים אך לא הטבלתי בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד ע"ש והתם נמי אין זה משום חשש משקר דע"ה אינו חשוד לשקר בטהרות אלא חיישינן שמא לא דקדק יפה בשיעור של שפופרת הנוד דהא נאמן לומר שלא הטביל כלי בתוך כלי רק איכא מילי דלא בקיאי בהו ע"ה וכמו דאמרינן בטהרות פ"י מ"א דאין ע"ה בקיאים בהיסט:

אמרינן שם בחגיגה ע"ה שבא להזות אין מזין עליו עד שיעשה בפנינו שלישי ושביעי והקשה הט"א שם דיהא נאמן שזהו יום ג' לטומאתו במגו דלא נטמא כלל והו"ל הפה שאסר כו' ותי' דמיירי שנטמא בפני עדים אבל אין יודעים אם היום יום א' לטומאתו או יום ג' והוכיח זה מדאמרינן צריך שיעשה בפנינו גו"ז הא כיון שעשה לפנינו יום ג' ממילא יום ז' ידוע לפי חשבון הימים אלא לאפוקי שאם עשה לפנינו יום ג' ושכחו וא"י כמה ימים יש מהזאת יום ג' להיום ע"ש, והנה מהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ז דטהרות לא משמע כן דאמרינן שם ע"ה שבא להזות אין מזין עליו ועל כליו אלא לאחר ג' ימים אבל חבר שבא להזות מזין עליו ועל כליו מיד אמר ר' יהודה בד"א שהיה בחזקת אוכלי תרומה לא היה בחזקת אוכלי תרומה מזין עליו מיד ועל כליו משישמר וכתב הר"ש ז"ל שם דמש"ה בע"ה מזין עליו לאחר ג' ימים משום דע"ה אינו נזהר כשעובר בעיר וחשיב כנטמא היום ומזה בג' וז' ע"ש היינו דלא חשדינן ליה למשקר במה שאומר שנטמא לפני ג' ימים אלא דחיישינן שנטמא אף היום דאינו זהיר הוא וא"כ היום ראשון שלו וא"כ לפ"ז מה דאמרינן בחגיגה צריך שיעשה בפנינו גו"ז היינו שישמור עצמו לפנינו שלא יטמא עוד וכן נראה מדברי ר"י דאמר אף בחבר רק על גופו מזין מיד אבל על כליו משישמר וכתב הר"ש ז"ל שם דס"ל דכשאינו אוכל תרומה בלבו על עצמו ואין בלבו על כליו ע"ש וא"כ אף כליו של חבר צריכים שמירה בפנינו וע"ה צריך בין בגופו בין בכליו וא"כ א"צ לאוקמא שיש עדים שנטמא ואין יודעים באיזה יום דמהימנינן ליה שפיר מתי נטמא וזה דלר"י אף כליו של חבר אין מזין עליהן אלא משישמר אע"ג דבעלמא כליו של

חבר אינן בחזקת טומאה ולא אמרינן שאין בלבו על כליו ואף ע"ה אינו בחזקת טמא מת כמ"ש הרמב"ם ז"ל פי"א מה' מטמאי מו"מ הי"ב נראה דזהו רק הכא היכא שכבר נטמא בטומאת מת אינו נזהר כ"כ וחיישינן שמא נטמא פעם שני ונראה דזה דלר"י בחבר שאני ליה בין גופו לכליו דעל גופו מזין מיד ועל כליו משישמר דבלבו על גופו ואין בלבו על כליו משום דר"י לשיטתיה אזיל דאמרינן בפ"ב דדמאי המקבל עליו להיות חבר אינו מוכר לע"ה לח ויבש ר"י אומר אף לא יגדל בהמה דקה ולא יהא פרוץ בנדרים ובשחוק ולא יהיה מטמא למתים ומשמש בביהמ"ד א"ל לא באו אלו לכלל וכתב הר"ש ז"ל שם לא באו אלו לכלל דאין ענינם כלום לטהרות ע"ש וצ"ע טובא דשלא יהא מטמא למתים אמאי לא באו אלו לכלל אמאי אין זה ענינו לטהרות דהא חבר צריך לאכול חולין בטהרה וזהו עיקר קבלת חברות כדאמרינן בתוספתא שם א"כ איך רשאי ליטמא למתים וע"כ דמיירי התם בימי טומאתו באופן שהוא טמא בלא"ה ואף שאינו נוגע זה עוד לטהרות אסור לטמא עצמו למתים כמו שלא יהא רגיל בנדרים ובשחוק א"כ לר"י אף אם כבר נטמא במת משמר את גופו שלא יטמא עוד במת כי זהו מדברי חברות שלא יטמא למתים אף שכבר טמא כמו מנדרים ומשחוק אבל על כליו דל"ש זה כל שכבר נטמאו אינו משמר אותן:

והנה לפ"ז דמה דאין ע"ה נאמן על הטהרות הוא רק דאין שמירתו שמירה לגבי אוכלי חוליהן בטהרה כמו דאין שמירת אוכלי חוליהן בטהרה שמירה לגבי אוכלי תרומה א"כ כל טומאת ע"ה אינו אלא לגבי חברים אבל לדידהו אינם טמאים כלל דלגבי דידהו שפיר הוי שמירה וכן מוכח מהתוספתא פ"ב דדמאי דאמרינן שם לא יאמר אדם חבר לע"ה הילך ככר זו והולך לפלוני ע"ה שאין משלחין טהרות ביד ע"ה חבר שא"ל ע"ה הילך ככר זו והולך לפלוני ע"ה לא יתן לו שאין מוסרין טהרות לע"ה ע"ה שאמר לחבר תן לי ככר זו ואוכלנו יין זה ואשתנו לא יתן לו שאין מאכילין טהרות לע"ה כו' נשאלין לע"ה על טהרותיו ובלבד שלא יאמר לו צא ואכול צא ושרוף אלא אומרים לו אם כזה שאלת טמא ואם כזה שאלת טהור ע"ש ויש לעיין מה שייך לשאול לע"ה על טהרותיו הרי בלא"ה הם טמאים כי כל אוכלין ומשקין של ע"ה הם טמאים ושורפין עליהם את התרומה ומה שייך לשאול על טהרותיו ונראה מכאן דזה דכל מה דשל ע"ה הם בחזקת טומאה הוא רק לדידן אבל לדידהו הם טהור א"כ כי אתי טהרותיו של ע"ה לקמן אנו שורפין אותן דלדידן הם בחזקת טומאה וכן לא יאמר חבר לע"ה הילך ככר כו' וכן כשנשאל על טהרותיו לא יאמר לו החבר צא אכול דכל היכא שאם הוא טמא יש בזה איסור לחבר אסור ואם יאמר לו החבר צא אכול אם הוא טמא מכשילו ויש בזה איסור לחבר מש"ה

אסור דלחבר הוא בחזקת טומאה אבל כשאומר לו בלשון אם כזה שאלת טהור ואם כזה שאלת טמא דליכא בזה שום איסור לחבר נשאלין דלע"ה עצמו אין טהרותיו בחזקת טומאה ועוד יותר שאין אומרים לו צא ושרוף שאם אירע לו טומאה ששורפין עליה לא יאמר לו צא ושרוף דחיישינן שמא לא נשאל כראוי ומש"ה אומרים לו רק בלשון אם כזו שאלת טמא ומוכח דאם לא נשאל כראוי וטהרותיו טהורות אסור לו לשרוף ואע"ג דעל טומאת ע"ה לבד שורפין אלמא דזה רק לדידן אבל לע"ה אסור לו לשרוף את טהרותיו דלגביה הוי שפיר שמירתו שמירה וכן ההיא דחגיגה (כ"ב) גבי כ"ח דאינו מציל רק על אוכלין ומשקין וכ"ח ולא על שאר דברים מפני שהוא טמא ע"ג ע"ה ואין כלי טמא חוצץ א"ל ב"ה לב"ש והלא טהרתם אוכלין ומשקין שבתוכו א"ל ב"ש כשטהרנו אוכלין ומשקין שבתוכו לעצמו טהרנו אבל נטהר את הכלי שטהרתו לו ולך ואמרינן שם דכשטהרו אוכלין ומשקין לעצמו טהרו משום שאם אתה אומר לו טמא כלום משגיח עליך ולא עוד אלא שאם אתה אומר לו טמא אומר לך שלי טהור ושלך טמא וכתב רש"י ז"ל לפיכך טהרו ליה ב"ש אוכלין ומשקין וכ"ח שאי"ל טהרה אלא שבירתן ואם באת לאוסרן עליו לא ישמע לך אבל בכלי שטף ישמע לך ויטבילנו ואמרינן שם דכשטהרו אוכלין ומשקין לעצמו טהרו שהרי חברים בדלים מהם וממגען ובלא"ה מאכלו טמא עכ"ל ונראה מזה אע"ג דאוכלין ומשקין של ע"ה טמא זהו רק לדידן אבל ע"ה בעצמו שבא לשאול על אוכלין ומשקין שלו אומרים לו שהוא טהור וקשה כיון שהם טמאים משום אהל המת דכלי ע"ה אינו חוצץ וגם בלא"ה מאכלו טמא איך אומרים לו שהוא טהור וכי בשביל שלא ישמע יאמרו לו על טמא טהור לא יאמרו לו לא טמא ולא טהור ונראה מזה כיון דלא ישמע אם יגזרו על כליו לא גזרו כלל על כליו לגבי דידיה וממילא לגבי דידיה הוא טהור ממש וכשבא לשאול אומרים לו שהוא טהור:

אמרינן בחגיגה דנאמנים ע"ה על התרומה בזמן הגתות והבדים ומקבלין מהם תרומה ואמרינן בתוספתא שלהי חגיגה בר"ט שהיה מקבל תרומה מע"ה אף שלא בזמן הגתות והבדים ואמר הלכה בידי מריב"ז דמותר לקבל תרומה בשאר ימות השנה מכל אדם ואף לדידן אמרינן בגמרא דאם נתן לו שלא בזמן הגתות והבדים הכהן משהה אצלו עד זמן הגתות והבדים ואח"כ מותר בה ויש לעיין טומאת ע"ה להיכן הלכה, והנה לכאורה יש לעיין מחבר איך מקבלין תרומה הא בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה א"כ נטמא התרומה בבגדיו של הפרוש וצ"ל דבשעה שעוסק בהפרשת תרומה ועוסק בתרומה דינו אז כאוכל תרומה דמשמר עצמו בשביל תרומה וא"כ ה"נ ע"ה כשעוסק בתרומה ומטהר עצמו לתרומה דינו אז כאוכל תרומה ומה לי אם הוא ע"ה שאינו אוכל חוליו בטהרה

דגם מי שאוכל חוליו בטהרה טמא הוא לגבי תרומה אלא ע"כ דההוא שעתא דינו הוא כאוכל תרומה א"כ אינו עוד ע"ה אז כ"א במדרגת אוכלי תרומה ולרבנן דאסור ליטול תרומה מע"ה שלא בזמן הגתות והבדים היתה ע"ז גזירה מיוחדת ואם לקח ממנו שלא בזמן הגתות והבדים רשאי הכהן להשהות אצלו עד זמן הגתות והבדים ואז מותר בה:

הקשה הט"א (בחגיגה כ"ד) על הא דאמרינן שביהודה נאמנין ע"ט היין והשמן לקדש אמאי לא קתני נמי סלת למנחות ותי' שם כיון דהטעם דהאמינום ע"ט היין והשמן הוא כדי שלא יהא כ"א הולך ובונה במה לעצמו זה שייך רק ביין ושמן שיכול להביא משלו אבל סלת דאמרינן במנחות סלת ואפית מלמד שניקחת סלת ומנין אפילו חטין ת"ל ולקחת יכול אף שאר מנחות כן ת"ל אותה א"כ כיון דמנחה אינה ניקחת רק סלת כ"ש דאינו מביא מתבואת זרעו דבעינן שתבוא לרשותו כשהוא סלת וכיון דסוף סוף צריך ליקח מן השוק אף אם לא יהיה ע"ה נאמן ע"ט הסלת וצריך לקנות מחבר אינו מפסיד יותר מאם יקנה מע"ה ומש"ה לא האמינוהו ע"ט הסלת ע"ש וקשה דהא אמרינן בפ"ק דדמאי דשירי מנחות פטורין מן הדמאי ובירושלמי אמרינן שם אמר ר"י בשעה שגזרו על הדמאי לא גזרו על הדברים האלה אמר ר' אושעיא אימת קדשים עליו ובתוספתא שם אמרינן דשירי מנחות פלוגתא ב"ש וב"ה אי חייבין בדמאי ע"ש ואי במנחה צריך הע"ה ליקח מן החבר מה שייך בזה דמאי הא אין חבר רשאי למכור לע"ה טבל ואף לחבר אסור למכור טבל שאסור להוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן [ובפשוטו זה דלא קתני סלת הוא כמה שרצה הט"א לומר מתחילה דכ"ש סלת דנאמן דאפשר שלא הוכשר ומה שדחה זה משום דחיבת הקדש מכשירתו הוא תמוה הא זה דוקא לאחר קידוש כלי א"כ כשהיתה ברשות ע"ה לא היה מקבל טומאה]:

כתב הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' מטמאי מו"מ ה"ג דשלא בזמן הגתות והבדים אין לוקחין מע"ה תרומה רק זיתים וענבים שלא הוכשרו ע"ש ויש לעיין אי מיירי דוקא בבצרן לאכילה דלא הוכשרו דהא בוצר לגת לעולם מוכשר או אפשר כיון דטומאת ע"ה דרבנן לגבי זה בוצר לגת לא הוכשר וכמו בבית הפרס כדאמרינן בפי"ח דאהלות כיצד בוצרין בית הפרס כו' דאע"ג דהבוצר לגת הוכשר כיון דזה הוי רק חומרא לטומאת בית הפרס דרבנן לא חשיב הכשר ע"ש:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' תרומות כמה יהי' בתרומת מעשר ויוליכנו לכהן אחד משמונה משמינית והראב"ד ז"ל שם כתב דמיירי בשמן וגריס בתוספתא בד"א בדמאי אבל בודאי בכל שהוא ובדמאי עצמו דוקא בטמא אבל בטהור בכ"ש ועיין בכ"מ שם וקשה איך משכחת לה שמן של דמאי טהורה הא כל פירות של ע"ה הם בחזקת טומאה

ולי"ל ג"כ שנתן לחבר לטהר זיתיו א"כ אינו דמאי דהא אמרינן בגיטין ס"פ הנזקין דהנותן לחבר לטהר זיתיו החבר הבדד צריך לעשר וא"כ ודאי עישר החבר ולא הוי דמאי א"כ שמן של דמאי טהור היכא משכחת לה ובזמן הגתות והבדים רק התרומה שהוא מפריש ונותן לכהן הוא בחזקת טהרה אבל החולין שלו הם בחזקת טומאה א"כ דמאי של ע"ה הם בחזקת טומאה ולגי' הרמב"ם ז"ל בהתוספתא אתי שפיר דגריס שם איפכא בד"א בודאי ובודאי ג"כ דוקא בטהורה ע"ש ולהראב"ד ז"ל צ"ע:

אמרינן במתני' דחגיגה (כ"ו) הגבאין שנכנסו לתוך הבית וכן הגנבים שהחזירו את הכלים נאמנין לומר לא נגענו ובגמרא מוקמינן בשעשה תשובה, והנה יש לעיין דאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ח דטהרות ע"ה שקבל עליו והיה לו טהרות ואמר ברי לי שלא נטמאו בזמן שהן עשויות ע"ג אחרים אסורות לו ואסורות לכ"א ע"ג עצמו מותרות לו ואסורות לכ"א רע"א אם מותרות לו מותרות לכ"א ואם אסורות לכ"א אסורות לו ובירושלמי חגיגה פ"ג הלכה ד' מייתינן ההיא תוספתא ואמרינן דלחומרין אמר ר"ע א"נ לא לו ולא לאחרים ע"ש א"כ לאחרים לכ"ע א"נ לומר לא נטמאו אף כשנעשה אח"כ חבר א"כ מאי מהני שעשו תשובה לומר שלא נטמאו ואפשר דהתוספתא מיירי באומר שנגע בהן רק היה אז טהור ולזה א"נ אבל לומר שלא נגע נאמן יש לחקור בפרוש ונעשה אוכל תרומה והיה לו טהרות ואומר ברי לי שלא נטמאו אם נאמן]:

ג

הנה זה דע"ה וכליו טמאים רק טומאת ע"ה הוא רק כשמעיד עליהם כמ"ש הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' מטמאי מו"מ הי"ב ע"ה שאמר טהור אני מטומאת מת או שאמר כלי זה טהור מטומאת מת נאמן ומטבילין אותו משום טומאת ע"ה בלבד וצריך הערב שמש וא"צ הזאה בד"א כששאלו ואמר טהור הוא אבל הלוקח כלי סתם מרשות ע"ה חוששין לו שמא טמא מת הוא ומזין עליו גו"ז ככל הכלים הנמצאים בכ"מ חוץ לירושלים שלא גזרו טומאה על הכלים הנמצאים בירושלים ע"ש אך דין זה דכל שאינו מעיד חיישינן אף לטמא מת אינו דוקא בע"ה כ"א גם בחבר דאמרינן בתוספתא טהרות דחבר שמת כליו טמאים טמא מת דשאני אומר היזו ולא שנו או שנו ולא טבלו או שמא לא היזו כל עיקר ע"ש והנ"מ בין חבר לע"ה אלא דחבר בחייו דמשתמש בהם וכיון דאוכל חולין בטהרה הוי כמעיד עליהם שהם טהורים אבל בע"ה שאינו אוכל חולין בטהרה כל שאינו מעיד עליהם ליכא עדות, והנה מזו התוספתא תשובה להראב"ד ז"ל בפי"ג מהל' אבה"ט על הרמב"ם ז"ל שכתב במצא סכין בי"ג דמזה עליו ומטבילה ושוחט פסחו והשיג עליו וכתב דליכא כאן הזאה כלל וצריך רק טבילה ע"ש דס"ל בכלים הנמצאים לא חיישינן

לטמא מת וכ"כ הבעה"מ פ"ק דפסחים גבי מחט שנמצא בבשר דלא חיישינן בכלים הנמצאים לטמא מת ע"ש וקשה הא כליו של חבר כשמת לא גריעי מכלים הנמצאים דודאי ליכא עדות עליהם וכיון דחבר שמת חיישינן לכליו לטמא מת דצריך הזאה כ"ש בכלים הנמצאים, והנה הראב"ד ז"ל שלהי הל' מטמאי מו"מ כתב דהתוספתא הוא רק לתרומה או לקדש ע"ש אך אכתי קשה דההיא דסכין שנמצא בי"ג וכן ההיא דמחט הנמצא בבשר הוא ג"כ לקדש וצע"ג:

אך מהרמב"ם ז"ל נראה דס"ל דההיא דחבר שמת הוא ג"כ לחולין ועיין בכ"מ שם, והנה יש לעיין דאמרינן בנדה (ע"א) ובמו"ק בראשונה היו מטבילין ע"ג זבין מתים כו' התקינו כו' ואמאי דוקא ע"ג זבין מתים הא אפילו טהורים ואפילו חבר שמת כליו צריכים טבילה וגם הזאה בשלמא להראב"ד דס"ל דזה רק לתרומה או לקדש שפיר דההיא דמטבילין ע"ג זבין מתים מיירי אף לחולין אך להרמב"ם ז"ל דההיא דחבר שמת מיירי ג"כ לחולין צ"ע:

והנה ע"ז דאמרינן בתוספתא דחבר שמת והניח טהרות ה"ה טהורות הניח כלים ה"ה טמאים שאני אומר היזו ולא שנו כו' כתב הר"ש ז"ל פ"ח דטהרות דהחילוק בין טהרות לכלים הוא משום דכלים אפשר לתקונא ע"י טבילה והזאה ומש"ה חיישינן ואף כ"ח דלי"ל תקנה לא פלוג רבנן בכלים ע"ש והנה לפ"ז דכלים של חבר שמת לא גריעי מכלים הנמצאים זה דהאוכלין שלו טהורים הוא משום שנכתבו התוס' חולין (ט' ע"ב) ובפסחים (י' ע"ב) דגזרו על כלים הנמצאים ולא על אוכלין הנמצאים ע"ש ואוכלין הנמצאים הן בחזקת טהרה א"כ חבר שמת טהרותיו לא גריעי מאוכלין הנמצאים שהם טהורים:

והנה בזה שכתב הרמב"ם ז"ל בכליו של ע"ה כל שאינו מעיד עליהם הוי כמו כלים הנמצאים דכל שאינו מעיד הוי כנמצא יש ליישב מה שהקשו התוס' נדה (ל"ד) על הר"מ חפונטייזא דכל טומאת ע"ה הוא רק משום בגדיו דחיישינן שמא ישבה עליהם אשתו נדה והוא נושא המדרס וצינורא שלו שהוא טמא הוא רק לפי שנגעה בשפתיו והוי כשאר משקין טמאים דמטמאין כלים מדרבנן והקשו ע"ז מדאמרינן שם מעשה בצדוקי אחד שספר עם כ"ג בשוק ונתזה צנורא מפיו ונפלה לכ"ג על בגדיו וקדם אצל אשתו כו' ומקשינן ותי"ל משום צנורא דע"ה היינו דמה הרויח במה שקדם אצל אשתו והקשו הא אם בועל נדה הוא נטמא הוא ובגדיו ואם משום צנורא דע"ה נטמא רק הבגד לחוד ע"ש ולפ"ז אפילו אי נימא צנורא דע"ה הוא רק משום שנגעו בשפתיו ולא משום מעין זה רק כשמעיד על גופו שהוא טהור אבל רוקו של ע"ה כשאינו מעיד על גופו שהוא טהור הוי כמו רוקין הנמצאים ורוקין הנמצאים גזרו עליהם טומאה כמו רוקו של זב כדאמרינן בטהרות פ"ה גבי מי שישב ברה"ר ובא אחד ודרס על בגדיו או שרקק ונגע ברוקו על רוקו

שורפין את התרומה ועל בגדיו הולכים אחר הרוב ועל רוקו לא אזלינן בתר רוב דגזרו על ספק רוקין חומרא בעלמא מדרבנן כמ"ש הר"ש ז"ל שם ורוקין הנמצאים מטמאין במגע ובמשא ובהיסט כמו רוקו של זב כדאמרינן בטהרות פ"ד מ"ו ע"ש א"כ רוקו של ע"ה כל שאינו מעיד עליו הוי כרוקין הנמצאים דגזרו עליהם שיהיו טמאים כמו רוקו של זב א"כ בההוא דצדוקי שספר עם כ"ג בשוק ונתזה צינורא ונפלה על בגדיו של כ"ג שלא שאל את הצדוקי אם הוא טהור או לא רק קדם אצל אשתו אם השלימה לדם ירוק וע"ה כל שאינו מעיד על עצמו שהוא טהור הרוק שלו הוא כמו רוקין הנמצאים דטמאים כרוקו של זב ואם צדוקי נאמן על עצמו שהוא טהור ג"כ יש לדון דרשע הוא וא"נ ול"ד לשאר ע"ה ומה שקדם אצל אשתו נראה לפי שהיתה מסיחה לפי תומה וזה דמשנינן שם בנדה רגל הואי וליכא טומאת ע"ה ה"נ דליכא אז גזירת סתם רוקין וכמ"ש הרחב"ם ז"ל פי"ג מהל' אבה"ט דכל הרוקין הנמצאים בשעת הרגל שבאמצע הדרך טהורים שכל ישראל טהורים ברגל ושבצדדין טמאים שהטמאים ברגל פורשין לצדי הדרכים ע"ש א"כ ברגל ליכא משום ספק רוקין חוץ מהיכא דאיכא אומדנא שהן של טמא כגון בצדדין שהטמאים נפנין לשם, והנה התוס' לשטתייהו שכתבו (שבת ט"ו ע"ב) ד"ה ועל דספק רוקין שגזרו הוא ג"כ משום דחיישינן דשל ע"ה הוא ע"ש א"כ מדאמרינן בטהרות דרוקין הנמצאים מטמאין במגע ובמשא ובהיסט מוכח דגזרו על צנורא דע"ה כעל צנורא של זב אך הרמב"ם ז"ל כתב בפי"ג מהל' אבה"ט ה"ה דרוקין הנמצאים הם בחזקת טומאה שמא רוק של זב הוא ע"ש היינו ג"כ משום רוק של ע"ה רק ע"ה כשאינו מעיד עליו חיישינן שמא זב הוא אבל ע"ה כל שמעיד על עצמו שהוא טהור שפיר י"ל כהר"מ מפונטייזא דהצנורא שלו טמא רק כשאר משקין טמאים דלא גזרו עליו יותר:

אמרינן בשקלים רפ"ח כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורין כו' ריש"א בשאר ימות השנה שבאמצע טהורין שבצדדין טהורין ובשעת הרגל שבאמצע טהורין כו' דבשאר ימות השנה טמאים מהלכין באמצע הדרך וטהורים נפנין לצדדין ע"ש, והנה להרמב"ם ז"ל ניחא שפיר כיון דזה דגזרו על סתם רוקין הוא משום שמא של זב גמור הוא או ע"ה שיודע בעצמו שהוא זב שפיר י"ל דטמאים מהלכין באמצע הדרך אך להתוס' דחיישינן שמא רוק של ע"ה דגזרו על צנורא שלו שיהיה כזב מה שייך דבשאר ימות השנה טמאים מהלכין באמצע הדרך הא ע"ה מחזיק עצמו לטהור וצע"ג:

הנה ז"ש הרמב"ם ז"ל דע"ה כשהוא מעיד על הכלי שהוא טהור מטבילין אותו רק משום טומאת ע"ה בלבד היינו שנטמא משום מגע ע"ה והנה לפ"ז פכין קטנים שלו טהורין לגמרי דפכין קטנים אינן מתטמאין במגע ואף דחיישינן בכלים שאצל ע"ה שמא

תסיטם אשתו נדה פכין קטנים אין מתטמאים בהיסט הזב כדאמרינן בפ"ב דב"ק ויש לעיין דאמרינן בחגיגה דכ"ח לב"ש אינו מציל באהל המת רק על אוכלין ומשקין וכ"ח בלבד ומשום דכליו של ע"ה טמאים ואין חוצצין בפני הטומאה וזה דטהרו אוכלין ומשקין וכ"ח הוא משום דההיתר הוא רק לו אבל כלי שטף דמושלין מהם ומטבילין אותם טהרתו לו ולך ע"ש ואמאי מצילין על כל כ"ח הא פכין קטנים ג"כ טהרתו לו ולך דמושלינן מהם דאינן בחזקת טומאה דאין טמאים בזב ועכשיו שהיו באהל המת וכליו של ע"ה אין חוצצין נטמאו דפכין קטנים טמאים במת א"נ טהרתו לו ולך [והתם מיירי שע"ה מעיד עליהם שהם טהורים, דאמרינן שם דכשמושלינן מינייהו צריכים רק טבילה ולא הזאה דכלים לז' ימים לא מושלי אינשי ע"ש וע"כ בשמעיד עליהם שהם טהורים דאי לאו הא צריכים הזאה גו"ז כמ"ש הרמב"ם ז"ל] וצ"ע:

אמרינן פ"ה דטהרות שוטה אחת בעיר או עכו"ם או כותית כל הרוקין שבעיר טמאים וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ ז"ל כבר בארנו בפתיחה שהעכו"ם כזבין לכ"ד ועוד יתבאר ב"ד דנדה שהכותית בחזקת נדה לעולם וידוע הוא שהאשה השוטה לא תשמור עצמה כו' ואמרו פה כל הרוקין טמאים לא ירצה בזה טמאים בספק ותהיה כמו רוקים הנמצאים כי רוקים הנמצאים לא התאמת אצלנו איש טמא אמנם פה אשר נתאמת היות רוק טמא נמצא בזאת המדינה יש בה טומאה קבוע הנה כל רוק שימצא בזאת המדינה הוא טמא כרוק הזב האמתי כו' עכ"ל, והנה ז"ש דעכו"ם אחד או כותית או שוטה בעיר חמור מסתם רוקין והוי כמו ודאי יש לעיין למאי הלכתא חמור הא אף על סתם רוקין שורפין את התרומה וע"כ צ"ל דהנ"מ לענין ספק מגעו ברה"י דאמרינן במתני' דטהרות ברוקין הנמצאים דעל ספק מגען ברה"י תולין משום דהוי ס"ס ועל ס"ס לא שרפינן היינו ספק אם הוא טמא וספק אם נגע ע"ש והכא בעכו"ם אחד בעיר חשבינן כאילו ודאי טמא ושורפין ברה"י והטעם דהכא שורפין אף דאכתי הוי ס"ס ספק אינו של טמא וספק לא נגע נראה משום דהא לכאורה קשה בסתם רוקין ספק נגע ברה"י אמאי אין שורפין מה מועיל הא קי"ל ברה"י כל ספיקות שאתה יכול לרבות טמא ושורפין וע"כ הטעם משום דספק אחד הוא רק מדרבנן דסתם רוקין הוא רק מדרבנן ומדאורייתא אף ספק לא הוי דמנ"ל לתלות שהוא של טמא וזה דעל ודאי מגעו שורפין רק חומרא דרבנן הוא אבל על ס"ס לא שרפינן אבל אם הוחזק רוק טמא קבוע בעיר אז על כל רוק הוי ספק מדאורייתא וא"כ אפילו בספק נגע ספק לא נגע ברה"י שורפין כשאר ס"ס ברה"י מיהו על כותית אחת בעיר יש לעיין אמאי שורפין בספק נגע הא בכותית איכא עוד ספק ספק השלימתו לדם ירוק ספק לא השלימתו כדאמרינן בפ' בנות כותים ואפילו אי הוי ידעינן שהרוק

הוא של הכותית ג"כ בספק נגע אמאי שורפין דהא הוי ס"ס ספק נגע וספק השלימתו לדם ירוק כמו דעל בעלה אין שורפין משום ס"ס ספק השלימתו לדם ירוק וספק בעל בקרוב כדאמרינן בנדה שם והתם אין שורפין אף ברה"י ואע"ג דעל ס"ס שורפין ברה"י הוא ג"כ מטעם דספק השלימתו לדם ירוק הוא רק ספק מדרבנן דרבנן חששו לזה וצ"ע, והנה מ"ש הרמב"ם ז"ל דאם עכו"ם אחד בעיר אז חמור מסתם רוקין זה נראה ג"כ מפ' בתרא דשקלים דאמרינן שם כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורין חוץ משוק העליון ואמרינן שם בירושלמי דס"ל דלא גזרו על סתם רוקין בירושלים וזה דבשוק העליון טמא הוא משום דקצרן של עכו"ם היה שם ע"ש ומוכח דהיכא דאיכא עכו"ם אחד בעיר חמור מסתם רוקין אך בזה דאינו טמא רק שוק העליון יש לעיין דהא בתוספתא פ"ו דטהרות אמרינן בשוטה אחת בעיר ורוקין הנמצאים רי"א אם היתה רגילה להכנס במבוי אחד אותו מבוי בחזקת טומאה וכל המבואות בחזקת טהרה ורש"א כל המבואות בחזקת טומאה חוץ מן חצר המשתמרת וראב"ש אומר אף חצר המשתמרת בחזקת טומאה עד שיאמר ברי לי שלא נכנס לכאן ע"ש, והנה לר"ש אפשר דהשאר מבואות שבירושלים היו משתמרים שלא יכנס שם עכו"ם מיהו לראב"ש דאף שימור לא מהני יש לעיין אמאי אינו טמא רק שוק העליון ואפשר דלא החמירו בעכו"ם כמו בשוטה שהוא חשש טומאה דאורייתא אך עוד יש לעיין זה דנכרי אחד בעיר מאי מהני שיהו רוקין הנמצאים חמירי מסתם רוקין דהא פסק הרמב"ם ז"ל פ"ב מה' מטמאי מו"מ דעל טומאת עכו"ם אין שורפין את התרומה א"כ זה דשורפין על סתם רוקין הוא משום דאין תולין בשל עכו"ם א"כ עכו"ם אחד בעיר מאי מהני דהא אדרבה קולא הוא אי תלינן בעכו"ם וצע"ג:

אמרינן בטהרות פ"ד ב' רוקין אחד טמא ואחד טהור נגע באחד מהם תולין על מגען ועל משאן ועל הסיטן ברה"י ועל מגען ברה"ר בזמן שהן לחין ועל משאן בין לחין בין יבשין ע"ש והאי יבשין מיירי בענין שיכול להשרות ולחזור כמו שהיה כמ"ש הר"ש ז"ל שם דהא על משאן תולין בין לחין בין יבשין ומשום דעבוד רבנן היכרא כי היכא דלא לשרוף עליהן תרומה וקדשים כמ"ש הר"ש ז"ל שם ואע"ג דאם יכול להשרות ולחזור כמו שהיה אין חילוק לדינא בין זה ובין לח כלל ול"ד להה"א דנדה ל"ד בדם כותית דמטמא לח ואינו מטמא יבש ואמרינן דעבוד רבנן היכרא כי היכא דלא לשרוף על התרומה וקדשים דהתם מיירי ביבש ממש ועבוד רבנן לדם כותית כמו רוק דמטמא לח ואינו מטמא יבש אבל הכא דיכול להשרות ולחזור כמו שהיה ה"ה לח ממש ומ"מ מחלקינן בין לח ובין יבש כזה משום היכרא אלמא שייך היכרא אף בדבר דליכא שום חילוק בדין, ובזה נראה לפרש דברי הירושלמי חגיגה פ"ב הלכה ז' גבי בגדי ע"ה מדרס לפרושים דאמרינן שם

במגעות שנו תפתר שהיתה אשתו של ע"ה יושבת עליה כשהיא ערומה ע"ש ומאי נ"מ לענין מדרסות בין יושבת ערומה ללא ערומה דהא אפילו י' מצעות זה ע"ג זה עושה מדרס ואי חיישינן שמא ישבה עליהן כשהיא נדה מאי נ"מ ולפ"ז צ"ל דהוא משום היכרא כמו בדם כותית דגזרו לטמא לח ולא יבש משום היכרא כיון שהוא מדרבנן ה"נ עבוד היכרא בבגדי ע"ה ואע"ג דעל בגדי ע"ה שורפין ומ"מ עבוד היכרא דלא לחייב עלייהו משום ביאת מקדש דהא להתוספתא והת"כ דעל טומאת עכו"ם שורפין את התרומה זה דעבוד רבנן היכרא בדם כותית הוא כדי לא לחייב עלייהו על ביאת מקדש וכן הוא גרסת הגר"א ז"ל שם ואע"ג דאין שום חילוק לענין מדרסות בין יושבת ערומה ללא ערומה מ"מ שייך בזה היכרא כמו ברוק בין לח ליבש שיכול להשרות ולחזור כמו שהיה דעבד היכרא:

ד

אמרינן פ"ד דטהרות מן הספיקות שהתירו חכמים הוא ספק טהרת פרישות דהיינו ספק חולין בטהרה וכתב הרמב"ם ז"ל פט"ו מהל' אבה"ט ספק החולין היא טהרת אוכלי חוליהן בטהרה והן הנקראים פרושים כיצד אוכלי חוליהן בטהרה שנולד להם ספק טומאה בטהרותיהם הרי אלו טהורות ככל הספיקות כולן ואין להם טומאה אלא טומאה ודאית ע"ש ונראה בזה לומר מה דאמרינן בנדה בסוגיא דטועה בפלוגתא דתנאי אי צריכה טבילות לכל הספיקות או דיה לטבילה שתהא באחרונה ואמרינן דפליגי אי טבילה בזמנה מצוה ע"ש וקשה אפילו אי טבילה בזמנה אינה מצוה מ"מ תטבול בשביל חולין בטהרה ולפ"ז כמו דאין טומאת ספק לחולין בטהרה וא"צ לטבול בשביל ספק טומאה ה"נ כשהיא טמאה ודאי רק ספק אם הטבילה מהני לה להטהר ג"כ א"צ טבילה דבשביל ספק חולין בטהרה א"צ טבילה:

ואם היה טמא ודאי וספק אם טבל או לא טבל נראה ג"כ בפשיטות דטהור לחולין בטהרה דהא בטומאה דרבנן כגון אכל אוכלין טמאים כו' אמרינן בפ"ב דמקוואות דספק טבל ספק לא טבל טהור ואע"ג דהתם איכא איסורא דרבנן לאכול בתרומה מ"מ כיון דרק איסורא דרבנן בספק טבל טהור כ"ש הכא דאינו אלא טהרת פרושים לבד ואף לכתחילה יכול לטבול לחולין בספק מקוה כיון דאח"כ יהיה טהור (דהא אף בדבר שהוא חובה מדרבנן יכול ג"כ לכתחילה לעשות ספק ולהפטר אח"כ משום ספק דרבנן כמ"ש תוס' מנחות (ס"ו ע"א) ד"ה זכר לענין ספירת העומר) ובזה נראה לומר מה דאמרינן בתוספתא מקוואות שהביא הר"ש ז"ל פ"ח מ"א גבי מקוואות לפנים מן המפתח דאיכא חשש שאיבה ומעשה בר"ג ואונקלוס הגר שהיו באשקלון וטבל ר"ג במרחץ דלא חשש לשאיבה ואונקלוס בים דחשש לשאיבה ע"ש ונראה דמש"ה טבל ר"ג במרחץ ואונקלוס

בים דאמרינן בתוספתא פ"ג דחגיגה ר"ג היה אוכל על טהרת חולין כל ימיו אונקלוס הגר היה אוכל על טהרת הקדש כל ימיו ע"ש א"כ כיון דר"ג היה אוכל חולין בטהרה ולזה לא חיישינן לשאיבה כיון דהוי רק ספק ובחולין בטהרה לא חיישינן לספיקות אבל אונקלוס הגר שהיה אוכל על טהרת הקדש וכיון דלקדש חיישינן לספיקות והוא היה אוכל ע"ט הקדש מש"ה לא טבל אלא בים:

אך בעיקר מ"ש הרמב"ם ז"ל דלחולין בטהרה אין להם אלא טומאה ודאית יש לעיין דהא אמרינן בנדה ז' בשני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך בא' מהם ועשה טהרות דטמא אף לאוכלי חולין בטהרה ע"ש אלמא לא בעינן לחולין בטהרה דוקא טומאה ודאית דאיכא ג"כ ספיקות שהן לחולין בטהרה וצ"ע:

סימן מב - טומאת אוכלין

א

גרסינן בטהרות פ"ח מ"ו כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מאוכל הכלב וכל שאינו מיוחד לאוכל אדם טהור עד שייחדנו לאדם כו' ודוקא במיוחד לאוכל אבל עשוי לתבלין אינו מטמא טומאת אוכלין כדאמרינן בנדה נ"א הקושט והחימות וראשי בשמים כו' אין מטמאין ט"א ע"ש:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' ט"א השבת סתמו לאכילת גופו כשאר ירקות השדה ואם חשב עליו לקדרה אינו מתטמא ט"א והשבת משנתנה טעם לקדרה ה"ז כזבל ואינה מתטמאה ט"א ע"ש והוא מההיא דנדה נ"א דאמרינן שם דשבת סתמא לכמך ולא לקדרה לתבלין ואמרינן שם נ"י דשבת משנתנה טעם בקדרה אינו מטמא ט"א וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל ואם חישב עליו לקדרה כו' לא כן שאין יוצאין מידי טומאה מחשבה עד שתתן טעם בקדרה ע"ש היינו דפליג על הרמב"ם ז"ל דמהני מחשבה לקדרה שלא תתטמא ובפי' חזון נחום על משניות בעוקצין שם כתב דדברי הרמב"ם ז"ל סותרין לעצמן שכתב דמחשבה מהני לקדרה שאינו מתטמא ט"א והדר כתב דבנתנו לקדרה מטמא ט"א עד שיתן טעם הא משנתנו לקדרה לא גרע ממחשבה לקדרה ואמאי מתטמא ט"א ע"ש אך באמת זה ל"ק כלל דתבלין אין מקבלין טומאה בפ"ע אבל עם האוכלין מקבלין טומאה כדאמרינן בפ' העור והרוטב ק"כ גבי קופה מאי קופה תבלין דמקבל טומאה רק עם האוכלין ולא בפ"ע וכתב רש"י ז"ל משום דבאפי נפשייהו לא אכלי להו אינשי ע"ש הא יחד עם האוכלין מתטמאין אך כל זה רק כ"ז שלא פלטו טעמן בקדרה אבל משפלטו טעמן ה"ה כעץ ואף עם האוכלין אין מתטמאין וכדאמרינן בתוספתא התמרים והגרוגרות

שנתנן בקדרה בתבלין מטמאין ט"א עד שיפסלו מלאכול לאדם ע"ש דלאחר שפלטו טעמן בקדרה ואין ראויין עוד לאכילה כלל אף עם האוכלין אין מקבלין טומאה ושבת סתמו לאכילה בפ"ע אבל משחישב עליו לקדרה ס"ל להרמב"ם ז"ל דמהני מחשבתו ואינו מקבל טומאה כשאר תבלין אבל משנתנו לקדרה יחד עם האוכלין מקבל טומאה כשאר תבלין שהן מקבלין טומאה יחד עם האוכלין עד שיפלטו טעמן ויהיו כעץ:

ונראה דבין הרמב"ם ובין הראב"ד ז"ל ס"ל דמהני מחשבה לקדרה אע"ג דסתמא לאכילת גופו מ"מ כיון שעומד גם לקדרה מהני מחשבתו אך הרמב"ם והראב"ד ז"ל לשטתייהו אזלי בפ"ב מהל' ט"א הי"ג דהא ס"ל להראב"ד ז"ל שם דאוכל אדם כיון דנחתי ליה תורת אוכל אף אם נפסל מאכילת אדם מקבל טומאה עד שיפסל מאכילת הכלב א"כ הכא כיון דשבת סתמא לאכילה ונחתא ליה תורת אוכל אף שחישב עתה לקדרה לא פקע ממנו תורת אוכל עד שיפסל מאכילת הכלב [וכעין זה כתבו התוס' נדה נ' גבי עולשין שזרען לבהמה כו' שכתבו דעולשין סתמן לאדם ואפ"ה כי זרען לבהמה פקע שם אוכל מיניהו אע"ג דאמר כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מלאכול לכלב דכיון שזרען לבהמה אין עליה שם אוכל ולא היו שם מעולם גידולים לאדם ע"ש הא אם זרען לאדם לא מהני אח"כ מחשבה לבהמה דכל המיוחד לאוכל אדם עד שיפסל מאכילת הכלב] והרמב"ם ז"ל לשטתיה דס"ל דכ"ז שלא נטמא לא מהני מה שהיה קודם אוכל אדם א"כ בשבת שחישב לקדרה שהוא עתה כתבלין ואינו אוכל לא מקבל טומאה ולא מהני מה שהיה עליו קודם תורת אוכל:

והנה מדברי הרמב"ם ז"ל בההיא דשבת מוכח דלאו דוקא אם נפסל מאכילת אדם קודם שנטמא שוב אינו מקבל טומאה מאה דאפילו אם לא נפסל רק שהיה קודם עומד לאכילת אדם ושוב אינו עומד ג"כ פקע תורת אוכל ממנו ואינו מקבל טומאה דהא בשבת שסתמו לאכילה כי חשיב עליה לקדרה הרי גם עתה ראוי לאכילה רק ע"י מחשבתו אינו עומד תו לאכילה רק לקדרה ומהני דלא מקבל טומאה ולפ"ז להרמב"ם ז"ל חלב דא"צ מחשבה בכרכים דשם הוא עומד לאכילה אם היתה בכרך ואח"כ הוציאה לכפר פקע תורת אוכל ממנו ושוב אינו מקבל טומאה, והנה בחלה פ"א מ"ח אמרינן עיסת הכלבים אף אם אין הרועים אוכלים ממנה מטמאה ט"א ואמרינן שם בירושלמי דעיסת הכלבים היינו שעירב בה מורסן כל כך דלא חזיא לרועים וכתב שם בפי' הרא"ש והרע"ב ז"ל דמש"ה מטמאה טומאת אוכלין משום דע"י הדחק נאכלת לאדם מטמאה עד שתפסול מאכילת הכלב ע"ש וקשה הא לטמא ט"א בעינן שיהא ראוי לאדם וגם עומד לאדם והכא אינו עומד לאדם כלל דהא קתני שאין הרועים אוכלין ממנה וא"כ ליבעי

מחשבה דהא אף נבלת עוף הטהור דראוי לאכילה לגמרי דהא בכרכים א"צ מחשבה מ"מ בכפרים צריכה מחשבה משום דאינו עומד שם לאכילה וכ"ש היכא דאינו ראוי לאדם אלא ע"י הדחק וגם אינו עומד לאדם ונראה לומר משום דהקמח קודם שעירב בו המורסן היה ראוי לאדם ונחתא ליה תורת אוכל א"כ אף דעתה אינו עומד עוד לאדם משום עירוב המורסן וגם לא חזי לאדם אלא ע"י הדחק לא בטל ממנו תורת אוכל עד שיפסל לגמרי מאכילת האדם וצ"ל דהרא"ש והרע"ב ז"ל ס"ל כהרמב"ם ז"ל בהא דאף אם היה קודם ראוי לאדם אם קודם שנטמא נפסל לגמרי מאכילת אדם אינו מקבל טומאה דאי כהראב"ד ז"ל למה נקטו דחזי לאדם ע"י הדחק אפילו נפסל לגמרי מאכילת אדם ג"כ מקבל טומאה כיון שהיה ראוי קודם וכן בטהרות פ"ח מ"ו שטת הרע"ב כהרמב"ם ז"ל ועיין בתי"ט שם אך בזה פליגי על הרמב"ם ז"ל דס"ל דאף אם לא נפסל מאכילת אדם רק דעתה שוב אינו עומד לאדם ג"כ שוב אינו מקבל טומאה לא סבירא להו כן דהא עיסת הכלבים עתה שוב אינו עומד לאדם דהא אין הרועים אוכלין ממנה ומ"מ מקבלת טומאה וס"ל דכל שקודם היה עומד לאדם אף ששוב אינו עומד רק שאף עתה ראוי לאדם ואף אם ראוי רק ע"י הדחק מקבל טומאה ואם כבר קיבל טומאה מטמא עד שיפסל מאכילת הכלב וכמ"ש הרא"ש והרע"ב ז"ל שם ובזה הוא כשיטת הרמב"ם ז"ל דתלי בקבלת טומאה:

כתב הרמב"ם ז"ל פט"ו מהל' טומאת מת חבית שהיא מלאה גרוגרות סרוחין שאינן מוכשרין ולא ראוין לאכילה ומונחת בחלון כו' אם יכולים הגרוגרות והתבן לעמוד בפ' ע כו' הרי אלו חוצצין ע"ש ויש לעיין כיון דמירי שנסרחו ואין ראוין לאכילה אפילו הוכשרו נמי דהא אין מקבלין טומאה דהא הרמב"ם ז"ל ס"ל דאף אם היו ראוין קודם לאכילה אם נפסלו אח"כ קודם שנטמאו שוב אין מקבלין טומאה מיהו מ"ש הרמב"ם ז"ל כאן הוא מוכרח ממתני' פי"ג דאהלות דחשבינן שם בהנך דממעטין בחלון נבלת עוף הטמא שחישב עליה ולא הכשירה או הכשירה ולא חישב עליה ותקשה דאם ראויה לאכילה א"כ לא מבטלה בחלון ואינו חוצץ כדאמרינן בב"ב כ וכ"ש הכא דחישב עליה לאכילה וצ"ל כדמשנינן בב"ב שם בשהתריפו ואין ראוין לאכילה ומש"ה מבטל להו וא"כ מאי איריא שלא הוכשרה אפילו הוכשרה נמי כיון דעתה אינה ראויה לאכילה והנה אפשר היה לומר דזה דנקט הרמב"ם ז"ל ואין ראוין לאכילה אינו דאין ראוין כלל אלא ראוין ע"י הדחק וכיון שהיו ראוין קודם לאכילה ונחתא להו תורת אוכל לא אזיל מיניה עד שיפסל לגמרי מאכילה מ"מ כיון דאינו ראוי לגמרי לאכילה מבטל להו בחלון מיהו לפי מה דס"ל להרמב"ם ז"ל דאף לבתר דנחתא ליה תורת אוכל אם אינו עומד שוב

לאכילה תו אינו מקבל טומאה דסופו כתחלתו דבעינן שיהא עומד לאכילת אדם א"כ הכא אפילו אי נימא דמיירי דעדיין ראוי ע"י הדחק ג"כ אינו מקבל טומאה כמו בתחילתו דאם ראוי רק ע"י הדחק אינו מקבל טומאה וצ"ע:

אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל טהרות פ"י מ"ה החרצנים והזגין אעפ"י שכנסן לאוכלין בטלה דעתו וכשהלכו שתי וערב בגת כבר בטלה טומאת אוכלין שבהם ע"ש, והנה יש לעיין הא קודם שנסחטו היה הכל אוכל והיו החרצנים וסוב) יחד מקבלין טומאה א"כ לאחר שנסחטו אף דעתה אין ראויים לאכילה מ"מ כיון דהיה עליהם תורת אוכל מעיקרא א"כ לקבלו טומאה עד שיפסלו מאכילת הכלב להראב"ד ז"ל דס"ל דאפילו אם נפסלו קודם קבלת טומאה ג"כ מקבלין טומאה, והנה אף להרמב"ם ז"ל יש לעיין דאמרינן בכלים פ"ט מ"ו דהגפת והזגין שנעשו בטהרה והלכו עליהם טמאים ואח"כ יצאו מהן משקין טהורין שמתחילה נעשו בטהרה שאין מתטמאים עתה כשנעשו זגין ואם נעשו בטומאה ויצאו מהן משקין הרי אלו טמאים וכתב הרמב"ם ז"ל שם דגפת וזגין אין מקבלין טומאה ואף אם נעשו בטומאה רק המשקין היוצאין מהם טמאים אבל הן עצמן טהורים דאין ראוין לאכילה ע"ש דאף שנטמאו קודם שיצאו מהן משקין דאז נטמא כל הזיתים והענבים מ"מ לאחר שנסחטו בטלה טומאתן מהגפת והזגין משום שאין עתה ראוין לאכילה וזה קשה אף על הרמב"ם דאם נפסל לאחר שקיבל טומאה לכ"ע עד שיפסל מאכילת הכלב ונראה מזה לומר דזה דאמרינן דכל הראוי לאוכל אדם עד שיפסל מאכילת הכלב הוא דוקא אם הוא עתה כמו שהיה קודם רק שנפסד אבל אם היה מתחילה אוכל יחד עם המשקין וכשנסחט אינו ראוי עוד לאכילה לא מהני מה שראוי לכלב דבאופן שהוא עתה לא היה מעולם ראוי לאדם הנה כתב הר"ש ז"ל פ"ג דטהרות גבי טמא מת שסחט זיתים וענבים כביצה מכוון טהור כו' דהמשקין היוצאין הם טהורים משום דמשקין מפקד פקידי וכתב דאע"ג דאין המשקין מחטמאים כשהן בענבים מ"מ משלימין הם שם לשיעור כביצה ואשכחן כזה בשומר דטמא ומטמא ומצטרף ואע"ג דכי שקיל ליה טהור ע"ש ולפ"ז דכל שהוא עתה באופן אחר לא מהני מה שהיה קודם ראוי לאדם אין ראיה משומרין דהתם כשריבתה התורה שומרים יש להם עצמם תורת אוכל וכשנטמא האוכל הם עצמם מתטמאים ולא רק שמשלימים את השיעור דאף ידות הם עצמם מתטמאים עם האוכל ואף אם נגעה הטומאה באוכל ולא ביד נטמא היד כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' ט"א ה"ב ע"ש רק שאינו מצטרף לשיעור דזה שריבתה תורה שומרים וידות הוא דאע"ג שאין ראוין לאכילה דינן כמו שראוין לאכילה כמ"ש התוס' חולין קכ"ח אך זה רק כשהן יד ושומר להאוכל אבל כשנפרש מן האוכל ואינו עוד שומר

בטל תורת אוכל ממנו וא"כ ל"ד למשקין בזיתים וענבים שאין מתטמאין כלל וזה דכי שקיל ליה מן האוכל השומר טהור ואע"ג דקודם היה עליו תורת אוכל וגם עתה ראוי לכלב מ"מ ל"ש שיקבל בשביל זה עתה טומאה כיון דקודם היה לו תורת אוכל יחד עם שאר האוכל א"כ באופן שהוא עתה בלא האוכל לא היה לו מעולם תורת אוכל:

הנה יש לחקור בביצת אפרוח אי מקבל טומאה כיון דאינו ראוי לאכילה ומוקצה בשבת כדאמרינן בשבת (מ"ה ע"ב) ואף דקודם שנתרקם היה ראוי לאדם ואף עתה הוא ראוי לכלב מ"מ אינו עומד עתה לכלב כדאמרינן שם דמש"ה הוא מוקצה אי זה דאמרינן כל המיוחד לאוכל אדם עד שיפסל מאכילת הכלב הטעם הוא דמאכל בהמה אע"ג דלא מהני שיעשה אוכל לענין טומאה מ"מ לענין שלא יתבטל ממנו שם אוכל לטומאה מהני אף מאכל בהמה וכל שהיה קודם מאכל אדם ונחתי ליה תורת אוכל לטומאה אף שעתה הוא מאכל בהמה חשיב אוכל א"כ בעינן שיהא עתה עומד לבהמה כמו מתחילתו דבעינן שלא יהא רק ראוי לאדם ובעינן ג"כ שיהא עומד לאכילת אדם ה"נ בסופו דסגי במאכל בהמה בעינן שיהא ג"כ עומד לבהמה או דזה דאמרינן דכל הראוי לאדם עד שיפסל מאכילת הכלב אין זה משום דמאכל בהמה חשיב אוכל בסופו דלעולם אין מאכל בהמה חשיב כלל לענין טומאה וזה עד שיפסל מאכילת הכלב סימנא בעלמא הוא דכל שלא נפסד האוכל כ"כ שעדיין ראוי לכלב אינו מתבטל ממנו תורת אוכל שחל עליו קודם א"כ לא בעינן כלל שיהא עומד עתה לבהמה:

עוד יש לחקור להראב"ד ז"ל דס"ל דאם היה ראוי לאדם אף שנפסל קודם שנטמא כיון דעדיין ראוי לכלב מקבל טומאה דכיון שהיה ראוי לקבל טומאה לא בטל ממנו דין זה עד שיפסל מאכילת הכלב אם ההכשר צריך להיות דוקא כשהיה ראוי לאדם או מהני ג"כ לאחר שנפסל ואפשר דתלי בהא אי הכשר הוא משום גמר מלאכה כדאמרינן בר"פ העור והרוטב דפירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו א"כ כ"כ דלא הוכשר אכתי לא נחית ליה תורת אוכל ולאחר שנפסל ל"ש שאז נחתי ליה תורת אוכל רק שלא נפקע כ"ז שראוי לכלב אך אם הכשר הוא אתחלתא דטומאה כדאמרינן שם לקמן א"כ כמו דהטומאה מהני לאחר שנפסל מאכילת אדם ה"נ ההכשר, והנה התוס' נדה (נ' ע"א) גבי עולשין שזרען לבהמה כתבו דסתם עולשין הם לאדם והקשו מההיא דחולין דעולשין שהדיחן לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכים הכשר שני וכיון דסתמא לאדם לא פקע מהם שם אוכל במה שהדיחן לבהמה עד שיפסלו מאכילת הכלב ואמאי צריכים הכשר שני ע"ש וכיון דהתוס' מדמו לה מה שהדיחן לבהמה לנפסל מאכילת האדם וראוי לכלב

מוכח דס"ל דהכשר מהני אף לאחר שנפסל מאכילת האדם דהא הכא הדיחן לבהמה ובשעת הכשר כבר חישב עליהן לבהמה ובכ"ז הקשו אמאי צריכים הכשר שני:

והנה בטעם הדבר דכל שהיה ראוי לאכילת אדם אף שנפסל קודם שנטמא כל שעדיין ראוי לכלב מקבל טומאה משום שהיה קודם ראוי לאדם נראה משום דזה דבעינן מעיקרא ראוי לאדם וסרוח מעיקרא אינו מקבל טומאה מפקינן לה בירושלמי תרומות פי"א הלכה ב' מקרא דאשר יאכל פרט לסרוח ע"ש והנה ר"ש מפיק לה מקרא דאשר יאכל דבעינן אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים ואמרינן בגמרא דמודה ר"ש היכא דהיתה לו שעת הכושר א"כ זה דבעינן אשר יאכל סגי דהיתה לו שעת הכושר א"כ לרבנן דנפקי מהאי קרא פרט לסרוח דבעינן שיהא ראוי לאכילת אדם סגי ג"כ בשעת הכושר וכל שהיה ראוי לאדם אף שנפסל אח"כ ג"כ מקבל טומאה וזה דאם נפסל מאכילת הכלב תו לא מקבל טומאה הוא משום דכל שנפסל מאכילת הכלב אינו אוכל כלל ועפרא בעלמא הוא וא"צ לזה מקרא דאשר יאכל:

ב

הנה באוכל שיש בו חסרון מלאכה אי מטמא ט"א כתבו התוס' נדה (נ"א ע"ב) ד"ה אם על הא דאמרינן בקור דניקח בכסף מעשר שני ואינו מטמא ט"א דקור לאחר ששלקו וטגנו מטמא ט"א ולכך אף קודם שליקה ניקח בכסף מעשר שני מידי דהוי אבהמה וחיה דנקחת בכסף מעשר שני לפי שראויה לשחוט אבל ט"א אי"ל מחיים וה"נ קור קודם שליקה וזה דמקשינן בנדה שם בהקושט והחימות כו' דאי נקחין בכסף מע"ש מפני מה אין מטמאין ט"א ואע"ג דמחוסרין תיקון התם משום דבקל יכול לתקנן ומעתה יש עליהן שם אוכל ול"ד לקור שמחוסר שליקה וטגון כו' ע"ש היינו שמחלקים בין מחוסר מעשה רבה למחוסר מעשה זוטא, והנה לפ"ז הא דבע"ח אין מקבלין טומאה אפילו לב"ש וריה"ג דס"ל בחולין (ע"ה) גבי בן פקועה ודגים דלא אמרינן חיותן מטהרתן ומ"מ מודו בשאר בע"ח דאין מקבלין טומאה מחיים ע"כ הוא משום חסרון שחיטה וחסרון שחיטה חשיב מחוסר מעשה רבה וכן הוא מדברי התוס' שהרי כתבו לחלק בין שיהא ניקח בכסף מע"ש לט"א דבהמה וחיה ניקחת בכסף מע"ש אף שמחוסר שחיטה אבל ט"א אין מטמאין משום חסרון שחיטה ולמ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת ומ"מ מחיים אינו מקבל טומאה צ"ל דאף נחירה חשיב מחוסר מעשה גדול ובבן פקועה דמטמא ט"א למ"ד אין חיותו מטהרתו ואע"ג דבן פקועה מחוסר קריעה דאמרינן ביומא (פ') צ"ל דקריעה אין זה מעשה גדול אך קשה לומר כן דמ"ש קריעה מנחירה ונראה לומר דזה דבע"ח אין מקבלין טומאה אין זה משום דמחוסר מעשה שחיטה רק משום דחיותן

מטהרתן ולכ"ע אמרינן דחיותן מטהרתן וזה דס"ל לריה"ג דבן פקועה מקבל טומאה וכן דגים לב"ש מקבלין טומאה משיצודו ולא אמרינן חיותן מטהרתן ואמרינן דריה"ג וב"ש אמרו ד"א שאני בן פקועה כיון דהיה עליו הכשר שחיטה דהיינו דבר המתיר אותו לאכילה זהו חשיב לשוויי אוכלא ולא אמרינן עוד חיותו מטהרתו וכמו במפרכסת דאם נחרה ומפרכסת אינה מטמאה ט"א דמפרכסת ה"ה כחיה ובשחיטה אע"ג דמפרכסת מטמאה ט"א דשחיטה מבטלת ממנו תורת חי דאף לענין העמדה והערכה כתבו התוס' ב"ק (ע"ו) דישראל בטהורה מפרכסת אינה כחיה דהשחיטה מבטלת ממנו תורת חי] וס"ל לריה"ג דה"ה בחי גמור כגון בב"פ ג"כ השחיטה מבטלת תורת חי ובדגים לב"ש ג"כ נראה משום דאמרינן דאסיפתן זו היא שחיטתן הוי כמו נעשה בה מעשה השחיטה ומש"ה מקבלי טומאה משיצידו ורבנן ס"ל דדוקא חיות מועט של מפרכסת יכולה הכשר שחיטה לבשל ממנה תורת חי אבל בחי גמור א"י שחיטה לבטל תורת חי ונראה דהיינו טעמו של ר"ע דס"ל שם בדגים דמקבלין טומאה משעה שא"י לחיות ואמרינן דג מקרטע אי"ב ע"ש ומשום דר"ע חשיב לה דג מקרטע כמו מפרכסת בבהמה דשחיטתה משוי לה אוכלא וה"נ בדגים אסיפתן א"כ בבהמה בחייה זה שאינה מקבלת טומאה הוא משום דהיכא דלא אתעביד בה מעשה ההיתר לכ"ע חיותו מטהרתו והנה ע"כ צ"ל כן דאי משום חסרון מעשה הא מעשה השחיטה אינה אלא להתיר האיסור ומה אכפת לן לענין ט"א באיסור הא הערלה וכה"כ כו' כלהו מטמאין ט"א כדאמרינן במנחות (ק"א) ואע"ג דרש"י ז"ל כתב בחולין (קכ"ח) גבי אבר המדולדל דאמרינן שם בהכשר קודם מחשבה קמפלגי וכתב דאבר המדולדל צריך מחשבה משום דסתמיה לאו לאכילה קאי שאף לב"נ אסור ע"ש א"כ כל שאסור אף לב"נ טעון מחשבה מ"מ עכ"פ ליהני מחשבה בבע"ח כמו באבר המדולדל ע"כ נראה דבבע"ח הוא מטעם חיותן מטהרתן ובזה מודו כ"ע [והנה זה דאמרינן לב"ש דגים מקבלין טומאה משיצודו נראה דיצודו לאו דוקא דבעינן משישלה מן המים דכשעודנן במים ל"ש שיקבלו טומאה דדינן אז כמחוברין ומטבילין בהם כדאמרינן בזבחים (כ"ב) דמטבילין בעינו של דג דחשיב כמו מי מקוה ואי מטבילין בהם דחשיבי כמים מחוברין איך אפשר שיקבלו טומאה]:

הנה למ"ש בתוס' דקור אף שאינו מטמא ט"א מ"מ ניקח בכסף מע"ש כיון דראוי אחר שליקה וטגון יש לעיין ל"ל קרא דבבקר שלוקחין בכסף מע"ש בהמה אגב עורה הא העור ג"כ ראוי לאכילה אחר שליקה כדאמרינן בעירובין (כ"ח) דעור ששלקו מטמא ט"א וצ"ל דקרא אתי דאינו מחויב לשלוק העור משא"כ בקור דמחויב לשולקו ולאוכלו אך בפשוטו קרא אתי דרשאי ליקח ולהוציא מעות מע"ש על העור:

והנה רש"י ז"ל בעירובין (כ"ח) גבי קור ה"ה כעץ לכ"ד אלא שניקח בכסף מע"ש ומקשינן לאביי דאמר שלקו וטגנו אי"ב מי איכא למ"ד שלקו וטגנו לא והתניא עור ששלקו ושליא שחישב עליה מטמאין ט"א וכתב רש"י ז"ל עור ששלקו מטמא אבל במחשבה גרידתא לא ושליא אפילו במחשבה גרידתא וכיון דמהני שליקה לעור כ"ש לקור דחזי לאכילה מעיקרא עכ"ל נראה דפליג על התוס' וס"ל דקור ראוי לאכילה אפילו בלא שליקה וטגון וזה דאינו מקבל טומאה קודם שליקה אינו משום דמחוסר מעשה דאינו מחוסר מעשה כלל ונראה דס"ל דזה דאינו מקבל טומאה הוא משום דאינו עומד לאכילה ואף מחשבה לא מהני ביה דאינו עומד לאכילה כלל ובטלה דעתו מיהו שלקו כיון שעשה בו מעשה לשם אכילה מהני לאשוויי אוכלא, והנה אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ג דעוקצין גרעיני זיתים וגרעיני תמרים אעפ"י ששלקן אין מטמאין ט"א כינסן לאוכלין מטמאין ט"א ע"ש דכניסה עדיף משליקה דיש מדרגות במה שעושה לה תורת אוכל דיש דסגי במחשבה ויש דבעי שליקה ויש טעונין כניסה ויש דאף כניסה לא מהני בהו כמו חרצנים והזגין דאף כניסה לא מהני בהו כדאמרינן בתוספתא שם וקור ס"ל לרש"י ז"ל דמחשבה לא מהני ביה אבל שליקה מהני ביה ולא משום שאינו ראוי קודם רק דהוי מעשה לאשוויי אוכלא, והנה זה דעור אינו מטמא ט"א אעפ"י שראוי לשולקו וכן קרנים וטלפים ראוי לעשות מהם ציקי קדרה כדאמרינן בחולין (ע"ז) לרש"י ז"ל הוא משום דאין עומדין לזה ואף מחשבה לא מהני בהו רק אם שלקן הוי מעשה לאשוויי אוכלא ולהתוס' הטעם דמחוסר שליקה הוי מחוסר מעשה רבה, והנה בעיקר חילוק התוס' בין מחוסר מעשה רבה למחוסר מעשה זוטא ע"כ מוכרח הוא דאמרינן בעירובין (כ"ח) גבי ניסחני דמטמאין ט"א הואיל ויכול למתקן ע"י האור ע"ש אלמא דמחוסר תיקון למתקן לא מעכב לט"א ובעוקצין פ"ג מ"ד אמרינן לולבי זרדים ושל עדל ועלי הלוף שוטה אינן מטמאים ט"א עד שימתוקו ע"ש אלמא מחוסר מיתוק מעכב מלטמא ט"א וע"כ צריך לחלק בין מחוסר מעשה רבה למחוסר מעשה זוטא דבהנך צריך מעשה רבה למתקן:

אמרינן בפ"א דטבול יום השעורה והכוסמת בזמן שאינן קלופים טהורים באב הטומאה ואצ"ל בטבול יום וכתב הרמב"ם ז"ל וכשהם השעורים והכוסמים בלתי קלופין אינן מאכל אדם ואין ראוין לאכילה וע"כ אין מטמאים אפילו באב הטומאה והרא"ש ז"ל שם תמה עליו הא אפשר לקלוף אטו ביצה בקליפתה ורמון ואגוז בקליפתו אינו מקבל טמאה ע"ש ונראה דהרמב"ם ז"ל לשטתיה אזיל שכתב פ"ג מהל' ט"א ה"ז דפחות מכזית בשר המת שהשלים עליו כביצה משאר אוכלין הכל צריך מחשבה שהרי בטל הכל אצל כל אדם עכ"ל דאף שאר האוכלין שהשלים עליו צריכים מחשבה מפני שיחד עם

בשר המת כשהן עתה אין ראוין לאכילת אדם ואע"ג דיכול להסירן ויהיו ראוין לאכילה מ"מ כיון כשהן עתה יחד עם בשר המת אין ראוין לאכילה צריכין מחשבה וה"נ כוסמת ושעורה בקליפתה:

והנה כהרמב"ם ז"ל נראה ממנחות (ס"ט) חטין שבגללי בקר ושעורין שבגללי בהמה חישב עליהן לאכילה אין מטמאין ט"א לקטן לאכילה מטמאין ט"א וכתב רש"י ז"ל חישב עליהן בעודן ברעי ע"ש ונראה מזה דאם חישב עליהן לאחר שפירשו ואפילו פירשו מעצמן מהני דבעודן ברעי אי"ל תורת אוכלין ולא מהני בהו מחשבה וזה דלקטן לאכילה מטמאין ט"א אין זה מטעם דמעשה מהני בהו רק כיון שלקטן אינן עוד עם הרעי ומהני מחשבה ואע"ג דבעודן ברעי ג"כ בידו ללקטן ולהפרישן מן הרעי ואמאי לא מהני בהו מחשבה ונראה מזה כהרמב"ם ז"ל בבשר המת שהשלים עליו שאר אוכלין דהכל צריך מחשבה ואע"ג דיכול להפרישן מ"מ כיון דעתה הם עם בשר המת ומאיסי אי"ל תורת אוכל וזה דבשר המת שהשלים עליו משאר אוכלין מהני מחשבה וחטין שבגללי בקר לא מהני מחשבה הוא משום דעל בשר המת עצמו ג"כ מהני מחשבה להרמב"ם ז"ל כ"ש על שאר אוכלין שעמו:

והנה להרמב"ם ז"ל אי אפשר לומר דכל שמחוסר מלאכה אפילו מועטת אינו מטמא ט"א ומש"ה כל שמחוסר הסרה או קליפה אינו מטמא ט"א דהא אמרינן להדיא בעירובין (כ"ח) בניסחני מפני שיכול למתקן ע"י האור וכן אמרינן בחולין דדגים לב"ה מקבלין טומאה משימותו ואע"ג דאמרינן בשבת פ' מפנין דדג תפל אסור לטלטלו בשבת משום דאינו ראוי לאכילה וע"כ כיון דראוי ע"י תיקון ע"י בישול מטמא ט"א אף קודם התיקון ונראה לומר דהחילוק הוא בזה דכל שמחוסר תיקון ועומד לעשות בו התיקון כמו נסחני שצריכין מיתוק שכן דרך אכילתו וכן דגים דדרך אכילתן ע"י בישול ועומדין לתיקון זה וכן מביצה בקליפתה שהקשה הרא"ש ז"ל אבל בשר המת שהשלים עליו שאר אוכלין אף שיכול להפרידן מי יאמר שעומדין להפרידן וכן חטין שבגללי בקר ובשעורין וכוסמין שאינן קלופין נראה ג"כ הטעם משום דלבהמה ראוין בלא קליפה ועומדין גם לזה דאשכחן בכמה דוכתי בש"ס דשעורין הוא מאכל בהמה ואפשר דה"נ כוסמין ומדוקדק לשון הרמב"ם ז"ל דהשעורים והכוסמין בלתי קלופין אינן מאכל אדם ע"ש מכלל דמאכל בהמה הן אף כשאינן קלופין א"כ מי יאמר דעומד לקלפן וכל חסרון תיקון שאינו עומד להתיקון מעכב בט"א כך נ"ל חילוק הדברים להרמב"ם ז"ל:

אמרינן בתוספתא פ"ג דמעשרות המשלח לחברו שתלין ואטונין והוצני פשתן מעשרן ודאי מפני שנחשדו רוב אדם עליהן ע"ש (ועיין תרומות פ"ט מ"א בפה"מ שם) ומוכח

דהוצני פשתן חייבין במעשרות וא"כ מטמאין ט"א דהא אמרינן בנדה (נ') כל שחייב במעשרות מטמא ט"א וקשה דאמרינן בסוכה (י"ב) סככה באניצי פשתן פסולה בהוצני פשתן כשרה משום דאניצי פשתן מטמאין בנגעים ודבר המקבל טומאה אין מסככין בו וקשה א"כ בהוצני פשתן אמאי מסככין הא מטמאין ט"א וצ"ע:

ג

נקטינן בכמה דוכתי דאוכלין שאין עומדין לאכילה צריכים מחשבה והנה בפשוטו זה דמהני מחשבה הוא משום דע"י מחשבה הם עומדין לאכילה אך מכמה דוכתי מוכח דמהני מחשבה אף שחושב לאכילה לאדם אחר וכההיא דכריתות כ"א גבי החותך מן האדם צריך מחשבה ומקשינן תעשה חתיכה שלו מחשבה ואר"ל בחותכו לכלב ע"ש ולא משנינן בחותכו לאדם אחר וכן ישראל ששחט בהמה טמאה לעכו"ם כתב הרמב"ם ז"ל דא"צ מחשבה דאי"ל מחשבה גדולה מזו ויש לעיין כיון דאין בידו להאכילו לאחר מאי מהני מחשבתו וכיון דמצד עצמו אין הדבר עומד לאכילה א"כ מאי מהני מחשבתו שיאכל זה ונראה לומר דאין מחשבה מטעם שע"י המחשבה עומד לאכילה רק דבדבר שאינו עומד לאכילה ואי"ל תורת אוכל כשחושב עליו להיות אוכל מחשבתו עושה עליו דין אוכל וזה רק בדבר שראוי קצת לאכילה שהוא קצת אוכל בפ"ע מהני מחשבה לאכילה לאחותי ליה תורת אוכל אבל בדבר שאינו ראוי לאכילה כלל לא מהני מחשבתו לאכילה דבטלה דעתו והנה מוכח כן מהרגמ"ה (בכורות י') בנבלת בהמה טמאה דצריך מחשבה וכתב שם דנבלת בהמה טמאה בין בכרכים בין בכפרים אחד עניים ואחד עשירים דרכן לאכול ואעפ"כ צריך מחשבה לענין טומאת אוכלין ואמאי צריכה מחשבה משום דבהמה טמאה היא ולא היתה ראויה לישראל לאכילה ובנבלת בהמה טהורה דא"צ מחשבה כתב כיון דהיתה ראויה בין לישראל בין לעכו"ם ע"ש ואע"ג דנבלה אינה ראויה לישראל מ"מ כיון דקודם שנתנבלה היתה ראויה לישראל משא"כ בהמה טמאה וס"ל להרגמ"ה ז"ל דלא סגי במה שראויה לעכו"ם לט"א דבעינן ג"כ שיהא עומד לישראל מיהו ע"ז סגי בשעת הכושר שהיה הדבר קודם עומד לישראל ואם לא היה הדבר מעולם ראוי לישראל צריך מחשבה ומש"ה נבלת בהמה טמאה צריכה מחשבה ויש לעיין דא"כ מאי מהני מחשבה הא המחשבה גופא הוא להאכילה לעכו"ם ולעכו"ם עומדת בלא"ה כמ"ש הרגמ"ה ז"ל בעצמו א"כ מה מועלת כאן המחשבה ומוכח ג"כ דאין המחשבה בשביל דע"י זה נעשה עומד לאכילה רק דהוי חלות של אוכל אף בדבר שאינו אוכל מצד עצמו וכיון דלא היה מעולם ראוי לישראל אי"ל תורת אוכל מצד עצמו וצריך מחשבה לאשוויי אוכלא:

והנה בזה אתי שפיר מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' ט"א דפחות מכזית בשר המת שהשלים עליו כביצה משאר אוכלין הכל צריך מחשבה שהרי בטל הכל אצל כל אדם ע"ש והנה זה דבטל תורת אוכל אף מן האוכלין שהשלים אף דקודם שהשלים היו ראוין לאכילה בזה הרמב"ם ז"ל לטעמיה דס"ל אף אוכלין הראוין לאדם אם נפסלו אח"כ אף דעדיין ראוין לכלב אין מקבלין טומאה אך בזה יש לעיין למה הכל צריך מחשבה הא אם חישב על בשר המת לבד סגי דכיון דבשר המת נעשה אוכל ועומד לאכילה א"כ שאר האוכלין שהשלים עמו ממילא הוו אוכלין שהרי מצד עצמן ראוין לאכילה אך מה שהן יחד עם בשר המת אין ראוין לאכילה אבל השתא דבשר המת עצמו עומד לאכילה למה הנך צריכים מחשבה ולפ"ז אתי שפיר דהמחשבה אינו דהדבר עומד עתה לאכילה רק הוי חלות של תורת אוכל אף בדבר שאינו ראוי אלא קצת לאכילה א"כ בשאר אוכלים שהן עם בשר המת כיון דאין ראוין תו לאכילה רק דמחשבה מהני א"כ מה שחישב על בשר המת לבד לא מהני דרק בשר המת נחתא ליה תורת אוכל ע"י המחשבה אבל לא לשאר האוכלים ומש"ה צריך מחשבה על הכל:

אמרינן בנדה נ' דנבלת עוף הטהור לריב"נ ק"ו אם מטמא טומאה חמורה שלא במחשבה לא תטמא טומאה קלה שלא במחשבה וכתב רש"י ז"ל דמשכחת לה שלא במחשבה כגון שלא ידע שזה הוא ע"ש היינו דלא ידע כשאכל שהוא נבלת עוף הטהור וסבור שאוכל אחר הוא וכה"ג לטומאה קלה חשיב שלא במחשבה ויש לעיין למה לא הוי מחשבה הרי חישב עליו לאכלו ונראה מזה דשייך טעות במחשבה ואעפ"י שחשב עליו לאכילה ואכלו אילו היה יודע שזה הוא לא היה אוכלו אין זו מחשבה ונראה מזה ג"כ דדין מחשבה אין זה שע"י המחשבה עומד הדבר לאכילה דא"כ מה שייך בזה טעות רק מחשבה עושה עליו חלות ובזה שייך טעות כשאר חלות דשייך בהם טעות:

ונראה ראיה ברורה מהירושלמי תרומות פי"א ה"ב דאמרינן שם דחומר באוכלין תבמשקין דאוכלין המיוחדין לאדם א"צ מחשבה אבל משקין אף המיוחדים לאדם צריכים מחשבה ע"ש ומה שייך מחשבה כיון דבלא"ה מיוחדין לאדם וע"כ המחשבה עושה עליהן חלות של משקה מיהו באוכלין המיוחדין לאדם א"צ חלות של מחשבה:

כתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ ריש טהרות וזה שהדברים המותרים לנו כו' לא יצטרכו מחשבה כו' אבל מה שאינו מותר לאכול כגון נבלת עוף הנה אי אפשר בלא שיחשוב עליה לאכילה ע"ש היינו דכ"ד שאסור באכילה צריך מחשבה וקשה מכמה מקומות דהא אמרינן במנחות ק"א דעולה וכה"כ כו' מטמאין ט"א ולא קתני דצריכים מחשבה וכן בנבלת בהמה טהורה בכ"מ אמרינן דא"צ מחשבה, והנה רש"י ז"ל בחולין (קכ"ח) גבי

אבר המדולדל דפליגי בהכשר קודם מחשבה כתב דאבר המדולדל צריך מחשבה משום דאסור אף לב"נ ע"ש א"כ רק היכא שאסור אף לב"נ צריך מחשבה אבל אם אסור רק לישראל א"צ מחשבה, והנה בבכורות י' כתב רש"י ז"ל בלשון אחר דמש"ה נבלת בהמה טמאה צריכה מחשבה משום שיש בה ב' דחויים שהיא טמאה ושלא נשחטה ע"ש א"כ לרש"י ז"ל באיסורין רק היכא שיש בה ב' דחויין לישראל א"נ היכא דאסורה אף לב"נ אז צריך מחשבה ונבלת עוף דצריך מחשבה בכפרים משום דאין רגילין בעופות והתוס' כתבו משום דלא אכלי אלא מידי מעליא ע"ש והרגמ"ה בבכורות שם כתב דמש"ה נבלת בהמה טמאה צריכה מחשבה משום דבהמה טמאה לא היתה ראויה לישראל לאכילה ובנבלת בהמה טהורה דא"צ מחשבה כתב משום דהיתה ראויה בין לישראל בין לעכו"ם היינו קודם שנתנבלה היינו דס"ל דבעינן ג"כ ראוי לישראל לט"א רק סגי בשעת הכושר וא"כ יש לעיין מההיא דמנחות דעולה וכה"כ מטמאין ט"א ואע"ג דלא היתה להם שעת הכושר לישראל וצ"ל לשיטת הרגמ"ה ז"ל דזה דאמרינן דמטמאין ט"א היינו ע"י מחשבה:

ולבאר שיטת הרמב"ם ז"ל דנבלת עוף הטהור צריך מחשבה משום דאסור באכילה נראה דודאי נבלת עוף טהור אינה עומדת לאכילה בכפרים דהא אמרינן דבשווקים א"צ מחשבה רק ס"ל להרמב"ם ז"ל דכל שראוי לאכילה ועומד לאכילה אף במקום אחר א"צ מחשבה ולא בעינן שיהא עומד לאכילה במקום זה ומה דנבלת עוף טהור צריכה מחשבה הוא משום דאסורה באכילה לישראל וכל שהוא אסור באכילה צריך מחשבה מיהו בשווקים כיון שהוא עומד שם לאכילה איכא מחשבה וכדאמרינן בנדה נ' דדייקינן דמחשבת חיים ל"ש מחשבה ממה דנבלת עוף טהור צריכה מחשבה וכתב רש"י ז"ל דהא מחיים סתמא לאכילה ואפ"ה לא מהניא ההיא מחשבה לטומאה דבעינן מחשבה בשעה שראוי לקבל טומאה ע"ש ומוכח דכל שסתמו עומד לאכילה איכא מחשבה לאכילה אך זה הוא רק היכא דעומד כאן לאכילה אבל אם במקום זה אינו עומד לאכילה ליכא מחשבה לאכילה ומש"ה נבלת עוף הטהור בכפרים צריך מחשבה אבל בשווקים וכן נבלת בהמה טהורה בכ"מ כיון דעומדת כאן לאכילה איכא מחשבה אבל לעולם דבר שהוא אסור באכילה צריך מחשבה, והנה רש"י ז"ל בבכורות שם כתבו הטעם דנבלת עוף הטהור בכפרים צריך מחשבה משום דעניים הם ואין רגילים בעופות וקשה א"כ אף שחוטה יהא צריך מחשבה בכפרים זו לא שמענו ולהרמב"ם ז"ל אתי שפיר דשחוטה כיון דמותרת באכילה וראויה היא לכרכים א"צ מחשבה אף בכפרים דלא בעינן שיהא

במקום זה עומד לאכילה ורק בנבלה דצריכה מחשבה משום איסורה צריך דוקא שיהא במקום זה עומד לאכילה ואז הוי מחשבה:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' אבה"ט דפרה ושעירים הנשרפים צריכים מחשבה ע"ש ונראה דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה דכל שהוא אסור באכילה צריך מחשבה ופרה ושעירים אין עומדין לאכילה וליכא מחשבה ולפ"ז להרמב"ם ז"ל זה דערלה וכה"כ ושור הנסקל דמטמאין ט"א ע"כ במחשבה דמאי אולמא שור הנסקל מפרים הנשרפים דצריכים מחשבה אך הרמב"ם ז"ל שלהי פ"א מהל' ט"א כתב סתמא דמטמאין ט"א ולא כתב דצריכים מחשבה וצ"ע:

[**הנה** זה דלהרמב"ם ז"ל עולה מטמאה ט"א ואין צריכה מחשבה ומ"ש מפרים הנשרפים צ"ל משום דאכילת מזבח שמה אכילה וכמ"ש התוס' מנחות ק"א אך זה שייך רק להנך שיטות דדבר שאסור באכילה א"צ מחשבה רק באסור אף לב"נ כמ"ש רש"י ז"ל דאכילת ב"נ שמה אכילה וא"צ מחשבה וה"נ אכילת מזבח אך הרמב"ם ז"ל דס"ל דאף ראוי לעכו"ם כיון דאסורה לישראל צריכה מחשבה דבעינן שיהא מותר לישראל א"כ עולה כיון דאסורה לישראל אמאי א"צ מחשבה וצ"ל דאכילת מזבח חשיבא כאכילת ישראל]:

אמרינן בנדה נ' בעולשין שזרען לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכות מחשבה כשיתלשו קסבר מחשבת חיבור ל"ש מחשבה א"ר אף אנן נמי תנינן י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף הטהור וזה אחד מהם צריכה מחשבה אלמא מחשבת חיים ל"ש מחשבה ופי' רש"י ז"ל דהא מחיים סתמא לאכילה ואפ"ה לא מהני האי מחשבה לטומאה דבעינן מחשבה בשעה שראוי לקבל טומאה והתוס' כתבו שם דמחשבת חיים ל"ש מחשבה דמחיים לא חשב לאוכלה עד אחר שחיטה והרי מתה אבל אי שמה מחשבה לא פקע שם אוכל מינה במה שנתנבלה עד שתפסל מאכילת הכלב ע"ש ועיין במהר"ם ז"ל שם פי' דברי התוס' שהוקשה להם דמאי מייתי ראיה דשאני בנבלת עוף הטהור דלא חישב עליה לאוכלה בנבלותה אלא לאחר שחיטה והרי נתנבלה ואינה ראויה עוד לאכילה לסתם בנ"א משא"כ במולשין דהמחשבה היתה אצל' לאוכלה אחר תלישה והרי נתלשו ולא נשתנו לגריעותא ולזה תי' דהכי מייתי ראיה כיון דסתם עוף עומד לאכילה ואיכא מחשבה לאכילה אא"ב דכל מחשבה שהיא מחיים ל"ש מחשבה אפילו לא נשתנה לגריעותא שפיר דלא נחתא עליה תורת אוכל מקיים ואינה מתחלת מחשבתו אלא לאחר שחיטה והרי לא נשחטה אלא נתנבלה דאם חל עליה תורת אוכל מחיים תו לא פקע אף שנתנבלה עד שתפסל מאכילת הכלב ע"ש היינו דהראיה היא רק דלא חל עליה תורת אוכל מחיים וא"כ בעולשין נמי לא נחתא תורת אוכל במחובר אך יש לעיין נהי דלא נחתא תורת אוכל

כשהוא מחובר כיון שחישב על העולשין כשהן מחוברין להאכילן לאדם כשיתלשו א"כ לאחר שיתלשו תהא נחתא עלייהו אז תורת אוכל ע"י המחשבה שחישב בשעת חיבור וכמ"ש המהר"ם ז"ל דאם מחשב מחיים לאוכלה לאחר שחיטה אף דמחשבת חיים ל"ש מחשבה מ"מ היתה מתחלת מחשבתו לאחר שחיטה וא"כ אמאי בעולשין צריך מחשבה לאחר שיתלשו ונראה הטעם דלא מהני מחשבתו שחשב במחובר למיחת להו תורת אוכל כשיתלשו משום דמתחילה זרען לבהמה והיתה מחשבה ומעשה לבהמה וחזרה לא מהני לעקור מחשבתו וזה בעלמא בחישב לבהמה ואח"כ חישב לאדם אין זה משום חזרה רק קודם ע"י מחשבתו לבהמה נחית לה תורת אוכל בהמה ואח"כ כשחישב לאדם נתהפך עתה ממאכל בהמה למאכל אדם אך זה שייך רק במחשבה בזא"ז ואי אמרינן דנחית עלייהו תורת אוכל כשהוא מחובר שפיר דמעיקרא כי זרען לבהמה נחית עלייהו תורת אוכל בהמה ואח"כ כשחישב לאדם נעשה מכאן ולהבא אוכל אדם אבל כי ל"ש מחשבה כשהוא מחובר א"כ כשהוא מחובר לא נחית להו כלל לא תורת אוכל בהמה ולא אוכל אדם רק המחשבה כשחישב כשהוא מחובר להאכילן לבהמה או לאדם כשיתלשו זה מועיל לאחר שיתלשו א"כ כשנתלשו אז חלות ב' המחשבות יחד מה שחישב לבהמה ומה שחישב לאדם ובאופן כזה אין מחשבות מוציאות זו מזו ולא נתבטל מה שחישב לבהמה אך עדיין צ"ע בזה:

כתבו התוס' שם בעולשין שזרען לבהמה כו' דעולשין סתמא לאדם ואפ"ה כי זרען לבהמה פקע שם אוכל מינייהו ואע"ג דאמרינן דכל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מאכילת הכלב דכיון שזרען לבהמה לא היו שם הגידולים מעולם לאדם ע"ש ונראה דלאו דוקא זרען לבהמה דה"נ אם ליקטן לבהמה דל"ש בזה כל המיוחד לאוכל אדם דבמחובר עדיין אין תורת אוכל עליו אך בעיקר מ"ש התוס' דאף בדבר שסתמו לאדם אי חושבה מתחילת לבהמה ולא היתה עומדת מעולם לאדם מהני מחשבתו יש לעיין מההיא דכריתות כ"א דמייתינן ההיא דעוקצין דהחותך מן האדם צריך מחשבה והכשר ומקשינן מחשבה ל"ל תעשה חתיכה שלו מחשבה ומשנינן בחותכו לכלב ע"ש ואי דאף דבר שסתמו לאדם ג"כ מהני אי מתחילה זורעה לבהמה א"כ מאי קמ"ל מתני' דחותך מן האדם צריך מחשבה היינו דאשמעינן דבשר אדם אינו עומד לאדם בלא מחשבה הא אפילו אם היה עומד לאדם כיון דמשעת חתיכה חושבה לכלב מהני מחשבתו א"כ אח"כ צריך מחשבה לאדם וצ"ע:

ד

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' ט"א ישראל ששחט בהמה טמאה לעכו"ם ועודה מפרכסת מטמאה ט"א וא"צ מחשבה שהרי ישראל שחטה לאכילת עכו"ם ואי"ל מחשבה גדולה מזו ע"ש והיינו כההיא דכריתות כ"א בהחותך מן האדם דמקשינן מחשבה ל"ל תעשה חתיכה שלו מחשבה, והנה בחולין קכ"א אמרינן שונין ישראל בטמאה כו' צריכים מחשבה וכתב רש"י ז"ל שם יש תנאים ששונים דישראל בטמאה צריך מחשבה היינו שיש פלוגתא בזה ופסק הרמב"ם ז"ל דא"צ ובאמת יש לעיין להתנאים דמצרכי מחשבה אמאי לא תהוי השחיטה מחשבה הרי שוחטה לאכילת עכו"ם ונראה משום דנהי דשוחטה לעכו"ם לאכילה מ"מ צריך ג"כ מחשבה להאכילה לעכו"ם כשהיא מפרכסת וע"כ צ"ל כן דהרי כתב רש"י ז"ל שם קכ"א גבי אבר המדולדל דצריך מחשבה משום דהוי אמ"ה ואסורה לב"נ א"כ ה"נ בשוחט בהמה טמאה ועדיין מפרכסת דאסורה לב"נ משום אמ"ה צריך מחשבה ולזה צריך לחשוב להאכילה כשהיא מפרכסת ולא מהני מה שחושב להאכילה אח"כ לענין שתקבל טומאה כשהיא מפרכסת ולענין שתקבל טומאה כשתמות א"צ מחשבה כלל דזה דנבלת בהמה טמאה צריכה מחשבה כתב רש"י ז"ל (בכורות י') משום שיש בה ב' דחויין אחת שלא נשחטה ואחת דטמאה היא ע"ש א"כ בשוחט בהמה טמאה דאין בה אלא דחוי אחד א"צ מחשבה וכ"כ רש"י ז"ל להדיא בחולין שם דישראל בטמאה אם לא חישב לא הוי אוכל עד שתמות ע"ש דלאחר שתמות א"צ מחשבה וכל המחשבה היא רק כשהיא מפרכסת שהיא אסורה אף לב"נ א"כ מה מועיל מה שחושב להאכילה אח"כ וכן עכו"ם בטהורה דאמרינן שם דצריך מחשבה ואע"ג דנבלת בהמה טהורה בכ"מ א"צ מחשבה משום דמפרכסת אסורה לב"נ ולא מהני מה שחושב להאכילה אח"כ והרמב"ם ז"ל לשיטתיה דס"ל דכל שאסור לישראל צריך מחשבה ולא איכפת לן בין דיחוי אחד לב' דחויין ובין אסור אף לב"נ ובין אסור רק לישראל א"כ לדידיה השוחט בהמה טמאה ואף לאחר שתמות ג"כ צריכה מחשבה שהרי אסורה לישראל אלא דשחיטתו הוי מחשבה שהרי שוחטה להאכילה לעכו"ם ואף ששוחטה להאכילה כשתמות הרי גם אז אסורה לישראל וזו המחשבה מהני שתחול עליה שם אוכל אף כשהיא מפרכסת דאין נ"מ בין אסורה לב"נ לאינה אסורה אלא לישראל וכיון שחישב עליה להאכילה כשהיא אסורה לישראל הוי מחשבה ועיין מ"ש לעיל ס"ק ג']:

כתב רש"י ז"ל ר"פ העור והרוטב בשוחט בהמה טמאה לעכו"ם ועודה מפרכסת מטמאה ט"א דדוקא לעכו"ם אבל שחטה לישראל לא משוי ליה אוכלא דבטלה מחשבתו ע"ש

ובפי' הרא"ש ז"ל פ"א דטהרות כתב דאפילו שחט ישראל בהמה טמאה לעצמו לא משוי ליה מחשבתו אוכלא דבטלה מחשבתו ע"ש והיינו דמחשבת איסור לא מהני ובזבחים ק"ה גבי נבלת עוף הטהור אי סגי בכזית לר"מ בדנקט לה בידו ופשטינן מההיא דנבלת עוף הטהור צריכה מחשבה ומטמאה ט"א בכביצה כו' וכתב רש"י ז"ל דע"כ לא מיירי בדנקט לה בפומא דא"כ אמאי צריך מחשבה אי"ל מחשבה גדולה מזו ע"ש ואע"ג דהתם הוי מחשבה לישראל ומ"מ הוי מחשבה כשחושבה לעצמו צ"ל נהי דמחשבה באיסור לא מהני מעשה מהני ונקט לה בפומא הוי מעשה ואע"ג דבשוחט בהמה טמאה לעצמו איכא ג"כ מעשה ומ"מ לא מהני צ"ל דזה חשיב מעשה טפי אך זה יש לעיין דאף בשוחט בהמה טמאה לעכו"ם ע"כ האי מחשבה להאכילה לעכו"ם כשהיא מפרכסת ואיכא אמ"ה הוי מחשבת איסור דאסור להאכיל אמ"ה לעכו"ם וכן באבר המדולדל אמרינן דצריך מחשבה וכתב רש"י ז"ל מפני שאסורה לב"נ ומאי מהני מחשבה הא אסור להאכיל אמ"ה לב"נ ע"כ נראה דזה דשוחט בהמה טמאה לישראל וכן לעצמו דלא מהני מחשבתו אין זה משום דמחשבת איסור לא מהני אלא דבהמה טמאה אינה עומדת לישראל לאכילה כלל ולא מהני מחשבה ובטלה דעתו:

והנה הרמב"ם ז"ל בפה"מ חולין שם גבי השוחט בהמה טמאה לעכו"ם כתב אפילו לעכו"ם ע"ש דס"ל דכ"ש אם שוחטה לישראל דמהני וזה דהוי רבותא אפילו לעכו"ם נראה דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה דס"ל דכל שאסורה לישראל צריך מחשבה דבעינן לטומאת אוכלין שתהא עומדת לישראל א"כ מה מועיל כשחושבה לעכו"ם ואשמעינן הכא רבותא דהיכא דאיכא מחשבה מהני אפילו חושבה לעכו"ם:

ה

כתב רש"י ז"ל במתני' ר"פ העור והרוטב שם בשוחט בהמה טמאה לעכו"ם ועודה מפרכסת ז"ל ואע"ג דלא חזיא לעכו"ם דבמיתה תליא מילתא לעכו"ם לב"נ ולא שריא להו שחיטה עד שתמות אפ"ה הואיל וישראל שחיט שחיטה מעלייתא היא ואשכחן דשחיטה שריא לגביה בטהורה הלכך משויא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לעכו"ם עכ"ל ונראה מדברי רש"י ז"ל דשחיטה בטמאה מהני לאלומי מחשבתו לאשוויי אוכלא דאע"ג דמחשבה לחוד לא מהני במפרכסת אם נחרה מ"מ כשעשה בה שחיטה מעלייתא משויא ליה מחשבתו אוכלא אך יש לעיין ל"ל כ"ז אמאי לא תהני מחשבה לחוד ואף דאסורה לב"נ כשהיא מפרכסת הא באבר המדולדל ג"כ אסור לב"נ ומ"מ מהני מחשבה לחוד, והנה זה דהוצרך לרש"י ז"ל לומר דאע"ג דלא חזיא לעכו"ם דבמיתה תליא מילתא ולא כתב משום דמפרכסת כחיה וחי אינו מקבל טומאה ומש"ה

צריך שחיטה שלא תהא כחיה לענין ט"א נראה דס"ל כהראב"ד ז"ל פ"ג מהל' ט"א דאף בנחירה אין מפרכסת חשיב חיות לטהר מידי ט"א ע"ש רק מפרכסת בנחירה הטעם דאינו מטמא ט"א הוא משום דאכתי אינו אוכל דאסור לב"נ ומחשבה לחוד בלא שחיטה לא מהני:

אמרינן בבכורות (י') גבי פטר חמור דפליגי ר"ש ורבנן אי מטמא ט"א כגון ששחטו להתלמד בו וכתב רש"י ז"ל ואי דשחטיה לשם שחיטה גמורה אפילו לר"ש הוי מחשבה ומטמא אלא בשחטו ע"מ להתלמד בו הלכות שחיטה ובהך פליגי דרבנן סברי הך שחיטה משויא לה אוכל כשחיטה גמורה מעלייתא כדאמרינן בפ' העור והרוטב השוחט בהמה טמאה לעכו"ם כו' ע"ש והיינו דלרבנן בשוחט בהמה טמאה לעכו"ם א"צ כלל מחשבה לאכילה דהא בשוחט להתלמד ליכא כלל מחשבה לאכילה רק דהשחיטה עצמה חשיב כמו מחשבה והרגמ"ה שם כתב ששחטו לפטר חמור להתלמד בו הלכות שחיטה ולא לשם אכילה דהשתא האי שחיטה להתלמד גריעא היא מעריפה ומשחיטה סתם הלכך קסבר ר"ש דאינו מתטמא טומאת אוכלין ורבנן סברי דחישבתו כיון לשום שחיטה בעלמא איכוין עכ"ל היינו ג"כ דהשחיטה אע"ג דאינה לאכילה הוי חשיבות לעשותה אוכל, עוד כתב רש"י ז"ל על הא דאמרינן שם דר"ש ורבנן פליגי בפלוגתא דר"א ונימוס בשוחט העורב להתלמד בו אי צריך מחשבה וס"ל לנימוס דדמו רק מכשיר לעלמא הא גופו צריך מחשבה וז"ל שם דמו מכשיר אם נפלו על הזרעים וכ"ש אם שחטו שחיטה גמורה דמו מכשיר אפילו לגופיה דשחיטתו הוי מחשבתו ואם נחרו ולא שחטו תו לא הוי פליג בה ר"א דודאי לעלמא הוא דמכשיר דמו ולא לגופיה דאיהו גופיה לא מקבל טומאה בלא מחשבה עכ"ל, והנה יש לעיין מאי נ"מ בין שחיטה גמורה דאף נימוס מודה דמכשיר לגופיה בין נחירה דאף ר"א מודה דאינו מכשיר לגופיה בלא מחשבה דאם נחרו לאכילה הא איכא מחשבה לאכילה ואם נחרו שלא לאכילה אפילו אי שחטו כה"ג אף בשחיטה ס"ל לנימוס דאינו מכשיר לגופיה כגון בשחט להתלמד בו א"כ מאי נ"מ בין שחיטה לנחירה ואפשר לומר לעולם דמיירי בנחרו לאכילה מ"מ לא הוי מחשבה לאכילה משום דמחשבת חיים ל"ש מחשבה כדאמרינן בנדה (נ') וכיון דבנחירה מפרכסת כחיה א"כ צריך אח"כ מחשבה משא"כ בשחיטה דישראל בטמאה מקבלת טומאה כשהיא מפרכסת כדאמרינן בחולין א"כ בשוחט שחיטה גמורה לאכילה הוי מחשבה דהוי מחשבה בשעה שראויה לקבל טומאה אך לפי האמת נראה דהאי שחיטה גמורה דלכ"ע א"צ מחשבה הוא ג"כ לא בשוחט בשביל אכילה כ"א בשוחט סתם דבשוחט להתלמד אין טעמו של רש"י דאינו מטמא ט"א משום דאינו מכוין לאכול

וליכא מחשבה לאכילה רק משום דהאי שחיטה לאו מעלייתא היא כמ"ש רש"י ז"ל שם וכן הרגמ"ה שם כתב דאף עריפה כשחיטה סתם מה שחיטה חושבו אף עריפה חושבתו ע"ש ומוכח דאף בשחיטה סתם לא בעינן לאכילה דהא עריפה אינה לאכילה וכן לקמן שם כתב דלהתלמד גרע משחיטה סתם ומעריפה ע"ש עוד כתב רש"י ז"ל על הא דאמרינן שם מאי איריא להתלמד אפילו להתעסק נמי ומשנינן אה"נ ומשום נימוס וז"ל להתעסק דמתכוין לחתוך דבר אחר דלאו לשחיטה איכוין להודיע כחו דאע"ג דשחטו להתלמד בו דהוי שחיטה חשובה טפי מלהתעסק אפ"ה איהו גופיה לא מטמא ליה נימוס ע"ס ואע"ג דמתעסק כגון זה דמתכוין לחתוך הוי שחיטה כשרה ומוכח מכ"ז דתלי רק בחשיבות השחיטה ויש בה מדרגות להתעסק היא שחיטה יותר פחותה ולהתלמד חשובה יותר ושוחט סתם חשובה עוד יותר וא"צ מחשבה לאכילה דהשחיטה גופא הוי מחשבה דמה שמתכוין לשוחטו הוי כמו מחשבה לאכילה וכ"כ רש"י ז"ל שם (ט' ע"ב) השוחט בהמה טמאה לעכו"ם ומפרכסת מטמאה ט"א דמהניא לה שחיטת ישראל למהוי מחשבה הואיל ושחיטה דכוותה חזיא לה בבהמה טהורה ע"ש היינו דהשחיטה עצמה הוי כמו מחשבה וכן עריפה כיון דמצותו בכך אע"ג דליכא מחשבה לאכילה חשיבא לאשוויי אוכלא כמו מחשבה ותלוי בחשיבות השחיטה, אך נראה דכ"ז הוא רק להסוגיא בבכורות שם דאף בשוחט להתלמד ג"כ ס"ל לרבנן בבהמה טמאה דא"צ מחשבה א"כ השחיטה עצמה י"ל חשיבות לאחותי לה תורת אוכל אך לפי המסקנא שם דלהתלמד לכ"ע צריך מחשבה ואוקמינן פלוגתייהו דר"ש ורבנן במילי אוחרי ע"ש בשוחט בהמה טמאה לעכו"ם צריך דוקא מחשבה לאכילה שהרי כתב רש"י ז"ל בפ' העור והרוטב דדוקא שוחט לעכו"ם אבל שוחט לישראל לא מהני משום דבטלה דעתו ונהי דבטלה דעתו מזה שחישב להאכילו לישראל אבל מ"מ הרי מתכוין לשוחטה ומ"ש משוחט להתלמד וע"כ דלפי המסקנא לא קי"ל הכי, הנה לפי הסוגיא בבכורות דשחיטה בעצמה מהני אפילו בלא מחשבה לאכילה כגון השוחט להתלמד תקשה מתני' דהחלב בכפרים צריך מחשבה ואמאי צריך מחשבה הרי היה עליו שחיטה גמורה דאם שחיטת בהמה טמאה חשיב לאשוויי אוכלא כ"ש שחיטת בהמה טהורה דהוי שחיטה גמורה הא בשוחט בהמה טמאה להתלמד דא"צ מחשבה ע"כ אף החלב שלו מקבל טומאה דבבהמה טמאה אין חילוק בין בשרה לחלבה דמצד עצמן שניהם צריכים מחשבה רק השחיטה מהני להו א"כ אמאי לא מהני שחיטת בהמה טהורה לחלבה מי עדיף שחיטת בהמה טמאה מטהורה וצ"ע:

וזהו דשוחט בהמה טמאה לעכו"ם ומפרכסת מטמאה ט"א ודוקא ישראל בטמאה די"ל שחיטה בטהורה אבל עכו"ם בטמאה לא וכן אמרינן בחולין דאם שהה או דרס בה אינה מטמאה וכן צריך בדיקת סכין ע"ש ואע"ג דבטמאה ל"ש כל זה נראה הטעם משום דהוי כמו דאמרינן בבכורות שם נבלת בהמה טהורה א"צ מחשבה ונבלת בהמה טמאה צריכה מחשבה רש"א אף הגמל והחזיר והארנבת והשפן א"צ מחשבה משום שי"ל סימן טהרה וכן ר"א ס"ל שם דעורב א"צ מחשבה משום שי"ל סימני טהרה וכתבו התוס' שם אף אם נחרה מטמאה ע"ש ואע"ג שהן בהמות טמאות כשאר בהמות טמאות וסימני טהרה שלהם אין מועילים כלום וכן עורב הוי כשאר עופות טמאים ונראה מזה דלענין טומאת אוכלין כל היכא דדמי במקצת לדבר שמטמא ט"א הוא ג"כ מטמא ט"א וכיון דנבלת בהמה טהורה מטמאה ט"א שלא במחשבה אף הגמל והחזיר כו' דדמו להו במקצת ג"כ מטמאין וכן עורב דומה במקצת לעוף טהור מהני זה לטומאת אוכלין וכ"כ התוס' בבכורות שם ע"ש וה"נ כיון דשוחט בהמה טהורה ומפרכסת מטמאה ט"א ה"נ בשוחט בהמה טמאה אע"ג דלא מהני לה שחיטה היא דומה במקצת לבהמה טהורה שחוטה וזה מהני לט"א ודוקא ישראל בטמאה אבל עכו"ם בטמאה דאיכא ב' חסרונות לא דמי אף במקצת לבהמה טהורה שחוטה וכן אם שהה או דרס בה:

הנה הראב"ד ז"ל בפ"ג מהל' ט"א כתב דמפרכסת לא חשיב חיות לענין ט"א אפילו בנחירה ע"ש ואף דלכ"ד חשיב מפרכסת חיות נראה דס"ל דחיות של מפרכסת חשיב רק כמו חיות של אבר המדולדל דאמרינן בחולין (קכ"ז) דלטומאת נבלות חשיב חיות ולטומאת אוכלין לא חשיב חיות ובגמרא מדמינן לה לתאנים שצמקו באיביהן ע"ש וה"נ ס"ל במפרכסת לטומאת נבלות חשיב חיות ולט"א לא חשיב חיות ואין נ"מ בין נחירה לשחיטה ולהרמב"ם ז"ל דמפרכסת בנחירה אינו מטמא ט"א משום חיות ורק בשחיטה מטמא כיון דבטהורה מהני שחיטה במפרכסת לט"א ה"נ בטמאה ע"כ ס"ל דחיות של מפרכסת עדיף מאבר המדולדל דהא אבר המדולדל מקבל טומאה במקומו בלא שחיטה (הנה יש לחקור ישראל בטמאה ומפרכסת להרמב"ם ז"ל זה דמטמאה ט"א אבל לא טומאת נבלות הוא משום דהשחיטה עושה אותה רק כאבר המדולדל דמטמא ט"א ולא טומאת נבלות או השחיטה מבטלת החיות לגמרי ומש"ה מטמאה ט"א וזה דאינה מטמאה טומאת נבלות הוא משום דאין שחיטה אפשר לגרום טומאת נבלות ונהי דאין שחיטת טמאה מפקיעה מידי טומאת נבלות מ"מ לאחותי לה טומאת נבלות כשהיא מפרכסת דבלא שחיטה כשהיא מפרכסת אינה מטמאה טומאת נבלות נמצא ששם שחיטה מהני לאחותי טומאת נבלות ושם שחיטה הוא להפקיע טומאת נבלות אי'

אפשר לה לאחותי ט"נ) יש לחקור בהריאה לאחר שנשחט הקנה דאמרינן כמאן דמנח בדיקולא דמי והוי כמו אבר המדולדל אי מקבל טומאה כשהבהמה חיה כשאר אבר המדולדל דמקבל טומאה במקומו או אפשר כיון דהריאה היא בגופה נהי דחשיב כמו אבר המדולדל מ"מ חשיב כמו טהרה בלועה דאינה מטמאה ועוד יש לחקור אי מקבלת הריאה הכשר בחיי הבהמה אי רק דטהרה בלועה אינה מטמאה אבל מקבלת הכשר או אפשר כיון דאינה ראויה לקבל טומאה אינה מקבלת גם הכשר דהוי כמו הכשר קודם מחשבה דלא מהני או אפשר דל"ד דהתם קודם מחשבה אין תורת אוכל עליו עדיין ול"ש הכשר משא"כ בבלוע דשם אוכל עליו רק דבליעתו מטהרתו אפשר דמ"מ הכשר מקבל:

1

הנה באוכלין לטמא אחרים בעינן כביצה ולטומאת עצמן איכא פלוגתא דדעת רש"י ז"ל בכמה מקומות וכן דעת הרמב"ם ז"ל דאוכלין מקבלין טומאה בכ"ש מה"ת ודעת התוס' דמדאורייתא בעינן כביצה אף לטומאת עצמן רק מדרבנן מקבלין טומאה בכ"ש והר"ש ז"ל פי"ג דאהלות הוכיח מהא דאמרינן שם דפחות מכביצה אוכלין ממעטין בחלון דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה מדאורייתא ומש"ה ממעט וכתב דאע"ג דמקבל טומאה מדרבנן כיון דמדאורייתא טהור ממעט מידי דהוי אעכו"ם שישב בחלון דממעט ואע"ג דגזרו עליהן שיהיו כזבין לכל דבריהם ע"ש, והנה הרשב"א ז"ל (שבת צ"א) גבי זרק כזית תרומה לבית טמא כתב דפחות מכביצה אוכלין אין מקבלין טומאה אפילו מדרבנן והוכיח זה מההיא דאהלות דפחות מכביצה אוכלין ממעט בחלון ע"ש דאי הוי מקבל טומאה אפילו מדרבנן לא הוי ממעט ופליג על הר"ש ז"ל דדבר המקבל טומאה מדרבנן חוצץ, והנה יש להוכיח כהרשב"א ז"ל דאף דבר המקבל טומאה רק מדרבנן ג"כ אינו חוצץ דאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל באהלות פ' ט"ו מ"ב בטומאה תחת השלחן המאהיל כנגד הרבוע טמא משום דשלחן הוא דבר המקבל טומאה ואינו חוצץ ע"ש ואע"ג דשלחן מקבל טומאה רק מדרבנן לפי שהוא פשוטי כ"ע כדאמרינן בת"כ דשלחן וטבלא ודולבקי מקבלין טומאה משום דמשמשין אדם ומשמשי אדם וזהו רק מדרבנן כמ"ש תוס' בכמה מקומות ומוכח דאף אי מקבל טומאה רק מדרבנן ג"כ אינו חוצץ וזה שהוכיח הר"ש ז"ל מההיא דעכו"ם שישב בחלון דממעט י"ל דלא גזרו טומאה על העכו"ם ממש שיהיה כזב דבעכו"ם ל"ש טומאה כלל רק דגזרו על הנוגע בו דהוי כמו נוגע בזב ומש"ה העכו"ם עצמו ממעט בחלון ובזה אתי נמי שפיר מה שהקשה הר"ש ז"ל פ"ק דכלים על הא דאמרינן שם דעכו"ם אסורין לכנוס לחיל אבל להר הבית מותרין והקשה הא גזרו על העכו"ם שיהיו כזבין לכל דבריהם וזב אסור בהר הבית ע"ש

ולפ"ז אתי שפיר דעל העכו"ם עצמו ליכא טומאה כלל אלא על הנוגע א"כ לענין כניסה ליכא טומאה וזה שאסור לו לכנוס לחיל י"ל דאין זה משום עזמיהה רק מחיצה בעלמא לעכו"ם וכמו עזרת כהנים דאין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם וכדאמרינן שם כך צ"ל לשיטת הרשב"א ז"ל:

הנה התוס' פסחים (ל"ג ע"ב) כתבו דאף אם אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה אינו מקבל הכשר פחות מכביצה אך בכריתות (י"ג) כתבו התוס' דזהו רק מדאורייתא אבל מדרבנן מקבל הכשר אף פחות מכביצה ע"ש ונראה להביא ראיה דאוכל פחות מכביצה מקבל הכשר עכ"פ מדרבנן דאמרינן בסוכה דאתרוג של תרומה ושל מע"ש לא יטול ואמריסק שם הטעם מפני שמכשירו ע"ש ואמאי לר"מ דס"ל התם דאתרוג בכאגוז אמאי לא יטול דכאגוז פחות מכביצה כדאמרינן בשבת גבי אבנים מקורזלות וא"כ אינו מקבל הכשר ובמתני' שם לא פליג ר"מ בההיא דשל תרומה לא יטול כו' ולהרשב"א ז"ל דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה אף מדרבנן קשה אמאי לא יטול של תרומה:

אמרינן בעדיות דאוכל פרוד מצטרף לכביצה היינו אם נוגע בכל החתיכות שהם יחד כביצה מתטמא וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ו מהל' ט"א דזה דוקא אם הם גוש אחד ואף דלא חשיב גוף אחד לענין שאם נגע במקצתו למהוי כנגע בכולו מ"מ מהני זה לענין שאם נגע בכולן שיצטרפו לכביצה והראב"ד ז"ל כתב שם דלא בעינן שיהיו גוש אחד רק כל שהחלקים נוגעים זה בזה סגי לענין להצטרף לכביצה ע"ש והמשנה אחרונה פ"א דטהרות הוכיח דאף נגיעת הפרודים זה בזה לא בעינן דכל שנוגע הטהרה בחתיכות נפרדות שהן יחד כביצה טמא והביא ראיה מדאמרינן שם כביצה אוכל שני וכביצה אוכל שלישי שבללן זה בזה שניחלקן זה שלישי וזה שלישי נפל זה לעצמו וזה לעצמו על ככר של תרומה לא פסלוה נפלו שניהם כאחת עשאוהו שלישי ומשום דבכל כביצה איכא חצי ביצה שני ואף שאין נוגעים זה בזה רק שנפלו שניהם כאחת מצטרפין לכביצה לפסול את התרומה וכתב שם דכמו שהדין בטומאה כך הדין בטהרה להשיטות דלקבל טומאה נמי בעינן כביצה אם היו שם פרורים שיחד הם כביצה אם נגעו כולם בשרץ בב"א או בשאר טומאות מצטרפות להטמא ע"ש אך אי אפשר לומר כן דאמרינן בשבת (צ"א) זרק כזית תרומה לבית טמא והי' שם פחות מכביצה אוכלין מהו מדמצטרף לענין טומאה לכביצה מחייב נחי לענין שבת ופשטינן מההיא דשתי הלחם ולחם הפנים שיעורן בכגרוגרות ולא אמרינן מדלענין יוצא בכזית כו' ואמרינן הכי השתא התם מדאפקיה חוץ לחומת העזרה אפסיל ליה ביוצא כו' הכא שבת וטומאה בהדי הדדי קאתיין והיינו בשעת הינוח על האוכלין שאז בא איסור שבת אז הוי נמי הטומאה כמ"ש רש"י ז"ל

ותוס' ע"ש ולהמשנה אחרונה לא אתי כלל בהדי הדדי דתכף כשנכנס הכזית לאויר הבית הטמא מתטמא אז יחד עם הפחות מכביצה אוכלין שיש שם בבית מאויר הבית שהרי שניהם מתטמאין יחד מהבית ויחד איכא כביצה ואיסור שבת לא הוי עד דנח ומוכח דעכ"פ בעינן נגיעה להצטרף לכביצה:

ז

אמרינן פ"ג דטהרות הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי אלו תחלה קרשו הרי אלו שניים חזרו ונמחו כביצה מכוון טהור יותר מכביצה טמא שכיון שיצאה טפה הראשונה נטמא בכביצה והקשה הר"ש ז"ל כביצה מכוון אמאי טהור וכי טומאה שבהן להיכן הלכה וקודם שנימוחו היו שניים וכדמקשינן בפסחים גבי טמא מת שסחט זיתים וענבים ותי' דהאי טהור הוא רק דש כשאר משקין אבל שניים כמו שהיו קודם נשארו יש להקשות ברישא דמתני' דקתני בזמן שהי' מבע הם תחלה וכשקדשו אח"כ הם שניים ואמאי וכי טומאה שבהן להיכן הלכה ונראה כמה דאמרינן וכי טומאה שבהן להיכן הלכה הוא רק לאותה הטומאה שהיתה לה אם היה הדבר על שזה אבל כשקבלה הטומאה שנים שהן משקין ועכשיו נהשו אוכלין ואם היה במצב של עתה בשעת קבלת הטומאה לא היה רק שני לא שייך לומר שישארו עתה ראשון וז"ש הר"ש ז"ל שם בקרשו ה"ה שניים דהטעם הוא משום דהוי כאוכל שנגע במשקה ולא כתב משום טומאתו הראשונה דלענין שישארו שניים נימא וכי טומאה שבהם להיכן הלכה נראה משום דהתם מיירי אף אם קודם כשהיו משקין נגעו בשני דכל הפוסל את התרומה מטמא המשקין להיות תחלה ועכשיו כשנקרשו ונעשו אוכל אילו נגעו עתה בטומאה זו לא היה טמא כלל א"כ ל"ש בזה וכי טומאה שבהם להיכן הלכה א"כ לענין שיהיו עתה שניים צריך לטעם משום נגיעה דהוי כאוכלין שנגעו במשקין ונעשו שניים אבל אם המשקין נגעו בראשון ואח"כ קרשו הוו שניים מדין וכי טומאה שבהן להיכן הלכה והנה לפ"ז אם יגעו המשקין באב הטומאה ויקרשו ישארו תחלה כיון דאף אם היו נוגעין כמו שהן עתה היו ג"כ תחלה אמרינן וכי טומאה שבהן להיכן הלכה הנה התוס' פסחים בסוגיא דר"ח סגן הכהנים הקשו למ"ד אין אוכל מטמא אוכל מה"ת וטומאת משקין לטמא אחרים ג"כ אינו מדאורייתא איך משכחת לה רביעי מה"ת וכתבו דלא משכחת לה אלא ע"י עצים ולבונה ע"ש ואמאי לא משכחת לה באוכל שנגע באדם או כלי שהיה ראשון ונעשה שני ואח"כ נגע ביה משקה כגון גריסין של תרומה כשהיו טופח ונעשו שלישי ואח"כ קרשו ונשארו שלישי דטומאה שבהן להיכן הלכה ואח"כ נגע בהן משקה קדש ונעשה רביעי ועיין בצל"ח שעמד בזה ולפ"ז דלא אמרינן וכי טומאה שבהן להיכן הלכה

אלא באופן שאם היתה הנגיעה במצב של עתה היה ג"כ טמא א"כ הכא כשקרשו אילו היתה הנגיעה במצב של עתה לא היה מתטמא דאין אוכל מטמא אוכל א"כ אף כשקבל טומאה כשהיה משקה ונטמא מה"ת עכשיו כשקרש ונעשה אוכל פקעה טומאתו:

אמרינן בתוספתא לפי גרסת הר"ש ז"ל שם דהרוטב והחלב והגריסין קרשו א"צ מחשבה לאוכלין אך הרמב"ם ז"ל פ"ט מהל' ט"א ה"ב פסק דצריכים מחשבה לאוכלין ונראה דגרסא אחרת היה לו בהתוספתא ונראה הטעם דצריכים מחשבה לאוכלין דהא אוכלין גמורים הם משום דתחילתן משקה וסופו אוכל דקודם שקרשו היו משקה ועתה נעשה אוכל וכמו להפך בתחלתו אוכל וסופו משקה דאמרינן בשלהי מכשירין דמש"ה סלי זיתים וענבים צריכים מחשבה משום דתחלתו אוכל וסופו משקה ע"ש דכל המשתנה מאוכל למשקה צריך מחשבה להיות עליהן שם משקה וה"נ כשמשתנה ממשקה לאוכל צריך מחשבה לעשותו אוכל:

כתב הרמב"ם ז"ל פי"ב מהל' תרומות זיתים וענבים שנטמאו סוחטן ועושה אותן תרומה ואם נטמאו אחר שנעשו תרומה וסוחטן פחות פחות מכביצה הרי המשקה היוצא מהן מותר כו' והקשה הכ"מ שם בשם מהר"י קורקוס אמאי לא כתב הרמב"ם ז"ל ברישא בענבים של חולין דסוחטן דוקא פחות פחות מכביצה וכתב לתרץ דמיירי שהם שניים ואין שני עושה שלישי בחולין ומש"ה סוחט אפילו יותר מכביצה ע"ש וקשה טובא הא כל הפוסל את התרומה מטמא משקה חולין להיות תחלה א"כ בסוחט יותר מכביצה נגעו המשקין בכביצה ונעשו תחלה ומאי אכפת לן אם הענבים הם שני וצע"ג:

ח

קי"ל בכל דוכתי דכל שסופו לטמא טומאה חמורה א"צ לא הכשר מים ולא הכשר שרץ והנה בחולין (קכ"א) אמרינן בשוחט בהמה טמאה לעכו"ם צריך הכשר ומקשינן הכשר ל"ל הא סופו לטמא ט"ח אמר חזקיה הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית והקשו בתוס' שם הא אמרינן בכריתות בחצי כזית מן הנבלה שהשלימה עם אוכלין אחרים לכביצה א"צ הכשר משום דאילו מצטרף לה עם חצי זית אחר מן הנבלה מטמא ט"ח ע"ש ונראה לומר לפי מה דאמרינן באהלות פ"ג באבר מן החי שנחלק דר"י מטמא ומודה שאם ניטל מן החי חצאים שהוא טהור ע"ש דכיון דלא היה ביה שיעורא מעולם אינו מצטרף כמ"ש הר"ש ז"ל שם א"כ ה"נ בנבלה דפחות מכזית מן הנבלה מצטרפת עם חצי זית אחר אבל אם כשעודה מפרכסת גררה על פחות פחות מכזית דלא הוי ביה שיעורא מעולם אינו מצטרף:

אמרינן בחולין (קי"ח) דאוכלין כשם שאין מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כך אין מקבלין הכשר אלא עד שיתלשו והקשו בתוס' שם כיון דאין מקבלין הכשר איך אפשר שיקבלו טומאה ואי"ל כגון שהוכשרו ואח"כ זרען דכמו שבטלה טומאתן אם נזרע אח"כ ה"נ בטל הכשרן ע"ש ונראה לומר לפי מה דאמרינן בכריתות (כ"א) דמשכחת לה טומאה קלה בנבלה כגון פחות מכזית נבלה שצירפה לפחות מכביצה אוכלין וא"צ הכשר משום דראוי לצרף עוד חצי זית מן הנבלה וסופו לטמא ט"ח וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' ט"א ה"ו דפחות מכזית מן הנבלה והשלים עליו כביצה מאוכלין אחרים אין הכל צריך הכשר וכן כזית מן הנבלה והניחה בבצק עד שהשלים לכביצה אין הבצק הזה צריך הכשר הואיל וכל השיעור הזה מטמא במשא מפני כזית נבלה שבתוכו וכן פחות מכזית מבשר המת שהשלים עליו כביצה משאר אוכלין אין הכל צריך הכשר מפני בשר המת שבכללו ע"ש היינו דאף שאר האוכלין שצירף עמו ג"כ א"צ כיון שיש עמהם כזית או פחות מכזית מדבר שסופו לטמא ט"ח א"כ שפיר אצטריך דאין אוכלין מקבלין טומאה עד שיתלשו דמשכחת לה שהשלים עם האוכלין המחוברין כזית או פחות מכזית מן הנבלה או מבשר המת דאז הכל א"נ הכשר ומ"מ אינו מטמא ט"א מפני שהוא מחובר:

והנה בכריתות שם מהדרינן למצוא גוונא בנבלה דמטמאה טומאה קלה בלא טומאה חמורה ויש לעיין אמאי לא אמרינן דמשכחת לה בקולית סתומה של נבלה דקולית סתומה כ"ז שלא נקבה אינו מטמא ואע"ג דהקולית הוא שומר להמוח משום דכתיב בנבלתה ולא בקולית סתומה דכיון דלא אפשר ליגע בגופה אינו מטמא ג"כ ע"י נגיעת השומר כדאמרינן בחולין (קכ"ו ע"ב) והקשו בתוס' שם הא אמרינן דחטה בקליפתה מטמאה ואע"ג דהחטה סתומה בקליפתה ותי' דהתם מרבינן מקרא דזרע אשר יזרע כו' אבל הכא גלי קרא דשומר לא הוי אלא באפשר ליגע ע"ש היינו דשומר דאוכלין שאני דנפקא לן מקרא אחרינא ואף דא"א ליגע בגופה מתטמא ע"י שומר משא"כ בשומר דנבלה א"כ האי קולית סתומה י"ל טומאה קלה בלא טומאה חמורה דלטומאת אוכלין הוי כשאר אוכלין דמתטמא ע"י השומר אף דא"א ליגע בגופה:

אמרינן שם דמשכחת לה בנבלה טומאה חמורה בלא טומאה קלה בכזית מן הנבלה שחפהו בצק דטומאה חמורה איכא במשא וטומאה קלה במגע דס"ל דבעינן בחד דוכתא ט"ח וטומאה קלה כמ"ש בתוס' שם וכגון זה דט"ח במשא וט"ק במגע ואמרינן שם דבמת לא משכחת לה טומאה קלה דחפהו בצק טומאה בוקעת ועולה א"כ לעולם אית בה ט"ח ע"ש ויש לעיין הא מ"מ איכא נמי טומאה קלה בנוגע מן הצדדין דטומאה בוקעת רק למעלה ולמטה א"כ בנוגע מן הצדדין אית בה טומאה קלה א"כ מ"ש מנבלה דטומאה

קלה במגע וטומאה חמורה במשא וצ"ע (וכן יש לעיין לר' יוסי דס"ל טומאה טמונה אינה בוקעת ועולה כדאמרינן בחולין (קכ"ה) א"כ משכחת לה טומאה קלה אף במת א"כ מנ"ל דדם מהלכי שתים מותר]:

ובעיקר זה דסופו לטמא ט"ח א"צ הכשר יש לחקור אם זה רק לטומאה שבה דהא סופו לטמא ט"ח א"צ אף הכשר שרץ או גם מועיל לקבלת טומאה ממקום אחר דא"צ הכשר ונ"מ לפמ"ש התוס' פסחים (י"ז) דזה דאוכלין אין נעשין אב הטומאה הוא רק לטמא אדם או כלים אבל לאוכלין ומשקין נעשין אב הטומאה א"כ איכא נפקותא אם נגעו זה שסופו לטמא ט"ח במת אי מהני שיעשה אב הטומאה ע"י נגיעה זו בלא הכשר:

אך בעיקר מ"ש התוס' דאוכלין נעשין אב הטומאה לטמא אוכלין יש לעיין מהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל מכשירין פ"ו מ"ז דדם מן המת מטמא שנים ופוסל אחד ואע"ג דדם מן המת אבי אבות הטומאה מ"מ אינו מטמא רק שנים ופוסל אחד משום דאין אוכלין נעשין אב הטומאה כמה שפי' הר"ש ז"ל שם ומוכח דאף לאוכלין אין נעשין אב הטומאה ואינו מטמא רק שנים ופוסל אחד וצע"ג:

סימן מג - טומאת משקין

א

שבעה משקין הם הטל והמים והיין והשמן והדם והחלב והדבש והמים והדם י"ל תולדות כדאמרינן בפ"ו דמכשירין ע"ש:

גרסינן במתני' במעילה ח' חטאת העוף נמלקה הוכשרה להפסל בטבול יום ובמח"כ כו' ואמרינן בגמרא ליפסל אין לטמויי לא מני רבנן היא דתניא אבא שאול אומר טבול יום תחלה לקדש רמ"א מטמא את הקדש ופוסל את התרומה וחכ"א כשם שהוא פוסל משקה תרומה ואוכלי תרומה כך הוא פוסל משקה קדש ואוכלי קדש אמר רבא לאבא שאול מעלה עשו בקדשים כו' וכתב רש"י ז"ל לאבא שאול נמי דאמר תחלה לקדש מיתרצא נמי מתני' דודאי טבול יום מדאורייתא פוסל ואינו מטמא ורבנן עשו מעלה בקדשים דהוי טבול יום תחלה לקדש ומתני' בדאורייתא קתני דאינו אלא פוסל ע"ש, והנה יש לעיין האי חטאת העוף במאי אתכשר דהא דם קדשים אינו מכשיר ול"ש נמי מה דאמרינן בחולין (ל"ו) בפרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליה דכתב רש"י ז"ל בשלמים דעורה לבעלים טרח להעבירה בנהר שיהא נוח להפשיט ע"ש ובחטאת העוף ל"ש זה וכיון דא"צ לזה שיפלו עליה מים אף אם נפלו אינו מכשיר דבעינן דניחא ליה דכל שלא לצורך אינו מכשיר כדאמרינן במכשירין ואי משום דחבת

הקדש מכשירתה הא ס"ל לרש"י ז"ל במנחות (כ"א) דחבת הקדש מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ע"ש א"כ הכא דאמרינן דהוכשרה להפסל בטבול יום מדאורייתא תקשה במאי אתכשר:

ונראה דהכא אתכשר בדם חללים דהנה רש"י ז"ל כתב בחולין (קכ"א) גבי ישראל בטמאה ועכו"ם בטהורה צריך הכשר משום דאין זו דם שחיטה להכשיר וכתב דדם חללים נמי לא הוי להכשיר דחלל הוא מן העורף דכתיב על צוארי חלל רשע דס"ל דצד בית השחיטה לא מקרי צואר ע"ש וא"כ מליקה שהיא מן העורף הוי דם חללים ומכשיר ובדם חללים ודאי אין נ"מ בין קדשים לאינו קדשים דרק בדם שחיטה דמרבינן מקרא דעל הארץ תשפכנו כמים בעינן דם הנשפך כמים פרט לדם קדשים שאינו נשפך כמים אבל דם חללים דנפקינן מדם חללים ישתה אין נפקותא בין קדשים לאינן קדשים:

והנה התוס' חולין (ל"ה ע"ב) דחו דברי רש"י ז"ל שכתב דמש"ה ישראל בטמאה ועכו"ם בטהורה אינו מתכשר בדם חללים משום דבחלל בעינן מן הצואר וכתבו דאדרבה דצד בית השחיטה הוא דאקרי צואר כמו שמוכח מפ"ק וכתבו דדם חללים ל"ש בבהמה אלא באדם ומש"ה אינו מכשיר ע"ש והנה להתוס' צ"ל בחטאת העוף דאתכשר בחבת הקדש ררוס לשטתייהו במנחות שם דחבת הקדש דאורייתא:

ונראה להביא ראיה לרש"י ז"ל דאמרינן בת"כ בדם אש יכול יכשיר את הזרעים ולאו ק"ו הוא ומה דם בהמה דאינו מטמא טומאה חמורה מכשיר את הזרעים דם השרץ שמטמא טומאה חמורה אינו דין שיכשיר את הזרעים ת"ל לכם לכם הוא טמא כו' ואי נימא דבבהמה אינו מכשיר רק דם שחיטה א"כ מה שייך למילף מק"ו לשרצים הא בשרצים ל"ש דם שחיטה דהא אף דם שחיטה של בהמה טמאה אינו מכשיר ולרש"י ז"ל אתי שפיר דדם חללים של בהמה מכשיר א"כ שייך למילף מק"ו שאף דם השרץ יכשיר:

אמרינן בבכורות (י') אמר ר"י סח לי נימוס אחיו של יהושע הגרסי שהשוחט את העורב להתלמד בו דמו מכשיר ר' אליעזר אומר דם שחיטה לעולם מכשיר ומקשינן ר"א היינו ת"ק אלא לאו איסורו חושבו א"ב ת"ק סבר דמו מכשיר לעלמא אבל לגופיה בעי מחשבה ואתי ר"א למימר דם שחיטה לעולם מכשיר ואפילו לגופיה לא בעי מחשבה וכתב רש"י ז"ל ואם נחרו ולא שחטו תו לא הוי פליג בה ר"א דודאי לעלמא הוא דמכשיר דמו ולא לגופיה דאיהו גופיה לא מקבל טומאה בלא מחשבה והקשו בתוס' תימה דדם נחירה מכשיר לעלמא דמה טעם מכשיר כיון דלא הוי דם שחיטה ודם חללים ל"ש בבהמה אלא באדם ע"ש והנה אע"ג דרש"י ז"ל פליג על התוס' וס"ל דדם חללים שייך בבהמה

מ"מ אי אפשר לומר דרש"י ז"ל כאן לשטתיה אזיל דהא ס"ל בחולין דצד בית השחיטה אינו צואר לענין דם חללים ונחירה היא ג"כ בצד בית השחיטה דנחירה היא בסימנים:
ונראה לומר בטעם רש"י ז"ל בבכורות משום דר"א לטעמיה דס"ל לר"א פי"א דתרומות מ"ב דכל מי פירות כולן משקין הם ומטמאין [ועיין בפה"מ שם] היינו דס"ל דלאו דוקא משקין דמרבינן מקראי מטמאין ומכשירין אלא כל שהוא משקה מטמא ומכשיר וכיון דדם חשיב משקה אין נ"מ בין דם שחיטה לנחירה דמ"ש זה מזה ורק לרבנן דמשקין חשיבי רק הנך דמרבינן להו מקראי וכדאמרינן בתוספתא מנין לדם שהוא משקה כו' מנין ליין שהוא משקה כו' מנין לשמן שהוא משקה כו' א"כ רק דם שחיטה דמרבינן מקרא דעל הארץ תשפכנו כמים הוי משקה אבל דם נחירה לא א"כ ההיא דבכורות דקאי אליבא דר"א שפיר כתב רש"י ז"ל דאף דם נחירה מכשיר דלר"א הכל חשיב משקה:
והנה התוס' בחולין שם הוכיחו דל"ש דם חללים בבהמה דהא אמרינן (בשבת קמ"ג) דדם מגפתה של בהמה טהור ואי דם חללים שלה טמא להוי ג"כ דם מגפתה טמא דהא דם מגפתו נפקא לן מדם חללים דמ"ל קטליה כוליה מ"ל קטליה פלגא ע"ש אך הנה כעין זה יש להקשות על הא דאמרינן בשבת שם דחלב האשה טמא שלא לרצון שדם מגפתה טמא וכתב רש"י ז"ל דם מגפתה של אשה אם נגף רגלה או ידה כו' ודם מגפתה יפרש בנדה דדם חללים הוא דמ"ל קטליה כוליה ומ"ל קטליה פלגא כו' וחלב כדם מגפתה דדם נעכר ונעשה חלב ודם מגפתה סתמיה שלא לרצון הוא וטמא ע"ש ויש לעיין א"כ היא גופא מנ"ל דדם מגפתה הוא משקה בין לרצון בין שלא לרצון דהא ליכא קרא לדם מגפתיה דקרא הוא רק לדם חללים רק מ"ל קטליה כוליה ומ"ל קטליה פלגא הא דם חללים הוא לרצון בשלמא להרמב"ם ז"ל דבעינן רצון הבעלים שפיר דדם חללים ג"כ לעולם אינו לרצון אבל להתוס' והראשונים ז"ל דרצון הוא לעולם רצון של עושה המעשה א"כ דם חללים הוא לרצון של ההורג א"כ מנ"ל לדם מגפתו שהוא טמא שלא לרצון:
כתבו התוס' חולין שם על הא דאמרינן דם חללים ישתה פרט לדם קילוח דלא מקרי דם חללים אלא דם היוצא לאח"מ שכבר נעשה חלל ולא קודם לכן ע"ש ולכאורה קשה מ"מ להוי כדם מגפתו ונראה מזה דאזלינן בתר סוף וכיון דקטליה הוי דם חללים ולא דם מגפתו ובעינן שיצא הדם אח"כ אחר שנעשה חלל ובדם מגפתו דקטליה פלגא ג"כ בעינן שיצא הדם אחר שנף היינו אחר דקטליה פלגא ואע"ג דמשהתחיל לחתוך בו יצא דם ואילו לא גמר הריגתו הוי דם מגפתו מ"מ כיון דגמר הריגתו הוי הכל דם חללים ולא דם מגפתו ובדם חללים בעינן שיצא הדם אח"כ וכיוצא בזה אשכחן בשחיטה דאמרינן בחולין שם למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף אם נתקנח הדם בין סימן לסימן אינו מכשיר

דדם מגפתה היא אבל ישנו לדם בשעת גמר שחיטה אח"כ בגמר שחיטה חל על הכל שם דם שחיטה ע"ש ואע"ג דתחלה היתה דם מגפתה חוזרת להיות דם שחיטה דעתה כל השחיטה אחת היא וה"נ אע"ג דכשהתחיל להורגו הוי אז דם מגפתו מ"מ כשגמר ההריגה נעשה עתה הכל הריגה אחת ובטל ממנו שם דם מגפתו ובדם חללים בעינן שיצא אח"כ ומה שיצא קודם אינו מכשיר ונראה דאם משהתחיל להורגו נפל הדם על הזרעים מכשיר אף דגמר אח"כ הריגתו כיון דאז אכתי הוי דם מגפתו וכמו בשחיטה בנתקנח הדם דרק מכאן ולהבא כשגמר השחיטה נעשה הכל דם שחיטה ה"נ בדם חללים א"כ כ"ז דלא גמר הריגתו דם מגפתו הוא ומכשיר:

והנה רש"י ז"ל בכריתות (כ"ב ע"א) כתב ג"כ כהתוס' דדם חללים הוא היוצא לאח"מ וזה קרוי משקה פרט לדם קילוח שאינו לאח"מ אינו קרוי משקה ואינו מכשיר את הזרעים ע"ש והנה יש לעיין א"כ למה כתב רש"י ז"ל בחולין בישראל בטמאה ועכו"ם בטהורה דצריך הכשר דאינו מתכשר בדם חללים משום שאינו מן הצואר תי"ל דהתם ההכשר ע"כ בעינן רק לטמא כשהיא מפרכסת דאח"כ א"צ הכשר דסופה לטמא טומאה חמורה א"כ כשהיא מפרכסת הדם היוצא ממנה הוא מחיים ולא לאח"מ א"כ אינו דם חללים ואינו מכשיר, והנה רש"י ז"ל בחולין שם כתב תרתי דמש"ה דם שחיטה לא חשיב דם חללים דדם חללים בעינן ע"י גסטרא ומן הצואר ע"ש היינו דלשטתיה אזיל דדם חללים הוא היוצא לאח"מ ומש"ה בעינן שיעשה גסטרא דמשהותזו ראשיהם הוא כמת לכ"ד כדאמרינן בחולין (כ"א) והיינו דמתרי טעמי לא חשיב דם שחיטה דם חללים משום דבעינן לאח"מ ובעינן מן הצואר, והנה התוס' בכריתות שם כתבו דרש"י ז"ל בחולין (ל"ו) פליג עמ"ש בכריתות דדם חללים הוא הדם היוצא לאח"מ וס"ל שם להפך דדם חללים הוא דוקא הדם שנעשה בו חלל ולא לאחר שנעשה חלל היינו הדם שיוצא לאח"מ אינו מכשיר ע"ש והנה לפי שטת רש"י ז"ל זו אדרבה אי שוויא גסטרא אינו מכשיר דכיון דשוויא גסטרא הוא מת לכ"ד ודם היוצא לאח"מ אינו מכשיר:

ודם של בהמה שמתה מאליה דהיינו דם נבלות כתב רש"י ז"ל בשבת ע"ז דמטמא משום משקין טמאים וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' אבה"ט ה"ד וכתב הכ"מ שם שהוא מהירושלמי ע"ש וכן נמי לרש"י ז"ל מכשיר שהרי כתב רש"י ז"ל (חולין ל"ה ע"ב) דדם המת היינו בהמה שמתה מאליה ורק לר"ש אינו מכשיר אבל רבנן ס"ל התם דדם המת מכשיר ע"ש, והנה יש לעיין א"כ ל"ל בנבלת עוף הטהור ובנבלת בהמה הטעם דא"צ הכשר משום דסופן לטמא טומאה חמורה תי"ל דהוכשרו בדם נבלות שבהם כיון דחשיב משקה ואף שלא לרצון מכשירין דמשקין טמאים מכשירין בין לרצון בין שלא

לרצון מיהו אפשר לומר דזה דצריך לטעם דסופו לטמא ט"ח הוא במקום דצריך מחשבה כגון נבלת עוף הטהור בכפרים ונבלת בהמה טמאה בכ"מ דהכשר קודם מחשבה לא מהני כדאמרינן בחולין (קכ"ח) א"כ משכחת לה דקודם שחישב עליהן הוציא את דמן א"כ לאחר מחשבה תו ליכא הכשר ומתכשרי רק משום דסופן לטמא ט"ח אך הרמב"ם ז"ל כתב פ"ג מהל' ט"א דחלב בהמה טהורה שמתה צריך הכשר וא"צ מחשבה והוא מהתוספתא פ"ה דטבול יום ע"ש ואמאי צריך הכשר הא תכף כשמתה הוכשרה בדם נבלות שבה ונראה לומר דכמו דמגע בית הסתרים באוכלין לאו שמיה מגע לענין טומאה ה"נ ל"ש מגע לענין הכשר והאי דם נבלות שמובלע בגופה אינו מכשיר א"כ יצא לחוץ ואף אי נימא דהכשר בית הסתרים ג"כ שמיה הכשר מ"מ נראה ודאי דכה"ג אינו מכשיר שלא לרצון ואע"ג דמשקין טמאים מכשירין בין לרצון בין שלא לרצון הא הרמב"ם ז"ל בפה"מ ריש מכשירין כתב הטעם משום דטומאתן והכשרן באין כאחת ע"ש א"כ הכא במגע בית הסתרים דאין המשקין מטמאין אותה ה"נ דאין מכשירין שלא לרצון א"כ משכחת לה זה דאצטריך לטעם דסופו לטמא טומאה חמורה כגון שהיה שלא לרצון:

אך בעיקר מ"ש רש"י ז"ל בחולין דדם בהמה שמתה מאליה מכשיר דהיינו דם נבלות קשה דבהדיא אמרינן בירושלמי שקלים פ"ג ה"ב דדם נבלות מטמא ואינו מכשיר וצ"ל דאתיא אליבא דר"ש דס"ל דם המת אינו מכשיר וצ"ע:

ב

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' ט"א כל משקה שנסרח ונפסד ואינו ראוי לשתיית אדם אינו מקבל טומאה כדרך שאינו מכשיר כל משקה שנטמא ואחר שנטמא נפסד ונסרח ה"ז בטומאתו לעולם שאין המשקה יוצא ע"י הכלב לעולם והראב"ד ז"ל השיג עליו וכתב שאפילו לכתחילה מקבלין טומאה הואיל וראוין לבהמה ודוקא שהיו ראוין מתחלה לאדם והביא מהספרא אשר ישתה פרט למשקה סרוח דברי ר"א אמרו לו אין המשקין יוצאין לא ע"י פרה ולא ע"י עופות וכתב דזה דוקא בשהיו ראוין מקודם לאדם אבל סרוחין מעיקרא לא והכ"מ כתב שם להרמב"ם ז"ל דהאי דא"ל אין המשקין יוצאין ע"י פרה מיירי כשכבר נטמא ואח"כ נסרח א"נ דלעולם לרבנן אף אם נסרח קודם שנטמא ג"כ מטמא רק הרמב"ם ז"ל פוסק כר"א דפליג והלכה כמותו דמשוה דין משקין לדין אוכלין ע"ש:

והנה בירושלמי תרומות פי"א ה"ב מייתינן פלוגתא דר"א ורבנן ואמרינן שם דפליגי בשהיו ראוין ואח"כ נסרחו ובסרוחין מעיקרא פליגי אמוראי אליבא דר"א דאיכא מ"ד דבסרוחין מעיקרא מודה ר"א לרבנן דמקבלי טומאה ואיכא למ"ד דאף בסרוחין מעיקרא

פליג ולכ"ע אליבא דרבנן בסרוחין מעיקרא טמא ע"ש והנה הירושלמי הוא הפך דברי הראב"ד ז"ל דס"ל דסרוחין מעיקרא לא מקבלי טומאה וראוי ואח"כ נסרח מקבל טומאה וזהו דלא כר"א ודלא כרבנן דלרבנן בין סרוחין מעיקרא בין נסרח אח"כ מטמאין ולר"א בראוי ואח"כ נסרח ג"כ מטהר ואדרבה להירושלמי עדיף סרוחין מעיקרא לקבל טומאה מראוי ואח"כ נסרח דהא איכא למ"ד דבסרוחין מעיקרא מודה ר"א לרבנן דטמא ולהרמב"ם ז"ל להצד שכתב הכ"מ דפסק כר"א י"ל דפוסק כמ"ד בירושלמי שם דבין בסרוחין מעיקרא ובין נסרח אח"כ מטהר ר"א מיהו ס"ל להרמב"ם ז"ל דזהו דוקא קודם שנטמא אבל נטמא ואח"כ נסרח מודה ר"א דטמא, והנה הרמב"ם ז"ל דימה שם משקין לאוכלין שכתב כל אוכל שנפסד ונסרח עד שאינו ראוי למאכל אדם אינו מקבל טומאה וכן משקה שנפסד ונסרח ואינו ראוי לשתיית אדם כו' שנאמר אשר ישתה ע"ש וזה נמי כר"א דאמרינן בירושלמי שם דר"א מדמה אוכלין למשקין דכמו באוכלין כתיב אשר יאכל ה"נ במשקין כתיב אשר ישתה ע"ש ורבנן התם פליגי עליה וס"ל דשאני אוכלין ומשקין ואמרי לא דומין אוכלין למשקין אי אמרת באוכלין שכן אוכל סרוח מעיקרא טהור תאמר במשקין שכן משקה סרוח מעיקרא טמא ע"ש ע"כ נראה דהרמב"ם ז"ל פוסק כר"א וכהא"נ שכתב הכ"מ:

והנה בזה הירושלמי מתיישב מה דאמרינן בשלהי מכשירין דדמעת עינו ומי האף ומי רגלים ועוד הוי משקה ומטמאין ומכשירין ואף שהן משקה סרוח וכבר עמדו בזה המפרשים ז"ל ע"ש ובדברי הירושלמי אתי שפיר כיון שהן סרוחים מעיקרא וסרוחין מעיקרא הוי משקה ולר"א דפליג ואיכא למ"ד התם דאף בסרוחין מעיקרא פליג ומטהר הנה אמרינן שם בירושלמי דלמ"ד מטהר ר"א אף בסרוחין מעיקרא מ"מ מודה במים של ים הגדול אע"ג דמלוחים הם ופרוחין מעיקרא שהוא משקה משום דכתיב ולמקוה המים קרא ימים ע"ש היינו דהכתוב קראו משקה מהני אף בסרוחין א"כ ה"נ בדמעת עינו ומי האף דבת"כ מפקינן כולהו מקרא מנין לדמעת עינו שהוא משקה דכתיב ותשקימו בדמעות שליש ומנין למי האף שהוא משקה דכתיב ועפעפינו יזלו מים ע"ש, והנה ההיא דפסחים (י"ח) בפרה ששתתה מי חטאת ואמרינן דבטלו במעיה משום דהוי משקה סרוח ע"כ אתיא כר"א דמטהר בראוין ואח"כ נסרחו דקי"ל כר"א כמה דפסק הרמב"ם ז"ל:

אמרינן בטהרות פ"ט מ"ג המוהל היוצא מהן ר"א מטהר וחכמים מטמאין אמר ר"ש לא נחלקו על המוהל היוצא מן הזיתים שהוא טהור ע"מ נחלקו על היוצא מן הבור שר"א מטהר וחכמים מטמאין וכתב הרמב"ם ז' בפה"מ ר"א לא יחשבהו משקה כו' וחכמים

ישימוהו מתולדות השמן אמנם רש"א שהמוהל ד"ה אינו משקה אמנם הוא מי פירות ומדרך שמן זית בעת סחיטתו שיערבהו מעט ממי הזיתים יתקבץ שמן זית בתוך הבור כו' ואלו המים הם אותן אשר יאמרו חכמים שהן משקה ויטמא מפני השארת שמן זית אשר בו עכ"ל, והנה יש לעיין טובא מאי איכפת לן אם המוהל מי פירות הן הא ר"א ס"ל בתרומות דאף מי פירות טמאין כשאר משקין ועוד יותר קשה לר"ש דמפרש פלוגתא דר"א ורבנן במוהל שיש בו צחצוחי שמן א"כ אפילו לר' נתן דמפרש בירושלמי תרומות שם פלוגתא דר"א ורבנן במי פירות היינו שנפלו בהן משקין כ"ש א"כ לכ"ע מי פירות שנפלו לתוכן משקין כ"ש לר"א טמא א"כ מ"ט במוהל היוצא מן הבור דמטהר ר"א ובירושלמי תרומות שם מייתינן ההיא מתני' דהמוהל היוצא מהם דר"א מטהר וחכמים מטמאין ואמרינן שם דטעמא דר"א דמטהר הוא משום דהוי משקה סרוח ודייקינן מינה דר"א מטהר אף בסרוחין מעיקרא ורבנן לטעמייהו דמטמאי משקה סרוח ע"ש ולהרמב"ם ז"ל דמפרש משום דהוי מי פירות צ"ע:

אמרינן בפסחים (י"ח) בפרה ששתתה מי חטאת דבטלו במעיה ואף טומאה קלה לית בהו משום דהוי משקה סרוח והנה יש לעיין דאמרינן בתוספתא פ"ב דמכשירין בהמה שירדה מאליה המים העולין בפיה ובמעיה בכי יותן ע"ש ואמאי בכי יותן הא המים שבמעיה הוא משקה סרוח ועוד אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שלהי מקוואות פרה ששתתה מים טמאים והקיאתן טמאים מפני שאין טהורין בגוף נסרחו או שיצאו מלמטה טהורין ע"ש ונראה מזה דאף כששתתן אפשר להם שלא יסרחו רק אם נסרחו או שיצאו מלמטה טהורין מיהו אפשר לומר דהתם כיון דמיירי ששתתה מים טמאים וכל שכבר נטמאו אינו מתטהר אא"כ נפסל משתיית הכלב כמ"ש הרמב"ם ז"ל ולזה דוקא היכא שיצאו מלמטה אך עדיין קשה דהא גם בההיא דפרה ששתתה מי חטאת ג"כ מיירי בשנטמאו ואח"כ נסרחו דהא טומאה קלה שבהם משום שנגעו בעצמן כמ"ש רש"י ז"ל או משום סופן לטמא ט"ח לפי פי' התוס' היתה להם קודם ששתתה ונראה דההיא דפסחים פליגי על התוספתא ונראה להביא ראיה דתלמודא דידן לא ס"ל כהתוספתא דבחולין (ל"ו) טרחינן לאשכוחי גוונא בבשר קדשים דאתכשר ואוקמינן בפרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקה טופח עליה ופי' רש"י ז"ל דטורח להעבירה בנהר ולהשקוחה משום סרכא דמשכא ומיירי דבשעת שחיטה עדיין משקה טופח עליה ונופל מן העור על הבשר ע"ש ול"ל לאוקמא דעדיין משקה טופח עליה תי"ל דכיון ששתתה המים שבמעיה מכשירין וכדאמרינן בתוספתא דהמים העולין במעיה בכי יותן וכל מעל"ע המים במעיה כדאמרינן בפסחים שם א"כ המים שבמעיה מכשירין

הבשר ול"ל לאוקמא דעדיין משקה טופח עליה ונפל מן העור על הבשר ומוכח דס"ל דמים שבמעיה הוא משקה סרוח ואינו מכשיר:

והנה במכשירין חשבינן מי רגלים והיוצא מן העין ומהאף בכלל משקין בתוספתא מייתינן קראי לכל מנין לדמעת עינו שהוא משקה ומנין למי האף שהוא משקה כו' אך למי רגלים לא מייתינן התם קרא ואפשר הטעם דמי רגלים א"צ קרא דאמרינן בזבחים (ע"ח) דמי רגלים מהני להו השקה וכתב רש"י ז"ל דמי רגלים מים הן ומהני להו השקה אבל רוקין אמרינן שם דלא מהני להו השקה ע"ש ואע"ג דרוקין חשבינן להו בשלהי מכשירין בתולדות למים צ"ל דרק הן תולדות למים אך אינן מים ממש ומי רגלים הן מים ממש והוי כשאר מים דמהני להו השקה א"כ אצטריך רק קראי לדמעת עינו ולמי האף שהן משקה אבל מי רגלים שהן מים ממש ולמים איכא קרא שהוא משקה אך לפ"ז יקשה הא הוי משקה סרוח ותקשה למ"ד מטהר ר"א אף בסרותין מעיקרא דלא אשכחן דפליג ר"א על מי רגלים שאינן מכשירין דר"א פליג במכשירין שם רק על ש"ז דאינו מכשיר ועל מי רגלים מכלל דמודה ע"ש:

הנה במכשירין שם חשבינן בין המשקין דם הקזה לשתיה וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ שם דמיירי שחישב עליהן לשתיית אדם או לשתיית חיה ע"ש, ויש לעיין דהא הרמב"ם ז"ל ס"ל דאם נפסל משתיית האדם אף שראוי לבהמה אינו מטמא וכ"ש אי מתחילה היה רק ראוי לבהמה דמה שעומד לבהמה אינו משקה ומה מהני מה דחשיב לשתיית חיה:

ג

כתב הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' ט"א דמי פירות אין מקבלין טומאה כלל והראב"ד ז"ל השיג עליו וכתב דזה דאמרינן בתוספתא דמי פירות אינן לא אוכל ולא משקה הוא רק משקין היוצאין מאליהן שהם זיעה בעלמא אבל אם סחטן למשקין ה"ה כעיקר הפירות ע"ש היינו דס"ל נהי דמי פירות אינן משקה אבל אוכל הוי ומטמאין כגוף הפירות ובטעם הרמב"ם ז"ל נראה דס"ל דמי פירות הם במציאות משקה ולא אוכל רק בת"כ ממעטינן מי פירות מדין משקה משום די"ל שם לווי דאמרינן שם יכול מי תותים ומי רמונים ושאר כל מיני פירות ת"ל אשר יבוא עליו מים מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי כו' ומוציא אני את מי תותים ומי רמונים כו' שי"ל שם לווי ע"ש א"כ כיון דבמציאות הם משקין ולא אוכלין אי אפשר להם לטמאות טומאת אוכלין ומדין טומאת משקין אמעוט מקראי משום שי"ל שם לווי אך בהתוספתא מכשירין הוא כדברי הראב"ד ז"ל דאמרינן שם דם השחין ובעביות ותמצית בשר ומי פירות והמלח שנמתחו מטמאין ולא מכשירין ע"ש היינו דחשיבי אוכל אך איכא חילופי גרסאות בהתוספתא שם:

ובמי פירות שנפלו לתוכן מים כ"ש פסק הרמב"ם ז"ל פט"ז מהל' ט"א דמתטמא וכתב הראב"ד ז"ל דזהו כר"מ בתוספתא דאמרינן שם מי פירות שנפלו לתוכן מים כ"ש ר"מ מטמא וחכ"א הולכין אחר הרוב ואין הלכה כמותו נגד חכמים וכתב הכ"מ דהרמב"ם ז"ל גרס בהתוספתא איפכא דר"מ מטהר ורבנן מטמאים ע"ש ולענ"ד נראה דא"צ לזה דבירושלמי תרומות פי"א ה"ב מייתינן האי פלוגתא דר"מ ורבנן ואמרינן שם דטעמא דר"מ דקסבר דמי פירות אין מבטלין ע"ש היינו דאין מי פירות יכולים לבטל המים אעפ"י שהן רוב והנה אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל מכשירין פ"ד מ"י בעצים שנפלו עליהן משקין טמאין דרבנן מטמאין ור"ש מטהר משום דרבו משקין שלהן על המשקין הטמאין א"ל ר"ש לרבנן ומה מי גשמים דעלולין לקבל טומאה מבטלין מי פירות דאין עלולין לקבל טומאה לא כ"ש א"ל חכמים מה למי גשמים שכן מטהרין את הטמאים תאמר במי פירות שאין מטהרין את הטמאים ע"ש א"כ ס"ל לחכמים דמי פירות אין מבטלין א"כ הרמב"ם ז"ל פוסק כרבנן דכאן דאין מי פירות מבטלין והיינו כר"מ דהתם: [**אמרינן** פי"א דתרומות דבש תמרים וחומץ סתווניות וכל מי פירות ר"א מטמא משום משקה והר' ז"ל שם הביא מהירושלמי מ"ט דר"א דכתיב וכל משקה מ"ט דרבנן דכתיב אשר ישתה ע"ש ונראה דר"א לטעמיה דדריש כל כדאמרינן בפסחים (מ"ג) ולרבנן יש קצת לעיין ל"ל קרא דאשר ישתה הא אמרינן שם בפסחים דרבנן לא דרשי כל] אמרינן בתרומות דחומץ סתווניות הו' מי פירות והנה שאר חומץ מוכח ממכשירין פ"ג מ"ב דמכשיר ע"ש ויש לעיין הא אינו מכשיר רק ז' משקין לבד וצ"ל דחומץ הוא בכלל יין ואע"ג דאפלגו רבי ורבנן בחומץ ויין אי מין אחד או ב' מינים צ"ל דפלוגתייהו הוא רק לענין מעשרות אבל לענין טומאה לכ"ע מין אחד הוא]:

ד

הנה במשקין לטמא אחרים אי בעינן רביעית נחלקו רש"י ז"ל ותוס' ובחולין (פ"ז ע"ב) כתבו התוס' בחד תי' דלתרומה וקדשים לא בעינן רביעית אבל לחולין בעינן רביעית וכ"כ הר"ש ז"ל מכשירין פ"ו מ"ז ע"ש והנה בזה אפשר ליישב מה דאמרינן במס' ידים פ"ב מ"ב נטל את הראשונים למקום אחד ואת השניים למקום אחר ונפל ככר של תרומה על הראשונים טמא כו' והקשו הכ"מ והתי"ט שם למה נקטו ככר של תרומה אף של חולין נמי דהא משקין הבאים מחמת ידים הם תחלה ומטמאין אף חולין ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דהא בנוטל ידיו מרביעית א"צ למים שניים כמ"ש הראשונים ז"ל והכא דקתני נטל את הראשונים למקום אחת והשניים למקום אחר ע"כ לא נטל מרביעית וכ"כ הרע"ב שם להדיא נטל את הראשונים למקום אחד שנטל את הראשונים בפחות מרביעית כגון

דאתו משירי טהרה וצריך ליטול את השניים ע"ש ומש"ה דוקא ככר של תרומה דשל חולין אינו נטמא כיון דאין שם רביעית [יש לחקור משקין פחות מרביעית אי מטמאין משקין אחרים של חולין כיון דקי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקה חולין להיות תחלה ולתרומה לא בעינן רביעית אי שייך זה גם לשיעורין או רק למדרגת הטומאה]:

הנה אמרינן בתוספתא שלהי מכשירין דם המת מטמא בכ"ש דברי ר"מ רי"א ברביעית אמר רבי נראין דר"מ בטומאה קלה לטמא אחד ולפסול אחד ודברי ר"י בטומאה חמורה כו' ע"ש ונראה מזה דכל לטומאה קלה מטמא בכ"ש ואף לחולין דהא הכא לא מפלגינן רק בין טומאה קלה לטומאה חמורה (והנה לפ"ז הא דאמרינן בנדה רביעית דם שנבלעה בכסות רואין אי מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם טמא ואם לאו טהור אין זה טהור ממש רק טהור מטומאה חמורה דטומאה קלה מטמא דם המת אף בפחות מרביעית כדאמרינן בתוספתא ומשקין טמאים מטמאין כלים]:

הנה בע"ז ל"א אמרינן ביי"נ דמטמאין טומאת משקין ברביעית ופי' רש"י ז"ל דאי"ל טומאת עצמן רק אם נגעו בטומאה דהרי הן כשאר משקין דלכל טומאת משקין בעינן רביעית והתוס' כתבו דא"צ ליגע בטומאה רק גזרו על יי"נ טומאת משקין וכתבו בפסחים (י"ד) אע"ג דלטומאת משקין א"צ רביעית שאני הכא דעיקר הטומאה של סתם יינם אינה אלא מדרבנן ומש"ה צריך רביעית ע"ש, והנה אמרינן בתוספתא [הביאה הר"ש ז"ל שלהי זבין] יין שראה את העכו"ם מנסכו אם יש בו כזית מטמא טומאה חמורה ואם לאו אינו מטמא אלא טומאת משקין לבד ע"ש והנה האי טומאה קלה ודאי אינה אלא מדרבנן דמדאורייתא כיון שאין בה כזית ואין בה טומאה חמורה מנין לה טומאה קלה רק מדרבנן דגזרו על יי"נ טומאת משקין ומ"מ מטמא אף בפחות מכזית א"כ כ"ש דא"צ רביעית וצ"ל להתוס' דכשגזרו טומאה קלה על יי"נ על יי"נ ממש גזרו בכ"ש ועל סתם יינם ברביעית אך על רש"י ז"ל קשה טובא דס"ל דלא גזרו טומאה על יי"נ כלל והאי מטמא טומאת משקין היינו אם נגעו בטומאה וה"ה כשאר משקין דלכל טומאת משקין בעינן רביעית איך יפרנס התוספתא דמטמא טומאת משקין בפחות מכזית וכ"ש בפחות מרביעית:

והנה בכריתות (י"ג) כתבו התוס' דלטומאת משקין א"צ רביעית וזה דאמרינן שם דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה מטמאין טומאת משקין ברביעית הוא משום דהנך הם משקין רק מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא ומש"ה צריך רביעית וכן הר"ש ז"ל מכשירין פ"ו מ"ז הוכיח זה מההיא דברכות דמשקין שאחורי הכוס חוזרין ומטמאין את הכוס ואע"ג דמסתמא לית בהו רביעית וכן מההיא דפסחים (י"ד) דאיכא משקין בהדי בשר

וסתמא אין בהם רביעית וכתב ג"כ דזה דדמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה בעינן רביעית הוא משום דאינן משקין אלא מדרבנן וכתב שם דזה דאמרינן בחגיגה (כ') גבי מפה זו ארגתיה בטהרה שאמרה לר"י נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה לאו משום דנטמא הרוק מחמת ידיה שהידים שניות וחזר הרוק וטימא את המפה דהא לא מטמא בפחות מרביעית אלא בעוד שלא נארג בהמפה שיעור בגד היתה נדה כו' ע"ש ונראה מזה דסובר דאף רוק הוא רק משקה מדרבנן וצריך רביעית אך יש לעיין ע"ז טובא דהא אמרינן בפ"ג דטבול יום היה אוכל זיתים פצועים כו' כל שרוצה למוץ את גרעינתו ונפל על בגדיו ועל ככר של תרומה טמא וכתב הר"ש ז"ל דכל שרוצה למוץ גרעינתו החשיב הרוק שעל הגרעין ונטמא בידיו וחזר וטימא את בגדיו ע"ש ואף דודאי הרוק שעל הגרעין אין בו רביעית:

ובטהרות פ"א מ"ט כתב הר"ש ז"ל דמשקה טופח מטמא אחרים ונסתפק שם אי סגי בטופח לחוד או בעינן טופח להטפיח וברפ"ג כתב בפשיטות דבעינן טופח להטפיח ע"ש והנה כל מחלוקת הראשונים ז"ל בשיעור משקין הוא רק לטמא אבל להכשיר לא מצינו שיעור ואפשר דאף טופח להטפיח לא בעינן וסגי בטופח לחוד דטופח להטפיח אינו דפחות מזה אינו משקה כלל דטופח לחוד הוא ג"כ משקה רק הוא שיעור במשקין ולטמא אחרים בעינן שיעור כמו באוכלין הוא שיעור כביצה במשקין הוא טופח להטפיח אבל להכשיר כיון דלא מצינו שיעור אפשר דסגי בטופח לחודא:

אמרינן ר"פ השוחט והמעלה ריה"ג אומר טמא שאכל את הטמא פטור שלא אכל אלא דבר טמא א"ל אף טמא שאכל את הטהור כיון שנגע בו טמאוהו וכתבו התוס' שם אע"ג דמשכחת לה שתחב לו חברו בבית הבליעה סתמא דמילתא מיירי קרא אפילו בנותן לתוך פיו ע"ש והנה יש לעיין לרש"י ולהרמב"ם ז"ל דס"ל דחיבת הקדש דרבנן א"כ אפשר דמיירי קרא בשלא הוכשר ולא נטמא דהא עיקר קרא דטומאת הגוף כתיב בשלמים ודם קדשים אינו מכשיר ובחולין (ל"ו) טרחינן לאשכוחי גוונא שיהא בשר שלמים מוכשר ומוקמינן כגון שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליה א"כ סתם שלמים אינו מוכשר ונראה לומר דאפילו אם אוכל אוכלין שאינן מוכשרין מ"מ באכילתו מתכשרין ע"י הרוק דרוק הוי משקה ומכשיר ואף דאמרינן בפ"ג דטבול יום דרוק מכשיר רק ברוצה למוץ את גרעיגתו דרוק אינו משקה אלא כשהוא לרצון הא מסקינן שם רמ"א אם היה טבול יום אף שלא לרצון מכשיר דמשקין של טמא מכשירין לרצונו ושלא לרצונו ורבנן דפליגי עליה התם הוא משום דאין טבול יום טמא אבל של טמא ממש לכ"ע משקין שלו מכשירין בכל גווני ואף כשהרוק בתוך פיו ג"כ מכשיר דאמרינן בפ"ח דכלים מ"י באוכל דבלה

בידים מסואבות והכניס ידו לתוך פיו ליטול צרור ר"מ מטמא ור"י מטהר היינו דפליגי אם הוכשרה התרומה ברוק שבפיו א"נ אם נטמא הרוק שבפיו בידו כמה שפי' רש"י ז"ל ותוס' עירובין (צ"ט), והנה בההיא דפ"ג דטבול יום בטהור שנגס מן האוכל ונפל על בגדיו ועל ככר של תרומה טהור כתב הר"ש ז"ל דהיינו כר"י בפ"ח דכלים ע"ש א"כ מאן דס"ל דהרוק מכשיר אף כשהוא בתוך פיו מכשיר כההיא דאוכל דבלה בידים מסואבות ומאן דס"ל דלא מכשיר אף כשנפל על ככר של תרומה ג"כ אינו מכשיר ובפ"ג דטבול יום מסקינן דאם היה טמא משקה שלו מכשיר בכל גווני א"כ רוק של טמא לכ"ע מכשיר ואין חילוק בזה אם הרוק בתוך פיו או לאחר שפירש והנה אם ההכשר ע"י הרוק הוא מדאורייתא או מדרבנן תלי אי רוק הוא משקה מדאורייתא הנה דעת הר"ש ז"ל שהבאתי דרוק הוא ג"כ כמו דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה דאינן אלא מדרבנן אך זהו רק לתי' אחד בתוס' כריתות (י"ג) אבל לאידך תי' שם וכן בחולין אף דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה ג"כ מה"ת וקראי לאו אסמכתא בעלמא וזה דמטמאין טומאת משקין ברביעית הוא רק לפסול את הגויה א"כ כ"ש רוק דמכשיר מדאורייתא א"כ לא משכחת לה טמא שאכל את הטהור שלא יטמא אותו:

והנה בירושלמי חגיגה (פ"ג ה"ג) פליגי חזקיה ור"י בההיא דאוכל דבלה בידים מסואבות דהרוק מכשיר וס"ל לחזקיה דדוקא בדבלה דניחא ליה במשקין שבפיו ולר"י אף בשאר אוכלין כן ומקשינן לחזקיה מההיא דהיו אוכלין ומשקין בתוך פיו והכניס ראשו לאויר התנור דנטמאו אלמא הוכשרו ברוק שבפיו ומתרצינן דמיירי באוכלין שהיו מוכשרין מכבר ומקשינן שם לר"י מההיא דאוכלין אוכלין נגובין בידים מסואבות בתרומה ואי כל אוכלין מתכשרין ברוק אמאי מותר ומתרצינן בזורק ע"ש:

והנה לר"י דס"ל דכל אוכלין מתכשרין בפיו ע"י הרוק יש לעיין מההיא דתרומות (פ"ה) סאה של תרומה שנפלה לפחות מק' חולין טמאים דאוכלו נקודים או קלימת או ילושו במי פירות ע"ש ומאי מהני הא מתכשר באכילתו ברוק שבפיו א"כ טימא הטמא את הטהור וצע"ג:

וכן יש לעיין מההיא דפ"ו דדמאי מ"ו דב"ה מתירין למכור זיתיו לע"ה שהוא רק נאמן על המעשרות אף שאינו אוכל חוליו בטהרה והביא הר"ש ז"ל שם מהירושלמי משום שדרך בנ"א לאכול זיתיהן טעונין היינו קודם שיוכשרו א"כ אפשר שלא יבואו לידי טומאה ע"ש וקשה הא מ"מ יתכשרו ברוק שבפיו ויטמאו ואפילו לחזקיה דס"ל דדוקא בדבלה שרוצה במשקין הא משקין של טמא לכ"ע מכשירין בין לרצון בין שלא לרצון כדאמרינן בפ"ג דטבול יום וכיון דע"ה טמא הוא א"כ לעולם הוא מוכשר מיהו לשיטת הרמב"ם

ז"ל דזה דאסור למכור לע"ה לח ויבש הוא משום דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י ולפמ"ש רש"י ז"ל בסוגיא דהמטמא והמדמע והמנסך דזה דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י הוא משום פרושים האוכלין חוליהן בטהרה היינו דחיישינן שמא יאכלם אח"כ פרוש א"כ הכא דההכשר והטומאה הוא בפיו של ע"ה לא איכפת לן דשוב לא יאכלנו פרוש אבל גבי אשת חבר טוחנת עם אשת ע"ה שם פי' רש"י ז"ל דאסור לאכול חולין טמאים וכשמסייע לע"ה גורם לו איסור א"כ זה דלא ימכור לע"ה לח ויבש הוא משום דגורם לו איסור שיכשיר ויטמא ויאכל חולין טמאים א"כ בזיתים אמאי שרי משום דדרך לאוכלן בלתי מוכשרין הא לעולם מתכשרי ברוק שבפיו וצ"ע:

והנה בחגיגה (כ') גבי נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה כתבו התוס' שהיה שם רוק לח ובשעה שארגה נגעה ברוק וידים שניות הן וחזר הרוק וטימא המפה כדין כלים שנטמאו במשקין והביאו שם מההיא דאוכל דבלה בידים מסואבות דרוק הוי משקה ע"ש, והנה לר"י דס"ל בירושלמי דדוקא אוכל דבלה דרוצה במשקין שבפיו חשיב רוק משקה ואף לחזקיה דפליג נראה דס"ל רק באוכל שאר אוכלין דהוי הרוק משקה אבל באינו אוכל כלל לא ודוקא ברוק שהוא על האוכל ולאו דוקא להכשר דה"ה לטומאה דהא אמרינן בפ"ג דטבול יום טהור שנגס מן האוכל ונפל על בגדיו ועל ככר של תרומה טהור ועיין בר"ש ז"ל שם דמשקין של טהור כ"ז שלא חישבו אינו מטמא א"כ הכא איך נטמא הרוק שעל המפה בידיה:

כתב הר"ש ז"ל שלהי מכשירין דדמעת עינה של בהמה טהור דקראי באדם כתיב ע"ש, והנה במי רגלים של בהמה איכא פלוגתא בתוספתא שלהי מכשירין לת"ק אין מכשירין ריב"י אומר קבלו בכלי ה"ה מכשירין ע"ש והנה בחולין (פ"ח) על הא דאמרינן שם ושאר כל הטמאין בין קלין בין חמורין משקין היוצאין מהם כמשקה הנוגע בהם ואמרינן קלין שרץ וחמורין זב כתב רש"י ז"ל קלין שרץ כגון מימי רגליו של שרץ הנמצאים בשלפוחית שלו ע"ש א"כ מי רגליו של שרץ טמא ונראה דאין זה דוקא אליבא דריב"י דס"ל דמי רגליו של בהמה משקה רק הכא כיון דמיירי בשל שרץ מת ומשקין של טמא גזרו עליהן אפילו אם אינו משקה גמור משום דלא בדילי אינשי מינה כדאמרינן שם ונראה דזהו נמי הטעם דדם נבילות מטמא טומאת משקין כמ"ש הרמב"ם ז"ל והוא מהירושלמי שקלים ואמרינן שם בירושלמי דמטמא ואינו מכשיר וממ"נ אי הוי משקה אמאי אינו מכשיר ונראה דאינו משקה רק לטמא כיון שהוא משקה היוצא מאב הטומאה גזרו עליהן טומאת משקין משום דלא בדילי אינשי מיניה וזה שייך רק לטמאות אבל לא להכשיר:

ה

במשקין טמאים דמטמאין כלים ואם נטמאו אחוריהם אחוריהם טמא ותוכן טהור כתב הרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' אבה"ט דה"ה אם נגעו בכ"ח מאחוריהן דנטמא אחוריהן וכתב הראב"ד ז"ל אין השכל נותן דהא גזרו חכמים במשקין אלא משום משקה זב וזבה ואם משקה הזב והזבה אין מטמאין כ"ח מאחוריהם כ"ש שאר משקין ע"ש, ונראה דהרמב"ם ז"ל לשטתיה אזיל דהנה אמרינן בבכורות (ל"ח) כל שאי"ל תוך בכ"ח כנגדו בכלי שטף אי"ל אחוריים לחלוקה ואם נטמא גבו במשקין נטמא תוכו ומקשינן בגמרא ואי"ל תוך בכלי שטף מדאורייתא בר קבולי טומאה הוא הא בעינן דומיא דשק ומתרצינן בהנך דחזו למדרסות ע"ש, והנה הרמב"ם ז"ל פסק בהל' כלים (פכ"ג ה"א) בפשוטי כ"ע אף הנך דחזו למדרסות זה דמתטמאין בשאר הטומאות הוא רק דרבנן ואע"ג דבפ"ב דב"ק ילפינן זה מק"ו מפכין קטנים ע"ש א"כ אפילו הנך דחזו למדרסות אין מתטמאין ממשקה זב וזבה מה"ת א"כ מאי משנינן בהנך דחזו למדרסות סוף סוף אין טומאתן במשקה זב וזבה מה"ת ולי"ל משום דמתטמאין מדבריהם דהא בעינן שיתטמאו מה"ת דהא מקשינן ואי"ל תוך בכלי שטף מדאורייתא בר קבולי טומאה הוא דמדרבנן איכא פשוטי כ"ע אף דלא חזו למדרסות דמקבלי טומאה כגון השלחן והדולבקי כו' וכל הנך דמשמשין אדם ומשמשי אדם כדאמרינן בת"כ ומוכח מזה אף דעיקר הגזירה דמשקין מטמאין כלים היתה משום משקה זב וזבה דמטמאין כלים מדאורייתא מ"מ גזרו אף בהנך כלים דאין משקה זב וזבה מטמא אותן רק בעינן כלי כזה שי"ל איזה טומאה מדאורייתא כגון בפשוטי כ"ע הנך דחזו למדרסות די"ל טומאה דאורייתא ע"י משכב הזב א"כ ק"ו הוא ומה כלים שאי"ל טומאה כלל מה"ת במשקה הזב כגון פשוטי כ"ע דחזו למדרסות מ"מ גזרו עליהן טומאת משקין כיון דשייך בהכלי איזה טומאה מדאורייתא כ"ש בכ"ח שיש להכלי טומאה מדאורייתא במשקה זב וזבה גופא מתוכן אע"ג דמאחוריהן אין מקבלין טומאה ממשקה זב וזבה לא איכפת לן כיון דבזו הכלי שייך איזה טומאה דאורייתא (וליכא למימר דשאני כ"ח דמזה הצד היינו מאחוריהן לית לה שום טומאה מדאורייתא דהא כלים הראוין למדרסות ג"כ מאחוריהן אין ראוין למדרס ואי"ל מצד זה שום טומאה מ"מ מתטמאין שם במשקין אלא ודאי אזלינן בתר עיקר הכלי]:

אך על הרמב"ם ז"ל יש לעיין טובא מההיא דפרה פ"י מ"ג קלל של חטאת שנגע באוכלין ומשקין טהור נתנו על גביהן חכמים מטמאין ומשום דאין כ"ח מתטמא מגבו ובנתנו ע"ג דטמא הוא משום דבעינן והניח במקום טהור ע"ש ולהרמב"ם ז"ל כיון דמשקין מטמאין כ"ח מאחוריהן ואמרינן בפי"ב מ"ח דלחטאת כלי שנטמא אחוריו נטמא תוכו א"כ קלל

של חטאת שנגע במשקין נטמא כל הכלי וחוזר ומטמא את מי חטאת ואמאי אמרינן דקלל של חטאת שנגע במשקין טהור, והנה הרמב"ם ז"ל בפסקיו נראה דנזהר מזה דכתב בפי"ד מהל' פרה ה"א ולא ע"ג השרץ מלבד אלא אפילו הניחו ע"ג אוכל שני וכיוצא בו מדבריהם הרי נטמא האפר שנאמר במקום טהור כו' ומשקין לא הזכיר שם כלל ונראה משום דמשקין אפילו לא הניחו עליהן רק נגעו בהן ג"כ נטמא האפר אך ממתני' קשה טובא:

הנה מה שנראה מההיא דבכורות דפשוטי כ"ע הנך דלא חזו למדרסות כיון דאי"ל טומאה מדאורייתא אין מתטמאין מחמת משקין וכן פי' רש"י ז"ל שם בלשון ראשון דאורייתא בר קבולי טומאה דנגזור עליהן טומאת משקין יש לעיין מדאמרינן בפכ"ה דכלים דהשלחן וטבלא שאי"ל לבזבז מתטמאין במשקין ואפלגו רק בנטמא אחוריהן אם נטמא תוכו ואע"ג דשלחן וטבלא הם פשוטי כ"ע ולא חזו למדרסות ומ"מ מתטמאין במשקין וצ"ע [אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל כלים פכ"ה מ"א דאם נפלו משקין על רוחבו של כלי מלגבו והוא טהור וכן השלחן אם נפלו משקין על רגלו טהור לגמרי ומימיהם של כהנים לא נמנעו מלהיות נותנין רגליו של שלחן ע"ג משקין טמאים ע"ש ויש לחקור בקדש דקי"ל אחוריים ותוך לתרומה ולא לקדש ובקדש נטמא אחוריו נטמא תוכו אם נפלו משקין על רוחבו של כלי או בשלחן ע"ג רגליו אם נטמא אי לקדש טומאת משקין הוי כשאר טומאות דאין חילוק באיזה מקום נגעה הטומאה או רק דלקדש באופן דלתרומה נטמא אחוריו הכא נטמא הכל אבל באופן דלתרומה לא נטמא כלל אף לקדש לא נטמא אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שם בכרים וכסתות שהפכן נעשה אחוריו תוכו ותוכו אחוריו ע"ש, והנה יש לחקור בנטמא אחוריו ואח"כ הפכן דנעשה אחוריו תוכו אם כל הכלי טמא כיון דכלי שנטמא תוכו נטמא אחוריו וכיון דתוכו טמא עתה הכל טמא או זה רק בשעת קבלת הטומאה אבל אח"כ אין הטומאה מתפשטת]:

1

גרסינן בריש מכשירין משקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון היינו דמטמאין ומכשירין יחד בין לרצון בין שלא לרצון וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ לפי שהטומאה וההכשר באין כאחת אמנם אנו מצריכים המשקה לרצון כשקדם לבדו להכין הזרעים לטומאה ואח"כ יבא דבר המטמא והוא אמרו וכי יותן כו' ואח"כ ונפל מנבלתם עליו כו' עכ"ל והנה הת"י בכריתות (י"ג) כתבו דזה דמשקין טמאים מכשירין שלא לרצון הוא דוקא במשקין הבאין מגוף אבל נטמאו משרץ לא ע"ש ונראה דלהרמב"ם ז"ל אפילו באין משרץ כיון דהטעם דההכשר והטומאה באין כאחת מ"ל המשקין באין מגוף מ"ל באין

משרץ מיהו מה דנסיב לה הרמב"ם ז"ל מקראי דכתיב וכי יותן כו' והדר ונפל מנבלתם כו' ודאי לא מצי מיירי במשקין הבאין מחמת שרץ דהא קי"ל טומאת משקין לטמא אחרים לאו דאורייתא אלא ע"כ במשקה זב וזבה דהנך מטמאין אחרים מדאורייתא, אך יש לעיין דל"ל טעם שהן משקין טמאים ומש"ה מכשירין שלא לרצון תי"ל שבאין מאדם טמא ואמרינן בפ"ג דטבול יום שמשקין של טמא מכשירין לרצונו ושלא לרצונו ור"מ ורבנן פליגי התם במשקה טבול יום דס"ל לרבנן אין טבול יום טמא והתם אין הטעם דהמשקה טמא דהא משקה של טבול יום טהור גמור הוא כדאמרינן ברפ"ב דטבול יום ול"ש בזה טומאתו והכשרו באין כאחת אלא כיון דהמשקה בא מאדם טמא חשיב להכשיר שלא לרצון ורבנן פליגי רק בטבול יום דאין טבול יום טמא א"כ במשקה זב וזבה א"צ לטעם דהמשקין טמאין והכשרן וטומאתן באין כאחת ונראה דאצטריך לטעם שהמשקה טמא לדם מן המת דמטמא אחרים מדאורייתא ול"ש משקה של טמא דזה שייך רק בבא מאדם טמא וזה מחשיב את המשקין אבל בבא מן המת ל"ש זה, והנה הת"י בכריתות שם כתבו דמשקין שיש תורת מעין עליהם מכשירין שלא לרצון ואפילו באין מאדם טהור ע"ש ויש לעיין טובא דהא בפ"ג דטבול יום פליגי ר"מ ורבנן במשקין של טבול יום אי מכשירין שלא לרצון אי טבול יום אקרי טמא והתם ברוק איירי שהוא מעין גמור ע"ש ומוכח להדיא דמעין של טהור אינו מכשיר שלא לרצון וצע"ג [והנה ז"ש הת"י שם דזה דמשקין טמאים דמכשירין שלא לרצון היינו הבאין מגוף נראה דהיינו דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה של זב דמטמאין טומאת משקין ברביעית דאינן מעין דהנך שהם מעין אף של אדם טהור מכשיר כמ"ש שם]:

והנה הר"ש ז"ל במכשירין שם כתב הטעם דמשקין טמאים מכשירין שלא לרצון דמחמת טומאתן חשיבי טפי ודכוותה אמרינן בשבת דכלי טמא חושב משקין ע"ש ונראה דאיכא נפקותא בין טעם הרמב"ם ז"ל להר"ש ז"ל בדם מן המת אי צריך רביעית מה"ת להכשיר שלא לרצון דלהרמב"ם ז"ל דהוא משום דטומאתו והכשרו באין כאחת א"כ בפחות מרביעית אינו מטמא אך להר"ש ז"ל דמחמת טומאתן חשיב טפי לא בעינן שיעורא כיון דהמשקה הוא טמא חשיב [יש לחקור הטהור לחטאת שנטמאו ידיו אי משקין שלו מכשירין שלא לרצון לחטאת כיון דלחטאת נטמא ידיו נטמא גופו חשיב משקין של טמא או בעינן דוקא הטמא לחולין]:

אמרינן בפי"ח דאהלות כיצד בוצרין בית הפרס מזין על האדם ועל הכלים ושונים ובוצרין ומוציאין חוץ לבית הפרס ואחרים מקבלים מהם אם נגעו אלו באלו טמאים כדברי ב"ה כו' וכתב הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' ט"א כיצד בוצרין בית הפרס כו' דהענבים טהורים

משום דזה דהבוצר לגת הוכשר הוא רק מדבריהם הקלו בגזירה זו ולא גזרו עליו שיהא מוכשר עד שיצא מבית הפרס ע"ש וכ"כ בפה"מ שם וכ"כ הר"ש ז"ל שם דאע"ג דמודה ליה ב"ה לב"ש דבוצר לגת הוכשר דהא שתיק ליה הלל לשמאי בבית הפרס דרבנן לא הוכשר אך הראב"ד ז"ל כתב שם שאין דעתו מקבלת שיהיו אותן הענבים היין היוצא מהן טהור לאוכלי טהרות אבל הם ספק ומפני מה מזין על הבוצרים כדי שלא לטמא חולין שבא"י בידים לפיכך מטהרין אותן מטומאה ודאית ע"ש, והנה על הרמב"ם ז"ל ודעמיה יש לעיין דהא אמרינן בשבת (י"ז) דבוצר לגת הוכשר משום דחיישינן שמא יבצרנו בקופות טמאות ואמרינן הניחא למ"ד כלי טמא חושב משקה כו' דהיינו פלוגתא דר"מ ור"י בתוספתא בעריבה שירד דלף לתוכה בש"א ה"ז בכי יותן כו' בד"א בטהורה אבל בטמאה הכל מודים ה"ז בכי יותן דברי ר"מ ריא אחת טמאה ואחת טהורה בש"א בכי יותן בה"א אינו בכי יותן וכמה שהביאו התוס' שם א"כ לר"מ דכלי טמא חושב משקה וכשבצרו בקופות טמאות הוכשר מדאורייתא א"כ הכא דהוי בית הפרס ואי בית הפרס טמא א"כ הכלים טמאים והוכשרו הענבים מחמת שבצרן בקופות טמאות א"כ ל"ש כאן כלל גזירה דהבוצר לגת הוכשר דזהו רק בבצרו בקופות טהורות וכיון דבית הפרס טמא הפירות נמי הוכשרו ואין חילוק כלל בבית הפרס בין פירות מוכשרין לאלו וכיון דפירות מוכשרין טמאים בספק של בית הפרס ה"נ אלו דממ"נ אי בית הפרס טמא א"כ ה"נ הוכשרו א"כ קשה לר"מ דאמר דמודים ב"ש וב"ה דכלי טמא חושב משקה והכא ס"ל לב"ה דבוצרין בית הפרס והענבים טהורים:

והנה הרמב"ם ז"ל אי אפשר לו לפרש כהראב"ד ז"ל דהפירות טמאין מספק וזה דמזין על האדם ועל הכלים הוא רק שלא לטמא בטומאה ודאית דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י דהא הרמב"ם ז"ל ס"ל פ"ג מהל' בכורים דמותר לגרום טומאה לחולין שבא"י ועיין כ"מ פ"י מהל' מטמאי מו"מ ה"א ואע"ג דהרמב"ם ז"ל כתב בפי"ב מהל' תרומות ה"י דאין בוצרין עם מי שעושה פירותיו בטומאה מפני התרומה שתעשה בטומאה הכא שאני כיון דסוף סוף נטמאו הענבים בטומאת בית הפרס דרבנן לשטת הראב"ד ז"ל ואף תרומה עצמה שנטמאת בולד הטומאה דרבנן מותר לטמאותה בטומאה דאורייתא כדאמרינן בסוגיא דר"ח סגן הכהנים ואע"ג דטומאת בית הפרס הוא ספק ותרומה שנטמאת בספק אסור לטמאותה בטומאה ודאית שאני בית הפרס דהנה בירושלמי פסחים גבי הוסיף ר"ע על שמן של תרומה שנפסל בטבול יום שמדליק אותה בנר שנטמא בטמא מת מקשינן למ"ד ולד טומאה דרבנן מותר לטמאותה בטומאה דאורייתא והכא טבול יום וטמא מת שתיהן דאורייתא א"כ ר"ע אינו מוסיף כ"א גורע ומתרצינן

בטבול יום של בית הפרס ע"ש אלמא דתרומה שנטמאת בטבול יום של בית הפרס מותר לטמא בטומאה דאורייתא וכ"ש בתרומה שנטמאת בבית הפרס עצמה דמותר לטמאותה בטומאה ודאית דבית הפרס ל"ד בזה לשאר ספיקות משום דעל בית הפרס שורפין את התרומה ולהראב"ד ז"ל דמפרש משום דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י ע"כ צ"ל דלא ס"ל כהתוס' דהטעם דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י הוא משום סרך תרומה דהא בתרומה עצמה מה שנטמא בבית הפרס מותר לטמא בטומאה ודאית וכ"ש בחולין וע"כ מפרש כרש"י ז"ל שהוא משום פסול הגויה דאסור לפסול גופו, והנה באוכל אוכלין טמאין מספק אינו פוסל גופו כדאמרינן בתוספתא (והביאה הרמב"ם ז"ל פט"ו מהל' אבה"ט ה"א) דהאוכל תרומה תלויה גופו טהור ואם יטמא הענבים בטומאה ודאית יפסול את גופו וזה אסור לגרום ואף דעל ספק בית הפרס שורפין תרומה אפשר דלטומאת הגויה שהוא מדרבנן כל שהוא ספק לא פסל הגויה:

אמרינן במכשירין פ"ד מ"ו קופה שהיא מלאה תורמוסין ונתנוה לתוך המקוה כו' העלם מן המים היינו שהעלם אדם טמא התורמוסין הנוגעים בקופה טמאים לפי שהוכשרו והקשה הר"ש ז"ל שם ותימה מ"ש משק מלא פירות דפ"ק דלא הוכשרו במים הנוטפין מן השק כו' ע"ש ונראה דהכא כיון דהקופה טמאה בשביל שנגע בה הטמא דמיירי שהעלן אב הטומאה כמ"ש בפה"מ שם וכדמוכח להדיא ממתני' שם דקתני הנוגעין בהקופה טמאים אלמא הקופה טמאה וכלי טמא חושב משקה ומש"ה הוכשרו וסתמא דמתני' כר"מ דכלי טמא חושב משקה משא"כ בההוא דשק מלא פירות דלא מיירי בשק טמא מש"ה לא הוכשרו דאינן לרצון:

ז

כתבו התוס' ב"ב (צ"ז ע"א) דבגשמים להכשיר בעינן תרתי שיחשוב אותו מתחלה שיהי' משקין ואח"כ בעינן ג"כ דניחא ליה אבל שאר משקין כגון מים ויין ושמן כיון דניחא ממילא הן מכשירין אפילו לא יחשוב אותו להיות משקה ע"ש, והנה בזה מתיישב קושית הרשב"א ז"ל ר"פ העור והרוטב דאמרינן שם כשם באוכלין אין מקבלין טומאה עד שיתלשו כן אין מקבלין הכשר עד שיתלשו והקשה דהא הטעם דאין מקבלין טומאה עד שיתלשו אמרינן בת"כ דא"כ טמאת את הכל א"כ כ"ש דאין מקבלין הכשר במחובר דא"כ הכשרת את הכל דהא כל הזרעים יורדין עליהם גשמים כשהן מחוברין וכן עמדו בזה בתוס' שם ע"ש ולפמ"ש התוס' בב"ב אין זה קושיא דבמי גשמים בעינן תרתי שיחשוב עליהן למשקה ואח"כ יפלו לרצון א"כ נהי דהגשמים יורדין על הזרעים לרצון מ"מ מחוסר מחשבה למשקה, והנה התוס' בב"ב שם הקשו ע"ז מההיא דהמעלה פירותיו לגג

מפני הכנימה וירד עליהן הטל אם לכך נתכוין ה"ה בכי יותן ואעפ"י שלא החשיב אותו מתחילה להיות משקה ותי' דשמא טל חשיב טפי להיות משקה ממי גשמים ע"ש, והנה יש לעיין דאמרינן בתוספתא פ"ג דמכשירין העלה מפני הכנימה וירד עליהן גשמים אם שמח בכי יותן ע"ש ומוכח דאף בגשמים כן:

אמרינן בפ"ב דמכשירין מי שפיכות שירדו עליהם גשמים אם רוב מן הטמא טמא אם רוב מן הטהור טהור כו' אימתי בזמן שקדמו מי שפיכות אבל אם קדמו מי גשמים אפילו כ"ש למי שפיכות טמא והקשה הראב"ד ז"ל בפ"ב מהל' ט"א מאי נ"מ אם קדמו מי שפיכות או קדמו מי גשמים ובפי' הרא"ש ז"ל שם כתב טעם החילוק דאם קדמו מי שפיכות המי גשמים לא נטמאו כיון דלא אחשבינהו ומש"ה מבטלין את המי שפיכות אבל אם קדמו מי גשמים אפילו כ"ש מי שפיכות שנפלו עליהן טמאים כיון שירדו כבר ניחא להו ומקבלי טומאה והוא שירדו לתוך כלי אבל בקרקע מחוברין נינהו ולא מקבלי טומאה עכ"ל, והנה יש לעיין דמי גשמים שירדו לכלי אפילו אם הם כבר בהכלי ג"כ אין מקבלין טומאה אם לא אחשבינהו אח"כ כדמוכח להדיא מב"ב (צ"ז) דאמרינן שם בתמד דאם הוא מים אינו מכשיר משום דתמדו במי גשמים ומקשינן וכיון דקא שקיל ורמי להו למנא אחשבינהו ואמרינן ל"צ שנתחד מאליו וכיון דנגיד קמא קמא אחשבינהו אמר ר"פ בפרה שותה ראשון ראשון ע"ש ומוכח דמי גשמים אף שירדו מאליהן לכלי לא אמרינן דניחא להו ולהוי משקה אא"כ עשה מעשה כגון דנגיד להו דאחשבינהו בזה א"כ קדמו מי גשמים אמאי אין מבטלין להמי שפיכות, ונראה לומר טעם החילוק בין קדמו מי גשמים לקדמו מי שפיכות דהנה לקמן פ"ד מ"י הביא הר"ש ז"ל מהתוספתא על מתני' שם בפלוגתא דר"ש ורבנן בעצים שבלעו משקין טמאים והסיקן ורבו המשקין היוצאין מהם על המשקין שבלעו דר"ש מטהר ורבנן מטמאין ואמרינן עלה בתוספתא אמר ר"ש ק"ו ומה מי גשמים דעלולים לקבל טומאה מטהרין ברוב מי פירות שאינן עלולין לקבל טומאה אינו דין שיטהרו ברוב אמרו לו אם אמרת במי גשמים שמטהרין את הטמאים היינו שכשרים למי מקוה תאמר במי פירות שאין מטהרין את הטמאים ע"ש א"כ זה דמי גשמים מטהרין ברוב לא די בזה שאינן מקבלין טומאה ובעינן ג"כ שיהיו יכולים לטהר את הטמאים א"כ בירדו המי גשמים קודם לכלי דהכא מיירי שירדו לכלי כמ"ש הרא"ש ז"ל ונעשו שאובין ואין יכולים תו לטהר את הטמאים לא עדיפי ממי פירות שאינם עלולים לקבל טומאה כלל ואין יכולים לבטל את המי שפיכות אבל בשקדמו מי שפיכות להכלי תיכף כשיורדין עליהם המי גשמים מבטלין אותן:

עוד יש לעיין לפמ"ש בפי' הרא"ש ז"ל דמיירי שירדו השפיכות והמי גשמים לכלי א"כ כשקדמו מי שפיכות שהן משקין טמאים א"כ נטמא הכלי דמשקין טמאים מטמאין כלים א"כ כשירדו עליהן מי גשמים נהי דהמי שפיכות בטלו ברוב מ"מ ליטמאו המי גשמים אח"כ מחמת הכלי דהא מי גשמים לאחר שירדו לכלי מתטמאין כמ"ש הרא"ש ז"ל שם ולפמ"ש דמי גשמים אף לאחר שירדו לכלי אם אינו מחשבן לא מקבלי טומאה וכדמוכח מההיא דב"ב אתי שפיר אמרינן פ"ב דמכשירין מ"ד הטורף את גגו כו' וירדו עליהן גשמים אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה על מחצה טמא ר' יהודא אומר אם התחילו לנטף ע"ש, והנה יש לעיין דהא ס"ל לר"י מין במינו לא בטל ואיך מבטלין לר"י המי גשמים את המים הטמאים והנה התוס' במנחות (כ"ב) הקשו לר"י מתוספתא דטבול יום ע"ש ואמאי לא הקשו ממתני' דהכא וצ"ע):

אמרינן בתוספתא ומייתינן לה בפ' בתרא דע"ז המבקש לעשות גתו בטהרה כו' חולטן ברותחין כו' ויש לעיין מאי מהני הגעלה לגתו שבלעו משקין טמאים נהי שפולסין ע"י הגעלה משקין שבלעו מ"מ חוזרין ובולעין דהא מש"ה עבדינן הגעלה בס' או כשאינן בנ"י והכא ל"ש שיעשו הגעלה בס' דלא בטלי המים טמאים בהטהורים אלא אדרבה דהטמאים הנפלטים מטמאין את המים שמגעיל בהם ואין לומר שמגעילן במי גשמים שאין מקבלין טומאה ומבטלין את הטמאים דמי גשמים מבטלין מי שפיכות דהא אמרינן במתני' דאם קדמו מי גשמים לכלי אין מבטלין תו את המי שפיכות א"כ בהגעלה לעולם קדמו המים שמגעיל בהן בהכלי להמים הנפלטין ע"י הגעלה וצ"ע:

ח

הנה זה דמי גשמים צריכים מחשבה אין זה רק במי גשמים דה"ה בסלי זיתים וענבים כדאמרינן בשלהי מכשירין ובחלב בהמה פלוגתא שם ר"ע ורבנן ע"ש ואמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ב דטבול יום חומר באוכלין מבמשקין דאוכלין א"צ מחשבה לאוכלין משא"כ במשקין וכתב הר"ש ז"ל דמשקין צריכים מחשבה כשיצאו מעצמן מן האוכלין וכן מי גשמים ע"ש ומזה נראה דסלי זיתים וענבים שהם מנטפין וכן מי גשמים שצריכים מחשבה אין זה משום דאין עומדין לשתיה דא"כ אף באוכלין כן דהא אוכלין שאין עומדין לאכילה צריכים מחשבה אלא דין הוא במשקין דצריכים מחשבה ובזה שאני משקין מאוכלין וכן אמרינן בירושלמי תרומות פי"א ה"ב דאוכלין המיוחדין לאדם א"צ מחשבה ומשקין המיוחדין לאדם צריכים מחשבה ונראה דזהו נמי מה דאמרינן בפ"ג דטבול יום דרוק היכא דלא אחשביה אינו מטמא ומשום דכל משקה צריך מחשבה וזה דיין ושמן א"צ מחשבה הוא משום דכיון שנעשין בידי אדם אי"ל מחשבה גדולה

מזו אבל ביצאו מאליהן צריכים מחשבה וכן מי רגלים של בהמה לריב"י דחשיבי משקה בעינן שיקבלם בכלי כדאמרינן בתוספתא שלהי מכשירין דזהו דין בכל המשקין דצריכים מחשבה ונראה דה"ה דמעת עינו והיוצא מן האף שהן משקה ג"כ בעינן לרצון דלא עדיפי מרוק דדוקא לרצון ולא מצינו דמטמאין אף שלא לרצון אלא דם מגפתו וחלב האשה כדאמרינן בשלהי מכשירין ומשום דדם מגפתו לא משכחת לה אלא שלא לרצון כמ"ש רש"י ז"ל (שבת קמ"ד) וחלב האשה משום דדם נעכר ונעשה חלב כמ"ש רש"י ז"ל שם אך נראה דזה דאמרינן בירושלמי ותוספתא דזהו דין במשקין דצריכים מחשבה הוא רק לרבנן אבל לר"ע אין זה דין במשקין דהא ר"ע קאמר בשלהי מכשירין דזה דמי גשמים צריכים מחשבה הוא משום דרובן אינן לאדם כ"א לארצות ואילנות ע"ש א"כ כה"ג אף באוכלין צריכים מחשבה וס"ל לר"ע התם בחלב בהמה אף כשיצאו מעצמן כיון דעומד לאדם א"צ מחשבה אך אנן לא קי"ל כר"ע ולרבנן נראה מכל הסוגיא התם שלהי מכשירין דכל משקה שיצא מעצמו צריך מחשבה א"כ זהו קולא במשקין דאוכלין כה"ג א"צ מחשבה ונראה דזה דבעינן במשקין לחשבן אינו רק לטומאה והכשר אלא דלא חשיב משקה כלל כ"ז דלא אחשבינהו דאמרינן בפ"ט דטהרות זיתים מאימתי מקבלין טומאה משיזיעו זיעת המעטן ואמרינן שם דאם דעתו להוסיף בהמעטן אינו מכשיר ואע"ג דהיוצא הוא שמן כיון דדעתו להוסיף אין היציאה לרצון ואמרינן שם דאם נפלו עליהן משקין טמאים אינו טמא אלא מקום מגעו ע"ש ויש לעיין הא ז' משקין מחברין את האוכלין וכיון שהיוצא הוא שמן נהי דאינו מכשיר משום דהוי שלא לרצון מ"מ לחברן שהמשקין הטמאים שנפלו על מקצתו שמכשירין ומטמאין את מקום מגען אמאי לא חשיב חיבור שיחשב הכשר וטומאה לכלו ונראה מזה דכל שיצאו שלא לרצון אין תורת משקה עליהן אף לענין חיבור וזה דאמרינן שם דאם אין דעתו להוסיף דנגמרה מלאכתן ונפלו עליהן משקין טמא הכל ע"כ אין הטעם לפי שהוכשרו בהשמן היוצא וכשנפלו משקין טמאים על מקצתו ונטמא הזית אותו הזית חוזר ומטמא את השמן והשמן חוזר ומטמא שאר הזיתים דהא לטמא אחרים בעינן כביצה א"כ זית אינו מטמא אחרים וע"כ הוא משום דכל הזיתים חשיבי חיבור זה לזה בשביל השמן דז' משקין מחברין את האוכלין וכשיצא שלא לרצון אף לחבר אינו משקה, והנה בטבול יום פ"ג מ"ד איכא למ"ד דלאו דוקא ז' משקין אלא אפילו מי פירות מחברין את האוכלין וצ"ל דהמשקה היוצא שלא לרצון גרע טפי ממי פירות דמי פירות משקין הן רק דאמעוט מטומאה ומהכשר משום די"ל שם לווי כדאמרינן בת"כ אבל לחבר מחברין אבל יצאו מאליהן שלא לרצון אינו משקה כלל:

והנה זה דמשקין צריכים מחשבה וכן מי גשמים שכתבו התוס' ב"ב (צ"ז) דצריך תרתי שיחשב שיהיו משקין וג"כ דניחא ליה על הפירות אין זה דצריך דוקא לחשוב עליהן לשתיה דהא אמרינן במכשירין פ"ד מ"ב מי שירדו עליו גשמים כו' אם ניער בכי יותן ואמרינן בכריתות ט"ו זב וט"מ שהיו מהלכין בדרך וירדו עליהם גשמים וסוחטין כשיצאו מכולן מכשירין ע"ש ואף דאינו מחשבן לשתיה דבעינן רק שיחשבן לאיזה דבר וכן מוכח מהתוספתא פ"ב דהמוצא מסמר לגשמים לצרפו וכן אוד לגשמים לעשותו פחם ה"ז בכי יותן, והנה אמרינן בטהרות ובנדה י"ז דשלג לא אוכל ולא משקה חישב עליו למשקין מטמא טומאת משקין כו' ע"ש ויש לעיין מ"ש שלג דנקט הא כל משקין שבאין מאליהן ג"כ צריכים מחשבה וגם מי גשמים שהן משקה גמור צריכים מחשבה ולפ"ז אתי שפיר דהנפקותא בזה דמי גשמים שהן משקה בעצם רק משקין צריכים מחשבה סגי במחשב עליהן לאיזה דבר אבל שלג שאינו לא אוכל ולא משקה צריך דוקא מחשבה לשתיה ובזה שאני שלג משאר משקין:

הנה זה דחלב האשה מטמא בין לרצון ובין שלא לרצון כתב רש"י ז"ל (שבת קמ"ד) משום דדם מגפתו הוא לעולם שלא לרצון ודם נעכר ונעשה חלב והר"ש ז"ל שלהי מכשירין השיג על רש"י ז"ל והקשה דא"כ ל"ל קרא לחלב האשה שהוא משקה דכתיב ותפתח את נאד החלב ותשקהו תי"ל משום דדם נעכר ונעשה חלב ועוד דם ירוק לרבנן אמאי אינו מכשיר מי גרע מחלב ועוד ל"ל קרא לדם הנדה שהוא משקה דכתיב ממקור דמיה הא דם נדה הוא שנעכר ונעשה חלב ע"ש ונראה דודאי לענין שיחשב משקה לקבולי טומאה לא שייך לומר דם נעכר ונעשה חלב דהא אפילו דם עצמו תלוי באיזה אופן שיצא דהא דם מגפתו חשיב משקה משום דמ"ל קטליה כולו ומ"ל קטליה פלגא אבל אם אותו דם עצמו יצא שלא ע"י מכה טהור (וכן בשחיטה אם אותו דם עצמו יצא ע"י נחירה ולא ע"י שחיטה אינו משקה] א"כ נהי דדם נעכר ונעשה חלב והוי כהדם עצמו מ"מ הרי הדם לא יצא ע"י מכה וליכא קטליה פלגא א"כ ודאי צריך קרא לחלב ולדם נדה שמכשיר אבל לענין שיטמא שלא לרצון שזהו משום חשיבות דכיון דדם מגפתו א"צ להיות לרצון א"כ יש להדם חשיבות אף בלא רצון וכיון דדם נעכר ונעשה חלב חשיב כהדם עצמו וא"צ להיות לרצון דלענין חשיבות אין נ"מ באיזה אופן יצא:

אמרינן בירושלמי תרומות פי"א ה"ב דמשקה סרוח טמא ואוכל סרוח טהור משום דל"ד אוכלין למשקין דאוכלי בהמה לאדם אין באין במחשבה היינו דלא מהני בהו מחשבה לאדם תאמר במשקין שכן משקה בהמה לאדם באין במחשבה ע"ש ויש לעיין איך משכחת לה משקה בהמה כלל דהא אין מטמאין אלא ז' משקין לבד והנך משקין ראוין

לאדם ולי"ל דמיירי בסרוח דהא אדרבה מינה ילפינן דמשקה סרוח טמא ואי מיירי ביתדן מתחלה לבהמה הא כה"ג אף באוכלין מהני מחשבה לאדם כדאמרינן בנדה נ' עולשין שזרען לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכין מחשבה כשיתלשו הא לכשיתלשו מהני מחשבה ואפשר דהיינו מי גשמים ואליבא דר"ע דס"ל בשלהי מכשירין דזה דצריכים כוונה הוא משום דמי גשמים אין רובן לאדם אלא לארצות ולאילנות ומ"מ מהני מחשבה לאדם ובאוכלין כה"ג כל שרובן לבהמה או לדברים אחרים אפשר דלא מהני מחשבה לאדם אך דחוק זה בכוונת הירושלמי וצ"ע:

כתב הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' ט"א ה"ג הנוטל מן הסלים ומן המשטיח של אדמה ואכל והותיר וזרקן לגת אע"פ שהיין מנתז על הענבים לא הוכשרו והקשה הראב"ד ז"ל כיון שזורקן לגת הלוא לדרכן זרק ולמה לא הוכשרו וכתב הכ"מ שם בטעם הרמב"ם ז"ל דכל שלקטו לכתחילה לאכילה אף שאח"כ זרקו לגת לא היה בכלל הגזירה של בוצר לגת הוכשר ע"ש ויש לעיין דהכא ל"ש אל הגזירה כלל דהא אמרינן בשבת שם דאם בצרו בקופות מזופפות לכ"ע הוכשר מדאורייתא דהגזירה היתה בשאר קופות גזירה משום קופות מזופפות דבקופות מזופפות כיון דאין המשקה הולך לאיבוד מכשיר מדאורייתא א"כ כ"ש בנותן לגת עצמו כיון דאין המשקין הולכין שם לאיבוד דהוכשר מדאורייתא:

ט

הנה בהכשר בעינן שיפלו המשקין על הפירות ברצון ואמרינן נמי משקה שתחילתו לרצון אעפ"י שאין סופו לרצון היינו דאם היו על דבר תלוש ברצון מכשירין אח"כ אף שנפלו על הפירות שלא לרצון, והנה אמרינן בכריתות (ט"ו ע"ב) זב וטמא מת שהיו מהלכין בדרך וירדו עליהם גשמים אע"פ שסוחטין מצד העליון לצד התחתון טהורים שאין מחשבין עד שיצאו מכולן יצאו מכולן ה"ה מכשירין וכתבו התוס' שם אע"ג דכופה הקערה שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן התם משום דלא ניחא ליה לגשמים דאתו וה"נ אע"ג דלא ניחא ליה מעיקרא מ"מ כיון שהוא בעצמו דוחקן להוציא מהם המים אחשבינהו והשמ"ק שם הביא בשם הרא"ש ז"ל אע"ג דהני משקין רצונו היה שלא היה בעולם ודומה לכופה קערה על הכותל בשביל שלא ילקה שאני הכא כיון שסוחט המשקין בידו להוציאן מקרי לרצון עכ"ל היינו דמפרשין דהטעם דלא ילקה הכותל אינו בכי יותן הוא משום דרצונו היה שלא יהיו הגשמים כלל בעולם ובנפילתן וכן פי' רש"י ז"ל בחולין (ט"ז ע"א) ע"ש ובשבת (י"א) בעינן למימר הטעם דכל אצולי מטינוף לא חשיבי ודחינן ואמרינן דטעמא הוא משום דלא בעי להו להני משקין כלל ע"ש, והנה אמרינן בתוספתא פ"ב דמכשירין המניח את האוד בגשמים לכבותו אינו בכי יותן ואם

בשביל פחם ה"ז בכי יותן ע"ש ואע"ג דהתם ניחא ליה בגשמים ובנפילתן לכבות האוד ומ"מ אינו בכי יותן ונראה מזה דלהכשר בעינן שיחשוב על הגשמים למלאכה הצריכה לגופה כמו לענין שבת ואם נתכוון לכבות את האוד שלא יבער יותר אין זה מלאכה לגופה רק שלא תבער יותר ורק לכבותו לעשות פחם הוא בכי יותן וכמו לענין שבת וכן אמרינן שם בתוספתא הוציא מסמר לגשמים לכבותו אינו בכי יותן אם בשביל לצרפו ה"ה בכי יותן ע"ש דבעינן שיהיו המשקין לאיזה תיקון בקום ועשה וא"כ קשה בההיא שלא ילקה הכותל ל"ל לטעם דאינו רוצה בגשמים כלל ובנפילתן תי"ל דאינו תיקון בקום ועשה רק למנוע שלא ילקה ואפילו ניחא ליה בגשמים ובנפילתן ג"כ אינו מכשיר וצ"ע:

וכן יש לעיין מההיא דסוכה דאמרינן אתרוג של תרומה לא יטול משום שמכשירו וכתב רש"י ז"ל דנותן לתוך המים שלא ייבש וכן מה שהביאו התוס' בע"ז נ"ט מהירושלמי גבי אתרוג הבא מקסרין שהוא בחזקת מוכשר מפני שהיו מזלפין עליהם מים שלא יכמושו ע"ש ואע"ג דהכא הוא רק להציל שלא יכמוש וכמו באוד שלא ישרף ואמאי הוא בכי יותן ואפשר דשאני היכא דנפל על דבר אחר כמו באוד ומסמר והטעם דמכשיר הוא משום דכל משקה שתחילתו לרצון אף שאין סופו לרצון בזה בעינן דוקא אם היה בשביל תיקון בקום ועשה אבל בנפלו על הפירות עצמן כל שהוא לרצון אף אם רק כדי להציל ג"כ מכשיר אבל מכותל אכתי צ"ע:

ומ"ש התוס' והרא"ש ז"ל בזב וט"מ שמהלכין בדרך דמש"ה בסוחטין ויצא מכולן מכשירין ואף דלא ניחא להו כלל בהנך גשמים והוי כמו שלא ילקה הכותל שאני הכא כיון שסוחט בידו להוציאן מקרי לרצון יש לעיין דאמרינן פ"ד דמכשירין בעריבה שירד לתוכה הדלף דנטלה לשופכה אינו בכי יותן ואע"ג ששופכה בידיו ומה לי אם שופך בידיו המים מן העריבה ומ"ל אם סוחטן מבגדו הרי ג"כ שופכן לחוץ ועוד מ"ש מפירות שבללן כדי לנגבן דאמרינן במכשירין פ"ה מ"ג דאינן בכי יותן אע"ג דבללן בידיו והתם נמי הרי סוחטן כדי לנגב בגדו:

כתב הרמב"ם ז"ל פי"ב מהל' ט"א ה"ו מי שירדו עליו גשמים אפילו אב הטומאה המים שעליו אעפ"י שירדו מצד העליון לצד התחתון טהורים והוא שינתקם מעליו בכל כחו כו' ועיין בכ"מ שם שפי' דברי רבינו דמיירי שהמים ירדו מאליהן מצד העליון לצד התחתון ואפילו יצאו מכולן טהורים והא דטהורים לאחר שיצאו מן הבגד הוא במנתקן בכל כחו שאל"כ בשעת פרישתן נתטמאו מחמת נגיעתן בהטומאה אח"כ כתב הרמב"ם ז"ל ובזמן שהן טהורין אין מכשירין וכתב הכ"מ דהיינו בין שהמים עליו ובין שיצאו מן הבגד מפני שאינן לרצון ע"ש, והנה יש לעיין כיון דזה דטהורים כשיצאו מן הבגד הוא

דוקא בנחזין בכל כחן דלא נגעו בשעת פרישתן א"כ לענין הכשר אמאי אין מכשירין אז ומאי נ"מ לענין הכשר אם נתזין בכל כחן ללא נתזין היינו אם נגעו בטומאה או לא ואמאי כתב הרמב"ם ז"ל דבזמן שהן טהורין היינו בנתקן בכל כחו אין מכשירין עוד יש לעיין דהא הרמב"ם ז"ל מיירי שלא סחט אלא מעצמן יצאו הגשמים כמ"ש שם להדיא וכתב הרמב"ם ז"ל שם לבתר הכי ואם ניער בכי יותן ע"ש א"כ תקשה קושית התוס' והרא"ש ז"ל שם אמאי מכשירין הא לא ניחא ליה בגשמים ובנפילתן כלל ותי' דכיון שסחט בעצמו חשיב לרצון אך הרמב"ם ז"ל דמיירי שלא סחטן ויצאו מאליהן א"כ איך כתב דאם לא נחזין בכ"כ טמאים ונראה להרמב"ם ז"ל דזה דאמרינן בשבת (י"א) בכופה הקערה ע"ג הכותל בשביל שלא ילקה משום דלא קא בעי למשקין כלל זהו רק להכשר דאינו בכי יותן [דאף בטומן פירותיו בנהר מפני הגנבים אינו בכי יותן וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ דהוי בלילה באונס דאינו רוצה בעצם הבלילה דאם אפשר להשלים כוונתו בלא בלילה היה עושה כן ע"ש וכ"ש שלא ילקה הכותל דאינו רוצה עצם ירידת המים על הקערה רק להציל הכותל ואם לא ירדו הגשמים כלל ניחא ליה יותר דודאי הוי בלילה באונס דאם היה אפשר להשלים כוונתו שלא ילקה הכותל בלא בלילת הקערה היה עושה] אבל לענין קבלת טומאה דבעינן רק שיחשב את מי גשמים כל שנעשה רצונו בהם שיצאו מבגדיו אע"ג דאם לא ירדו כלל היה ניחא ליה יותר מ"מ השתא שירדו עליו ואח"כ יצאו וניחא ליה בהאי יציאה סגי לקבלת טומאה ומש"ה בלא נתזין בכל כחן מקבלין טומאה בשעת פרישתן וז"ש הרמב"ם ז"ל דבזמן שהם טהורים אין מכשירין דהיינו אם נתזין בכל כחן אין מכשירין הוא משום דלענין הכשר כיון שרוצה יותר שלא ירדו כלל אין מכשירין כדאמרינן בשבת דהא מיירי הכא שיצאו מאליהן מבגדיו ומש"ה אין מכשירין וזה דאם לא נתזין בכל כחן מכשירין נראה הטעם משום כיון דבכה"ג נטמאו המשקין שנגעו בשעת פרישתן בהטמא ומשקין טמאים מכשירין בין לרצון ובין שלא לרצון ומש"ה מכשירין, כן נ"ל פירוש דברי הרמב"ם ז"ל:

והנה הראב"ד ז"ל כתב שם הטעם בירדו מצד העליון לצד התחתון דטהורים הוא משום דבטלים אגב גופו אין נחשבין עד שיצאו ממנו במחשבה ע"ש, והנה יש לעיין ל"ל טעם דבטלין אגב גופו תי"ל דמי גשמים צריכים לעולם מחשבה כדאמרינן בכמה דוכתי וכ"ז דלא אחשבינהו אין מטמאין ונראה דמפרש דמה שהמים יורדין מצד העליון לתחתון חשיב ג"כ מחשבה והוי לרצון רק כיון שלא יצאו לגמרי בטלין אגב גופו ואינן משקה ונראה דהראב"ד ז"ל לשטתיה אזיל דס"ל בפ"י מה' ט"א דזה דמים טהורים בגוף דבלע מים טמאים והקיאן אף בלא טבילה טהורים בגוף משום דבטלים אגב גופו ע"ש דכיון

דס"ל כאן דאפילו אם ירדו על גופו בטלין לגופו ואינן עוד משקה כ"ש בגופו דבטלו אגב גופו ואינן עוד משקה ונטהרו כיון דבטלו מתורת משקה וכמו בנפסלו משתיית הבהמה כיון דאינן עוד משקה כלל אפילו אם היו טמאים נטהרו והרמב"ם ז"ל דפליג התם על הראב"ד ז"ל וס"ל התם דבלא טבילה אין המים נטהרים בגוף דס"ל דאין בטלין אגב גופו ולא נפקו מתורת משקה א"כ כ"ש דעל גופו דאין בטלין מש"ה פי' כאן בענין אחר:

ובההיא דפ"ד דמכשירין בעריבה שירד הדלף לתוכה נטלה לשופכה בש"א בכי יותן כתב הרמב"ם ז"ל בש"א כיון שלא שפכה במקומה כשמצא בה הנוטפים אבל נשאה במימיה כבר נרצה לו היות המים בה אותו הזמן וע"כ בכי יותן כו' עכ"ל ואע"ג שנושא אותה לשפכה ונראה דהוי בגדר רוצה בקיומה כמו לענין עכו"ם דכיון שרוצה לשפכן במקום אחר ולא כאן ורוצה בקיומן של המשקין עד שיגיע למקום פלוני חשיבי כמו לרצון וכמו הנוטל שכר לשבר בעכו"ם:

אמרינן בטהרות פ"י מ"ד הנותן מן הסלים ומן המשטיח בש"א נותן בידים טהורות כו' בה"א נותן בידים טמאות ומפריש תרומתו בטהרה כו' דמיירי שלקטן לאכילה ונמלך עליהן לגת ב"ש סברי כיון דנמלך עליהן לגת מתכשרי וב"ה סברי דלא מתכשרי וזה דמפריש תרומתו בטהרה כתב בפה"מ דהיינו דכשיפריש תרומה לא יפריש אלא בידים טהורות ע"ש וקשה כיון דלא הוכשר אמאי לא יפריש אלא בידים טהורות וכבר עמד בזה המשנה אחרונה ונראה הטעם נהי דס"ל לב"ה דהמשקין שעל הענבים לא מכשרי כיון שלקטן לאכילה אף כשנמלך עליהן לגת דאינן לרצון מ"מ כשמפריש תרומה ע"כ המשקין שעל הענבים הוא ג"כ בכלל התרומה דאם לא יאסרו המשקין שהן טבל את הענבים וכיון שאף המשקין שעליהם עשה תרומה חשיב לרצון שנעשה רצונו ותיקן בהם את פירותיו ואף דמה שהן על הפירות אינו לרצון מ"מ לא גרע מסוחט את כסותו דאדרבה רוצה לנתקן מן הבגד מ"מ כיון שנתקיים מחשבתו שנתקן חשיב כמו תחילתו לרצון ה"נ הרי נתקיים בהם מחשבתו שעשאן תרומה על מקום אחר ואחשבינהו לאיזה דבר הוי כמו תחילתו לרצון:

אמרינן בפסחים (ט"ז) דאיצטריך תרי קראי להכשר חד לתלושין וחד למחוברין ואמרינן דמתלושין לא הוי ידעינן מחוברין משום דתלושין שאני דאחשבינהו ע"ש ואע"ג דלעולם בין תלושין בין מחוברין בעינן שיפלו לרצון א"כ אחשבינהו צ"ל דבלאו קרא דמחוברין הוי אמינא דבעינן אחשבינהו קודם נפילה על הפירות כגון תלושין משא"כ כשנפלו על הפירות כשהן מחוברין אך בזה יש לעיין כיון שנפלו על הפירות א"כ ה"ה תלושין דכ"ז שהמים מחוברין לא מכשרי כמ"ש תוס' חולין (ל"א ע"ב) וכיון דבעינן שיפלו על הפירות

לרצון א"כ נהי שנפלו על הפירות כשהמים מחוברין מ"מ אח"כ כשנתלשו ועתה הן תלושין יתכשרו עתה בתור מים תלושין ואי אפשר לומר דרק בשעת נפילה מכשירין ולא אח"כ הא אמרינן בב"מ (כ"ב) גבי עודנו הטל עליהן ושמח בכי יותן נגבו אעפ"י ששמח אינו בכי יותן ודייקינן שם מזה דאין שמחתו מהני למפרע ע"ש ובעודנו הטל עליהן ושמח קודם שנגבו אמאי בכי יותן כיון דאין שמחתו מהני למפרע א"כ בשעת נפילה עדיין לא היו לרצון ומ"מ מכשרי ומוכח דהמשקין יכולים להכשיר אף לאחר נפילתן וצ"ל נהי דיכולים להכשיר אף לאחר נפילה מ"מ יש ג"כ דין בנפילה ובעינן שבשעת נפילה יהיה עליהן שם משקין ובעינן שיהיו אז משקין הראוין להכשיר ואם מחוברין לא מכשרי כיון דבשעת נפילתן היו מחוברים אי אפשר להו להכשיר אף אח"כ:

כתבו התוס' נדה (נ') גבי עולשין שלקטן והדיחן לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכות הכשר שני ואע"ג דעולשין סתמא לאדם ומשום דהדיחן לבהמה לא פקעי שם אוכל מיניהו הטעם דצריכין הכשר שני הוא דשמא אין הכשר מועיל אף באוכל אדם אי הוי הכשר לצורך בהמה ע"ש, והנה יש לעיין טובא מי גרע ממשקה שתחילתו לרצון אעפ"י שאין סופו לרצון דכל שהיו המשקין על דבר תלוש לרצון המשקין בכי יותן אעפ"י שנפלו אח"כ על הפירות שלא לרצון ומ"ש מהמוריד את הבהמה לשתות דהמים העולין בפיה בכי יותן אעפ"י שהוא לצורך בהמה א"כ ה"נ בהדיחן לבהמה לא גרע מדבר תלוש אחר שהוא לרצון דהמים בכי יותן אעפ"י שאח"כ הן על הפירות שלא לרצון א"כ ברגע הראשון שהדיחן לבהמה לא גרע מדבר תלוש אחר וברגע השני מכשרי אף שלא לרצון כלל ולפמ"ש דאע"ג דאפשר למשקין להכשיר אף לאחר נפילה מ"מ בעינן דין נפילה ונהי מה שהדיחן לבהמה לא גרע מנפלו על דבר תלוש אחר לרצון מ"מ היכא דנפלו על דבר תלוש אחר לרצון בעינן שיפלו אח"כ על הפירות ואף דתו מכשרי אף שלא לרצון מ"מ בעינן נפילה על הפירות א"כ בכה"ג בתחילתו לרצון בעינן תרי נפילות דמה שנופלין על דבר תלוש לרצון מהני שאח"כ יכשירו אף שלא לרצון ומה שנופלין אח"כ על הפירות בין לרצון בין שלא לרצון מועיל שיכשיר א"כ הכא שהדיחן לבהמה דהיתה שם רק נפילה אחת אין נפילה אחת יכולה לעשות ב' פעולות שיעשה דין על המשקין שיהא אפשר להם אח"כ להכשיר שלא לרצון וגם יכשירו אח"כ ורק בנפלו על הפירות עצמן לרצון אז לא בעי תרי נפילות דלא בעינן אז שיעשה דין על המשקין שיהיה אפשר להם להכשיר שלא לרצון ובעינן רק הנפילה בשביל הכשר אך בהדיחן לבהמה דאין זה הכשר לרצון כיון שהיה ההכשר בשביל בהמה ומדין משקה שתחלתו לרצון בעינן תרי נפילות:

אך בעיקר מ"ש דבעינן דבשעת נפילה על הפירות שיהיה עליהן תורת משקין ושיהיו ראוין להכשיר יש לעיין מהא דאמרינן בחולין (ל"ו) בנתקנח הדם בין סימן לסימן דאם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מכשיר דדם שחיטה הוא ואם אינה לשחיטה אלא לבסוף אינו מכשיר דדם מכה הוא ואם לא נתקנח הדם בינתים בגמר שחיטה חשיב אף האי דם של תחילת שחיטה דם שחיטה ומכשיר אז וע"כ רק מכאן ולהבא נעשה האי דם דם שחיטה דאי למפרע א"כ אף נתקנח הדם קודם גמר שחיטה יכשיר אח"כ למפרע ואע"ג דבשעת נפילה לא היה משקה כלל שהיה אז דם מכה דאינו משקה כלל ומ"מ אח"כ בגמר שחיטה שחל עליו תורת דם שחיטה ונעשה משקה מכשיר אז ואף שבשעת נפילה לא היה הדם ראוי להכשיר א"כ כ"ש כשנפלו על הפירות היו המים מחוברים ואח"כ נתלשו אמאי לא יכשירו עתה כשהן תלושין דמה התם דבשעת נפילה לא היו עדיין משקה כלל כ"ש דבשעת נפילה היו רק מחוברין וצ"ע:

אמרינן במכשירין פ"א מ"ו הנופח בעדשים רש"א אינו בכי יותן וחכ"א בכי יותן וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ שם דפליגי אם האי לחות היא רק זיעה או משקה הפה והר"ש ז"ל פי' שם דפליגי אי חשיבי לרצון וכן שם באוכל שומשמין באצבעו משקין שעל ידו רש"א אינן בכי יותן וחכ"א בכי יותן פי' ג"כ דפליגי בזה דר"ש סבר דללחלח אצבעו נתכוון ולא ללחלח ידו והקשה הר"ש ז"ל מ"מ להוי כמשקין שתחלתן לרצון אעפ"י שאין סופן לרצון ע"ש, והנה התוס' פסחים (כ' ע"א) כתבו דלשמואל דס"ל טומאת משקין דאורייתא ודריש יטמא ממש ולא להכשר וליכא תרי קראי להכשר א"כ רק מחוברין מכשרי ולא תלושין ע"ש וא"כ לפ"ז לר"ש דס"ל בפסחים שם דטומאת משקין אף לטמא אחרים דאורייתא תלושין לא מכשרי א"כ האי רוק דמכשיר משום תולדות למים כדאמרינן בפ' בתרא דמכשירין כיון שהוא תלוש אינו מכשיר דלא עדיף ממים עצמן א"כ י"ל דזהו טעמו של ר"ש בנופח בעדשים ובאוכל שומשמין דאינו בכי יותן ואף דר' יהודה ס"ל ג"כ בפסחים שם דטומאת משקין דאורייתא וס"ל במכשירין פ"ו מ"ו דמי גשמים מכשירין שאני מי גשמים דחשיבי מחוברין כמבואר בהרמב"ם ז"ל בכמה מקומות דמי גשמים צריכים תלישה לרצון דכל שלא היה מעולם על דבר תלוש חשיבי מחוברין לענין הכשר אבל אדם חשיב תלוש לענין הכשר וכמו השוחה לשתות דהמים העולין בפיו בכי יותן דחשיב תחלתו לרצון שהיו על דבר תלוש לרצון א"כ רוק הוא תלוש ואינו מכשיר אך יש לעיין דנראה מפ"ו דמכשירין מ"ב דלר"מ משקה הפה מכשיר ואע"ג דס"ל לר"מ בפ"ק דפסחים דטומאת משקין דאורייתא והנה אפשר לומר דמשקה הפה חשיב כמו מחוברין לענין הכשר דבפסחים (ט"ז) עבדינן צריכותא אמאי אצטריך תרי קראי

לתלושין ולמחוברין ואמרינן דאי תני מחוברין משום דקיימי בדוכתייהו חשיבי אבל תלושין כו' א"כ משקה הפה נהי דאדם תלוש הוא לענין הכשר מ"מ אפשר דכל דהמשקין קיימי בדוכתייהו חשיב כמחוברין להכשר דזהו החשיבות של מחוברין וצ"ע בזה:

סימן מד - חבורין

א

איבעיא לן בשבת (צ"א) זרק כזית תרומה לבית טמא מהו ומסקינן דמיירי כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין בבית והאי משלימו לביצה מאי מדמצטרף לענין טומאה מיחייב נמי לענין שבת כו' והביא שם הרשב"א ז"ל בשם רב האי גאון דמיירי דהאי פחות מכביצה אוכלין שהיה בבית היו ג"כ של תרומה ותמה עליו הרשב"א ז"ל מאי איכפת לן אם האי פחות מכביצה היה של חולין ע"ש, ונראה לתרץ דהנה אמרינן בתוספתא פ"ב דטבול יום עיסה שקראה שם חלתה בצפונה ה"ז חיבור ניטלה חלתה מתוכה וחזר לתוכה ה"ז אינו חיבור ע"ש והטעם דאם ניטלה חלתה וחזר לתוכה דאינו חיבור הוא משום דחולין ותרומה אין חיבור זה לזה מפני שעומד להפרידן זו מזו וזה הטעם נמי מה דאמרינן בטהרות פ"א מ"ח מקרצת שהיתה תחלה והשיך לה אחרות כולן תחלה פירשו היא תחלה וכולן שניות היתה שניה והשיך לה אחרות כולן שניות פרשו היא שניה וכולן שלישות היתה שלישית והשיך לה אחרות היא שלישית וכולן טהורות בין שפירשו ובין שלא פירשו וכתב הר"ש ז"ל שם משום דמקרצת תחלה והשיך לה אחרות וכן אם היתה שניה והשיך לה אחרות כיון דלאחר שפרשו אשתייר בהו טומאה חשיב חיבור ומש"ה קודם שפירשו כולן תחלה אבל מקרצת שלישית והשיך לה אחרות דאם פירשו לית בהו טומאה דאין שלישי עושה רביעי בתרומה הלכך אפילו לא פירשו לא חשיבי חיבור וטהורות ע"ש ואף דהכא כולן של תרומה מ"מ כיון דלאחר שפירשו זו טמאה וזו טהורה א"כ עומד להפרידן זו מזו ואינו חיבור דכל שעומד להפריד זו מזו לא חשיב חיבור כדאמרינן בריש טבול יום המפריש חלות ע"מ להפריש ונשכו אינו חיבור מפני שכל שעומד להפריש זו מזו אינו חיבור ע"ש וחולין ותרומה לעולם עומד להפריש זו מזו ומש"ה ניטל חלתה וחזר לתוכה אינו חיבור וזה דבקרא שם חלתה בצפונה קודם שהפרישה הוי חיבור הוא משום דקודם שקרא שם היה חיבור לא בטל החיבור ע"י שעתה עומד להפריש זו מזו דכל שהיה חיבור קודם אינו מתבטל החיבור ע"י שאח"כ עומד להפרידן אא"כ התחיל לפרקן כדאמרינן בעוקצין פ"ב מ"ה ע"ש אבל בשניטל חלתה וחזר לתוכה אינו נעשה עתה חיבור מפני שעומד להפריד ולכן כתב רב האי גאון

דמיירי שהפחות מכביצה אוכלין היו ג"כ של תרומה דאם היו של חולין אין נעשין חיבור עם הכזית של תרומה דתרומה וחולין אין נעשין חיבור זו לזו ואין מצטרפין יחד לכביצה:
והנה הרשב"א ז"ל הקשה שם למה נקטו בגמרא דוקא שהי' שם פחות מכביצה אוכלין אפילו הי' שם כביצה אוכלין שייך למבעיא דהא האי כזית תרומה שזרק צריך צירוף עם הכביצה כדי להטמא וכן הקשו בתוס' שם ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דאם הי' שם כביצה אוכלין א"כ אותן אוכלין כבר נטמאו מהבית קודם שזרק ואפילו היו כולן של תרומה כמ"ש רב האי גאון מ"מ האי כזית תרומה קודם שנצטרף עם הכביצה לא נטמא א"כ זו תרומה טהורה וזו תרומה טמאה ותרומה טמאה וטהורה אינן חיבור זו לזו וכדאמרינן בפ"א דטהרות במקרצת שלישית והשיך לה אחרות דכיון שזו טמאה וזו טהורה אין נעשין חיבור זו לזו דאף להצטרף לכביצה בעינן חיבור דהא בעינן שיהיו גוש אחד כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ו מהל' ט"א הי"ז ולא סגי במה שנוגעין זו בזו דבעינן חיבור וכל דעומדין להפרד זו מזו אינו חיבור כלל ואף להראב"ד ז"ל דסגי באוכל פרוד בנגיעת החלקים זו בזו אבל מ"מ נגיעה בעינן ולא סגי מה שהטהרה נוגעת בכל החלקים אלמא בעינן חיבור רק ס"ל דנגיעה עושה חיבור להצטרף לכביצה וכל שעומד להפרד זו מזו אין כאן דין חיבור כלל:
אך זה מתיישב שפיר רק להרשב"א ז"ל שכתב שם דאין אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה לא מדברי תורה ולא מד"ס ע"ש א"כ אם הי' שם כביצה אוכלין ונטמאו קודם מחמת הבית וזו הכזית לא נטמא הו"ל קודם הצירוף זו טמאה וזו טהורה ואין נעשין חיבור אבל להתוס' שכתבו בשבת שם דרק מדאורייתא אין אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה אבל מדרבנן מקבל והיינו דהאיבעיא שם הוא מדמצטרף להטמא מדאורייתא מיחייב נמי לענין שבת י"ל כיון דמ"מ נטמא הכזית של תרומה שזרק מחמת הבית מדרבנן קודם שנצטרף עם האוכלין ל"ש בזה דאין תרומה טהורה וטמאה מצטרפין זו עם זו כיון דזו ג"כ טמאה מדרבנן א"כ אמאי עומדין להפריש זו מזו הרי שניהם בשריפה דאם תרומה מקבלת טומאה מדרבנן בפחות מכביצה ג"כ נשרפת א"כ נשרפין יחד דאוכל שנטמא בטומאה דרבנן נשרפת עם האוכל שנטמא בטומאה דאורייתא כדאמרינן בסוגיא דר"ח סגן הכהנים א"כ אין עומדין להפרד זו מזו:
הנה התוס' והרשב"א ז"ל שם תי' דמש"ה נקט פחות מכביצה אוכלין ולא כביצה כיון דקודם הצירוף כבר נטמאו שוב אין מצטרפין להתטמא עוד הפעם עם הכזית משום דשבעה לה טומאה דבעיא היא במנחות ע"ש, והנה בכריתות כ"א גבי נבלה דאמרינן דמשכחת בה טומאה קלה בלא טומאה חמורה כגון דאיכא פחות מכזית נבלה וצרפה

לפחות מכביצה אוכלין כתבו התוס' שם אבל כזית וצרפה ליכא למימר דמהניא מחשבה לענין שיטמא האי כביצה אוכלין אחרים אפילו לא יגעו האוכלין בהנבלה רק בצירוף דא"כ לא מיישב מה דאמרינן בהמה שי"ל טומאה קלה דמשמע שיש נבלה שאין עליה רק טומאת אוכלין ואי הוי בה כזית הוי ביה ג"כ טומאה חמורה ע"ש אך בעיקר הדין מודו התוס' דכזית נבלה מצטרף עם פחות מכביצה אוכלין להטמא טומאת אוכלין לענין שאם יגעו אוכלין אחרים במקום הצירוף יטמאו ואף דאין לך שבעה לה טומאה יותר מכזית נבלה ומ"מ מקבל האי כזית נבלה יחד עם הפחות מכביצה אוכלין טומאת אוכלין ולא אמרינן שבעה לה טומאה והטעם כיון דאיכא נפקותא מהטומאה השניה לענין שאם יגעו אוכלין אחרים במקום הצירוף יתטמאו כה"ג לא אמרינן שבעה לה טומאה וכעין זה כתבו התוס' מנחות (כ"ד ע"ב) ד"ה כי גבי אמ"ה דמצטרף עם פחות מכביצה אוכלין לטמא טומאת אוכלין ואע"ג דאמ"ה י"ל טומאה חמורה לא אמרינן שבעה לה טומאה משום דאיכא נפקותא לענין להשלים לפחות מכביצה אוכלין להתטמא א"כ איכא חומרא גם בהטומאה השניה ע"ש וא"כ ה"נ בזרק כזית תרומה לבית טמא אם הכזית תרומה יצטרף עם כביצה אוכלין נהי דהאי כביצה כבר נטמא קודם מחמת הבית מ"מ איכא נפקותא בהאי טומאה שניה שמצטרף יחד עם הכזית לטמא את הכזית והוי ממש כההיא דאמ"ה שהביאו התוס' במנחות דמהני הטומאה שניה לענין שיטמא הצירוף של הפחות מכביצה אוכלין ואיכא נמי נפקותא מהטומאה השניה שנטמאו יחד עם הכזית לענין שאם יגעו אח"כ אוכלין אחרים במקום הכזית תרומה יטמאו וכההיא דכריתות מיהו להתוס' י"ל דזה שייך רק באמ"ה שצירפה עם פחות מכביצה אוכלין אחרים וכן כזית נבלה שצירפה עם פחות מכביצה אוכלין אחרים דנ"מ במה שמתטמאין עתה טומאת אוכלין יחד עם הפחות מכביצה אוכלין שצירף עמהם לענין שאם יגעו אח"כ אוכלין אחרים במקום הצירוף יתטמאו דאם לא יקבלו עתה טומאה עם הפחות מכביצה אוכלין אם יגעו אוכלין אחרים במקום הצירוף לא יתטמאו מחמת הנבלה או מחמת אמ"ה אבל הכא דאם הכביצה אוכלין נטמא קודם מחמת הבית לאחר שנצטרף עם הכזית שזרק אפילו אם לא יטמאו עתה יחד מחמת הבית ג"כ אם יגעו אח"כ אוכלין אחרים במקום הכזית יטמאו דהוי כמו מקרצת תחלה והשיך לה אחרות דכ"ז שלא פירשו כולן תחילות מדין חיבור והנוגע במקרצת שהשיך הוי כנוגע בהמקרצת שהיא תחלה ואע"ג דלאחר שפירשה היא שניה בשעת חיבורה ה"ה כמותה ה"נ בשעת חיבור הכזית דינו כהכביצה שנצטרף עמה ורק בנבילה ואמ"ה שהן טומאה חמורה ובטומאה חמורה ל"ש חיבור א"כ איכא נפקותא מה שמתטמאים יחד טומאת אוכלין לענין נגיעת

אוכלין אחרים במקום הצירוף אך זה י"ל רק להתוס' דאף הכזית כבר נטמא מדרבנן קודם הצירוף א"כ מצטרף עם הכביצה להיות חיבור כמו מקרצת ראשונה והשיך לה אחרת אך להרשב"א ז"ל דהכזית לא נטמא קודם אף מדרבנן הוי כמקרנת שלישית והשיך לה אחרת כיון דזו טמאה וזו טהורה אף קודם שהפרישן אינו חיבור זו לזו וע"כ נ"ל כמ"ש ודברי הרשב"א ז"ל צ"ע:

והנה לרבינא דאמר חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמיין וכתבו התוס' (חולין ע"ג) דהיינו היכא דמקצתו אסור ומקצתו מותר דעומד לחתוך א"כ במקרצת שלישית והשיך לה אחרת דזו תרומה טהורה וזו תרומה טמאה וזו אסורה וזו מותרת לכאורה א"צ לטעם דמתחילה אין נעשין חבור זה לזה דאפילו אם היה קודם חבור ואח"כ נעשה מקצתו אסור ומקצתו מותר ג"כ כמאן דמפרתי דמי דהא בפסחים פ"ה באבר שיצא מקצתו מתחלה היה חבור וכשיצא מקצתו ונעשה זה אסור והשאר מותר אמרינן דהוי כמאן דמפרתי וה"נ במקרצת שלישית והשיך לה אחרת וא"כ לפ"ז יקשה הא דאיבעיא לן (בחולין קכ"ח) המשתחוה לתני דלעת מהו שתעשה יד לחברתה דמקצת אוכל חשיב יד כמ"ש בתוס' שם ואמאי הוי חבור הא האי חצי שהשתחוה נאסר בהנאה והשאר מותר א"כ נימא חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמיין ונראה לומר דלא אמרינן חבורי אוכלין כמאן דמפרתי רק לענין טומאת בית הסתרים אבל להכניס ולהוציא הטומאה לא והטעם משום דבחבורין אמרינן ג"כ דאין עולין מטומאתן אלא בשנוי מעשה כדאמרינן (בסוכה י"ג) גב' הקוצר לסיכוך אי"ל ידות ואם קצרן לאכילה ואח"כ נמלך עליהן לסיכוך אמרינן שם דלא מהני משום דכל הכלים יורדין לתוך טומאתן במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשנוי מעשה ע"ש כיון דמתחלה היה לו תורת יד להכניס ולהוציא טומאה לא נפקע ממנה אלא בשנוי מעשה וה"נ במשתחוה לחצי דלעת כיון דקודם היה חבור להכניס ולהוציא אף דעתה זה אסור וזה מותר ובשביל זה עומד לחתוך מ"מ שנוי מעשה לא הוי ורק לענין מגע בית הסתרים דאין זה עליה מטומאה אלא אדרבה ירידה לטומאה דיתטמא מקצתו ע"י מה שנוגע במקצתו השני בזה אמרינן כמאן דמפרתי משום דעומדין לחתוך ולא חשיבי כדבר אחד ולא הוי מגע בית הסתרים ובההיא דמקרצת שלישית והשיך לה אחרת ע"כ צ"ל הטעם משום דמעיקרא אין נעשין חבור זה לזה דעומד להפרידן וא"צ שנוי מעשה דמעולם לא נעשו חבור זה לזה:

ב

בזבחים (ק"ה) איבעי' לן הא דתניא חיבורי אוכלין ע"י משקין חיבור לטומאה קלה ואינו חיבור לטומאה חמורה מונין בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני כו' וכתב

הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' אבה"ט ה"ו וחיבורי אוכלין ע"י משקין ה"ה חיבור לטמא טומאת אוכלין והדבר ספק אם חשובין כגוף אחד למנות בהן ראשון ושני ושלישי או חושבים זה האוכל שנגעה בו הטומאה ראשון והאוכל המחובר לו שני ע"ש וכתב הכ"מ דהרמב"ם ז"ל מפרש כן האיבעיא בזבחים אם מונין בו ראשון ושני היינו אם חיבור המשקין עושין אותן כגוף אחד או רק כנגיעה באוכל הראשון, יהנה יש לעיין דאי ע"י חיבור משקין חשיב רק כנגיעה ואם האוכל הראשון הוא תחלה הככר השני רק שני א"כ ל"ל לחיבור משקין כלל תי"ל דהאוכל הראשון שנגע במשקין נעשו תחלה כדין משקין שהם לעולם תחילה וא"כ האוכל השני שנגע במשקין נעשה שני וא"צ לזה לחיבור משקין כלל וכעין זה כתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ בפ"א דטהרות מ"ט גבי ככרות של הקדש שבתוך גומותיהן מים מקודשין כו' דאמרינן אם יש ביניהם משקה טופח הכל טמא וכתב משום שהככר שנוגע בו הטומאה מטמא המשקין ונעשו תחלה וחוזרין המשקין ומטמאין הככר השני וכן כולם ונראה דהרמב"ם יסבור כרש"י ז"ל במנחות (כ"ד) דניצוק מחבר את האוכלין ולא כהתוס' שם וא"כ צריך לחיבור משקין באופן שחיבור המשקין היה ע"י ניצוק דמדין שהאוכל הראשון מטמא המשקין לא נטמא הככר השני כיון דבעלמא ניצוק אינו חיבור א"כ המשקין שבקצה השני לא נטמאו ואין מטמאין את האוכלין רק מדין חיבור עם הככר הראשון נעשה הככר שני:

והנה ע"ז שכתב הרמב"ם ז"ל דהדבר ספק אם מונין בו ראשון ושני כתב הראב"ד ז"ל אינו כן אלא כבר פשטוה בזבחים שאין מונין בו ראשון ושני וכתב הכ"מ שם וטעם רבינו נראה שהוא מדגרס בפ' הקומץ רבה בעי ר' ירמיה צירוף כלי וחיבור מים מהו כו' וכיון דהא דמיא להך וסלקא בתיקו ה"ה לאידך ואע"ג דר"א בר חייא פשטה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ע"ש ואינו מובן אמאי הא בעיא דפ' הקומץ רבה דומה להאיבעיא דזבחים דנימא מדסלקא הך בתיקו ה"נ להיא דזבחים ולענ"ד נראה דאדרבה מההיא דהקומץ רבה איכא פשיטות להפך דמונין בהו ראשון ושני דאמרינן שם חיבור מים וצירוף כלי ונגע טבול יום מבחוץ מהו כי תנן כלי מצרף הנ"מ דנגע מגואי כו' ע"ש ואי אמרינן דע"י חיבור משקין אין מונין בו ראשון ושני והוי הככר השני רק כנגע בראשון הא טבול יום רק פוסל ולא מטמא א"כ הככר השני אף אם תחשבהו כאילו נגע בהככר הראשון לא נטמא כלל ואף לגרסת השמ"ק דלא גריס שם ונגע טבול יום מבחוץ ג"כ יש להוכיח משם דע"י חיבור מים חשיבי כגוף אחד דאי חיבור מים הוי רק כנגיעה א"כ מאי איבעיא לן אי אמרינן תרתי צירוף כלי וחיבור מים דזה שייך למבעיא רק אי צריך שניהם הצירוף כלי והחיבור מים לדבר אחד כגון שנגעה הטומאה במה שבכלי שיהא

חשיב כאילו נגעה הטומאה במה שבחוץ לזה צריך לשנים לצירוף כלי ולחיבור מים דהצירוף כלי מחברת הככר שבפנים שלא נגעה בה הטומאה עם הככר שבפנים שנגעה בו הטומאה והחיבור מים מחבר זה הככר שבפנים שלא נגעה בו הטומאה עם הככר שבחוץ ובזה אבעי' לן דילמא חדא אמרינן תרתי לא אמרינן וצירוף כלי וחיבור מים אין מועילים שניהם יחדיו אך אי נימא דחיבור מים הוי רק כנגיעה דהוי כאילו ככר השני נוגע בראשון וזה שייך אף בזא"ז דאם יטמא ככר בפ"ע ואח"כ יהיה חיבור משקין בין זה הככר לככר אחר ג"כ יטמא השני כיון דחיבור משקין חשיב כנגיעה א"כ מה שייך לומר אי אמרינן תרתי צירוף כלי וחיבור משקין דהא אם יטמא איזה ככר ע"י צירוף כלי בלבד ואח"כ יחבר אותו הככר עם ככר אחר ע"י משקין אטו לא יטמא הככר השני דהא אוכל שנטמא ע"י צירוף כלי דינו כאוכל טמא לכל דבריו וא"כ עתה הוי כנוגע האוכל השני בראשון דנטמא השני א"כ כשעושה יחד צירוף כלי וחיבור משקין יטמא מקודם האי ככר שבפנים ע"י צירוף כלי ואח"כ יחזור ויטמא הככר שבחוץ ע"י חיבור משקין וע"כ דחיבור משקין עושה כגוף אחד ולא כנגיעה זה בזה והיינו שהשרץ שנגע בככר זה הוי כנוגע גם בהשני וצירוף כלי הוא ג"כ דחשיב כגוף אחד א"כ אם נגע שרץ בככר אחד בפנים שיהא חשיב כאילו נגע השרץ במה שבחוץ צריכים להיות כל הככרים כגוף אחד וזה ע"י צירוף כלי וחיבור משקין וצריכים להיות כולן כגוף אחד בבת אחת בשעת נגיעת הטומאה דאז אם הם כגוף אחד אם נגע השרץ באחד הוי כנגע בכולן וחדא אמרינן תרתי לא אמרינן וכשנגע השרץ בפנים שיהא חשוב כאילו נגע השרץ בהככר שבחוץ דלזה בעינן תרתי צירוף כלי וחיבור מים זה לא אמרינן א"כ האי סוגיא דהקומץ הוא דמונין ביה ראשון ושני ונראה דזהו טעם הרמב"ם ז"ל שכתב דהדבר ספק אם הוא אם מונין ביה ראשון ושני דהסוגיא דמנחות פליג אסוגיא דזבחים דפשטינן דאין מונין בו ראשון ושני:

ג

הנה באוכלין שיהיו חיבור זה לזה לא סגי בנגיעה כמ"ש תוס' חולין (קי"ח ע"ב) ד"ה אין ובמשקין ג"כ נראה דנגיעת משקין להדדי אינו חיבור וצריך שידחקו זה את זה דהוי כמו נשיכה באוכלין ונראה ראיה לזה מדאמרינן פ"ב דטבול יום חבית שנקבה ונגע טבול יום רי"א מפיה ומשוליה טמאה מן הצדדין מכאן ומכאן טהורה וכתב הר"ש ז"ל דמפיה הואיל וכל היין של מטה נעשה בסיס לעליון הוי חיבור ומשוליה נמי הואיל וכל היין נמשך אחר הנקב הוי חיבור אבל נקבה מצדיה מכאן ומכאן טהורה ע"ש ואף שנוגעין בהשאר לא הוי חיבור דבעינן או שיהיו בסיס או שימשך אחריו ונראה דזהו

נמי מה דקי"ל דניצוק לא הוי חיבור ואף דאיכא נגיעה דכל הטפות נוגעות זו בזו לא הוי חיבור דנגיעה בלבד אינו חיבור אף במשקין וזה נראה ג"כ ממה דאמרינן בנדה (י"ז) שלג אינו לא אוכל ולא משקה חישב עליו למשקין מטמא טומאת משקין נטמא מקצתו לא נטמא כולו נטהר מקצתו נטהר כולו היינו כשהשיקו במקוה וכתב הר"ש ז"ל פ"ג דטהרות מ"ב תימה דלהקל הוי חיבור ולהחמיר לא הוי חיבור ותי' דלענין השקה כיון דשלג מעלה את המקוה א"כ נמצא דכשהושק מקצתו למקוה כהושק כולו שהרי כולו נוגע זה בזה כו' ע"ש א"כ לענין טומאה אין נגיעה חיבור ואף דשלג מטמא מדין משקין ולא מדין אוכלין ומוכח דאף במשקין אין נגיעה חיבור ובשלג הוי נגיעה בלבד ואין החלקים דוחקין ואין נמשכים זה אחר זה ובזה אתי שפיר ג"כ מה שהעלו התוס' בגיטין (ט"ז) בסוף דבריהם דניצוק וקטפרס הוי חיבור למקוה ע"ש והטעם כיון דחזינן דשלג מעלה את המקוה וכשרה מקוה כולה משלג ואף דבשלג ליכא חיבור כ"א נגיעה א"כ ע"כ במקוה סגי חיבור של נגיעה א"כ ה"ה בניצוק וקטפרס דאיכא נגיעה שהטפין נוגעין זו בזו ובזה אתי שפיר ג"כ פלוגתא דריב"נ ורבנן בטבול יום פ"ב מ"ה בשמן שהוא צף ע"ג היין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא השמן ריב"נ אומר שניהן חבור זה לזה ובשבת (ק') בהנחת שמן ע"ג היין אי חשיב הנחה לענין שבת תלינן בפלוגתא דריב"נ ורבנן ע"ש ולכאורה מה זה דומה לעניני שבת אך לפמ"ש הר"ש ז"ל גבי חבית שנקבה מפיה ומשוליה דלזה שיהי' חיבור לטומאה בעינן או שיהיה בסיס לחברו או שימשך אחריו א"כ הכא בשמן צף ע"ג היין ונגע בשמן שיפסול את היין בעינן שיהיה היין בסיס לו היינו אי חשיב הנחה עליו א"כ בשבת דבעינן ג"כ הנחה א"כ דמיין להדדי, והנה רבנן פליגי רק אם נגע בשמן לא פסל את היין אבל בנגע ביין לא פליגי על ריב"נ דשניהם חיבור זה לזה והטעם משום כמו התם בחבית שנקבה ונגע בשוליה דהכל טמא ומשום דהעליון נמשך אחריו דכל שנגע בתחתון אין החיבור משום בסיס אלא משום שהעליון נמשך אחריו א"כ ה"נ בשמן צף ע"ג היין ונגע בתחתון כיון דהשמן נמשך אחריו הוי חיבור ואע"ג דבחבית שנקבה מצדיה פליגי רבנן על ר"י וס"ל אף בנגע מצדיה הכל טמא צ"ל דס"ל דאף מצדיה הוי בסיס:

ונראה דכמו דלקולא איכא חילוק במשקין בין הטפות רק נוגעות זו בזו ובין נמשכין זא"ז שאז הן כגוף אחד ואי איכא רק נגיעה אין נגיעת מקצתו בטומאה מטמא את כולו ה"נ להפך לענין מגע בית הסתרים דקי"ל באוכלין דאין מגע בית הסתרים שמיה מגע נראה דה"נ במשקין דאם המשקין הם באופן שהן גוף אחד ורק מקצתו הוא טמא לא אמרינן שנטמא השאר משום שמקצת המשקה הטהור נוגע בהטמא ונטמא דגם במשקין חשיב

כל המשקה כגוף אחד כמו באוכלין והוי מגע בית הסתרים ונראה ראיה לזה דבמשקין שייך ג"כ מגע בית הסתרים דאמרינן פ"ג דטהרות הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי אלו תחלה קרשו ה"א שניים חזרו ונמחו כביצה מכוון טהור כו' והקשה הר"ש ז"ל וכי טומאה שבהן להיכן הלכה כדמקשינן בפסחים (ל"ג) ותי' דהאי טהור הוא רק טהור מדין משקה שהוא תחלה אבל נשארו שניים כמו קודם ע"ש וקשה טובא כיון דהן עתה משקין כשנמחו נהי דכשנעשו משקה לא קבלו טומאה חדשה כיון דהיה כביצה מכוון מ"מ כיון דנשארו שניים כמו שהיו קודם כמ"ש הר"ש ז"ל וקי"ל דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה דשני עושה משקין תחלה א"כ עתה כשהם שניים הרי מקצת משקין נוגעין זו בזו א"כ יעשו תחלה ולפ"ז כיון שהוא משקה אחד חשיב נגיעת בית הסתרים, והנה בפסחים (י"ח) גבי פרה ששתתה מי חטאת דבטלו במעיה פרכינן נהי דבטלו מטומאה חמורה טומאה קלה מיהא נטמאו וכתב רש"י ז"ל דטומאה קלה הוא דנטמאו מחמת עצמן דאין נגיעה גדולה ממה שהן נוגעין בעצמן והו"ל משקין שנגעו במי חטאת אך התוס' שם כתבו דהאי טומאה קלה הוא משום דסופן לטמא טומאה חמורה משום מי חטאת וכמו כל סופו לטמא ט"ח די"ל טומאה קלה והקשו כיון דבטלה הטומאה חמורה בטלה נמי הקלה ע"ש ונראה דזה דלא כתבו הטעם דמקצת המשקין נוגעין במקצתו השני וא"כ נטמא משום נגיעה במי חטאת ולא תקשה קושית התוס' הוא משום דהוי מגע בית הסתרים ורש"י ז"ל דפי' משום נגיעה בעצמן ולא פי' משום סופן לטמא ט"ח נראה דס"ל דבמשקין ל"ש כלל סופו לטמא ט"ח דלא אשכחן זה רק באוכלין דנפקא לן מדתני דבי ר"י מה זרעים כו' והלימוד הוא רק באוכלין ולא במשקין והנה מרש"י ז"ל יש להוכיח דס"ל דטומאת בית הסתרים ל"ש במשקין:

והנה יש לעיין בשלג דנטמא מקצתו אמאי לא נטמא כולו הא הפרידות של שלג נוגעות זו בזו כמ"ש הר"ש דמש"ה מהני בהו השקה א"כ נהי דאינו חיבור זה לזה מ"מ הפרידה שנטמאה תטמא הפרידה שהיא נוגעת בה מדין נגיעה וכן כולן דהא אין מונין במשקין וכן בניצוק כשניגע הטמא במקצתו אמאי לא נטמא כולו משום נגיעה דכל הטפות נוגעות ומטמאות זו את זו והכא ל"ש מגע בית הסתרים דהא שלג וניצוק לא חשיבי גוף אחד דהא אינו חיבור זה לזה בשלמא להשיטות דלטומאת משקין בעינן רביעית שפיר דבכל טפה ליכא רביעית א"כ אי אפשר לה לטמא הטפה השניה אך לכל השיטות דלא בעינן רביעית קשה, והנה הר"ש ז"ל טהרות פ"א מ"ט נסתפק אי במשקין בעינן טופח להטפיח או סגי בטופח לחודא אך ברפ"ג שם כתב בפשיטות דבעינן דוקא טופח להטפיח ע"ש ונראה לומר אף אי בעינן טופח להטפיח הוא רק לטמא אחרים דכל

לטמא אחרים בעינן שיעורא וכמו באוכלין דלטמא אחרים בעינן כביצה אבל לטומאת עצמן לא בעינן שיעורא דאף לאוכלין טומאת עצמן הוא בכ"ש מדאורייתא או מדרבנן וכן להשיטות דבמשקין בעינן רביעית הוא ג"כ לטמא אחרים כמ"ש תוס' פסחים (י"ד) וטופח לחוד הוא ג"כ משקה רק בעינן שיעורא דטופח להטפיח וזה שייך רק לטמא אחרים דבעינן שיעורא ומש"ה בשלג אין כל פרידה מטמאת את חברתה מדין נגיעה דלטמא אחרים בעינן טופח להטפיח ובכל פרידה ליכא שיעור דטופח להטפיח ואע"ג דהפרידה שנוגעת בהטומאה נטמאה דהא אמרינן נטמא מקצתו לא נטמא כולו הא מקצתו נטמא אבל לטמא אחרים בעינן שיעורא וכן הוא נמי בניצוק דבכל טפה ליכא שיעור דטופח להטפיח ואינה מטמאת את חברתה:

ד

ידות האוכלין נתרבו להכניס הטומאה ולהוציא ושומר גם לצרף ובחולין (קי"ח) פליגי אי יש יד לפחות מכזית ופי' רש"י ז"ל שאותו הפחות מכזית היה עם כביצה אוכלין והתוס' כתבו דנגיעה אינו חיבור רק מיירי שהפחות מכזית היה מחובר עם כביצה אוכלין רק הוא יד אך להפחות מכזית דאם היה מגביה היד היה עולה עמו רק הפחות מכזית ע"ש, והנה מזה יוצא דבר חדש דאע"ג שהוא יד לפחות מכזית מ"מ מכנסת טומאה לכל הכביצה אוכלין אעפ"י שאינו יד להם ומשום כיון שהוא יד למקצתו מכניס טומאה לאותו מקצת וכיון דאותו מקצת מחובר עם אוכלין אחרים עוברת הטומאה מזו לזו והנה לפ"ז נכנסת הטומאה ע"י ב' דינים של חיבור, ובזה יש ליישב קושית התי"ט טהרות פ"א מ"ב דאמרינן שם בנבלת עוף הטהור דהכנפים והנוצה מיטמאות ומטמאות ופי' הר"ש והרע"ב ז"ל שם דהיינו אם נגע שרץ בהכנפים והנוצה מתטמאות מדין יד והקשה התי"ט ל"ל נגיעת שרץ הא נבלת עוף הטהור א"צ לא הכשר מים ולא הכשר שרץ דסופה לטמא ט"ח ע"ש ולפ"ז איכא נפקותא אם נצטרף נבלת עוף טהור עם אוכלין אחרים לכביצה ונעשה חיבור עמהם ונגע שרץ בהכנפים והנוצה דנכנסת הטומאה להאוכלין שנצטרפו עמהם ואף שהכנפים והנוצה הוא יד רק להנבלה ולא לשאר האוכלין לא איכפת לן בזה וכמ"ש בתוס', והנה בחולין (קי"ט) גבי שני שומרים מהו שיצטרפו אמרינן ת"ש ראב"ע מטהר בשל פול ומטמא בשל קטנית מפני שרוצה במשמושן וכתב רש"י ז"ל דקס"ד דב' וג' שרביטין מצטרפין לכביצה עם האוכלין אלמא ב' שומרין מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהם ובגמרא דחינן ואמרינן בקולחא ומשום יד וכתב רש"י ז"ל משום דהוי יד לכלהו שרביטין ע"ש ויש לעיין ל"ל משום דהוי יד לכלהו שרביטין אף אם היה יד רק לשרביט אחד סגי כיון שיחד יש באוכלין כביצה ומצטרפין האוכלין זה עם זה דאם אין

מצטרפין מאי מהני שהוא יד לכלהו שרביטין הא אין יד מהני לצרף א"כ אפילו אם אינו יד אלא לשרביט אחד ג"כ מכניס טומאה לכלהו וכמו ביש יד לפחות מכזית אם הפחות מכזית הוא עם אוכלין אחרים מכניס טומאה לכולן ונראה דאוכלין שבכל השרביטין אף שמצטרפין לכביצה אין זה חיבור גמור רק הוי כמו אוכל פרוד דהוי חיבור להצטרף לכביצה ולא הוי חיבור לענין שהנוגע בפרידה יהא חשיב כנוגע בכל הפרידות כדאמרינן בעדיות ועיין ברמב"ם וראב"ד ז"ל פ"ו מהל' ט"א הי"ז דבעינן שיגע בכל הפרידות ע"ש א"כ הכא בעינן שיהא יד לכולהו שרביטין ואז מכניס טומאה לכלהו מדין יד והוי כנגיעה בכל השרביטין אבל אם אין יד רק לשרביט אחד אין הטומאה עוברת משרביט לשרביט דאינן גוף אחד שיעבור הטומאה מזו לזו דרק להצטרף לשיעור כביצה חשיבי חיבור אבל היכא שהן חיבור גמור סגי אם הוא יד רק למקצתו:

איבעיא לן בחולין (קכ"ח) המשתחוה לחצי דלעת מהו שתעשה יד לחברתה ופי' רש"י ז"ל דהיינו דהחצי שהשתחוה יעשה יד להחצי השני לעיולי לה טומאת אוכלין ונהי דטומאה יוצאה לה מגופה היינו טומאת עכו"ם האי טומאה מדרבנן והאיבעיא לענין טומאה דאורייתא לקבל טומאה מן השרץ להביאה לחברתה להיות חברתה ראשונה כאילו נגעה עצמה בטומאה שניה לטומאה פשיטא לן דלא הויא ההיא חברתה שהרי זו לא קבלה טומאה לעצמה ע"ש וזה דדחקו לרש"י לאוקמא דהאיבעיא הוא רק לענין דאורייתא ולא כתב דנ"מ אף מדרבנן ואף דהחצי דלעת שהשתחוה י"ל טומאת עכו"ם מ"מ בשביל האי טומאה לא נטמאה חצי השני משום דהוי מגע בית הסתרים נראה משום דבעי רש"י ז"ל לאוקמא אף למ"ד חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי והיינו היכא דמקצתו אסור ומקצתו מותר דעומד לחתוך אמרינן כמאן דחתוך וכמ"ש תוס' חולין ע"ג וה"נ הרי חציו אסור בשביל עכו"ם וחציו מותר א"כ ליטמא החצי דלעת השני מדין מגע שנגע בהחצי שהשתחוה וזה דלא כתב דנ"מ ג"כ מדרבנן וכגון דליכא בהחצי שהשתחוה כזית דשיעור עכו"ם לטומאה הוא כזית משום דא"כ החצי השני ג"כ אין בו כזית דהא מיירי שהשתחוה לחצי א"כ תלוי האיבעיא בפלוגתא אם יש יד לפחות מכזית, והנה בזה יש לעיין מ"ש רש"י ז"ל דהחצי השני שניה לטומאה ודאי לא הוי שהרי זו לא קבלה טומאה לעצמה תי"ל כיון דהכא מיירי לענין דאורייתא א"כ אפילו אי קבלה חברתה טומאה לעצמה ג"כ אי אפשר לזו להיות שניה דהא אין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא:

הקשו התוס' חולין (קי"ז ע"ב) על ההיא דפסחים בענבים שנטמאו דאמרינן דורכן פחות פחות מכביצה דקסבר משקין מפקד פקודי ואמאי לא נטמאו המשקין בנגיעת הקליפה משום שומר ע"ש ונראה לומר דל"ש ידות ושומרין במשקין כלל דדין ידות ושומרין הוא

רק דאף שאין ראוין לאכילה חשיבי כמו ראוין ידות לענין להכניס ולהוציא ושומר אף להצטרף וכמ"ש התוס' חולין (קכ"ח ע"א) ד"ה בהמה ושם ד"ה הרי דאם דבר אחר גורם להיד שלא היה מקבל טומאה אפילו אם היה ראוי לאכילה כגון אם היה היד איסורי הנאה לר"ש דבעינן אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים לא מהני אף מדין יד ע"ש דדין יד מהני רק לשוויי מה שאינו ראוי לאכילה כראוי לאכילה ומתטמא יחד עם האוכל דהוי כהאוכל עצמו והכא בענבים דמשקין מפקד פקודי הזג בלא"ה ראוי לאכילה אלא דאינו משקה א"כ מה שהזג הוא שומר למשקה אי אפשר להיות עליו שם משקה דדין יד ושומר עושה רק מה שאינו ראוי לאכילה כראוי לאכילה יד להכניס ולהוציא הטומאה ושומר אף לצרף ואוכל אי אפשר להיות משקה ומש"ה ל"ש יד ושומר למשקין וכן אמרינן להדיא בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ב דטבול יום חומר באוכלין מה שאין במשקין שהאוכלין י"ל ידות משא"כ במשקין ע"ש וזה דלא חשיב ג"כ שומרין נראה משום דשומר הוא להצטרף וזה ל"ש במשקין לפמ"ש רוב הראשונים ז"ל דמשקין מטמאין בכ"ש א"כ ל"ש בהן צירוף ושומר במשקין הוא ג"כ רק מדין יד להכניס ולהוציא ואין ידות במשקין:

סימן מה - ידים מסואבות

א

גרסינן בחולין (ל"ג) השוחט בהמה וחיה ועוף ולא יצא מהם דם כו' ונאכלין בידים מסואבות ושמעינן מכל הסוגיא שם דידים פוסלות את הקדש ואת התרומה ואת חולין שנעשו ע"ט קדש וע"ט תרומה ע"ש תו גרסינן בפ"ב דטבול יום קדרה שהיא מלאה משקין נגע בה טבול יום כו' ואם היה משקה חולין הכל טהור ואם היו ידיו מסואבות הכל טמא ע"ש ושמעינן מזה דידים מסואבות מטמאין משקה חולין:

והנה הרמב"ם ז"ל בפה"מ בהקדמתו למס' ידים יצא לידון בדבר החדש וכתב דסתם ידים פוסלין רק את התרומה אבל משקין של חולין אין מטמאין אא"כ ודאי נטמאו ידיו ע"ש והנה בפ"ו מהל' ברכות כתב הרמב"ם ז"ל כל האוכל פת שמברכין עליו המוציא צריך נט"י ואעפ"י שהוא פת חולין ואעפ"י שאין ידיו מלוכלכות ואינו יודע להם טומאה לא יאכל עד שיטול שתי ידיו וכן כל שטבולו במשקה צריך נט"י תחלה ע"ש א"כ אף סתם ידים צריכים נטילה לפת של חולין ולטבולו במשקה וכ"כ להדיא בהקדמתו שם וצ"ל דאכילה שאני שהוא משום סרך תרומה וכיון דלתרומה סתם ידים טמאים ה"נ לאכילה דפת של חולין ומזה שכתב הרמב"ם ז"ל וכן דבר שטבולו במשקה מוכח דס"ל כפי' הקונטרס בפסחים (קט"ו) דזה דטבולו במשקה צריך נטילה הוא משום אכילה דהוי

כמו נהמא ע"ש א"כ הוי נמי משום סרך תרומה דאי כהתוס' שכתבו שם דטבולו במשקה דצריך נטילה הוא רק שמא יגע במשקין וידים מטמאין את המשקין להיות תחלה א"כ להרמב"ם ז"ל דאין סתם ידים מטמאין משקין חולין איך כתב דלטבולו במשקה אף סתם ידים צריך נטילה:

כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' חו"מ בסדר של עה"פ ז"ל סדר עשיית מצות אלו בליל ט"ו כך הוא בתחלה מוזגין כוס לכ"א ומברך בפה"ג כו' ושותה ואח"כ מברך על נט"י ונוטל ידיו כו' מתחיל ומברך בפה"א ולוקח ירק ומטבל כו' ואח"כ מברך על נט"י ונוטל ידיו שניים כו' ויש לעיין אמאי לא קא חשיב שיטול ג"כ ידו אחת קודם שתיית כוס הראשון דהא אמרינן בברכות (מ"ג) כיצד סדר הסבה הביאו להם יין כ"א נוטל ידו אחת ונראה דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה אזיל דהטעם דצריך ליטול ידו אחת כתבו התוס' פסחים (קט"ו) הוא שלא יטמא היין בנגיעתו ויפסול גופו בשתיית משקין טמאים ע"ש א"כ הרמב"ם ז"ל דס"ל דאין סתם ידים מטמאין משקין חולין וההיא דפ"ח מהל' חו"מ בסדר של עה"פ לא מיירי במי שיודע שנגעו ידיו בטומאה אלא בסתם בנ"א דידיהם אינן אלא סתם ידים ומש"ה א"צ נטילה קודם שתיית הכוס:

אך בזה יש לעיין על הרמב"ם ז"ל בסדר עה"פ שכתב ואח"כ מברך על נט"י ונוטל ידיו שניה כו' ומברך המוציא כו' ואח"כ מברך על אכילת הזבח ואוכל בשר חגיגת י"ד ומברך על אכילת פסח ואוכל מגופו של פסח כו' ע"ש ויש לעיין הא נטילה לא מהני לקדשים וצריך דוקא טבילה ואמאי לא קאמר שקודם אכילת הזבח והפסח מטביל ידיו במקוה של מ' סאה, והנה אפשר היה לומר דזה דלקדש מטבילין הוא דוקא בנטמאו ידיו ודאי ולא בסתם ידים ובירושלמי חגיגה פ"ב הלכה ה' אמרינן כן לחד תירוצא ולאידך תירוצא שם אף סתם ידים צריכים טבילה לקדש ע"ש אך הרמב"ם ז"ל בהקדמתו למס' ידים כתב להדיא דאף סתם ידים שאינו יודע אם נטמאו צריכים טבילה לקדש ע"ש וצ"ע:

והנה ז"ש הרמב"ם ז"ל דסתם ידים פוסלין את התרומה ואין מטמאין משקין חולין ואף דקיי"ל דכל הפוסל את התרומה מטמא משקה חולין להיות תחילה צ"ל להרמב"ם ז"ל דהאי כללא הוא רק למדרגת הטומאה שמודרגה בטומאה כזו שהיא ראויה לפסול את התרומה כגון שני לטומאה מטמא משקה חולין אבל הכא סתם ידים טהורות לגמרי לחולין והנה בזה ג"כ הרמב"ם ז"ל לשיטתיה אזיל דהתוס' חגיגה (י"ח ע"ב) ד"ה כיון כתבו דאם נטל ידיו לשם חולין לא פסל תרומה בנגיעתו דאי פסל א"כ אי"ל אדם אף חבר אוכל חולין בטהרה שלא יטמא משקין משום דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין חולין להיות תחלה ע"ש, והנה הרמב"ם ז"ל בפה"מ שלהי זבין כתב וכל מי שנגע

בתרומה בידיו פסלה ואעפ"י שלא ידע שיש בידו טומאה עד שיטול ידיו לשם תרומה ע"ש וס"ל שאם נטל ידיו שלא לשם תרומה פוסל את התרומה וא"כ קשה קושית התוס' איך משכחת לה חולין בטהרה דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין חולין להיות תחלה ומוכח ג"כ דהרמב"ם ז"ל ס"ל דזה דוקא במדרגת הטומאה אבל הכא שלא נטל לשם תרומה אלא לשם חולין לגבי חולין ידיו טהורות לגמרי ל"ש בזה כל הפוסל את התרומה כו':

והנה בשטת הרמב"ם ז"ל מתיישבים דברי רש"י ז"ל (עירובין צ"ט) גבי היה אוכל דבלה בידים מסואבות והכניס ידו לתוך פיו ליטול צרור ר"מ מטמא כו' וכתב רש"י ז"ל דמיירי בדבלה של תרומה והוכשרה ברוק שבפיו ונטמאה בידיו והתוס' שם הקשו על רש"י ז"ל דאף בדבלה של חולין כן דהרוק שהוא משקה נטמא בידיו ונעשו תחלה וחוזר ומטמא הדבלה של חולין ע"ש ולפי שטת הרמב"ם ז"ל אתי שפיר דבההיא דהיה אוכל דבלה בידים מסואבות פי' רש"י ז"ל שם דהיינו בסתם ידים שלא נטלו ע"ש וסתם ידים אין מטמאין משקין חולין א"כ לא נטמא הרוק וע"כ מיירי בדבלה של תרומה והוכשרה ברוק ונטמאת בסתם ידים:

אמרינן בברכות (נ"ב) בש"א נוטלין לידים ואח"כ מוזגין את הכוס ובה"א מוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים ואמרינן שם מ"ט דב"ש דאם ימזוג תחילה שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידיו ויחזרו ויטמאו את הכוס דאסור להשתמש בכוס שנטמא אחוריו משום ניצוצות וב"ה לא חיישי לניצוצות ומש"ה מוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים ד"א משום תכף לנט"י סעודה ואמרינן מאי ד"א ה"ק להו ב"ה לב"ש לדידכו דאמריתו אסור להשתמש בכוס שאחוריו טמאים דגזרינן משום ניצוצות אפ"ה הא עדיפא דתכף לנט"י סעודה ע"ש, והנה התוס' פסחים (ק"ו ע"ב) הקשו לפי מה דמסקינן שם דקידוש לא הוי היסח הדעת בנטילה הא אמרינן בפ' א"ד לב"ה דמוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים ומפרש טעמא משום דתכף לנט"י סעודה וכי מזיגת הכוס הוי טפי היסח הדעת מקידוש ותי' דשאני מזיגת הכוס שהוא בחמין וצריך דקדוק שלא יחסיר ולא יותיר והוי טפי היסח מקידוש ע"ש, והנה יש לעיין כיון דטעמא דתכף לנט"י סעודה הוא משום היסח הדעת איך קאמרי להו ב"ה לב"ש לדידכו דאמריתו אסור להשתמש בכוס שאחוריו טמא משום ניצוצות אפ"ה הא עדיפא דתכף לנט"י סעודה הא לב"ש דאסור להשתמש בכוס שאחוריו טמא וס"ל דצריך ליטול תחילה קודם מזיגה דאם לא יטול תחילה יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידיו ויחזרו ויטמאו את הכוס א"כ למזיגה צריך נטילה א"כ אמאי הוי היסח הדעת בנטילה נהי דמזיגה צריך דקדוק מ"מ

לעולם כשמוזג את הכוס בידים טהורות אמאי לא נטמא הכוס דהא הוי היסח הדעת מידיו כיון דצריך דקדוק וע"כ כיון דלזה גופא צריך ידים טהורות אין זה היסח הדעת מידיו א"כ אמאי הוי המזיגה היסח הדעת בידיו לסעודה הא לזה גופא צריך נט"י כמו לסעודה ולהרמב"ם ז"ל אתי שפיר דאין סתם ידים מטמאין משקין חולין אבל לפת סתם ידים צריך נטילה א"כ לעולם במזיגת הכוס הוי היסח הדעת מידיו רק הכוס לא נטמא דהיסח הדעת עושה רק סתם ידים וסתם ידים אין מטמאין משקין שאחורי הכוס ולא נטמא הכוס אבל לסעודה דהיסח הדעת פוסל בידיו משום דהו"ל סתם ידים הוי המזיגה היסח הדעת דא"צ לשמור ידיו בשביל מזיגת הכוס ומסח דעתיה:

ובעיקר טומאת סתם ידים נראה אף דאמרינן משום ידים עסקניות הן אין זה טומאת ספק דחיישינן שמא נטמאו ידיו אלא טומאת ודאי היא דרבנן גזרו טומאת ודאי על סתם ידים שלא שמרן וידים עסקניות הן הוא רק הטעם דמשום זה גזרו על סתם ידים אבל לאחר שגזרו הוי טומאה ודאית וראיה לזה דאמרינן בפ"ק דשבת דידים תחילת גזירתן לשריפה וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' אבה"ט ה"ח דעל סתם ידים שורפין את התרומה ע"ש ואי סתם ידים הוא משום חשש שמא נטמאו א"כ לחשבינהו בהדי ו' ספיקות ששורפין את התרומה וכמו ספק בגדי ע"ה דטמאים משום ספק שמא נטמאו, ועוד אי סתם ידים הוא מדין ספק אמאי מברכין על נטילתן הא ספק דדבריהם לא בעי ברוכי וכמו דמאי דאין מברכין על הפרשתו משום דחכמים חששו שמא אינו מעושר והצריכו לעשר אינו טעון ברכה כדאמרינן בשבת (כ"ג) ה"נ חכמים חששו שמא נטמאו ידיו והצריכוהו לנטול ואמאי מברכין עליהם ומוכח דאין זה משום חשש שמא נטמאו רק דרבנן גזרו ודאי טומאה על סתם ידים, עוד נראה להביא ראיה מהירושלמי חגיגה פ"ב ה"ה דמקשינן שם על הא דתניא הנוטל ידיו למקדש צריך ליטול מי רביעית היינו לאכילת קדש הא לקדש צריך טבילה ומשנינן שם בחד תירוצא דכאן בידים טמאות וכאן בסתם ידים דסתם ידים סגי בנטילה אף לקדש ע"ש ואי נימא דגזירה דסתם ידים היה רק לחוש שמא נטמאו א"כ מאי מהני נטילה לסתם ידים דמ"נ אם נטמאו כיון דלקדש אין טומאת ידים מסתלקת אלא בטבילה ולא בנטילה א"כ מאי מהני שנוטל וע"כ דאין סתם ידים חששא שמא נטמאו אלא היתה גזירה מיוחדה ורבנן הטילו טומאה על סתם ידים ולזו הטומאה מהני נטילה:

ב

כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר טהרות דאף דידים מטמאין משקין של חולין אותן המשקין אין מטמאין אוכלין של חולין כ"א של תרומה וכ"כ בפה"מ שלהי זבין דמשקין

הבאים מחמת ידים אין מטמאין חולין כ"א תרומה ע"ש ולפ"ז הנ"מ בין סתם ידים לידים טמאות הוא דסתם ידים אין מטמאין כלל משקין של חולין וידים טמאות מטמאות משקין חולין רק על מנת לטמא תרומה, והנה בעירובין (צ"ט) באוכל דבלה בידים מסואבות והכניס ידו לתוך פיו ליטול צרור ר"מ מטמא פי' רש"י ז"ל דמיירי בדבלה של תרומה והוכשרה ברוק שבפיו ונטמאת ע"י נגיעת ידיו והתוס' כתבו דמיירי בדבלה של חולין והרוק נטמא ע"י ידיו וחזר וטימא את הדבלה והרמב"ם ז"ל כלים פ"ח מ"י פי' חדא כרש"י ז"ל וחדא כתוס' דהיינו שנטמא הרוק שבתוך פיו ע"י ידיו וחזר הרוק וטימא את הדבלה ומ"מ כתב שם דמיירי דוקא בדבלה של תרומה ע"ש ומשום דלשיטתיה אזיל דמשקין הבאים מחמת ידים אין מטמאין רק תרומה א"כ ע"כ מיירי בדבלה של תרומה ובמכשירין פ"ו מ"ג אמרינן כל הביצים בחזקת טהרה חוץ משל מוכרי משקה וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ כשהן הביצים אצל מוכרי משקה יגעו בהם וידיהם בלולות במשקה לפי שהן סומכין על קליפתן וכשנגע בהן טמא טימא המשקה אשר עליה והיא מטמא אותך בקליפתן ע"ש ולמה כתב שיגע אח"כ הטמא בהמשקה תי"ל משום ידים עצמן כיון שהן בלולות במשקה נטמא המשקה מחמת הידים ומטמא את הביצים ומשום דס"ל להרמב"ם ז"ל דאין משקין הבאים מחמת ידים מטמאין חולין וכיון דביצה בתרומה ליכא הוצרך לזה שאח"כ יגע הטמא בהמשקין:

כתב הרמב"ם ז"ל בפי"א מהל' מקוואות דמים שניים צריך רק לתרומה ולא לחולין ונראה דהטעם הוא משום דמים שניים הם לטהר את המים הראשונים שנטמאו מחמת ידיו וכיון דמשקין הבאים מחמת ידים מטמאין רק תרומה ולא חולין מש"ה צריך מים שניים רק לתרומה ולא לחולין עוד כתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' אבה"ט דמשקין הבאין מחמת ידים אין מטמאין כלים ע"ש וזהו ג"כ משום דס"ל דמשקין הבאין מחמת ידים אין מטמאין רק תרומה א"כ כ"ש כלים דאין מטמאין, והנה הראב"ד ז"ל הקשה שם על הרמב"ם ז"ל משמעתתא דאלו דברים דאמרינן שם לב"ש דנוטלין לידים ואח"כ מוזגין את הכוס דשמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידיו ויחזרו ויטמאו את הכוס ומוכח דמשקין הבאין מחמת ידים מטמאין כלים והלח"מ פ"ז ה"ב כתב דהרמב"ם ז"ל סותר דברי עצמו מה שפי' בפכ"ה דכלים אההיא דתנן רמ"א לידים הטמאות והטהורות ע"ש היינו דאמרינן במתני' שם כל הכלים י"ל אחורים ותוך וי"ל בית צביעה רמ"א לידים הטמאות והטהורות ופי' הרמב"ם ז"ל בפה"מ ר"ל כי כאשר היתה ידו טמאה והחזיקו בכלי בבית צביעתו נטמאו המשקין שבבית צביעתו ונטמאה בית צביעתו בלא ספק מפני אלו המשקין הנה אחורי הכלי לא תטמא כו' עכ"ל ומבואר דבית צביעתו נטמאת

מחמת משקין הבאים מחמת ידים רק דאחורי הכלי לא נטמאו דאחורים ובית צביעה חלוקין זה מזה אלמא משקין הבאין מחמת ידים מטמאין כלי, והנה הכ"מ בפ"ז הביא בשם מהר"י קורקוס דמקור הרמב"ם ז"ל מהירושלמי פ' חומר בקדש דאמרינן שם היו ידיו טמאות ואחורי הכוס טהורים משקה לחוץ ע"ג הכוס ואחזו בבית צביעתו פשיטא שאין משקה מיטמא מן היד לטמא את הכוס ע"ש ותמוה לי מאי ראיה משם הא זהו ממש כמתני' דפכ"ה דכלים והוא ג"כ בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שם והיינו דלידים טמאות חלוק בית הצביעה מאחורי הכלי וכשאוחזו בבית צביעתו נטמא רק בית צביעתו ע"י המשקין ולא אחורי הכוס אבל בית צביעתו נטמא א"כ אדרבה הוי ראיה להפך דהא בית צביעתו נטמא בהמשקין, והנה הרמב"ם ז"ל בעצמו בפתיחתו לסדר טהרות הביא ראיה זו וכתב ובגמרא חגיגה דירושלמי אמרו פשיטא שאין משקה מיטמא מן היד לטמא את הכוס עכ"ל ולא הביא כלל דמיירי שאחזו בבית צביעתו ונראה דגרסא אחרת היתה להרמב"ם ז"ל בהירושלמי ומיירי התם באחזו באחורי הכוס עצמן:

והנה בטעם הרמב"ם ז"ל נראה דס"ל דכל טומאת ידים הוא רק לתרומה ולא לחולין וכדאמרינן בשבת שלמה גזר לקדשים ואתו אינהו וגזור אף לתרומה וזה דידים מטמאין משקין חולין הוא ג"כ רק ע"מ לטמא את התרומה כי יש מעלות שהם רק בקדש ובתרומה עצמה ויש שהן לצורך תרומה וקדש וכמו מעל"ע שבנדה דאמרינן בפ"ק דנדה שהוא רק לקדש ואיכא למ"ד שהוא אף לתרומה אבל לחולין לכ"ע לא ואמרינן שם דמעל"ע שבנדה מטמא כ"ח המוקף צמיד פתיל והיינו שאם יגעו אלו בקדש או בתרומה יטמאו וכן כל הנך מעלות דפ' חומר בקדש דאחוריים ותוך ובית צביטה לתרומה ולא לקדש היינו שאם נטמאו אחוריו נטמא תוכו לענין שאם יגעו אח"כ בקדש יטמאו וה"נ ידים מטמאין משקין חולין לענין שאם יגעו בתרומה יפסלו וזה דאין ידים מטמאין אוכלין חולין ע"מ לטמא תרומה הוא משום דהידים שניים וליכא שלישי בחולין א"כ אינו שייך שיטמאו אוכלי חולין אפילו ע"מ לטמא אח"כ תרומה אבל משקין דנעשין תחלה לעולם ע"י שני רק דלחולין ליכא טומאת ידים כלל וכטהרה חשיבי לחולין מ"מ מתטמאות ע"מ לטמא אח"כ תרומה דלצורך תרומה הידים הן טמאות והוי כשאר שני שמטמא משקין חולין וכן מעל"ע שבנדה שהיא אב הטומאה ומטמא כלים רק טומאתה רק לקדש או לתרומה ולא לחולין דלחולין היא טהרה גמורה מ"מ מטמא כלי אף שהיא חולין ע"מ לטמא קדש או תרומה וזה דמשקין הבאים מחמת ידים אין מטמאין משקין או אוכלין אחרים של חולין אף ע"מ לחזור ולטמא תרומה הוא משום דרק מדרגה אחת גזרו לצורך תרומה וקדש ולא ב' מדרגות וכן בכל מעלות לצורך קדש כגון אחורים ותוך ובית צביטה

דאף דאם נטמא אחוריו נטמא תוכו לקדש מ"מ אין אותו התוך מטמא חולין אף ע"מ לטמא קדש וכן במעל"ע שבנדה דמטמא כ"ח המוקף צמיד פתיל אין אותו כלי מטמא כלי אחר אף ע"מ לטמא קדש דלצורך גזרו לצורך דצורך לא גזרו [ועיין מ"ש לעיל סי' מ'] וזה דאמרינן דמים ראשונים שיצאו חוץ לפרק כשחזרו חוזרין ומטמאין את הידים אלמא משקין הבאין מחמת ידים חוזרין ומטמאין את הידים ולאו דוקא היד של אותה נטילה דמשקין הבאין מחמת ידים מטמאין אף יד אחרת דזה דאמרינן בחגיגה דאין יד מטמאה את חברתה לתרומה הוא רק בנגובה אבל היתה בלולה במשקה מטמאת כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' אבה"ט הי"ב אלמא דמשקין הבאין מחמת ידים חוזרין ומטמאין את הידים ואע"ג דמשקין הבאין מחמת ידים אין מטמאין חולין אף ע"מ לטמא תרומה והכא משקין הבאין מחמת ידים מטמאין את הידים ע"מ לטמא תרומה הטעם הוא דכיון דכל טומאת ידים שייכא רק לתרומה ולקדש דלגבי עצמן אין נפ"מ בטומאתן דינן כתרומה עצמה ול"ד למשקין ואוכלין חולין ששייך טומאתן אף לגבי עצמן וזה מוכח ג"כ מדברי הרמב"ם ז"ל ממ"ש בפה"מ טהרות (פ"ב מ"ו) דאין רביעי בקדש אא"כ קבל טומאתו מן הקדש או מן התרומה אבל מן החולין לא ואפילו אם רק הראשון היה חולין והשני והשלישי קדש אין עושין רביעי בקדש וכ"כ רש"י ז"ל סוטה (ל' ע"א) ע"ש ומ"מ אמרינן בחגיגה דיד שהיא שניה מטמאת יד אחרת לעשות אותה שלישי לקדש והיינו שאם תגע בקדש יהיה רביעי כמ"ש הרמב"ם ז"ל פי"ב מהל' אבה"ט הי"ב ואמאי הא לעשות רביעי בקדש בעינן שכל הטומאות שבאה מכחן יהי' או קדש או תרומה והכא השני והשלישי הם ידים ומוכח דידים כיון דכל טומאתן שייכא רק לקדש או לתרומה דינן כקדש או כתרומה עצמה:

והנה זה דמשקין הבאין מחמת ידים אין מטמאין רק תרומה אין זה דוקא בידים דה"ה באוכל אוכלין טמאים ושותה משקין טמאים שנעשה גופו שני מטמא משקה חולין רק ע"מ לטמא תרומה ובזה אף הראב"ד ז"ל מודה וכמ"ש בפ"ח מהל' אבה"ט על הרמב"ם ז"ל שכתב שם באוכל אוכלין טמאים דאם נגע באוכלין עשאן שלישי ואם נגע במשקין אפילו חולין עשאן תחלה לטמא אוכלין ומשקין אבל לא לטמא כלים וכתב הראב"ד ז"ל אבל לא לטמא כלים ולא אפילו לטמא אוכלין של חולין שלא גזרו אלא לתרומה עכ"ל היינו דמשקין של חולין שנטמאו ואו מחמתו אין מטמאין רק אוכלין של תרומה לפי שלא גזרו אלא לתרומה ומ"מ מטמא הוא משקין של חולין והיינו ע"מ לטמא אוכלין של תרומה ולענין זה המשקין תחלה והכ"מ שם כתב דאף הרמב"ם ז"ל ס"ל כהראב"ד ז"ל בזה דמה שהמשקין מטמאין אוכלין ומשקין הוא רק של תרומה אלא

שלא פירש ע"ש והפי' הרא"ש ז"ל בפרה פ"ח מ"ז כתב דכל הנך שהן מי"ח דבר דהיינו אכל אוכלין טמאים כו' והבא ראשו ורובו במים שאובין כו' עושה משקין תחלה ע"מ לעשות שני בתרומה ע"ש ורק בתרומה ולא לחולין ומשום דלא גזרו אלא לתרומה, והנה ז"ש הרמב"ם ז"ל דמשקין מטמאין כלים והוא שיהיו אותן המשקין טמאין מחמת אב מאבות הטומאות בין של תורה בין של דבריהם אין הכוונה שיגעו המשקין עצמן בהאב דהא משקין שנגעו באוכלין שנגעו בשרץ ג"כ מטמאין כלים וכמ"ש הרמב"ם ז"ל כיון דהטומאה באה מחמת אב הטומאה של תורה או של ד"ס ולא אתי למעוטי רק ידים ואוכל אוכלין טמאים והבא ראשו ורובו במים שאובין כל הנך דגזרו עליהן בי"ח דבר וכמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ח ה"י ופ"ט ה"א דכל הנך לא גזרו רק לתרומה:

והנה מה שכתב הלח"מ דהרמב"ם ז"ל סותר דברי עצמו שכתב בפה"מ פכ"ה דכלים על ההיא דרמ"א לידים הטמאות והטהורות דהיינו שהמשקין נטמאו מידיו ומטמאין בית צביעתו של כוס אלמא משקין הבאין מחמת ידים מטמאין כלי ל"ק כלל דזה דאין משקין מחמת ידים מטמאין כלים הוא מחמת שאין משקין הבאין מחמת ידים מטמאין רק תרומה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר טהרות ומשום דידים לא גזרו אלא לתרומה אך זה רק אליבא דידן אבל ר"מ ס"ל בחולין (ל"ג) דיש ידים לחולין דידים ראשון לחולין ושניים לתרומה דאם הכניס ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות אף לחולין ואם הן רק שניות כגון שנגעו בראשון הן רק לתרומה ע"ש א"כ כיון דס"ל לר"מ דטומאת ידים הן לחולין כמו לתרומה וכשהן תחלה מטמאין חולין וכשהן שניים הוי כשאר שניים דלא מטמאין רק תרומה א"כ כיון דידים הם לחולין כמו לתרומה א"כ אף בידים שניות שנגעו במשקין הוי כמשקין שנגעו בשאר שני שמטמאין חולין ואף כלים כיון דידים הם אף לחולין:

ובשמעתתא דא"ד בפלוגתא דב"ש וב"ה דלב"ש נוטלין לידים ואח"כ מוזגין את הכוס שלא יטמאו משקין מחמת ידים ויחזרו ויטמאו את הכוס והקשה הראב"ד על הרמב"ם אלמא משקין הבאין מחמת ידים מטמאין כלי וב"ה פליגי התם רק משום דניצוצות לא שכיחא אבל בעיקר מודו נראה דג"כ ל"ק דהנה אמרינן בטהרות פ"י מ"ד הנותן מן הסלים ומן המשטיח של אדמה בש"א נותן בידים טהורות ואם נתן בידים טמאות טמאן דס"ל דהוכשרו ובה"א נותן בידים טמאות ומפריש תרומתו בטהרה דס"ל דלא הוכשרו והקשה הר"ש ז"ל שם אמאי לא יתן בידים טמאות כיון דמיירי הכא בחולין קודם שהפריש תרומה ואין ידים לחולין ותי' בחד תירוצא דס"ל כרשב"א דידים תחלות לחולין וכן תי' הרע"ב ז"ל שם ע"ש א"כ ס"ל לב"ש וב"ה דיש ידים לחולין דלב"ה זה דנותן בידים טמאות הוא רק משום דלא הוכשרו א"כ שפיר ס"ל בשמעתתא דא"ד דמשקין

הבאים מחמת ידים מטמאין כלים כשאר משקין טמאים ואנן לא קי"ל הכי וס"ל דאין ידים לחולין ומש"ה הרמב"ם ז"ל בפי"א מהל' ט"א ה"ד פסק בנותן מן הסלים דלא כב"ה דס"ל דנותן בידים טמאות משום שלא הוכשרו ואף לא כב"ש ופסק כהתוספתא דצריך ליקח מהן בידים טהורות כדי שלא יקח מהם הטמא ויטמאן עכ"ל היינו דצריך ליקח בידים טהורות לא מפני שידים טמאות מטמאות אותן דאין ידים לחולין ולא כב"ש דאמרי דאם נתן בידים טמאות טמאן אלא משום גזירה בעלמא שמא יקח מהם טמא מעליא ויטמאן דהוכשרו:

כתב הכ"מ פי"א דמקוואות על הרמב"ם ז"ל שכתב דמים שניים צריך רק לתרומה דמקורו מההיא דפ"ב דידים דתנן נטל את הראשונים למקום אחד והשניים למקום אחר ונפל ככר של תרומה על הראשונים טמא כו' ומדנקט ככר של תרומה מכלל דשל חולין טהור אלמא דאין מים ראשונים טמאים לחולין ע"ש אך אין זה כ"כ דיוק דהא כיוצא בו תנינן בפ"א דמקוואות במי גבאים שתה טמא ושתה טהור כו' נפל לתוכו ככר של תרומה אם הדיח טמא כו' והתם ע"כ לאו דוקא ככר של תרומה דאף של חולין נטמא שהרי המים טמאים וטעם הרמב"ם ז"ל הוא משום דלשיטתיה אזיל דאין משקין הבאין מחמת ידים מטמאין חולין כ"א תרומה:

ג

אמרינן בשבת (י"ד) דגזרו טומאה על סתם ידים משום דהידים עסקניות הן וכתב רש"י ז"ל ונוגעין בבשרו ובמקום הטנופת וגנאי הוא לתרומה ורבותינו מפרשים חיישינן שמא נגעו ידיו בטומאה וקשיא לי א"כ ניחוש שמא נגע באב הטומאה ונמצא ראשון ויטמאנה ועוד מ"ש ידים לחודייהו בכל גופו נגזור לפסול תרומה שמא נגעו ידיו בטומאה ונטמא כל גופו ועוד לא תסגי להו בנטילה אלא בטבילה עכ"ל, ונראה מדברי רש"י ז"ל דס"ל דלא חיישינן שמא נגע בטומאה כלל ורק לנגיעת במקום הטנופת חיישינן אבל לנגיעה דטומאה אפילו הסיח דעתו משמירתן לא חיישינן וקשה הא קי"ל דבהיסא הדעת חיישינן לכל הטומאות ואף לטומאת מת חיישינן כדאמרינן בחגיגה ובזבחים דהיסח הדעת צריך הזאה גו"ז וזה דהיסח הדעת מידיו דא"צ רק נטילה ע"כ מיירי דלא הסיח דעתו מהם לגמרי ושמרן מנגיעה באב הטומאה ולא שמרן רק מדברים המטמאין את הידים וא"כ ל"ק על רבותינו דכל גופו יהיה טמא, והנה בטהרות פ"ז אמרינן מי שהיה טהור והסיע את לבו מלאכול ר"י מטהר שדרך טמאין פורשין ממנו וחכמים מטמאין היו ידיו טהורות והסיע את לבו מלאכול אעפ"י שאמר יודע אני שלא נטמאו ידיו ידיו טמאות שהידים עסקניות וכתב בפי' הרא"ש ז"ל שם דעסקניות הן ונגעו במקום הטנופת וצריכים

נטילה לנגיעת תרומה אבל לא בשביל דחיישינן שמא נגעו בטומאה דא"כ ליבעי כל גופו טבילה כו' ע"ש, ונראה דמזה ג"כ ל"ק על רבותינו דל"ד היסח הדעת מאכילת תרומה דרישא דס"ל לרבנן דכל גופו טמא להסיח דעתו מאכילה דסיפא דצריך רק נטילה דרישא מיירי בהסיע דעתו לגמרי מלאכול בתרומה אבל סיפא בהסיח דעתו מאותה סעודה צריך נטילה אף שדעתו לאכול למחר שהרי הדין כן שכל שהסיע דעתו מלאכול עתה צריך נטילה והטעם הוא דכשטובל עצמו בשביל אכילת תרומה הוא טובל עצמו על כל הזמן שירצה לאכול תרומה דהא א"צ טבילה על כל סעודה וסעודה א"כ ליכא היסח הדעת משמירת גופו כל שדעתו לאכול בתרומה למחר אבל בנטילה כיון דצריך נטילה על כל סעודה וסעודה כל שהסיח דעתו מסעודה זו הוי היסח הדעת ואינו משמר את ידיו ומש"ה בסיפא בהסיח דעתו מלאכול דא"צ רק נטילה משום דעל גופו ליכא היסח הדעת כיון דדעתו לאכול למחר א"כ מטומאות המטמאות את כל הגוף ליכא היסח הדעת וא"צ רק נטילה בשביל טומאות הפוסלות את הידים, והנה לר"י דס"ל בהסיח דעתו לגמרי מלאכול בתרומה דטהור משום שכן דרך טמאים פורשין ממנו ובידים מודה דלא מהני יודע אני שלא נטמאו לפי שהידים עסקניות א"כ אף ברישא בהסיח דעתו לגמרי מלאכול בתרומה כיון דהידים עסקניות הן אכתי ליחוש שמא נגע בידיו באב הטומאה ונטמא כל גופו דהא ברישא מיירי שהסיח דעתו לגמרי מן התרומה אך בלא"ה קשה דקאמר ר"י הטעם שכן דרך טמאים פורשין הימנו מ"מ ניחוש שמא נטמא בשרץ ונבלה ובמת דל"ש האי טעמא וצ"ל דהנך טומאות לא שכיחי ואע"ג דבכל היסח הדעת חיישינן לכל הטומאות דהא אמרינן היסח הדעת צריך הזאה גו"ז שאני הכא דליכא היסח הדעת לגמרי שהרי משמר את עצמו רק שהסיע דעתו מלאכול בתרומה ועדיין אוכל הוא חולין בטהרה רק דאין שמירת אוכלי חולין בטהרה שמירה לאכילת תרומה ובזה לא חיישינן רק לטומאה הרגילה וכמו בגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש ואמרינן בחולין (ל"ה) דהוא דוקא במדרסות שמא תשב עליהן אשתו נדה אבל בפירי לא וכתב רש"י ז"ל שם דחיישינן שמא ישבה עליהן אשתו נדה ואע"ג דאוכלי תרומה מזדהרי בה שפיר מיהו לגבי קדש לא הוי שמירה וחיישינן הואיל וטומאה מצויה היא אבל בפירי דאין טומאתן מצויה הוי שמירת תרומה שמירה כו' ע"ש א"כ ה"נ הכא בהסיע דעתו מלאכול בתרומה ובזה חיישינן רק לאדם טמא שזה טומאה מצויה אך דרך הטמאים פורשין ממנו וא"כ ל"ק נמי דליחוש שמא נגע בידיו באב הטומאה לפי דהידים עסקניות כיון דמיירי ששמרן דהא אומר יודע אני שלא נטמאו רק אין שמירתן שמירה כיון דהסיע דעתו מלאכול לא חיישינן לשרץ ונבלה דלא שכיחי כמו ברישא ולאנשים טמאים דחיישינן הרי פורשין

ממנו ולא חיישינן רק דנגעו בראשון דהנך שכיחי דהידים עסקניות הן היינו באוכלין ובמשקין טמאים המטמאין את הידים ולא את הגוף ומש"ה א"צ רק נטילה:

הנה על רבותינו דס"ל דידים הוא משום טומאה ולא משום נגיעה במקום הטנופת יקשה דהא אמרינן בהדיא ביומא (ל') הלכה בסעודה אדם יצא להשתין נוטל ידו אחת כו' ונראה לומר דהנה התוס' פסחים (קט"ו ע"ב) על הא דאמרינן שם דהנוטל ידיו לטיבול ראשון צריך לחזור וליטול משום כיון דאיכא הלילא ואגדתא מסח דעתיה הקשו מאי צריך להאי טעמא תי"ל דנטילה ראשונה לא היתה לשם קדושה אלא שלא יטמא את המשקין כו' ע"ש ונראה מזה דס"ל להתוס' דנט"י לאכילה הוא גדר אחר לגמרי מנט"י דנגיעה דבנגיעה הנטילה משום טהרה ולאכילה משום קדושה ונראה דיצא זה להתוס' מהא דאמרינן בברכות והתקדשתם זו מים ראשונים כו' דאכילה צריכה קידוש ידים וכיון דנטילה לאכילה היא קדושת ידים מש"ה נגיעה במקום הטנופת מועלת בהם דאשכחן דנגיעה במקום הטנופת מועלת בקדושת ידים וכמו בקידוש ידים ורגלים במקדש דאמרינן ביומא שם דיצא להטיל מים צריך קידוש ידים ורגלים ומקשינן בשלמא רגלים משום ניצוצות אלא ידים אמאי ואמרינן משום דמצוה לשפשף ע"ש ואדרבה משום טומאת ידים לא איכפת לן התם כדאמרינן בפ"ב דזבחים נטמאו ידיו א"צ לקדש דנגיעה במקום הטנופת מועלת בקדושת ידים וה"נ כיון דצריך קדושת ידים לאכילה נגיעה במקום הטנופת מועלת בהם אבל לנגיעה בתרומה שהוא משום טהרה חיישינן רק לטומאה ולא לנגיעה במקום הטנופת:

ונראה דכהנים האוכלין פת בעזרה דצריכים נט"י ואף דאין טומאת ידים במקדש דלאכילה אין זה משום טהרה כ"א משום קדושה וכמ"ש התוס', ובזה נראה ליישב מה שהקשה הגה"ש על הק"ע בירושלמי חגיגה פ"ב ה"ה דמייתינן התם ההיא דהנוטל ידיו למקדש והיינו לקדש צריך ליטול מי רביעית ומקשינן הא לקדש צריך טבילה ומשנינן בחד תירוצא כאן לקדשי מקדש המקודשין צריך דוקא טבילה כאן לחולין שנעשו ע"ט הקדש סגי בנטילה וכתב הק"ע דקדשי מקדש המקודשין היינו מנחות והקשה עליו הגה"ש הא אין מנחות נאכלות אלא בעזרה ואין טומאת ידים במקדש ע"ש ולפ"ז מנחות כיון דפת הן דהא אמרינן במנחות (ע"ה) דמברכין עליהם המוציא א"כ צריך נטילה אף במקדש מיהו בזה יש לעיין אי צריך לזה טבילה דוקא כיון דמדין טהרה א"צ רק משום אכילת פת א"כ הוי כשאר אכילת פת דדיו בנטילה אך אפשר דכל לקדש בעי טבילה אף אם הוא בשביל הקדושה:

אמרינן ביומא (ע"ט) הביאו לו לר"צ אוכל פחות מכביצה היה נוטלה במפה כו' והקשו בתוס' שם הא כביצה בעי דוקא נט"י הא ר"צ שהוא כהן היה אוכל ע"ט תרומה ואמרינן דהותרה מפה לאוכלי תרומה ותי' דדוקא בשעת אכילת תרומה עצמה התירו מפה ע"ש, והנה יש לעיין בשלמא בחולין דאין שני עושה שלישי בחולין ורק לאכילה צריך נטילה יש לחלק בין כביצה לפחות מכביצה דרק לאכילה חשובה בעי נטילה אבל לפמ"ש בתוס' דהיו שם חולין ע"ט תרומה דנפסלות בנגיעה מחמת ידים א"כ אם לא התירו מפה לחולין ע"ט תרומה דחיישינן שמא יגע בהן מאי נ"מ בין כביצה לפחות מכביצה ואפשר דזה דחיישינן שמא יגע הוא רק מדין משמרת דצריך לשומרן שלא יבואו לידי טומאה ולענין משמרת דתרומה ג"כ אשכחן שיעורא וכדאמרינן בפסחים ט"ו בחבית של תרומה שנשברה בגת העליונה כו' דאם יכול להציל רביעית בטהרה יציל כו' אלמא שאני למשמרת בין רביעית לפחות מרביעית ואפשר דבאוכלין השיעור כביצה דחיישינן בהו למשמרת טפי וחיישינן שמא יגע בהם:

אמרינן בבכורות (ל') מקבלין לכנפים ואח"כ מקבלין לטהרות ואם אמר איני מקבל אלא לכנפים מקבלין אותו דהיינו אם קיבל עליו נט"י אף אם לא קיבל עליו שאר טהרות מקבלין אותו דנט"י חשוב דבר שלם ומקבלין אותו לזה וזה דמקבלין אותו היינו להיות נאמן לכל דבריו וסומכין עליו כמ"ש רש"י והרגמ"ה ז"ל שם, והנה יש לעיין למאי נ"מ שמקבלין אותו לנט"י ולא לשאר טהרות דהא אם נגע בטהרות בידיו כיון דכל גופו בחזקת טומאה מטמא אותם ואי אפשר לומר דנ"מ אם נגע בטהרות דעל סתם ידים שורפין את התרומה כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' אבה"ט ה"ח א"כ בלא קבלתו היו שורפין על מגעו ועכשיו שקיבל לכנפים וידיו בחזקת טהרה ושאר גופו אף דלא קיבל עליו הוי רק ספק טמא ועל ספק טומאה לא שרפינן מ"מ לי"ל הכי דאם לא קיבל על טהרת גופו הוי לזה כע"ה ועל ספק טומאת ע"ה שורפין את התרומה ואי מיירי הכי לענין נאמנות לגבי אחרים דכיון שקיבל עליו נט"י חשיב חבר לענין זה ונאמן וכשמעיד על אחרים שידיו של זה טהורות ולא נטמאו נאמן זה ג"כ אי אפשר לומר דהא אמרינן בפ"ז דטהרות דאם הסיע את לבו מלאכול אעפ"י שאמר יודע אני שלא נטמאו ידיו ידיו טמאות שהידים עסקניות הן ע"ש א"כ ממ"נ אם האחר לא הסיע את לבו א"צ לעדותו של זה ואם הסיע לבו מה מועיל נאמנותו שלא נטמאו ידיו שאף הוא בעצמו אם אומר יודע אני שלא נטמאו לא מהני דלא מהני עדות לידים כל שהסיע דעתו מלאכול ואי מיירי לענין שאחד שהיו ידיו טמאות וספק נגע בטהרות ספק לא נגע וזה מעיד שלא נגע הא בלא"ה טהור דכל ספק ידים ליטמא ולטמא טהור וצ"ע:

ד

נקטינן בכמה דוכתי דאין טומאת ידים במקדש והנה יש לחקור אם האי מקדש הוא דוקא בעזרה או כל הר הבית בכלל ואי נימא שהוא דוקא בעזרה כן אתי שפיר מה דאמרינן בזבחים (כ') נטמאו ידיו מטבילן וא"צ לקדש ע"ש ואמאי מטבילן הא אין טומאת ידים במקדש ואין לומר דמיירי שנטמאו בחוץ דא"כ תפשוט מאי דאיבעי' לן התם אי יציאה מועלת בקידוש ידים דהא קתני הכא דא"צ לקדש וע"כ צ"ל דמיירי שהיה כל גופו בעזרה והוציא ידיו לחוץ ונטמאו שם דכה"ג אין יציאה מועלת בקידוש ידים כדאמרינן שם יצאו ידיו ה"ה בקדושתן ולענין טומאת ידים כיון שהידים היו בחוץ נטמאו שם אך זה שייך לומר רק אם כל חוץ לעזרה חשיב חוץ לענין טומאת ידים דלענין קידוש ידים כל חוץ לחומת עזרה חשיב יציאה כדאמרינן התם אבל אי נימא לענין טומאת ידים כל הר הבית בכלל מקדש לא משכחת לה נטמאו ידיו בלא יציאת גופו ואי נימא דאף הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש לענין טומאת ידים חשיבי חוץ הוי מתיישב מה שהקשה המנחת חינוך על רש"י ז"ל שכתב בחגיגה (י"ח ע"ב) במתני' דלקדש מטבילין דאם בא לאכול שלמים או חטאת ואשם לכהן יש מעלה דצריך טבילה במ' סאה והקשה המנחת חינוך הא אין חטאת ואשם מתאכלין אלא בעזרה ואין טומאת ידים במקדש ולפ"ז מיירי שאוכלן בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש שהם כחול לכל דבר חוץ מאכילה כדאמרינן בזבחים וה"ה דחשיבי חוץ לענין טומאת ידים, ובזה הוי מתיישב ג"כ מה דאמרינן בחולין (ל"ג) השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם כו' ונאכלין בידים מסואבות ומוקמינן לה בקדשים דצריכים נט"י והכא א"צ נט"י משום דלא הוכשרו ומותבינן עלה התם כמה תיובתי ע"ש ואמאי לא מקשינן ג"כ דע"כ עוף הוא ק"ק ואין נאכלין אלא בעזרה א"כ אפילו אם יצא מהם דם ג"כ נאכל בידים מסואבות דאין טומאת ידים במקדש ולפ"ז משכחת לה בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש:

אמרינן בירושלמי פסחים פ"ז ה"ו דפסח הבא בטומאת ידים הוי פסח הבא בטומאה וקשה נהי דס"ל דאף בטומאה דרבנן הוי פסח הבא בטומאה מ"מ הא אין טומאת ידים במקדש ובציון ירושלים הקשה כן, ונראה דהכא לא מיירי שהכהנים עשו אותו בטומאת ידים אלא מיירי שהיו רוב ישראל טמאי ידים כיון שאין יכולים לאכול הפסח לערב משום טומאת ידים הוי פסח הבא בטומאה ואע"ג דיכולים לטבול ידיהם ולאכול לערב מ"מ הוי כמו טמא שרץ דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אע"ג דיכול לטבול ולאכול לערב דכיון דמחוסר מעשה שיהא ראוי לאכול פסחו אין שוחטין וזורקין עליו וכשרוב הצבור טמאי שרץ הוי פסח הבא בטומאה וה"נ בטומאת ידים (וזה דאמרינן דכהנים

בעבודתן פטורין מתפלה ש"י וחייבין בתפלה ש"ר ואע"ג דחייב אדם למשמש בתפלין בכ"ש ושעה ואם לא הוי היסח הדעת מתפלין ותפלין מטמאין את הידים ואיך עביד עבודה צ"ל ג"כ משום דאין טומאת ידים במקדש]:

ה

אמרינן בפ"ג דידים המכניס ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות דברי ר"ע כו' א"ל לר"ע היכן מצאנו שהידים תחלה בכ"מ א"ל וכי היאך אפשר להן להיות תחלה אא"כ נטמא גופו חוץ מזה כו', והנה יש לעיין לפי מה דאמרינן בחולין (ק"ו) דכ"ד החוצץ בטבילת הגוף חוצץ בנט"י וכתבו התוס' שם דבמיעוטו שאינו מקפיד אין לחוש דבטבילה נמי אינו חוצץ ע"ש, והנה לפ"ז משכחת לה ידיו תחלות כגון שהיה טמא ונגע בשרץ בידיו ונטמאו ג"כ ידיו ונעשו תחלות ואח"כ טבל והיתה חציצה על ידיו ולגבי ידיו היתה החציצה על רובן ולגבי כל הגוף היתה רק מיעוטו דלהגוף עלתה הטבילה ונטהר ועל טומאת ידיו לא הועילה הטבילה ונשארו ידיו תחלות וכל גופו טהור ונראה לומר דבכה"ג שהיה כל גופו טמא ונגע בטומאה בידיו לא נטמאו ידיו כלל דאמרינן בתוספתא פ"א דטהרות אחד טהור שידיו טמאות ואחד טבול יום שידיו טמאות מטמא משקה חולין כו' ראב"ש אומר אין ידים לטבול יום היינו דס"ל לראב"ש דאין הבדל בטבול יום בין היו ידיו טהורות ובין היו ידיו טמאות כמה שפי' הרמב"ם ז"ל בפה"מ פ"א דטהרות מ"א דלא גזרו על ידיו של טבול יום ונראה הטעם משום דגזרו על הידים בשביל תרומה וכיון דטבול יום בלא"ה פוסל את התרומה לא גזרו על ידיו כלל ואע"ג דאיכא נפקותא לענין משקה חולין דידים מסואבות מטמאין משקין חולין משא"כ בטבול יום מ"מ הגזירה על הידים היתה בשביל תרומה רק כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה וכיון דטבול יום בלא"ה פוסל את התרומה לא גזרו על ידיו כלל ואע"ג דלא קי"ל כראב"ש בהא כמ"ש הרמב"ם ז"ל שם מ"מ נראה מדפליגי בטבול יום בטמא מעליא מודו רבנן דל"ש ביה טומאת ידים דרק בטבול יום דאיכא נפקותא למשקה חולין ס"ל לרבנן דגזרו על ידיו אבל בטמא מעליא לכ"ע לא גזרו א"כ לא משכחת לה ידיו תחלות דאם נטמא גופו לא נטמאו ידיו כלל:

עוד נראה דאפילו אי נימא דשייך טומאת ידים אף בטמא מעליא מ"מ אם נטמא גופו ונטמאו גם ידיו וטבל בחציצה שהוא רובו לגבי ידיו ולגבי גופו מיעוטו נטהרו גם ידיו, ועוד יותר מזה נראה דאפילו טהור שנטמאו רק ידיו והיתה חציצה על ידיו ולגופו היתה רק מיעוטו וטבל כל גופו אף דגופו א"צ טבילה כלל דטהור הוא נטהרו ידיו, דהנה אמרינן בחולין שם עד כאן לחולין עד כאן לתרומה היינו דלחולין צריך נטילה עד הפרק

השני ולתרומה עד פרק השלישי והנה כמו כן גם לטומאה דלחולין מתטמאין הידים רק עד פרק השני ולתרומה עד פרק השלישי דהידים מתטמאין ומתטהרין עד הפרק, והנה בנוטל ידיו ויצאו המים חוץ לפרק וחזרו נטמאו ידיו דמש"ה הנוטל צריך שיגביה ידיו למעלה וא"כ אם נטל ידיו לחולין ונטל עד הפרק השלישי כדין תרומה ויצאו המים מפרק השני לשלישי וחזרו נמצא דידיו טמאות לחולין דלחולין הפרק השלישי הוא חוץ לפרק אבל לתרומה ידיו טהורות דלתרומה הפרק השלישי הוא תוך הפרק וזה לא מסתבר כלל שיהיו ידיו טהורות לתרומה וטמאות לחולין וע"כ דרק לקולא אמרינן דלחולין רק עד הפרק השני אבל לא לחומרא דכל שנטל נטילה כזו דמהני לתרומה כ"ש דמהני לחולין וה"נ אם היו ידיו טמאות וגופו טהור וטבל כל גופו בחציצה שעל ידיו הן רובו ועל גופו רק מיעוטו נטהרו ידיו משום כיון דאמרינן דלחטאת נטמאו ידיו נטמא גופו א"כ לחטאת כיון דצריך לטבול כל גופו א"כ כיון דעל גופו החציצה היא רק מיעוטו וסלקא ליה טבילה א"כ לחטאת נטהרו ידיו ע"י טבילה זו וזה אי אפשר דלחטאת מהני האי טבילה לטהר ידיו ולא לחולין דכל דהוי טהרה לחמור כ"ש דהוי טהרה לקל (יש לחקור לר"ע דמכניס ידיו לבית המנוגע דידיו תחלות וכן לרבנן דעכ"פ הם שניות אי צריך להכניס כל ידיו לבית המנוגע או סגי בהכניס רובן כיון דהידים חשיבי כדבר בפ"ע דהא מתטמאות לעצמן ומתטהרות לעצמן א"כ כמו בטומאת גופו דסגי בכניסת רובו ה"נ בטומאת ידיו דסגי בכניסת רובן או אפשר דהטעם בגופו דסגי בכניסת רובו הוא משום דשדי מיעוטו בתר רובו אבל בכניסת רוב ידיו וכל גופו בחוץ אדרבה שדינן האי מיעוט ידים שהן בחוץ בתר כל גופו וכמו דאמרינן בזבחים (ק"ד) ביצאו מעוטן ברוב אבר דלא שבקינן רובא דבהמה ואזלינן בתר רוב אבר]:

אמרינן בפ"ג דידים לר' יהושע דכל הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות שניות והיד מטמאה את חברתה וכתבו התוס' חגיגה (כ"ד ע"ב) דר"י הוא דוקא לקדש וכ"כ הר"ש ז"ל במס' ידים שם ע"ש, והנה בשמעתתא דאלו דברים דאמרינן שם לב"ה דמוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים דאין הכוס מטמא את הידים בלא משקה דאין כלי מטמא אדם וכתב רש"י ז"ל דקי"ל כרבנן דפליגי עליה דר' יהושע בכלים שנטמאו במשקין ואומר את שנטמא באב הטומאה מטמא את הידים ושנטמא בולד הטומאה אינו מטמא את הידים שאין שני עושה שני ע"ש, ונראה מזה דרש"י ז"ל ס"ל דר"י אף בעלמא קאמר לה דשני מטמא את הידים ולאו דוקא לקדש דהא בשמעתתא דא"ד לא מיירי לקדש וכן הוא בירושלמי חגיגה להדיא דר' יהושע מוסיף אמתני' דחומר בקדש דיד מטמא את חברתה לקדש וס"ל לר"י דאף לתרומה כן ע"ש, והנה ז"ש רש"י ז"ל דאין הכוס שנטמא

אחוריו ע"י משקין מטמא הידים בלא משקה משום דלא קי"ל כר"י בהא יש לעיין תי"ל דאפילו אי קי"ל כר"י בהא דשני מטמא את הידים מ"מ הא לא קי"ל כר"י באחורי כלים שנטמאו במשקין דפליגי ר"א ור"י דר"א ס"ל דמטמאין את המשקין ואין פוסלין את האוכלין ואפילו דתרומה ור"י ס"ל דאף פוסלין את האוכלין של תרומה ובנדה ז' פסקינן הלכתא כר"א משום דאחורי כלים דרבנן ולא גזרו רק לטמאות את המשקין דעלולין לקבל טומאה ע"ש א"כ אחורי כלים אין מטמאין את הידים דלא גזרו אלא למשקין בלבד דלא עדיפי ידים מתרומה, והנה כמו כן יש לעיין על הרמב"ם ז"ל בפה"מ פכ"ה דכלים גבי כל הכלים י"ל אחוריים ותוך וי"ל בית צביעה רמ"א לידים הטמאות והטהורות אמר ר' יוסי לא אמרו אלא לידים הטהורות בלבד, והנה הר"ש ז"ל פי' שם דמיירי שיש שם משקין באחורי הכוס ואחורי הכוס היו טמאין אך אוחז בידיו בבית צביעתו ולא נטמאו ידיו משום דבית צביעתו חלוק מאחורי הכוס אך הרמב"ם ז"ל פי' שם דמיירי בלא משקין וס"ל כר' יהושע דשני מטמא את הידים ע"ש, ויש לעיין אפילו אי ס"ל כר"י מ"מ כיון דכאן רק אחורי הכוס טמאין ולא כל הכוס וקי"ל דאחורי כלים שנטמאו במשקין אין מטמאין רק משקין ואין פוסלין אף תרומה אף דשאר שני פוסל בהן ומה שייך לומר דכל הפוסל את התרומה מטמא את הידים דאף תרומה אינו פוסל ולי"ל דאף בהא ס"ל לר' יוסי כר' יהושע דלהדיא בתוספתא ס"ל לר"י כר"א [דאמרינן שם אחורי כלים שנטמאו במשקין ר' אליעזר אומר מטמא את המשקין כו' ר"י אומר מטמאין את המשקין ופוסלין את האוכלין מק"ו ומה טבול יום כו' אמר ר' יוסי ראה הלכה זו היאך נחלקו עליה אבות הראשונים ודנו עליה דברי תורה מד"ס וד"ס מד"ת ע"ש והיינו כר"א דלי"ל האי ק"ו משום דמדאורייתא לדרבנן לא עבדינן ק"ו כדאמרינן בנדה (ז') ועיין בר"ש ז"ל פ"ב דטבול יום מ"ב] [יש לחקור לר"י דכל הפוסל את התרומה מטמא את הידים אם טבול יום מטמא את הידים בנגיעתו שהוא ג"כ פוסל את התרומה והכא לא קתני חוץ מטבו"י כמו במשקין]:

1

אמרינן בסוטה כל האוכל בלא ניגוב ידים כו' והנה הר"ש ז"ל בידים פ"ב מ"ב נסתפק אי זה דוקא בלא נטל מים שניים דהמים הראשונים טמאים ומש"ה צריך לנגבן אבל בשנטל שניים שהמים טהורים א"צ לנגבן או אף בשנטל שניים צריך לנגב ע"ש, והנה בברכות (נ"ב ע"ב) אמרינן לב"ה דמוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים דאם יטול לידים תחלה שמא יטמאו משקין שבידיו מחמת אחורי הכוס ויחזרו ויטמאו את הידים דס"ל מותר להשתמש בכוס שאחוריו טמאים וכתבו התוס' אבל בתוך הסעודה ליכא למיחש שהרי

אדם מנגב ידיו יפה קודם אכילה כדאמרינן האוכל בלא ניגוב ידים כו' אבל בשתיה אין אדם מדקדק לנגב ידיו כ"כ ע"ש ואי נימא דזה דהאוכל בלא ניגוב ידים כו' הוא דוקא בלא נטל את השניים א"כ הכא מיירי בלא נטל שניים א"כ אמאי אמרינן גזירה שמא יטמאו משקין שבידיו מאחורי הכוס הא בלא"ה המים הראשונים טמאים הם ואף דאיכא נפקותא דמים ראשונים אף שטמאים הן מ"מ אין מטמאין את הידים כ"ז שלא יצאו חוץ לפרק ואם נטמאו מחמת הכוס מטמאין תיכף את הידים מ"מ נימא שבעה לה טומאה כיון דהמים הראשונים בלא"ה טמאים אין נטמאים עוד מחמת הכוס מיהו י"ל כיון דאיכא נפקותא לענין לטמא את הידים קודם פרישתן חשיבא הטומאה השניה טומאה חמורה וחלה על טומאה קלה, וכעין זה כתבו התוס' מנחות (כ"ד ע"ב) אך זה קשה לב"ש דאמרי נוטלין לידים ואח"כ מוזגין את הכוס כדי שלא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידיו ויחזרו ויטמאו את הכוס ואמרינן שם דלחששא דב"ה דאם יטול ידיו קודם שמא יטמאו משקין שבידיו מחמת אחורי הכוס ויחזרו ויטמאו את הידים לא חיישי ב"ש משום דס"ל דאסור להשתמש בכוס שאחוריו טמאין ע"ש הא מ"מ כיון דמיירי בשלא נטל שניים ומים הראשונים טמאים הם א"כ המים הראשונים שבידיו יחזרו ויטמאו את הכוס דהא האי סוגיא ס"ל דמשקין הבאין מחמת ידים מטמאין את הכוס א"כ מאי הועילו ב"ש במה שנוטל ידיו ואח"כ מוזג את הכוס וע"כ מיירי בשנטל אף שניים ומ"מ לאכילה צריך לנגב ומוכח דאף בשנטל שניים צריך לנגב:

אמרינן בברכות (מ"ג) הביאו להם יין כל אחד נוטל ידו אחת וכתבו התוס' פסחים (קט"ו) דהטעם שלא יטמא היין בנגיעתו ע"ש, ואע"ג דבפ' א"ד אמרינן לב"ה דמוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים ולא חיישינן שמא טימא את היין צ"ל דרק בשעת מזיגה לא חיישינן שמא יגע ביין אבל בשעת שתיה חיישינן אבל רש"י ז"ל כתב שם (נ"ב ע"א) דלב"ה מוזגין ושותין את הכוס תחלה קודם נטילה ע"ש וקשה מההיא דהביאו להם יין וצ"ע:

סימן מו - ספק טומאה בר"ה וברה"י

א

נקטינן דספק טומאה ברה"ר טהור והנה בטהרות פ"ה אמרינן ב' שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהם וא"י באיזה מהם הלך כו' ר"ע מטמא וחכמים מטהרין היינו משום דהוי ס"ט ברה"ר אחד שאמר נגעתי בזה וא"י אם הוא טמא ואם הוא טהור נגעתי וא"י באיזה משניהן נגעתי ר"ע מטמא וחכמים מטהרין ר' יוסי מטמא בכולן

ומטהר בשביל שדרך בנ"א להלוך ואין דרכן ליגע ועיין בר"ש ז"ל שם מה שפי' בזה אך הרמב"ם ז"ל בפה"מ שם כתב ז"ל ר' יוסי אומר א"א לאדם מללכת ברה"ר ולזה ספק שבילין טהור אמנם המגע אשר אינו הכרחי כל עוד שנסתפק אם נגע בו או לא נגע טמא עכ"ל וכ"כ הרע"ב ז"ל שם ע"ש ונראה פירושו דאמרינן בתוספתא ובירושלמי שאלו את בן זומא מפני מה ס"ט ברה"ר טהור א"ל מפני שהציבור עושה את הפסח בטומאה בזמן שרובן טמאין ואם טומאה ודאית הותרה לציבור קו"ח לספק טומאה ע"ש היינו דלציבור הותרה ספק טומאה, והנה הרמב"ם ז"ל פט"ז מהל' אבה"ט כתב זה הטעם דאם טומאה ודאית הותרה לציבור ק"ו לספק טומאה וכתב ג"כ משום דכל הספיקות מדבריהם ע"ש וזה דהוצרך לתרי טעמי הוא משום דזה דכל הספיקות מדבריהם הוא רק דליכא איסור דאורייתא בס"ט ברה"ר אבל למה התירו גם מדבריהם הלא כל הספיקות אסורים מדבריהם וס"ט ברה"ר מותר אף מדבריהם ולזה הוצרך הטעם דאם טומאה ודאית הותרה לציבור ק"ו ספק טומאה וזהו הטעם דהתירו ס"ט ברה"ר לגמרי דלצורך ציבור התירו וזהו הטעם לר' יוסי דמטמא בנגעתי בזה וא"י אם הוא טהור או טמא או בנגעתי וא"י באיזה מהן נגעתי ומטהר בשבילין שדרך בנ"א להלוך ואין דרכן ליגע דכיון שדרך בנ"א להלוך א"כ ההיתר הוא בשביל הציבור אבל בספק נגע אף דהוא ברה"ר כיון דאין דרך בנ"א ליגע ורק שזה נגע א"כ ההיתר הוא לצורך יחיד ולא לצורך רבים ולזה לא התירו וזהו שכתב הרמב"ם ז"ל דההילוך הכרחי והמגע אינו הכרחי וכיון דאינו הכרחי אין זה צורך ציבור:

ונראה דזהו נמי מה דאמרינן בתוספתא שהביאו התוס' סוטה (כ"ח) חמור בר"ה גבוה י' טפחים וטומאה נתונה ע"ג כו' היה זה רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו אחד טמא ואחד טהור ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו ר"י מטמא ור' יוסי מטהר בנו של זה רוכב על כתפיו ובנו של זה רוכב על כתפיו אחד טמא ואחד טהור ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו ר' יעקב מטמא ור' יוסי מטהר היתה חבילה על כתפיו והרוק מדובק בכותל למעלה מ' טפחים ספק הסיט ספק לא הסיט ר"י מטמא ור' יוסי מטהר שהיה ר' יעקב אומר כ"ש למעלה מי' טפחים בר"ה ה"ה כרה"י ור' יוסי אומר כל שדרך הילוכו בר"ה טהור ע"ש ויש לעיין הטעם דלמעלה מי"ט בר"ה שהוא כרה"י דזה דר"ה לשבת הוא עד י' טפחים הוא דגמרינן מארון דארון ט' וכפורת טפח הרי כאן י' דלמעלה מי"ט חשיב רשות אחרת כדאמרינן בסוכה ומה זה שייך לספק טומאה ובפ"ו דטהרות אמרינן להדיא דלא תלי טומאה בשבת דמקומות שהן רה"י לשבת הן ר"ה לטומאה ע"ש ונראה הטעם דלמעלה מי"ט הוא רה"י לטומאה דאמרינן בתוספתא פ"ט דטהרות כלים השטוחים

ברה"י למעלה מי"ט טהורים דברי ר"מ רש"א אפילו למעלה מק' אמה טמאין ע"ש ומה שייך התם שיעור של י' טפחים דהא התם לענין רה"י הוא ורה"י אף לשבת עולה עד לרקיע והטעם דטהור הוא משום דאין דרך ליגע שם ואף ברה"י לא חיישינן שמא נגע ור"ש דמטמא ס"ל אע"ג דלא שכיח שיגע למעלה מי' מ"מ טמא ברה"י אפילו עד ק' אמה וכן בטהרות פ"ח מ"א אמרינן הדר עם ע"ה בחצר ושכח כלים בחצר כו' ר"י אומר אף התנור טמא עד שיעשה לו מחיצה גבוה י' טפחים ע"ש ולמה שיעור המחיצה י' טפחים וע"כ משום שאין דרך ליגע למעלה מי' טפחים ואע"ג דברה"י לר"מ הוא לקולא דס"ל דהשוטח כלים ברה"י למעלה מי"ט טהורין ומשום דאין דרך ליגע שם אנן לא קי"ל כר"מ וס"ל דברה"י אף למעלה מק' אמה אף דאין דרך ליגע שם טמא דאף במידי דלא שכיח חיישינן לטומאה וברה"ה אדרבה למעלה מי"ט הוא לחומרא דלמעלה מי"ט טמא ומשום כיון דאין דרך ליגע למעלה מי"ט אין שם צורך הציבור וכמו לר' יוסי בעלמא בספק נגיעה דמטמא ברה"ה משום דס"ל דאין דרך בנ"א ליגע ואין זה צורך הרבים ואנן ס"ל דדרך בנ"א ליגע ומטהרינן ברה"ה אף בספק מגע אבל למעלה מי"ט דאין דרך ליגע אין זה צורך הרבים וטמא, והנה ר' יוסי פליג התם בתוספתא בחמור ברה"ה גבוה י"ט וכן רוק מדובק בכותל למעלה מי"ט וס"ל כל שדרך הילוכו ברה"ה טהור ע"ש, ונראה דלשיטתייהו אזלי כיון דס"ל לר' יוסי דלעולם ברה"ה אין דרך ליגע א"כ אין נ"מ בין למעלה מי"ט למטה מי' א"כ כל שדרך הילוכו ברה"ה טהור בכל אופן משום דדרך בנ"א להלוך כמה דס"ל במתני' פ"ה דטהרות א"כ כ"ש דרך הילוכו טהור בין למעלה בין למטה וכל שאינו דרך הילוכו אלא בנגיעה טמא בכל ענין אבל רבנן דס"ל דלמטה מי"ט דרך ליגע ס"ל דר"ה לטומאה הוא דוקא במקום שדרך בנ"א בין להלוך ובין ליגע אבל במקום שאין דרך בנ"א ליגע אינו ר"ה ואף דרך הילוכן טמא שם:

עוד אמרינן בתוספתא [הביאה הר"ש ז"ל טהרות פ"ו מ"ג] יש דברים בר"ה ועשאום כרה"י קופה בר"ה גבוהה י' טפחים וטומאה בתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא ע"ש דקופה גבוהה עשרה אף שעומדת בר"ה דינה כרה"י לטומאה וכל שודאי הכניס ידו לשם א"כ הטהרה והטומאה שניהם היו ברה"י ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא, והנה יש לעיין דאמרינן בנדה ב' מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו ע"ג למפרע בין בר"ה בין ברה"י טמאות וכתב רש"י ז"ל בין שהמקוה עומדת בר"ה בין שעומדת ברה"י ע"ש והא שיעור מקוה הוא אמה על אמה ברום ג' אמות א"כ אפילו אם עומדת בר"ה מ"ש מקופה גבוהה י'

טפחים ועומדת בר"ה דדינה כרה"י לטומאה והכא הרי ודאי נכנס להמקוה ספק טבל שם ספק לא טבל שם א"כ לעולם הוי ברה"י וצ"ע:

אמרינן בטהרות פ"ד מ"ו שני רוקין אחד טמא ואחד טהור תולין על מגען ועל משאן ועל הסיטן ברה"י ועל מגען בר"ה בזמן שהן לחין ועל משאן בין לחין ובין יבשין והביא שם הר"ש ז"ל מהתוספתא טעם החילוק בין מגע למשא בר"ה משום כיון דנשאו ה"ה כרה"י וכן החילוק במגע בין לח ליבש הוא משום בנגע בלח נתלש עליו וכיון שנתלש עליו ה"ה כרה"י וברה"י תולין בין לח ובין יבש ע"ש דמה שעל האדם חשיב לעולם כרה"י וכן אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ו מ"ג היתה כפישה על כתיפו וככר של תרומה כו' הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא וכתב הכ"מ פ"כ מהל' אבה"ט הטעם משום דכל שעל כתיפו חשיב לעולם רה"י ע"ש, ונראה בזה ליישב מה שהקשו הראשונים ז"ל בההיא דפ"ק דנדה שחברותיה נושאות אותה במטה דהו"ל יד חברותיה וחשיב יש בו דעת לשאול והקשו הא חברותיה הן שתים והנדה עצמה הרי כאן שלש א"כ הו"ל ר"ה וכדאמרינן בפ' ב' נזירים דכל שלשה הו"ל ר"ה לענין טומאה ע"ש ובזה אתי שפיר דמה שאדם נושא אפילו אם הוא עומד בר"ה חשיב רה"י א"כ הכא דנושאות אותה ואפילו אם ג' בנ"א נושאות אותה לא איכפת לן דמקום שיש שם ג' בנ"א חשיב המקום ר"ה אבל הכא כיון דנישא עליהן בטל הרשות של המקום ומה שעל האדם לעולם חשיב רה"י ואף דנישאת על ג' בנ"א הוי כטהרה מונחת על ג' רה"י כגון על ג' קופות בר"ה גבוהות י"ט אבל ר"ה אין כאן כלל:

אמרינן בירושלמי פסחים פ"ז ה"ז ציבור שנטמא אחד מהם ואין ידוע איזהו ר' זעירא אמר יעשו בטומאה תני ר' הושעיה יעשו בספיקן והקשה הרי"ט אלגזי פ"ה דבכורות הא הוי ס"ט בר"ה כיון דאחד מן הציבור נטמא וא"י איזהו וכדאמרינן בנזיר מי שאמר לשני נזירים ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע מי הוא דאילו היה המעיד עמהם הו"ל ס"ט בר"ה ואף היכא דכולם נכנסין בהספק חשיב ג"כ ר"ה דהא התוס' סוטה הקשו ההיא דג' נשים שהיו ישנות במטה אחת כו' דיהיה ס"ט בר"ה וכיון דהוי ס"ט בר"ה שהוא טהור ודאי מה שייך שיעשו בטומאה ע"ש, ונראה דהכא אין לדון מדין ס"ט בר"ה דהא בב' שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך אחד באחד מהם והלך השני בשני אף ששניהם טהורים דכל אחד ואחד מטהרין מדין ס"ט בר"ה מ"מ אם נגעו שניהם בככר אחד הככר טמא משום דאיכא ממ"נ דהא כתבו התוס' כתובות (כ"ז) דמש"ה אומרים להם זילו טבילו שמא יגעו שניהם בככר אחד א"כ הכא בציבור שנטמא אחד מהם ואין ידוע איזהו אף דכל אחד טהור לעצמו מדין ס"ט בר"ה לענין עשיית הפסח השאלה היא על כל

הציבור יחד דלפסח ראשון בעינן ציבור דמיעוטא לא עבדי בראשון כדאמרינן בפסחים (פ') א"כ השאלה אם יכול הציבור לעשות הפסח בראשון וכיון שאחד מהם ודאי טמא ואין ידוע איזהו ואם יעשה הציבור הפסח יהיה שם ודאי טומאה ל"ש לדון בזה מדין ס"ט בר"ה ובהא פליגי בירושלמי דר' זעירא סבר כיון דטומאה נידחת דהא כי יעשה הציבור הפסח יעשה אחד בטומאה ואשתרי בשביל ציבור וכיון דאשתרי טומאה אשתרי לגמרי ויכולים הכל לעשות בטומאה ומש"ה יעשו בטומאה כמו שאר פסח הבא בטומאה דאף הטהורים יכולים לעשות בטומאה ור' הושעיא סבר דהיכא אמרינן בטומאה מדאשתרי אשתרי הוא דוקא היכא דאשתרי טומאת רוב הציבור אשתרי נמי להמיעוט אך בשביל טומאה של אחד דאשתרי בשביל ציבור לא אשתרי בשביל זה שאר טומאות ומש"ה יעשו בספיקן ולפ"ז ל"ק ג"כ מה שהקשה עוד הרי"ט אלגזי שם דניזל בתר רובא כיון דרק אחד מהם נטמא וא"צ להיתר טומאה וכמ"ש התוס' גבי אמר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם דזה דאסור בכל הנשים הוא רק מדין קנסא אבל מדאורייתא אזלינן בתר רובא ול"ש קבוע כיון דאין האיסור ניכר במקומו ע"ש ולפ"ז ל"ש בזה ג"כ למיזל בתר רובא כיון דהשאלה היא על כל הציבור בב"א דודאי איכא שם טומאה]:

אמרינן פ"ו דטהרות שבילי בית גלגול וכיוצא בהן רה"י לשבת ור"ה לטומאה וכן שבילין המפולשין לבורות וכן בקעה בימות החמה רה"י לשבת ור"ה לטומאה ע"ש, והנה מצינן ג"כ חומרא בטומאה מבשבת שיש שהוא ר"ה לשבת ורה"י לטומאה כמה שהביאו התוס' סוטה (כ"ח) מהירושלמי דפלטיא בלילה הוי רה"י לטומאה ע"ש ואף דלענין שבת אין נפקותא בין יום ללילה ונראה דהחילוק הוא בזה דלשבת כיון שהוא ר"ה סגי אבל לענין טומאה בעינן ר"ה בשעת מעשה, וכן נראה ממה דאמרינן בב"ב (י"ב) מבואות המפולשין לר"ה ובקשו בני מבואות להעמיד להם דלתות בני ר"ה מעכבין עליהן סבור מיניה הנ"מ בד"א כדר"ז דד"א הסמוכות לר"ה כר"ה דמי ולא היא התם לענין טומאה אבל הכא זימנין דדחקי בני ר"ה ועיילי טובא ע"ש ומוכח דלענין טומאה לא מהני מה דזימנין עיילי רבים אבל לשבת סגי בזימנין דדחקי רבים ועיילי התם דהא לר"א צדי ר"ה כר"ה דמי לענין שבת ואמרינן בכתובות (ל"א) הטעם משום דזימנין דחקו רבים ועיילי התם ע"ש אלמא לשבת סגי בזימנין עיילי רבים ומש"ה פלטיא בלילה לשבת הוי ר"ה משום דביום מצוי שם רבים אבל לטומאה בעינן שכיחי רבים בשעת מעשה ומש"ה הוי רה"י:

והנה מה שהביאו התוס' שם ראיה דר"ה בלילה חשיב רה"י לטומאה מההיא דהמאבד ביום ועבר עליו הלילה טמא אלמא דלילה חשיב רה"י לטומאה יש לעיין הא אף במאבד

ברה"י ג"כ איכא חילוק בין עבר הלילה ללא עברה כדאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל טהרות פ"ח מ"ג ע"ש א"כ לילה אין זה ענין לדין ר"ה ורה"י כלל וצ"ע:

עוד הביאו שם התוס' מהירושלמי מה דחשיב רה"י לטומאה לפלטיא בלילה לחורבא ביום למבואות אפלות ביום ע"ש, והנה יש לעיין הא לאו דוקא מבואות האפלות הא כל מבוי הוא רה"י לטומאה כדאמרינן בפ"ג דטהרות חש"ו שנמצא במבוי כו' וכ"כ הרמב"ם ז"ל להדיא פי"ח מהל' אבה"ט ה"א שהמבוי הוא רה"י לטומאה וצ"ע [הנה בשבילי בית גלגול דרה"י לשבת כתב הרמב"ם ז"ל שם בפה"מ דלא ילך בהן המון עם ע"ש ויש לעיין הא הוא היפך הסוגיא בעירובין דאמרינן שם בשבילי בית גלגול דדרסו בהו רבים ולר"י דרבים מבטלי למחיצות היו חייבין עליהן משום ר"ה רק יהושע כל דלא ניחא תשמישתיה לא מסר לרבים ע"ש]:

ב

הנה זה דס"ט ברה"י ס"ט הוא דוקא בדבר שיש בו דעת לשאול אבל דבר שאי"ב דעת לשאול בין ברה"י בין בר"ה ספיקו טהור כתב הרמב"ם ז"ל פי"ז מהל' אבה"ט הממלא בכלי ונתן בי' כלים ונמצא שרץ באחד מהן הוא טמא והכלים טהורין אעפ"י שכולן ספק שמא השרץ בכלי שמילא בו היה תחלה מפני שהן כלים ואין בהם דעת לישאל כו' וכן הממלא בי' דליים זא"ז ונתן בי' כלים מדלי אחד לכלי אחד ואין ידוע הראשון מן האחרון ונמצא השרץ בכלי אחד מהן הרי הט' כלים עם י' הדליים טהורים שאני אומר שמא בכלי זה היה השרץ מתחלתו ואם יש לדליים אזנים הרי כל הדליים עם כל הכלים טמאים כו' והראב"ד ז"ל השיג על הרמב"ם ז"ל שכתב מפני שהן כלים ואין בהם דעת לישאל הא הו"ל ס"ט הבאה בידי אדם ע"ש, והנה בבבא דרישא בממלא בכלי אחד ונתן בי' כלים דכל הכלים בספק אע"ג דממ"נ אם השרץ היה מתחלתו בהכלי שנמצא הרי הוא לבדו טמא ואם היה השרץ קודם בהכלי שעירה ממנו א"כ רק זו הכלי שעירה ממנו והכלי שנמצא בו טמאים ומה ספק שייך על כל הכלים ונראה משום משקין טמאים שמטמאין כלים דאם היה השרץ בהכלי שעירה ממנו ונטמא זו הכלי א"כ כל המים שעירה בו נטמאו מחמת הכלי וחזרו וטמאו את כל הכלים שעירה לתוכן ובבבא דסיפא בממלא י' דליים ועירה לי' כלים מכל דלי לכלי דכל הכלים הן בספק ואע"ג דהספק הוא אם היה השרץ בכלי שנמצא או בדלי שעירה ממנו א"כ נהי דהדליים מעורבין ואינו ידוע מאיזה דלי עירה לכלי זה וכל הדליים בספק אבל שאר הכלים אמאי הן בספק הנה לפמ"ש הכ"מ שם דאיכא נמי ספק שמא היה השרץ בבור ע"ש הוי ספק על כל הדליים שמא נגעו בהשרץ בבור ונטמאו כל המים שדלה בהם וכל הכלים שעירה לתוכן נטמאו

מחמת משקין טמאים שמטמאין כלים רק בזה יש לעיין לטעם דאין בהם דעת לישאל תי"ל משום דספק משקין לטמא אחרים טהור, ונראה דמש"ה נקט הטעם דאין בו דעת לישאל שמספיק גם על הדלי שדלה ממנו שעליו הוא ספק שמא נגע בשרץ עצמו, והנה זה שהקשה הראב"ד ז"ל הא הוי ס"ט הבאה בידי אדם וחשיב יש בו דעת לישאל י"ל דהרמב"ם לשיטתיה אזיל שכתב בפה"מ טהרות פ"ד מ"ט בזורק ככר טמא בין המשקין דחשיב אין בו דעת לישאל ע"ש דס"ל דזורק אין זה ס"ט הבאה בידי אדם כיון דבשעת נגיעת הטומאה בהטהרות אינו אז בידי האדם א"כ הכא שעירה המים מכלי אחד לי' כלים ואם היה השרץ בהכלי שעירה ממנו כל המים שעירה ממנו הם טמאים ומטמאין את הכלים שעירה לתוכן אך כיון דבשעה שבאו המים לתוך הכלים שעירה לתוכן וטימאו אותן אז אין המים בידו אין זה ס"ט הבאה בידי אדם אך על הכלי שעירה ממנו יש לעיין אמאי היא טהורה הרי זו הכלי ודאי היתה בידי אדם ונראה משום דהספק הוא שמא היה השרץ בזו הכלי שעירה ממנו מקודם א"כ כבר נטמא זו הכלי קודם שעירה בה וקודם שבאה בידי אדם וכשעירה בה ובאה בידי אדם לא מעלה ולא מוריד דכבר שבעה לה טומאה א"כ אין זה ס"ט הבאה בידי אדם, אך לפמ"ש הנ"מ שם דאיכא ג"כ חשש שמא היה השרץ בבור ונגע שם בהדלי א"כ בחשש זה הו"ל בא בידי אדם דע"י מעשיו שדלה בהכלי בא השרץ לכלי מיהו לפמ"ש הכ"מ שם דכשהשרץ בבור הו"ל ס"ט צפה ע"פ המים ע"ש אתי שפיר דעל ספק הנגיעה בשעה שדלה אין לטמאות דהו"ל אז ס"ט צפה ע"פ המים ואח"כ לאחר שדלה כשהשרץ כבר היה בהמים בהכלי והיה אז בידי אדם וספק נגע אז בהדלי הוי ג"כ ס"ט צפה דס"ט צפה הוא בין בכלים בין בקרקע כדאמרינן בפ"ד דטהרות, ואע"ג דבעיא ולא אפשיטא במנחות אי אמרינן שבעה לה טומאה זהו דוקא בב' מיני טומאות כגון מדרס ומגע מדרס דאיכא נפקותא לדינא שאם עשאו אח"כ וילון דטהור מן המדרס וטמא משום מגע מדרס או עשרון שחילקו ונטמא אחד מהם והניחו בביסא ונגע טבול יום כו' דאיכא נפקותא מהטומאה השניה שמטמאת את הכל אבל שרץ שמונח על הכלי כיון שנטמא ל"ש שמטמא אותו כל שעה דבכה"ג ודאי שבעה לה טומאה וזה דהוצרך להרמב"ם ז"ל שנתערבו הדליים שדלה בהן ואינו ידוע הראשון מן האחרון דאז כולן בספק טומאה תי"ל דאם השרץ היה בבור א"כ נטמאו כל המים שם וכשדלה נטמאו כל הדליים מן המים וטמאו אח"כ את כל הכלים שעירה לתוכן ועוד מה שייך ס"ט צפה ע"פ המים שכתב הכ"מ דזה שייך רק בחשש נגיעה בהשרץ דהשרץ צף ע"פ המים אבל הכא נטמאו הדליים ג"כ במים הטמאים שבבור וזה לא הוי צפה ונראה הטעם משום דמים שבקרקע אין מקבלין טומאה עד שיתלשו

א"כ לא נטמאו המים בבור והחשש רק שמא נגעו הדליים בשרץ בשעת דלייה ואח"כ נטמאו המים שדלה כשנתלשו מחמת הדליים וחזרו וטימאו את הכלים שעירה לתוכן ומש"ה הוצרך להרמב"ם ז"ל דמיירי שלא נודע הראשון מן האחרון דאינו ידוע באיזה דלה ראשון דאם ידוע שבאותו הדלי שעירה לתוך הכלי שנמצא בו השרץ דלה ראשון אין שאר הדליים והכלים בספק עוד וז"ש הרמב"ם ז"ל דאם יש אזנים להדליים הואיל ואפשר שיצאו המים ויתאחר בו השרץ כולן טמאים וכתב הכ"מ דשמא אחר שיצא המים נשאר בדלי ואח"כ נפל השרץ להכלי ע"ש הטעם משום דבכה"ג הוי ספק טומאה הבאה בידי אדם דאפשר דבשעת דלייה לא נגע הדלי בהשרץ ועלה עם המים וכשעירה להכלי אחר שיצאו המים נתאחר השרץ ונגע בהדלי ואח"כ נפל להכלי כמ"ש הכ"מ א"כ נגיעת השרץ בהדלי היה כשהיה בידי אדם ובזה מתיישב כל תמיהות הכ"מ שם אך מה שהקשה שם ביש אזנים להדליים אמאי שאר הט' כלים שעירה לתוכן טמאים מה זה שייך אליהן עדיין צ"ע, והנה הכ"מ שם כתב ליישב קושית הראב"ד על הרמב"ם שהקשה הא הוי ס"ט הבאה בידי אדם וכתב דס"ל להרמב"ם שמאחר שלא נודע לאדם לא חשיבא באה בידי אדם ע"ש היינו דבשעה שהיה בידי אדם אז לא נודע הספק כגון הכא דאח"כ נמצא השרץ ונולד הספק על שאר הכלים אך קשה הא אמרינן בנדה בחברותיה נושאות אותה במטה דחשיב באה בידי אדם ואע"ג דבשעה שהיו נושאין אותה עדיין לא נודע הספק אלא אח"כ כשראתה]:

אמרינן בתוספתא פ"ג דטהרות חש"ו ספיקן טהור מפני שאין בהם דעת לישאל אמר ר"ש בזו מדת הדין לוקה ע"ש ונראה דר"ש לטעמיה דס"ל בנדה (ג') גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דברה"י תולין דלא גמרינן מסוטה ס"ט ברה"י אלא ס"ט בר"ה ע"ש וזה דאין בו דעת לישאל ספיקו טהור גמרינן מרה"י דסוטה כדאמרינן בסוטה מה סוטה ברה"י טמא אף כל ברה"י טמא וממקום שבאת מה סוטה יש בו דעת לישאל אף כל דבר שי"ב דעת לישאל אבל ר"ש דלא גמר כלל ס"ט ברה"י מסוטה ל"ש למגמר ג"כ דבר שאי"ב דעת לישאל יהיה טהור ברה"י ול"ש ג"כ דר"ש לילף מדרב גידל דכתיב הבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ודאי טמא הוא דלא יאכל כו' וכתיב והבשר כל טהור יאכל כו' טהור ודאי הוא דיאכל כו' כאן שיש בו דעת לישאל כאן שאין בו דעת לישאל דהא לפי דרשא זו אם יש בו דעת לישאל טמא מדין ודאי ור"ש לא גמר כלל לס"ט ברה"י משום דרשא והוי כשאר ספיקות שבתורה דטמא מדין ספק ותולין א"כ אין חילוק בין יש בו דעת לישאל לאין בו דעת לישאל:

תו אמרינן בתוספתא שם ד' ספיקות אמרו חכמים בתינוק תינוק שהניחתו אמו כו' התחיל נכנס ויוצא בגדיו טהורים ואין עושין ע"ג טהרות ולא נמנעו ישראל והיינו שלא נמנעו ישראל אלא היו עושין ע"ג טהרות כמה שפי' הר"ש ז"ל ספ"ג דטהרות ע"ש ונראה בזה לומר מה דאמרינן בכתובות (כ"ו) זכורני כשאני תינוק ומורכב על כתפו של אבא והוציאוני מבית הספר והפשיטוני את כתנתי והטבילוני לאכול תרומה לערב כו' ולכאורה ל"ל למימר ומורכב על כתפו של אבא דהנה רש"י ז"ל כתב שם דזה דהיה צריך טבילה הוא משום שסתם תינוק מטפח באשפות ושרצין מצוין שם ע"ש ולזה היה צריך לומר וחורכב על כתפו של אבא דאם היה נכנס ויוצא הוא בחזקת טהרה ולא נמנעו ישראל לעשות ע"ג טהרות:

כתב הרמב"ם ז"ל פט"ז מאבה"ט בד"א דדבר שאי"ב דעת לישאל ספיקו טהור בשהיה הדבר שקול ואין שם חזקה אבל אם היה הדבר ידוע שחזקתו שנטמא ה"ז טמא ע"ש הנה אמרינן בנדה י"ג כהן שוטה מטבילין אותו ומאכילין אותו תרומה לערב ומשמרין אותו שלא יישן ישן טמא לא ישן טהור כו' היינו דחיישינן רק לטומאת קרי ויש לעיין אמאי לא חיישינן נמי לטומאת שרץ ואף לא ישן יהא טמא ואף לטומאת מת אמאי לא חיישינן ואמאי מטבילין אותו לאכול תרומה לערב הא אמרינן דהיסח הדעת משמירת גופו צריך הזאה גו"ז דחיישינן אף לטומאת מת ושוטה אי"ל היסח הדעת גדול מזה וצ"ל משום דשוטה אי"ב דעת לישאל והיסח הדעת לא עדיף מספק טומאה גמורה וזה דישן טמא וחיישינן לקרי צ"ל כמ"ש הרמב"ם ז"ל דאין בו דעת לישאל הוא רק בספק השקול וטומאת קרי מצויה היא ואין זה ספק השקול ולפ"ז לאו דוקא שחזקתו שנטמא כמ"ש הרמב"ם ז"ל דהא בישן אין חזקתו שנטמא אלא כל שטומאתו מצויה אין מטהרין בזה משום אי"ב דעת לישאל, הנה אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל ספ"ג דטהרות תינוק שהניחתו אמו ומצאתו כמות שהוא טהור אמר ר"י בד"א בזמן שהניחתו מלוכלך אבל הניחתו נקי טמא מפני שהנשים מנשקות ומגפפות אותו א"ל לדבריך אפילו הניחתו מלוכלך טמא מפני שמעבירין אותו מפני רגלי אדם ומפני רגלי בהמה ע"ש היינו דחיישינן ביה רק לטומאה המצויה ולא שנטמא סתם בשרץ ולרבנן דלא חיישי להנשים מגפפות אותו טהור ואע"ג דבהיסח הדעת חיישינן לכל הטומאות ע"כ משום דהיסח הדעת לא אלים מספק טומאה ממש והוא אי"ב דעת לישאל אך יש לעיין ניחוש שמא נגע באדם טמא וכן בשוטה שאינו ישן ניחוש שמא נגע באדם טמא והו"ל ס"ט הבאה בידי אדם ולא מהני מה שאי"ב דעת לישאל דהא בהיסח הדעת חיישינן לכל הטומאות ואף לנגיעה באדם טמא ונראה מזה דזה דס"ט הבאה בידי אדם ס"ט הוא דוקא אם ודאי

בא בידי אדם כגון הטהרה בידי אדם או הטומאה בידי אדם ספק נגע ספק לא נגע אבל בהיסח הדעת דאין כאן ריעותא של טומאה כלל רק דחששו בהיסח הדעת לטומאה ועשאוה כספק בזה אזלינן רק בתר דידיה וכיון דהוא אי"ב דעת לישאל ספיקו טהור ולא חיישינן שנגע בשום טומאה, והנה בזה אתי שפיר מ"ש התוס' חגיגה (כ"א ע"א) על ההיא דבשר שנמצא בעזרה אברים עולות חתיכות חטאות ומשמע שעולה נקריבה וחטאת תאכל והרי נפסלו בהיסח הדעת וכן בסכין שנמצא בי"ד דשוחט בה מיד הא הוי היסח הדעת ותי' דהיסח הדעת הוא רק דומיא דהסל על כתפו והמגרפה בתוכה ואמר לבי על הסל ולא על המגרפה שהיו בידו ואסח דעתו אבל היכא שלא היו בידו כגון שאבד ל"ש היסח הדעת ליפסל ע"ש ולכאורה תמוה כיון דהיסח הדעת חשש טומאה מ"ל היה בידו ואסח דעתו ומ"ל לא היו בידו ונראה משום דהיסח הדעת לא עדיף מספק טומאה גמור והאי סכין או בשר שנמצא בעזרה אין בהם דעת לישאל ספיקן טהור דמ"ש מתינוק שהניחתו אמו וכן שוטה דהוי היסח הדעת ולא חיישינן לטומאה אבל היה בידו והסיח דעתו דבספק טומאה ודאי כה"ג טמא דהוי ס"ט הבאה בידי אדם וה"נ בהיסח הדעת מיהו במתני' דשקלים בבשר הנמצא בעזרה אמרינן תעובד צורתו ויצא לבית השריפה ואין אוכלין ואין מקריבין אותו ובירושלמי איכא למ"ד הטעם משום דנפסלו בהיסח הדעת וכבר הקשו מזה על התוס' א"כ להאי מ"ד בהירושלמי לעולם בהיסח הדעת חיישינן לטומאה ואף בנאבד ואף בדבר שאי"ב דעת לישאל וקשה איך מאכילין כהן שוטה תרומה בשאינו ישן וגם מההיא דתינוק שהניחתו אמו כו' וצ"ע ועיין מ"ש בסי' שאח"ז]:

אמרינן בחולין ט' שרץ בפי חולדה וחולדה מהלכת ע"ג ככרות של תרומה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור ואמרינן שם הטעם משום דאי"ב דעת לישאל, והנה הרמב"ם ז"ל פט"ו מהל' אבה"ט ה"ז כתב השרץ בפי החולדה וחולדה מהלכת ע"ג ככרות של תרומה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור מפני שלא נחה הטומאה היתה מהלכת בו ונוגעת בככרות ספק חי ספק מת ה"ה טהורות ע"ש היינו דנקט הטעם משום דהוי ספק טומאה צפה ולא משום דאי"ב דעת לישאל ונראה זה דלא כתב הרמב"ם ז"ל טעם דהש"ס משום דיש נפקותא בין היתר דאי"ב דעת לישאל ובין היתר דס"ט צפה דבאין בו דעת לישאל כתב הרמב"ם ז"ל דהוא דוקא בספק השקול אבל אם חזקתו שנטמא לא מהני אי"ב דעת לישאל אבל בס"ט צפה פסק בפי"ד כר' יוסי דאמר אפילו אין שם אלא מלא אדם וטומאה אף שקרוב לודאי שנטמא ה"ז טהור עד שידע ודאי שנגע ע"ש, והנה בהך בבא דסיפא דנקט הרמב"ם ז"ל בהחולדה מהלכת ע"ג ככרות וודאי נגעה רק ספק חי ספק מת

איכא פלוגתא בזה בתוספתא פ"ד דטהרות וס"ל לרבי דטמא בכה"ג מפני שחזקת שרצים מתים בפי החולדה ע"ש והרמב"ם ז"ל פסק כחכמים שם דמטהרים והטעם משום דקי"ל כר' יוסי דאף במלא אדם וטומאה ג"כ ס"ט צפה טהור ולא מהני מה שחזקת שרצים מתים בפי החולדה דבס"ט צפה בעינן עד שידע ודאי שנטמא כמ"ש הרמב"ם ז"ל אך מטעם דאי"ב דעת לישאל אין לטהר שם כיון דחזקתו שהוא טמא ומשום הך בבא דסיפא נקט הרמב"ם ז"ל הטעם דס"ט צפה דמהני לב' הבבות אבל בחולין דמייתינן רק הבבא דרישא דספק נגע ספק לא נגע אמרינן שפיר הטעם דאי"ב דעת לישאל:

אמרינן בתוספתא עריבה שהיא טמאה טמא מת וככר של תרומה כרוך בסיב או בנייר נתון לתוכה וירדו גשמים ונתמלא ונותר ה"ה צף ע"פ המים ספק נגע בצדי עריבה ספק לא נגע ספיקו טהור מפני שזה ספק טהרה צפה כו' והביאה הרמב"ם ז"ל פי"ד מאבה"ט ה"ה וכתב וירדו לתוכה מי גשמים ונתמלאת ונפשט הנייר והרי הככר צף ע"פ המים והנייר מבדיל בינו ובין המים וספק נגע צדו בעריבה כו', והנה ז"ש דנפשט הנייר והנייר מבדיל בינו ובין המים היא משום דאל"כ כיון דהמים נטמאו מחמת העריבה א"כ הככר נטמא בודאי מחמת המים ומש"ה ע"כ מיירי שהנייר מבדיל בין ככר למים וליכא נגיעת הככר במים ואע"ג דמי גשמים אין מקבלין טומאה אא"כ חישב עליהן מיהו איכא למ"ד דכלי טמא חושב משקה א"כ הכא דהעריבה היא טמא מת חושב המשקה אך יש לעיין כיון דמיירי הכא שהנייר מבדיל בין ככר למים ואין הככר נוגע במים א"כ אמאי הו"ל טהרה צפה הא הוי כטהרה בכלי וכלי צפה ובטומאה כה"ג דשרץ בכלי וכלי צף ע"פ המים חשיב יש לטומאה מקום וכמה שפסק הרמב"ם ז"ל פי"ד ה"ד וצ"ע:

אמרינן בפ"ו דטהרות ד' ספיקות ר"י מטמא וחכמים מטהרין הטמא עומד והטהור עובר כו' הטומאה ברה"י והטהרה בר"ה כו' ספק נגע ספק לא נגע ספק האהיל ספק לא האהיל ר"י מטמא וחכמים מטהרין וכתב הר"ש ז"ל שם דספק האהיל ספק לא האהיל לא קאי על הטמא עומד והטהור עובר והיינו מצורע עומד דזה דבעומד ועובר טהור הוא משום דאין לטהרה מקום ואמרינן בנזיר דספק טומאה צפה מטהרין רק בספק מגע אבל לא בספק אהל ע"ש אך הרמב"ם ז"ל כתב פט"ו מאבה"ט ה"ה ספק עומד ועובר כיצד מצורע שיושב תחת האילן והטהור עובר ספק האהיל עליו האילן ספק לא האהיל כו' ספיקו טהור ע"ש וקשה קושית הר"ש ז"ל דהא אמרינן בנזיר דבטומאת אהל לא אמרינן ס"ט צפה ונראה דמצורע שאני דהאי אהל כמגע הוא דזה דמצורע מטמא באהל מפקינן בת"כ מדכתיב מחוץ למחנה מושבו מושבו טמא ואין זה טומאת אהל דהא הטמא עובר והטהור יושב אף שהן באהל אחד טהור דבעינן מושבו וכשהטמא רק עובר אין זה

מושבו ובבית הכנסת עושין לו מחיצה י' טפחים ואף שהן עמו באהל אחד כיון שיש שם מחיצה י"ט אין השאר בכלל מושבו דאין זה טומאת אהל רק המושב שלו טמא בפ"ע וכמאן דמליא טומאה דמיא א"כ בספק אם נכנס למושבו הוי ספק מגע וכמו דאמרינן בחולין (קכ"ה) בטומאה רצוצה דמאהיל נוגע הוא משום דכמאן דמליא טומאה דמיא ע"ש ונראה נמי בטומאה רצוצה וטהרה צפה ספק האהיל ספק לא האהיל דטהור דהאי אהל נוגע הוא:

ג

חקר הש"ש (ש"ו פכ"ג) בס"ט ברה"י וע"א אומר שהוא טהור אם נאמן כיון דחזקת טהרה לא מהני בס"ט ברה"י אפשר דאף ע"א לא מהני והביא ראיה מהתוס' רפ"ק דחולין בטמא ששחט במוקדשין דחיישינן שמא יגע בבשר ומקשינן בברי ליסגי ומשנינן דליתא קמן דלשייליה וכתבו בתוס' ואע"ג דעזרה ר"ה והיה לנו לטהר מספק האי ספק ל"ד לשאר ספק כו' ואי אירי בבמה אתי שפיר היינו דבבמה הוי ס"ט ברה"י ומ"מ אמרינן דבברי ליסגי אלמא דמהימן ע"א בס"ט ברה"י ואח"כ דחה שם ראיה זו וכתב דשאני התם דהוי בידו שלא ליגע ומש"ה נאמן ע"ש ונראה להביא ראיה מתוס' פסחים ט' גבי מדורות העכו"ם דכ"מ שהחולדה והחזיר יכולין להלוך א"צ בדיקה ואמרינן שם בגמרא הטעם משום דאימור הוי אימור לא הוי ואת"ל הוי אימור אכלתיה והקשו בתוס' הא מדור העכו"ם הוא רה"י וברה"י אף ס"ס טמא וכתבו וי"ל דל"ד הך ספיקא לשאר ספיקות דאמאי אי"ל למימר שיהיה שם נפל ודמי לספק ביאה א"נ אימור אכלתיה עדיף משאר ספיקות דספק הרגיל הוא וקרוב לודאי כו' ע"ש א"כ להתי' השני בתוס' במקום דאין החולדה והחזיר יכולין להלוך הו"ל ס"ט ברה"י רק היכא דיכולין להלוך טהור משום דזה הספק דאכלתיה הוי קרוב לודאי, והנה באהלות פי"ח אמרינן במדור העכו"ם ואם היה עבד או אשה משמרין אותו א"צ בדיקה ע"ש היינו דנאמנין שלא היה שם נפל ואף דבלא עדותן הוי ס"ט ברה"י ומוכח דבס"ט ברה"י ע"א נאמן לטהר:

אך בעיקר נראה כהתי' הראשון בתוס' דמדור העכו"ם אין בו משום ס"ט ברה"י דאמרינן בתוספתא דאהלות על מדור העכו"ם תולין ריב"י אומר אף שורפין ע"ש א"כ לת"ק דחולין מוכח דאין זה ס"ט ברה"י דבס"ט ברה"י שורפין ובירושלמי פסחים בסוגיא דר"ח סגן הכהנים מייתינן להאי תוספתא ואמרינן שם דטעמא דריב"י דשורפין הוא משום דס"ל בעלמא דעל תלויה דרבנן שורפין ע"ש דשורפין על ספיקות שהן מדרבנן א"כ לכ"ע אין מדור העכו"ם בכלל ס"ט ברה"י:

עוד הביא שם הש"ש ראיה דע"א נאמן בס"ט ברה"י ממתני' פ"ה דטהרות עד אומר נטמא ועד אומר לא נטמא כו' ברה"י ס"ט בר"ה ס"ט וכתב דהתם ע"כ מיירי דכבר נסתפק הספק ברה"י או בר"ה אם נטמא אם לא דלי"ל דהספק נתהוה עפ"י העדים א"כ בעד אומר נטמא וע"א לא נטמא אמאי טמא הא אין ע"א מהימן היכא דאתחזק התירא ואף להפוסקים דנאמן ע"א אף באתחזק התירא עכ"פ היכא דבאו בב"א הו"ל ע"א בהכחשה ואמאי טמא ברה"י וע"כ מיירי דכבר נסתפק בלא עדותן אם נטמא ומשמע דוקא משום שאומר עד נטמא הא אי לאו עד שאומר נטמא היה נאמן ע"א לומר לא נטמא בס"ט ברה"י ע"ש, והנה ז"ש דמיירי שכבר נסתפק אם נטמא אינו מועיל כלל דהא בר"ה אף אם כבר נסתפק בלא עדותן אם הוא טמא הא בשביל זה הספק הוא טהור דס"ט בר"ה ספיקו טהור א"כ אמאי אמרינן ע"א נטמא וע"א לא נטמא בר"ה ספיקו טהור מכלל דבלאו האי ע"א דאומר לא נטמא היה נאמן ע"א לטמא אף בר"ה ומה מועיל לזה במה שנסתפק כבר אם נטמא אם לא ואי נימא דכללא הוא בכ"מ היכא שכבר היו מסופקים בהדבר נאמן אח"כ ע"א אף נגד חזקה אינו נראה כן מהירושלמי רפ"ג דיומא גבי הרואה אומר ברקאי ומקשינן איך ע"א נאמן להעיד שהוא יום וכן מקשינן שם בנולד ביה"ש איך ע"א נאמן להעיד שהיה עדיין יום להתיר מילה בשבת ומשנינן גליא האי מילתא היינו דהוי מילתא דעבידא לגלויי ע"ש ואע"ג דבלא עדותו ג"כ נסתפק לנו אם הוא יום או לילה דהא בשביל זה מעמידין אותו על הגג לראות אם כבר עלה השחר וכן בנולד ביה"ש אלמא דאף בכה"ג אין ע"א נאמן להתיר דבר שהיה קודם בחזקת איסור וא"כ ה"ה לאסור דבר שהיה קודם בחזקת היתר אך בעיקר האי מתני' דטהרות ע"א אמר נטמא וע"א לא נטמא נראה דודאי מיירי כפשוטו דליכא ספק חוץ מעדותן, והנה הצעת המשנה שם כך היא עד אומר נטמא והוא אומר לא נטמאתי טהור שנים אומרים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי ר"מ מטמא וחכ"א הוא נאמן ע"י עצמו ע"א אומר נטמא ושנים אומרים לא נטמא בין ברה"י בין בר"ה טהור שנים אומרים נטמא וע"א לא נטמא בין ברה"י בין בר"ה טמא עד אומר נטמא וע"א לא נטמא אשה אומרת נטמא ואשה אומרת לא נטמא ברה"י טמא בר"ה טהור ע"ש וזו היא ממש כמתני' דכריתות (י"א) באמרו לו אכלת חלב עד אומר אכל ועד אומר לא אכל אשה אומרת אכל ואשה אומרת לא אכל מביא אשם תלוי ע"א אכל והוא אומר לא אכלתי פטור שנים אומרים אכל והוא אומר לא אכלתי ר"מ מחייב כו' וזה דע"א נאמן משום דמיירי בשותק ע"ש וה"נ אילו ע"א מעיד על טהרות בעולם שנטמאו ודאי אינו נאמן אבל הכא מיירי בע"א אומר על גופו שנטמא והו"ל כע"א אומר אכלת חלב וכיון דשתיק נאמן ואי מכחישו הא אמרינן שם במתני' ע"א אומר

נטמאת והוא אומר לא נטמאתי טהור וכל שמעיד על גופו שנטמא והלה שותק נאמן וכמו באומר נטמאו טהרותיך בפניך והלה שותק דנאמן ובעד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת הוי כמו התם ע"א אומר אכלת חלב ועד אומר לא אכל דמביא אשם תלוי דחשיב כספק עם ריעותא דמביא אשם תלוי והכא בטומאה כה"ג דהוי ספק עם ריעותא ברה"י ס"ט וברה"ה ס"ט:

הביא הר"ש ז"ל בטהרות שם מהתוספתא שנים אומרים נטמא ושנים אומרים לא נטמא ברה"י ס"ט בר"ה ס"ט והקשה שם הר"ש ז"ל מההיא דפ' בכל מערבין גבי תרומה ונטמאת ספק מבעוד יום נטמא ספק משחשכה נטמא רמ"א ה"ז חמר גמל ופרכינן עלה מההיא דנגע באחד בלילה כו' דר"מ מטהר וברה"ה איירי ומשנו רבה ור"י דמתני' בב' כתי עדים אחת אומרת מבעוד יום נטמא ואחת אומרת משחשכה נטמא אלמא בב' כתי עדים אין מטהרין בר"ה והש"ש תי' משום דהתם הוי ס"ט למפרע ע"ש, ונראה דאפילו להשיטות דטומאה דלמפרע ג"כ ילפינן מסוטה היינו דכשנולד לנו הספק אנו ממשיכים דין ס"ט ברה"י וברה"ה גם על הזמן של קודם על כל הזמן שהוא בכלל הספק הכא שאני כיון דשנים אומרים מבעוד יום נטמא ושנים אומרים משחשכה דהוי"ל ב' כתי עדים המכחישים זא"ז ובעלמא בב' כתי עדים שמכחישים זא"ז אמרינן דכת אחת מהם אמת והשניה משקרת רק דאינו ידוע איזה מהם א"כ הכא כיון דאיכא עדים שיודעין אם מבעוד יום נטמא או משחשכה ודין ס"ט דילפינן מסוטה הוא רק היכא דליכא בירור על הדבר אבל היכא דאיכא בירור אין זה בכלל ספק א"כ קודם שבאו העדים לב"ד היו שם עדים כשרים בדבר הראוין להעיד בב"ד אם מבעוד יום נטמא או משחשכה ואז לא היה עומד שיבואו עוד עדי שקר לב"ד ויכתישום א"כ קודם היה בירור על הדבר רק לאחר שבאו לב"ד ובאו עוד שנים עדי שקר והכחישום ובטל הבירור כיון דלב"ד הוא עתה תרי ותרי ואוקי תרי להדי תרי וכיון דעתה ליכא עוד בירור על הדבר הוי כשאר ספיקות דברה"י ס"ט בר"ה ס"ט אך זה שייך רק מכאן ולהבא אבל למפרע אי אפשר להמשיך דין ס"ט בר"ה וברה"י כיון דאז היה בירור על הדבר א"כ בשנים אומרים מבעוד יום נטמא ושנים אומרים משחשכה נטמא כיון דהשתא ודאי טמא רק דנין על העת של קודם על אותו הזמן קודם שבאו העדים לב"ד אי אפשר לדון בה מדין ס"ט בר"ה וברה"י כיון דאז היו עדים על הדבר הראוין לבוא לב"ד וכיון דאין יודעים עתה איזו עדים הן עדי האמת א"כ הוי כשאר ספיקות וה"ז חמר גמל:

כתבו התוס' נדה (י"ז) גבי דם הנמצא בפרוזדור דאין שורפין עליו את התרומה תימה כיון דהוי ס"ט א"כ בר"ה טהור ודאי וברה"י טמא ודאי ושורפין וי"ל כדפי' לעיל דמסוטה

לא ילפינן טומאה דאתיא ע"י ראיית גופה לכן בכ"מ ספק וצ"ע במכלתא גבי דם תבוסה דמשמע דספק יצא מחיים ספק לאחר מיתה ברה"י ס"ט בר"ה ס"ט ע"ש ויש לעיין מה ענין ההיא דדם תבוסה לספק ראיה דזה דאמרינן שם ברה"י ס"ט בר"ה ס"ט היינו הנוגע בהדם ברה"י ס"ט וברה"ה ס"ט כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' ט"מ א"כ הו"ל טומאת מגע והספק אם במה שנגע הוא טמא או טהור הוי כנגע בספק שרץ ספק צפרדע או נגע באחד וא"י אם חי או מת דכה"ג ברה"י ס"ט בר"ה ס"ט כדאמרינן בטהרות רפ"ו המסוכן ברה"י והוציאוהו לר"ה והחזירוהו לרה"י כשהוא ברה"י ס"ט כשהוא בר"ה ס"ט ואין לומר דהתוס' לא יפרשו כהרמב"ם ז"ל ההיא דדם תבוסה אלא הא דברה"י ס"ט בר"ה ס"ט היינו אם יצא הדם בר"ה או ברה"י דמספקינן על הדם עצמו אם הוא טהור או טמא וכשיצא בר"ה אמרינן דס"ט וכשיצא ברה"י אמרינן דס"ט הא האי דם הוי אי"ב דעת לישאל ואין זה ג"כ ס"ט הבאה בידי אדם דאם יצא הדם לאחר מיתה דאז הדם טמא אז אין כאן דעת לישאל כלל וע"כ האי ברה"י ס"ט בר"ה ס"ט קאי על הנוגע ונראה דס"ל להתוס' דספק ראיה דלא גמרינן מסוטה אינו רק על טומאת הרואה עצמו אף אם נגע באחד וספק על מי שנגע בו אם הוא נטמא ע"י ראייה או לא אין דנין על הנוגע מדין ס"ט בר"ה וברה"י כיון דהספק הוא ספק ראייה וכן נראה נמי מדברי התוס' ריש נדה שכתבו דמעל"ע שבנדה אין דנין אותו בדין ס"ט בר"ה וברה"י ומיהו בדבר שאי"ב דעת לישאל טהור במעל"ע מדמקשינן לקמן אמתני' דבר שאי"ב דעת לישאל הוא ומוקמינן בשחברותיה נושאות אותה במטה וכתבו בתי' השני הטעם משום דספק ראייה לא גמרינן מסוטה ומש"ה טמא אף בר"ה אבל דבר שאי"ב דעת לישאל טהור משום דזה ילפינן מדרב גידל ושייך בטומאת בשר קדש טומאה ע"י ראיית הזב ע"ש היינו דבאו לתרץ אמאי מקשינן מכדי האי מטה אי"ב דעת לישאל כו' ולזה כתבו דאי"ב דעת לישאל אף בספק ראייה טהור ואע"ג דהאי מטה מגע הוא ולא ראייה שישבה עליה וספק אם נטמאה המטה ע"י ישיבתה או לא ומוכח ג"כ דס"ל להתוס' אפילו לגבי הנוגע מ"מ כיון דעצם הספק הוא אם מי שנגע בו היה טמא ע"י ראייה או לא ספק ראייה הוא ולא גמרינן מסוטה וזה בספק שרץ ספק צפרדע וכן בנגע באחד ספק חי ספק מת דגמרינן מסוטה הוא משום דספק חי ספק מת אין זה ספק ראייה דספק ראייה דלא גמרינן מסוטה הוא ספק ראייה ממש דהיינו אם הטומאה ע"י ראיית הגוף, והנה לפ"ז יש לעיין אמאי קרי לדם תבוסה ספק ראייה מה זה ענין לראייה דהתם הספק אם יצא הדם מחיים וא"כ לא היה הדם בהגוף בשעת מיתה ולא נטמא ע"י המיתה או יצא לאח"מ והיה הדם בגוף בשעת מיתה ונטמא ע"י מיתה א"כ המיתה היא הגורמת הטומאה ולא ראייה ומ"ש משאר ספק חי

ספק מת דהספק הוא ג"כ אם נטמא ע"י מיתה או לא ונראה לומר דשאני דם מן המת משאר טומאות שבמת דכ"ז שהדם מובלע בהמת ולא יצא ממנו עדיין אין לו טומאה והטומאה חלה עליו כשיוצא מן הגוף וא"כ הו"ל ראייה שהוא ראיית הגוף והוי ספק ראייה דספק יצא הדם מחיים ולא נטמא ע"י ראיית הגוף או יצא לאחר מיתה ונטמא ע"י ראיית הגוף, ונראה ראיה לזה דטומאת הדם הוא בשעת יציאה מן הגוף דאמרינן במעילה י"ז נשפך על הרצפה כו' איהל על כולו טמא ומקשינן והא אמר ר"ח רביעית דם שהגיס בה טהורה אלא לאו ש"מ כאן בכולו כאן במקצתו ופי' רש"י ז"ל זה דמאהיל על כולו טמא הוא היכא דאתי האי רביעית ממת שלם ולהכי חשיב דמטמא באהל והא דקתני שהגיס בה טהור שהיה מונח שם מקצת מת ופירש ממנו אותו דם אע"ג דאית ביה רביעית הואיל ואינו בא ממת שלם לא חשיב ואינו מטמא באהל ע"ש וקשה הא תכף כשמת היה מת שלם ונטמא כל הדם שהרי הוא ממת שלם א"כ אח"כ כשחתך מקצת המת ויצא אח"כ הדם במה נטהר אותו הדם ומוכח דהטומאה על הדם חל כשיוצא מן הגוף ובעינן דוקא שיצא ממת שלם וכיון דהיציאה מן הגוף זהו המטמאת את הדם הו"ל טומאת ראייה דיציאה מן הגוף זה מקרי ראייה ואף דהתוס' במעילה שם לא ניחא להו בפי' רש"י ז"ל ע"ש מ"מ י"ל דבעיקר הדין לא פליגי דבדם המת הטומאה חלה רק בשעת יציאתו מן הגוף:

בנדה ג' מייתינן פלוגתא דר"ש ורבנן במקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו ע"ג למפרע בין בר"ה בין ברה"י טמאות רש"א בר"ה טהורות ברה"י תולין ומוקמינן לפלוגתייהו דרבנן סברי כיון דאיכא תרתי לריעותא כודאי טומאה דמיא ור"ש סבר דלא חשיב ודאי טומאה ומש"ה בר"ה טהור וברה"י תולין דלא גמרינן מסוטה ס"ט ברה"י ואבע"א ה"ט דר"ש דיליף סוף טומאה מתחילת טומאה מה תחלת טומאה ספק נגע ספק לא נגע בר"ה טהור ה"נ ספק טבל ספק לא טבל ורבנן לא גמרי סוף טומאה מתחלת טומאה דהתם גברא בחזקת טהרה הכא גברא בחזקת טומאה ע"ש, הנה אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ח דמקוואות מרחץ שבלניה עכו"ם היינו דאיכא חשש שאיבה בזמן שמטהרת שלה פתוחה לר"ה טהורה ולרה"י טמאה ופי' הר"ש ז"ל משום דס"ט ברה"י ס"ט וברה"ה ס"ט ע"ש ויש לעיין הא כמאן אתיא דלא כר"ש ודלא כדרבנן דהתם לרבנן בין בר"ה בין ברה"י טמא ולר"ש ברה"י רק תולין ומה התם לרבנן הוי ודאי טמא משום הכא תרתי לריעותא והכא חדא לריעותא וכאן בספק שאיבה נראה דל"ש חזקת מקוה כלל דאם היה שאוב א"כ מתחילתה בפסול היתה ואפילו אי ידעינן שהיתה כשרה קודם ומ"מ פסלינן כיון דיש שם עכו"ם וכדאמרינן בתוספתא שם במעשה ברום

בית ענת דפסלוה משום שאני אומר עכו"ם נכנסו וזלפוה בלילה וחזרו ומלאו אותה בחילון מ"מ ל"ש העמד מקוה על חזקתה דאם זלפוה ומלאו אותה בקילון א"כ מקוה אחרת היא וזו תחילתה בפסול היא א"כ איכא רק העמד טמא על חזקתו ואימור לא טבל וכנגדה ליכא חזקה כלל ובכה"ג לרבנן ודאי טמא בין בר"ה בין ברה"י ואי כר"ש ברה"י אמאי טמא הו"ל למימר תולין דהא ס"ט ברה"י בעלמא ס"ל תולין ואפשר דאתיא כר"ש והכא דברה"י טמא אין זה משום דילפינן מסוטה רק משום חזקת טומאה דהעמד טמא על חזקתו ואימור לא טבל וחזקת מקוה ליכא הכא כנגד מש"ה טמא מדין ודאי אך לפ"ז צ"ל דלר"ש ס"ט בר"ה ספיקו טהור אפילו היכא דאיכא חזקת טומאה גמורה דהא הכא בר"ה טהור אך עוד יש לעיין מה זה שייך לדין ס"ט בר"ה וברה"י כלל הא הכא הוי ספק מים שאובין למקוה והוא מן הספיקות שטהרו חכמים כדאמרינן בטהרות פ"ד היינו דטהרו בין ברה"י בין בר"ה ואי נימא דהכא לא הוי ספק השקול אלא קרוב יותר שהוא שאוב וכה"ג לא התירו א"כ ל"ש זה לס"ט בר"ה וברה"י דזה דוקא בספק השקול אבל ספק הרגיל לא גמרינן מסוטה כמ"ש תוס' פסחים (ט' ע"ב) ע"ש דדין ס"ט בר"ה וברה"י הוא רק בספק השקול:

ד

כתבו התוס' כתובות (כ"ח) בשדה שנחרש בו קבר שהוא בית הפרס ואמרינן דבית הפרס דרבנן דמש"ה הוא רק מדרבנן משום דהוי ס"ט בר"ה ע"ש היינו דבית הפרס שהוא ברה"י הוא מדאורייתא, והנה יש לעיין דאמרינן פי"ח דאהלות כיצד בוצרין בית הפרס מזין על האדם ועל הכלים כו' ואע"ג דבוצר לגת הוכשר הוא דוקא לטומאה דאורייתא אבל לבית הפרס דרבנן אינן מוכשרין ע"ש וקשה אמאי הוי רק טומאה מדרבנן הא אמרינן בשלהי טהרות כרם שלפני הבוצרין רה"י לטומאה א"כ נטמאו הבוצרין והענבים מדאורייתא מדין ס"ט ברה"י ונראה לומר דאף התוס' ס"ל דחשש של בית הפרס זה דחיישינן שמא הוליך המחרישה עצם כשעורה הוא רק מדרבנן ורק דהתוס' כתבו שם דאף מקום הקבר הוא כשאר בית הפרס ואינו אלא מדרבנן ובמקום הקבר ודאי הוי ספק גמור דמנ"ל שהמחרישה הוציאה את כל הטומאה משם ולא נשאר אף עצם כשעורה ולזה כתבו דהוי ס"ט בר"ה כיון דאפשר שלא נשאר שם כלום הוי ס"ט בר"ה וההיא דכיצד בוצרין בית הפרס י"ל דלא מיירי במקום הקבר עצמו אך צ"ע אם זהו כוונת התוס':

ובעיקר מ"ש התוס' דאף מקום הקבר עצמו דינו כשאר בית הפרס ואינו אלא מדרבנן ואינו מטמא באהל ושרי ע"י ניפוח יש לעיין טובא דהא אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פי"ז דאהלות החורש ע"ג הקבר וכן החורש ע"ג הארון אפילו משוקעין ברובדין

ובאבנים ואפילו על גביהן רום שתי קומות ה"ז עושה בית הפרס ע"ש ואע"ג דודאי לא נגע בהטומאה א"כ איך אפשר לטהר מקום הקבר דהא ודאי המת עדיין בהקבר שלא הוליכה המחרישה כלום וזה דעושה בית הפרס הוא משום דלא פלוג רבנן בבית הפרס אבל לטהר מקום הקבר איך אפשר:

אמרינן בכתובות שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהם ועשה טהרות כו' דטהורין משום דהוי ס"ט בר"ה וכתב רש"י ז"ל שם ב' שבילין א' טמא ואחד טהור היינו דאחד מב' שבילין טמא ואינו ידוע איזה מהם ע"ש, והנה יש לעיין א"כ הו"ל שדה שנאבד בו קבר היינו שידוע שיש שם קבר ואינו ידוע אם במקום זה או במקום זה והוי בית הפרס ובית הפרס טמא בין ברה"י בין בר"ה והר"ש ז"ל כתב באהלות פי"ח דשדה שאבד בה קבר ברה"י טמא מה"ת ובר"ה טמא מדרבנן ע"ש אבל מדרבנן עכ"פ טמא ואמאי אמרינן הכא דטהור, והנה במתני' רפ"ה דטהרות אמרינן ב' שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהם ואינו ידוע באיזה מהן הלך כו' היינו שידוע איזה הטמא ואיזה הטהור רק דא"י באיזה מהם הלך אך לרש"י ז"ל צ"ע:

ה

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ט מהל' ט"מ דבר ידוע שכל אלו הטומאות וכיוצא בהן שהן משום ספק ה"ה של דבריהן ואין טמא מה"ת אלא מי שנטמא טומאת ודאי אבל כל הספיקות בין בטומאות בין במאכלות אסורות כו' אין להם אלא מד"ס כו' וכתבו ע"ז בס' בני יעקב ובס' בתי כהונה דהרמב"ם ז"ל ס"ל דכל דין ס"ט ברה"י דס"ט הוא רק מדבריהם וזה דילפינן מסוטה הוא רק אסמכתא בעלמא והקשה עליהם הרי"ט אלגאזי פ"ה דבכורות דמה יענו למ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' ק"פ יחיד שנטמא בספק רה"י ה"ז ידחה לפסח שני וציבור שנטמא בספק רה"י יעשו כולן בטומאה ואי הוי רק מדרבנן איך יעשו כולן בטומאה ע"ש, והנה מזה דיחיד נדחה לפסח שני ל"ק דאף בטומאה דרבנן ג"כ נדחה לפסח שני דהא בית הפרס בלא ניפוח לא הותר לפסח אף שהוא מדרבנן ואם הלך בלא ניפוח נדחה לפסח שני וזה דציבור עבדי בטומאה דקשה להרמב"ם ז"ל כיון שהוא רק מדרבנן איך עבדי בטומאה הנה מלבד דאמרינן בירושלמי דפסח הבא בטומאת ידים הוא פסח הבא בטומאה ואע"ג דטומאת ידים הוא רק מדרבנן דאף אי נימא דהרמב"ם ז"ל לא פסק כהירושלמי שהרי לא הביא דין זה דפסח הבא בטומאת ידים הוא פסח הבא בטומאה מ"מ כיון דהטעם דס"ל דס"ט ברה"י טהור מדאורייתא הוא משום דכל הספיקות מדבריהן היינו דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא הכא דהציבור נטמא בס"ט ברה"י לענין הטמאים אין נ"מ כלל לעשיית פסח דבין אם הם טהורין ובין טמאין עושין

הפסח דהא טומאה הותרה לציבור רק אם הם טהורים ולא נטמאו מיעוט הטהורים אסור להם לעשות בטומאה ואם הציבור טמאים אף הטהורים יכולים לעשות בטומאה א"כ כל השאלה הוא רק על הטמאים אם יכולים לעשות בטומאה א"כ להפך כיון שהוא ספק אם מותר להם לעשות בטומאה מספיקא מותרין לעשות בטומאה דספיקא מה"ת לקולא ואף בטומאה ודאית יכול לעשות הציבור כיון שהוא ספק וספיקא לקולא ומש"ה עושין בטומאה ואף דמדרבנן ספיקא דאורייתא לחומרא הכא שרי אף מדרבנן דהא מדרבנן הוא ודאי טומאה דהא ס"ט ברה"י טמא מדין ודאי א"כ יכולים לעשות בטומאה בין מדאורייתא בין מדרבנן אך זה תלוי אי שוחטין וזורקין על טמא שרץ ועל טמא מת בז' שלו דלמ"ד שוחטין וזורקין עליו אע"ג דטמא הוא כיון דראוי לאכילה בערב דלדידיה זה דאין טמא ראוי לעשות פסח הוא רק משום דהוי שלא לאוכליו כיון דאינו ראוי לאכילה בערב א"כ בספק טמא כיון דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ויכול לאכול בערב א"כ אפילו אי קמי שמיא גליא שהוא טמא ג"כ הפסח כשר כי אין טומאת הבעלים מניעה מהקרבת הפסח רק דהוי שלא לאוכליו וכיון דמותר לו לאכול בערב מדין ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא הו"ל לאוכליו א"כ בציבור שנטמא בס"ט ברה"י א"צ כלל להיתר טומאה בציבור דאפילו אי נטמאו ג"כ הקרבן כשר בלא דחיית טומאה כיון שראוין לאכול בערב אך הרמב"ם ז"ל לשיטתיה דפסק דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ועל טמא מת בז' שלו ואף דראוי לאכול בערב כיון דטמא הוא רחמנא דחייה מפסח א"כ הכא כשהציבור טמאים מספק אי קמי שמיא גליא דטמאים הם זה שפסחן כשר הוא משום דטומאה הותרה בציבור רק דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ותופסין צד ההיתר ואין חוששין שמא איסור הוא אבל הכא הוי איפכא דלהציבור אין נפקותא דבכל אופן יכולים לעשות הפסח רק הנ"מ להמיעוט שהם טמאין טומאת ודאי אם יכולים לעשות פסחן א"כ צריך לתפוס צד ההיתר ואומרים שהציבור טמא וא"כ אף הם מותרין לעשות הפסח:

הביא שם הרי"ט אלגאזי דעת המהרלב"ח בשיטת הרמב"ם ז"ל דלעולם ס"ל דמה דילפינן מסוטה אין זה אסמכתא רק כמו סוטה שהוא רגלים לדבר ה"נ בטומאה בספק הקרוב לודאי הוי ספיקו טמא מה"ת וז"ש הרמב"ם ז"ל פ"ט מהל' ט"מ דכל אלו הטומאות שהן משום ספק ה"ה של דבריהן הוא רק בספק השקול ובזה ס"ל דס"ט ברה"י ספיקו טמא הוא רק מדרבנן ע"ש אך אף אי נימא כן בדעת הרמב"ם ז"ל ע"כ זה דאין בו דעת לישאל ספיקו טהור דילפינן ג"כ מסוטה או מדרב גידל אינו אלא אסמכתא שהרי כתב הרמב"ם ז"ל דזה דאין בו דעת לישאל ספיקו טהור הוא רק בספק השקול וכיון דבספק השקול

לעולם אף יש בו דעת לישאל הוא רק מדרבנן א"כ ע"כ כל דין שאין בו דעת לישאל הוא רק מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא:

אמרינן בירושלמי ספ"ח דפסחים נזיר שנטמא בספק רה"י ואינו בפסח ר' הושעיה רבה אמר הנזיר מגלח ר"י אמר אין הנזיר מגלח דתנינן תמן כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה על ביאת מקדש כו' יחיד שנטמא בספק רה"י בפסח ידחה לפסח שני ר"י אמר משלחין אותו לדרך רחוקה כו' ציבור שנטמא בספק רה"י בפסח ר"י אמר יעשו בספיקן ר' הושעיה רבה אמר יעשו בטומאה כו' וכתב הרי"ט אלגאזי דפליגי אי זה בס"ט ברה"י ספיקו טמא הוא לכל דבר אף שיהא הנזיר מגלח עליה וחייבין על ביאת מקדש ולפסח הבא בטומאה וכתב דהרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ז מהל' ק"פ דציבור שנטמא בספק רה"י דעושין בטומאה פסק כר' הושעיה רבה רק מיירי בספק הקרוב לודאי דבזה ס"ט ברה"י טמא מדאורייתא כמ"ש המהרלב"ח אבל בספק השקול ס"ל להרמב"ם ז"ל שהוא רק מדבריהם ע"ש:

אמרינן בתוספתא פ"ז דאהלות כותל שבין ב' בתים וטומאה בתוכו הבית הקרוב לטומאה טמא והקרוב לטהרה טהור מחצה על מחצה שניהם טמאים רא"א שורפין עליה את התרומה ואין חייבין עליהם על ביאת מקדש ע"ש ויש לדון אמאי שורפין את התרומה ואין חייבין על ביאת מקדש ונראה משום דמחצה על מחצה הוא ספק משום דא"א לצמצם וכמ"ש הרמב"ם ז"ל פכ"ד מהל' טומאת מת ה"ד ע"ש ומש"ה אין חייבין על ביאת מקדש דאפשר שהטומאה קרובה יותר להבית השני וזה דשורפין את התרומה משום דהוי ס"ט ברה"י דבית רה"י הוא וזה דאין חייבין על ביאת מקדש הוא משום דעל ס"ט ברה"י אין חייבין על ביאת מקדש עכ"פ בספק השקול וכשיטת הרמב"ם ז"ל, ובתוספתא פ"ה דנזירות אמרינן טומאה שנתונה ע"ג כותל אפילו מחצה על מחצה וכן עדר בהמה כו' אין נזיר מגלח עליהן ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו ע"ש וזה דאין הנזיר מגלח עליו הוא ג"כ משום דאין הנזיר מגלח על ס"ט ברה"י בספק השקול, והנה זה דמחצה על מחצה דנין אותו מדין ספק מוכח כן מהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פי"א דנגעים צמר רחלים וצמר גמלים שטרפן זה בזה אם רוב של רחלים מטמא בנגעים ואם רוב של גמלים אינו מטמא בנגעים מחצה על מחצה מטמא בנגעים רש"א הואיל וספק נגעים להקל מחצה על מחצה טהור ע"ש ומה שייך מחצה על מחצה לספק נגעים וע"כ משום דמחצה על מחצה הוי ספק דא"א לצמצם והוי ספק נגעים ולהקל:

והנה הרמב"ם ז"ל פכ"ד מהל' ט"מ ה"ד פסק במעזיבה שהיא לאויר וטומאה בתוכה מחצה על מחצה הבית טמא והעומד מלמעלה כנגד הטומאה טמא והשיג עליו הראב"ד

ז"ל הא מחלוקת ר"מ ור"ש היא בתוספתא ולמה פסק כר"מ הא ר"מ ור"ש הלכה כר"ש וכתב הכ"מ בתי' השני על הרמב"ם ז"ל שהוא מפרש דפלוגתייהו דר"מ ור"ש הוא באפשר לצמצם או לא וס"ל לר"מ א"א לצמצם ומש"ה הבית טמא והעומד מלמעלה טמא וכיון דקי"ל בעלמא דא"א לצמצם מש"ה פסק כאן כר"מ ע"ש אך אי אפשר לומר כן דפלוגתייהו דר"מ ור"ש הוא באי אפשר לצמצם היינו דס"ל לר"ש אפשר לצמצם דהא גבי צמר רחלים שנתערב עם צמר גמלים מחצה על מחצה ר"ש דן אותה מדין ספק אלמא ס"ל דא"א לצמצם:

הנה אמרינן פי"א דכלים העושה כלי מן החלמא ומן הגללים אם רוב מן החלמא טמא רוב מן הגללים טהור מחצה על מחצה טמא ואמרינן בירושלמי נזיר פ' כ"ג ר' זריקה בשם רב המנונא תני כלי שחציו מן החלמא וחציו מן הגללים אין חייבין עליו על ביאת מקדש ע"ש וצ"ל ג"כ הטעם משום שהוא ספק דא"א לצמצם ומש"ה אין חייבין על ביאת מקדש (וצ"ל דבהתוספתא דאהלות ר"א גרסינן ולא ר' אליעזר דר' אליעזר ס"ל כריה"ג דאפשר לצמצם כדאמרינן בבכורות י"ח] ומכל אלו התוספתות יש להוכיח כשיטת הרמב"ם ז"ל בס"ט ברה"י:

1

הקשו התוס' פסחים (ט"ו) גבי חבית שנולד בה ספק טומאה כו' היכא מיירי אי ברה"י ס"ט מדין ודאי ואי בר"ה ס"ט וכתבו דמשכחת לה תרומה תלויה מדאורייתא כגון שנגע בב' חביות ברה"י ואינו יודע באיזה מהם נגע דהשתא שתיהן תלויות ד"ת דלא ילפינן מסוטה לטמא ברה"י אלא דבר שיכול להיות אמת כדאמרינן פ' ב' נזירים ובנזיר נ"ז כתבו התוס' דזה רק ברה"י אבל בר"ה טהורים אף דאחד מהם ודאי טמא משום דס"ט בר"ה לא ילפינן מסוטה רק מוקמינן אחזקת טהרה ע"ש, והנה הרמב"ם ז"ל כתב פי"ט מהל' אבה"ט בב' שבילין א' טמא וא' טהור והלך בא' מהם ועשה טהרות והלך חברו בהשני ועשה טהרות אם נשאלו בב"א או נשאל עליו ועל חברו טהרותיהן נשרפות שהרי ודאי אחת מהן טמאה ואפי' ככר אחד טמא שנתערב במאה ככרות טהורין כולן טמאין וישרפו ע"ש וכתב המל"מ דס"ל להרמב"ם ז"ל כל שיש שם ודאי טמאה הכל נשרף, והנה דברי הרמב"ם ז"ל הוא מהתוספתא פ"ו דטהרות רי"א אם אמרו שנים היינו ובשני שבילים הלכנו ושתי טהרות עשינו אומרים להם טמא שאפילו טמאה אחת שנתערבה במאה טהורות כולן טמאות עכ"ל ולא קתני שם נשרפות מיהו התם משמע דהאי טמאות נשרפות דלעיל שם אמרינן גבי הלך א' מהם ועשה טהרות והלך חברו בשני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות וה"ה מוכיחות דתלויות וכאן קתני טמאות מכלל דדינן

כטמאות ממש [וזה דאמרינן דאפילו טמאה אחת שנתערבה בק' טהורות כולן טמאות ואע"ג דתרומה טמאה עולה בק"א צ"ל דמיירי בדבר חשוב שאינו בטל וכן הרמב"ם ז"ל שכתב ואפילו ככר אחד טמא שנתערב בק' ככרות טהורות כולן טמאות וישרפו ע"כ מיירי בככרות של בעה"ב שאינן בטלות] והנה יש לעיין על הרמב"ם ז"ל דאמרינן בתרומות פ"ה מ"א סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות מק' חולין או למעשר ראשון או למעשר שני או להקדש בין טמאין בין טהורין ירקבו והביא שם הר"ש ז"ל מהירושלמי ניחא טהורה ירקבו וטמאין ירקבו דבנפלו לפחות מק' חולין טהורים מש"ה ירקבו ואין נשרפין משום דכיון שנפלה לפחות מק' הוא מדומע והוי הכל תרומה והוי כתרומה טמאה שנתערבה בטהורה דאסורה באכילה משום טמאה ובהדלקה משום תרומה טהורה דאסור לשרוף תרומה טהורה ע"ש ומוכח דתרומה טמאה שנתערבה עם טהורה אסור לשרוף אלא ירקבו אך גם על התוס' קשה שכתבו דתלויה מה"ת היינו שנגע בא' מב' חביות וא"י באיזה מהם נגע דהוי נמי תרומה טמאה שנתערבה בטהורה ושניהם תלויות והתם אמרינן דירקבו דתרומה תלויה אסור להפסידה וכאן צריך להניחה במקום שתרקב והתוספתא דטהרות אתי שפיר דקתני רק טמאה אחת שנתערבה בק' טהורות כולן טמאות ולא קתני ישרפו והיינו רק שירקבו ולא קתני ג"כ תלויות כבבא דרישא דכאן אינן תלויות רק ירקבו, והנה הרמב"ם ז"ל בעצמו פסק כההיא דתרומות בפי"ד מהל' תרומה הי"א וז"ל שם סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות מק' חולין או מעשר ראשון או מע"ש או הקדש בין טמאין בין טהורין הואיל ונדמע הכל כתרומה טמאה שאסורה באכילה לכל והרי הכל אסור לעולם ומניחין אותן עד שירקבו בד"א בדבר שאין דרכו להאכל חי אבל בדבר שדרכו להאכל חי לא יניחן שמא יתקל בהן ויאכל מהן אלא ידליק הכל כדרך שמדליקין תרומה טמאה ע"ש:

ונראה לתרץ דהנה המל"מ תמה שם על הרמב"ם ז"ל בפי"ט מהל' אבה"ט בטמאה שנתערבה עם טהורה דכולן ישרפו איך ישרפו כולן הא יש שם ג"כ טהורה ואיך מותר לשרוף תרומה טהורה ע"ש ונראה דהרמב"ם ז"ל לשטתיה אזיל דאמרינן בפסחים ל"ד שתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהורין מלטמא ואסורין מלאכול ומקשינן שם בגמרא אמאי אסורין מלאכול ומסקינן משום דאין זריעה לתרומה דמעלה היא כמו במי החג שנטמאו והשיקן לאחר הקדשן טמאים דאין זריעה להקדש משום מעלה ה"נ אין זריעה לתרומה אך הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' תרומות הכ"ג כתב הזורע תרומה טמאה אעפ"י שהגידולין טהורין ה"ה אסורין באכילה הואיל והתרומה שנזרעה אסורה באכילה היתה כבר נדחו ע"ש והוא מהירושלמי תרומות דהטעם הוא הואיל ונדחו אידחו וכן במי

החג שנטמאו ואח"כ השיקן אמרינן בירושלמי שם הטעם הואיל ונדחו ידחו דס"ל דדין תרומה כדין קדשים לענין דיחוי, והנה אמרינן בפ' התערובות דכל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל ימותו כולן ואמרינן שם בגמרא דאם קרבן לא מרצי ואף דלאחר שחיטה בטל האיסור בההיתר משום דהו"ל דחוי וכן באברי תמימים שנתערבו באברי בע"מ וקרב ראשו של אחד דהוי דחוי ע"ש ומוכח דכל שנאסר משום תערובות הו"ל דחוי א"כ בתרומה טמאה שנתערבה עם טהורות באופן דלא בטלה הטמאה דאף הטהורות נפסלו משום דיחוי א"כ אין כאן תרומה כשרה כלל ומש"ה הכל ישרפו אבל בסאה תרומה טמאה שנפלה לפחות מק' חולין טהורין דע"י דמוע הוי הכל תרומה והוי כתרומה טמאה שנתערבה בטהורה כדאמרינן בירושלמי בזה שפיר אמרינן דאין שורפין משום תרומה טהורה שבה דאסור לשרוף כדאמרינן בירושלמי והכא ל"ש שאף הטהורה נפסלה משום דחוי דהא הכא הו"ל דחוי מעיקרא דהא קודם שנתערבה לא היו החולין תרומה כלל רק ע"י דמוע נעשו תרומה ואז לא היו ראוין לאכילה משום תערובת הטמאה א"כ התרומה לא היתה מעולם ראויה לאכילה וקי"ל דדחוי מעיקרא ל"ש דחוי א"כ הטהורה לא נפסלה ואסור לשורפה ומש"ה תרקב כדאמרינן בירושלמי:

והנה בזה יש לעיין על הרמב"ם ז"ל שכתב בהל' אבה"ט בנשאלו שניהם בב"א או עליו וע"ח דטהרותיהן נשרפות משום דודאי איכא טמאה ואפילו ככר טמא שנתערב בק' ככרין טהורין כולן מטמאין וישרפו ל"ל לטעם זה תי"ל דבככר כיון שהוא נאכל כמו שהוא חי א"כ לעולם הוא בשריפה ומשום תקלה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה דתרומות:

והנה על הירושלמי דאמרינן בסאה תרומה טמאה שנפלה לפחות מק' חולין טהורין דירקבו דמש"ה אין שורפין דע"י דמוע נעשה הכל תרומה ואסור לשרוף תרומה טהורה יש לעיין הא האי תרומה טהורה ג"כ היא תלויה דהא על כל חטה וחטה הוא ספק אם היא הטמאה או הטהורה והכל אינו ראוי לאכילה וזה דבעלמא אמרינן דתרומה תלויה אסור לשרוף אף דאינה ראויה לאכילה אמרינן בכמה דוכתי משום שמא יבוא אליהו ויטהרנו ותהא ראוי לאכילה א"כ הכא בנתערבה הטמאה עם הטהורה אם יבוא אליהו ויאמר איזו חטין הם הטמאים ואיזו הטהורין א"כ לא יהיה אז עוד דימוע כלל שהרי הכא מיירי דנתערבה סאה תרומה טמאה בפחות מק' חולין טהורין א"כ ידוע שהטמאין הן של תרומה והטהורין של חולין א"כ אם יבוא אליהו ויאמר איזה הן הטמאים ואיזו הטהורין א"כ לא יהיה עוד דמוע כלל א"כ החולין לא יהיו עוד תרומה דזה שהן תרומה הוא רק בשביל הדימוע א"כ מה שייך דמש"ה לא ישרפו שמא יבוא אליהו ויטהרנה

שיאמר איזו החטין הן הטהורין הרי אז לא יהיו עוד תרומה א"כ לא יהיו אז נאכלין בתורת תרומה כ"א בתורת חולין וצ"ע:

והנה זה דאף בנתערב תרומה טמאה עם חולין טמאים ירקבו אמרינן בירושלמי שם על דעתיה דחזקיה ניחא דס"ל אין מדליקין בחטין מפני התקלה ולר"י דלא חייש לתקלה בחטין מקשינן אמאי לא ידלקו ומשנינן סבר ר"י כהדא שמא ימצא בהן תקלה וכתב הר"ש ז"ל ואע"ג דאוקמינן בפ' כ"ש בשליקתא ומאיסתא דלאחר שנטמאו שולקן ואח"כ זורקן לבין העצים הכא ר"י מודה דדימוע קיל לאינשי ואיכא למיחש טפי ע"ש ולהתוס' בפסחים שם שכתבו דדוקא אם היו כבר מאוסים שרי אבל לשולקן לכתחילה אסור אתי שפיר טפי דהכא לא מיירי בשליקתא ומאיסתא ולכ"ע אסור, והנה ז"ש הרמב"ם ז"ל דדבר שנאכל כמו שהוא חי ישרף מפני התקלה הוא ג"כ מהירושלמי שם כמ"ש הכ"מ ויש לעיין הא הוי סברות הפוכות דזה דחטין ירקבו ולא ישרפו אמרינן שם בירושלמי שהוא מפני התקלה אלמא ירקבו עדיף טפי משריפה לענין תקלה ובדבר שנאכל כשהוא חי אמרינן דישרף מפני התקלה אלמא דשריפה עדיף טפי ואפשר דבחטין עדיף טפי דירקבו מלשריפה דחיישינן דבשעה שעוסק בשריפתן יבוא לידי תקלה וגרע טפי מירקבו אף דבירקבו ג"כ איכא חשש תקלה ובדבר שנאכל כשהוא חי דיכול לזורקו בין העצים וממאסי עדיף שריפה מירקבו הנה הביא הכ"מ שם מהירושלמי דזה דירקבו הוא בדבר שאין דרכו להבלל אבל בדבר שדרכו להבלל שורפין מפני התקלה וכתב דהרמב"ם ז"ל גירסא אחרת היה לו בהירושלמי וגורס להאכל במקום להבלל והיינו שנאכל כמו שהוא חי ע"ש, ולפרש הירושלמי לפי גירסא שלנו נראה דהנ"מ בין דבר שדרכו להבלל ובין דבר שאין דרכו להבלל הוא דבדבר שדרכו להבלל כגון משקין או חטין בחטין אם ישכח ויאכל מהם ודאי יבוא לידי תקלה שיאכל ודאי איסור שהרי ודאי יש שם איסור שהאיסור נבלל בההיתר אבל דבר שאין דרכו להבלל כגון שנתערב סאה בסאין אפילו אם ישכח ויאכל ג"כ הוא רק ספק אם יאכל איסור כה"ג לא חיישינן:

והנה להרמב"ם ז"ל יש לעיין איך משכחת לה תרומה תלויה מדאורייתא דאם נגע באחד מב' חביות וא"י באיזה מהם להרמב"ם ז"ל כה"ג שניהן נשרפין כיון דודאי אחת מהן טמאה ונראה דמשכחת לה בנגע באחד מב' חביות אחת של תרומה ואחת של חולין דכה"ג אף להרמב"ם ז"ל אין נשרפין דזה דוקא היכא דודאי יש שם תרומה טמאה שהיא בשריפה אבל הכא דאפשר שאין כאן תרומה טמאה כלל הוי כשאר תלויות ומ"מ ל"ש הכא ברה"י ס"ט כיון דודאי אחת מן החביות טהורה כה"ג לא ילפינן מסוטה דלענין אי ילפינן מסוטה אין נ"מ אם הוא חולין או תרומה, עוד נראה לומר דאם היה הספק

בהכשר אם הוכשרה התרומה או לא זה ל"ש למגמר מסוטה ולומר ברה"י ס"ט בר"ה ס"ט דאין הספק בעצם הטומאה רק אם הוא ראוי לקבל טומאה א"כ משכחת לה כה"ג תרומה תלויה מדאורייתא:

הנה הרי"ט אלגאזי פ"ה דבכורות הקשה להשיטות בדעת הרמב"ם ז"ל דכל דין ס"ט ברה"י הוא רק מדרבנן ומדאורייתא ספיקי טומאות הם כשאר ספיקי איסורין דמה"ת לקולא ואף היכא דאקבע טומאה כגון שרץ וצפרדע ואינו יודע באיזה מהם נגע אע"ג דבעלמא אקבע איסורא אסור מה"ת שאני טומאה דאיכא חזקת טהרה ואוקי חזקת טהרה לבהדי אקבע איסורא והוי כספק השקול וכל הספיקות מדבריהם א"כ איך משכחת לה להרמב"ם ז"ל תרומה תלויה מדאורייתא דדרשינן הראויה לך שמור כו' כיון דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא א"כ ראויה לך היא ואמאי פטור משמירתה ע"ש ונראה דזה דבתרומה בעינן ראויה לך שמור היינו ראויה לך בתורת מצות אכילת תרומה ונהי דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ומותר לאכול תרומה תלויה הוא רק כמו אכילת שאר חולין אבל אם יש מצוה באכילתה דתרומה טמאה ליכא מצוה באכילתה כיון דפסולה היא ובפסול ל"ש מצוה כמו שאר קדשים פסולים דאמרינן בפ' דם חטאת גבי כשרה שבלעה מפסולה דליתי עשה דכשרה ותדחה ל"ת דפסולה אבל הפסולה בעצמה ליכא בה עשה כלל א"כ בתלויה אי איכא מצוה באכילתה אדרבה כיון דהוי ספק אי איכא מצוה וכיון דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ליכא מספיקא חיוב מצוה וזה דבעינן בשימור תרומה שתהא ראויה לך היינו ראויה לשם מצות אכילת תרומה:

ז

גרסינן פ"ד דטהרות אלו ספיקות שטהרו חכמים כו' ספק משקין ליטמא טמא ולטמא אחרים טהור כו' והנה בגליון הרא"ש ז"ל שם כתב וא"ת כיון דבמשקין יש טומאה וטמא הספק בהן אמאי לא חשיב ליה לעיל גבי ו' ספקות ששורפין עליהן את התרומה ולימא על ז' ספיקות שורפין את התרומה כו' ע"ש ונראה מזה דס"ל דספק משקין ליטמא טמא היינו דטמא אף בר"ה דאי רק ברה"י וכשאר ספיקי טומאות מה שייך דלתני ז' ספיקות דשורפין דהנך ו' ספיקות דשורפין היינו דשורפין עליהן בין בר"ה בין ברה"י וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל דספק משקין לטומאת עצמן אינן כשאר ספיקי טומאות דילפינן להו מסוטה שכתב בפה"מ שם מ"ט גבי ספק משקין ליטמא טמא כיצד טמא שפשט רגלו לבין משקין טהורין ספק נגע ספק לא נגע כו' היתה ככר טמאה בידו וזרקה לבין משקין טהורין ספק נגע ספק לא נגע כו' וכתב הרמב"ם ז"ל והביא המשל באיש טמא וככר טמא להודיענו שאין הבדל בין היות הספק נופל במי שיש בו דעת לישאל או שאין בו

דעת לישאל הנה ספק המשקים לענין אם נטמאו בעצמן טמא עכ"ל דס"ל דזורק חשיב אי"ב דעת לישאל הרי ס"ל להדיא דבספק משקין לטומאת עצמן אף אי"ב דעת לישאל טמא ואינן כשאר טומאות ונראה דיצא זה להם מדקתני ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור א"כ כמו לטמא אחרים טהור בכל ענין בין בר"ה בין ברה"י ה"נ ליטמא טמא בכל ענין דאי ליטמא דינן כשאר ספיקות ל"ל למתני כלל ליטמא טמא לתני רק ספק משקין לטמא אחרים טהור:

ונראה ראיה לדבריהם דבספק משקין אין דנין מדיני ס"ט בר"ה וברה"י דאמרינן בירושלמי שלהי חגיגה גבי משעבר הרגל מעבירין על טהרת העזרה ומטבילין את כל הכלים ומקשינן שם הנהו כלים דאיטמו במאי אי בשאר טומאות אף כל הכלים צריכים טבילה ומסקינן דאיטמו בספק משקין ומקשינן תמן תנינן ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור ומשנינן כאן לקודש כאן לתרומה חומר הוא בקודש ע"ש וקשה נהי דחומר הוא בקדש דספק משקין אף לטמא אחרים טמא בהם מ"מ הא עזרה ר"ה לטומאה כדאמרינן בפסחים א"כ יהיו טהורים מדין ס"ט בר"ה כיון דהוי ספק משקין הוי כספק שרץ ספק צפרדע שנגעו באחר דבר"ה ספיקו טהור ונראה מזה דבמשקין ליכא דין ר"ה ורה"י כלל דליטמא טמא בכל ענין ולטמא אחרים טהור בכל ענין ולקדש חומר הוא בקדש דלטמא אחרים הוי כמו לטומאת עצמן:

אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ד דטהרות השרץ שנמצא צף על שפת הבור של גת לתרומה ספיקו טמא ולפועלין ספיקו טהור והקשה הר"ש ז"ל מזה על התוספתא דהעריבה שהיתה טמאה טמא מת וככר של תרומה כרוך בסיב או בנייר נתון לתוכה וירדו גשמים ונתמלא ונותר ה"ה צף ע"פ המים ספק נגע בצדי העריבה ספק לא נגע ספיקו טהור אלמא דאף לתרומה מטהרין ס"ט צפה ע"פ המים ע"ש ולהרמב"ם והרא"ש ז"ל אתי שפיר דודאי אף לתרומה מטהרין ס"ט צפה ושאני הכא בשרץ שנמצא צף על שפת הבור של גת דלתרומה היינו להכשיר היין לתרומה דנימא שלא נטמא א"כ הו"ל ספק משקין לטומאת עצמן ולזה טמא בכל ענין וכמו דטמא בר"ה ואף בדבר שאי"ב דעת לישאל ה"נ בצפה ולפועלין היינו בהחשש שמא נגעו הפועלין בהשרץ בזה מטהרינן משום טומאה צפה וזה דקתני לתרומה היינו להכשיר היין לתרומה משום דלחולין אף היין טהור שזהו מן הספיקות שטהרו חכמים ספק החולין וכתב הרמב"ם ז"ל היינו לאוכלי חולין בטהרה שכל הספיקות טהורין לגבן ואי"ל אלא טומאה ודאית ע"ש ועוד דבשרץ צף על שפת הבור ספק נגע בהיין לבד שהוא טומאה צפה הוי ג"כ אי"ב דעת לישאל ומ"מ מטמאינן ומוכח כהרמב"ם ז"ל דבמשקין אף אי"ב דעת לישאל ספיקו

טמא אך נראה דזה דבמשקין בכל ענין טמא ודאי זה אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא ודאי אין חילוק בין משקין לאוכלין דאשכחן כמה חומרות שהחמירו חכמים במשקין, (כתב הרמב"ם ז"ל פי"ד מהל' אבה"ט ה"ח וכן אם נכנסו משקין שהם טמאין מספק לאויר החבית הרי החבית טהורה והמשקין שבתוכה טהורין שאינן מתטמאין אלא מן החבית ע"ש והוא מהתוספתא פ"ה דטהרות ועיין בכ"מ שם וקשה ל"ל טעם שהמשקין שבהחבית טהורין לפי שאין מתטמאין אלא מחמת החבית הא אף אם מתטמאין מחמת המשקין טמאין ג"כ טהורין דהא ספק משקין לטמא אחרים טהור כמה שפסק הרמב"ם ז"ל שם וכל התוספתא שם אזיל למ"ד דספק משקין לאוכלין טמאים ולכלים טהורים ע"ש ולפיכך הוצרך לטעם שאין המשקין מתטמאין אלא מחמת החבית אך על הרמב"ם ז"ל צ"ע):

בטהרות פ"ד שם חשבינן בהדי ספיקות שטיהרו חכמים ספק ד"ס כגון אכל אוכלין טמאים כו' וכן ספק ידים כו' והקשה המשנה אחרונה והרש"ש ז"ל ל"ל למחשב בתרתי ספק ד"ס וספק ידים הא ספק ידים הוא ג"כ ספק ד"ס ע"ש ונראה דספק ידים שהתירו אין זה משום שהוא מד"ס אלא בשביל שהוא ספק ידים וכן מוכח מהתוספתא פ"י דפרה דאמרינן שם כל ספק הטהור לתרומה טהור לחטאת חוץ מן הידים מפני שהוא ספק הגוף ע"ש היינו משום דלחטאת נטמאו ידיו נטמא גופו וקשה הא זה דכל הספק הטהור לתרומה טהור לחטאת הוא ג"כ ספק הגוף דכל ספק הטומאות הן ספק הגוף ומ"ש מאוכל אוכלין טמאין ואידך שהן מד"ס וספיקו טהור לתרומה וטהור לחטאת אעפ"י שהוא ספק הגוף ומוכח מזה דהא דספק ידים טהור לתרומה אינו משום שהם מד"ס דלאו בכל ד"ס הקילו רק מפני שהן רק טומאת ידים אבל לחטאת שהן טומאת הגוף ספיקן טמא ומש"ה תני להו בתרתי ספק ד"ס וספק ידים:

אמרינן בתוספתא פ"ה דטהרות זילף משקין טמאין וטהורין בתוך הבית ואח"כ נמצאו משקין על ככר של תרומה ונטלה לשאול ה"ז טהורה המתין לה עד שנגבה ה"ז טמאה והראב"ד ז"ל פי"ד מהל' אבה"ט כתב הטעם משום מראית העין דלאחר שנגבה הרואה לא ידע שמחמת ספק משקין מטהרין אותה אך הרמב"ם ז"ל כתב שם דקודם שנגבה טהור משום דספק משקין לטמא אחרים טהור אבל הניח הככר עד שנגבה ה"ז טמאה בספק שספק טומאה ברה"י טמא והרי אין כאן משקין אלא ככר שהוא ספק טמאה ספק טהורה ע"ש ואף שהטומאה היא טומאת משקין לטמא אחרים שהוא מדרבנן וא"כ מאי נ"מ אם יש שם משקין או אין שם משקין ונראה דזהו נמי טעמו של הרמב"ם ז"ל דבטהרות שם חשבינן לספיקות שטהרו חכמים ספק ד"ס לחוד וספק משקין לטמא

אחרים לחוד ומוכח דזה דספק משקין לטמא אחרים טהור אין זה רק משום דהוי מדרבנן רק בספק משקין הקלו לטמא אחרים אבל כל שאינו ספק משקין אלא ספק אוכלין שאין כאן משקין אלא ככר שספיקו אם טמא אם טהור אף שזו היא הטומאה עצמה של ספק משקין לא הקלו כיון שאין שמו עליו דעתה אין זה ספק משקין וכמו בספק ידים דאם הוא ספק הגוף אף דהספק הוא זה הספק עצמו של טומאת ידים לא הקלו כיון שאין שמו עליו דלא הקלו אלא בטומאת ידים ולא בטומאת הגוף ה"נ הקלו בספק משקין ולא בספק אוכלין:

בתרומות פליגי ר"א ור"י בחבית של תרומה שנשברה בגת העליונה ותחתיה חולין טמאים אם אינו יכול להציל רביעית בטהרה ס"ל לר"א דתרד ותטמא ואל יטמא ביד ור"י ס"ל דאף יטמאנה ביד וכתב רש"י ז"ל בפסחים ט"ו דהיינו לקבלן בכלים טמאים, והנה הרמב"ם ז"ל כתב פי"ב מהל' תרומה ה"ד חבית שנשברה בגת העליונה והתחתונה טמאה אם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו יציל בידיו בלא נט"י ואעפ"י שהוא מטמאה כמו שיתבאר בענין טהרות ע"ש ויש לעיין למה כתב דהיינו שיציל בידיו בלא נט"י ולא כתב בפשוטו שיציל בכלים טמאים ונראה דלשיטתיה אזיל דכתב שם לעיל דמותר לטמאות תרומת חו"ל בטומאה של תורה ואעפ"י שאינה טמאה אלא בארץ העמים שהוא מדבריהם מפני שעיקר תרומת חו"ל הוא רק מדבריהם ע"ש ונראה מזה דבתרומת א"י כה"ג שאם נטמאה בטומאת ארץ העמים אסור לטמאותה בטומאה של תורה ואף דטומאת ארץ העמים היא טומאה ששורפין עליה את התרומה ומוכח דפוסק כמ"ד בסוגיא בר"ח סגן הכהנים דמטומאה דרבנן לטומאה דאורייתא אסור לטמאות והנה הרמב"ם ז"ל פוסק בהל' אבה"י דטומאת משקין לטומאת עצמן הוא מה"ת ולטמא אחרים מדרבנן א"כ הכא שהחבית נשברה בגת העליונה והתחתונה טמאה וסופו שירד היין למטה ויטמא מן היין הטמא א"כ סוף היין ליטמא בטומאה דרבנן דהא טומאת משקין לטמא אחרים רק מדרבנן א"כ איך מותר להציל היין בכלים טמאים הא יטמא בטומאה דאורייתא דטומאת משקין לגבי עצמן דאורייתא ומה לאחר שכבר נטמא בטומאה דרבנן אסור לטמאות בטומאה דאורייתא כ"ש קודם ומשום הפסד חולין התירו רק לגרום הטומאה בידים מה שסופו להטמא ממילא ואין אומרים בזה ירד ויטמא ולא יטמא ביד אבל מה שאסור אף לאחר שנטמא כ"ש דאסור קודם ומש"ה כתב הרמב"ם ז"ל דיצילנה רק בידיו בלא נט"י שזהו ג"כ טומאה דרבנן וזה מותר כיון שעומד להטמא בטומאה דרבנן:

אמרינן בטהרות פ"ד דזה דספק ד"ס טהור הוא כגון אכל אוכלין טמאים כו' אבל דבר שהוא אב הטומאה והוא מדברי סופרים ספיקו טמא ע"ש. והנה יש לעיין דאמרינן במקואות פ"ו מ"ז ספק כשפופרת הנוד ספק שאינה כשפופרת הנוד פסולה מפני שהיא מן התורה וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ והביא שם הר"ש ז"ל מהתוספתא כזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהן כשיעור ספיקו טמא שכל דבר שעיקרו מן התורה ושיעורו מדברי סופרים ספיקו טמא ע"ש וקשה הא אפילו אי הוי עיקרו מד"ס היה ספיקו טמא דהא נבלה ושרץ אבות הטומאות הן וכן במתני' שם אמאי נקט הטעם מפני שהוא מה"ת ונראה דפלוגתא דמתנייתי היא, והנה הר"ש ז"ל פ"ב דמקואות גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דכל טהרות שנעשו ע"ג למפרע טמאות ואמרינן שם בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה כגון אכל אוכלין טמאים כו' וכתב הר"ש ז"ל בטומאה חמורה שנטמא באב הטומאה דמטמאתו מן התורה ותמה עליו התי"ט הא באב הטומאה אפילו אי הוא מד"ס ג"כ ספיקו טמא כדאמרינן בטהרות ועיין במל"מ] ונראה דטעמו של הר"ש ז"ל הוא משום דמתני' דמקוואות פליגי על ההיא דטהרות וכמה שמוכח מההיא דפ"ו:

אמרינן בכריתות י"ג התירו למגע טמא מת להניק את בנה ובנה טהור ומקשינן בגמרא בנה אמאי טהור כיון דיינק חלב אטמי ליה מחלב ואמרינן ה"ט דבנה טהור דספק ינק כשיעור ספק לא ינק ואת"ל ינק ספק ינקו באכילת פרס ספק ינקו ביותר מכדי אכילת פרס ע"ש ומשום דהוי ס"ס וכמ"ש הר"ש ז"ל מקוואות פ"י מ"ז וקשה טובא ל"ל ס"ס אף בספק אחד סגי דהא הוי ספק ד"ס דהיינו אכל אוכלין טמאים כו' שהוא מן הספיקות שטהרו חכמים כדאמרינן בפ"ד דטהרות וצע"ג:

סימן מז - היסח הדעת

א

הקשו התוס' חגיגה (כ"א) בסכין שנמצא בי"ד דשוחט בה מיד אמאי אינו נפסל הסכין בהיסח הדעת וכמו לבו על הסל ולא על המגריפה דנפסל בהיסח הדעת ותי' דל"ש היסח הדעת לפסול רק דומיא דהתם שהיה בידו ואסח דעתיה הימנה אבל היכא שאין בידו כגון שאבד ל"ש היסח הדעת ליפסל והביאו ראיה לזה מבשר הנמצא בעזרה אברים עולות כו' ומשמע דמקריבין אלמא לא נפסלו בהיסח הדעת ע"ש, והנה התוס' פסחים (י' ע"ב) כתבו דגזרו על כלים הנמצאים ולא גזרו על אוכלין הנמצאים ע"ש א"כ אוכלין הנמצאים הם בחזקת טהרה ונראה ג"כ דס"ל כהתוס' דחגיגה דבמאבד ל"ש היסח הדעת

ויש לעיין דאמרינן בטהרות פ"ח מ"ג המאבד ביום ומצא ביום טהור ביום ומצא בלילה כו' זה הכלל כל שעבר הלילה או מקצתו טמא ע"ש והתוס' (סוטה כ"ח) הוכיחו מזה דפלטיא בלילה היא רה"י לטומאה אלמא איכא חשש טומאה במאבד רק יש נ"מ בין ר"ה לרה"י, והנה בשקלים בבשר הנמצא בעזרה אמרינן להדיא דתעובר צורתן ויצאו לבית השריפה וכבר עמדו מזה על התוס' חגיגה שכתבו שמקריבין אותן ובירושלמי שם איכא פלוגתא דאמוראי באברים אמאי אין מקריבין אותן ואם היו חתיכות שהן חטאות אמאי אין נאכלין איכא למ"ד משום שמא נותר הוא ואיכא למ"ד משום דנפסלו בהיסח הדעת, ובמשנת אליהו שם כתב דטעם מ"ד דלא חיישינן משום היסח הדעת הוא משום דעזרה ר"ה היא והוי ס"ט בר"ה ובשר הנמצא בירושלים דאמרינן במתני' שהן זבחים שלמים ג"כ לא נפסלו בהיסח הדעת משום דירושלים ר"ה היא לאחר שנפרצו בה פרצות ואף אי ירושלים כרמלית היא לענין טומאה אף כרמלית חשיב ר"ה ע"ש והיינו כההיא דטהרות דמאבד ביום כו' דתלי אי הוי ר"ה או רה"י וכמ"ש תוס' בסוטה ואע"ג דמפלגינן בין עבר הלילה ללא עבר י"ל דעזרה חשיבא לעולם ר"ה אף בלילה, והנה לפ"ז דהיסח הדעת פוסל רק ברה"י ולא בר"ה דלא עדיף היסח הדעת מספק טומאה ההיא דהושיט ידו בסל והסל על כתפו והמגרפה בתוך הסל דאם לבו על הסל ולא על המגריפה דנפסלה בהיסח הדעת צ"ל משום דכל מה שעל כתפו של אדם חשיב לעולם רה"י לטומאה כדאמרינן בתוספתא בהיתה כפישה על כתפו דחשיב לעולם מה שבכפישה רה"י אף אם האדם הוא בר"ה ע"ש וזה דאמרינן (בפסחים ל"ד) גבי לול קטן היה בין כבש למזבח ששם היו זורקין פסולי חטאת העוף ותעובד צורתן כו' ודייקינן מינה דהיסח הדעת פסול טומאה ומש"ה טעון עיבוד צורה היינו דכשזרקו ללול איכא היסח הדעת כמ"ש בתוס' שם ואע"ג דעזרה היא ר"ה צ"ל דהאי לול הוי כמו חורי ר"ה דחשיבי רה"י לענין טומאה אך בעיקר מ"ש המשנת אליהו בבשר הנמצא בעזרה משום דעזרה ר"ה לטומאה נראה דא"צ לזה דאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ח דטהרות מ"ג המאבד ומוצא בתוך הבית ה"ז טהור מפני שהן בחזקת המשתמר וכתב הר"ש ז"ל משום דבביתו של חבר לא שכיחי עכו"ם ונשי ע"ה ע"ש א"כ כ"ש בעזרה דאסור לכנוס שם בטומאה ואין עכו"ם ונשי ע"ה נכנסין לשם דאף נשים חברות אמרינן דאשה בעזרה מנין א"כ לא גרע עזרה מביתו של חבר דבמאבד שם לא חיישינן לטומאה ואפשר דשאני התם דמיירי במאבד כלים דאין מקבלין רק מאב הטומאה וחיישינן רק לעכו"ם ונשי ע"ה דשאר אבות הטומאות לא שכיחי ולא חיישינן להו ובביתו של חבר דלא שכיחי אף עכו"ם ונשי ע"ה לא חיישינן כלל לטומאה אבל בבשר הנמצא בעזרה דמקבלי טומאה

אף מראשון ושני חיישינן אף בעזרה דהני שכיחי ומש"ה צריך משום דעזרה ר"ה היא אך יש לעיין דמכמה מקומות מוכח דהיסח הדעת פוסל בעזרה דאמרינן (בפסחים ל"ד) דהציץ מרצה על היסח הדעת אי היסח הדעת פסול טומאה אלמא איכא היסח הדעת בעזרה ועוד אמרינן בכריתות כ"ו בחטאת העוף הבאה על הספק אם משנמלקה נודע תקבר אמר רב וכיפר ומקשינן אי הכי אמאי תקבר לפי שאינה משתמרת וכתב רש"י ז"ל דנפסלה בהיסח הדעת דשמא נטמאה ע"ש אלמא איכא היסח הדעת בעזרה בשלמא ההיא דציץ מרצה על היסח הדעת איכא לאוקמא כגון שהיא בלול דחשיב חורי ר"ה אבל ההיא דחטאת העוף הבאה על הספק דקתני תקבר הרי בכל ענין תקבר ומוכח דהיסח הדעת פוסל בעזרה ונראה מזה דהיסח הדעת חמיר מספק טומאה דטהור בעזרה וכ"ש למ"ד בירושלמי דבשר הנמצא בעזרה אין מקריבין אותו משום היסח הדעת דבהיסח הדעת החמירו יותר מספק טומאה וכן מוכח מירושלמי שלהי פסחים דחמיר היסח הדעת מספק טומאה דאמרינן שם בההיא דפסח לאחר חצות דמטמא את הידים דאין הטעם משום דנותר מטמא את הידים דלאחר חצות עדיין לא הוי נותר רק משום היסח הדעת ע"ש היינו דלאחר חצות כיון דאסור באכילה איכא היסח הדעת וחיישינן שמא נטמא ומטמא את הידים ואע"ג דספק ידים ליטמא טהור ואם נגעו הידים בדבר שהוא ספק טומאה ידיו טהורות ומוכח דחמיר היסח הדעת משאר ספק טומאה ונראה הטעם דהחמירו בהיסח הדעת יותר מספק טומאה משום דכל ששומר את עצמו רק שנולד ס"ט ע"י איזה ריעותא יש כאן רק חשש טומאה אחת משא"כ בהיסח הדעת שלא שמרן וכל שלא שמרן חיישינן לטומאות א"כ הספק על כמה טומאות וחמיר יותר מהיכא דהחשש רק על דרא דטומאה אחת וחששו אף בר"ה, והנה התוס' סוטה כתבו דהמאבד ביום ומצא בלילה או עבר עליו הלילה דטמא הטעם הוא דר"ה בלילה הוי רה"י לטומאה היינו דבמאבד ג"כ דנין מדין ס"ט בר"ה וברה"י ויש לעיין דבהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל טהרות פ"ח מ"ג ברה"י גופא איכא חילוק בין עבר הלילה ללא עבר ע"ש והר"ש ז"ל שם כתב הטעם דמאבד בר"ה ביום ומצא ביום טהור משום דאם היה אדם נוגע בו היה מגביהו אבל בלילה חיישינן שמא נגע ולא ראהו ע"ש א"כ לילה לא שייך לדין ר"ה ורה"י כלל:

והנה להתוס' בחגיגה בבשר הנמצא בעזרה שכתבו דאינו נפסל משום היסח הדעת משום דכל שאינו בידו אלא נאבד אינו נפסל בהיסח הדעת ע"כ ס"ל דהיסח הדעת פוסל בעזרה אף שהוא ר"ה רק זה לא מקרי היסח הדעת ואין דנין בהיסח הדעת מדין ס"ט בר"ה וברה"י ונראה דאין כוונת התוס' דלהיסח הדעת בעינן שיהא בידו ממש ויסיח

דעתו אלא כל שלא נאבד ומסיח דעתו נפסל בהיסח הדעת דאל"כ קשיא דר' אלחנן אדר' אלחנן דבחגיגה ר' אלחנן הוא שהביא שם הראיה מההיא דבשר הנמצא בעזרה דכל שאינו בידו כגון שאבד אינו נפסל בהיסח הדעת ובפסחים (ל"ד) גבי לול קטן היה בין כבש למזבח כתב ר' אלחנן דלאחר שזרקו בלול נפסל שם בהיסח הדעת ע"ש ואע"ג כשהוא בלול אינו בידו ומוכח דלא בעינן שיהא בידו אלא לאפוקי שנאבד אז אינו נפסל בהיסח הדעת ונראה טעמו של דבר דהיסח הדעת אינו פוסל רק כל שהיה אפשר לו שלא להסיח דעתו והסיח דעתו אבל כל שלא אפשר לו אינו נפסל בהיסח הדעת ואף לכאורה החילוק קשה מצינו סעד גדול לדברי התוס' ממתני' דפרה פ"ז מ"ה בממלא לו ולחטאת נותן את שלו לאחוריו ואת של חטאת לפניו ואם נתן את של חטאת לאחוריו פסול היו שניהם של חטאת נותן אחד לפניו ואחד לאחוריו וכשר מפני שאי אפשר ועיין בר"ש ז"ל שם דכיון דלא אפשר סגי בשמירה פחותה ואע"ג דאם אפשר בשמירה מעולה ולא עשאה נפסל אם לא אפשר אינו נפסל דשיעור השמירה שהצריכוהו הוא כמה דאפשר א"כ במאבד דאי אפשר לו לשמור כלל אינו נפסל משום זה דחשש טומאה של היסח הדעת הוא רק חששא דרבנן דחכמים הצריכו שמירה ופסלו היכא דהיה אפשר לשומרו ולא שמרו כמה דאפשר:

אמרינן בפ"ב דמכשירין מי שפיכות שירדו עליהן גשמים אם רוב מן הטמא טמא ופי' הר"ש ז"ל דמי שפיכות היינו מים טמאים שנשפכו והרמב"ם ז"ל בפה"מ שם פי' דמי שפיכות הם המים אשר שופכין אחר שנשתמשו בהם והן בחזקת טומאה לפי שהן מים מזוהמין ומים טמאים ע"ש ולענ"ד הוא בפשוטו דאפילו מים טהורין כיון דשופכין אותן לחוץ נפסלו שם בהיסח הדעת והם בחזקת טומאה:

ובנס חנוכה זה שהיו כל השמנים בחזקת טומאה אף אי עדיין לא גזרו על העכו"ם שיהיו כזבין לכ"ד י"ל שנפסלו בהיסח הדעת דחיישינן לכל הטומאות חוץ מזה שהיה חתים בחותמו של כ"ג שא"א לו ליטמא אך זה רק לפי מה דאמרינן בירושלמי דאף במאבד נפסל בהיסח הדעת אך נראה דלמאן דס"ל בירושלמי דאף במאבד נפסל בהיסח הדעת ע"כ חשש היסח הדעת לטומאה אינו אלא מי"ח דבר ואילך דאמרינן בירושלמי פסחים פ"א ה"ו דו' ספיקות ששורפין עליהן את התרומה בי"ח דבר גזרו עליהן רק לתלות ובאושא גזרו עליהן שריפה ע"ש א"כ קודם י"ח דבר היו טהורין לגמרי ובכלל של ו' ספיקות הוא ג"כ כלים הנמצאים א"כ קודם י"ח דבר היו טהורין לגמרי וא"כ ע"כ אין היסח הדעת פוסל אלא מי"ח דבר ואילך אך נראה דהתם בנס חנוכה א"צ להיסח הדעת שהוא חשש טומאה דחיישינן שמא נטמאו רק כיון שהיה השמן ברשות עכו"ם

אף שהניחו כלים מלאים שמן ומצאו כלים מלאים שמן מנ"ל שהוא אותו השמן דילמא אותו השמן זלפוה עכו"ם ומלאום שמן אחר דהא אף בישראל אמרינן כה"ג דהמוצא כלי וכתוב עליה תרומה מותרין שאני אומר אשתקד היה מלא תרומה ועכשיו מלא חולין ואף שודאי היתה שם תרומה אמרינן דאחר הוא ואף לקולא אמרינן כן כ"ש לחומרא וכן במקוה שהיא ברשות עכו"ם אפילו היתה בחזקת כשרה פסולה כדאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ח דמקוואות דאמרינן אותו המים זלפוה עכו"ם ומלאו בקילון ע"ש והשמן של העכו"ם ודאי הוא בחזקת טומאה בכל הטומאות [ועוד כיון דגזרו על שמנן אינו ממשקה ישראל] ורק אותו שהיה חתום בחותמו של כ"ג היה מוכח שהוא אותו השמן שהניחו דהכל משתמר בחותם אחד חוץ מן היין ולא חיישינן לאחלופי ואף למאן דבעי חותם בתוך חותם שייך רק בשולח ביד עכו"ם דטרח לזיופא אבל הכא שהכל היה בידי העכו"ם ל"ש טרח לזיופא ומש"ה אותו הפך היה כשר ומשום היסט עכו"ם לא חיישינן דעדיין לא גזרו טומאה על העכו"ם:

אמרינן ביבמות קט"ו המוצא כלי וכתוב עליה ת' תרומה ד' דימוע וכתב רש"י ז"ל ואינו נאכל אלא לכהנים ויש לעיין לכהנים אמאי נאכל הא נפסלו בהיסח הדעת ואפילו אי ס"ל כהתוס' דלא גזרו על אוכלין הנמצאים מ"מ בכלים הרי משנה שלמה בטהרות דהמאבד אם עבר עליה הלילה או מקצתה טמא א"כ הכלי שהתרומה בתוכה טמא דהא הכא אינו ידוע אימתי נאבדה א"כ נטמאת התרומה מחמת הכלי ואפשר דלא חיישינן דנאבדה מאתמול ומסתמא נאבדה ביום שנמצאה אך לא משמע כן מדברי רש"י ז"ל (פסחים ע') גבי סכין שנמצא בי"ד שוחט בה מיד בי"ג שונה ומטביל כתב רש"י ז"ל והא לא חיישינן שמא נאבדה ימים רבים דודאי היום נפלה ממנו דמתוך שבשעת הרגל העם רב אינו שוהה שם במקום נפילתה שלא תמצא ע"ש א"כ רק בזמן הרגל לא חיישינן שמא נאבדה כמה ימים הא לא"ה חיישינן:

ב

הנה בכלים הנמצאים כתב הרמב"ם ז"ל בפי"ג מהל' אבה"ט דחיישינן אף לטומאת מת וצריכין הזאה אך בעה"מ פ"ק דפסחים כתב דלא חיישינן בכלים הנמצאים לטומאת מת וכן מוכח מדברי התוס' שם (י"ט ע"ב) ד"ה אין ע"ש, והנה בפסחים י"ט אמרינן דלא גזרו על כלים הנמצאים בירושלים ואמרינן כלים תנינן כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה טמאים הא דעלמא טהורין היינו דרק אותן דמוכחא מילתא שהן טמאים הא לא"ה טהורין ואמרינן לטעמך אימא סיפא דרך עלייה טהורין הא דעלמא טמאין היינו דוקא היכא דמוכחא מילתא שהן טהורין שהן דרך עליה מבית הטבילה

ע"ש ויש לעיין אי חיישינן ג"כ לטומאת מת מה ראיה מעלייה מבית הטבילה שהן טהורין דהא הרבה טבילות יש בטומאת מת דאין הזאה בלא טבילה דצריך טבילה לקבל הזאה כמ"ש התוס' מגילה כ' א"כ אפשר דזו הטבילה שהטבילוה כשמצא דרך עליה היה קודם הזאת שלישי או שביעי ועדיין טמאה היא ונראה דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה אזיל דס"ל בפי"א דפרה דליכא רק טבילה אחת בטומאת מת היינו אחר כל הזאותיו ע"ש א"כ אתי שפיר דלאחר טבילה טהור הוא אבל להתוס' דס"ל דאיכא כמה טבילות בטומאת מת ע"כ ס"ל דלא חיישינן בכלים הנמצאים לטומאת מת:

אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ח דטהרות מ"ג המאבד והמוצא ברה"י טמאין מדרס וטמא מת בר"ה ועבר הלילה טמאין מדרס וטהורין טמא מת ע"ש, והנה זה דבר"ה אף עבר הלילה לא חיישינן לטמא מת לא תקשה על הרמב"ם ז"ל שכתב דבכלים הנמצאים חיישינן לטמא מת ואף אם נמצאו בר"ה דשאני ההיא דתוספתא דמיירי שמצאן המאבד שיודע שקודם שאבדן היו טהורין והחשש רק שנטמאו בשעת אבידה לזה בר"ה לא חיישינן לטמא מת אבל בכלים הנמצאים שמצאן אחר אפשר שהיו טמא מת קודם שאבדן אך הרמב"ם ז"ל פי"ח מהל' אבה"ט ה"ז כתב מי שאבד לו כלי ומצאו ברה"י ה"ז טמא מדרס וטמא טמא מת אבד לו בר"ה כו' אבד ביום ומצאו בלילה או שאבד ביום ומצאו ביום שלאחריו ה"ז בחזקת טמא כו' וכתב הראב"ד ז"ל בתוספתא בר"ה אבד ביום ומצאו בלילה טמאים מדרס וטהורין מטמא מת ברה"י טמא מדרס וטמא מת וכתב הכ"מ דבא להשיג על רבינו שכתב דבר"ה אבד ביום ומצאו בלילה ה"ז בחזקת טומאה ומשמע דקאי ארישא היינו כמו באבד ברה"י דטמא מדרס וטמא מת ע"ש ונראה דס"ל להרמב"ם ז"ל דזה דגזרו על כלים הנמצאים היינו ג"כ דחיישינן שנטמאו בשעת אבידה דהא הכא מיירי שמצאן המאבד דיודע דקודם לא נטמא ולטעמיה אזיל דס"ל דכלים הנמצאים חיישינן לטומאת מת ואין חילוק בכלים הנמצאים בין ר"ה לרה"י, אך ע"כ ס"ל ג"כ דבכלים הנמצאים איכא ג"כ חשש טומאת מת שנטמא קודם שאבדו שהרי כתב בסכין הנמצא בי"ג דשונה ומטביל היינו דצריך הזאה שניה ומשום דעשאו כאילו יום י"ג שביעי שלו היינו דההזאה הראשונה כבר עשו הבעלים ועתה זמנה של הזאה שניה אלמא חיישינן לטומאת מת קודם שאבדו והכא לחשש טומאת מת בשעת אבידה שיהא צריכה עוד הזאה גו"ז לא חיישינן משום דלא חיישינן שמא עבר עליהן הלילה דבשעת הרגל מוצאין מיד כמ"ש רש"י ז"ל או משום דבירושלים בשעת הרגל אין הטמאין מצויין ולא חיישינן שמא נטמאו בשעת אבידה וכנראה מדברי הראב"ד ז"ל שם אך בעלמא בכלים הנמצאים ברה"י או בר"ה ועבר עליהן הלילה חיישינן לטומאת מת

משום ב' חששות שמא היו טמאין קודם שנאבד וגם שמא נטמאו בשעת אבידה כך ע"כ צ"ל בשיטת הרמב"ם ז"ל ולבעה"מ דלא חיישינן בכלים הנמצאים לטומאת מת ע"כ זהו רק בנמצא בר"ה אבל ברה"י הא אמרינן להדיא בתוספתא דחיישינן לטומאת מת:

והנה הראב"ד ז"ל בפי"ג גבי סכין הנמצא בי"ג כתב בסוף דבריו וז"ל אבל מ"מ רואה אני את רבינו דבירושלים קא מיירי שאין הטמאים מצוים שם שאם נמצא חוץ לירושלים כיון שנמצא בר"ה בי"ד אמאי שוחט בה מיד תי"ל משום מגע עוברים ושבים ע"ש וקשה טובא אמאי חיישינן למגע עוברים ושבים הא אמרינן דהמוצא בר"ה אי לא עבר הלילה טהור לגמרי והכא ע"כ לא חיישינן שמא נאבדה מאתמול דהא מחלקינן בין נמצא בי"ד לנמצא בי"ג וכמ"ש רש"י ז"ל משום דברגל שהרבים מצויין מגביהין אותן מיד לאחר נפילה ועוד יותר קשה שכתב כיון שנמצא בר"ה אמאי שוחט מיד ניחוש למגע עוברים ושבים ומכלל דאי נמצא ברה"י שפיר דמי הא אדרבה בנמצא ברה"י חמיר טפי וכדאמרינן בתוספתא דאם נמצא ברה"י טמא מדרס וטמא מת וכמ"ש הראב"ד ז"ל בעצמו בפי"ח וצ"ע:

כתב הראב"ד פי"ח מהל' אבה"ט דאף במאבד ומוצא ברה"י ג"כ איכא חילוק בין עבר הלילה ללא עבר דאם אבד ביום ומצאו בו ביום אף ברה"י טהור ונחלק בזה על הרמב"ם ז"ל שם דברה"י אין חילוק בין עבר הלילה ללא עבר ולעולם טמא ע"ש, והנה יש לעיין הא דאמרינן בחגיגה כ' בנפלה מעפורתו אמר לחברו תנה לי ונתנה לו טמאה וכן נתחלפו כלים של שבת בכלים של חול נטמאו הא בו ביום אף ברה"י לא חיישינן לטומאה ומניח ושוכח קיל טפי ממאבד כדאמרינן בתוספתא וכמה שהביא הרמב"ם ז"ל בפי"ח שם וכתב ומפני מה לא החמירו במניח ושוכח כמאבד מפני שאינו מצוי תמיד לא גזרו עליו ע"ש ואפילו אי נימא בנפלה מעפורתו ונתחלפו לו שכיח טפי מ"מ לא עדיף ממאבד ולהראב"ד ז"ל כל שלא עבר הלילה או מקצתה אף ברה"י לא חיישינן לטומאה וצ"ע:

כתבו התוס' חגיגה (כ"ב ע"ב) דבנפלה מעפורתו וכו' וכן טבל ודרס על בגדי חבר לא חיישינן לטומאת מת כיון דלא שכיחי לא גזרינן ליה ע"ש ונראה דכוונת התוס' להתוספתא דבמאבד ברה"י חיישינן למדרס ולטמא מת ומניח ושוכח ברה"י טמא מדרס וטהור מטמא מת וכתב ע"ז הרמב"ם ז"ל הטעם דמש"ה לא החמירו במניח ושוכח כמאבד מפני שאינו מצוי תמיד לא גזרו ע"ש וס"ל להתוס' דה"נ נפלה מעפורתו דלא שכיח וכיון דלא שכיח לא גזרו עליהן טומאת מת וכדאמרינן בתוספתא:

ג

הקשו התוס' חולין (ט' ע"ב) גבי צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה וא"ת דהכא תלינן באדם טמא וכן בפ"ק דפסחים גבי קורדום שאבד בבית ואילו בפ"ק דנדה גבי ככר הנתונה ע"ג הדף תלינן באדם טהור ואומר ר"ת דה"ט הכא ודפסחים משום דגזרו על ספק כלים הנמצאים אבל על ספק אוכלין לא גזרו ע"ש, הנה הכ"מ בפי"ב מהל' מטמאי מו"מ הט"ז כתב רבינו נשאל אמאי הכא תלינן באדם טמא ומטמאינן לכל טהרות שבבית מספק מ"ש מהא דאמרינן בפ"ק דנדה גבי ככר של תרומה שנתונה ע"ג הדף ומדף טמא נתון תחתיה אעפ"י שאם נפלה א"א אא"כ נגעה טהורה כו' והשיב גבי קרדום אמרינן אדם נכנס ונטל הקרדום ועשה בו צרכיו והחזירו לזוית אחרת וה"ז בחזקת רשע ששואל שלא מדעת גזלן הוא והרשע פחות מע"ה שהוא בחזקת טמא אבל בככר אין לומר כן שאין אדם שואל ככר להחזירו בעצמו שאין בדבר תועלת שהרי אינו כלי שיעשה בו מלאכה ואילו נכנס לבית אדם רשע היה נוטלו והולך לו ולפיכך אנו אומרים לא נכנס כאן אלא חבר שחזקתו טהור עכ"ל, והנה יש לעיין דבככר נהי דליכא הוכחה שהוא ע"ה מ"מ ליכא ג"כ הוכחה שהוא חבר וזה שלא גנבו הא אף ע"ה אין חשודים על הגזל כדאמרינן בכולא סוגיא דגיטין (ס"א) ואף לאחלופי לא חשידי רק היכא דאמרה בר בי רב ליכול חמימי ואנא איכול קרירא ע"ש וא"כ הוי רק כסתם בנ"א דאינו ידוע אם חבר אם ע"ה א"כ ידוע שנכנס כאן אדם ואינו ידוע אם טהור אם טמא ואמרינן בטהרות פ"ה מי שישב בר"ה ודרס אחד על בגדיו הולכין אחר הרוב היינו אם רוב אנשי המקום טמאים או טהורין ואמאי לא ניזל הכא בתר רוב, ונראה לפי מה דאמרינן בתוספתא דהמאבד והמוצא בתוך הבית טהור מפני שהוא בחזקת המשתמר וכתב הר"ש ז"ל דלא שכיחי עכו"ם ונשי ע"ה בביתו של חבר ע"ש וע"כ אף ע"ה לא שכיחי דא"כ אמאי הוא בחזקת המשתמר אלא דלא שכיחי טמאים בביתו של חבר והכא בככר של תרומה דמירי שהיה בבית כמ"ש הרמב"ם ז"ל לא שכיחי שם טמאים והוי לעולם שם רוב טהורין ותלינן בטהור חוץ מהיכא דמוכח שהיה שם ע"ה כגון בקרדום ששאל שלא מדעת אך בזה יש לעיין מ"ש הרמב"ם ז"ל ואילו נכנס לבית אדם רשע היה נוטלו ולפיכך אנו אומרים לא נכנס כאן אלא חבר שחזקתו טהור מאי מהני שהיה שם חבר הא הכא מירי בככר של תרומה ובגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה וחבר מטמא את התרומה ולגבי תרומה חבר וע"ה שוין ומנין שהיה הנכנס אוכל תרומה וזה ודאי דמסתמא לא אמרינן דרוב החברים הם אוכלי תרומה וצ"ע:

והנה בעיקר בסתם בנ"א דחיישינן לטמאים אי החשש הוא שמא זב הוא או רק משום ע"ה הנה דעת התוס' שבת (ט"ו ע"ב) גבי סתם רוקין ששורפין את התרומה דהוא משום רוק של ע"ה וכתבו דגזרו על רוקן שיהיו כזבין וכן דעת רש"י ז"ל בכתובות (כ"ד) גבי הקדר שהניח קדרותיו דהחיצוניות טמאות משום חפופי דבני ר"ה וכתב רש"י ז"ל משום בגדי ע"ה שעוברין עפ"י אוירן ע"ש אך הרמב"ם ז"ל כתב בפי"ג מהל' אבה"ט בסתם רוקין דטמאים הוא משום דחיישינן שמא של זב הוא וכן בפה"מ פ"ז דטהרות גבי הקדר שהניח קדרותיו כו' דאמרינן שם רי"א באגודות הכל טמא [לפי גירסת הרמב"ם ז"ל] וכתב לפי שפעמים מניע הזב הכל ויהיו טמאים בהיסט הזב ע"ש היינו דחיישינן לזב דאין ע"ה מטמא בהיסט ויש לעיין על הרמב"ם ז"ל דחיישינן לזב גמור מההיא דהגנבים שנכנסו לבית דמטמאין רק כ"ח הפתוחים אבל המוקפין צמיד פתיל לא ומשום דחיישינן רק לע"ה ולא לזב וע"ה אינו מטמא בהיסט, ונראה לומר לפי מה דאמרינן בפ"ה דטהרות מי שישב בר"ה ובא אחד ודרס על בגדיו או שרקק ונגע ברוקו על רוקו שורפין את התרומה ועל בגדיו הולכין אחר הרוב ישן בר"ה ועמד כליו טמאים היינו דעל רוקו אין הולכין אחר הרוב ואף דרוב אנשי המקום טהורין ג"כ שורפין וכתב הר"ש ז"ל משום דגזרו על ספק הרוקין חומרא בעלמא ועל הישן בר"ה ועמד דכליו טמאים ולא אזלינן בתר רובא כתב הר"ש ז"ל דישן שאני דחיישינן שמא רוב בנ"א דרסו על בגדיו ע"ש דכה"ג ל"ש למיזל בתר רובא היכא דהרבה בנ"א נגעו דחיישינן שמא אחד מהם טמא א"כ בספק רוקין אף דרוב אנשי המקום טהורין טמא דגזרו על ספק רוקין דלא ליזל בתר רובא א"כ בטמאים גופא אף כי זב הוא מיעוט חיישינן ברוק של זב ובההיא דהקדר שהניח קדרותיו שהוא מפני חיפופי דבני ר"ה דחיישינן לנגיעת הרבה בנ"א ג"כ לא אזלינן בתר רובא וחיישינן לזב אבל בההיא דהגנבים שנכנסו לבית אזלינן בתר רובא ולא חיישינן לזבין ורק לע"ה משום דסתם גנב ע"ה ובעיקר מ"ש הר"ש ז"ל בישן דמש"ה לא אזלינן בתר רוב משום דחיישינן לנגיעת הרבה בנ"א נראה דא"צ לזה דבישן כיון שלא ראה מי שדרס על בגדיו חיישינן שמא אשה דרסה על בגדיו וכמו בגנבים שנכנסו בבית דאמרינן אם יש שם אשה או עכו"ם הכל טמא אף כ"ח המוקף צמיד פתיל ומשכבות ומושבות דשמא נדה היא וכיון דגם נשים הולכות בר"ה הרי יש שם אשה וחיישינן שמא דרסה וכמו בנכנסו לבית כיון שהיתה שם אשה חיישינן שמא דרסה וטמאין המשכבות והמושבות וכן אמרינן בטהרות שם המניח ע"ה בתוך ביתו לשמרו בזמן שאינו רואה את הנכנסין ואת היוצאין הכל טמא ואף המשכבות והמושבות דחיישינן שמא נכנסה שם אשה ודרסה עליהן כמ"ש הר"ש ז"ל כיון דאינו שומרן וכ"ש בר"ה דשכיחי נשים

שם כיון דישן חיישינן שמא דרסה אשה על בגדיו, והנה להרמב"ם ז"ל אתי שפיר מה דאמרינן בטהרות בהקדר שהניח קדרותיו כו' דרי"א באגודות הכל טמא ואף הפנימיות וכמ"ש בפה"מ שפעמים מניע הזב הכל ויהיו טמאים בהיסט הזב דבאגודות כשמסיט מקצתו מסיט את כולו ומש"ה גם הפנימיות טמאין אבל לרש"י ז"ל דחיישינן רק לע"ה ואין ע"ה מטמא בהיסט רק במגע מ"ש אגודות ממותרות וכבר עמד בזה הר"ש ז"ל וכתב וקצת קשה מ"ט דר"י דמחלק בין מותרות לאגודה ע"ש ונראה לפרש משום דאגודה חשיב הכל חיבור זה לזה כדאמרינן בפי"ב דפרה הסלים שבקנתל היינו סלים הקשורים זה בזה להוליכן על החמור חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה דהוי חיבור רק מדרבנן ע"ש ומש"ה כי נטמאו החיצוניות נטמאו הפנימיות וס"ל לר"י אע"ג דהכא הוא רק חשש טומאה שמא נגע ע"ה והחיבור הוא רק מדרבנן מ"מ מטמאינן הכל משום חשש זה:

ד

בפסחים (ל"ד) פליגי ר"י ור"ל בהיסח הדעת אי רק פסול טומאה או פסול הגוף ואמרינן שם דאי פסול הגוף א"צ עיבוד צורה ונשרף מיד בתוס' שם אי היסח הדעת פסול הגוף א"כ בתרומה תלויה דס"ל לר"י אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואמרינן גרמא אין בידים לא ואמאי אינו מותר לשורפה מיד כשמסיח דעתו ממנה ע"ש, והנה בירושלמי פסחים פ"א ה"ח מקשינן כעין זה בחמץ בתחלת שש אמאי אין שורפין את התרומה כיון דאסור באכילה מדרבנן א"כ איכא היסח הדעת ולמאן דס"ל היסח הדעת פסול הגוף אמאי אין שורפין ומתרצינן דמ"מ הוא משמרה שלא תגע בטהרות אחרות היינו שלא תתערב בטהרות אחרות הראויות לו כמ"ש המפרשים ז"ל שם דלענין פסול הגוף חשיב זה שימור ואף דאינו משמרו לצורך עצמו אלא שלא יפסול טהרות אחרות אין זה היסח הדעת א"כ ה"נ בתלויה אף דמניח במקום התורפה לגרום לה טומאה מ"מ הרי משמרה שלא תגע בטהרות אחרות ושלא תתערב בהם ולפסול הגוף סגי בזה, והנה בפסחים שם מקשינן מההיא דלול קטן היה בין כבש למזבח ששם היו זורקין פסולי חטאת העוף ותעובד צורתן ויצאו לבית השריפה ואי היסח הדעת פסול הגוף ל"ל עיבוד צורה והקשו בתוס' דלמא מיירי בפסול בדם ובבעלים דטעון עיבוד צורה ותי' ר' אלחנן דמ"מ אחר שנזרק בלול יש בו היסח הדעת ע"ש, והנה יש לעיין אמאי לא מקשינן בגמרא מכל פסול בדם ובבעלים דטעון עיבוד צורה אמאי לא יהיה תכף כשנפסל בדם ובבעלים היסח הדעת כיון דאינו ראוי עוד וישרף מיד ולפ"ז כיון דעדיין משמרין אותו שלא יתערב באחרות אין זה היסח הדעת אבל כשזורקין אותו ללול שהיה מיוחד לפסולי חטאת העוף אי אפשר לו עוד להתערב בכשרים איכא היסח הדעת וישרף מיד:

סימן מח - טומאת מגע ומשא והיסט

א

אמרינן בשבת (פ"ג) דנדה אינה לאברים וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' מטמאי מו"מ ה"ד זב שהכניס ידו או רגלו לאויר כ"ח הואיל ולא נגע בו מתוכו ולא הנידו ה"ז טהור שאין הנדה וכיוצא בה מטמאין לאברים וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל כי מאחר שאויר מטמא במגע למה אין התנור טמא ומה שאמרו אין הנדה מטמאה לאברים לא ע"ז הדרך נאמר כו' ע"ש והרמב"ם ז"ל ס"ל דטומאת אויר אין זה מדין מגע שנוגע באוירו רק דין מיוחד דכל שהטומאה באוירו נטמא הכלי ובעינן שיהא כל הטומאה באוירו וכיון דנדה וכיוצא בה אינן לאברים דאין אבר מהם טומאה בפ"ע בהכניס ידו או רגלו לאויר כ"ח אינו נטמא, והנה אמרינן בתוספתא לפי גירסת הכ"מ פי"ד מהל' אבה"ט ה"ח טמא מת שפשט ידו לאויר החבית ספק נגע ספק לא נגע ספק אוכלין ומשקין טמא והכלי טהור וכתב הרמב"ם ז"ל שם דהספק הוא אם נגע בהמשקין או לא והכלי טהורה מפני שאינה נטמאת אלא מחמת המשקין וספק משקין לטמא אחרים טהור ע"ש ויש לעיין הא הכא ודאי הכניס ידו לאויר החבית אמאי אין החבית נטמא מחמתו דטמא מת אב הטומאה הוא ומטמא כ"ח באויר והכא חבית של חרס הוא שמתטמא באויר וכדמוכח מסיפא שם דקתני וכן אם נכנסו משקין שהן טמאין מספק לאויר החבית כו' אלמא מיירי בחבית שמתמטא באויר ולהרמב"ם ז"ל אתי שפיר דכמו נדה או זב שפשט ידו או רגלו לאויר כ"ח אינו נטמא ה"נ בטמא מת דאף טמא מת אינו לאברים דאין אבר ממנו טומאה בפ"ע דזה בכל טומאת האדם, והנה בפ"ח דכלים אמרינן מגע טמא מת שהיו אוכלין ומשקין לתוך פיו הכניס ראשו לאויר התנור טהור טמאוהו שהמשקין נטמאו מחמתו וחזרו וטמאו את התנור כדין משקין טמאים שמטמאין כליה ע"ש ולהרמב"ם ז"ל לאו דוקא מגע טמא מת דאף פיו מת עצמו אין התנור מתטמא מחמתו אלא מחמת המשקין אך בפה"מ שם משמע דנקט דוקא מגע טמא מת שהוא ולד הטומאה שאינו מטמא כלי רק משקין וחוזרין המשקין ומטמאין הכלי מדין מטמאיך לא טמאוני כו' ע"ש ואפשר דהכניס ראשו שאני מהכניס אבר אחד דהוי כמו נכנס כולו דגופו בתר ראשו גרירא, והנה להראב"ד ז"ל דאויר הוי מדין מגע דכל שנוגע באוירה טמא יש לעיין א"כ איך משכחת לה כ"ח שמיטמא מתוכו כלל דהא תיכף כשנכנסה הטומאה באוירו כבר נטמא הכלי ואמרינן בתוספתא [שהביא הר"ש ז"ל כלים פ"ב מ"א] כלי נתר בש"א מטמאין מתוכן ומאוירן ככ"ח ומאחוריהן ככלי שטף כו' אלמא משכחת לה מתוכן בלא אוירן ולהרמב"ם ז"ל אתי שפיר שאם הכניס זב או נדה את ידו שאינו מתטמא באויר

ואם נגעה מתוכן נטמאו מחמת מגען ונראה דלהרמב"ם ז"ל לאו דוקא באדם כן אלא כל הטומאות כגון כזית מן הנבלה בעינן שיהא כל הכזית באויר הכ"ח דבעינן שתהא כל הטומאה באוירו דמ"ש מנדה וזב נהי דאינן לאברים מ"מ הרי מקצת הטומאה באויר הכלי רק דס"ל דבעינן כל שיעור הטומאה שראוי לטמא באוירו של כלי וה"נ בכזית מן הנבילה ואם נגעה הטומאה מתוכו אף אם אין כל הכזית באוירו נטמא א"כ להרמב"ם ז"ל משכחת לה מגע בלא אויר בכל הטומאות:

ונראה דאף להראב"ד ז"ל משכחת לה טומאת תוכו בלא אוירו בטומאת אהל דאף דס"ל להראב"ד ז"ל דהנוגע באויר חשיב כנוגע בגוף הכלי ואם הכניסה נדה ידה באויר הרי נגעה באוירו דס"ל בזה דכ"ח מטמא מאוירו היינו שחידשה תורה בכ"ח דהאויר חשיב כחלק מן הכלי מ"מ לענין אהל אמרינן פי"א דאהלות מ"ח החדות בבית ומנורה בתוכה והפרח שלה יוצא וכפישה נתונה עליו והטומאה בבית דלב"ה אף המנורה טהורה ואע"ג דהפרח באהל הטומאה ומשום דבתר דידה אזלינן ולא בתר פרחה והיא בתוך הבית קיימא כמ"ש הר"ש ז"ל שם ואע"ג דאם נגע טמא בהפרח נטמאה המנורה שהרי הוא חלק מן המנורה בזה שאני אהל ממגע דמגע כי נוגע במקום אחד מהכלי איכא נגיעה בכל הכלי שהרי נוגע בהכלי ובאהל כשהטומאה מאהלת על חלק מהכלי זה דנטמא כל הכלי אע"ג דליכא אהל על כל הכלי הוא משום דשדינן כל הכלי בתר האי מקצת שמאהלת על הטומאה וחשיב כאילו כולה באהל וכמו להפך אם הטהרה מאהלת רק על מקצת מהטומאה זה דנטמא הוא משום דשדינן כל הטומאה בתר האי מקצת שהטהרה מאהלת עליה כמ"ש הר"ש ז"ל ר"פ ארובה וכיון דהפרח אינו חלק חשוב מהכלי לא שדינן מנורה בתר פרח אלא אדרבה שדינן הפרח בתר המנורה ולא נטמא באהל ואע"ג דבמגע נטמא ע"י הפרח, והנה להראב"ד ז"ל נהי דחידשה תורה דבכ"ח האויר חשיב כמו חלק מהכלי ונטמא הכלי ע"י נגיעת טומאה באוירו מ"מ לטומאת אהל אם מאהיל הטומאה על אוירו בלבד ולא על גוף הכלי לא נטמא הכלי דלא עדיף האויר מפרח דאף שהוא חלק מהכלי מ"מ אינו חלק חשוב ולא שדינן הכלי בתר הפרח כ"ש באויר שאין בו ממש ורק דגילתה תורה בכ"ח שחשיב כמו חלק מהכלי אבל שיהא כמו חלק חשוב לא גילתה וכיון דלא שדינן הכלי בתר האויר זה שכ"ח מתטמא באהל המת הוא רק משום דמאהיל על גוף הכלי מתוכו א"כ משכחת לה טומאת תוכו בלא אוירו:

הנה בטומאת משא יש לחקור אם נשא רק מקצת הטומאה כגון שהיה לפניו כזית מן הנבלה והסיט רק מקצתה אם נטמא וכן בהיסט אם הסיט הזב מקצת הכלי אם נטמאת כל הכלי, והנה בזה אם הסיט מקצת הכלי יש לפשוט מהתוס' עירובין (כ"ז ע"א) גבי כל

שהזב נישא עליו טמא כתבו אם נפרש דבהיסט איירי שמסיט כולו הוי כל דוקא אבל אי מיירי בעליונו של זב שאינו מסיט כולו ושמקצתו נגרר בארץ דלאו היסט הוא כדאמר בת"כ איזהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה הסיטו מספק לר"י אי שייך בכ"ד אי הוי דומיא דמשכב ומושב שאינו נוהג אלא בדבר הראוי לכך ע"ש א"כ מוכח דבהיסט בעינן שיסיט את כולו, והנה יש לעיין דאמרינן בפ"ה דזבין מקצת טמא על הטהור ומקצת טהור על הטמא טמא ע"ש א"כ סגי אי רק מקצת הטהור על הזב ולהתוס' ע"כ הוא משום היסט ולא משום עליונו של זב דהא מספקא להתוס' אי עליונו של זב נוהג רק בדבר שראוי להיות עליו היינו רק בבגד שראוי לעליונו אלמא בזב שהסיט מקצת הטהור ג"כ נטמא אע"ג דבעינן מגעו שהוא ככולו וצריך לחלק בין אדם לכלים ואפשר דהחילוק הוא כמו לענין ביאה במקצת שכתבו התוס' זבחים צ"ה דלמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה בכלים ל"ש זה הואיל ויכול לחותכו לא חשיב כנכנס כולו ע"ש היינו דבאדם כשהכניס מקצת גופו חשיב ביאת כל האדם במקצת משא"כ בכלים כיון דיכול לחותכן איכא רק ביאת אותו המקצת ותו לא וה"נ בהיסט בהסיט מקצת גופו של הטהור כגון ראשי אצבעותיו כדאמרינן בתוספתא שם חשיב שמסיט את כל האדם במקצת וזה סגי בזב אבל בבגד כשמסיט את מקצתו הואיל ויכול לחותכו איכא רק היסט של אותו המקצת וזה לא מהני דבעינן מגעו שהוא ככולו ונראה דזהו טעמו של ר"ש דפליג בזבין שם וס"ל דמקצת טמא על הטהור טמא ומקצת הטהור על הטמא טהור ע"ש דר"ש אינו מחלק בין אדם לכלים וכיון דבעינן מגעו שהוא ככולו בעינן שיסיט את כל הטהור:

וכשהטהור נושא מקצת הטומאה אי נטמא הנה אמרינן בתוספתא והביאה הרמב"ם ז"ל פ"ו מהל' אבה"ט הנוגע בצמר נבלה ובנימי מרכב מטמא בגדים שאי אפשר שיגע בדברים אלו שלא יסיט אותן ע"ש היינו דאי אפשר שיגע בצמר נבלה שלא יסיט את הצמר וכן בנימי מרכב אלמא דבהיסט מקצת סגי מיהו י"ל דהתם שאני דצמר של נבלה הוא יד כדאמרינן בפ' העור והרוטב דנימין של נבלה הוי יד א"כ י"ל כמו לענין מגע דנגיעת היד חשיב כנגיעה בכולו וכן באהל אם הטומאה בחוץ והיד כגון העצם בפנים הבית טמא כדאמרינן בר"פ העור והרוטב דחשיב כאילו הטומאה בפנים ה"נ י"ל לענין משא דכל שהסיט את הצמר שהוא יד הוי כהסיט את כל הטומאה וכן נימי המרכב הוי יד דכל אבות הטומאות אתרבו לידות כמו מת וטומאת ע"ז דילפינן במה צד מנבלה ותנור כמ"ש תוס' חולין שם, והנה באדם בנושא מקצת אדם טמא מבואר בזבין שם דלכ"ע מקצת טמא על הטהור טמא והתם ע"כ הטומאה משום משא ומוכח דכשהטהור נושא מקצת גופו של הזב טמא, והנה אמרינן בפ"ק דכלים למעלה מבועל נדה זובו

של זב ורוקו וש"ז שהן מטמאין במגע ובמשא וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ והרע"ב ז"ל אבל בבועל נדה נהי דמטמא במשא אלו מטמאין בכ"ש אבל בועל נדה עד שישא את כולו ע"ש ומוכח דאם הטמא הוא אדם בעינן דוקא שישא את כולו ויש לעיין מ"ש מהא דאמרינן מקצת הטמא על הטהור טמא, והנה להרע"ב י"ל דמש"ה שאני זב מבועל נדה לענין משא דלפמ"ש הר"ש ז"ל פ"ק דכלים דבכל טומאת משא בעינן שיסיט את הטומאה היינו שיניד ממקומו אך אם היתה הטומאה על הטהור ולא הסיטו ממקומו אין זה משא חוץ מן הזב וחבריו שמטמאין במשא אפילו באבן מסמא היינו אעפ"י שאינו מסיט את הזב רק הזב נישא עליו ומכביד עליו טמא ע"ש א"כ י"ל כיון דטומאת משא בזב הוא רק ע"י שהזב מכביד עליו ואין הטהור עושה כלום שאינו מזיזו ממקומו א"כ טומאת משא בזב הוא ע"י מעשה הזב א"כ כל שהזב מכביד עליו טמא ואפילו אי מכביד עליו רק במקצת גופו שהרי כל הזב עושה הפעולה ע"י שמכביד עליו במקצת גופו א"כ כל הזב עושה הפעולה על כל הטהור שמכביד על הטהור אבל בשאר טומאת משא שהוא ע"י היסט דהיינו ע"י פעולת הטהור שחסיט את הטמא ממקומו וכיון שמסיט רק את מקצת הטמא לא מהני בעינן שיסיט את כל הטומאה אך להרמב"ם ז"ל א"א לומר כן שפסק בריש הל' טומאת מת דכל המטמאין במשא מטמאין באבן מסמא אעפ"י שלא הסיט אותן ויש לעיין מ"ש זב מבועל נדה לטומאת משא וצ"ע:

והנה בהתוספתא שהביא הרמב"ם ז"ל פ"ו מהל' אבה"ס דהנוגע בצמר נבלה ובנימי מרכב מטמא בגדים משום דא"א לנגיעה בלא היסט חשבינן שם נמי מי חטאת שיש בהם כדי הזאה והקשה שם הכ"מ דהא אמרינן בפ"ק דכלים למעלה מהם נבלה ומי חטאת שי"ב כדי הזאה שהם מטמאין את האדם במשא לטמא בגדים וחשוכי בגדים במגע אמאי אין מטמאין בגדים במגע אמאי הא א"א שלא יסיט אותן ע"י מגעו ותי' בשם המהר"י קורקוס ז"ל דנ"מ לאם היו המים קרושין כגליד דליכא היסט ע"ש ולענ"ד יש להסתפק טובא במי חטאת שהגלידו אי מטמאין כלל דאמרינן בתוספתא פ"ח דפרה מי חטאת שהגלידו וחזרו ונמוחו כשרים המחן באור פסול ובחמה כשר ע"ש ובעודן קרושין פסול וכשנימוחו תלוי אם המחן בחמה דחוזרין לכמו שהיו או המחן באור דאינן חוזרין דכשהן גלודין אינן מי חטאת ואמרינן בתוספתא פ"ק דכלים חומר בנבלה ממי חטאת ומי חטאת שיבשו הרי אלו טהורין נבלה שיבשה אם יכולה לשרות ולחזור לכמות שהיתה ה"ז טמאה ע"ש א"כ מי חטאת אף אם יכולין לחזור כמו שהיו מ"מ בשעה שהן יבשין טהורין דטומאת מי חטאת הוא רק כשהן מים, (וליישב קושית הכ"מ נראה לפמ"ש הרמב"ם ז"ל דהנושא מי חטאת לצורך אינו מטמא א"כ משכחת לה באופן

שהמשא היה לצורך והמגע שלא לצורך כגון בשעה שמערב האפר בהמים דאמרינן עליו לערבן ואפשר לערב בלא נגיעה והוא עירבן בידיו דמה שמנדנד המי חטאת הוא לצורך ורק המגע שלא לצורך ונטמא רק הוא ולא בגדיו כדין נוגע במי חטאת]:

עוד יש לחקור בטומאת משא אם שנים עשו את המשא כגון שהסיטו את הנבלה אי מתטמאין אי בעינן שיעשה כל אחד את כל המשא ולא את מקצת המשא, והנה בזה אינו יכול וזה אינו יכול יש להביא ראיה דטמאין דאמרינן בתוספתא אהלות שהביא הר"ש ז"ל שם פ"ב] בפלוגתא דר"א וחכמים אי גולל ודופק מטמא במשא ואמרינן שם מעשה בבית דגון שביהודה באחד שמת עה"פ והלכו לקוברו ונכנסו הנשים וקשרו החבל בגולל ומשכו האנשים מבחוץ והלכו האנשים ועשו פסחיהן לערב היינו דמייתינן מזה דגולל אינו מטמא במשא ע"ש ואע"ג דהכא רבים משכו את הגולל כדקתני ומשכו האנשים מבחוץ ומ"מ אילו גולל מטמא במשא היו נטמאו אך בזה יכול וזה יכול עדיין יש להסתפק דהא גם בטומאה שייך לאיפלוגי בין זה יכול לזה אינו יכול דהא בשבת שם מייתינן עלה מזב שישב על המטה וד' טליות תחת רגלי המטה כו':

ב

מהדברים המטמאין במגע ובמשא הם רוקו של זב ומימי רגליו וש"ז, והנה הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' מטמאי מו"מ הי"ד כתב ה"ה אומר ברוק וכי ירוק הזב בטהור ומימי רגליו וש"ז א"א שלא יהיה בהם צחצוחי זיבה כ"ש ע"ש והנה בהש"ס מצינו זה רק בש"ז שא"א בלא צחצוחי זיבה והרמב"ם כתב זה אף למימי רגליו וכתב שם הכ"מ מקור מהת"כ דאמרינן יכול יהיו מי רגלים סותרין כמו הש"ז סותרת כו' והא אין ש"ז סותרת אלא משום צחצוחי זיבה אלמא דאף מי רגלים א"א בלא צחצוחי זיבה והקשה שם הכ"מ הא בגמרא ילפינן מימי רגליו מקרא דוזאת ואח"כ הביא שם מפה"מ פ"ק דכלים שכתב רבינו דש"ז ומי רגלים תרווייהו נפקא מקרא דוזאת לפי שאי אפשר להם בלא צחצוחי זיבה ע"ש ונראה דזה דאצטריך קרא דוזאת אע"ג דא"א להם בלא צחצוחי זיבה הוא משום קושית התוס' נדה כ"ב שהקשו איך אמרינן בש"ז של זב דמטמא במשא לפי שא"א בלא צחצוחי זיבה ואע"ג דליכא קרא והא לענין סתירה אצטריך קרא דש"ז סותרת אע"ג דלא אפשר בלא צחצוחי זיבה ומשום דפתיכא בהו ש"ז מש"ה אצטריך קרא ותי' שם דזה דמטמא ר"י ש"ז של זב במשא משום דא"א בלא צחצוחי זיבה הוא רק בראה ביום של זיבות דאז יש בו רוב זיבות וחשיב בעין ע"ש, והנה הרמב"ם ז"ל לא חילק בזה וכתב דרוק הזב וש"ז ומי רגליו כ"א משלשתן אב הטומאה דין תורה ומטמא בכ"ש במגע ובמשא כו' ולא חילק

ביניהם דרוק מטמא כל ז' והנך רק ביום ראייה ומש"ה כתב דש"ז ומי רגליו תרווייהו נפקי מקרא דוזאת דאע"ג דא"א להם בלא צחצוחי זיבה אצטריך קרא כמו בסתירה:

אך יש לעיין דאמרינן בזבחים (ע"ט) ריש"א משום ר"ג אין דם מבטל דם ואין רוק מבטל רוק ואין מי רגלים מבטלין מי רגלים דמין במינו לא בטל ואמרינן שם נמי חרסן של זב כו' פעם ראשון ושני טמא כו' בד"א שנתן לתוכו מים אבל לא נתן לתוכו מים אפילו עשירי טמא דמין במינו לא בטל ע"ש ואמאי הוי מין במינו כיון דמי רגלים טמאין מפני שא"א להם בלא צחצוחי זיבה א"כ הכא המי רגלים של הטהור צריכים לבטל הצחצוחי זיבה דמי רגלים של הזב עצמו אי אפשר להם לבטל הצחצוחי זיבה שבהם מפני שבאין יחד בתולדה וכמ"ש המרדכי אבל מי רגלים של הטהור מבטלין הצחצוחי זיבה של הטמא דהא ע"כ להרמב"ם ז"ל לרבנן דס"ל דמי רגלים מבטלין מי רגלים ע"כ המי רגלים של הטהור מבטלין הצחצוחי זיבה של הזב א"כ אמאי חשיב לר"י מין במינו וצ"ע:

אמרינן בירושלמי שבת פ"א ה"ד אמר ר' יוחנן ש"ז של עכו"ם טהורה לפי שא"א לשי"ז בלא מי רגלים ע"ש [ועיין בק"ע שם], והנה לר' יוחנן יש לעיין ל"ל לר' יהושע הטעם דש"ז של זב מטמא במשא לפי שא"א בלא צחצוחי זיבה תי"ל לפי שא"א לש"ז בלא מי רגלים ומי רגלים של זב ג"כ מטמא במשא ולהרמב"ם ז"ל אתי שפיר דאף זה דמי רגלים מטמאין הוא ג"כ לפי שא"א להם בלא צחצוחי זיבה א"כ הטומאה היא רק משום צחצוחי זיבה ולפי הירושלמי י"ל דש"ז רק א"א בלא מי רגלים וזה דאמר ר' יהושע דא"א לש"ז בלא צחצוחי זיבה הוא ג"כ בשביל מי רגלים דא"א למי רגלים בלא צחצוחי זיבה ולפ"ז אתי שפיר התוספתא פ"ה דזבין לפי הגירסא אשר לפנינו דש"ז של זב מטמא במשא לפי שא"א בלא מי רגלים ע"ש ולא פליג התוספתא על תלמודא דידן דש"ז מטמא במשא לפי שא"א בלא צחצוחי זיבה [נראה דזה דאמרינן דש"ז של עכו"ם טהורה הוא רק מטומאה חמורה אבל טומאה קלה י"ל דהא ש"ז חשיב משקה כדאמרינן בשלהי מכשירין ובזה אין חילוק אם הוא מישראל או מעכו"ם וכיון דנוגע בעכו"ם שהוא כזב נטמא כשאר משקין טמאין], והנה על הרמב"ם ז"ל יש לעיין כיון דזה דמי רגלים טמאין הוא משום דא"א להם בלא צחצוחי זיבה א"כ זבה נדה ויולדת אמאי מי רגלים שלהם טמא כמ"ש הרמב"ם ז"ל שם בעצמו ואי נימא דגם בדידהו א"א בלא צחצוחי זיבות שלהם דהיינו דם א"כ מי רגלים שלהן ליטמאו לח ויבש דהא דם הנדה מטמא לח ויבש וזו לא שמענו שמי רגלים של זבה חמורין משל זב ועוד יולדת מא"ל הא טומאת יולדת אינו תלוי בראיה כלל [אמרינן בתוספתא פ"ה דטהרות מי רגלים של עכו"ם הולכין אחר הרוב ר' יהודה אומר רביעית בסאתים ע"ש היינו ר"י לטעמיה דמין במינו לא בטל ואין מי רגלים

מבטלין מי רגלים מיהו של עכו"ם דאינן אלא מדרבנן בטל רביעית בסאתים וכמו גבי ציר כדאמרינן בחולין (צ"ט) ומשום דאינו אלא מדרבנן כמ"ש בתוס' שם ומזה קשה על השעה"מ שכתב דאף בדרבנן אינו בטל לר"י ורק התם בציר משום דזיעה בעלמא בטל רביעית בסאתים הא במי רגלים של עכו"ם ל"ש זה ומ"מ בטל רביעית בסאתים]:

יש לחקור להשיטות דמי רגלים של זב טומאתן בשביל עצמן אי מהני להו השקה לטהרן דהא מהני השקה למי רגלים כדאמרינן בזבחים (ע"ח ע"ב) דמי רגלים מים הם ומהני להו השקה, והנה לפמ"ש רש"י ז"ל שם דמש"ה לא מהני השקה למי חטאת לפי שהן אב הטומאה ע"ש א"כ ה"נ למי רגלים של זב לא מהני השקה אך להתוס' שכתבו שם דזה דלא מהני השקה למי חטאת הוא רק מעלה דרבנן כמו דאין זריעה להקדש יש לחקור במי רגלים של זב אי מהני להו השקה הנה לפי מה דאמרינן בשלהי מקוואות דשתה מים טמאים טבל והקיאן טהורים לפי פי' הר"ש והרמב"ם ז"ל פ"י מהל' ט"א דהטעם הוא משום השקה דהגוף אינו חוצץ א"כ יש לעיין מה דאיבעיא לן בנדה (מ"ג) זבה שנעקרו מי רגליה וירדה וטבלה אי אזלינן בתר עקירה ע"ש הא אפילו אי אזלינן בתר עקירה דלאחר עקירה אין חשובין עוד כגופה ואף דנטהרה נשארו בטומאתן מ"מ ליטהרו בשעת טבילה משום השקה וכמו בשתה מים טמאים וטבל דאין הגוף חוצץ להשקה ונראה מזה דמי רגלים של זב לא מהני להו השקה ויש לעיין מ"ש ממי חטאת דמהני להו השקה מדאורייתא אף שהן אב הטומאה:

אמרינן בב"ק (כ"ה) דש"ז של זב מטמא במשא מק"ו מרוק מה טהור בטהור טמא בטמא טמא בטהור כו' ומקשינן שם דקא מייתי לה בין למגע ובין למשא נימא דיו לבא מן הדין כו' והכא לא מיפרך ק"ו דאהני ק"ו למגע ואהני דיו לאפוקי משא וכ"ת למגע לא אצטריך ק"ו דלא גרע מגברא טהור כו', והנה בתוס' רעק"א ז"ל פ"ק דכלים הקשה להרמב"ם ז"ל דש"ז לרואה בכ"ש לנוגע בכעדשה א"כ לא מיפרך ק"ו דאיצטריך אף למגע דבזב ש"ז אף נוגע בכ"ש כשאר מעינות ע"ש, והנה עוד יש לעיין לפי מה דאמרינן בשבת פ"ו דזה דפולטת ש"ז לאחר ג' ימים טהורה הוא דוקא בפי' מן האשה אבל פירש מן האיש מטמאה כ"ז שהיא לחה ע"ש אלמא דלאחר ג' ימים ג"כ עדיין לחה היא א"כ איצטריך ק"ו אף למגע בבא עליה זב ופלטה ש"ז לאחר ג' ימים דמדין ש"ז טהור כשאר פולטת לאחר ג' ימים והכא בזב כיון דהוי מעין דאתי מק"ו מרוק א"כ הוי כשאר מעינות דמטמאין כ"ז שהיא לחה דפולטת לאחר ג' ימים ג"כ הוא לח כדמוכח מההיא דשבת, וצ"ל כיון דלאחר ג' ימים טהור מדין ש"ז ה"נ נטהר מדין מעין אי זה דש"ז של זב טמא הוא משום דאתיא מק"ו מה טהור בטהור כו' טמא בטהור כו' דלאחר ג' ימים אינו עוד טמא בטהור

ואף דקודם ג' ימים היה טמא מדין מעין נפקע טומאתו אח"כ אבל למ"ד דש"ז הוא משום דא"א בלא צחצוחי זיבה ודאי פולטת ש"ז של זב טמא כ"ז שהוא לח וכן ש"ז שאין גופו מרגיש וכן ש"ז קטן של זב למ"ד דש"ז של זב ילפינן מק"ו כל הני טהורין דאינן טמא בטהור אבל למ"ד א"א בלא צחצוחי זיבה נראה דאין לחלק, והנה בש"ז של מצורע וכן של בועל נדה אי יש לו מעינות נראה דהוי איפכא דלמ"ד דיליף מק"ו מה טהור בטהור כו' זה שייך ג"כ בהנך אבל למ"ד שא"א בלא צחצוחי זיבה בדידהו ל"ש זה, [אמרינן בפ"ק דזבין לר"י בראה קרי בשני שלו סותר הכל וכתב הר"ש ז"ל שם הטעם לפי שבשני איכא צחצוחי זיבה טפי וחשיב בעיניה לפיכך סותר כל שלפניו ע"ש, והנה יש לעיין כיון דחשיב הזיבה בעיניה וסותר הכל כמי זיבה גמורה א"כ בראה שנים ובשלישי ראה ש"ז יהא חייב בקרבן כמו ראה זיבה כיון דחשיב הזיבה בעיניה ומ"ש לסתור מקרבן וזו לא שמענו דש"ז מחייב בקרבן]:

הנה בב"ק שם אמרינן ש"ז של זב מטמא במגע ואינו מטמא במשא דברי ר' אליעזר ר"א אף מטמא במשא ויש לעיין דאמרינן בת"כ הביאו הר"ש ז"ל פ"א דכלים] רא"א והנושא אותן מה ת"ל יכול אין לי מטמא אלא אלו בלבד מניין שכבת זרעו ומימי רגליו ודם הנדה ת"ל והנושא אותם לרבות כל האמור בענין ע"ש ומוכח מזה דס"ל לר"א דש"ז של זב מטמא במשא אך מהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"י דפרה מ"א משמע דס"ל לר"א כתלמודא דידן דאינו מטמא במשא דאמרינן שם הסיט את השרץ ואת הנבלה ואת ש"ז ר"א מטהר ר"י מטמא דס"ל לר"א דלא חידשו דבר בפרה וכיון דבעלמא אין מטמאין במשא ה"נ לפרה ע"ש וקשה הא כיון דכל אדם הוא כזב לענין חטאת כדאמרינן במתני' שם א"כ ש"ז אמאי אינו מטמא במשא [ובנבלה כתב הר"ש ז"ל דמיירי שאין בה כזית] ונראה דר"א לטעמיה דאין ש"ז של זב מטמא במשא [כתב התי"ט פ"ק דכלים להרע"ב דאף זיבה לנוגע שיעורו כעדשה ע"ש ויש לעיין א"כ איך ס"ל לר"י דש"ז של זב מטמא במשא לפי שא"א בלא צחצוחי זיבה הא בצחצוחי זיבה ליכא כעדשה]:

ג

בנדה (ל"ד) איבעי לן ראיה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא מקום זיבה מעין הוא או דילמא לאו מעין הוא והקשו בתוס' שם דתפשוט דלאו מעין הוא דאי מעין הוא ל"ל קרא שהזוב טמא דהא מיד שראה משהו של ראיה שניה מיד נעשה זב למ"ד זוב מטמא במשהו דלא בעי כחתימת פי האמה ומשהו שני לטמא כדין מעין דאי אפשר לטפה שלא תתחלק לשני משהויים ע"ש, והנה בנדה מ"ג איבעי לן עכו"ם שהרהר וירד וטבל את"ל בתר עקירה אזלינן הנ"מ לחומרא אבל לקולא לא או דילמא ל"ש ועוד איבעי

לן זבה שנעקרו מי רגליה וירדה וטבלה את"ל בתר עקירה אזלינן הנ"מ ש"ז דלא מצי נקיט לה אבל מי רגליה דמצי נקיט לה לא או דילמא ל"ש ובתרווייהו סלקא בתיקו ע"ש א"כ לא הוי מצי למפשט האיבעיא אי מקום זיבה מעין הוא מדאצטריך קרא לזובו שהוא טמא ותי"ל דבמשהו ראשון נעשה זב ומשהו שני הוי מעין דהא אי אזלינן בתר עקירה אפילו לקולא א"כ כשיצא ממנו משהו ראשון שנעשה ע"י זב המשהו השני כבר נעקרה דלטומאת האדם ודאי אינו נעשה זב עד שיוצא לחוץ כדאמרינן בגמרא דאינו מטמא בפנים כבחוץ א"כ עקירת המשהו השני היתה קודם שנעשה זב ואי אזלינן בתר עקירה אפילו לקולא הוא טהור א"כ זה תלוי רק בהאיבעיא הראשונה אי אזלינן בתר עקירה לקולא דזוב הוי כש"ז דלא מצי נקיט לה וכיון דהוא איבעיא ולא אפשיטא אי אזלינן בתר עקירה אפילו לקולא א"כ אי אפשר למיפשט ג"כ האיבעיא אי מקום זיבה מעין הוא:

בנדה ל"ג בעי רמב"ח פולטת ש"ז מהו שתסתור בזיבה רואה היתה וסותרת או דילמא נוגעת היתה ולא סתרה אמר רבא כו' נהי נמי דסתרה כמה תסתור תסתור ז' דיה כבועלה כו' והביא הרא"ש שם בשם ר"ת דרב"ח לא מבעיא ליה אלא באשה שבא עליה זב ופלטה דהא אמרינן דיה כבועלה ובועלה אין ש"ז סותר בו אלא משום דא"א בלא צחצוצי זיבה ע"ש, והנה יש לעיין דא"כ אפילו פלטה לאחר ג' ימים ג"כ תסתור דהא אף לאחר ג' ימים ג"כ עדיין לחה היא כדאמרינן בשבת פ"ו וכיון דזה דסותרת בפולטת כשבא עליה זב הוא רק משום צחצוחי זיבה דאית בה א"כ מאי נ"מ בין תוך ג' לאחר ג' דזה דבעינן ראויה להזריע הוא רק בש"ז ולא בזיבה א"כ לאחר ג' ימים ג"כ תסתור ואפשר לומר לפי מה דאמרינן בת"כ גבי ש"ז סותר יכול אף מי רגלים יסתרו ת"ל זאת היינו משום דאף מי רגלים א"א להו בלא צחצוחי זיבה וכמ"ש הכ"מ א"כ רק צחצוחי זיבה דפתיכי בש"ז סותרין א"כ לאחר ג' ימים כיון דהש"ז אינה ראויה עוד להזריע אין עוד תורת ש"ז עליהן אף הצחצוחי זיבה אינן סותרין דהוי כמו פתיכי במי רגלים דאינן סותרין והנה לפ"ז זב קטן שראה ש"ז אינו סותר אף יום אחד אע"ג דא"א בלא צחצוחי זיבה כיון דהש"ז שלו אינו מטמא הו' כמו פתיכי במי רגלים דאינו סותר:

הנה לפי' ר"ת דפולטת ש"ז דסותרת מיירי בבא עליה זב ומשום צחצוחי זיבה צ"ל דאף על הצחצוחי זיבה חשיבא רואה דאי נוגעת אמאי סותרת דבאיש ש"ז דפתיכי בהו צחצוחי זיבה סותר משום דחשיב רואה עליהן ואף דאין אשה מטמאה בלובן צ"ל דרק בלובן שלה אינה מטמאה אבל על לובן של איש כיון דרואה היא מטמאה, והנה לפ"ז לר"י דאי"ל בפ"ק דזבין דרואה ש"ז בשני סותר הכל לפי שאז הרבה זיבה פתיכי בש"ז וחשיבא

בעיניה כמ"ש הר"ש ז"ל שם א"כ בבא עליה זב בשני שלו ואח"כ פלטה סותרת הכל ויש לחקור בז' שלה שבא עליה זב בשני שלו ופלטה כמה סותרת כיון דחשיב כהזיבה בעיניה א"כ סותרת כל ז' או כיון דאמרינן דיה כבועלה ובו לא משכחת לה שיסתור יותר מב' ימים:

חקר המשנה אחרונה במקוואות גבי נכרית שפלטה ש"ז מישראל טמאה כו' בגדול שבא על הקטנה פחותה מבת ג"ש וי"א ופלטה אם הש"ז מטמא כיון דלאו בת ביאה היא ואע"ג דנכרית שפלטה ש"ז מישראל טמא שאני נכרית דבת ביאה היא והביא ראיה מדאמרינן בנדה פולטת חי"ל משום משמשת דילמא איירי בגדול הבא על הקטנה דמשום משמשת ליכא ומשום פולטת איכא אלמא דאף משום פולטת ליכא ע"ש אך נראה דקטנה שפלטה ש"ז מגדול ודאי הש"ז טמא ומ"ש לחלק בין נכרית שפלטה ש"ז של ישראל ובין קטנה משום דנכרית בת ביאה היא הא בשבת (פ"ו) איבעי לן בש"ז במעי בהמה אי פלטה לאחר ג' ימים אי טמאה הא בתוך ג' ימים ודאי טמאה ולא גרע קטנה מבהמה ורק בזה יש לחקור בגדול שבא על הקטנה ופלטה אי חשיבא רואה כשאר פולטת דקי"ל רואה היא וסותרת בזיבה ואפשר דזה שייך רק בבת ביאה דנעשה הש"ז כדמה כמ"ש הרמב"ם ז"ל אבל בשאינה בת ביאה הוי הש"ז רק כמונח בקופסא ואינו שייך בה ראיה ואינה סותרת ואינה מטמאה בפנים כבחוץ ולא הוי אלא נוגעת (הנה לפי מה דאמרינן דפולטת ש"ז רואה היא יש לחקור אי משתלחת חוץ לב' מחנות כמו בעל קרי דמשתלח חוץ לב' מחנות דהוי טומאה יוצא מגופיה):

ד

אמרינן במגלה ובת"כ בזב וזבה שראו בז' שלהם אחר הטבילה דסתרו ומטמאין למפרע מ"מ אין מטמאין כ"ח בהיסט ודרשינן לה מקרא דכתיב יטהר טהור מלטמא כ"ח בהיסט וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' מטמאי מו"מ זב וזבה גדולה שטבלו ביום ז' שלהן לא יתעסקו בטהרות עד לערב שמא יראו טומאה ויסתרו כו' אעפ"י שהן עושין מו"מ למפרע אין מטמאין כ"ח בהיסט מאחר שטבלו אעפ"י שחזרו וראו טומאה וסתרו הכל וכל כ"ח שהסיטו עד שלא ראו טהור עכ"ל ונראה מדבריו דכ"ח שהסיטו אחר שראו טמא ויש לעיין כיון דלטומאת כ"ח בהיסט אין סותרין עוד שכבר טהרו לענין זה א"כ להוי האי ראייה כראייה ראשונה של זב דאינו מטמא כ"ח בהיסט ונראה לומר להרמב"ם ז"ל הטעם כיון דזב בראיה ראשונה אינו מטמא כ"ח בהיסט וכיון דהראייה ביום ז' לאחר טבילה סותרת לענין כל דבר חוץ מלענין כ"ח בהיסט א"כ לענין הטומאה של הראייה הראשונה שלו סתר הכל כיון דע"י הראייה זו לא היה מטמא כ"ח בהיסט וכיון

דהראייה הראשונה שלו ע"י סתירה זו נשארה בהקפה מצטרפת עם הראייה שראה עתה ונעשה עתה זב בעל ב' ראיות דמטמא כ"ח מכאן ולהבא בהיסט אך בזה יש לעיין כיון דזה דמטמא כ"ח מכאן ולהבא הוא משום דנעשה עתה זב בעל שתי ראיות א"כ ליצטרך בדיקה דראייה שניה אינה מטמא באונס ונראה דהכא א"צ בדיקה משום דהטעם משנזקק לטומאה אין בודקין אותו אמרינן בנזיר משום דרגלים לדבר וכתב רש"י ז"ל שרגלים לדבר שלא בא מחמת אונסו אלא מחמת זיבה ממש א"כ הכא נהי דלענין טומאת כ"ח חשיב ראייה שניה מ"מ כיון דלשאר דברים סתר הכל ועדיין זב הוא מחמת ראיותיו הראשונים א"כ איכא רגלים לדבר דהא לסתור לשאר דברים א"צ בדיקה ומשום דרגלים לדבר:

הקשו בתוס' נדה, (ע"א ע"ב) על רש"י ז"ל בפסחים על הא דמקשינן שם לר"י דאמר מקצת היום ככול אלא מעתה זבה גדולה לר"י היכא משכחת לה ומשנינן ברואה בשני ביה"ש וכתב רש"י ז"ל הא דלא משנינן ברואה בלילות משום דלמ"ד מקצת היום ככולו לילה חשיבא ספירה והקשו בתוס' הא אמרינן בנדה שם ברואה בתוך י"א וטבלה לערב ושמשה דחייבין בקרבן אלמא דספירת ערב לאו ספירה היא וכן במגלה אמרינן דכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר משמע דבלילה לא הוי ספירה ע"ש ונראה לענ"ד לומר על קושית רש"י ז"ל אמאי אמרינן ברואה ב' ביה"ש ולא משנינן שראתה בלילות דלכאורה קשה מאי פרכינן התם בפסחים לר"י זבה גמורה היכא משכחת לה נהי דמקצת היום ככולו וכבר עבדה שימור מ"מ שפיר מצטרף הראיה של אתמול עם הראיה של היום דהא בזב אם ראה ראיה אחת היום ואחת למחר ואף דראיה אחת בזב הוא כבעל קרי וכשטבל בו ביום טהור גמור הוא ומ"מ אם ראה למחר מצטרפת הראיה של אתמול אף כשנטהר ממנה לגמרי עם ראיה של היום לעשותו עתה זב גמור, והנה זה דמקשינן לר"י דמקצת היום ככולו זבה גדולה היכא משכחת לה הוא משום דבעינן שתראה רצופים שלא יהיה יום מפסיק ביניהם [ועיין תוס' נזיר (ט"ז ע"א) ד"ה זבה] א"כ לר"י דמקצת היום ככולו כיון דאיכא מקצת היום בינתים הוי כהפסק יום א"כ ה"נ בראתה בלילות תחילת הלילה חשיב הפסק משום דמקצת היום ככולו ואע"ג דלענין ספירה בעינן דוקא יום כדאמרינן במגלה אבל לענין הפסק מהני אף לילה ועל תחלת לילה אמרינן מקצת היום ככולו וחשיב הפסק ומש"ה משנינן דחזי בב' בין השמשות דליכא תחלת הלילה בהפסק:

אמרינן בזבחים (כ"ט) גבי פיגול אמר ר"א כוף אזנך לשמוע כו' וכי מאחר שהוכשר יחזור ויפסל א"ל ר"ע הרי זב וזבה ושומרת יום כנגד יום שהיו בחזקת טהרה וכיון שראו

סתרו אף אתה אל תתמה ע"ז שאעפ"י שהוכשר שיחזור ויפסל וכתב רש"י ז"ל דזב וזבה שפסקו והתחילו למנות ימי ספירן ומנו דו"ה ימים ואח"כ ראו דסתרו והקשו בתוס' הא זה אינו קרוי בחזקת טהרה אלא מיירי בז' שלהם לאחר שטבלו ע"ש ונראה הטעם דלא פי' רש"י ז"ל כן משום דבנזיר (ו' ע"ב) אליבא דרב מתנה ס"ל לר"א דמקצת היום ככולו [ועיין בתוס' שם] א"כ בזב וזבה בז' שלהם לאחר טבילה אין סותרין כמו לר"י משום דמקצת היום ככולו א"כ מה מושיב ר"ע לר"א זב וזבה יוכיחו כו' אף אתה אל תתמה כו' הא אליביה זב וזבה אין סותרין כלל בז' שלהם ולכך פי' רש"י ז"ל דמנה רק דו"ה ימים דלכ"ע סותרין:

חקר השמ"ק כריתות ח' בהשמטות בזב וזבה שלא טבלו בז' שלהם וראו בח' אי סותרין את מנינם והביא ראיה מדאמרינן שם דזב שראה ג' ראיות בליל ח' דמביא קרבן ודוקא בליל ח' הא ביום ז' אינו מביא דכל ראיה שהיא סותרת אינה מביאה לידי קרבן אלמא דבליל ח' אין זו ראיה הסותרת ודחה שם דאפשר דמיירי שכבר טבל וכתב דיש מביאין ראיה לזה מפ' בנות כותים ע"ש, והנה התוס' פ' בנות כותים (ל"ו ע"א) הביאו ראיה לזה ממה דאמרינן שם שבוע בתרא לא פסקה כו' אך דחו שם ראיה זו ע"ש, והנה יש להביא ראיה מדאמרינן בפסחים (פ"א) דלא משכחת לה לר"י טומאת התהום דזיבה כיון דס"ל מקצת היום ככולו א"כ אינו סותר אח"כ למפרע ואמרינן שם דלא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד ואמרינן למעוטי מאי למעוטי טומאת התהום דשרץ ומקשינן הניחא למ"ד אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אלא למ"ד שוחטין וזורקין למעוטי מאי ואמרינן למעוטי טומאת התהום דזיבה ומקשינן לר"י דלא משכחת לה טומאת התהום דזיבה למעוטי מאי ומתרצינן דסבר ר"י אין שוחטין וזורקין ע"ט שרץ ולמעוטי טומאת התהום דשרץ ע"ש ויש לעיין דילמא לעולם ס"ל לר"י שוחטין וזורקין על טמא שרץ ומשכחת לה שפיר טומאת התהום דזיבה בשחט עליו בשביעי שלו קודם שטבל דהא למ"ד שוחטין וזורקין ע"ט שרץ ה"נ על זב בשביעי שלו קודם טבילה כדאמרינן בפסחים צ' ואח"כ ראה ונהי דלר"י מקצת היום ככולו מ"מ לא עדיף לר"י בז' שלו מלרבנן בח' שלו ואי כל שלא טבל סותר אפילו בשמיני כ"ש בז' שלא טבל וראה דסותר וש"מ דלאחר ספירה תו אינו סותר אפילו לא טבל א"כ ה"נ לר"י ב"ז כיון שכלה הספירה תו אינו סותר מיהו אפשר לומר דכה"ג טומאת התהום לא הותרה לו דאמרינן בנזיר ירד לטבול מטומאת מת ונמצא מת שקוע בקרקע המערה שחזקת טמא טמא וכתבו התוס' דהלכה דטומאת התהום הוא רק אם היה קודם בחזקת טהרה ע"ש וה"נ כיון דלא טבל בז' שלו א"כ בשעת שחיטת הפסח היה טמא לא הותרה לו טומאת התהום אך לפ"ז צ"ל דלאו דוקא מטומאה

לטומאה אמרינן כן כההיא דירד לטבול מטומאת מת אלא אפילו באותה טומאה עצמה ואפילו טומאה שאינה מונעתו משחיטת הפסח כההיא דהכא דהא ס"ל שוחטין וזורקין על זב בז' שלו כל שהוא בחזקת טומאה לא הותרה לו טומאת התהום וצ"ע בזה:

הנה בכריתות שם גבי ראה ג' ראיות בז' שלו דלא מייתי קרבן משום דכל ראיה שהיא סותרת לא מייתי לידי קרבן כתב השמ"ק ספק בידינו אם נאמר נמי כן אם ספר יום או יומים ואח"כ ראה ג' ראיות אם יביא קרבן עליהם אם שביעי דוקא אבל ביום ד' או ה' או ו' מביא שפיר קרבן עליהם או שמא לאו דוקא שביעי דה"ה בשאר ימים אם החזיק בספירה יום או יומים עכ"ל ולכאורה קשה מאי מספקא ליה הא משנה ערוכה פ"ק דזבין בראה שתים ובשני הפסיק ובשלישי ראה אחת דפטור מן הקרבן ומוכח דאף אם ספר רק יום אחד מ"מ אין הראיה של אח"כ מחייבו בקרבן וצ"ל להשמדק דאיכא ב' דברים חדא דלחיוב קרבן בעינן רצופין שלא יפסיק ביום בין הג' ראיות ואיכא נמי כל ראיה שהיא סותרת לא מייתי לידי קרבן א"כ בראה שתים ובשני הפסיק ובג' ראה אחת התם אין הטעם משום דכל ראיה שהיא סותרת כו' אלא משום דליכא ג' ראיות רצופין דאיכא הפסק יום ורק בראה ג' ראיות רצופין בד' או בה' או בו' דאז הפטור רק משום דכל ספירה שהיא סותרת כו' בזה מספקא להשמ"ק אם זה רק בז' שלו או אפילו קודם אך מהרמב"ם ז"ל נראה שהם דבר אחד שכתב פ"ג מהל' מחו"כ כל ראיה שהיא סותרת אינה מביאה לידי קרבן כיצד ראה ב' ראיות והפסיק יום או יומים והרי מונה ז' ימים נקיים ובתוך הז' ראה ראיה של זוב אינה מצטרפת לשנים אלא סותרת כו' ע"ש אלמא אף דהיכא דליכא ג' ימים רצופין ג"כ הטעם דאינו מביא קרבן הוא משום דכל ראיה שהיא סותרת אינה מביאה לידי קרבן. והנה יש לחקור בראה שני ימים ובשלישי ראה קרי וברביעי ראה ראיה שלישית אי חייב בקרבן ונראה דתלוי בזה דלהשמ"ק דלבד דראיה שהיא סותרת אינה מביאה לידי קרבן איכא נמי דין דצריך רצופין ליכא הכא קרבן שהרי אין כאן ג' ימים רצופין אך להרמב"ם ז"ל דכל הטעם הוא רק משום דכל ראיה שהיא סותרת אינה מביאה לידי קרבן הכא הראיה השלישית אינה סותרת שהרי לא מנה רק יום אחד ובאותו היום ראה קרי וש"ז סותר יום אחד א"כ אין בידו ספורים כלל א"כ הראיה השלישית אינה ראיה שסותרת:

כתב השמ"ק שם דמשמע דבליל ח' לאו ראי' שסותרת היא דלאחר ז' נקיים אף קודם טבילה אינה סותרת וכתב וכן אשה שטבלה ושמשה ונמצא טבילתה פסולה למפרע לא אמרינן פולטת ש"ז שהיא תפלוט תסתור ע"ש ומשום דלאחר ז' נקיים אינה סותרת אפילו אי לא טבלה וכתב דיש לדחות ראיה זו די"ל דאיירי הכא בליל ח' אחר טבילה

ע"ש, והנה יש לעיין בשלמא בראה זיבה בליל ח' קודם טבילה שייך לומר אף שהוא לאחר ספירתו כיון דעדיין לא טבל סותר הכל אבל פולטת ש"ז אחר ז' נקיים כגון בליל שמיני מה שייך שתסתור כיון דש"ז אינו סותר רק יום אחד היינו היום שהיא רואה בו וכיון שפלטה בשמיני אם תסתור את השמיני ולא יעלה לה למנין מה בכך הא א"צ רק ז' נקיים וצ"ע:

כתב הראב"ד ז"ל בת"כ על הא דאמרינן שם ואיש אשר ישכב עם טמאה לרבות הבא על שומרת יום כנגד יום וכתב דאם בא עליה בראשון יהיה שומר ואם ראתה אח"כ ג' ראיות יהיה מונה שבעה ואם לאו יטבול ויטהר לערב ע"ש היינו דס"ל דכשראתה ג' ימים חל עליה דין טומאת שבעה למפרע ומש"ה הבועל ג"כ מונה ז', והנה זה ודאי אם ראתה אח"כ ג' ימים דהיא מונה ז' משעה שפוסקת הוא מונה הז' שלו משעת ביאה דזה שראתה אח"כ ואינה יכולה להתחיל ולמנות זה אינו שייך אל הבועל דאטו אם תראה ותסתור כמה פעמים ימנה כמותה וכן בבא עליה בראשון שלה ואח"כ ראתה עוד ראיה אחת למחר דצריכה להיות שומרת את יום השלישי הוא שומר רק את היום שאחר ביאתו כיון דראתה רק ב' פעמים והיא רק שומרת יום א"כ הוא ג"כ שומר רק יום והוא שומר רק את היום שאחר ביאתו דזה דראתה עוד יום וסתרה יום השימור אינו שייך אליו, והנה לפ"ז יש להקשות מה דאמרינן בפסחים דלא משכחת לה לר"י טומאת התהום דזיבה אמאי הא משכחת לה בבא על שומרת יום בי"ג אחר ראיה ראשונה שלה ואח"כ ראתה בב' ביה"ש של י"ג וי"ד דנעשית זבה גדולה אף לר"י א"נ התחילה לראות בי"ג ושופעת עד י"ד בלילה והוא בא עליה בי"ג ובי"ד עשה פסחו דאם לא תראה עוד היא בעלת שתי ראיות ושומרת יום כנגד יום א"כ הוא ג"כ שומר יום היינו יום י"ד וראוי לאכול פסחו לערב וכשראתה אח"כ עוד ביה"ש של י"ד ונעשית זבה גמורה אגלאי מילתא שהוא היה טמא ז' והוי טומאת התהום, [יש לחקור לפי מה שפסק ר"ת דימי נדה שאינה רואה בהם אין עולין לספירת זיבתה דכיון שיש עליה טומאת נדה אין זו נקיים ע"ש בזב ונעשה בועל נדה כיון שהוא כנדה אם הימים הטמאים שלו עולין לספירת זיבתו], (כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' מו"מ דבועל נדה אחד המערה ואחד הגומר טמא וכתב הכ"מ דמקור הרמב"ם ז"ל ממתני' פ' הבא על יבמתו ובת"כ וכתב המל"מ דזה דכתב הכ"מ ממתני' דפ' הבא על יבמתו לפי הנראה היינו דתנן גבי יבמה אחד המערה וא' הגומר וכן הבא על א' מכל העריות כו' ואם מרן כוון לזה הם דברים תמוהים דמאי ענין טומאה אצל איסור ביאה כו' אלא דרבינו כתב דין זה מהא דאמרינן בת"כ אם שכב ישכב לרבות את המערה ע"ש ונראה דמקור הרמב"ם ז"ל היא גמרא ערוכה בנדה ט"ו גבי שהתה כדי שתרד מן המטה

וכו' רע"א אף מטמאה את בועלה למפרע ר"י בנו של ריב"ז אומר בעלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת ומקשינן תי"ל דהוי בעל קרי ומשנינן דלא גמר ביאתו ע"ש ומוכח דאף אם לא גמר ביאתו אם היה מטמא למפרע היה טמא משום בועל נדה, והנה רש"י ז"ל כתב שם בשלא גמר ביאתו ואפ"ה לר"ע מטמאה את בועלה דהעראה בנדה כגמר ביאה דכתיב את מקורה הערה ע"ש והיינו מקרא דמרבה העראה לאיסור דמזה מפקינן בפ' הבא ע"י העראה כגמר ביאה דגמרינן מנדה דכתיב את מקורה הערה וס"ל לרש"י ז"ל דגמרינן מזה אף לטומאה והוא ממש כדברי הכ"מ אך קשה דבת"כ מפקינן מקרא דאם שכב ישכב וצ"ע]:

סימן מט - טומאת מת

א

בחגיגה כ"ג כתב הרש"ש ז"ל אומר אני דבר חדש דכלים שנגעו במת דחרב ה"ה כחלל והנוגע בהן טמא טומאת ז' אם נגע באותן הכלים בז' שלהם אחר הזאה הנוגע עולה לרגלן וא"צ רק טבילה וכן אם נגע בכלים שנגעו במת אחר הזאה ראשונה אין הנוגע טעון רק הזאה אחת כמו אותן הכלים וכן אם נגע בשני או בשלישי שלהם לעולם עולה לרגלן וכן כלים שנגעו באדם דטמאין טומאת ז' הכלים עולין לרגלן של זה האדם וכתב כיון דאצטריך קרא לבועל נדה שאינו עולה לרגלה מכלל דשאר הנוגעין עולין לרגלן של זה שנגעו בו ע"ש:

ונראה ראיה להרש"ש ז"ל דאל"כ לר"מ דס"ל בחולין ע"ב גבי שלשה על שלשה שנחלק דמגע בית הסתרים שמיה מגע וטמא מגע מדרס וכן סדין טמא מדרס ועשאו וילון דטהור מן המדרס וטמא מגע מדרס ומשום דנגע בעצמו כדאמרינן במנחות כ"ד א"כ לעולם כלי מתכת שנגע במת דחרב ה"ה כחלל בז' שלהם אחר הזאה אז איכא ג"כ נגיעה בעצמן וטמאין ג"כ טומאת ז' משום דנוגעין בעצמן דהוי ככלים בכלים דטמאין טומאת ז' א"כ יטמאו עוד ז' ויצטרכו עוד הזאות בשלישי ושביעי א"כ לפ"ז כלי מתכת שנטמאו במת יהיו טמאים י"ד ימים ויצטרכו ד' הזאות וזו לא שמענו וזה ראיה גדולה להרש"ש ז"ל:

אך יש לעיין מההיא דיומא ח' דאמרינן שם בכ"ג ביוה"כ דמזין עליו כל ז' ימי פרישה ומקשינן בשלמא ראשון שמא שלישי שני שמא שלישי שלישי שמא שלישי וכו' אלא רביעי ל"ל הזאה כלל לא בשלישי איכא לספוקי ולא בשביעי איכא לספוקי וכו' ע"ש ולהרש"ש ז"ל אמאי ליכא לספוקי הא שמא נגע ביום קודם פרישתו בכלים שנגעו במת בשלישי שלהם לאחר הזאה א"נ נגע ביום פרישתו בכלים ברביעי שלהם דהא אף ביום

פרישתו חיישינן לנגיעה דהא אמרינן שם שלישי שמא שלישי וכיון דעולה לרגלן א"כ ברביעי לפרישתו הוא שביעי שלו וטעון הזאה:

הקשו התוס' סוטה (כ' ע"ב) על הא דאמרינן טמא מת מותר במחנה לויה ולא טמא מת בלבד אמרו אלא אפילו מת עצמו שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו והקשו דהכא משמע דמכניס מת חמיר מטמא מת ובעירובין אמר שמואל המכניס טמא שרץ למקדש חייב שרץ עצמו פטור משום דאי"ל טהרה במקוה ותי' דהתם מיירי במכניס שרץ שלא נגע בו והכא ה"פ ולא טמא מת בלבד אמר לאחר שפירש מן הטומאה אלא אפילו מת עצמו דהוי טומאה בחיבורין במכניסו דחמירא טפי מטומאה שלא בחיבורין כדאיתא בע"ז ע"ש, והנה התוס' לשטתייהו דס"ל בע"ז שם דטומאה בחיבורין הוא מדאורייתא אבל להשיטות דס"ל דטומאה בחיבורין הוא רק מדרבנן א"כ איך מייתינן ראיה מקרא דויקח משה את עצמות יוסף עמו הא מדאורייתא ליכא דין טומאה בחיבורין ואינו אלא כטמא מת בלבד אבל בתר דגזרו רבנן טומאה בחיבורין ובשעת חיבורו הוא אבי אבות הטומאה כמו מת עצמו מנ"ל דמותר, ונראה לומר דראית הש"ס הוא מארונו של יוסף שהיו נושאין בארון ואותו ארון של מתכת היה כדאמרינן בסוטה י"ג ע"ש וחרב ה"ה כחלל וה"ה כמת עצמו וגם י"ל טהרה במקוה ומ"מ מותר במחנה לויה ואע"ג דעל חרב ה"ה כחלל אין חייבין על ביאת מקדש מיהו הרמב"ם ז"ל כתב פ"ג מהל' ביאת מקדש הנוגע בכלים שנגעו באדם שנגע במת או שנגע באדם שנגע בכלים הנוגעין במת אעפ"י שהוא טמא ראשון לענין תרומה וכו' ה"ז פטור על ביאת מקדש ומשום דהוי טומאה שאין הנזיר מגלח עליה שטומאתו הוא מדין חרב ה"ה כחלל ואח"כ כתב הרמב"ם ז"ל שם יראה לי שאינו לוקה אלא על בגדים שהן אב הטומאה כגון בגדים שנגע בהן זה הטמא למת שהן אב הטומאה וכו' ע"ש ואע"ג דהנך בגדים שנגעו בטמא מת זה שהן אב הטומאה הוא ג"כ מדין חרב ה"ה כחלל דאותן הבגדים נעשו כמו הטמא מת עצמו ונראה מזה דרק אם עיקר טומאתו הוא מדין חרב ה"ה כחלל כגון הנוגע בכלים שנגעו באדם שנגע במת דבלא דין חרב ה"ה כחלל הנך כלים הם ראשון ואין מטמאין אדם כלל א"כ כל טומאתו של הנוגע בהן הוא רק מדין חרב ה"ה כחלל וכן הנוגע באדם שנגע בכלים שנגעו במת דבלא דין חרב ה"ה כחלל אין הנוגע טמא כלל כה"ג אין חייבין על ביאת מקדש אבל הכניס בגדים שנגע בהן הטמא מת דבלאו דין חרב ה"ה כחלל הם ג"כ טמאים ורק בעינן על הכנסת כלים שיהו במדרגה של אב הטומאה לא איכפת לן אם זה הן מדין חרב ה"ה כחלל וה"נ אי נימא דטמא מת מותר במחנה לויה ומת עצמו אסור היינו דלמחנה לויה אינו חייב עד שיהיה במדרגת של אבי אבות

הטומאה א"כ אסור נמי להכניס כלי מתכת שנגעו במת שהן כמת עצמו ואע"ג שהוא מדין חרב ה"ה כחלל מ"מ כיון דבלאו חרב ה"ה כחלל הם ג"כ טמאים רק בעינן מדרגה של אבי אבות הטומאה זה לא איכפת לן אם הוא משום חרב ה"ה כחלל:

כתב הראב"ד ז"ל פ"ג מהל' ט"ו דזה דאין חייבין על ביאת מקדש על חרב ה"ה כחלל דכל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין על ביאת מקדש הוא משום דבנזיר כתיב טמא ראש נזרו ובמקדש כתיב את מקדש ה' טמא הכא מייתי קרבן על טומאתו והכא מייתי קרבן על טומאתו ע"מ שזה מביא זה מביא ע"ש והנה אי אפשר לומר כן דאמרינן בירושלמי נזיר פ' כ"ג ה"ג דעל טומאות שאין הנזיר מגלח עליהן אם אכל תרומה ג"כ אינו לוקה כמו דאין חייבין על ביאת מקדש ע"ש ואע"ג דבתרומה ליכא קרבן אמרינן בת"כ דהנוגע במרכב ובמי חטאת חייבין על ביאת מקדש והנה הר"ש ז"ל פ"ק דאהלות כתב דמאן דפטר ברביעית דם על טומאת מקדש ה"נ פוטר על משכב ומושב ומרכב ע"ש והטעם נראה לפמ"ש הר"ש ז"ל שם לעיל דמש"ה אינו חייב על כלים שנגעו במת משום דבעינן דומיא דטומאות דכתיבי בקראי דטומאה יוצאה מגופן ע"ש וא"כ ה"נ משכב ומושב ומרכב דטומאתן הוא משום שישב עליהן הזב והיינו מחמת גרם של טמא אחר ואין זה טומאה יוצא מגופן והנה הגר"א ז"ל הגיה שם בדברי הר"ש ז"ל ע"ש ונראה דבעיקר הדין מודה דלהר"ש ז"ל אין חייבין על משכב ומושב ומרכב]:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' ט"מ הי"ג דכלים שנגעו במת אע"ג דחרב ה"ה כחלל מ"מ מטמאין רק במגע ולא במשא ובאהל וכן דעת רש"י ז"ל חולין ע"א אבל דעת התוס' שם וכן דעת הר"ש והרע"ב ז"ל באהלות דאף במשא ובאהל מטמאין ע"ש, והנה אמרינן בפרה פ"י כל הראוי לטמא טומאת מת רא"א אינו מידף לחטאת רי"א מידף כו' וכתב הר"ש ז"ל כל הראוי לטמא טומאת מת כגון כלים דלאו בני מדרס דלא מטמו במשא בשום ענין אינו מידף היינו דלא מטמא במשא והביא שם מהתוספתא דכל הראוי ליטמא טומאת מת אינו מידף לחטאת משום דלא חידשו טומאה בחטאת מעשה בשמעיה איש כפר עותני שהיה בידו לגין מלא מי חטאת והגיף את הדלת שמפתח טמא מת תלוי בה ובא ושאל את ריב"ז וא"ל צא והזה את מימך דלא חידשו טומאה לחטאת היינו טומאה שא"א להיות להדבר לא חידשו אף לחטאת וכמה שהביא הר"ש ז"ל שם בההיא דחגיגה שלא אמרו קורדום מטמא מושב אף לחטאת וכיון דכלים שאינן בני מדרס אין ראוין לטמא במשא אף לחטאת כן ור"י דס"ל מידף ס"ל דחידשו טומאה לחטאת ע"ש וקשה אפילו אי לא חידשו טומאה לחטאת אמאי אינו מטמא במשא והא האי מפתח שהגיף את הדלת הוא כלי מתכת ואם נגע במת חרב ה"ה כחלל ומטמא אף במשא ואפילו אם

הוא טהור ג"כ אמאי אין מטמא במשא כמו כלים הראוין למדרס דמדף לחטאת ומטמאין במשא בין טמא בין טהור כיון דראוי לטומאת משא טמא לחטאת ה"נ האי מפתח כיון דראוי לטומאת משא טמא לחטאת ונראה מזה כרש"י והרמב"ם ז"ל דחרב ה"ה כחלל מ"מ אינו מטמא במשא א"כ כלים שאין ראוין למדרס ל"ש בהו טומאת משא כלל וה"נ לפרה דלא חידשו טומאה בפרה מה שאי אפשר לה להיות במציאות ור"י דאמר מידף סבר דחידשו טומאה בפרה כדאמרינן שם:

כתב הרמב"ם ז"ל שם הטעם דכלים שנגעו במת דאין מטמאין במשא ובאהל משום שהמשא במת עצמו אינו מפורש ובטומאת אהל הוא אומר אדם כי ימות באהל כו' ע"ש ונראה פירושו כיון דמשא במת אינו מפורש בקרא וזה דמת מטמא במשא כתב הרמב"ם ז"ל בריש הל' ט"מ ז"ל אין טומאת משא במת מד"ס אלא דין תורה ויראה לי ששתק ממנו הכתוב כו' לפי שטמא בפ"י אפילו טומאת אהלו כ"ש משא ע"ש וא"כ כיון דבכלים שנגעו במת ליכא טומאת אהל דכתיב אדם כי ימות באהל א"כ מנ"ל בהו טומאת משא, והנה אמרינן בספרי והביאה הרמב"ם ז"ל שם דילפינן משא מק"ו מנבלה מה נבלה שהיא טומאת ערב ואינה מטמאה באהל מטמא במשא המת לא כ"ש, וראיתי להמנחת חינוך רס"ג שהקשה בגולל ודופק אמאי אין מטמאין במשא ומשום דלא כתיב בהו משא נילף מק"ו מנבלה כמו מת עצמו דלא כתיב ביה משא וילפינן בק"ו מנבלה ע"ש ותמוה דהא אמרינן בספרי זוטא דזהו טעמו של ר"א דגולל ודופק מטמאין במשא משום דילפינן מק"ו מנבלה ורבנן פרכי מה לנבלה שכן מטמאה במשא לאחר פרישה תאמר בגולל ודופק שאינו מטמא במשא לאחר פרישה ע"ש:

והנה חרב שנגע בעצם כשעורה אפילו להשיטות דחרב מטמא באהל ודאי לא עדיף החרב מהטומאה שהוא בא מחמתה וחרב הבא מחמת תרווד רקב דרקב בעצמו בטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע להשיטות דהחרב אתרבי לכל הטומאות גם החרב כן דמטמא במשא ובאהל ולהרמב"ם ז"ל דחרב אינו מטמא רק במגע יש לחקור הכא דהרקב בעצמו אינו מטמא במגע כ"ש החרב נמצא דבתרווד רקב ל"ש כלל חרב ה"ה כחלל או אפשר כיון דזה דרקב אינו מטמא במגע הוא משום דא"א ליגע בכולו א"כ בחרב דל"ש זה מטמא במגע אך אפשר דמ"מ ל"ש בזה חרב ה"ה כחלל כיון דלא משכחת לה טומאת מגע ברקב כלל וצ"ע בזה מיהו לטומאת ערב נראה ודאי דהכלי שנטמא ברקב המת מטמא אחרים טומאת ערב במגע אף דהרקב בעצמו אינו מטמא במגע, והנה יש לחקור בחרב הבא מחמת ארץ העמים ובית הפרס אי הוי כארץ העמים ובית הפרס עצמו כיון

דטומאתן הוא ג"כ מדין טומאת מת או אפשר כיון שהן רק מדרבנן על החרב לא גזרו אך מהרמב"ם ז"ל פ"ה הי"א יש לדייק דס"ל דאף באלו יש דין חרב ה"ה כחלל ע"ש:

יש לחקור בחרב כיון שהוא כחלל אם יש בו דין טומאה בחיבורין כמו במת עצמו דיקרב בדיקרב מסאב והנה אמרינן בפי"ב דפרה אוחז הוא הטהור בקרדום הטמא בכנפו ומזה עליו כו' וכתב הא"ר שם דבכנפיו גרסינן ואפילו נגע הקרדום במת והוא אבי אבות הטומאה דהקרדום עושה כנפו האחד אב הטומאה והכנף השני נעשה ראשון ואינו מטמא אדם ע"ש ואע"ג דהוי טומאה בחיבורין דהכנף הראשון נוגע בהקרדום שהוא אבי אבות הטומאה ואז נוגע בהכנף השני מ"מ אין הכנף השני נעשה אב הטומאה ונראה דאין דין טומאה בחיבורין בהחרב וכן יש להוכיח ממ"ש הר"ש ז"ל פ"ז דאהלות על הא דאמרינן שם באהל טומאה מתוכו הנוגע בו מתוכו טמא טומאת ז' מאחוריו טמא טומאת ערב ופי' הר"ש ז"ל דהאהל עצמו חשיב כב' כלים ותוכו חשיב ככלים שנגעו במת דחרב ה"ה כחלל ומש"ה הנוגע בו טמא טומאת ז' ואחוריו הוי ככלים בכלים ומש"ה הנוגע בו טמא טומאת ערב ע"ש ואע"ג דבשעה שנוגע באחוריו אחוריו נוגעין אז בתוכו שדינו כחלל א"כ בנוגע בו מאחוריו אמאי אינו טמא טומאת ז' ונראה מזה ג"כ דאין דין חיבורין בחרב כ"א במת עצמו:

ב

קבר סתום מטמא כל סביביו וכתב הרמב"ם ז"ל פי"ב ה"ו ארונות של עץ שמניחין בהן את המת אינן כקבר כו' וכתב הראב"ד ז"ל כי הרמב"ם ז"ל הוציא דבר זה ממלתיה דראב"צ דאמר מדלגין היינו ע"ג ארונות של מתים וכו' ומאותה השמועה בנה זה הבנין וטעה כי הארונות שהיו עומדין בשדה של אבן היו כו' ע"ש ונראה לענ"ד כי הרמב"ם ז"ל הוציא זה החילוק בין ארונות של אבן לארונות של עץ דארונות של עץ אין חשובין כקבר מהירושלמי פסחים פ"ח ה"ח ופ"ק דמו"ק דאמרינן שם המעביר ארון ממקום למקום אין בו משום ליקוט עצמות א"ר אחא הדא דאת אמר בארון של אבן אבל בארון של עץ יש בו משום ליקוט עצמות ע"ש והיינו דארון של אבן חשיב כקבר א"כ אין בו משום ליקוט עצמות דהוי כמעביר המת עם הקבר שלו אבל ארון של עץ אינו כקבר א"כ כשנוטל הארון מקברו ומעבירו למקום אחר הוי ליקוט עצמות:

תרווד רקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע ובחולין (קכ"ה) אמרינן מאן תנא דקרי לאהל נוגע ר' יוסי דתניא ר"י אומר מלא תרווד רקב מטמא במגע ובמשא ובאהל בשלמא במשא ובאהל הא קא טעין ליה לכוליה והא קא מאהיל על כוליה אלא נוגע הא לא נגע בכוליה אלא לאו ש"מ מאי נוגע מאהיל ע"ש ויש לעיין אמאי לא משכחת

לה מגע בכולה הא משכחת לה שהכניסו לאויר כ"ח דאיכא מגע בכולו ואי משום דבלא מגע נמי נטמא הכלי משום אהל דמאהיל על שולי הכלי מ"מ משכחת לה בכ"ח שניקב בפחות ממוציא זית דלא נטהרה הכלי והכניס התרווד רקב דרך פיו כנגד הנקב שבשולי הכלי דאינו מאהיל על הכלי ומ"מ מדין אויר שהוא טומאת מגע נטמא שהרי הטומאה באוירו של כלי וצ"ע:

רביעית דם מטמא במגע ובמשא ובאהל ואמרינן פ"ג דאהלות מ"ג רביעית דם שנתבלעה בתוך הבית הבית טהור נבלעה בכסות אם מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם טמאה כו' נשפך באויר אם היה מקומו קטפרס והאהיל על מקצתו טהור היה אשבורן או שקרש טמא כו', והנה יש לעיין רביעית דם שקרש אמאי טמא הא חסר מהשיעור דהא אמרינן בשבת (ע"ז) דרביעית דם שקרש עומד על כזית ורביעית הוא ביצה ומחצה שהוא ג' זיתים א"כ כשקרש הרי נפחת מרביעית, והנה הרעק"א ז"ל בת"ש סי' קנ"ד רוצה לומר דשיעור כזית ורביעית שיעור אחד כיון דרביעית של משקין לעולם כשנקרש עומד על כזית א"כ שיעור אחד דרביעית במשקין הוא כמו כזית בקרושין ע"ש אך התוס' זבחים (ק"ט ע"א) ד"ה עולה לא ס"ל כן [ועיין מ"ש לעיל סי' י"א סק"ב ד"ה אך] אלא כזית ורביעית שני שיעורים הם ע"ש א"כ רביעית דם שקרש ועמד על כזית הוי ככזית מן המת שצמק ונפחת מכזית דטהור כדאמרינן במנחות (נ"ד ע"ב) אע"ג דלא נחסר מבשר המת כלום כיון דחסר שיעורא טהור דכמות שהן עתה משערין ע"ש ומדין כזית בשר א"א לטמאות את הדם לאחר שנקרש משום דדם גזעו מחליף כמ"ש התוס' שבת שם, ונראה דרביעית דם שאני כיון דזה דצריך בדם רביעית הוא משום דכתיב נפש ואין נפש פחות מרביעית א"כ אין השיעור של הדם רביעית רק שיעור נפש היינו שיעור שיכול לחיות בו א"כ הכזית דם של עתה שהוא אותו הרביעית שקרש א"כ בזה הכזית הרי יכול לחות ואיכא נפש:

אמרינן בבכורות נ"ה זכרותא דדמא כבדא דאמר ר"י כבד שנימוח מטמא ברביעית ע"ש, והנה כבד קודם שנימוח ודאי שיעוריה בכזית כיון שהוא דם הוי כדם שקרש דשיעוריה בכזית, והנה יש לעיין מה בין כבד לבשר דהא בשר שנימוח ג"כ מטמא דאמרינן בנזיר מ"ט דנצל היינו בשר המת שקרש ומוהל שהרתיח היינו שנימוח הבשר ונעשה משקה ואח"כ קרש ועיין ברש"י ז"ל שם ואמרינן שם בגמרא דאי ידעינן ודאי שהוא מן המת אפילו לא קרש אח"כ ג"כ מטמא ע"ש א"כ מה בין כבד לבשר דתרווייהו כשניחוח טמא ואי משום השיעור הא אמרינן דהאי נצל כשקרש שיעורו בכזית א"כ קודם שקרש הוא רביעית דכל משקין שקורשין רביעית שלהם עומדין על כזית א"כ לא אשכחן נפקותא

בין בשר לדם א"כ מה שייך לומר דזכרותא דכבדא דמא דאר"י כבד שנימוח שיעוריה ברביעית הא אף בבשר כן וצ"ע:

וברביעית דם מב' מתים פליגי ר"ע וחכמים והקשו התוס' נזיר (נ' ע"ב) כיון דקי"ל דאין חיבורי אדם חיבור רביעית דם מב' מתים איך מצטרפין ותי' דזה דרביעית דם הבא מב' מתים מטמא לר"ע הוא רק באהל דמאהיל על כולן אבל במגע אינו מטמא ע"ש, והנה להראב"ד ז"ל יש לעיין שכתב בפ"ד דרביעית דם שנשפך על האסקופה ונעשה מקומו קטפרס דרביעית דם חלוקתו מטהרתו אעפ"י שמאהיל על כולו משום דרביעית דם נקרא נפש ואין נפש אא"כ הוא מחובר ע"ש א"כ כיון דלאהל ג"כ בדם בעינן חיבור רביעית דם הבא מב' מתים אמאי מטמא באהל הא אין חיבורי אדם חיבור, ועוד יותר יש לעיין איך משכחת לה רביעית דם אפילו ממת אחד שיטמא במגע אף להתוס' הא אמרינן בנזיר שם חלב המת שהיה שלם והתיכו טמא ואי ס"ד אין ניצוק לאוכלין שלם והתיכו נמי ליטהר וכתב רש"י ז"ל כשמריקו מכלי לכלי הוי ניצוק ואינו חיבור ומה שמתיכו אינו חיבור דאין חיבורי אדם חיבור ע"ש א"כ איך משכחת לה רביעית דם שיטמא במגע דכשיצא הדם מן המת אף לכלי הוי ניצוק דמ"ל מכלי אל כלי ומ"ל מן המת אל כלי וכיון דאז אינו חיבור תו לא מהני חיבור דאין חיבורי אדם חיבור וצ"ע:

הנה לפמ"ש הראב"ד ז"ל דרביעית דם שנחלק אף במאהיל על כולו טהור משום דבעינן נפש ואין נפש אלא כשהוא מחובר מתיישב קושית התוס' יומא פ"א מ"ט לרבנן דרביעית דם הבא מב' מתים אינו טמא אמאי הא כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרף ע"ש, ולהראב"ד ז"ל דרביעית דם שנחלק אף מאהיל על כולו טהור ואף דליכא חסרון בהשיעור שהרי מאהיל על כל השיעור רק כל שאינו יחד איכא חסרון בעצמות הטומאה שאינו נפש א"כ ל"ש בזה כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין דזה הוא רק לצירוף של השיעור אבל לא לעצמיות הטומאה ובזה פליגי דרבנן ס"ל דנפשת כתיב ואין דם מב' מתים מקרי נפש:

בנדה כ"ז בההיא דשליא בבית רש"א נימוק הולד עד שלא יצא ואמרינן מ"ט דר"ש וכתב רש"י ז"ל נהי דנימוק מ"מ הו"ל כרקב של מת וכנצל אך התוס' כתבו שם דנפל שבשליא אין עליו תורת נצל ורקב ואינו מטמא אלא משום מת שלם ע"ש, והנה בירושלמי נזיר פ' כ"ג ה"ב איכא פלוגתא בזה אם יש רקב לנפל והנה המשנה אחרונה בנדה שם הקשה על התוס' מ"מ לטמא הולד משום רביעית דם שזהו תחלת יצירתו אך זה ל"ק דאמרינן שם בירושלמי דמאן דס"ל דאין רקב לנפל ה"נ אין רביעית דם שלו מטמא ע"ש:

הקשו התוס' יומא פ"א כיון דאמרינן דכל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין אמאי אצטריך לר"ע קרא לרביעית דם הבא מב' מתים שמצטרף ומ"ט דרבנן דפליגי עליה ותי' דמיירי ברביעית דם הבא מב' נפלים שאין לא בזה ולא בזה רביעית מתחילה ע"ש וקשה הא בירושלמי איכא פלוגתא דאמוראי אי דם הנפלים מטמא אף ברביעית א"כ למ"ד דאין דמן מטמא כלל במאי פליגי ר"ע ורבנן אך בחנם נקטו התוס' דמיירי מבא הדם מב' נפלים דאף באינו נפל ס"ל לר"ע ורבנן דמשכחת לה שאין רביעית דם בכל אחד דאמרינן במתני' דם הקטן שיצא כולו ואין בו רביעית רע"א כ"ש וחכ"א אינו טמא עד שיהא בו רביעית ע"ש:

אמרינן בירושלמי שם דלמ"ד אין רקב לנפל ה"נ אין רביעית דם לנפל אבל עצם כשעורה שלו לכ"ע מטמא ע"ש ויש לעיין מ"ש רקב ורביעית דם דפליגי ועצם כשעורה לכ"ע מטמא ונראה משום דאין רקב מטמא אא"כ בא ממת שלם כדאמרינן בנזיר ופליגי אי נפל מקרי מת שלם כיון שלא נגמר ומאן דס"ל די"ל רקב ס"ל דבדידיה משערינן וכיון שלא חסר ממה שהיה מת שלם קרינן ביה ומ"ס כיון שלא נגמר לאו מת שלם הוא לענין רקב וכן רביעית דם לפמ"ש רש"י במעילה י"ז על הא דאמרינן שם כאן בכולו כאן במקצתו דבעינן דוקא רביעית דם הבא ממת שלם ע"ש ומש"ה רביעית דם תלוי ברקב אבל עצם כשעורה שלו לכ"ע מטמא:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג ה"ח מלא חפנים ועוד מעפר הנמצא תחת המת כו' ואינו ידוע מה טיבו אם הוא רקב שמטמא באהל או אינו אלא עפר שנתלכלך בנצל המת ודמו ה"ז מתטמא במשא ובאהל שהרי יש במלא חפנים ועוד מלא חפנים רקב ויראה לי שאף זו טומאה מד"ס ע"ש ויש לעיין אמאי לא יהיה ברה"י טמא מדאורייתא וכמו ברביעית דם תבוסה ספק יצא מחיים ספק יצא לאח"מ דאם נגע ברה"י ס"ט כמ"ש הרמב"ם ז"ל בעצמו פ"ב הי"ד ה"נ כיון דהוי ספק אם הוא רקב אם לאו יהיה מגעו ברה"י טמא מדאורייתא, ואפשר שמ"ש הרמב"ם ז"ל דהוי רק מד"ס אין זה בשביל הספק רק משום דנתערב ג"כ מעט עפר קברות דהא ס"ל לר"ש דטהור לגמרי ומשום דסופו כתחילתו דנעשה לו דבר אחר גלגלין וס"ל להרמב"ם ז"ל דזה דפליגי רבנן עליה דר"ש הוא. רק מדרבנן אבל מדאורייתא מודו דנעשה גלגלין אך לפ"ז בתרווד רקב הבא מב' מתים שכתב הרמב"ם ז"ל ברפ"ד דטמא אמאי לא כתב ג"כ שהוא מדרבנן דהא בנזיר מקשינן על הא דקברו ב' מתים זע"ז דנעשו גלגלין מההיא דתרווד רקב הבא מב' מתים טמא ומתרצינן שקברו זה בפ"ע וזה בפ"ע ע"ש אך לר"ש דסופו כתחילתו א"כ כמו דקודם נעשו גלגלין זה לזה ה"נ

לבסוף א"כ לרבנן הוא רק מדרבנן, ונראה יותר דמ"ש הרמב"ם ז"ל במלא חפנים ועוד עפר קברות שהוא רק מדרבנן הוא רק מה שמטמאין אף ברה"ר:

הקשו התוס' בנדה שם לר"ש דאמר נימוק הולד עד שלא יצא ואמרינן משום ביטול ברוב נגעו בה הא אמרינן בבכורות דמהני ביטול רק לטומאת מגע אבל לא למשא דטומאה כמאן דאיתא דמי ואמאי אינו מטמא באהל ע"ש. ונראה דר"ש לטעמיה דאמרינן בתוספתא טהרות פ"ה זב שהניח פיו עפ"י הכוס ונמלך שלא לשתותו המסיטו טהור שתה ממנו כ"ש המסיטו טמא משום משקה פיו רש"א רבו משקין שבו על משקין שבפיו ע"ש אלמא דס"ל דמהני ביטול ברוב אף לטומאת משא, ונראה דזה טעמייהו דרבנן דמטמא להו בהיסט ואע"ג דודאי רבו משקין שבו על משקה פיו משום דלמשא לא מהני ביטול דטומאה כמאן דאיתא דמי:

ג

האהל עצמו מטמא טומאת אהלים וחשיב כמת עצמו ואמרינן בפ"ז דאהלות באהל הטומאה בתוכו הנוגע בו מתוכו טמא טומאת ז' ומאחוריו טמא טומאת ערב וכתב הר"ש ז"ל דבאהל של פשתן איירי דמטמא טומאת אהלים וזה הענין של משנה זו דצד פנימי של אהל וצד חיצון שבו כב' כלים חשיב להו כו' והיינו טעמא דנחשב לשנים כשהטומאה בתוכו כיון דמציל מלהיות טומאה בוקעת ועולה אין לו כח לטמא הנוגע בחוץ טומאת ז' כו' ומ"מ האהל עצמו בין מבפנים בין מבחוץ טמא טומאת ז' דהו"ל ככלים בכלים כו' ודוקא לאחר שיצא המת מן האהל דבעודו באהל אף הנוגע מבחוץ טמא טומאת ז' כו' עכ"ל, והרא"ש ז"ל כתב שם דהיינו טעמא דנחלק האהל לב' כלים כיון דמציל על טומאה שבתוכו מלהיות בוקעת ועולה אעפ"י שהאהל עצמו טמא על כרחין היינו טעמא משום שנחלק לשנים והעליון מציל עכ"ל וכ"כ ברפ"ח בסקורטיא וקשבליא בזמן שהן עשוין אהלים שחוצצין בפני הטומאה כתב הרא"ש ז"ל ואעפ"י שהן עצמן טמאין שהאהל נחלק לשנים ע"ש, והנה הנפקותא בין פי' הר"ש להרא"ש ז"ל הוא דלהר"ש ז"ל זה דהאהל חשיב כב' כלים הוא תוצאה ממה שהוא חוצץ דכיון שהוא חוצץ מלהיות הטומאה בוקעת ועולה אי"ל כח לטמא הנוגע מבחוץ ט"ז ולהרא"ש ז"ל הוי איפכא דזה דחוצץ אף שהוא מקבל טומאה הוא משום דחשיבי כב' כלים כמ"ש ברפ"ח ובפשוטו דס"ל להרא"ש ז"ל כהתוס' שבת דזה דדבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה אף באהל כן וזה דהאהל חוצץ ס"ל דהוא משום דנחלק לשנים וצד העליון חוצץ אך קשה צד העליון אמאי מציל נהי דצד העליון אינו כמת עצמו רק ככלים בכלים משום דנחלק לשנים מ"מ עכ"פ טמא הוא דהא הנוגע מאחוריו ג"כ טמא טומאת ערב ודבר הטמא

אינו חוצץ אף אם הוא רק ראשון לטומאה ונראה דלעולם ס"ל להרא"ש ז"ל כשיטות הראשונים ז"ל דהאהל חידוש הוא דאעפ"י שהוא מקבל טומאה חוצץ בפני הטומאה אך זהו דקשה ליה להרא"ש ז"ל הוא כיון דהאהל מטמא טומאת אהלים וחשיב כמת עצמו כדאמרינן בריש אהלות בשפוד התחוב באהל דא"ל אין האהל מתחשב ופי' הר"ש ז"ל דמש"ה אין האהל מתחשב משום דהאהל חשיב כמת עצמו ע"ש א"כ האהל עצמו מטמא באהל ואפילו להשיטות דחרב ה"ה כחלל ומ"מ אינו מטמא באהל האהל שאני דחשיב כמת עצמו דאין האהל טמא משום קבלת טומאה כמו החרב רק ה"ה כמת עצמו ומש"ה אינו מן המנין ואף דהחרב מן המנין וא"כ איך משכחת לה שיציל האהל מלטמא הרי הוא עצמו מטמא באהל וג"כ ל"ש שיציל על המת שבתוכו ואף דכללא דכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה אין זה בהאהל עצמו מ"מ כיון דהאהל עצמו חשיב כמת אינו שייך שיציל על מת והטעם דהאהל חוצץ בפני הטומאה הוא משום דנחלק לשנים וחשיבי כב' כלים א"כ צד העליון דהוי רק ככלים בכלים ואינו מטמא טומאת אהלים מציל על צד התחתון ועל המת מלהיות הטומאה בוקעת ועולה ומה שצד העליון טמא כדין כלים בכלים לא איכפת לן דבאהל ליכא דין דכל המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, אך יש לעיין דהכא מוכח דס"ל להרא"ש ז"ל דאף בשעה שהמת בתוכו ג"כ האהל חשיב כב' כלים שהרי כתב דהאהל חוצץ על המת משום דנחלק לב' כלים ובריש אהלות בשפוד התחוב באהל פי' הרא"ש ז"ל דמיירי שתחוב באהל מאחוריו בשעה שהמת בתוכו ע"ש ואי צד החיצון של האהל חשיב רק ככלים שנגעו במת א"כ האי שפיר אמאי דינו כחלל וכיון דשפוד התחוב באהל מבחוץ אמרינן בו חרב ה"ה כחלל משום דנגע באהל דחשיב כמת עצמו א"כ ע"כ צד החיצון ג"כ כמת עצמו מ"ש צד החיצון דחוצץ בפני הטומאה ומ"ש פנימי דאינו חוצץ שהרי דינן שוה:

והנה מ"ש הר"ש ז"ל דמיירי באהל של פשתן דמטמא טומאת אהלים והאהל צד פנימי שלו וצד החיצון חשיבי כב' כלים והפנימי מטמא טומאת אהלים והצד החיצון חשיב ככלים בכלים יש לעיין הא זה שהאהל מקבל טומאה הוא חידוש דהא קבוע בארץ ובשל פשתן גלי קרא דמטמא א"כ זה שייך רק להצד הפנימי שטומאתו הוא טומאת אהלים אבל הצד החיצון שאין טומאתו טומאת אהלים רק ככלים שנגעו בכלים א"כ הוי כשאר כלים וכיון שהצד החיצון הוא ג"כ מחובר לקרקע אמאי מקבל טומאה וצ"ע:

יש לחקור זה דקי"ל דדבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה אם ידות של הטומאה כיון שמכניסין ומוציאין הטומאה אינן חוצצין או כיון דאין טומאתן מצד עצמן חוצצין, והנה לענין סוכה דקי"ל ג"כ דדבר המקבל טומאה אין מסככין בו אמרינן בסוכה

(י"ג) דה"ה לידות דהא אמרינן שם דצריך שירבה הפסולת על האוכלין ועל הידות ע"ש דידות ג"כ חשיב דבר המקבל טומאה ואי נימא דאף לענין חציצה כן תתיישב קושית התוס' חולין (קכ"ו) בכלב שאכל בשר המת ומת הכלב ומונח על האסקופה דאם יש בצוארו פותח טפח מביא את הטומאה ולא בעינן שיהא בחלל הצואר פותח טפח והקשו נהי דהבשר אינו ממעט מטפח דהוי דבר המקבל טומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה אך העצמות אמאי אין ממעטין ע"ש ולפ"ז כיון דהבשר הוא נבלה א"כ העצמות המחוברין לבשר הם ידות כדאמרינן בפ' העור והרוטב דהפצם חשיב יד וחשיבי ג"כ דבר המקבל טומאה ואין חוצצין בפני הטומאה, (יש לעיין דבר המקבל טומאה אמאי אינו ממעט מפותח טפח דזה דחלון שיעורו בפותח טפח הוא בעשוי לתשמיש כדאמרינן בפי"ג דחלון שהוא למאור שעוריה במלא מקדח ולתשמיש בטפח ואם נעשה מאליו שעורו כמלא אגרוף וזה דלתשמיש בפותח טפח הוא משום דבהאי שעורא חזי לתשמיש וכמ"ש הר"ש ז"ל שם וכמה שהביא שם מספרי זוטא פתוח כל הפתוח לצורך טמא מכאן אמרו העושה מאור בתחלה שעוריה כמלא מקדח להשמיע את הקול ולהדליק את הנר שעוריה בפותח טפח ע"ש א"כ פותח טפח שחצצו בדבר המקבל טומאה דע"כ מיירי שבטלו שם דאם לא בטלו אף דבר שאינו מקבל טומאה אינו ממעט כדאמרינן בב"ב כ' נהי דדבר המקבל טומאה לא חשיב חציצה מ"מ כיון דאינו ראוי עוד לתשמיש א"כ הוי כחלון שעשוי למאור ואח"כ בנה בית חוצה לה דאינו ראוי עתה למאור דבטל השיעור של מלא מקדח כדאמרינן במתני' שם א"כ ה"נ כיון שהחלון הוא עתה מועט מפותח טפח ואינו ראוי לתשמיש וחלון שאינו ראוי לתשמיש שיעוריה כמלא אגרוף):

כתב הרמב"ם ז"ל פי"ב דארונות של עץ שמניחין בהן את המת אינן כקבר אבל אם יש בין כסוי הארון והמת גובה טפח חוצץ והעומד ע"ג הארון טהור מה"ת ע"ש ויש לעיין הא ארון של עץ הוא דבר המקבל טומאה ואיך חוצץ בפני הטומאה, ונראה משום דארונות הם כ"ע הבא במדה דגובהו של אדם הוא אמה על אמה ברום ג' כדאמרינן ביומא ל"א א"כ כ"ש דהארון שיעוריה כן ושיעור כ"ע הבא במדה הוא אמה על אמה ברום ג' כדאמרינן בתוספתא כלים ב"מ פ"ה ע"ש א"כ אין מקבלין טומאה וחוצצין:

ד

ארץ העמים ובית הפרס טומאתן מד"ס וגוש הבא מארץ העמים ומבית הפרס מטמא במגע ובמשא ושיעוריה כחותם המרצופין וכתב הר"ש והרע"ב ז"ל פ"ד דטהרות דעפר של ארץ העמים מספקינן ברקב של מת, והרמב"ם ז"ל שם בפה"מ כתב משום ספק עצם כשעורה ע"ש וכן בבית הפרס הספק הוא על עצם כשעורה כדאמרינן בכמה דוכתי,

והנה אמרינן פי"ג דאהלות אלו שאין ממעטין את הטפח כו' ולא לבינה מבית הפרס דברי ר"מ וחכ"א הלבינה ממעטת מפני שעפרה טהור ופי' הר"ש ז"ל שם ב' פירושים להפי' הראשון בין ר"מ ובין רבנן דהכא ס"ל כרבנן דר"ש בתוספתא דלבינה מבית הפרס טמאה וטעמא דרבנן דהכא דממעט הוא מפני שאם מחזירה לעפרה עפרה טהור משום דבבית הפרס ובארץ העמים בעינן דוקא גוש אבל אם עשה ממנו עפר לא, ובפי' השני כתב דרבנן דהכא ס"ל כר"ש דלבינה מבית הפרס טהורה דלא אמרו אלא גוש כברייתו והני קאמרי מפני שעפרה של בית הפרס טהור ואפילו גיבלו אח"כ הילכך האי לבינה נמי טהורה וכן פי' הרא"ש ז"ל שם כפי' השני ע"ש, והנה יש לעיין אפילו אי ס"ל כרבנן דר"ש דלבינה מבית הפרס טמא דחשיב כמו גוש מברייתו מ"מ האי לבינה אמאי אינה ממעטת את הטפח דגוש מבית הפרס חיישינן לעצם כשעורה אפילו אם יש שם עצם כשעורה מ"מ שאר העפר אמאי אינו ממעט דהא הכא לענין למעט את הטפח אפילו אי איכא טפח מצומצם אינו ממעט ואמאי שאר העפר אינו ממעט ונראה מזה דאף דטומאת בית הפרס הוא משום דחיישינן לעצם כשעורה מ"מ הטילו חכמים טומאה על כל הגוש ובלבינה של ארץ העמים אי ממעט חקר המל"מ ורצה לומר דלבינה של ארץ העמים לכ"ע אינו ממעט וגוש מבית הפרס וגוש מארץ העמים ודאי אינו ממעט ע"ש ואף בגוש ולבינה של ארץ העמים נהי דחיישינן לעצם כשעורה או לרקב מ"מ הרי יש כאן ג"כ עפר והעפר יחוץ, ונראה דאף בארץ העמים כן אע"ג דהגזירה היתה משום עצם כשעורה או רקב הטילו טומאה על כל הגוש ושיעורן של טומאה זו הוא כחותם המרצופין וכמו שאר טומאות של מת שכל טומאה י"ל שיעור שלו כמו כזית בשר ותרווד רקב בגוש של ארץ העמים ובית הפרס נתנו חכמים השיעור של חותם המרצופין:

והנה זה דאמרינן דלבינה מבית הפרס אינה ממעטת בחלון הוא ע"כ מיירי בשביטלה שם דאם לא ביטלה אפילו דבר שאינו מקבל טומאה אינו ממעט כדאמרינן בב"ב כ', והנה התוס' בב"ב שם הקשו באוכלין שהניחן בחלון אמאי אמרינן דאין ממעטין משום דבר המקבל טומאה אינו ממעט הא כיון דע"כ מיירי בשבטלן שם א"כ תו לא מקבלי טומאה דהא אמרינן בית שחצצו בזרעים בטלו היינו שבטלו אגב הבית ותי' כיון דמעיקרא הוי אוכלא בעינן שנוי מעשה ע"ש א"כ בלבנה שהניחה בחלון ובטלה שם דנתבטלה אגב הבית והוי כמו שבנאה בבית דאי"ל בנין גדול מזה כיון שהניחה בחלון וביטלה שם ומ"מ אמרינן דאינו חוצץ דלא מהני מה שנעשה מחובר לחוץ בפני הטומאה כיון דלא בטלה טומאתו ע"י זה, והנה יש לעיין לפ"ז כותל של לבנים איך חוצץ בחו"ל לפמ"ש המל"מ דלבנה מארץ העמים לכ"ע אינו חוצץ ומ"ל לבינה אחת שביטלה

מכותל של לבנים ואיך רשאים הכהנים להכנס במקום שכותל מפסיק בין הטומאה ואף שכהני חו"ל רשאים להטמא בארץ העמים ואינן מחויבין לעלות לא"י כתבו האחרונים ז"ל הטעם דכמו דרשאין הכהנים שבא"י להטמא בארץ העמים ללמוד תורה ולישא אשה ה"נ הכהנים שנולדו בחו"ל כיון שלא פשעו לא גזרו עליהן ורשאין להטמא בארץ העמים אבל הכא כיון דדבר טמא אינו חוצץ א"כ נמצא שנטמאים הכהנים בהמת עצמו וזהו ודאי אסור וזה לא שמענו שלא יהא כותל של לבנים בחו"ל חוצץ ויהיו הכהנים אסורים להכנס ונראה לומר דזה דכהני חו"ל אינן מחויבין לעלות לא"י אין זה כמ"ש האחרונים ז"ל דכיון שלא פשעו התירו להם להטמא בארץ העמים אלא דלגבי טומאת כהנים של בני חו"ל לא גזרו כלל טומאה על ארץ העמים וכעין זה כתבו התוס' (במגלה י') גבי שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזה"ז כו' והקשו הא הוי בטומאה של ארץ העמים ותי' דלגבי זה לא גזרו חכמים טומאה ע"ש והתם ע"כ לא גזרו טומאה כלל דאי רק התירו האיסור א"כ הקרבן יהיה פסול משום טומאה וא"כ לגבי כהני חו"ל גוש של ארץ העמים חוצץ בפני הטומאה ואף דלגבי בני א"י הוא טמא לגבי חציצה בפני הטומאה תלוי אם הוא טומאה לגביה כדאמרינן בתוספתא פ"ה דאהלות בכ"ח שהוא בחלון וכנס לתוכו מי חטאת ואפר חטאת מציל על מי חטאת ואינו מציל על התרומה משום דלגבי תרומה הכלי נטמא מחמת מי חטאת ודבר טמא אינו חוצץ אבל למי חטאת כיון דאין טומאת מי חטאת לגבי מי חטאת חשיב הכלי טהור וחוצץ ואמרינן שם היו שם כלים טהורין לחטאת וטמאים לתרומה דלגבי זה שהוא טהור מציל ע"ש וה"נ כיון דלגבי טומאת כהנים הוא טהור לגבי זה הוא מציל:

בעיקר אי הכהנים בזה"ז מוזהרין על הטומאה דעת הראב"ד ז"ל פ"ה מהל' נזירות דכהנים בזה"ז כיון דטמאים הם אינן מוזהרין מלטמאות והמל"מ פ"ג מהל' אבל הקשה עליו דהא מצינו בגמרא בכמה מקומות דהאמוראים היו מציינים את הקברות מפני הכהנים כגון ר' בנאה וחבריו ובזמן האמוראים הרי היו כולן טמאי מתים דס"ל להמל"מ בדעת הראב"ד ז"ל דליכא איסור כלל בזה"ז להטמא וכתב שם די"ל דס"ל להראב"ד ז"ל דבזמן האמוראים ג"כ היה להם אפר פרה וכדאמר עולא חברייא מדכן בגלילא וודאי שהיה להם אפר פרה, וזכורני שראיתי במקום אחד דכשגלו לבבל הוליכו עמהם אפר פרה ע"ש, והנה יש לעיין דאמרינן במגלה כ"ו ההוא בי כנשתא דיהודאי רומאי דהוי פתיח להההוא אנדרונא דהוי מחית ביה מת והוו בעי כהני למיעל לצלויי אתו אמרו ליה לרבא כו' ואמאי לא היו הכהנים יכולים להכנס ואפילו אי נימא דבזמן האמוראים היה להם אפר פרה מ"מ האי בי כנישתא שהיה במחוזא שהוא בבבל כמ"ש רש"י ז"ל שם

בבבל ודאי לא היה להם אפר פרה דנטמא האפר בארץ העמים וזה שכתב המל"מ זכורני שראיתי במקום אחד דכשגלו לבבל הוליכו עמהם אפר פרה אמנם כן הוא בתוספתא פ"ב דפרה דאמרינן שם מכה את הזכר ונרתע לאחוריו כו' מעשים אלו עשו כשעלו מן הגולה דברי ר"י רש"א אפרן ירדה עמהם לבבל ועלה אמרו לו והלא נטמא בארץ העמים אמר להם לא גזרו טומאה בארץ העמים אלא לאחר שעלו מן הגולה ע"ש א"כ זה דוקא כשעלו בימי עזרא אבל בזמנו של רבא שכבר גזרו על ארץ העמים אי אפשר להיות אפר פרה בבבל ומוכח להדיא דאף בזה"ז אסור לכהנים להטמא, אי ארץ העמים מטמא באהל פליגי בזה רש"י והתוס' והרמב"ם ז"ל ועיין במל"מ פי"א מהל' ט"מ שהאריך בזה דבארץ העמים ליכא טומאת אהל כ"א טומאת אויר ומש"ה בעינן דוקא שיכנוס ראשו ורובו לארץ העמים וכן כלים עד שיכנסו רובן ע"ש ויש לעיין דאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פי"ח דאהלות ביבין היוצאין מארץ העכו"ם לא"י עושין להן סריגות וממעטן עד פחות מטפח ע"ש ומוכח דארץ העמים מטמא באהל ומביא את הטומאה בפותח טפח כשאר דין טומאת אהל]:

אמרינן בפי"ח דאהלות כיצד בודקין בית הפרס מביא את העפר שיכול להסיטו ונותן לתוך כברה כו' ומודים ב"ש וב"ה שבודקין לעושה פסח ואין בודקין לתרומה כו' ע"ש ויש לעיין אמאי אין בודקין לתרומה ומ"ש מגל טמא שנתערב בב' גלים טהורים ובדקו שלשתן ונמצאו טהורים דאמרינן בנדה ס"א דחכמים מטהרים ותלינן דעורבין שקלוה להטומאה ומה התם דודאי היתה שם טומאה סמכינן אבדיקה אף לטהרות כ"ש בבית הפרס דעיקר הטומאה הוא רק בספק, והנה בנדה שם פי' רש"י ז"ל גל טמא שהיה שם כזית מן המת וי"ל דבכזית מן המת סמכינן אבדיקה אבל לעצם כשעורה לא סמכינן אבדיקה אך לפ"ז גל טמא הוא דוקא בכזית מן המת ולא בעצם כשעורה אך הרמב"ם ז"ל כתב סתם גל טמא שנתערב כו' ונראה דודאי בדיקת בית הפרס שמביא כל העפר ונותן לתוך כברה דקה בדיקה מעלייתא היא וסמכינן עלה וזה דאין בודקין לטהרות נראה שהוא מטעם אחר דהא אמרינן בתוספתא דאהלות דהחורש ע"ג הארון ואפילו משוקעין ברובדין ובאבנים ואפילו ע"ג רום ב' קומות ה"ז עושה בית הפרס ע"ש ואע"ג דודאי לא הוליך המחרישה עצם כשעורה ואין לך בדיקה גדולה מזו ומ"מ עושה בית הפרס דבית הפרס הוא ג"כ משום קנסא דהא אמרינן בפי"ז דאהלות החורש את שאינו שלו אינו עושה בית הפרס וכתב הר"ש ז"ל שם משום דל"ש למקנסיה וזה דהחורש והטיח בסלע או שניער המחרישה עד שם עושה בית הפרס הוא משום דשיעור בית הפרס הוא עד מקום שיכול המחרישה להוליך אילו היה שם עצם כשעורה א"כ אפילו בדק את בית

הפרס מ"מ לא עדיף מחרש ע"ג רום ב' קומות אע"ג דבדוק הוא מתחלתו, ובזה אתי שפיר מה דאמרינן בפסחים צ"ב דבית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת דבודקין לעושה פסח ע"ש וצריך לפרש דזה דלא העמידו דבריהם היינו מה דסמכינן אבדיקה וקשה מה שייך לא העמידו דבריהם שהרי בדק וזה דסמכינן אבדיקה מה שייך בזה לומר לא העמידו דבריהם ולפ"ז דבבית הפרס לבד חשש דעצם כשעורה הוא ג"כ טמא מצד עצמו כל שחרש את הקבר דאפילו חרש על רום ב' קומות ובזה ל"ש בדיקה וזה דהתירו לעושה פסח כל שבדק וליכא תו חשש עצם כשעורה הוא משום דלא העמידו דבריהם במקום כרת והתירו לו טומאת בית הפרס היכא דליכא חשש עצם כשעורה ועפר בית הפרס כל העפר טמא כמה שהוכחנו מההיא דלבנה של בית הפרס אינה ממעטת בחלון דלבד חשש של עצם כשעורה איכא טומאה על עצם בית הפרס וכל העפר הוא טמא ובזה לא העמידו דבריהם במקום כרת:

אמרינן בירושלמי פסחים פ"ח ה"ח יחיד שנטמא בספק רה"י בפסח ר' הושעיא אמר ידחה לפסח שני ר"י אמר משלחין אותו בדרך רחוקה דפליגי אי ס"ט ברה"י טומאתו מדין ודאי או מדין ספק כמ"ש המפרשים ז"ל שם ואמרינן שם אתיא כיוא דמר ר"י נטמא בטומאת בית פרס משלחין אותו בדרך רחוקה ומשום דטומאת בית פרס הוא ספק משלחין אותו בדרך רחוקה כמ"ש הק"ע שם וע"כ מיירי בבית הפרס בלא ניפוח דע"י ניפוח הרי הוא עושה פסחו ויש לעיין כיון דיש עצה בבית הפרס לשלחו בדרך רחוקה א"כ בית הפרס לאחר בדיקה אמאי עושה פסחו ומשום דלא העמידו דבריהם במקום כרת ישלחו אותו בדרך רחוקה ונראה דבבית הפרס לאחר בדיקה דליכא חשש עצם כשעורה רק טומאתו משום דגזרו על בית הפרס אף היכא דליכא חשש עצם כשעורה א"כ טומאתו מדין ודאי ואם יעמידו דבריהם שאם הוא כאן אינו עושה את הפסח אין עצה לשלחו בדרך רחוקה דאמרינן דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא ולאו דוקא לטמא דאף בערל אמרינן כן (בפסחים צ"ד ע"ב) דכל שיש סיבה אחרת דא"י לעשות פסחו בלא דרך רחוקה אינו שייך בו דרך רחוקה כמ"ש רש"י ז"ל שם וכיון דאם יהיה כאן אי אפשר לו לעשות פסחו דהעמידו דבריהם בטומאת בית הפרס וכיון דיש רשות לחכמים לבטל בשוא"ת וא"י לעשות פסחו משום לא תסור אין דרך רחוקה מועלת לו כלל ומש"ה לא העמידו דבריהם במקום פסח אבל בנטמא בבית הפרס קודם בדיקה דדין ודאי טומאה של בית הפרס לא העמידו במקום פסח ונשאר רק החשש שמא נגע בעצם כשעורה דחכמים חששו לזה כיון דאינו אלא מדין ספק משלחין אותו בדרך רחוקה וכמו בס"ט ברה"י לר"י דאם הוא טהור שלא נגע הרי יכול לעשות פסח אלא שאינו

יודע משלחין אותו בדרך רחוקה דממ"נ אם הוא טמא ה"ה טמא ואם הוא טהור ה"ה בדרך רחוקה, (וכן בארץ העמים נהי דגזרו משום רקב או עצם כשעורה י"ל טומאה עצמית כמ"ש לעיל ואף במקום דליכא חשש של טומאה ג"כ י"ל טומאה עצמית דאמרינן בתוספתא דארץ העמים אפילו בתולה שלה טמא ואף דליכא התם חשש טומאה כלל וכן אמרינן שם דארץ העמים אי"ל טהרה דלא מהני שום בדיקה לארץ העמים]:

סימן נ - טומאת צרעת

א

בכתובות פ' המדיר אמרינן לא תימה ר"י לא אזיל בתר חזקה דגופא כלל אלא כי לא אזיל ר"י בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא כו' דתנן אם בהרת קדמה לשער לבן טמא כו' ואם ספק טמא ור"י אומר כהה כו' והקשו בתוס' מ"ט דרבנן דלא אזלי בתר חזקה דגופא ותי' דמיירי שנזקק לטומאה שהיה בו נגע שחין או מכוה והיה מוחלט ממנו וקודם שנטהר נולד בו ספק ואחר שנטהר מן הראשון לא נשאר בו אלא ספק זה ע"ש, והנה יש לעיין הא ליטהר מן הצרעת הראשונה כיון שהיה מוחלט בו טעון תגלחת ואם שייר ב' שערות לא עשה ולא כלום א"כ ממ"נ אם לא גילח אותן הב' שערות לבנות שבבהרת החדשה א"כ לא עשה ולא כלום ונשאר בטומאתו של הבהרת הראשונה ואם גילחן א"כ טהור הוא אף מהשני דהא כשנתלשו השער לבן מן הבהרת ואפילו נתקצרו מכדי לכוף ראשן לעיקרן טהור ואין לומר דמיירי בשער שבתוך החוטם דאותו השער אינו טעון גילוח הא תוך החוטם אינו מטמא בבהרת כדאמרינן פ"ו דנגעים ואין לומר דזה שכתבו התוס' דקודם שנטהר מן הבהרת הראשונה נולד בו ספק זה ואחר שנטהר מן הראשון לא נשאר בו אלא ספק זה לא נטהר ממש אלא רק נרפא ובא עתה לגלח ספק אם רשאי לגלח אותן הב' שערות דאם בהרת קדמן וסימני טומאה הם אסור לגלחן לל"ה חדא דלענין אם רשאי לגלח אותן הב' שערות ליכא חזקה ולא מהני בזה מה שהיה נזקק לטומאה דלגלח אותן הב' שערות לא היה לעולם בחזקת איסור אך עוד יותר קשה דאמרינן (בסנהדרין פ"ז) גבי זקן ממרא דנגעי אדם משכחת לה בפלוגתא דר"י ורבנן בבהרת קודם לשער לבן כו' ופי' רש"י ז"ל דמשכחת לה לענין כרת דאם נכנס למקדש דלרבנן חייב ולר"י פטור והתוס' כתבו דמשכחת לה בנגע בככר של תרומה וקידש בו את האשה דלרבנן דטמא הככר אינה מקודשת ולר"י מקודשת ע"ש והכא ע"כ צ"ל דכבר נטהר מן הבהרת הראשונה לגמרי דאם לא נטהר א"כ חייב על ביאת מקדש מחמת צרעת הראשונה וכן אם נגע בככר של תרומה נטמא וע"כ מיירי שכבר עשה בשביל הבהרת

הראשונה ב' התגלחיות של ימי חלוטו וימי ספירו שנטהר לגמרי מן הראשונה וא"כ ממ"נ אם גילח אותן הב' שערות א"כ נטהר גם מן הבהרת החדשה ואם לא גילחן א"כ לא עשה ולא כלום ונשאר בטומאתו הראשונה ואין לומר ג"כ משום דמדרבנן תולש סימני טומאה אי"ל טהרה חדא דזה דוקא אם תולש לאחר שנחלט בהן ועוד דהכא בזקן ממרא ע"כ מדאורייתא הוא דהא דרשינן מקרא בין נגע לנגע בפלוגתא דר"י ורבנן ואין לומר דמיירי דאחר שעשה ב' התגלחיות של ימי חלוטו וימי ספירו של הבהרת הראשונה קודם שטבל אז נולד בו זה הספק דהא אפילו אם שער לבן קודם לבהרת ג"כ הוא מצורע מוסגר והספק אם בהרת קודם לשער לבן או שער לבן קודם לבהרת הוא אם הוא מוסגר או מוחלט ונ"מ אם הוא טעון פריעה ופרימה ואם הוא מוחלט לעולם דאם הוא מוסגר טהרתו תלוי ביומי וטבילה ולזה מיירי שהיה לו נגע אחר והיה מוחלט ממנו די"ל חזקת מוחלט ומש"ה נעשה עתה מוחלט מספק ואי מיירי שנולד ספק זה לאחר שעשה ב' התגלחיות להבהרת הראשונה הא מצורע בימי ספירו טומאתו אינו אלא כשרץ ולאחר ב' התגלחיות א"צ רק טבילה לבד לטהרתו ומצורע מוסגר חמור ממנו בכל הדברים א"כ מה שייך לומר שנחזיקהו בשביל זה למוחלט ולא למוסגר מטעם חזקה ועוד דהר"ש ז"ל שלהי פ"ד דנגעים הביא דעת ר"ת וכתב להדיא דמיירי שנולד לו ספק זה קודם שנתרפא מן הראשונה ע"ש היינו קודם ב' התגלחיות וצע"ג:

הנה תגלחת מצורע דוחה איסור דהקפה והשחתה וכן דוחה הנזירות וביבמות ה' כתבו התוס' דלא ילפינן מזקנו דעשה דוחה ל"ת ועשה דהוי ל"ת ועשה שאינו שוה בכל וכתבו שם דלא ילפינן בעלמא ממצורע דעשה דוחה ל"ת ועשה שאינו שוה בכל דשאני עשה דמצורע דגדול השלום ע"ש ובגמרא אמרינן שם לבתר הכי דראשו אתי לנזיר דתגלחת מצורע דוחה איסור נזירות ואמרינן דשאני נזירות דאיתא בשאלה דאלת"ה הא דקי"ל אין עשה דוחה ל"ת ועשה נגמור מהכא דדחי אלא שאני נזירות דאיתא בשאלה ע"ש ונראה דשפיר ילפינן מזה לעלמא דעשה דוחה ל"ת ועשה דאיתנהו בשאלה ולא אמרינן דשאני מצורע דגדול השלום דלבר תגלחיות של מצורע לטהרתו איכא נמי תגלחת הנתק דכתיב בו והתגלח ואמרינן בת"כ גבי גילוח הנתק והתגלח אפילו נזיר כן לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו שומע אני אפילו מנוגע ת"ל והתגלח אעפ"י שהוא נזיר ע"ש והתם ל"ש גדול השלום דאין זה תגלחת של טהרה רק צורך ההסגר שיהא ניכר הפשיון ומוכח דעשה דמצורע אף היכא דל"ש גדול השלום ג"כ דוחה עשה ול"ת דאיתנהו בשאלה:

כתב האור שמח דזה דמגלח סביבות הנתק הוא משום רפואה וזה דמשייר ב' שערות סביבות הנתק הוא כדי שיהיה ניכר הפשיון ע"ש אך אי אפשר לומר כן דאמרינן

בתוספתא פ"ד דנזיר כיצד הותר מכלל תגלחת מצורע מוחלט ה"ז מגלח ואצ"ל מצרעתו אלא אפילו ליתן סימן לנתקו אם פשה ואם לא פשה ע"ש ומבואר להדיא דזה דמגלח הוא כדי ליתן סימן לנתקו אם פשה אם לא פשה והטעם כיון דפשיון הוא כ"ש ואפילו נתקה שערה אחת הוי פשיון ואם אינו מגלח אינו ניכר אם ניתק שערה אחת אבל כשמגלח ומשייר רק ב' שערות סביבות הנתק אף אם ניתק שערה אחת ניכר והנה אם גילח הנתק היינו אותן הב' שערות סביבות הנתק לוקה וכתב הראב"ד ז"ל דלוקה כמו תולש סימני טומאה לפי שאינו ניכר הפשיון ע"ש וקשה אמאי אינו ניכר הפשיון הא גילוח הנתק הוא קודם הסגר א"כ אפילו גילח אף אותן הב' שערות סביבות הנתק הא לאחר הסגר שהוא בסוף ז' ימים כבר יצמחו דהא במצורע כשמגלח לטהרתו אחר ז' ימים של ימי ספירו מגלח עוד הפעם ומוכח דבז' ימים כבר גדלו שערותיו כדי לכוף ראשן לעיקרן והטעם דאינו ניכר הפשיון כשמגלח אף אותן הב' שערות סביבות הנתק הוא משום נהי דבסוף ז' כשנראה להכהן כבר צמחו אותן השערות אך שער של כל הראש שגילח ג"כ צמחו כמותן ואינו ניכר הפשיון דאין הפשיון ניכר רק כשמגלח כל הראש ומשייר ב' שערות סביבות הנתק דאז בסוף שבוע אותן השערות גדולות משאר הראש ואם ניתקה מהן שערה אחת ניכר:

הנה בתגלחת הנתק דדרשינן בת"כ והתגלח אף אם נזיר מגלח לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו יכול אפילו מנוגע ת"ל והתגלח אעפ"י שהוא נזיר יש לעיין מ"ש דמרבינן מקרא דתגלחת הנתק דוחה נזירות ולא מרבינן נמי שדוחה איסור הקפה והשחתה וכמו בתגלחת טהרה דאצטריך קרא דראשו שדוחה הקפה וזקנו שדוחה השחתה ומאן דדריש לראשו שדוחה נזירות ס"ל דהקפת כל הראש ל"ש הקפה כדאמרינן ביבמות והכא בתגלחת הנתק אמאי אצטריך קרא רק לנזירות ולא להקפה והשחתה ואפילו אי ס"ל הקפת כל הראש ל"ש הקפה הא בגילוח הנתק ליכא הקפת כל הראש דהא משייר ב' שערות סביבות הנתק ונראה דמש"ה בתגלחת הנתק אצטריך רק קרא לנזירות ולא להקפה והשחתה משום דתגלחת הנתק הוא בכ"ד ולא בעינן דוקא תער כדאמרינן בת"כ והתגלח בכ"ד וליכא איסור השחתה ורק לנזיר אצטריך דאיסור תגלחתו הוא ג"כ בכ"ד אך על הקפה יש לעיין לפמ"ש תוס' ריש שבועות דאיסור הקפה הוא ג"כ בכ"ד אמאי לא אצטריך קרא להקפה ואין לומר דבתגלחת הנתק לא בעינן כעין תער דבכה"ג אף איסור הקפה ליכא כמ"ש תוס' שם דא"כ אף בנזיר כה"ג ליכא לאו אלא עשה דקדוש יהיה כמ"ש תוס' נזיר (ל"ט ע"ב) א"כ איך אמרינן בת"כ לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו כו':

נראה דמצורע והוא נזיר כשמגלח לטהרתו משייר שערה אחת מראשו דבתגלחת מצורע רק אם שייר ב' שערות מעכבות בו ובנזיר אפילו גילח שערה אחת לוקה וכיון דלמצוה דצרעתו אין שערה אחת מעכבת ובנזיר איכא איסור על כל שערה ושערה איך מותר לו לגמור תגלחתו וכמו ביבום בחייבי לאוין כיון דלמצות יבום סגי בהעראה אסור לו לגמור ביאתו:

אמרינן בת"כ שם יכול תהא תגלחת הנזיר דוחה לתגלחת הנתק בזמן שהוא ספק היינו שיהא מותר לגלח אותן ב' שערות שסביבות הנתק ת"ל ואת הנתק לא יגלח ע"ש ויש לעיין למה נקט בזמן שהוא ספק וכבר עמדו בזה המפרשים ז"ל וכתבו דעל ודאי צרעת לא אצטריך לאשמעינן דלא דחי וא"צ רק לספק [עיין בהתוה"מ] ונראה דבודאי מצורע לא משכחת לה כלל תגלחת נזיר דהא נזיר מגלח על קרבנותיו ואי אפשר לו להביא קרבנות נזירות בזמן שהוא מצורע דמצורע אינו משלח קרבנותיו ואף בדיעבד אינו מרצה שהרי כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' ביאת מקדש הי"א דמנודה יש בו ספק אם משלח קרבנותיו דהוא איבעיא דלא אפשיטא לפיכך אם הקריבו עליו נרצה ע"ש ומוכח דבמצורע דודאי אינו משלח קרבנותיו אינו נרצה וכיון דאינו מרצה אף בדיעבד מה שייך לומר שידחה מצות תגלחת נזירות לאיסור צרעת כיון שהוא פסול בקרבן ואף אי עשה דוחה ל"ת הפסול לא בטל אבל כשהוא ספק מצורע דאז אם הביא קרבנותיו הורצה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל במנודה כיון דהוי ספק אם משלח קרבנותיו אם הקריבו עליו נרצה אם בספיקא דדינא כן כ"ש בשאר ספיקות ואם מצות נזירות דוחה איסור מצורע היה אפשר לו לגלח ומש"ה אצטריך קרא דלא דחי:

אך בעיקר פי' דברי הת"כ נראה דמש"ה אצטריך קרא רק לספק ולא לודאי דבתגלחת הנתק איכא נמי משום תולש סימני טומאה לפי שאין הפשיון ניכר וכמ"ש הראב"ד ז"ל פ"י ה"א ובתולש סימני טומאה איכא עשה ול"ת כדאמרינן בשבת קל"ב ואין עשה דנזירות דוחה ל"ת ועשה דמצורע אך בספק מצורע דל"ש בו שיהא הפשיון ניכר דכיון שהוא ספק אינו מסגירו כלל דכל ספק נגעים להקל עד שלא נזקק לטומאה וכיון דאינו מסגירו מה שייך שאין הפשיון ניכר שאין פשיון רק בשעת הסגר א"כ ל"ש בו משום תולש סימני טומאה מיהו בתגלחת הנתק איכא לאו בפ"ע דהנתק לא יגלח והרמב"ם ז"ל כתב דאותו הלאו אינו עובר רק אם מגלח בתער ואף דאין הכהן מסגירו על הספק זהו רק דין דכהן שא"י לא להסגירו ולא להחליטו מספק אך באיסור הבעלים אם הוא נתק אסור לגלחו וכמו בהרות טהורות דאסור לקוצצן אף דאינו שייך אל ראיית כהן כלל כיון

דשם נגע עליו ובספק נתק אסור לגלחו מספק וכיון דגילוח הנתק מצד עצמו איכא רק לאו הו"א דתגלחת נזיר דוחה לאיסור תגלחת הנתק אצטריך קרא דלא דחי:

עוד נראה לפרש דברי הת"כ דבודאי מצורע ל"ש שידחה תגלחת נזירתו איסור דהנתק לא יגלח דאף אם ידחה אי אפשר שיעלה לו התגלחת לנזירתו כיון דכל הראש חייב לגלח בשביל צרעתו דכתיב והתגלח ואין תגלחת צרעתו עולה לו לתגלחת נזירתו כדאמרינן בנזיר (ס' ע"ב) דשאלו את ר"ש בנזיר ומצורע אמאי אין תגלחת עולה לכאן ולכאן ואמרינן שם דאין תגלחת של ימי ספירו עולה לנזירותו משום דזה לפני זריקת דמים וזה לאחר זריקת דמים ושל צרעתו וטומאתו אין עולין זה לזה משום דזה לאחר ביאת מים וזה קודם ביאת מים ע"ש היינו דאין שניהם שוים וכ"ש בתגלחת הנתק דליכא כלל לא זריקת דמים ולא ביאת מים דאינו עולה לתגלחת נזירתו ורק בספק מצורע כיון דאינו מסגירו ה"נ אינו מגלחו דהגילוח הוא בשביל ההסגר וכיון דבשביל צרעתו א"צ לגלח אם ידחה תגלחת נזירות לאיסור תגלחת השערות סביבות הנתק יהיה עולה תגלחת כל הראש לנזירותו דבשביל צרעתו ליכא עליו מצות גילוח כלל:

ב

כתב הרמב"ם ז"ל פי"א תגלחת המצורע וטבילתו והזאותיו אין מעכבין זא"ז וכתב הראב"ד ז"ל דאדרבה הלא הן מעכבין טהרתו וכתב הכ"מ דהרמב"ם ז"ל כתב רק דאינן מעכבות זא"ז היינו שאין אחת מעכבת חברתה ע"ש ונראה דמקור הרמב"ם ז"ל הוא מהירושלמי מגילה פ"א ה"ח דפליגי ר"י ור"א בפרחה בו מתוך הסגר אי טעון צפרים ואמרינן שם דלכ"ע אינו טעון תגלחת דאין תגלחת אלא בטהור מתוך החלט ע"ש ומוכח דשייך צפרים בלא תגלחת דאינן דבר אחד דהן טהרות מיוחדות וזהו דאין מעכבות זא"ז:

הנה בהזאת דם הצפור פליגי תנאי בפי"ד אי מזה לאחר ידו או על מצחו ואמרינן בתוספתא דפלוגתייהו רק לכתחילה ואם היזה עליו בכ"מ כשר ויש לחקור בהיזה עליו בבית הסתרים אי מהני דבהזאת מי חטאת איכא קרא למעוטי בית הסתרים והכא לא אשכחן קרא ונראה דהזאת מצורע שמזה דם הצפור לאחר ידו ז' פעמים צריך מנין דאמרינן בת"כ גבי הזאות יוה"כ דצריכין מנין משום דכתיב שבע פעמים דפעמים משמעו לשון מנין וכתב שם הגבורת ארי דכ"מ דכתיב פעמים צריך מנין ודקדק ממתני' דפרה דאמרינן שם היזה מששית שביעית וכו' דהזאת פרה צריכות מנין ומשום דכתיב בה שבע פעמים ע"ש וא"כ ה"ה להזאת מצורע דכתיב שבע פעמים דצריך מנין, והנה בשחיטת הצפור בעינן על כ"ח על מים חיים ויש לחקור אי כלי נתר כשר דלענין טומאה

דכלי נתר דינו ככ"ח מרבינן לה בת"כ מקרא וכן לענין שבירת כ"ח במקדש מרבינן ג"כ בת"כ כלי נתר מקרא והכא לא אשכחן קרא לזה:

אמרינן בפ' י"ד מ"ה נשפך הדם תמות המשולחת מתה המשולחת ישפך הדם ובת"כ מפקינן לה מקרא דכתיב ואת הצפור החיה יקח אותה ופי' המפרשים ז"ל דבעינן רק אותה שנזדווגה עם זו ולא אחרת ויש לעיין תינח מתה המשולחת ישפך הדם ואי אפשר לקחת משולחת אחרת כיון דלא נזדווגה עם זו השחוטה אבל נשפך הדם תמות המשולחת אמאי יקח אחרת ויזווג עם זו המשולחת החיה ויתחיל בטהרה דמ"ש זו מאחרת, ונראה דזה דנשפך הדם תמות המשולחת הוא מטעם אחר דאמרינן בחולין (ק"מ) דב' צפרים חיות טהורות למעוטי שלא יזווג אחרת למשולחת לטהר מצורע אחר וכתב הרמב"ם ז"ל בפי"א דמשולחת לאחר ששילחה מותר לטהר בה מצורעים אחרים מאחר שנשתלחה ומותרת באכילה ע"ש א"כ זה דקודם שנשתלחה שלא יזווג עם אחרת לטהר מצורע אחר הוא משום כיון דקודם שילותה אסורה באכילה אינה ראויה לטהרת מצורע דבעינן טהורות היינו מותרות באכילה א"כ ה"ה לאותו מצורע בנשפך הדם שיזווג אחרת למשולחת ויתחיל בטהרה כיון דזו אסורה באכילה אינה ראויה לטהרת מצורע דמ"ש מצורע זה ממצורע אחר מיהו בעלמא כשנאסרת המשולחת בשחיטת חברתה או בלקיחה לא איכפת לן דאזלינן בתר התחלת הטהרה וכיון דבשעת לקיחה היו שניהם מותרות שפיר דמי אבל הכא כשיתחיל בטהרה מחדש ויזווג המשולחת עם אחרת א"כ בשעת הלקיחה אחת מהן אסורה ולא מהני כמו דלא מהני לטהר מצורע אחר:

אמרינן בפי"ד דנגעים נטל עץ ארז ואזוב ושני תולעת וכרכן בשירי הלשון כו' הנה זה דכרכן הוא משום דצריכים להיות באגודה וכן נראה מהת"כ דצריכים להיות באגודה דאמרינן שם יקח אותה מלמד שמפרישה לעצמה ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב וטבל מה ת"ל יכול הואיל ולא היתה עמם בכלל אגודה לא תהא בכלל טבילה כו' ויש לעיין מנ"ל דצריכים להיות באגודה, והנה בפרה ג"כ אשכחן כה"ג דאמרינן בארז ואזוב ושני תולעת כרכן בשירי הלשון ואמרינן ביומא (מ"א) למה כורכן כדי שיהו כולן באגודה דברי רבי ראב"ש אומר כדי שיהא בהן כובד ויפלו לתוך שריפת הפרה, והנה זה דצריכים התם להיות באגודה כתב רש"י ז"ל משום דכתיב ולקח הכהן עץ ארז כו' צריכים להיות נלקחים בב"א והת"י שם כתבו הטעם לפי שהם דברים קטנים והידור מצוה הוא זה ומשום הריב"א ז"ל הביאו שם דילפינן לקיחה לקיחה מאגודת אזוב במצרים ע"ש והנה כל הנך טעמי שייכי ג"כ במצורע אלא לראב"ש דס"ל דלא בעי אגודה רק מש"ה

כרכן כדי שיהא להם כובד ויפלו לתוך שריפת הפרה קשה הא במצורע ל"ש זה ולמה היה כורכן וצ"ע:

יש לחקור במצורע לאחר תגלחת הראשונה כשטובל אי מותר לו תכף להכנס למחנה ישראל או צריך קודם הערב שמש, והנה בשבת (קל"ב) על הא דאמרינן שם דזה דאינו קוצץ בהרתו כדי לעבוד עבודה הוא משום דגברא הוא דלא חזי כתב רש"י ז"ל דמחוסר טבילה והערב שמש דטבול יום דמצורע כמצורע דמי ע"ש, והנה בזבחים (ל"ב ע"ב) כתב רש"י ז"ל דזה דאמרינן טבול יום דזב כזב דמי הוא ג"כ למחנותם ע"ש א"כ כיון דטבול יום דמצורע כמצורע דמי אסור לו לכנוס למחנה ישראל קודם הערב שמש אך נראה דבמצורע יודה רש"י ז"ל דזה דטבול יום דמצורע כחצורע אין זה למחנותם דכל דין טבול יום הוא רק לקדש ולא לחולין דלחולין טבול יום הוא טהור גמור דהא טבל ועלה אוכל במעשר אף דמעשר אסור בטומאת הגוף דלענין חולין טהור גמור הוא וה"נ לכנוס למחנה ישראל דמחנה ישראל הוא חולין ולענין חולין הערב שמש לא מעלה ולא מוריד וטבול יום דזב כזב דמי שייך רק לענין קדשים כגון פסח הבא בטומאה דלגבי קדשים טבול יום טמא הוא רק שאר טומאות הותרו בפסח הבא בטומאה אבל לא טומאת זיבות וטבול יום דזב שם טומאת זיבות עליו ולא הותר בפסח הבא בטומאה ומחנה לויה ס"ל לרש"י ז"ל דשם מקדש עליו וביאת מקדש הוי כמו קדשים דטבול יום חשיב ביה כטמא ואף במחנה לויה רק זב אסור ולא שאר טומאות טבול יום דזב כזב דמי ושם טומאת זיבות עליו אבל למחנה ישראל שהוא חולין טבול יום טהור גמור הוא ול"ש ביה איסור להכנס במחנה ישראל, והנה לפמ"ש התוס' יומא (ל' ע"ב) דמצורע בימי ספירו מותר לכנוס לו אף במחנה לויה אי מותר תכף לאחר טבילה דתגלחת ראשונה לכנוס למחנה לויה קודם הערב שמש נראה דאסור ואפילו להתוס' בזבחים שם דטבול יום דזב. כזב דמי אין זה למחנותם הא התוס' כתבו שם דטבול יום ומחו"כ יחד אסור במחנה לויה כדאמרינן בנזיר (מ"ה) א"כ ה"נ הכא במצורע שהוא טבול יום וגם מחו"כ אסור לו במחנה לויה וז"ש התוס' דבימי ספירה מותר לו להכנס למחנה לויה אע"ג שהוא עדיין צריך טבילה בז' שלו וגם מחו"כ ואם טבול יום ומחו"כ אסור במחנה לויה א"כ כ"ש קודם טבילה צ"ל דס"ל להתוס' דהכפרה שמביא המצורע הוא על ימי חליטו שלו ולא על ימי ספירו ועל ימי חלוטו אינו עוד טבול יום שהרי טבל בתגלחת ראשונה והטבילה שצריך עוד הוא על טומאת ימי ספירו ואין שניהם על דבר אחד וכה"ג אינו אסור במחנה לויה כמ"ש תוס' שם בזבחים במצורע שחל ז' שלו בעה"פ וראה קרי בו ביום דמותר

לו לכנוס למחנה לויה ואע"ג שהוא טבול יום וגם מחו"כ ומשום דטבול יום הוא לקריו ומחו"כ לצרעתו ע"ש:

יש לחקור לאחר תגלחת ראשונה שמונה ז' ימים אי יום שמגלח בו וטובל אי עולה הוא למנין ז' היינו אי סוף היום של ימי חלוטו עולה לימי ספירו, והנה בזב וזבה אפילו לר"י דמקצת היום ככולו ומקצת היום עולה למנינו הוא דוקא בסוף חשבונו אבל בתחילת חשבונו לא דאמרינן ורב ככותאי אמר לשמעתיה א"כ ה"נ במצורע בתחילת ימי ספירו דאין סוף היום עולה לתחלת חשבונו אך נראה דמצורע הוי כמו נדה דסוף היום עולה לה לתחלת חשבונה שכתבו התוס' נדה (ע"ב ע"א) הטעם דבנדה סוף היום עולה לתחילת חשבונה ולא בזבה משום דנדה א"צ נקיים מש"ה עולה לה מן החשבון אבל זבה דצריכה נקיים יום שפוסקת דאינו טהור אינו עולה למנין ע"ש וא"כ בספירתו של מצורע דא"צ נקיים סוף היום עולה לו בחשבון:

אמרינן בסוטה (ט"ז) תניא והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו כלל את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו פרט ואת כל שערו יגלח חזר וכלל כו' מה הפרט מפורש מקום כנוס שער ונראה כו' מאי רבי שיער הרגלים מאי מיעט שיער בית השחי ודכולא גופא והלכתא מגלח כדלעת דתנן בא לו להקיף את המצורע מעביר תער על כל בשרו וקתני סיפא ביום השביעי מגלחו תגלחת שנייה כתגלחת ראשונה אמר רב אשי מתני' מני ר"י דדריש כללי ופרטי כדלעת מני ר"ע דדריש ריבויי ומיעוטי דתניא והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו ריבה כו' מאי מיעט שער שבתוך החוטם וכתב רש"י ז"ל כדלעת מני הא דקתני מגלחו תגלחת שנייה כראשונה ר"ע היא ע"ש ונראה מרש"י ז"ל דרישא דקתני דמעביר תער על כל בשרו אתי אפילו לר"י וטעם רש"י ז"ל נראה דר"י ור"ע דפליגי דמר דריש כללי ופרטי ומר ריבויי ומיעוטי הוא רק בתגלחת שנייה דהתם נאמרו כללי ופרטי כדאמרינן והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו כלל כו' אבל בתגלחת ראשונה דליכא כללי ופרטי לכ"ע מגלחו כדלעת אך קשה דאמרינן בת"כ גבי תגלחת ראשונה וגלח את כל שערו יכול אף בית הסתרים ודין הוא נאמר תגלחת בימי ספירו ונאמר תגלחת בימי גמרו מה תגלחת האמור בימי ספירו פרט לבית הסתרים אף תגלחת האמור בימי גמרו פרט לבית הסתרים אם הקל כו' ת"ל כל שערו לגז"ש מה כל שערו האמור בימי ספירו פרט לבית הסתרים אף כל שערו האמור בימי גמרו פרט לבית הסתרים ע"ש ומוכח דמאן דס"ל בתגלחת שנייה פרט לבית הסתרים ה"ה לתגלחת ראשונה דגמרינן מגז"ש א"כ אדרבה מתני' דמגלח תגלחת שנייה כתגלחת ראשונה ד"ה היא רק רישא בתגלחת ראשונה אי מגלחו כדלעת תנאי היא:

ונראה דבשיעור התגלחת ג' מחלוקת בדבר דלר"י בעינן מקום כינוס שער ונראה ולא רבי רק שיער הרגלים ולר"ע מגלח הכל חוץ משער של תוך החוטם ובת"כ אמרינן יגלח את כל שערו יכול אף בית הסתרים ת"ל גבות עיניו מה ג"ע בנראה פרט לבית הסתרים אי מה גבות עיניו מקום כינוס שער ונראה כו' מנין לרבות כינוס שער ואינו נראה פיזור שער ואינו נראה ת"ל ואת כל שערו יגלח, והנה הרא"מ והק"א כתבו דאתי כר"ע דדריש ריבויי ומיעוטי והאי בית הסתרים היינו שער החוטם ומתני' דנגעים פ"ב מ"ד דקתני כדרך שנראה לנגעו כך נראה לתגלחתו ר"י היא דדריש כללי ופרטי עיין בהתוה"מ שם] אך קשה דהא אמרינן בסוטה דלר"י דדריש כללי ופרטי רבי רק שיער הרגלים וממעטינן שיער דכולא גופא ומתני' דכדרך שנראה לנגעו כך נראה לתגלחתו והיינו דכ"מ שראוי לנגעים מעכב בתגלחת כמ"ש הר"ש ז"ל שם א"כ שיער דכולא גופא צריך תגלחת והר"ש ז"ל שם מייתי עלה ההיא דהת"כ ע"ש ע"כ נראה דלהר"ש ז"ל ע"כ ג' מחלוקת בדבר וההיא דנגעים פ"ב והת"כ אינו לא כר"י ולא כר"ע וממעט רק בית הסתרים היינו כ"מ שאינו ראוי לנגע ולא יותר, יש לחקור למתני' דנגעים דכדרך שנראה לנגעו כך נראה לתגלחתו דבית הסתרים א"צ גילוח משום דאין המקום ראוי לטמא בנגעים קמט בשעת גילוח וחזר ונתפשט קודם שגמר טהרתו צריך גילוח או כיון שכבר יצא ידי תגלחתו א"צ גילוח]:

ג

הקוצץ בהרתו לוקה ועובר בלאו ועשה וכן התולש סימני טומאה והמכווה את המחיה עובר בל"ת כדאמרינן פ"ז דנגעים ובשבת (קל"ב) אמרינן דצרעת דוחה עבודה דאסור לו לקוץ בהרתו כדי לעבוד עבודה ובתוס' ד"ה הדר נחלקו שם אליבא דרב ספרא אי איכא קרא לזה דצרעת דוחה עבודה ושם לעיל ד"ה מה הביאו מקרא דוישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש ודרשינן די"ל שעה שזבין ומצורעין משתלחין ואין טמאי מתים משתלחים ואיזה זה פסח הבא בטומאה אלמא דצרעת דוחה עבודה דאם לא יקצצו בהרתן וכתבו דנימא דקרא אתי לכ"ז שעודן עליהם דמשתלחין אבל מק"ו נילף שיקוץ בהרתו בשביל עבודה היינו ומה שבת שדוחה את המילה ומילה דוחה את הצרעת כו' ע"ש ודוחק הוא דכיון שמחויב לקוץ בהרתו למה משתלח בעודן עליו יקוץ ונראה דמש"ה אין להביא ראיה מהאי קרא דצרעת דוחה עבודה די"ל דקרא אצטריך לנתקים שהוחלט בפסיון דבנתק אינו שייך לקוץ דנתק א"צ שינוי העור כמ"ש הרמב"ם ז"ל והוא מהת"כ רק שניתק השער בידי שמים א"כ אינו שייך בזה קציצה דרק בשאר נגעים שהסימן טומאה הוא מראה העור כשקוצץ זה העור אין עוד בו נגע אבל נתק

שהסימן טומאה הוא מה שאי"ב שער מה שייך שיקוץ וכיון דאינו שייך בו קציצה אצטריך קרא לאשמעינן דמשתלח מן המחנה אף בשעה שאין טמאי מתים משתלחין:

וזה דאמרינן דמכווה את המחיה עובר בל"ת יש לחקור אם מכווה את הבהרת עצמה אי עובר דאמרינן בת"כ דאם היה הבהרת בעור הבשר ואח"כ נעשה שחין ומכוה חכמים מטהרין וכתב הר"ש ז"ל פ"ט מ"ב דאינו טהור ממש רק יראה בתחילה ע"ש א"כ יש לחקור אם עובר במכווה את הנגע כיון דאינו מטהר הבהרת לגמרי רק יראה בתחילה, ונראה להביא ראיה מההיא דשבת שם דאמרינן דצרעת דוחה עבודה ומקשינן דיקוץ בהרתו ויעבוד עבודה ואמרינן דהוי עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וקשה דעדיין יכווה הבהרת ויהיה הדין דיראה בתחילה א"כ עד שלא יבוא אצל כהן יכול לעבוד ולעשות פסחו ומשום קוצץ בהרות טהורות ל"ש בזה דמכוה אין זה קוצץ דודאי מותר לכוות בהרות טהורות דמעיקרא בהרת והשתא בהרת רק מעיקרא בעור הבשר ועתה במכוה ורק בבהרות טמאות כיון דמשנה אותן והדין דיראה בתחילה בזה יש לחקור אי מותר ומוכח מההיא דשבת דאף בכה"ג אסור:

והנה זה דאסור לקוץ בהרות טהורות כתבו התוס' היינו לאחר הפטור דאף שנפטר מ"מ עדיין נגע הוא ויכול לבוא לידי טומאה אם יולד בו פשיון או שאר סימני טומאה, והנה לפמ"ש הראב"ד ז"ל דבגילוח הנתק איכא משום תולש סימני טומאה משום דאין הפשיון ניכר בו נראה דאף לאחר הפטור ג"כ אסור לגלח את הנתק כיון דאם תפשה לאחר הפטור יהיה טמא וזה אין הפשיון ניכר בו אך דוחק לומר זה דא"כ יהי' צריך לגלח את כל ראשו ג"כ לאחר הפטור דאם לא אין הפשיון ניכר בו אך י"ל דאינו מחויב לעשות מעשה שיהא הפשיון ניכר בו לאחר הפטור רק קודם הסגר גילתה תורה שצריך לגלח כדי שיהא הפשיון ניכר אבל לאחר הפטור דליכא רק איסור תולש סימני טומאה אך לעשות מעשה שיהא הפשיון ניכר אינו מחויב אך כיון דאינו מחויב לגלח את כל ראשו אפילו אם לא יגלח השערות סביבות הנתק ג"כ אין הפשיון ניכר בו וכיון דסוף סוף אין הפשיון ניכר אפשר דמותר לגלח השערות סביבות הנתק:

כתב הרמב"ם ז"ל בפ"י דהמגלח את הנתק אינו חייב עד שיגלח בתער כתב ע"ז הראב"ד ז"ל הרי אמרו והתגלח בכ"ד וע"ז אמר ואת הנתק לא יגלח ועוד שהוא כתולש סימני טומאה שאין הפשיון ניכר בו וכתב הכ"מ ומה שטען הראב"ד ז"ל שהוא כתולש סימני טומאה י"ל שאינו חייב אלא בתולש סימני טומאה ממש ולא הגורם שלא יהיה הפשיון ניכר בו ועוד שאפשר שלא יפשה ע"ש, והנה להראב"ד ז"ל דחשיב כתולש סימני טומאה דס"ל דאף הגורם שלא יולדו בו סימני טומאה הוי כמו תולשן והכא אף שאפשר להיות

פשיון רק שלא יהא ניכר כיון דאי אפשר לטמאותו כיון שאינו ניכר הוי כמו שלא פשה דפשיון שאינו ניכר אינו פשיון ואינו סימן טומאה, והנה על הרמב"ם ז"ל יש לעיין שהרי כתב בפ"ו בבהרת הסמוכה לראש דטהורה משום דאינה ראויה לפשיון וכתב שם הראב"ד ז"ל דזה כרי"ב בתוספתא אבל ממתני' דשאלו את ר"א הרי שעלתה לתוך ידו בהרת כסלע כו' א"ל יסגיר א"ל למה לשער לבן אינה ראויה לפשיון אינה ראויה במחיה אינה מטמאה א"ל שמא תכנוס ותפשה הא למדת ממתני' דהתם דאעפ"י שאינו ראוי לכולן אם ראוי לאחד מהם יסגיר וגם זה ראוי למחיה ולשער לבן ע"ש א"כ לפי מה דס"ל להראב"ד ז"ל בדעת הרמב"ם ז"ל דכל שאינו ראוי לכל הסימני טומאה אין מסגירין אותו אלא מטהרין א"כ בגילח את הנתק שלא בתער כיון דאינו ראוי לטמאותו בפשיון שאין הפשיון ניכר בו אע"ג דראוי לשער צהוב אין מסגירין אותו אלא מטהרין א"כ להרמב"ם ז"ל דליכא איסור רק בתער הרי לעולם יכול אדם לטהר את נתקו דיגלח בשאר דברים ויטהר דא"א להסגירו עוד וצ"ע:

והנה הראב"ד ז"ל כתב ב' טעמים דעובר על גילוח הנתק אף שלא בתער חדא שהרי אמרו והתגלח בכ"ד וע"ז נאמר והנתק לא יגלח ועוד שהוא כתולש סימני טומאה, ונראה דיש חילוק בין ב' הטעמים לענין שאם יגלח בסם דודאי נהי דכתיב והתגלח בכ"ד מ"מ בסם נראה ודאי דלא מהני דאין זה גילוח כלל ומדין תולש סימני טומאה שאין הפשיון ניכר בו אין חילוק בין סם לשאר דברים ואין לומר לענין גילוח כל הראש של הנתק כיון דכשר בכ"ד כשר אף בסם דלא בעינן גילוח כלל אלא העברת שער דהא אמרינן בת"כ שם והתגלח אעפ"י שהוא נזיר לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו שומע אני אף מנוגע כן ת"ל והתגלח אעפ"י שהוא נזיר ואיך מותר לו לגלח בתער דאיכא לאו יגלח בסם דליכא רק עשה בנזיר כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ה דנזירות וע"כ דלא מהני בנתק התגלחת בסם ואע"ג דכשר בשאר דברים ואף שלא בתער מ"מ יכול לעשות אף בתער דלענין נזיר אין חילוק בין תער לשאר דברים, והנה להראב"ד ז"ל דכל הגורם שא"א להולד בו סימני טומאה כמו המגלח את הנתק הוי כמו תולש סימני טומאה זה דאמרינן דהמכווה את המחיה עובר בל"ת להראב"ד ז"ל לאו דוקא את המחיה דאף אם כיווה סביב הבהרת ילקה דאינו ראוי לפשיון דאין הבהרת פושה לתוך המכוה, (יש לחקור לרש"י ז"ל דס"ל בשבת דזה דבהרות טהורות דאסור לקוצצן היינו בוהק אם יש איסור לקוץ בהרת פחותה מכגריס דלכאורה בהרת פחותה מכגריס חמור מבוהק דבוהק א"י לבוא לידי טומאה לעולם משא"כ פחות מכגריס יכול להצטרף עם חצי גריס אחר אם יולד לו אח"כ אך אפשר דכל פחות מכגריס לאו שם נגע עליו כלל, והנה בקוצץ בהרתו של חברו הקוצץ

ודאי עובר כדמוכח משבת (קל"ג) דאמרינן באומר אבי הבן לקוץ בהרת בנו קא מכוון ויש לחקור אם יש איסור אף על הנקצץ אי מותר לקוץ בהרתו ע"י עכו"ם אי אחד הקוצץ ואחד הנקצץ במשמע):

ד

גרסינן בריש שבועות מראות נגעים שתים שהן ד' בהרת עזה כשלג שניה לה סיד ההיכל שאת כצמר נקי שניה לה קרום ביצה וסדר לבננותן לשיטת הרמב"ם ז"ל כשלג לבנה מכולן ואח"כ צמר נקי ואח"כ סיד ההיכל ואח"כ קרום ביצה ולמטה מקרום ביצה הוא בוהק וטהור, והנה בנגעים פ"ז אמרינן אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם למתן תורה בעכו"ם ונתגייר בקטן ונולד בקמט ונגלה כו' נשתנו מראיהן בין להקל בין להחמיר כיצד להקל היתה כשלג ונעשית כסיד ההיכל וכצמר לבן וכקרום ביצה כו' כיצד להחמיר היתה כקרום ביצה ונעשית כצמר לבן כו' ראב"ע מטהר ר"א חסמא אומר להקל טהור להחמיר תראה בתחילה רע"א בין להקל בין להחמיר תראה בתחילה ע"ש, והנה לכאורה תמוה לר"א חסמא מ"ש נשתנו להקל היינו לנגע שלבננותו פחותה מנשתנו להחמיר לנגע שלבננותו יתרה הרי כל מראות נגעים נגע ומ"ש האי נגע מהאי נגע אטו אי לבננותו יתרה הוא יותר נגע וכבר עמדו בזה עיין במשנה אחרונה] ונראה הטעם דהנהו בהרות טהורות כגון שנולד בעכו"ם ונתגייר או בקטן עד שלא נולד כו' כיון דהנהו הן בהרות טהורות לגמרי ואין להם דין נגע כלל לשום דבר הוי כעור הבשר א"כ בנשתנה להקל היינו לנגע שלבננותו פחותה אין זה נגע שהרי היא כהה מעור בשרו והוי כגרמני שנולד לו בהרת דנראית בו כהה וס"ל דכל אחד נראה בבשרו וה"נ כיון דהבהרת הראשונה חשיב כעור בשרו נעשית עתה כהה וטהור אבל נשתנה להחמיר לנגע שלבננותו יותר מן הראשונה שפיר מתטמא כיון שהוא עמוק מעור בשרו וכן לר"ע דס"ל בנשתנו מראיהן בין להקל בין להחמיר יראה בתחילה ואע"ג דבעלמא קי"ל דנשתנו מראיהן חשיב כאותו הנגע עצמו בין מתוך הסגר בין לאחר הפטור כדאמרינן בתוספתא פ"ב ולית מאן דפליג עלה ואמאי ס"ל הכא לר"ע דיראה בתחילה והטעם דאף ר"ע ס"ל דהכא חשיב הנגע כעור בשרו דל"ד לנגע אחר הפטור דשם נגע עליה דהא אם יולד לו סימני טומאה מחיה או פשיון אף לאחר הפטור טמא כשנשתנה חשיב שנשתנה הנגע ממראה למראה וחשיב כאותו הנגע עצמו אבל הנך בהרות טהורות דטהורות לגמרי דאין מטמאין בשום אופן אין זה נגע כלל וחשיב כעור הבשר וכשנשתנה מראהו למראה נגע אחר הרי עתה נולד בו נגע ור"ע לטעמיה דס"ל ברפ"ב בגרמני וכושי דהכל נראה כבינוני ולא משגחינן בעור בשרו א"כ בנשתנה מראיהן בין להקל בין להחמיר יראה בתחילה וראב"ע דס"ל נשתנה

מראיהן בין להקל בין להחמיר טהור ס"ל דאף הנך דטהורין מ"מ תורת נגע עליהן והוי כנשתנה נגע ממראה למראה לאחר הפטור דטהור וזה נכון בעזהי"ת:

יש לחקור לר"א חסמא דיש נפקותא בנשתנו מראיהן בין להקל ובין להחמיר בבהרת ונעשית בהרת פתוכה וכן להראב"ד ז"ל דס"ל דצמר נקי וסיד ההיכל לבנונית שניהם שוה רק זה נוטה ללובן השלג והצמר נוטה ללובן אחר אם נשתנה מזה לזה אם חשיב להקל או להחמיר:

הנה הרמב"ם ז"ל ס"ל דכל מראות נגעים מצטרפין זע"ז והראב"ד ז"ל. ס"ל דרק אב מצטרף עם תולדה דידיה, והנה יש לחקור להראב"ד ז"ל אם היה בו בהרת כשלג וסמוך לה כקרום ביצה דחשיבי כב' נגעים ופשתה הנגע של שלג על הנגע כקרום ביצה שנעשית כשלג אי זה חשיב פשיון להנגע דהא הנגע של מראה שלג נתגדלה מבראשונה אי בעינן דוקא שתפשה לעור הבשר שאין שם נגע, עוד יש לחקור אם היה נגע כמראה שלג ונגע של קרום ביצה מקפתה ובתוך הבהרת הפנימית מחיה אם זה סימן טומאה אף לחיצונה כיון דהנגע הפנימית מפסקת ובמתני' אמרינן רק הקיף השחין או הבוהק למחיה אינה סימן טומאה ודוקא בוהק שהוא למטה מד' מראות נגעים אבל נגע אחר אפשר דאינו מפסיק:

הנה להראב"ד ז"ל דאין בהרת עם קרום ביצה מצטרפין וצמר לבן שהוא השאת מצטרף עם קרום ביצה שהוא תולדה דידיה וכן שאת מצטרפת עם הבהרת כדילפינן בגמרא מקראי ויש לדון בהרת כחצי גריס וקרום ביצה כחצי גריס ושאת כחצי גריס ביניהן מה דינו אי חשיב כב' בהרות דהשאת מצטרפת עם שניהם א"כ מצטרפת עם הבהרת לכגריס והוי נגע וכן מצטרף עם הקרום ביצה לכגריס והוי נגע שני ויש כאן ב' נגעים אך קשה לומר זה שאותו החצי גריס של שאת ישמש ב' נגעים ואם נאמר שאין כאן אלא נגע אחד יש לחקור עם איזה מהם מצטרף השאת דהא איכא נפקותא לדינא כגון אם היתה שערה אחת בהשאת ושערה אחת בחצי גריס אחר עם מי מצטרף לשער לבן ואפשר כיון שיש חצי גריס שאת באמצע דמצטרף עם שניהם אז כולן מצטרפין זע"ז ואף הקרום ביצה מצטרף עם הבהרת וחשיב הכל נגע אחד וצ"ע בזה:

ה

אמרינן פ"ו מ"ז כ"ד ראשי אברים שבאדם שאינן מיטמאין משום מחיה דבעינן לכל מראה עיני הכהן וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ג ה"ח בהרת שהיתה בראש אבר מן האברים והמחיה באמצע הבהרת בראש האבר אינה סימן טומאה מפני שהמחיה חולקת את הנגע ונמצא מקצתו שופע ויורד מכאן ומקצתו שופע ויורד לכאן ונאמר בנגעים וראה

הכהן שיהיה רואה הנגע כולו כאחת ואח"כ כתב הרמב"ם ז"ל וכל ראשי אברים אלו שהיה מקומן יושב כגריס מטמאין בנגעים אבל אם היו עגולין כרוב בריית בנ"א טהורין וכו', והנה עמ"ש הרמב"ם ז"ל מפני שהמחיה חולקת כתב הראב"ד ז"ל לא ימצא דבר זה אלא בשאין בראש האבר מקום יושב כגריס וא"כ למה אמרו בראשי אברים שאין מטמאין בבהרת ולמה תפסו שאין מטמאין במחיה ומה לשון חלוקה במחיה והלא הוא מחשבון הגריס ואם יש מקום לגריס גם יש מקום למחיה אלא לא תפסו מחיה אלא מפני שהיא חלק למעלה ואילו היה מקום שיער היו אומרים ג"כ שיער ואילו היה ראוי לפשיון היה ג"כ מזכיר פשיון אלא שרוב ראשי אברים הללו אפילו לגרים אינם ראוין כ"ש לפשיון ועוד י"ל לפיכך תפס מחיה לפי שראשי אברים הללו מעכבין בפריחה אשמועינן הכא אע"ג דלבסוף מטמאין משום מחיה מתחלה מיהא לא מטמאו לפי שאין מקום בהרת כגריס עכ"ל, והנה ממ"ש הראב"ד ז"ל דאם היה ראוי לפשיון היה מזכיר פשיון ומש"ה אינו מזכיר פשיון משום שרוב ראשי אברים הללו אף לגריס אינם ראוין כ"ש לפשיון נראה דאף אם היה בית מושבן כגריס מצומצם ג"כ לא היה מטמא בפשיון דבעינן שיהא ראוי לגריס ופשיון ואם פשה מן הצדדין לא הוי פשיון כמו שהבהרת עצמה לא מהני מה ששופע על הצדדין דבעינן לכל מראה עיני הכהן ובעינן שיהא נראה כולו כאחד ה"נ בעינן שהבהרת והפשיון יהיו נראין כאחד והנה לפ"ז בהפך אם היתה הבהרת על הצדדין ופשתה על ראשי אברים ג"כ לא מהני דבעינן שיראה הבהרת והפשיון כאחד וקשה דהא אמרינן פ"ח מ"ז הבא כולו לבן יסגיר וכו' וכולן שחזרו בהן ראשי אברים ה"ה כמות שהיו פרחה במקצתו טמאה היינו על מקצת ראשי אברים טמאה משום פשיון כשאר נגע אלמא דפשיון מהני על ראשי אברים ונראה דזהו נמי הטעם דקתני כ"ד ראשי אברים שאין מטמאין משום מחיה והדר תני אלו מקומות באדם שאינן מיטמאין בבהרת כו' ולא ערבן יחד דיש חילוק ביניהון דבאלו מקומות שאין מטמאין בבהרת קתני ג"כ התם ואין הנגע פושה לתוכן אבל הנך ראשי אברים נהי דאין מטמאין בבהרת אבל הבהרת פושה לתוכן דלא בעינן שיהא ראוי לראות הנגע עם הפשיון כאחת, עוד נראה דמש"ה קתני דראשי אברים אין מטמאין במחיה ולא קתני אין מטמאין בבהרת כמה שהקשה הראב"ד ז"ל משום דראשי אברים ראוין שפיר לטמא בבהרת דאם יש חוץ לראשי אברים כגריס הכל נגע אף מה שעל ראשי אברים אף שא"י לראות כל הנגע בב"א דא"צ לראות כל הנגע בב"א וסגי אם יכול לראות כגריס מן הנגע בב"א וכל מה שנמשך ממנה הכל נגע אחד דהא הבא כולו לבן א"י לראות הכהן כל הנגע בב"א ומ"מ יסגיר ונ"מ אם פשתה הנגע לצד אחר וכנסה מהראשי אברים כשיעור שפשתה לא חשיב

פשיון שלא נתגדלה הבהרת ממה שהיתה דהכל נגע אחד הוא וכן אסור לקוץ אף מה שעל ראשי אברים אך משום מחיה אין מטמאין דאף אי איכא בהרת כגריס חוץ לראשי אברים ועל ראשי אברים מחיה אין מטמאין דבעינן שיראה הכהן הנגע ומחיתה כאחד וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפה"מ שם ואעפ"י שהמחיה בתוך הנגע שלא יראה הנגע בכללו וגם המחיה בשטח אחד ע"ש דבעינן ראיית הנגע והמחיה כאחת:

כתב הכ"מ שם על קושית הראב"ד על הרמב"ם שכתב מפני שהמחיה חולקת את הנגע והקשה דמה לשון חלוקה במחיה והלוא הוא מחשבון הגריס דס"ל לרבינו שאילו היתה בהרת כגריס בראש אחד מאברים אלו אפשר שיהיה נראה כולו כאחד אבל מתוך שהמחיה בתוכה אין העין שולט בכל הבהרת כאחד ע"ש ויש לעיין א"כ במחיה אינו מטמא אבל בשאר דברים כמו שער לבן ופשיון אמאי אינו מטמא שהרי שפיר ראוי לפשיון כיון דבלא מחיה ניכר כולו לעין והרמב"ם ז"ל בעצמו כתב שם דראשי אברים שלא יהיה מקומן יושב כגריס טהור לגמרי וי"ל דהרמב"ם ז"ל לטעמיה אזיל דס"ל בפ"ו בבהרת הסמוכה לראש כו' דטהור דס"ל דאינו טמא אא"כ ראוי לכל סימני טומאה לפשיון ולמחיה ולשער לבן וכמה שכתב שם הראב"ד ז"ל בדעת הרמב"ם ז"ל א"כ ה"נ בראשי אברים כיון דאין ראוין למחיה טהורין לגמרי והראב"ד ז"ל ג"כ לשיטתיה אזיל דס"ל התם דכל שראוי לסימן אחד ג"כ טמא ומש"ה כתב כאן דמחיה לאו דוקא דה"ה דלשער לבן ולפשיון אינו ראוי:

אמרינן בפ"ז באלו בהרות טהורות נולד בקמט ונגלה דקמט אינו ראוי לטמא בנגעים משום דבעינן לכל מראה עיני הכהן דאדם נראה כעודר וכו' ויש לחקור בנולדה הבהרת כשהיה נגלה ואח"כ נעשה קמט אם נטהר כיון דבשעת ראיית כהן היה גלוי והחליטו וכיון דאח"כ א"צ ראיית כהן לא איכפת לן בקמט אך אפשר דבעינן ראוי לראיית כהן מתחילתו ועד סופו אך נראה יותר דהקפידא הוא רק בשעת ראיית כהן וכן בבית האפל דאין פותחין בו חלונות לראות את נגעו ודאי דבבית המוחלט אם יסתום חלונותיו לא יטהר בשביל זה וכן נראה ממתני' רפ"ז דחשיב שם באלו בהרות טהורות היו בראשו בזקן בשחין ובמכוה ובקדח ובמורדין חזר הראש והזקן ונקרחו וכו' וחשיב ג"כ קמט ונגלה ובתר הכי חשבינן שם במתני' כל שתחילתו וסופו טמא הראש והזקן עד שלא העלו שער וכו' השחין והמכוה והקדח עד שלא נעשו צרבת וכו' ולא חשיב שם ג"כ גלוי ונעשה קמט וחזר ונתגלה ונראה הטעם משום דכל שהיה גלוי בשעה שנולדה הבהרת ואח"כ נעשה קמט אפילו לא חזר ונתגלה ג"כ טמא דכל שהטהרה הוא רק משום דבעינן ראוי לראיה זה מהני רק בתחילתו וכן בראשי אברים דאין מטמאין משום דבעינן לכל

מראה עיני הכהן שיראה כל הנגע בב"א אם מתחילה לא היו על ראשי אברים וחזרו לראשי אברים דמשכחת לה אליבא דר"ע דס"ל בבהרת כגריס ופשה כגריס ועוד והלכה האום דטמא דחשבינן להפשיון אפילו כשהלכה האום לאותו נגע עצמו ולא לנגע אחר ולא חשיב לה כרבנן לנגע אחר ויראה בתחילה א"כ בבהרת שהיתה אצל ראשי אברים ופשתה על ראשי אברים ויחד היה הפשיון כגריס ועוד דפשיון מהני ג"כ על ראשי אברים ואח"כ הלכה האום לר"ע טמא דחשבינן לה לאותו נגע עצמו אף שהלכה האום וא"צ ראיה בתחילה א"כ אותו הנגע חזרה עתה על ראשי אברים נראה דבכה"ג לא נטהר הבהרת אף שעתה היא על ראשי אברים כיון דא"צ עתה ראיית כהן לא איכפת לן אם הבהרת על ראשי אברים:

1

אמרינן בפ"ד מ"ו בהרת כגריס ובה מחיה כעדשה ושער לבן בתוך המחיה הלכה המחיה טמאה משום שער לבן ור"ש מטהר מפני שלא הפכתו הבהרת דהמחיה הפכתן ולא הבהרת דס"ל לר"ש דבעינן שערה ולא שער מחיתה וכן אמרינן שם בהרת היא ומחיתה כגריס ושער לבן בבהרת והלכה המחיה דס"ל לר"ש דטהור משום שער לבן משום שלא הפכתן הבהרת כגריס ע"ש דס"ל לר"ש דלגבי שער לבן אין המחיה שייך להבהרת כלל וכיון דבלא המחיה אין בבהרת כגריס כשנולד בו השער לבן ואח"כ כסתה הבהרת את המחיה הוי כמו בעלמא בהרת פחות מכגריס ובה שער לבן ואח"כ נעשית כגריס דטהור ולרבנן המחיה בכלל הבהרת אף לענין שער לבן, והנה לענין פשיון נראה דלכ"ע אין המחיה חשובה כהבהרת דהא אמרינן בפ"ו מ"ג בהרת ובה מחיה פחותה מכעדשה נתמעטה המחיה ר"מ מטמא דחשיב לה פשיון ע"ש ואע"ג דס"ל לר"מ דמחיה פחות מכעדשה מצטרפת לכגריס וכמה שהביא שם הר"ש ז"ל מהתוספתא וכן מחיה כעדשה ובהרת כגריס חוץ מן המחיה נתמעטה המחיה חשיב פשיון לר"מ כמ"ש הר"ש ז"ל שם ע"ש ואע"ג דהמחיה היא ג"כ מהנגע וכשנתמעטה המחיה לא פשתה הנגע כלל ששיעור הנגע הוא כמה שהיה ואף רבנן דפליגי על ר"מ הוא רק משום דס"ל דאין הנגע פושה לתוכה וע"כ דלגבי פשיון אין המחיה חשובה כלל מהנגע כמו לר"ש לגבי שער לבן וכשפשתה הבהרת למקום המחיה חשיב פשיון:

אמרינן בפ"ד מ"ז בהרת ובה מחיה ופשיון הלכה המחיה טמא משום הפשיון ויש לעיין לפי מה דקי"ל כרבנן דמחיה פחותה מכעדשה אינה מצטרפת לכגריס כמה שהביא הר"ש ז"ל מהתוספתא א"כ כשהלכה המחיה אמאי טמא דהא כשנפחתה פחות מכעדשה א"כ נפחתה הבהרת מכגריס א"כ אח"כ כשהלכה המחיה כולה וכסתה

הבהרת דיש בהבהרת עתה כגריס הוי כבהרת כגריס ונפחת מכגריס ואח"כ חזרה לכגריס דחשיב עתה כנגע חדש ויראה בתחילה ואמאי טמאה משום פשיון וצ"ל דמיירי בבהרת שיש בה כגריס חוץ מן המחיה א"נ שהלכה לה המחיה בב"א אך כמו כן יש לעיין בבהרת כגריס ובה מחיה כעדשה והוחלטה ואח"כ הלכה המחיה דטהור ואמאי הא כשנתמעטה המחיה נפחתה הבהרת מכגריס ואח"כ כשנתכסה כל המחיה נעשה עוד הפעם הבהרת כגריס הוי עתה נגע חדש וכמו בשער הפקודה שהיה שער לבן בבהרת ונתמעטה הבהרת מכגריס ואח"כ חזרה לכגריס דחשיב נגע חדש ומקרי שהפכתה חברתה ע"ש א"כ בהוחלט במחיה ואח"כ הלכה אמאי טהור לגמרי יראה בתחילה וכן בההיא דפ"ד מ"ו בפלוגתא דר"ש ורבנן בבהרת היא ומחייתה כגריס ושער לבן בתוך הבהרת וס"ל לרבנן דאם הלכה המחיה טמאה משום שער לבן הא כיון כשנתמעטה המחיה מכעדשה כיון דמחיה פחותה מכעדשה אינה מצטרפת לכגריס א"כ נפחתה הבהרת מכגריס ואח"כ כשנתכסית כל המחיה חזרה הבהרת לכגריס א"כ אמאי טמא משום שער לבן הא הוי ממש שער הפקודה דאפליגי בה ר"ע ורבנן בבהרת כגריס ובה שער לבן ונתמעטה מכגריס ואח"כ חזרה דס"ל לרבנן דהוי שער הפקודה וטהור וצריך ג"כ לומר דמיירי שהלכה כל המחיה בב"א אבל דוחק לומר דמיירי דוקא בכה"ג וצ"ע בזה:

והנה לר"מ דס"ל מחיה פחותה מכעדשה מצטרפת לכגריס מחיה עגולה או ארוכה נראה ודאי דמצטרף לכגריס דחסרון של עגולה או ארוכה הוא משום חסרון שיעור דבעינן כעדשה מרובעת ומחיה שאינה מבוצרת אי מצטרף לר"מ לכגריס נראה דלא מצטרף דכל שאינה מבוצרת חשיב המחיה חוץ לנגע דמחיה אינה מצרפת את הבהרת להיות אחת דהא אמרינן פ"ו מ"ה בהרת כגריס ומחיה כעדשה מקפתה וחוץ למחיה בהרת דהחיצונה להחליט משום המחיה והפנימית להסגיר ולא חשבינן לחיצונה ולפנימית לבהרת אחת אע"ג שאין דבר מפסיק בין הפנימית להמחיה של החיצונה ומוכח מזה דמחיה אינה מצרפת את הבהרת להיות אחת דבעינן צירוף בהבהרת עצמה א"כ מחיה שאינה מבוצרת אדרבה חולקת את הבהרת לשנים דלגבי הבהרת הפנימית המחיה המקפתה אינה מבוצרת ואי מחיה שאינה מבוצרת משלמת לכשיעור כיון דהמחיה המקפתה משלמת להפנימית וגם שייכא להחיצונה איך אפשר שיחשבו כב' בהרות אלא ודאי מחיה שאינה מבוצרת אינה שייכת להבהרת כלל כן נראה לענ"ד, [יש לחקור בבהרת ובה מחיה פחותה מכעדשה ושער לבן בהמחיה לרבנן דפליגי עליה דר"ש וס"ל דשער לבן מטמא אף במחיה דדרשי ושער בנגע מ"מ אי זה דוקא במחיה כעדשה

דמצטרפת להבהרת לכשיעור אבל פחותה מכעדשה כיון דלא מצטרף להבהרת לכגריס אין המחיה שייך כלל להבהרת ואין שער לבן מטמא שם]:

הנה בההיא דבהרת כגריס ומחיה כעדשה מקפתה וחוץ למחיה בהרת דהפנימית להסגיר והחיצונה להחליט פליג עלה ר' יוסי במתני' וס"ל דאין המחיה סימן טומאה לחיצונה שהבהרת לתוכה דס"ל דכה"ג לא חשיב מבוצרת נתמעטה והלכה לה ר"ג אומר אם מבפנים היא כולה וכו' רע"א בין כך ובין כך טהורה דס"ל כר"י דאין המחיה סימן טומאה לחיצונה והר"ש ז"ל שם מ"ו הביא מהתוספתא דלר"ע פנימית להסגיר והחיצונה טהורה והקשה החיצונה אמאי אינה להסגיר כיון דאין המחיה סימן טומאה לה א"כ הוי כבהרת בלא מחיה ע"ש, והנה לפי מה שפי' הר"ש ז"ל במתני' דמיירי שהבהרת החיצונה מקפת להמחיה ברוחב כעדשה שזהו שיעור הבהרת המקפת את המחיה ע"ש אתי שפיר בפשוטו דכיון דס"ל לר"ע דאין המחיה סימן טומאה לחיצונה דאינה מבוצרת אינה מצטרפת עמה לכגריס דהו"ל כמקיה פחותה מכעדשה כיון דלא הוי סימן טומאה אינה מצטרפת לכגריס וכיון דהבהרת החיצונה מקפתה רק כעדשה ליכא כגריס ומש"ה החיצונה טהורה:

אמרינן פ"א מ"ה גבי יום ז' של הסגר שחל להיות בשבת דמעבירין אותו לאחר השבת ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד להקל וכו' היתה בו מחיה והלכה לה וכו' מיעטה השחין ומחית השחין המכוה ומחית המכוה וכו' וכתב הר"ש ז"ל שם דמיעטה היינו שפחתה מכעדשה ע"ש ונראה מזה דאם מיעטה השחין והמכוה את המחיה ועדיין נשארה בהמחיה כעדשה טמא וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ"י גבי המכוה את המחיה דכל שלא הועיל מעשיו אינו לוקה כיצד וכו' כווה מקצת המחיה ונשאר ממנה כעדשה אינו לוקה שהרי הוא טמא כשהיה ע"ש ויש לעיין אמאי טמא הרי נסמכה המכוה להמחיה דבמקום שכווה אין המחיה הנשארת סמוכה לבהרת שהמכוה מפסיקה וכן במיעט השחין את המחיה ונשאר בה כעדשה דבמקום שמיעט הרי נסמך לה השחין וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג ה"ג דאם הקיף השחין והמכוה את המחיה או שנסמך אחד מהם למחיה מצדה אינה סימן טומאה ובפ"ז מ"ד הביא הר"ש ז"ל מהתוספתא דאם סמך שחין למחיה אפילו כ"ש טהור ואי נימא דמיירי הכא שכווה באמצע המחיה ומיעטה אבל ליכא הפסק בין המחיה לבהרת אך נראה דאף בכה"ג טהור דאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ו מ"ו גבי בהרת כגריס ומחיה כעדשה מקפתה וחוץ למחיה בהרת דס"ל לר"י דאין המחיה סימן טומאה לחיצונה ואמרינן עלה בתוספתא דס"ל לר"י דרואין את הבהרת הפנימית כאילו היא שחין ואם בא השחין ונכנס לתוך המחיה טהורה כדאמרינן בת"כ

ע"ש אלמא בהרת ובתוכה מחיה ובתוך המחיה שחין טהור דהא הכא הבהרת הפנימית בתוך המחיה ורואין אותה כאילו היא שחין וטהור וצ"ע:

אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ז מ"ד במחיה יתרה מכעדשה וכווה כעדשה והלך המותר טמא דקנסינן ליה משום דטיהר עצמו ע"י כוויה אמר ר"י בד"א שנעשה במותר זה בהרת אבל נעשה במותר זה שחין טהור מפני שנסמך לה השחין ואפילו לא היה כואו היה ג"כ טהור לא קנסינן ליה ע"ש ויש לעיין א"כ אפילו כווה כל המחיה אם נעשה מקצת הבהרת שחין אצל המחיה ג"כ ליטהר דאפילו אי לא היה כואו ג"כ היה טהור דמ"ל נסמך השחין במחיה עצמה או בהבהרת הרי מ"מ השחין מפסיק ואמאי אמרינן בכווה את המחיה דאי"ל טהרה עד שתמעט בהרתו מכגריס הא אם נעשה מקצתה שחין ג"כ ליטהר:

ז

אמרינן פ"ח מ"ו פרחה בכולו אבל לא בבוהק טמא חזרו בו ראשי אברים כמין בוהק טהור חזרו בו ראשי אברים פחות מכעדשה ר"מ מטמא וחכ"א בוהק פחות מכעדשה סימן טומאה בתחלה ואין סימן טומאה בסוף דר"מ ס"ל דאם חזר בו כמראה בוהק ואף פחות מכעדשה ג"כ הוי סימן טומאה בסוף ורבנן ס"ל דאם חזר כמראה הבוהק אפילו יותר מכעדשה ג"כ אינו סימן טומאה לבסוף כמ"ש הר"ש ז"ל שם ונראה דר"מ לטעמיה דאמרינן בת"כ בראשי אברים שנתגלו אמר ר"מ וכי משום מחיה הן מטמאין והלא אין מטמאין בראשי אברים אלא גזירת מלך היא אפילו כ"ש ע"ש דאם מה שנתגלה אח"כ היה מטמא משום מחיה לא היה בוהק מטמא דבוהק אינו מחיה כדאמרינן בת"כ ונראה דלר"מ זה דראשי אברים שנתגלו דטמא הוא משום דעתה אין עוד פריחה בכולו ומש"ה מטמא בשחזר כ"ש וכן בוהק כמו בתחלה דאם לא פרחה בבוהק טמא ולרבנן פריחה אף שבטלה אינה חוזרת ומטמאה והטומאה רק משום בשר חי ובעינן בשר חי ולא בוהק כמו שאר מחיה וכן בעינן כעדשה כדין מחיה:

והנה בפריחה בכולו אם חזר כעדשה ונעשה מקומו צרבת השחין נראה דלכ"ע טמא ואע"ג דצרבת השחין לאו מחיה היא מדאמרינן וחכ"א בוהק ופחות מכעדשה סימן טומאה בתחלה ואין סימן טומאה בסוף ואמאי לא קא חשיב נמי צרבת השחין דסימן טומאה בתחילה דאמרינן שם מ"ה דדוקא אם בשעת פריחה היו מורדין ואח"כ נעשו צרבת אין מעכבין הא בשעת פריחה היו צרבת מעכבין ואי בסוף אין מעכבין אמאי לא חשיב להו וכן הרמב"ם לא חשיב צרבת השחין בין דברים המעכבין בפריחה מתחילה ואין מעכבין בסוף וקצת משמע מזה דבחזרת הפריחה לא בעינן מחיה גמורה דצרבת

השחין לאו מחיה היא דהא אמרינן נכנס מחיית השחין ומתיית המכוה לתוך המחיה טהור ואף שכתב הרמב"ם ז"ל דאם חזר בו בשר כמראה הבוהק טהור עד שיראה בו כעדשה בשר חי שנאמר ביום הראות בו בשר חי ולא בוהק ע"ש ואף דצרבת השחין ג"כ אינו בשר חי אפשר דבשר חי אתי רק למעוטי בוהק ודוחק ואפשר ג"כ דמתני' וכן הרמב"ם ז"ל תני ושייר ולעולם אם חזר בו כעדשה צרבת השחין טהור וצ"ע בזה:

הנה הרמב"ם ז"ל פסק דפחות מכעדשה אינו מעכב את הפריחה והנה ממתני' דפ"ח מ"ה דפרחה בכולו אבל לא בחצי עדשה סמוך לראש ולזקן וכו' מוכח דפחות מכעדשה מעכב הפריחה ע"ש, והנה הכ"מ בפ"ז ה"ו כתב דגרסא אחרת היתה להרמב"ם ז"ל במשנה שם וגרס פרח בכולו אבל לא בראש ובזקן כו' או בכחצי עדשה סמוך להם ה"ז טהור ע"ש והנה הר"ש ז"ל ס"ל דפחות מכעדשה מעכב את הפריחה מתחילה ע"ש והנה להר"ש ז"ל אתי שפיר מה דנקט במתני' סמוך לראש או לזקן דהוי רבותא דא"א לטמא שם משום מחיה דאינה מבוצרת דהוי סמוך לראש ולזקן או לשחין ולמכוה שאין שם נגע ואשמועינן אע"ג דאין בהם כעדשה וגם אינה מבוצרת וא"א לטמא משום מחיה מ"מ בתחילה מעכבין את הפריחה אבל להרמב"ם ז"ל דגריס במתני' טהור יש לעיין מ"ש דנקט סמוך לראש ולזקן נתני פרח בכולו חוץ מפחות מכעדשה טהור:

יש לחקור בפרח בכולו ואח"כ קצץ מקצת בהרתו אי טמא כמו חזרה ונתגלה מקצתה ואפשר דתלוי בזה דלמ"ד בנתגלו ראשי אברים דצריך כעדשה משום דבעינן מחיה א"כ מה שקצץ נהי דליכא שם בהרת מ"מ מחיה נמי לא הוי אבל למ"ד דלא בעי כעדשה דאין זה משום מחיה רק גזיה"כ היינו כיון דעתה ליכא פריחה בכולו טמא א"כ ה"נ בקצץ מקצת בהרתו כיון דעתה ליכא פריחה בכולו טמא:

יש לחקור בפרחה במקצתו ואח"כ נולד שחין או מכוה במקום הפנוי אי חשיב פריחה כיון דשחין ומכוה אין מעכבין את הפריחה א"כ הרי עתה פרח בכולו או אזלינן בתר שעת פריחה כיון דבשעת פריחה לא היתה פריחה בכולו אין זו פריחה ואפשר כמו להפך בפרחה בכולו ולא בשחין ומכוה ואח"כ נעשו צרבת דאמרינן דטהור ואע"ג דהשתא לא הוי פריחה בכולו משום דאזלינן בתר שעת פריחה והוי פריחה בכולו ה"ה איפכא בפרח במקצתו ואח"כ נעשה מקום הפנוי שחין או מכוה דאזלינן בתר שעת פריחה וא"כ לפ"ז להרמב"ם ז"ל דפסק בפ"ז בפרחה בכולו ולא בשחין ומכוה ואח"כ נעשו צרבת דטמא (דהיתה לו גרסא אחרת במשנתנו כמ"ש הכ"מ שם היינו דאזלינן בתר השתא ולא בשעת פריחה א"כ אפשר דה"נ להפך. כיון שעתה נעשה שחין או מכוה והוי פריחה בכולו טהור והנה אי נימא כן דחשיב פריחה בכולו יש לחקור בפרח במקצתו אי

מותר לכוות מקום הפנוי כדי שיטהר מדין פריחה דל"ד לתולש סימני טומאה ומכווה את המחיה דאסור דהתם עושה מעשה בגוף הבהרת לטהרו אבל הכא מכווה במקום הפנוי מבהרת וע"י זה מטהר הנגע משום פריחה בכולו:

אמרינן דהפורח מן הטמא טהור ומן הטהור טמא דאם נטהר מן הבהרת ואח"כ פרחה בכולו הוי כשאר פשיון דטמא ואמרינן בשלהי פ"ח הוחלט והלכו להם סימני טומאה ועד שלא הספיק להראותו לכהן פרח בכולו טהור דכ"ז שלא הראה לכהן עדיין טמא הוא והוי פורח מן הטמא דטהור ויש לחקור בהלכה הבהרת כולה ולא הספיק להראותו לכהן עד שפרח בכולו דדוקא בהלכו רק סימני טומאה והבהרת נשארה וכ"ז שלא הראה לכהן לא נטהרה הבהרת והוי פורח מן הטמא אבל כשהלכה הבהרת כולה נהי דלא הספיק להראותו לכהן מה שייך שהוא פורח מן הטמא שהרי אין כאן נגע כלל והוי עתה כבא לבן מתחילה דטמא, והנה אי אפשר לומר דזה דאמרינן דהפורח מן הטמא טהור אזלינן בתר גברא וכיון דגברא טמא הו"ל פורח מן הטמא וא"כ ה"נ הלכה הבהרת כולה כיון דגברא אכתי טמא כ"ז שלא הראה לכהן כדאמרינן בתוספתא פ"ק דנגעים הלך נגעו אפילו לאחר ג' שנים ה"ה בטומאתו עד שיאמר לו כהן טהור הוא דא"א לומר דאזלינן בזה בתר גברא דאמרינן פ"ח מ"ו ב' בהרות אחת טמאה ואחת טהורה פרחה מזו לזו ואח"כ פרחה בכולו טהור ובתוספתא איכא פלוגתא בזה ר' נחמיה ס"ל אם מטמאה לטהורה פרחה טהור ואם מטהורה לטמאה טמא ומשום דהוי פורח מן הטהור דטמא וטעמא דרבנן דמטהרי בכל גוונא כתב הר"ש ז"ל שם משום כיון דפרחה מטהורה לטמאה נטמאה הטהורה משום פשיון והו"ל פורח מן הטמא ע"ש ואי אזלינן בתר גברא כיון שיש בו גם בהרת טמאה א"כ טמא הוא ומ"ל מאיזה מהם פרחה וע"כ דאזלינן בתר הנגע דבעינן שתפרח מבהרת טמאה א"כ אם אין שם בהרת כלל מה שייך שפורח מן הטמא אך יש להביא ראיה דאף בהלכה הבהרת כולה קודם ראיית כהן ג"כ טהור בפריחה דאמרינן בשלהי פ"ז בקוצץ בהרתו במתכוין דטמא עד שתפרח בכולו ע"ש ואמאי מתטהר כשפרחה בכולו אדרבה כיון דמדאורייתא נטהר בקציצת בהרתו א"כ עתה כשפרחה בכולו הו"ל פורח מן הטהור וטמא מדאורייתא וע"כ כיון דלא טהרו אותו משום קנסא הו"ל אח"כ כשפרחה בכולו פורח מן הטמא דטהור ומוכח דאף אם הלכה הבהרת כולה קודם ראיית כהן חשיב אח"כ פורח מן הטמא וצ"ע הא בעינן שתפרח מבהרת טמאה ואין כאן בהרת כלל וצ"ל דחשבינן מקום בהרת אף שהלכה לה כאילו יש שם בהרת והוי פורח מן הטמא ודוחק וצ"ע בזה:

הנה התי"ט פ"א כתב בשם מהר"מ ז"ל על הא דאמרינן שם דד' מראות נגעים דמצטרפין זע"ז לטמא ההופך כולו לבן לאחר הפטור ואף דכבר תני שם לעיל לטמא את הנולד לו פשיון לאחר הפטור וכתב דנ"מ לאם פשה לתוכה דמשום פשיון טהור דאין הנגע פושה לתוכה וטמא משום הפך כולו לבן לאחר הפטור ע"ש, והנה לפי דברי המהר"ם ז"ל דפריחה לאחר הפטור אין זה משום פשיון רק הוי סימן טומאה בפ"ע יש הרבה נפקותות בין פשיון לאחר הפטור ובין פריחה לאחר הפטור שאם היה בכולו נגע חוץ מצרבת השחין והמכוה או שלא בקרחת וגבחת ולאחר הפטור נהפך כולו לבן דמדין פשיון אין לטמאותו דאין הבהרת פושה לתוך צרבת השחין והמכוה וכן לקרחת וגבחת אבל את הפריחה מעכב א"כ לא היה כולו לבן עד עתה ועתה כשפרחה עליהן נטמא משום הפך כולו לבן לאחר הפטור:

הנה הבא כולו לבן מתחילה יסגיר ואמרינן בפ"ח מ"ט הבא כולו לבן ובו מחיה כעדשה פרחה בכולו ואח"כ חזרו בו ראשי אברים ר"א כחזירת ראשי אברים בבהרת גדולה וכתב הר"ש ז"ל בלשון שני כשבא כולו לבן ובו מחיה והוחלט ואח"כ פרחה בכולו ונתגלו ראשי אברים אינו טמא דהכא הטהרה לא היתה משום הפריחה רק משום דנתכסה המחיה וכל שאין הטהרה מחמת הפריחה אין חזרת ראשי אברים מטמאתו ע"ש, והנה יש לעיין דא"כ אף בבהרת קטנה ובה מחיה כעדשה והוחלט בו ואח"כ פרח בכולו וחזרו ראשי אברים יהיה טהור דג"כ אין הטהרה מחמת הפריחה רק משום דנתכסה המחיה וצ"ל בבהרת קטנה נהי דנתכסה המחיה ע"י שפרחה בכולו מ"מ הא איכא פשיון בפרחה בכולו וצריך להיות טמא בשביל הפשיון והטהרה הוא משום דפרחה בכולו א"כ ע"כ הפריחה בכולו מטהרתו ומש"ה חזרו ראשי אברים טמא משא"כ בבא כולו לבן ובו מחיה ופרחה בכולו דהכא אי אפשר לטמאותו משום פשיון דפשה על המחיה דאין הנגע פושה לתוכה וכיון דליכא פשיון נטהר בכיסוי המחיה א"כ א"צ לטהרת פריחה בכולו ומזה נראה דבפריחה בכולו איכא לעולם פשיון המטמאתו רק דהפריחה מטהרתו מן הפשיון ומש"ה בבהרת קטנה ובו מחיה ופרח בכולו וחזרו ראשי אברים טמא, והנה בזה יובן מה דאמרינן בירושלמי מגילה פ"א ה"ח לר"י דפרח בכולו מתוך הסגר טעון צפרים ואע"ג דבשאר טהרות מתוך הסגר אינו טעון צפרים ונראה הטעם דצפרים בעינן רק על נגעים עם סימני טומאה ועל נגעים בלא סימני טומאה ליכא צפרים ומש"ה הטהור מתוך הסגר אינו טעון צפרים משום דהטהור מתוך הסגר ע"כ לא היו בו סימני טומאה מעולם אבל בפריחה מתוך הסגר איכא לעולם סימן טומאה שהוא פשיון רק שהפריחה מטהרתו והוי כנולדו בו סימני טומאה ונטהר מהם דטעון צפרים:

והנה מדברי הר"ש ז"ל מוכח דאף בכולו לבן ג"כ שייך אין הנגע פושה לתוכה דאם לא בבא כולו לבן ובו מחיה כעדשה ופרחה בכולו אמאי אינו צריך לטהרת הפריחה הא איכא פשיון במה דנתכסית המחיה אף דמן הסברא נראה היה לומר דבכולו לבן ל"ש לתוכה כיון דכולו לבן חוץ ממקום אחד כיון דליכא חוץ אחר להנגע זהו החוץ שלו אך גם מדברי הר"ש ז"ל פ"י מ"ט ג"כ נראה דבכולו נגע ג"כ שייך תוך שהביא שם מהתוספתא גבי נתק הבא כולו נתק יסגור כו' נולד בו שער שחור מן הצד טהור חזר וניתק טמא משום פשיון וכתב הר"ש ז"ל דמש"ה נקט מן הצד דאין הנגע פושה לתוכה ע"ש ומוכח דאף בכולו נתוק ג"כ הדין כן, והנה בפ"ק גבי מראות נגעים דמצטרפין זע"ז להחליט את הנולד בו פשיון לאחר הפטור והדר קתני ולהחליט את שהפך כולו לבן לאחר הפטור וכתב המהר"ם ז"ל דמש"ה תני לה בתרתי דאם הפך כולו לבן לצד פנים של הנגע דמשום פשיון אינו טמא דאינו פושה לתוכה וטמא משום הפך כולו לבן לאחר הפטור הנה ס"ל ג"כ דכולו לבן שייך פשיון לצד פנים מיהו ס"ל דמ"מ טמא דזהו סימן טומאה בפ"ע מה שהפך כולו לבן לאחר הפטור ואין זה משום פשיון, אך לפ"ז יש לעיין אמאי חשיב בפ"ג מ"ג דעור הבשר מטמא בשלשה סימנים אמאי לא קא חשיב נמי בהפך כולו לבן שהוא ג"כ סימן טומאה לאחר הפטור:

ח

הביא הר"ש ז"ל פ"ד מ"י מהתוספתא דאם נולדה בהרת כגריס אצל בהרת הישנה והסגירו משום חדשה ובסוף השבוע פשתה הישנה מחליטו כאילו פשתה החדשה דמצטרפין ליחשב כנגע אחד ע"ש, ויש לעיין דזה גופא יחשב פשיון מה שנולדה החדשה אצל הישנה דמה בין זה לפשיון וצ"ל דפשיון מקרי רק אם התחיל לפוש מצד הנגע אבל מצד אחר אף שהגיעה לבהרת אין זה פשיון, וכן נראה מההיא דפ"ו מ"ה בהרת כגריס ומחיה כעדשה מקפתה וחוץ למחיה בהרת כו' נתמעטה המחיה והלכה לה ר"ג אומר אם מבפנים היא כלה כו' היינו שהבהרת הפנימית התחילה לכסות המחיה הוי סימן פשיון להפנימית ואם מבחוץ שדינן הפשיון להחיצונה ועיין בהר"ש ז"ל שם אלמא דפשיון מקרי אם התחיל לפוש מצד הבהרת, אך לפ"ז יש לעיין דאמרינן ברפ"ה כל ספק נגעים טהור חוץ מזה היינו ספק שער לבן קודם לבהרת ועוד יותר מי שהיה בו בהרת כגריס והסגירה בסוף שבוע והרי היא כסלע ספק שהיא היא ספק שאחרת באה תחתיה היינו שמא הלכה לה הראשונה ואחרת באה תחתיה טמא ע"ש ויש לעיין הא אפילו אם לא הלכה לה הבהרת הראשונה ונשארה במקומה מ"מ איך אפשר לטמא משום פשיון שמא אחרת נסמכה לה ואין זה פשיון, והנה זה דלא חיישינן שמא הלכה

ובאה אחרת במקומה הוא משום דמוקמינן אחזקת הגוף שלא הלכה הבהרת אבל על מה שנתוסף יש לעיין איך אפשר לטמאותו משום פשיון מספק שמא אחרת נסמכה לה דמנ"ל שהתחילה לפוש מצד הבהרת דילמא מצד אחר ואחרת היא ובזה ל"ש חזקת הגוף ואפשר משום דקרוב יותר שהבהרת הישנה פשתה ולא שנולדה בהרת אחרת:

והנה המשנה אחרונה מפרש ההיא דבהרת כגריס והסגירה ובסוף שבוע ה"ה כסלע ספק שהיא היא ספק אחרת באה תחתיה דמיירי דאינו מכיר מקום הבהרת ממש והספק שמא אחרת באה סמוך למקום שהיתה שם הראשונה דאם יודע שמקומה ממש ומסופק רק שמא אחרת באה למקום זה אין כאן צד לטהר אפילו אם אחרת היא כדאמרינן פ"ד מ"ז ע"ש היינו דאמרינן שם דבתוך ימי הסגר אפילו הלכה וחזרה ה"ה כמו שהיתה אך דוחק לומר דמשנתינו מיירי באינו מכיר מקום הבהרת הישנה ולפמ"ש הוא בפשוטו דמיירי לעולם שהבהרת כסלע היא במקומה הראשון אך כיון דזה דאמרינן דבהרת שהלכה וחזרה בתוך ימי הסגר ה"ה כמות שהיתה הוא דוקא בחזרה למקומה הראשון כמ"ש הר"ש ז"ל שם א"כ אפילו אם הנגע שהוא כסלע היא על מקומה הראשון היינו שהמקום שהיה שם בהרת כגריס הוא בכלל המקום ששם עתה הבהרת כסלע מ"מ כיון שעתה הבהרת כסלע שיש בו כמה גריסין אם הלכה לה הבהרת הראשונה ונולדה בהרת אצלה ופשתה על מקום הבהרת הראשונה לא הוי כחזרה הבהרת הראשונה כיון שהתחיל לפוש ממקום הבהרת החדשה דחשיבא כנגע חדש שהרי נולדה במקום אחר שדינן הפשיון בתרה א"כ בהסגיר בהרת כגריס ובסוף שבוע ה"ה כסלע אף אם מקום הבהרת שהסגירה בכלל הבהרת כסלע עדיין איכא ספק שמא הלכה הבהרת ואחרת באה תחתיה אצלה ופשתה על מקום הבהרת הראשונה:

כתב הראב"ד ז"ל פי"ב מ"ד בפשיון הרחוק דבזה שוים אדם לבתים ובגדים דהפשיון הקרוב בכ"ש והרחוק בכגריס ועיין בכ"מ שם מ"ש בפי' הראב"ד ז"ל לת"כ שדייק זה דאף באדם פשיון הרחוק כגריס מטמא ממה דאמרינן במתני' בשחין ומכוה ובוהק שחולקין בין אום לפשיון ודוקא הנך שאין ראוין לפשיון חולקין בין האום לפשיון אבל עור הבשר שראוי לפשיון אינו חולק בין אום לפשיון והיינו אם הפשיון כגריס דפשיון הרחוק הוא כגריס ע"ש וקשה הא בבגדים אף אם מפסיק מה שאינו ראוי לפשיון ג"כ טמא דאמרינן פי"א מ"ז קייטא שיש בה פספסין צבועים ולבנים פושין מזה לזה היינו מלבן ללבן ואף שהצבוע מפסיק ביניהן ע"ש ואף דהצבוע אינו ראוי לפשיון ומוכח דאם פשיון הרחוק מטמא לא מהני ביה הפסק ומדמהני הפסק באדם צ"ל משום דפשיון הרחוק אינו מטמא בו כלל וכמ"ש התי"ט לשיטת הרמב"ם ז"ל:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד ה"ד השחין והמכוה והבוהק ומחיית השחין כו' שהן חולקין בין האום לפשיון אינו סימן טומאה הסגירו והלכו להן עד שנמצא הפשיון סמוך לאום ה"ז מוחלט עכ"ל, והנה בפ"ק דנגעים בההיא דאין רואין את הנגעים בשבת דיש בזה להקל ולהחמיר כיצד להחמיר כו' התם מיירי שהסגירו ובתוך ימי ההסגר נולד פשיון ושחין או בוהק חולקין בין האום לפשיון ובשבת בסוף ההסגר קודם ראיית הכהן הלכו להם ובשעת ראיית כהן נעשה הפשיון סמוך לאום וטמא והתם הטעם משום דכל מה שנעשה בתוך ימי הסגר לא חשיב כלל דאף אם הלך הנגע לגמרי וחזר בתוך ימי הסגר ה"ה כמו שהיה וכיון שהסגירו בלא פשיון ובסוף ימי ההסגר יש בו פשיון כדינו שהוא סמוך לבהרת טמא אך הרמב"ם ז"ל מיירי שהיה בו קודם הסגר פשיון ושחין ובוהק חולקהו מן האום והסגירו כנגע בלא פשיון ואח"כ הלכו להם וכיון דל"ש פשיון כלל קודם הסגר ומה שייך שהיה בו פשיון ושחין ובוהק חולקהו צ"ל דמיירי בהסגר שני שהיה בו בהסגר ראשון פשיון ושחין ובוהק חולקהו והסגירו שנית כאילו לא פשתה ואח"כ הלכו להם עד שנמצא הפשיון סמוך לאום ה"ז מוחלט, ויש לעיין כיון בשעה שנולד הפשיון חלקהו השחין או הבוהק ולא היה אז פשיון כ"א כנגע אחר דכל שיש הפסק חשיב כנגע אחר לשיטת הרמב"ם ז"ל דפשיון הרחוק אינו מטמא באדם א"כ עתה כשנתחבר אמאי חשיב פשיון הא שתי בהרות שנתחברו לא חשיב זו פשיון לזו [כאמרינן גבי בהרת כגריס ומחיה כעדשה מקפתה וחוץ למחיה בהרת כו' נתמעטה והלכה לה רג"א אם מפנים היא כלה סימן פשיון לפנימית כו' אם מבחוץ היא כלה היינו שהחיצונה התחילה לכסות המחיה עד שכלתה החיצונה טהורה והפנימית להסגיר כמ"ש הר"ש ז"ל שם ואף שנתחברו החיצונה עם הפנימית אין זו פשיון לפנימית] ואפשר היה לומר דהשחין והבוהק שהלכו להם זה גופא חשיב פשיון שעתה נהפכו לבהרת ואע"ג דשחין ומכוה המפסיק מיירי שהיה עליהן בהרת קודם רק כיון שהיו שם שחין או מכוה חשיב הפסק בבהרת שבעור הבשר לפשיון שלו מ"מ אף בכה"ג כיון דתחלה היה שחין או מכוה ועכשיו נהפכו לבהרת של עור הבשר אפשר דזה חשיב פשיון לנגע של עור הבשר אך מלשון הרמב"ם ז"ל שכתב והלכו להן עד שנמצא הפשיון סמוך לאום נראה דהפשיון הראשון זהו חשיב פשיון עתה דאם הפשיון הוא מחמת השחין והבוהק שהלכו להם א"כ ל"ל עד שנמצא הפשיון סמוך לאום אפילו אם לא הלכו רק מקצת השחין והבוהק ג"כ ליטמא, ונראה מזה דס"ל להרמב"ם ז"ל דמה שהלך השחין לא חשיב פשיון כיון שהיה שם בהרת אף קודם ובבוהק דודאי הנגע פושה לבוהק כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ד ה"ג צ"ל דהכא מיירי באופן דהבוהק התחיל להתכסות מהצד השני ובכה"ג לא חשיב

פשיון וטמא רק משום דהפשיון הראשון נתחבר עם האום וקשה איך נעשה עתה פשיון מה שהיה קודם נגע בפ"ע וצ"ע:

כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג בהרת כגריס ובשר חי כעדשה או יותר מקיפה מבחוץ ובהרת שניה מקפת את הבשר החי הרי הבהרת הפנימית להסגיר ובהרת החיצונה להחליט שהרי המחיה באמצעה נתמעט הבשר החי שביניהן או שהלך כולו בין שהיה מתמעט כולה בפנים בין שהיה מתמעט מבחוץ הרי הן כבהרת אחת שאין בה סימן טומאה עכ"ל והיינו כר"ע בפ"ו מ"ה וכפי פי' הרמב"ם ז"ל במשנה שם ע"ש ויש לעיין בטעם הדבר כשכולה מבפנים אמאי לא יהיה זה פשיון לפנימי, ונראה לומר הטעם כיון דהשתא נעשו בהרת אחת כמ"ש הרמב"ם ז"ל א"כ מקום הפשיון הוא עתה בתוך הבהרת ואין הבהרת פושה לתוכה ובזה פליגי ר"ע ור"ג דר"ג סבר בתר מעיקרא אזלינן וכיון בשעה שפשתה היו ב' בהרות והיה הפשיון חוצה לה טמא ור"ע סבר דאזלינן בתר השתא וכיון דהשתא מקום הפשיון הוא בתוכה אין זה פשיון, אך מלשון פה"מ שם שכתב טעמא דר"ע דכמו שלא נחשוב פשיון למחיה שבתוכה ולזה החיצונה טהורה כן לא נחשבה פשיון למחיה שבתוך חברתה כו' נראה דמפרש דכל בשר המוקף בהרת אין המקום ראוי לפשיון לשום נגע:

הנה בהרת שכנסה ופשתה או שפשתה וכנסה פלוגתא דר"ע וחכמים בפ"ד מ"ז וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ד ה"ט בהרת שכנסה אחר הפטור ופשתה לכמות שהיתה ה"ה בטהרתו וכתב הראב"ד ז"ל זו הפסקא במשנה נגעים שר"ע מטמא וחכמים מטהרין ואינה מתיישבת אלא בבהרת כגריס שאם היתה יותר מכגריס לא היו חכמים מטהרים וזו היא השאלה ששאלו את ר"א בהרת כסלע עלתה לתוך ידו כו' וכתב הכ"מ כתב הראב"ד בהרת שכנסה כו' גבי שאלו את ר"א אמרינן שמא תכנוס ותפשה משמע להדיא שאם כנסה ואח"כ פשתה לכמות שהיתה טמאה ולכך הוצרך להעמיד לזו בבהרת כגריס ורבינו שלא פירשו אין עליו השגה לו הונח שהיינו מוכרחים לפרש כהראב"ד ז"ל מפני שהוא ז"ל בספרו זה מחבר ולא מפרש ע"ש ונראה דל"ק כלל על הרמב"ם ז"ל מההיא דשאלו את ר"א כו' דלפי שמפרש הרמב"ם ז"ל בפה"מ שם במי שעלתה לתוך ידו בהרת כסלע ומקומה צרבת השחין א"ל יסגור א"ל למה כו' א"ל שמא תכנוס ותפשה וכתב שם ז"ל שמא תכנוס ביום ז' עד שתשוב כגריס ויפטור אותו הכהן ואחר זה תפשה בשארית השחין עכ"ל א"כ מיירי התם שכנסה קודם הפטור ופשתה לאחר הפטור והרמב"ם ז"ל בפסקיו שם כתב דכנסה ופשתה שניהם אחר הפטור ה"ה בטהרתו וא"כ אינו ענין להההיא דשאלו את ר"א דס"ל להרמב"ם ז"ל דבפשיון אזלינן בתר שעת הפטור דאם

פשתה מראיית הכהן בשעת הפטור חשיב פשיון והכא בכנסה לאחר הפטור ופשתה לכמות שהיתה כיון דלא פשתה יותר משעת הפטור טהור אבל מתני' דשאלו את ר"א דמיירי שכנסה קודם הפטור ופשתה לאחר הפטור כיון דפשתה מכמות שהיתה בשעת הפטור מקרי פשיון וטעם החילוק נראה פשוט דלסימני טומאה בעינן ראיית כהן כמו להנגע עצמו א"כ היכא שכנסה ופשתה שניהם לאחר הפטור דע"כ מיירי דלא הראה לכהן קודם כשכנסה דמה שייך אז ראיית כהן כיון שכבר נפטר דהא מיירי לאחר הפטור וכינוס אינו סימן טומאה אלא אדרבה סימן טהרה א"כ עתה כששוב פשתה לכמות שהיתה ומראה לכהן הרי אין הכהן רואה הפשיון דהנגע הוא עתה כמו שהיה בשעת ראיית הכהן בשעת הפטור וזה שאומר לו המצורע דכנסה ואח"כ פשתה אינה כלום דהא אמרינן דאין כהן אחר יכול לטמא בפשיון ואמאי לומר לו המצורע שפשה וע"כ דצריך שיכיר הכהן הפשיון וזהו ראיית הפשיון א"כ הכא כשכנסה ופשתה אין הכהן רואה הפשיון אבל כשכנסה קודם הפטור ופשתה לאחר הפטור הרי הכהן רואה הפשיון שפשה מכמות שהיתה בשעת ראייתו בשעת הפטור, והנה גבי נתקים כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח הי"ג הבא כולו נתוק ונולדו לו שער שחור טהור הלך השער שחור טמא משום פשיון ע"ש ואע"ג דה"נ הוי כנסה ופשתה דכשנולד שער שחור כנסה וכשהלך פשתה והוי פשיון ואף דהרמב"ם ז"ל פסק בפ"ד דכנסה ופשתה אין זה פשיון ולפמ"ש שפיר דהתם נמי מיירי שנולד השער שחור בימי הסגר כדאמרינן בתוספתא שהביא הראב"ד ז"ל שם ועיין בכ"מ שם ובזה שכנסה בתוך ימי הסגר ופשתה לאחר הסגר אף להרמב"ם ז"ל הוי פשיון וכההיא דשאלו את ר"א כיון דהיתה ראיית כהן באמצע:

ואדרבה יש לעיין מ"ט דר"ע דמטמא בכנסה ופשתה שניהם לאחר הפטור הא ליכא ראיית כהן והנה הר"ש ז"ל פ"ד מ"ז כתב בלשון אחד דבעינן בפני הכהן עצמו שפשתה וכנסה, והנה בפשתה וכנסה לכמות שהיה דמטמא ג"כ ר"ע יש לעיין טובא ממ"נ אי לא חשבת כלל מה שבינתים וחשבינן רק כמה שהיתה קודם וכמה שהיא עתה הרי הנגע עתה כתחילתה וליכא פשיון ואי חשבינן מה שפשתה בינתים לפשיון א"כ הרי עתה כשכנסה הרי הלך הפשיון וכל פשיון שהלך טהור וצ"ל דזה דאמרינן דאם הלך הפשיון טהור הוא דוקא כשכבר החליטו הכהן בפשיון והלך הפשיון טהור והכא מיירי שלא החליטו הכהן בינתים דאין הילוך הפשיון מטהר רק אחר שהוחלט בו אך דוחק גדול הוא דאם לא הוחלט בינתים איך יכול הכהן להחליטו עתה בפשיון שכבר הלך לו, והנה הכ"מ כתב שם בפשתה וכנסה דאין טעם להחליט ע"ש ונראה דהוקשה לו זה והנה הרמב"ם ז"ל בפה"מ מפרש דר"ע פליג ג"כ בתוך ימי הסגר אם פשה באמצע הסגר ובסוף

הסגר חזר לכמות שהיה ע"ש והנה יש לעיין דהא ר"ע גופיה קאמר בפ"ז מ"ד בתולש סימני טומאה בתוך הסגרו דטהור לפי שלא טמאו הכהן והיינו דבתוך ימי הסגרו נולדו לו סימני טומאה ותלשן וטהור אף מדרבנן דלא קנסינן ליה וכ"ש דטהור מדאורייתא ואף שנולדו בו סימני טומאה בתוך הסגר ולא טמאו הכהן בהם אם תלשן בתוך ההסגר טהור וכ"ש שהלכו מאליהן הסימני טומאה בתוך הסגר דטהור וא"כ פשתה וכנסה בתוך ימי הסגר לר"ע אמאי טמא ומ"ש פשיון משאר סימני טומאה ועוד קשה דאמרינן בפ"ק רע"א חל להיות בתוך השבת מעבירין אותו אחר השבת ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד להקל כו' היה בו פשיון והלך לו פשיון כו' דטהור ע"ש ומוכח דלר"ע אם בתוך ימי ההסגר פשתה וכנסה טהור וצע"ג:

ובעיקר בפשתה וכנסה דמטמא ר"ע וכתב הכ"מ דאין טעם להחליט כתב ע"ז התי"ט פ"ד מ"ז דסברת ר"ע היא דהתורה לא הקפידה אלא על שתפשה וזהו דדייק הרמב"ם ז"ל בפירושו שכתב שהנגע כבר נמשך בגוף ע"ש והנה לפ"ז בהא פליגי ר"ע ורבנן דלרבנן פשיון הוי כשאר סימני טומאה כמו שער לבן ומחיה דכשעודם בו טמא וכשהלכו להם טהור דעמידתן זהו מטמאתו ומש"ה כשהלכו להם טהור ה"נ בפשיון וכשפשה ואח"כ כנס טהור ור"ע ס"ל דשאני בזה פשיון משאר סימני טומאה דאין עמידת הפשיון המטמא אלא מה שפשה בגוף היא המטמא ואפילו הלך לו וי"ל דר"ע ורבנן בהא לטעמייהו אזלי דר"ע ס"ל בפ"ד מ"ט בבהרת כגריס ופשתה כחצי גריס ועוד והלכה מן האום כחצי גריס טמא דחשיב האום והפשיון אחד והפשיון נעשה אום ומצטרפת עם מה שנשאר מן האום לכגריס א"כ דין פשיון הוא רק בהרגע שפשה ואח"כ נעשית אום כמו הבהרת עצמה א"כ אי אפשר לומר שעמידת הפשיון הוא המטמא דאח"כ ליכא פשיון כלל דבטל שמו ממנו ועתה הוא בהרת גדולה א"כ ליכא חילוק בין הלך הפשיון אח"כ ללא הלך כיון דבלא"ה אין עוד תורת פשיון עליו אבל רבנן סברי התם דאין הפשיון מצטרף עם האום דלעולם מה שהיה קודם חשיב אום ומה שפשה הוי פשיון א"כ שפיר ס"ל דפשיון הוי כשאר סימני טומאה דעמידתן בבהרת זהו המטמא אותה והיכא שפשתה וכנסה בתוך ימי הסגר ודאי אף ר"ע מודה שאין זה פשיון וכמה שהוכחנו לעיל והטעם הוא דכ"מ שנעשה בתוך ימי הסגר לא משגחינן כלל דאפילו הלכה וחזרה בתוך ימי הסגר ה"ה כמות שהיתה:

והנה לשיטת הראב"ד ז"ל בכנסה ופשתה דמפרש פלוגתייהו דר"ע ורבנן בבהרת כגריס וכנסה ואח"כ פשתה יש לעיין מ"ט דר"ע דמטמא דכיון דכנסה ונעשית פחות מכגריס הרי הלכה הנגע ואח"כ כשפשה והיא עתה כגריס ה"ז נגע חדש ותראה בתחילה וכמו

הלכה וחזרה לאחר הפטור וצ"ל דר"ע לטעמיה דס"ל בפ"ה מ"ג בשער הפקודה בהלכה הבהרת וחזרה דהשער לבן אינו מטמא דמקרי שהפכתה חברתה דבהרת אחרת היא אבל אם נפחתה מכגריס וחזר לכגריס ס"ל לר"ע שם דהשער לבן של קודם מטמא דאם נפחתה מכגריס וחזרה לא חשיב לה ר"ע לנגע אחר ולא הוי כהלכה וחזרה מיהו יש לעיין בשער הפקודה עצמה בנפחתה הבהרת מכגריס וחזרה למה צריך ר"ע לשער לבן כלל אמאי לא יטמא משום פשיון דהא ס"ל לר"ע בבהרת כגריס וכנסה וחזרה לכמות שהיתה דחשיב פשיון וצריך לחלק דזה דס"ל לר"ע בבהרת כגריס דכנסה ואח"כ פשתה טמא הוא דוקא לאחר הפטור אבל מתוך החלט כמו התם דהוחלט בשער לבן ואח"כ נפחתה מכגריס ואח"כ חזר לא חשיב פשיון ולפ"ז לאחר הפטור חמיר טפי וצריך ליתן טעם לזה ונראה הטעם דלאחר הפטור כגון שעמד בעיניו ב' שבועות ופטרו או הלכו סימני טומאה ונשארה הבהרת כגריס וכשראה הכהן וטהרו מ"מ דין בהרת נשאר עליו שהרי פשה לאחר הפטור טמא א"כ בשעת הפטור נעשה דין על הנגע אף שטהורה עתה שאם תפשה אח"כ תטמא ומה שכנס ופשה ס"ל לר"ע דחשיב פשיון וראיית הכהן באמצע היינו בשעה שכנס ל"ש כיון שפטרו ומה שייך ראיית כהן אח"כ כשכנס הא אין כניסה סימן טומאה אבל בהוחלט בשער לבן ונפחתה הבהרת מכגריס דטהרו הכהן אינו שייך שעתה בשעה שטהרו הכהן מחמת שנפחתה מכגריס שיהא עתה דין על הנגע שאם תפשה יהיה טמא שהרי אין כאן נגע כלל דפחות מכגריס לאו נגע היא ואין עליה שום דינים כלל וא"כ בראיית כהן כשכנסה נעשה עליה דין בהרת פחותה מכגריס דאינה בהרת כלל ול"ש עליה דין פשיון א"כ אף אם פשתה שחזרה לכגריס אינו מטמא בפשיון דכ"ז שלא חל על הנגע מתחילה דין שיטמא בפשיון אינו מטמא בפשיון ובזה שאני פשיון משער לבן ומחיה דשער לבן ומחיה מטמאין בתחילה כשבא אצל כהן ובו בהרת עם שער לבן או מחיה טמא אבל פשיון אפילו רואה הכהן שפושה והולך אין זה פשיון ופשיון מטמא רק אחר שעשה הכהן על הנגע דין הסגר שאז נעשה דין אם תפשה שיטמא וכן בפשיון בן יומו כדאמרינן בתוספתא בהרת ובה סימני טומאה החליטו והלכו להן סימני טומאה ובא אצל כהן ופטרו ואח"כ נולד לו הפשיון זהו פשיון שמטמא בן יומו ע"ש דע"י ראיית הכהן כשפטרו נעשה דין על הנגע שיטמא בפשיון דכל שהכהן עושה חלות על הנגע כשמסגירו או פוטרו נעשה עליו ג"כ דין שיטמא בפשיון וכ"ז שאין הכהן עושה על הנגע איזה חלות היינו כשרואה הכהן בתחילה שפושה והולך אינו מטמא בפשיון אבל בהוחלט בשער לבן ונפחתה הבהרת מכגריס שאז פטרו הכהן

אז החלות שעשה הכהן על הנגע כשפטרו אי אפשר להיות עליה דין שיטמא בפשיון דפחות מכגריס אינו נגע כלל:

הקשה הראב"ד ז"ל בפ"ד שם לר"ע דפשתה ואח"כ כנסה דטמא הא בבהרת כגריס ופשה כחצי גריס והלכה מן האום כחצי גריס ס"ל לר"ע דתראה בתחילה ואמאי לא יהיה טמא הרי פשתה וכנסה ועיין בכ"מ שם שביאר קושית הראב"ד ז"ל וכתב שמצא במשניות מוגהות כתוב על אותה משנה דרע"א תראה בתחילה דזו המשנה אינה בנוסחת הרמב"ם ז"ל ע"ש, והנה כן נראה להדיא דגרסא אחרת היה להרמב"ם ז"ל במתני' ממה דאמרינן שם פ"ד מ"י בהרת כגריס ופשתה כגריס נולד לפשיון מחיה או שער לבן והלך לה האום ר"ע מטמא ופי' הרמב"ם ז"ל שם בפה"מ דר"ע מטמא משום פשיון ע"ש ואע"ג דמעיקרא כגריס והשתא כגריס חשיב ליה לר"ע פשיון וע"כ משום דהוי כפשתה וחזרה וכנסה א"כ אם בבהרת כגריס ופשתה כגריס ואח"כ הלכה לה האום אע"ג דעתה היא כבתחילה וגם הלכה לה האום לגמרי חשיב ליה פשיון כ"ש בהרת כגריס ופשתה כחצי גריס והלך מן האום כחצי גריס דלא הלכה האום לגמרי דחשיב ליה פשיון וטמא ולא יראה בתחילה אבל בפי' הרא"ש ז"ל שם כתב בההיא דבהרת כגריס ופשתה כגריס ונולדה לפשיון מחיה או שער לבן זה דר"ע מטמא הוא משום שער לבן או מחיה אבל משום פשיון לא כיון דלא פשה טפי משיעורא קמא ע"ש והוא משום דהרא"ש ז"ל גריס לעיל בבהרת כגריס ופשה כחצי גריס והלך מן האום כחצי גריס דלר"ע יראה בתחילה ע"ש דלא חשיב פשיון א"כ ה"ה הכא אבל מן הרמב"ם ז"ל מוכח שהיה לו גרסא אחרת וכמ"ש הכ"מ:

והנה בזה אתי שפיר מה דאמרינן בפ"ק גבי חל להיות בתוך השבת מעבירין אחר השבת ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד להקל היה לו פשיון והלך הפשיון או שהלכה לה האום או שנתמעטה ואין בזה ובזה כגריס היינו יחד האום והפשיון ע"ש ויש לעיין הא אפילו יש בזה ובזה כגריס הוי ג"כ להקל דהא ליכא עתה פשיון ואף דהתם קאי אליבא דר"ע דאמר מעבירין אותו אחר השבת הא ס"ל לר"ע בהרת כגריס ופשתה כחצי גריס והלכה מן האום כחצי גריס דעכשיו האום עם הפשיון יחד כגריס דתראה בתחילה וא"כ אם היה רואהו בשבת כשפשה היה מחליטו ועכשיו יראה בתחילה א"כ הוא להקל ולגרסת הרמב"ם ז"ל כפמ"ש הכ"מ אתי שפיר דס"ל לר"ע בכה"ג דטמא א"כ ליכא קולא אא"כ אין בזה ובזה כגריס:

הנה בההיא דבהרת כגריס ופשתה כחצי גריס והלכה מן האום כחצי גריס דרע"א יראה בתחילה וחכמים מטהרין כתב התי"ט בשם מהר"ם ז"ל דה"ה איפכא דהלכה מן האום כחצי גריס ואח"כ פשתה כחצי גריס דמטהרי רבנן ולא חשיב נגע חדש ליראות בתחילה

שכבר נטהר ונתבטל כשנפחתה מכגריס ע"ש היינו כשנפחתה מכגריס ונטהר נטהר ג"כ לענין שאין אותו החצי גריס הנותר ראוי להצטרף לחצי גריס שיולד אח"כ להיות נגע חדש הנה הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ד ה"ח בהרת שטהרה מתוך הסגר או מתוך החלט שהלכו ממנו סימני טומאה אין מסגירין בה לעולם והוא מהתוספתא והכ"מ הביא שם בשם מהר"י קורקוס וא"ת וכיון שטהרה מתוך הסגר מה יחזור להסגר ע"ש, והנה לפי דברי המהר"ם ז"ל אתי שפיר דאצטריך לטהרה מתוך הסגר ונעשית פחות מכגריס ואח"כ נולד חצי גריס אחר דלא יסגור דלא אמרינן שיחשב כנגע חדש דיסגור אלא כיון דהאי חצי גריס הנשאר נטהר בין מתוך הסגר בין מתוך החלט אינו יכול לשמש עוד לנגע אחר להסגירו אך בעיקר מה שחידש המהר"ם ז"ל דה"ה איפכא דהלכה האום בחצי גריס ואח"כ פשה כחצי גריס ג"כ מטהרין חכמים ולא יראה בתחילה יש לעיין הא בשער הפקודה אליבא דר"ע מי שהיה בו בהרת כגריס ובה ב' שערות והלך ממנה כחצי גריס והניח שער לבן במקום הבהרת וחזר דר"ע מטמא ורבנן דמטהרי התם הוא משום דהוי שער הפקודה דאין השער לבן מטמאין דמקרי שלא הפכתה הבהרת אלא הפכתה חברתה אבל בשער לבן שיולדו עתה מטמאין אף רבנן ולהמהר"ם ז"ל אין כאן נגע כלל כיון שנפחתה הבהרת מכגריס ונטהרה שוב אין מה שנשאר ראוי להצטרף עם מה שנולד אח"כ א"כ מה שייך לומר שהפכתה חברתה הא אין כאן נגע כלל ע"כ נראה לומר דדוקא קתני במתני' שפשתה כחצי גריס ואח"כ הלכה מן האום כחצי גריס אבל לא איפכא ואם הלכה מן האום כחצי גריס ואח"כ פשתה כחצי גריס לכ"ע יראה בתחילה דעל חצי גריס ל"ש טהרה ול"ש לומר שכבר נטהרה הבהרת כיון דעתה היא חצי גריס וחצי גריס אינה כלום ול"ש עליה שום דינים והוי כבהרת חצי גריס בתחילה דאם נוסף אח"כ עליו עוד חצי גריס הוי נגע חדש ויראה בתחילה ובפשתה כחצי גריס ואח"כ הלכה מן האום כחצי גריס הטעם דלרבנן לא יראה בתחילה הוא משום דאותו החצי גריס שנתוסף היה קודם משמש פשיון להנגע הראשון אינו יכול לשמש עתה אום לנגע חדש ובבהרת כגריס ופשתה כגריס ועוד והלכה האום דס"ל לרבנן דיראה בתחילה התם הוא כיון דהפשיון הוא יותר מגריס ויש בהפשיון שיעור נגע א"כ מתחילה כשנולד הפשיון היה משמש פשיון וגם כנגע בפ"ע כיון שיש בו שיעור נגע וכשהלך האום נשאר דינו בתור נגע בפ"ע משא"כ בפשיון פחות מגריס:

והנה בבהרת כגריס ופשתה כחצי גריס והלכה מן האום כחצי גריס דר"ע מטמא וחכמים מטהרין וכן בהרת כגריס ופשתה כגריס ועוד והלכה לה האום דר"ע מטמא וחכ"א יראה בתחילה ס"ל לר"ע דהאום והפשיון חדא הוא וכשהלכה האום או שנתמעטה

עדיין תורת נגע הראשון עליה ולרבנן כל שנפחתה האום מכגריס אין הפשיון מצטרף עמה לכגריס ובהלכה האום ונשאר הפשיון הוי כנגע אחר ויראה בתחילה, והנה יש לחקור מי שהיה מוחלט בשער לבן ואח"כ פרח בכולו ואח"כ הלכה האום הנה לרבנן דהאום והפשיון חשיב כב' נגעים ובהלכה האום ונשאר הפשיון יראה כבתחילה נראה דה"נ יראה כבתחילה כיון שהלכה האום ולר"ע דחשיב אום ופשיון חדא בפרח בכולו ואח"כ הלכה האום הוי כנתגלו ראשי אברים דטמא אך אפשר דהיכא ס"ל לר"ע דהאום והפשיון אחת הוי הנ"מ פשיון המטמאו אבל פרח בכולו דהוי פשיון המטהרו לא ולכ"ע יראה בתחילה:

ט

שיעור שער לבן לטמא הוא ב' שערות כדי לכוף ראשן לעיקרן ובעינן בהרת קודם לשער לבן ובבאו שניהם כאחד הבהרת והשער לבן כתב הר"ש ז"ל פ"ד מי"א דזה דאמרינן בהרת ובה ב' שערות לאו דאתו בהרת ושערות בהדי הדדי אלא הבהרת קדמה ואח"כ באו השערות ע"ש והשמ"ק כתובות פ' המדיר כתב דאם אתו בהרת ושער לבן בהדי הדדי טמא והוכיח דאי הוי טהור א"כ בשער לבן ובהרת ספק זה קדם כו' איכא ס"ס לטהרו ספק קדם השער לבן ספק אתו בהדי הדדי ע"ש] והנה אמרינן בפ"ד דנגעים מ"ג יש במחיה מה שאין בשער לבן שהמחיה מטמאה הפוכה ושלא הפוכה משא"כ בשער לבן ובת"כ דריש לה מקרא דמחיה מטמאה שלא הפוכה והנה זה אי אפשר להיות שתקדום מחיה לבהרת דמחיה הוא בשר בריא היינו שיש באמצע הבהרת מקום שאין שם בהרת א"כ מה שייך לומר קודם הבהרת שהיה שם מחיה דקודם הבהרת כל הגוף הוא בשר בריא ולא משכחת לה אלא בב"א שנולדה הבהרת ובתוכה כעדשה שאין שם בהרת וזה מקרי שאינה הפוכה א"כ הפוכה מקרי דוקא שנולדה אחר הבהרת וא"כ בשער לבן דבעינן דוקא הפוכה בעינן דוקא שתקדום הבהרת לשער לבן אבל בב"א טהור דהא אמרינן יש במחיה מה שאין בשער לבן:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב ה"ד אין שער לבן סימן טומאה עד שיהא בגוף הבהרת כיצד בהרת ובה שחין או מכוה או בוהק או מחיית השחין כו' ושתי שערות לבנות בתוך השחין או המכוה או הבוהק שבתוך הנגע אינן סימן טומאה וה"ז כבהרת שאין בה שער לבן ויסגור כו' הלכו להם השחין והבוהק והמכוה כו' ונמצא שתי השערות בתוך הבהרת בגופה בסוף שבוע הראשון או בסוף שבוע השני ה"ז מוחלט ע"ש ויש לעיין כיון דמתחילה היה השער לבן בהבוהק ולא היה מטמא ועכשיו הוא בבהרת א"כ הוי כקדם שער לבן לבהרת ומתני' דפ"ק דקתני כיצד להחמיר הקיף השחין את שתיהן כו' או שחלקן

השחין כו' והבוהק והלכו להם דמחליטין אותו התם מיירי דהכל היה בתוך ימי ההסגר שהסגירו בלא שער לבן ובתוך ימי ההסגר נולד לו שער לבן והקיפן השחין והבוהק ובשבת בשעת ראיית הכהן הלכו להם כי כל מה שנעשה בתוך ימי ההסגר לא חשיב כלל דאפילו הלכה הבהרת לגמרי וחזרה ג"כ ה"ה כמות שהיתה דבהסגר משגחינן רק מה שהיה בתחילת ההסגר ובסופו ולא מה שנעשה בתוך ההסגר וכיון דהסגירו בלא שער לבן ובסוף ההסגר יש שער לבן בבהרת טמא אך הרמב"ם ז"ל דמיירי שהיה קודם הסגר שער לבן בבוהק אשר בתוך הבהרת שהרי כתב הרמב"ם ז"ל דהוי כבהרת בלא שער לבן ויסגור א"כ אח"כ כשהלך הבוהק ועתה השער לבן בבהרת א"כ הוי כקדם שער לבן לבהרת וצ"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דדוקא קדם שער לבן להבהרת ממש טהור אבל היו השער לבן קודם באופן דאין מטמאין כגון שהיו בבוהק שבתוך הבהרת ואח"כ הלך הבוהק טמא אך קשה מהא דאמרינן בפ"ד מ"ו בהרת כגריס ובה מחיה כעדשה ושער לבן בתוך המחיה והלכה המחיה דר"ש מטהר לפי שלא הפכתו הבהרת דס"ל דשער לבן אינו מטמא במחיה שבתוך הבהרת וכשהלכה המחיה ועכשיו השער לבן בהבהרת ג"כ טהור דחשיב שלא הפכתו הבהרת א"כ כ"ש שאם היה השער לבן בבוהק שבתוך הבהרת דהבוהק אינו שייך להנגע כלל דאם אח"כ הלך הבוהק ועתה השער לבן בהבהרת דחשיב שלא הפכתו הבהרת ואף רבנן דמטמאי התם הוא רק משום דס"ל דשער לבן מטמא בתוך המחיה כדאמרינן בת"כ דדרשי ושער בנגע דכל שהיה השער לבן בנגע אף בהמחיה הוי סימן טומאה אבל כשהיה בבוהק דלא הוי השער לבן סימן טומאה לכ"ע כשהלך אח"כ הבוהק חשיב לא הפכתו הבהרת וצע"ג:

כתב הכ"מ שם עמ"ש הרמב"ם ז"ל דאין שער לבן סימן טומאה עד שיהיה בגוף הבהרת וכו' בפ"ק דנגעים תנן על ב' שערות לבנות נסמך השחין לשתיהן או לאחת מהן הקיף השחין את שתיהן או את אחת מהן או חלקן השחין ומחיית השחין ומחיית המכוה והבוהק להקל וא"ת הא קי"ל שער לבן הוי סימן טומאה גם בשחין ומכוה וא"כ דל בהרת מהכא תי"ל משום שחין ומכוה שיש בהם שער לבן וי"ל משכחת לה כגון שהיה מכה טריה ונקרא מורד ואינו מטמאה ע"ש וקשה הרי קתני התם במתני' נמי מחיית השחין ומחיית המכוה והיינו צרבת דמטמא בנגעים ובעיקר הקושיא י"ל דמיירי שאין בהשחין כגריס א"נ שקדם שער לבן להשחין:

יש לחקור בבהרת כגריס ופשתה והוחלט ואח"כ פרחה בכולו ונולד לו שער לבן לרבנן דמטהרים בפ"ח מ"ב שער לבן אחר פריחה אם אח"כ כנסה כל הפשיון ונעשה כבתחילה כגריס אי טמא משום שער לבן אי מקרי שלא הפכתו הבהרת כיון דבשעה שנולד השער

לבן היה בהרת טהור מדין פריחה או מ"מ כיון דבזו הבהרת נולדה ול"ד לשער לבן שהיה בבהרת והלכה ואח"כ חזרה דבבהרת של עתה השער לבן קדם או שהיה בהרת כחצי גריס ובה שער לבן ואח"כ נוסף עוד חצי גריס דטהור דדרשינן בת"כ שהפכתו כולה ולא שהפכתו מקצתה אבל הכא הרי הפכתה כולה שכל הבהרת של עתה קדמה לשער לבן ול"ד ג"כ לבהרת ובה מחיה ושער לבן בתוך המחיה והלכה המחיה דר"ש מטהר דהתם קודם היו בהמחיה ועתה בהבהרת או אפשר כל בשעה שנולד השער לבן היתה הבהרת טהורה מאיזה טעם שיהיה מקרי שלא הפכתה הבהרת:

בשער הפקודה בבהרת ובה שער לבן והלכה הבהרת וחזרה דעקביא בן מהללאל מטמא כתב הרע"ב ז"ל בפ"ה דעדיות מ"ו וכן בפי' הרמב"ם והראב"ד ז"ל שם דטעמו משום שהרי נהפך שער לבן בבהרת עוד כתב הראב"ד ז"ל דא"נ דקסבר עקביא כיון ששער לבן עומד במקומו עדיין לא נרפא הנגע וכמי שלא הלכה הבהרת דמי ע"ש היינו ללישנא קמא לא דריש עקביא ב"מ כלל שהפכתה ולא שהפכתה חברתה וכל שאיזה בהרת הפכתה סגי וללישנא בתרא בעי שתהפוך זו הבהרת רק ס"ל כיון דשער לבן עומד וחזרה הבהרת אין האחרת אלא זו, והנה יש נפקותא לדינא בין הנך תרי לישני בבהרת ובה שער לבן והלכה הבהרת ונולדה בהרת אחרת בסמוך לה ופשתה עד שהכניסה לתוכה את השער לבן וכנסה הבהרת מצד אחר שיעור שפשתה לכאן דליכא לטמא משום פשיון דבכה"ג כיון דנולדה הבהרת במקום אחר ודאי אין זו הבהרת שהלכה וללשון שני לכ"ע אינן סימן טומאה וללישנא קמא כל שהפכתן בהרת בעולם הוי סימן טומאה:

אמרינן בת"כ שאלו תלמידיו את ר"י בהרת ובה שער שחור חיישינן שמא מועט מקומה את הבהרת מכגריס א"ל ובה שער לבן חיישינן שמא מיעט מקומה את הבהרת מכגריס א"ל אי אמרת בשער לבן שסימן טומאה תאמר בשער שחור שאינו סימן טומאה א"ל הרי שיש ו' שערות לבנות כולן הן סימני טומאה אלא שנים חוששין אנו על המותר שמא מיעט מקומן הבהרת מכגריס א"ל אי אמרת בשער לבן שהוא מין טומאה תאמר בשער שחור שאינו מין טומאה א"ל אף שער שחור הופך והוא מין טומאה וכו' ע"ש, והנה יש לעיין בשער לבן שקדם את הבהרת אי ממעט מכגריס דהא אינו סימן טומאה וגם אי אפשר להפך עוד לסימן טומאה כמו שער שחור אי זה מקרי מין טומאה לפי שבעלמא שער לבן אם באה אחר הבהרת טמא דל"ד לו' שערות לבנות שכולן כאן מין טומאה רק דסגי בשנים ואם ינשרו שנים יהיה טמא מחמת האחרים וכיון דאפשר להם להיות סימן טומאה בזו הבהרת חשיב מין טומאה וכמו שחורות דאם יהפכו ללבן יהיו סימן טומאה אך שער לבן שקדם לבהרת אינו יכול להיות כאן סימן טומאה לעולם, והנה יש

לחקור בשער לבן שקדם את הבהרת ואח"כ כשנולדה הבהרת הושחרו ושוב נתלבנו אי טמא דכיון שהשער לבן היו קודם הבהרת ולא היו סימן טומאה א"כ מה שהושחרו לא מעלה ולא מוריד וה"ה כמו שהיו וכשנתלבנו אח"כ וחזרו כמו שהיו קודם לא נולד בהם כלום דחזרו כמו שהיו קודם או אפשר דמ"מ כיון דהושחרו בינתים ונהפכו אח"כ ללבן חשיב הפכתן הבהרת, והנה אי נימא כן אתי שפיר בשער לבן שקדם לבהרת דאינו ממעט הבהרת מכגריס דהוי מין טומאה בבהרת זו דאפשר להם להשחיר ולחזור ללבן:

והנה בפ"ד מ"ד אמרינן דזה דבהרת ובה שער לבן או שער שחור אין חוששין שמא מיעט השער את הבהרת מפני שאין בו ממש וכתב בפה"מ לפי ששיעור הנקב אשר יוצא ממנו השער מעט מזעיר ואין לו שיעור מוחש עכ"ל וקשה אמאי אין בו ממש הא שיעור כגריס הוא ל"ו שערות ואם היו בהבהרת ט"ז שערות ה"ה חצי גריס ונראה דזה דכגריס הוא ל"ו שערות הוא עם מה שביניהם אבל בבהרת ובו שער שחור דמה שביניהם הוא בהרת דרק במקום השערות עצמן ליכא בהרת ומקום השערות עצמן אי"ב ממש, והנה בזה אתי שפיר מה דאמרינן בגילוח הנתק דמשייר ב' שערות סביבות הנתק כדי שיהא הפשיון ניכר ול"ל ב' שערות בשערה אחת סגי דהא פשיון אי"ל שיעור א"כ ניכר הפשיון אם ינתקו ולפ"ז אפשר דאם ינתק שערה אחת אין זה פשיון אף דפשיון הוא כ"ש מ"מ מקום שערה אחת אי"ב ממש כלל ואין זה פשיון אבל כשמשייר ב' שערות וינתקו א"כ אף מה שביניהם הוא נתק והוי פשיון שיש בו ממש:

ו

אמרינן ברפ"ז אלו בהרות טהורות כו' השחין והמכוה והקדח עד שלא נעשו צרבת ונעשו צרבת וחיו ראב"י מטמא שתתילתן וסופן טמא וחכמים מטהרין וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ עד שלא נעשו צרבת ענינו שהתחדש הנגע בו בהיותו כדין עור הבשר קודם שתתפשט בעור ותהיה בהרת טמאה בלי ספק ואחר זה נולד צרבת אשר טהר זאת הנגע אשר היה בעור הבשר בחידוש השחין או המכוה כמו שהתבאר כו' עוד חיו השחין והמכוה ר"ל שחזרו לדין עור הבשר וחזר זה הנגע טמא וחכמים מטהרין לפי שהם אומרים מאשר נדחה כו' עכ"ל, והנה אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל בפ"ט הסגירו בשחין ולבסוף שבוע נעשה עור הבשר בעור הבשר ולבסוף שבוע נעשה שחין יראה בתחילה ע"ש וקשה אמאי הכא חכמים מטהרין לגמרי דכשנולד הנגע בעור הבשר ואח"כ נעשה שחין אין חכמים מטהרין לגמרי אלא יראה בתחילה א"כ כשחזר עוד הפעם לעור הבשר אמאי מטהרין אותו לגמרי ומה שייך הואיל ואידחי בינתים הא אף בינתים לא אידחי להיות טהור לגמרי ונראה דזה דאמרינן הכא שנדחה בינתים הוא

משום דאי אפשר להיות צרבת השחין או המכוה אא"כ היה קודם מורדין דהא צרבת השחין נפקא לן בת"כ מדכתיב כי יהיה בו שחין ונרפא א"כ כשנולד הבהרת בעור הבשר ואח"כ נעשה שחין א"כ כשהיה מורד אז נטהר לגמרי וכיון שנדחה שוב אינו מטמא וזה דאמרינן בתוספתא דהסגירו בעור הבשר ובסוף שבוע נעשה שחין או מכוה דיראה בתחילה ואינו טהור לגמרי ואע"ג דהיה מורד בינתים הסגר שאני דבהסגר לא משגחינן כלל מה שנעשה בתוך ימי הסגר דאפילו הלכה לגמרי הבהרת וחזרה דודאי נטהרה בינתים אמרינן דה"ה כמות שהיתה דבהסגר משגחינן רק על תחילת ההסגר ועל סופו ולא ע"מ שנעשה בינתים וכיון שהסגירו בעור הבשר ואח"כ נעשה צרבת השחין תראה בתחילה וזה שהיה מורד בינתים לאו כלום הוא, ובזה מתיישב מה שהקשה הר"ש ז"ל בפ"ט ממה דאמרינן בת"כ והיה במקום השחין שאת לבנה שיקדים השחין לשאת ולא שיקדים השאת לשחין ראב"י אומר קרוי הוא במקומו עד שלא בא לשם כיצד היה בעור של הבשר עד שלא נעשה שחין ונעשה שחין ראב"י מטמא וחכמים מטהרין והקשה הר"ש ז"ל הא בתוספתא אמרינן דחכ"א יראה בתחילה וכאן חכמים מטהרין ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דרק בההיא דתוספתא דמיירי בהסגר דהסגירו בעור הבשר ולבסוף שבוע נעשה שחין ובהסגר לא משגחינן ע"מ שנעשה בתוך ימי הסגר יראה בתחילה אבל ההיא דת"כ דלא מיירי בהסגר כיון שנולד בעור הבשר ואח"כ נעשה שחין כיון שהיה מורדין בינתים ונטהר בינתים שוב אינו מטמא וכחכמים דהכא במתני' דכיון דנדחה בינתים טהור דהא הוי ממש כמתני' דהכא דמה אם חזר עוד הפעם לעור הבשר כמו שהיה מטהרים חכמים משום, טהרה שבינתים כ"ש בלא חזר, והנה זה דנקט במתני' דחזרו לעור הבשר לרבנן אצטריך דאף כשחזרו לעור הבשר מטהרין אבל לראב"י אף שלא חזר לעור הבשר ג"כ טמא דכל שנולד הנגע בעור הבשר ואח"כ נעשה צרבת השחין מטמא ראב"י כדאמרינן בת"כ וזה דקאמר ראב"י במתני' מפני שתחילתן וסופן טמא אצטריך רק משום אידך דחשיב התם כגון הראש והזקן עד שלא העלו שער כו':

אמרינן במתני' שם נולד בהרת בשחין ובמכוה ובקדח המורדין ואח"כ נעשה צרבת טהור ויש לעיין איך אפשר להיות צרעת במורדין שהרי כתב הרמב"ם ז"ל פ"ה ה"א דמורדין היינו שנפשט העור מחמת המכוה ע"ש וצרעת היינו שילבין מקום מן העור כמ"ש הרמב"ם ז"ל ריש הל' ט"צ וכיון דליכא עור כלל מה שייך צרעת שם, והנה אמרינן בנגעים פ"ו אלו מקומות שאין מטמאין בבהרת וקא חשיב התם נמי הצפורן וכתב הר"ש ז"ל משום דאינו עור בשר ע"ש ומדאצטריך לאשמועינן נראה דשייך בהרת אף שלא על העור רק דטהור דבעינן עור בשר ואפשר דזהו הטעם דשחין ומכוה המורדין טהור משום

דליכא עור ונגע בעינן דוקא בעור מ"מ זה מהני מה שנולד הבהרת במורדין שאם נעשו אח"כ צרבת ונעשה עור ועתה הנגע על העור דטהור אף עתה כיון שהיה הנגע שם קודם על הבשר:

יא

כתב הרמב"ם ז"ל רפ"ח נגעי הראש והזקן הוא שיפול השיער שבהם מעיקרו וישאר המקום פנוי וזה הוא הנקרא נתק כו' בין שהיה מראהו עמוק בין שלא היה עמוק כו' וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל אין מהתוספתא נראה שיש שינוי בעור הנתק אבל ממד"ר ת"כ נראה שא"צ שינוי העור כלל ע"ש, והנה הר"ש ז"ל פ"י מ"י כתב דהחילוק בין נתק לקרחת וגבחת דנתק חוזר ומגדל שער אבל קרחת וגבחת אין מגדלין שער לעולם והכ"מ רפ"ח כתב להרמב"ם ז"ל דנקרח קצת הראש הוא נתק דקרחת וגבחת ונתק אחד הוא אלא כשיש בו בהרת נידון כדין הנזכר שם וכשאין בהרת נידון בשער צהוב דק ופשיון ע"ש, והנה יש לעיין דאמרינן בבכורות רפ"ז דהקורח פסול לעבודה איזה קרח כל שאי"ל שיטה של שער מוקפת מאזן לאזן ואם י"ל ה"ז כשר ע"ש ואי קרחת שנקרח מקצת הראש אף שאין שם כלום הוי נתק א"כ הו"ל מצורע ופסול לעבודה ובשי"ל שיטה של שער מוקפת מאזן לאזן אמאי כשר ואי מיירי שבא אצל כהן והסגירו ב' הסגרות ועמד בעיניו דנטהר מ"מ הא אמרינן בשבת (קל"ב) דאף בנגעים טהורים פסול לעבודה והיינו עמד בעיניו כמ"ש התוס' ריש שבועות, והנה שיטת הרמב"ן ז"ל דנ"מ בין קרחת לנתק שהנתק הוא שימרט אמצעות הראש והשער מקיף את הנתק מכל צד וקרחת וגבחת הוא בשימרט אחורי הראש או לפאת פניו כולו, והנה אף ע"ז יש לעיין מההיא דבכורות דאמרינן שם בגמרא דאם מוקף שיטה של שער בין מלפניו בין מלאחריו כשר ולא חשבינן ליה למצורע דפסול לעבודה:

והנה בנתק שער שחור הוא סימן טהרה אחד הצומח ואחד המשואר רק במשואר בעינן שיהא מבוצר והצומח אף מן הצד הוא סימן טהרה אמרינן בת"כ ושער שחור צמח בו כו' אין לי אלא צומח בתחילה ומשואר בסוף מניין למשואר בתחילה וצומח בסוף כו' והקשה הר"ש ז"ל פ"י מ"ג איך משכחת לה משואר בסוף וכתב דמשכחת לה בנתק שתחילתו כגריס והסגירו ובסוף שבוע פשה או נולד בו שער צהוב וחזר ופשה עדיין עד כסלע ובאותו פשיון נשארו ב' שערות ע"ש וכן לקמן מ"ח על התוספתא גבי שכנס שער שחור מן הצד כתב דהיינו שפשה הנתק ובאותו פשיון נשארו ב' שערות שלא נתקו ע"ש ויש לעיין הא שער שחור שצמחו בפשיון אין מצילות כמ"ש הר"ש ז"ל שם מ"ה ואם הצומח אינו מציל כ"ש המשואר ובעיקר מה שהקשה הר"ש ז"ל על הת"כ איך משכחת

לה משואר בסוף נראה דהנה ודאי אם ימרוט שערו אצל הנתק ואח"כ יצמחו אין זה צומח מן הצד שמציל דצומח הוא שמתחילה היה שם נתק וא"כ משכחת לה שפיר שמרט שער ראשו וסביבות מה שמרט נולד אח"כ נתק ואח"כ צמחו השערות שמרט והוי משואר בסוף דכשנולד הנתק לא טיהר אותו השער כיון שנמרט ובעינן בשער שחור כדי לכוף ראשן לעיקרן:

ובעיקר מה שחידש הר"ש ז"ל פ"י מ"ה דשער שחור דצמחו בפשיון אין מצילות מידי שער צהוב כתב זה על הא דאמרינן שם החליטו בפשיון הלך הפשיון וחזר הפשיון וכן בשער צהוב כו' ה"ה כמו שהיה, וכתב הר"ש ז"ל הלך הפשיון היינו שחזרו שערות וצמחו במקום שפשה וחזר הפשיון שלאחר שצמחו חזרו ונתקו או שלא חזרו ונתקו אלא שבא שער צהוב ה"ה בהחליטו כמות שהיה ושערות שחורות שצמחו בפשיון אין מצילות מיד שער צהוב שלא צמחו בנתק אלא בפשיון ע"ש דקשה להר"ש ז"ל בהלך הפשיון היינו ע"כ שצמחו שם שער שחור א"כ אמאי אין מצילות משער צהוב ולפ"ז הוצרך לחדש דשער שחור שצמחו בפשיון אין מצילות, אך יש לתרץ גם בלא חידוש זה דמיירי שגדלו שם שער שחור שאין בו כדי לכוף ראשן לעיקרן דמדין שער שחור אינו נטהר אבל הפשיון הלך אם גדל שם שער כזה דנתק אין שם דנתק הוא שיפול השער מעיקרו כמ"ש הרמב"ם ז"ל:

והנה לפמ"ש הר"ש ז"ל דשער שחור שצמחו בפשיון אין מצילות יש לחקור בשער צהוב הגדל בפשיון אי מטמא ומשכחת לה כגון שפשה ואח"כ נולד שער צהוב וכיסה את כל הפשיון דהפשיון הלך אף דשער צהוב הוא סימן טומאה דאטו מי שלא ניתק שער ראשו כלל רק שערותיו הוא שער צהוב דק הוא טמא דנתק הוא שינתק השער רק דשער צהוב הוא סימן טומאה בנתק וא"כ כיון דהשער צהוב כיסה הפשיון אין שם פשיון עוד ואינו טמא משום פשיון רק יש לחקור אם טמא מדין שער צהוב כיון שנולד בפשיון ולא בהאום:

הנה מצינו נפקותא בין נתק לשאר נגעים דבשאר נגעים כשכנסה מקצת הבהרת ונתמעטה המקום שכנס אין עליו דין בהרת כלל ואם יהיה במקום הזה אח"כ שער לבן אינו כלום ובנתק היכא דצמח שער שחור מן הצד טהור מדין שער שחור המטהר ואע"ג דבאותו מקום שצמח אין עוד נתק כלל דנתק הוא שניתק השער וכשצמח השער מן הצד אותו מקום כנס הנתק וכדאמרינן נתק שהחליטו בפשיון הלך הפשיון וחזר כו' דהלך הפשיון היינו דגדל שם שער וזהו כינוסו כמ"ש הר"ש ז"ל א"כ לעולם כשצמח שער שחור מן הצד הרי כנס הנתק ואותו המקום ששם השער אינו שייך עוד להנתק כלל

א"כ איך מטהר עתה השער שחור שאר הנתק ואם נולד אח"כ שער צהוב בהנתק השער שחור מטהרו ואף שעומד עתה חוץ לנתק נמצא דמקום שהיה תחילה הנתק אעפ"י שאין שם עתה י"ל דין דשער שחור שבו סימן טהרה לכל הנתק:

אמרינן פ"י מ"ז ב' נתקים זה לפנים מזה ושיטה של שער מפסקת ביניהן נפרץ ממקום אחד טהור כו' וכתב הר"ש ז"ל דהך מילתא דמיא להההיא דפ"ו בהרת כגריס ומחיה כעדשה מקפתה וחוץ למחיה בהרת והתם שדינן מחיה המקפת בתר בהרת החיצונה ומטמאינן וה"נ שדינן שיטה של שער המקיף בתר נתק החיצון ומטהרינן והביא הר"ש ז"ל שם מהת"כ איש להביא את הנתק נתק בתוך נתק דברי ר"ע וכתב הר"ש ז"ל דר"ע לטעמיה דס"ל גבי בהרת ומחיה מקפתה כר"י דמסגיר את שתיהן והך שיטה של שער נמי לא שדינן לה לא בתר חיצון ולא בתר פנימי וכתב הר"ש ז"ל דאם נפרץ ממקום אחד לר"ע ולר"י שניהם טמאים משום פשיון ע"ש וקשה איך מתטמא החיצון משום פשיון הא אין הנתק פושה לתוכו וכדאמרינן שם בפ"ו גבי בהרת ומחיה מקפתה כו' דאם נתמעטה המחיה מבחוץ החיצונה טהורה שאין הבהרת פושה לתוכה ע"ש וגם הנתק אין פושה לתוכו כמ"ש הר"ש ז"ל פ"י מ"ט וצ"ע:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ח הי"ב מי שהיה בראשו נתק כגריס ופשה הנתק על כל ראשו ולא נשאר שם שיער כלל אלא פחות משתי שערות ה"ז טהור כו' ויש לעיין מנ"ל להרמב"ם ז"ל דשערה אחת אינה מעכבת בפריחת הראש, ואפשר דהרמב"ם ז"ל לטעמיה בזה דכמו בפריחת הגוף ס"ל דאין פחות מכעדשה מעכבת בפריחה אף מתחילה וה"נ שערה אחת בפריחת הראש ואע"ג דכעדשה מקום שלו ב' שערות על ב' שערות ס"ל דב' שערות בראש י"ל חשיבות כמו מקום של ב' שערות על ב' שערות בגוף:

הנה יש לחקור בנתק שניתק אח"כ כל הראש דטהור משום פריחה אם אח"כ כנס מעט שנולדו שם שערות שחורות דמדין שער שחור לא נטהר דאין שער שחור מטהר בפשיון כמ"ש הר"ש ז"ל אם טמא הוא כיון דעתה ליכא פריחה בכולו והיינו למ"ד דלא אמרינן בנתק כיון שטיהר שעה אחת שוב אי"ל טומאה ואפשר דתלוי בזה דלר"מ בפריחת הגוף וחזרו בו ראשי אברים דאין הטומאה משום מחיה רק משום דעתה ליכא פריחה בכולו י"ל דה"נ בנתק אבל מאן דס"ל התם בחזירת ראשי אברים דטמא משום בשר חי ובעינן דוקא כעדשה א"כ בנתק דל"ש בשר חי אין חזירת מקצתו מטמא:

אמרינן רפ"י לר"ע דשער צהוב דק היינו לקוי וקצר וכתב הר"ש ז"ל שם בלשון אחד דהיינו קצר משיעור דתנן גבי שער לבן בפ' בא סימן ע"ש היינו כדי שינטל בזוג [והרמב"ם ז"ל כתב להדיא דשער צהוב בעינן דוקא כדי לכוף ראשן לעיקרן דלא כהר"ש ז"ל בלשון

זה], והנה יש לעיין הא אמרינן דשער צהוב שקדם להנתק מציל כמו שער שחור ותימא הא לא עדיף שער צהוב להציל משער שחור ושער שחור ודאי דינו כשאר שער וצריך שיעור שער כדי שינטל בזוג א"כ איך מציל, ואין לומר דשער שחור ג"כ הוקש לשער צהוב לשיעורייהו א"כ איך אמרינן דב' נתקים ושיטה של שער מפסקת ונפרצו מב' מקומות דטהור משום דמה שביניהן הוא שער שחור להציל והא הנך שערות הם ארוכים ומוכח דשער שחור לא הוקש לשער צהוב, ועוד יש לעיין מדאמרינן פ"י מ"ג אחת צהובה ואחת שחורה אין מצילות ובת"כ מפקינן לה מקרא ושער שחור אי"ל אלא שחור כו' א"כ למה נאמר שחור השחור מציל הצהוב אינו מציל איזה צהוב שאינו מציל כו' אלא שהיו בו ב' שערות אחת צהובה ואחת שחורה כו' הייתי אומר הואיל ואין מצטרפין לטומאה יצטרפו לטהרה ת"ל שחור שחור מציל צהוב אינו מציל ע"ש ואיך אפשר לומר דהצהוב יצטרף עם השחור להציל הא הצהוב להציל לא עדיף מהשחור והא אין בו כשיעור שינטל בזוג ואי מיירי שיש בו השיעור א"כ ארוך הוא ומצטרף עם השחור דהא שער צהוב ארוך מציל כדאמרי' בתוספת':

אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ד מ"ה בהרת וחוט יוצא ממנה ב' בהרות וחוט יוצא מזו לזו אם יש בו רוחב ב' שערות זוקקין ליטמא בשער לבן ובפשיון אבל למחיה אינו מצרפן עד שיהיה בו רוחב כגריס ראב"ש אומר כשם שאין מצרפין ליטמא במחיה עד שיהיה בו רוחב כגריס כך אין זוקקין ליטמא בשער לבן ובפשיון עד שיהא בו רוחב כגריס וכתב הר"ש ז"ל דכה"ג פליגי נמי גבי נתקים, והנה גרסינן בתוספתא פ"ד נתק וחוט יוצא הימנו ב' נתקין וחוט יוצא מזה לזה אם יש בו רוחב ב' שערות זוקקין לטמא בשער צהוב דק ובפשיון להציל בצימוח אבל במשואר אינו מציל עד שיהיה בו רוחב כגריס ראב"ש אומר כשם שאינו מציל בשיור עד שיהא בו רוחב כגריס כך אין זוקקין לטמא בשער צהוב דק ובפשיון להציל בצימוח עד שיהא בו רוחב כגריס ע"ש, והנה יש לעיין למה צריך לענין להציל במשואר שיהא בו רוחב כגריס בשלמא התם לענין מחיה שפיר בעינן שיהא שם כגריס כיון דמחיה כעדשה ב' שערות על ב' שערות וצריכה להיות מבוצרת א"כ זהו שיעור כגריס ב' שערות על ב' שערות ושיעור ב' שערות מקפתה מכל צד אבל הכא לענין להציל במשואר נהי דבעינן ג"כ מבוצר מ"מ השער שחור צריך להיות רק ב' שערות וא"צ להיות ב' שערות על ב' שערות וא"כ אף חבוצרין ששיעור ב' שערות מקפתן מכל צד אכתי ליכא ל"ו שערות שהוא שיעור של גריס [וזה דבעינן בעלמא נתק כגריס הוא מההיקש דנגע הנתק מה נגע כגריס אף נתק כגריס כדאמרינן בת"כ], ואפשר זה דקתני בתוספתא עד שיהא בו רוחב כגריס ולא קתני עד שיהא בו

כגריס א"צ להיות כגריס רק רוחב כגריס דבמקום הב' שערות השחורות צריך להיות שיעור ב' שערות מימינן וב' שערות משמאלן כדי שיהא מבוצר וזהו רוחב כגריס שיעור ו' שערות אבל באורך א"צ כגריס אך גבי מחיה קתני נמי כהאי לישנא עד שיהא בו רוחב כגריס והתם ודאי רוחב לאו דוקא דבעינן שיהא כגריס שלם וצ"ע בזה:

יב

הבגדים מטמאין בנגעים ואינו מטמא אלא צמר ופשתים והצבועים אינן מטמאין בנגעים העורות מטמאין בנגעים עורות הים אין מטמאין ואם חיבר להן מן הגדל בארץ אפילו חוט אפילו משיחה דבר שהוא מקבל טומאה טמא, והנה כה"ג אמרינן בכלים פי"ז מי"ג גם לשאר טומאות דמה שבים טהור ואם חיבר לה מן הגדל בארץ אפילו חוט ואפילו משיחה טמא ע"ש, כתב הר"י מסמפונט דזה דחיבר לה מן הגדל ביבשה טמא היינו דרק מה שהוא מהיבשה טמא ולא מה שהוא מן הים והמל"מ פ"א מה' כלים הקשה עליו לפמ"ש המהר"ם ז"ל דבעינן שיהא בגדל ביבשה גע"ג א"כ מאי איצטריך דאם חיבר לה מן הגדל ביבשה דטמא כיון שיש בהגדל ביבשה שיעור טומאה פשיטא דהוא טמא ותי' שם דאצטריך דחשיב חיבור ואם נגע במה שבים נטמא מה שביבשה ע"ש אך זה שייך רק לענין שאר טומאות שמקבל מה שביבשה טומאה ע"י נגיעת הטומאה במה שבים אבל זה דתנן גבי נגעים נמי כה"ג קשה הא שם ל"ש זה דאין טומאתו ע"י מגע א"כ למאי אצטריך שאם חיבר לה מן הגדל ביבשה דטמא ונראה דבנגעים ג"כ הוי נפקותא דנ"מ לענין פשיון דאם מה שגדל בים מפסיק בין הגדל ביבשה מ"מ פושה מזה לזה ואע"ג דמה שגדל בים אינו ראוי ליטמא בנגעים דהוי כמו בגד של פספסין שפושה מזה לזה היינו מלבן ללבן ואף שהצבוע מפסיק באמצע והצבוע אינו ראוי לנגעים ואשמועינן הכא דחשיב חיבור מה שבים למה שביבשה כמ"ש המל"מ וכיון דהוי חיבור א"כ בגד אחד הוא ופושה מזה לזה אף שמה שבים מפסיק:

והנה לענין חיבור שאני נגעים משאר טומאות דאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פי"א מי"א חומר בטומאת מת מבנגעים כו' חיבורין לטומאת מת ואין חיבורין לנגעים ופי' הר"ש ז"ל כגון ההיא דשני דפי חלוק דנראה נגע באחד מהן הרי השני טהור כדאמרינן שם מ"ט ע"ש היינו אע"ג דבכה"ג בשאר טומאות הוי חיבור בנגעים אינו חיבור ונראה הטעם דשאני נגעים לענין זה משאר טומאות משום דחיבור שייך רק לענין מגע או אהל דנגיעתו בזה חשיב ג"כ לנגיעה בזה היינו דהוי כמו שנגע אף בזה וכן המאהיל ע"ז הוי כהאהיל ע"ז אבל בנגעים דאין זה טומאה בשביל איזה מעשה רק בגד שיש בו נגע טמא א"כ חיבור כזה שאינו עושה אותו לבגד אחד אף דהוי חיבור לזה ל"ש זה לענין

נגעים כיון דבזה הבגד ליכא נגע, והנה אמרינן בתוספתא לר' נחמיה דתפירה לא חשיב חיבור לענין נגעים ואף דבכל הטומאות תפירה חיבור דרק בגד שהוא תפור בכלאים אמרינן דחיבור לטומאה ואינו חיבור להזאה משום דסופו לקורעו אבל כל תפירה חיבור לכאן ולכאן ולא אשכחן ר' נחמיה דפליג עלה ונראה דזהו הטעם דלנגעים מהני רק חיבור כזה שעושה אותן לבגד אחד ממש וס"ל לר"נ דתפירה לא משוי ליה לבגד אחד ממש אבל בשאר טומאות דבעינן רק שיהא חשיב חיבור זה לזה מהני תפירה, והנה הר"ש ז"ל בכלים פי"ט מ"א הביא מהתוספתא דטולה חוט הוי חיבור בשאר כלים ולא בכ"ח משום דאין חיבור בכ"ח ע"ש ונראה דהתם הטעם כיון דכ"ח מטמא מתוכו ולא מגבו ואע"ג דלעולם הנוגע במקצת דבר חשיב נגיעה בכולו א"כ בנוגע בגבו הא איכא נגיעה אף בתוכו מדין חיבור שהרי גבו מחובר לתוכו וע"כ דבכ"ח ל"ש חיבור כיון דבעינן מתוכו בעינן שיגע בתוכו ממש וא"כ הטולה בו חוט ונגע בחוט כיון דלא נגע בתוך הכלי טהור, [יש לחקור באלו שעורותיהן כבשרן וכו' וכולן שעיבדן כו' אם לאחר שעבדן אם י"ל דין עור לטמא בנגעים]:

אמרינן פי"ב מ"ב בגד שלא ארג בו גע"ג ונראה בו נגע ואח"כ ארג בו גע"ג טהור ע"ש דאף מכאן ולהבא טהור דהוי דומיא בנגעי אדם בנולד בעכו"ם ונתגייר דטהור כיון דבשעה שנולד הנגע לא היה ראוי לקבל טומאה מיהו התם איכא פלוגתא בשינה אח"כ את מראהו וס"ל לר"ע בשינה את מראיו דיראה בתחילה והכא לא מפלגינן ואפילו אם נשתנה אח"כ הנגע כשהשלים גע"ג מירקרק לאדמדם ג"כ טהור ונראה הטעם כיון דהנגע הראשון שנולד כשהיה פחות מגע"ג אין תורת נגע כלל וכשהיה ירקרק או אדמדם הוי כצבוע בידי שמים דאינו מטמא בנגעים כלל א"כ אותו המקום של הנגע אינו ראוי לטמא בנגעים עוד:

אמרינן בתוספתא בגד המוסגר צבעו או שמכרו לעכו"ם טהור היינו לאחר שקרע ממנו הנגע צבעו או מכרו כמ"ש הר"ש ז"ל, והנה יש לחקור אם חזר ולקחו מן העכו"ם אם חזר לדינו לענין שאם יחזור הנגע ישרוף ולא יהיה הדין דיראה בתחילה כשאר קונה כלי מן העכו"ם דבגד של עכו"ם אין זה טהרה גמורה דהר"ש ז"ל כתב דמש"ה הלוקח בגד מנוגע מן העכו"ם יראה בתחילה ועכו"ם שנולד נגע בגופו ונתגייר אמרינן דטהור דל"ד דהכא האי בגד חזי לנגעים אלא שרשות עכו"ם מעכב ע"ש היינו דמה שהבגד של עכו"ם אין זה שאין הבגד ראוי כלל לנגעים רק שרשות עכו"ם מונע לעשות בו דינים המפורשין בנגעים וכשבא לרשות ישראל עושין בו דינא דיראה לכהן א"כ אפשר ה"ה

בבגד המוסגר שמכרו לעכו"ם אף דבהיותו ברשות עכו"ם ליכא עליו דינים של טומאה אבל על עצם הבגד לא נולדו ג"כ דיני טהרה וכשחזר ולקחו חזר לדינו:

אמרינן פי"א מ"ח דשיעור שתי וערב לטמא בנגעים כדי לארוג בו גע"ג ע"ש, והנה יש לחקור לר"ש דס"ל בעלמא דגע"ג שאמרו חוץ מן המלל אם גם הכא כן, והנה בשבת כ"ט כתב רש"י ז"ל טעמו של ר"ש דכיון דדרך תופרי בגדים למלול וגע"ג סופו לתפור לטלאי בבגד עני לכן אחשביה להיות כלי הלכך צריך להיות בו יותר כשיעור המלל כדי שיהא הטלאי לבגד גע"ג ולרבנן דגע"ג מכוונות משום דבהכי אחשביה אע"ג דכשיתפור לא הוי גע"ג ע"ש היינו דר"ש אזיל בתר לבסוף דבעינן דכשיתפור יהיה בו גע"ג ורבנן אזלי בתר השתא אף זה שייך רק בגע"ג ממש דחשיבותו מחמת דעומד לעשות טלאי לבגד אזל ר"ש בתר לבסוף אבל בשתי וערב זה דבעינן כדי לארוג בהם גע"ג אין זה דחשיבותו מפני שעומד לארוג בו גע"ג דהא אפילו כולו שתי או כולו ערב ג"כ טמא אף דאינו ראוי לארוג בו גע"ג רק הוי שיעורא בעלמא כדי לארוג בו גע"ג שתי וערב א"כ אפשר דל"ש בזה חוץ מן המלל:

אמרינן בבגד המוסגר צבעו או שמכרו לעכו"ם טהור ויש לחקור אי מותר זה לכתחילה כיון שמטהר נגעו ונראה דלמכור לעכו"ם ודאי מותר כיון דאינו עושה שום מעשה בהנגע עצמו אך בצבעו יש לחקור אי הוי כמו קיצץ נגעו מן הבגד שהוא בלאו כדאמרינן בספרי או כיון דהכא אינו עושה מעשה בהנגע עצמו לטהרו רק עושה מעשה בהטלית שלא יהיה ראוי לטמא בנגעים דהצבוע אינו מטמא בנגעים אך נראה דאף בכה"ג אסור דבנגעי אדם אם מכווה את הבהרת ועושה אותה מורדין דאין מורדין ראוי לטמא בנגעים ודאי אסור דאל"כ יכול אדם לטהר בהרתו ויעשה פסחו, עוד יש לחקור אם מותר לשרוף לגמרי בגד המנוגע קודם שהגיע זמנו לשריפה כגון בגד המוסגר דזה דאמרינן דהקורע נגע מתוך הבגד לוקה התם הוא דמטהר שאר הבגד אבל הכא כששורפו לגמרי וליכא בגד כלל אפשר דשרי ולפ"ז בגד המוחלט שנתערב במוסגרין יכול לשרוף את כולן [זה דאמרינן דבגד של עכו"ם אינו מטמא בנגעים יש לחקור שותפות עכו"ם מה דינו]:

בגד המנוגע שמסגירו ובסוף שבוע ראשון עמד בעיניו מכבס ומסגיר וכן הכהה בראשון אבל הפושה ישרף בשבוע שני העומד ישרף והכהה קורע ושורף מה שקרע וצריך מטלית ר' נחמיה אומר א"צ מטלית ונראה דר' נחמיה לשיטתיה אזיל דס"ל בתוספתא דתפירה אינו חיבור לנגעים א"כ לא מהני מטלית ועיין ר"ש ז"ל פי"א מ"ט:

כתב הרמב"ם ז"ל רפי"ב בכהה בשבוע שני דקורע ושורף מה שקרע ומכבס הנשאר ומטבילה ע"ש וכתב תרתי דמכבסו ומטבילו היינו דהאי כיבוס הוא בז' סממנים ויש

לעיין מנ"ל להרמב"ם ז"ל זה דמה שנשאר טעון כיבוס דבמשנה לא אשכחן לכיבוס רק כשמסגיר ונראה דלמד זה מהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פי"א מ"ה דאמרינן שם הכהה בתחילה למראה שלישי יכבס למראה שני רש"א יכבס ויסגיר וחכ"א אינו זקוק לו וכתב הר"ש ז"ל בלשון אחד דזה דקתני ברישא יכבס הוא אף לרבנן דכיבוס מיהא בעי ע"ש אלמא דאף דלרבנן טהור לגמרי מ"מ בעי כיבוס ומכאן למד הרמב"ם ז"ל דכל הנפטרין צריכין כיבוס:

הנה בכהה בשבוע שני שדינו לקרוע שנתערב עם אותן שכהה בשבוע ראשון שדינן להסגיר נראה דאינו קורע הנגע מכולן דהא הקורע הנגע מן הבגד עובר בל"ת ולכבס כולן ולהסגירן כדין אלו שטעונין הסגר ג"כ נראה דאסור דשמא ע"י כיבוס יסור הנגע דהא אמרינן בכיבס וסר ממנו הנגע דיכבס שנית וטהור וע"כ דאף אם סר הנגע ע"י כיבוס ג"כ נגע הוא דהא צריך כיבוס שני דהיינו טבילה א"כ איך שרי זה שכהה בשבוע שני שאין דינו בכיבוס לכבסו שמא יסור הנגע ומסיר הנגע בלאו ומ"ל מסיר הנגע ע"י קריעה ומ"ל ע"י כיבוס מיהו אותן שדינן לכבסן א"כ מצותן בכך אבל זה שמצותו בקריעה ולשרוף מה שקרע אין שרי בכיבוס שהרי מסיר בזה הנגע ומטהרו ומוציאו מידי קריעה וא"כ יש לחקור הכהה בשבוע שני שנתערב בכהה בשבוע ראשון מה יעשה בהם ואפשר דמסגירן בלא כיבוס דאפשר דאין הכיבוס מעכב בהסגר ותרי מילי ואע"ג דמצות כיבוס הוא בשעת ההסגר מיהו אשכחן כה"ג בגילוח הנתק שהוא ג"כ בשביל ההסגר ואפ"ה אמרינן בת"כ דאם לא גילח והסגירו הסגרו מוסגר וצ"ע בזה:

הביא הר"ש ז"ל פי"א מ"ה מהתוספתא בכהה בב' שבועות דנפטר אם אח"כ חזר למראיו דיראה בתחילה ע"ש עוד אמרינן בתוספתא בגד שנראה בו נגע ועשאו שתי שתי ועשאו בגד יראה בתחילה ע"ש ונראה מזה דבנגעי בגדים לענין יראה בתחילה הן באותן אופנים כמו בנגעי אדם דבנגעי אדם דיראה בתחילה אשכחן בהלך הנגע וחזר א"נ אם היה הנגע בעור הבשר ונעשה שחין או מכוה אמרינן דיראה בתחילה ובבגדים כשכהה בשני שבועות ונפטר ואח"כ חזר למראיו הוי דומיא באדם שהלך הנגע וחזר ובגד שנראה בו נגע ועשאו שתי הוי כמו באדם נולד הנגע בעור הבשר ונעשה שחין ומכוה ואע"ג דבין עור הבשר ובין שחין ומכוה ראוין לטמא בנגעים מ"מ בנשתנה מזה לזה יראה בתחילה וה"נ אע"ג דבגד וכן שתי ראוין לטמא בנגעים בנשתנה מזה לזה יראה בתחילה וזה דצבוע אינו מטמא בנגעים אין זה דאותו הבגד אינו ראוי לקבל טומאת נגעים דהא בגד מקצתו צבוע ומקצתו לבן ונראה הנגע בהלבן שורף כל הבגד דאף הצבוע מקבל טומאת נגעים רק הצבוע חשיב כמו בית הסתרים בנגעי אדם ומקום הצבע אינו ראוי להיות שם נגע

אבל בנולד במקום הלבן כל הבגד טמא, והנה יש לחקור בנולד בבגד נגע במקום הצבע ואח"כ העביר עליו צפון ועבר הצבע אי מטמא מכאן ולהבא אי הוי כמו נולד נגע בקמט ואח"כ נתפשט דאינו טמא אף מכאן ולהבא כיון דבשעה שנולד לא היה טמא:

יש לחקור בשבוע שני אם חצי גריס עמד בעיניו וחצי גריס כהה למראה שני אם קורע ושורף מה שקרע שיש בכלל מאתים מנה כיון דאם כל הגריס עמד בעיניו שורף לגמרי ואם כל הגריס כהה למראה שני שורף רק מקום הנגע א"כ לענין זה מצטרפין ב' חצאי הגריסין שעכ"פ ישרוף את הנגע או אפשר כיון דאין מראיהן שוה שזה כהה וזה ירקרק או אדמדם אי אפשר להם להצטרף זע"ז לכגריס:

כתב הרמב"ם ז"ל פי"ב ה"ד בבגד המנוגע ופשה אחר הפטור ישרף והקשה המשנה אחרונה איך משכחת לה פטור היינו בכהה א"כ איך משכחת לה פשיון הא פשיון בכהה לאו כלום הוא ואי בשחזר למראיו אף בלא פשיון שורף ע"ש ונראה דל"ק דשפיר משכחת לה בשנפטר משום פריחה בכולו דהא הרמב"ם ז"ל פסק דפריחת בגדים טהורה ומיירי דעמד במראיו ואח"כ כנס ופשה דטמא משום פשיון והנה ז"ש המשנה אחרונה דאם חזר אחר הפטור למראיו בלא פשיון שורף הנה כ"כ הר"ש ז"ל בפ"ג מ"ז לאחר הפטור כגון שכהה אם חזר אח"כ שורף ע"ש אך נראה דא"א לומר דהאי לאחר הפטור כגון שכהה ב' שבועות דנפטר לגמרי ואח"כ חזר למראיו דשורף דהא הר"ש ז"ל הביא בפי"א מ"ה מהתוספתא הפושה בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני מכבסו וטהור והיינו בכהה חזר לפשיון היינו אחר הפטור טהור דאין פשיון לכהה חזר לנגע בין מראיו בין שלא מראיו יראה בתחילה ע"ש א"כ לאחר הפטור של כהה אם חזר למראיו יראה בתחילה ולא שורף והר"ש ז"ל בפ"ג צ"ל. דמיירי בכהה בשבוע שני דלא נפטר לגמרי אלא קורע ופוטר השאר ואז אם חזר בו שורף מדין חוזר אך להרמב"ם ז"ל שכתב בפשה לאחר הפטור דשורף א"א לומר דמיירי בכה"ג דהרמב"ם ז"ל כתב שם תרתי וכן בגד שקרע ממנו הנגע בסוף שבוע ב' כמו שביארנו וחזר בו נגע כגריס ישרף וכן בגד שפשה בו הנגע אחר שנפטר ישרף א"כ האי אחר הפטור לא מיירי בקורע ופוטר:

כתב הרמב"ם ז"ל פי"ב ה"ח דבבגדים פריחה אחר הפטור טהור והראב"ד ז"ל השיג עליו כיון דפריחת בגדים ילפינן מפריחת אדם והתם פריחה לאחר הפטור טמא ע"ש, והנה יש לעיין איך משכחת לה בבגדים פריחה אחר הפטור דלאחר הפטור היינו בכהה ב' שבועות במראה שני או שכהה למראה שלישי וכיון דאין פשיון לכהה א"כ בלא טהרת פריחה ג"כ טהור ולהראב"ד ז"ל דטמא קשה במה נטמא הא אין כאן פשיון ואי מיירי דלאחר הפטור חזר למראיו ופרח בכולו הא בכהה ולאחר הפטור חזר למראיו אמרינן

בתוספתא דיראה בתחילה א"כ בפרח בכולו הוי כמו בא מתחילה כולו ירקרק או אדמדם דיסגיר כדאמרינן בתוספתא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל וע"כ צ"ל דמיירי הכא בכהה בשבוע שני דקורע ופוטר את השאר דאם חזר אח"כ כגריס שורף ובזה אם פרח אז בכולו טהור וא"כ ל"ק קושיית הראב"ד ז"ל הא באדם פרח לאחר הפטור טמא דל"ד האי אחר הפטור לאדם דהתם הוי פטור ממש שנטהר לגמרי והכא דין הוא דקורע ושורף ורק פוטר את השאר, והנה בקרע הנגע ושרף ופטר השאר ואח"כ פרח בכולו יש לחקור כיון דטולה עליו מטלית אם המטלית מעכב את הפריחה אי בעינן שתפרח אף על המטלית אי בתר מעיקרא אזלינן וכיון שפרח על כל הבגד המוסגר חשיב פריחה אי אזלינן בתר השתא וכיון דהשתא ליכא פריחה בכל הבגד אינו טהור]:

כתב הרמב"ם ז"ל שם דפריחה מתוך הסגר או לאחר הפטור טהור ובפרח מתוך החלט לא נקט התם ע"ש ואע"ג דבאדם פרח מתוך החלט טהור ונראה הטעם משום דבבגדים כיון שחל עליהן דין שריפה אינו מועיל אח"כ טהרה כלל ונראה מקור בזה להרמב"ם ז"ל מהא דאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פי"א מ"ו בטולה מן המוסגר בטהור וחזר הנגע להמטלית דהמטלית תשמש הבגד השני בסימנים והמטלית טעונה שריפה באחרונה ואפילו נטהר הבגד ואפילו הלך הנגע לגמרי מן הבגד משום דכבר הוזקקה לשריפה ע"ש א"כ פרח בכולו לא עדיף מהלך הנגע לגמרי דכל שהוזקק לשריפה אינו מועיל שום טהרה כלל ונראה דה"נ הטעם מה דאמרינן בבגד המוחלט קצצו ועשאו מוכין פחות מגע"ג טמא ואע"ג דבמוסגר כה"ג טהור דכל פחות מגע"ג אינו ראוי לטמא בנגעים כלל ומש"ה במוסגר אם קצצו לפחות מגע"ג נטהר ומ"מ במוחלט טמא ואע"ג דאין הבגד ראוי לטמא עתה בנגעים כלל ומשום דבמוחלט כיון דהוזקק לשריפה אינו מועיל לו שום טהרה בעולם:

והנה הר"ש ז"ל כתב פי"א מי"ב בקצצו ועשאו מוכין דעשאו קרעים פחות מגע"ג אלא שלא הובדלו לגמרי ע"ש וברמב"ם ז"ל לא נזכר דמיירי בכה"ג ויש לעיין בטעם הר"ש ז"ל למה נקט דמיירי שלא הפרידן לגמרי דהא ע"כ אף בכה"ג שלא הפרידן ג"כ אינו ראוי לקבל טומאה דהא במוסגר כה"ג טהור ומשום דאינו ראוי לקבל טומאה ונראה דהר"ש ז"ל בזה הוא לפי דבריו בכלים פכ"ח מ"ח בפחות מגע"ג אי מהני מחשבה וכתב שם דלא מהני וזה דאמרינן בזבחים צ"ד גבי דם חטאת שניתז על הבגד במטלוניות שאין בהם גע"ג דאי בעי מחשב עלייהו מיירי בכה"ג שנקרע הבגד לקרעים שאין בכל אחד גע"ג אך לא הובדלו זה מזה דבעניים מטמא כה"ג ובעשירים מהני מחשבה ע"ש והכא בקצצו ועשאו מוכין ע"כ מיירי בעשיר דאי בעני בבגד המוסגר אמאי טהור הא ראוי לקבל טומאה

ובמוחלט אף בשל עשיר טמא דבמוחלט לא מהני מה שהבגד עתה אינו ראוי לקבל טומאה כיון שכבר הוזקק לשריפה וזה שכתב דמיירי דוקא בכה"ג דלא הובדלו לגמרי אבל הובדלו לא נראה טעמו של הר"ש ז"ל דאמרינן ביבמות ק"ג דסנדל המוחלט לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה פסולה משום דכתותי מכתת שיעוריה ומקשינן מההיא דמטלית שיש בה גע"ג כיון שנכנס רובה לבית טהור טמאהו מאי לאו מוחלטת וכתב רש"י ז"ל ואי כמאן דמכתתא דמיא זיל בתר מאי דעייל ואין בבית גע"ג ע"ש ונראה מזה דאע"ג דאמרינן דבמוחלט קצצו ועשאו מוכין פחות מגע"ג נשאר בטומאתו מ"מ בעינן שיעייל לבית שיעור בגד שהוא גע"ג ומשם נראה ג"כ דאם היה מכניס לפנים שיעור גע"ג אפילו אי כתותי מכתת שיעוריה ג"כ הבית טמא ומשום דכתותי מכתת שיעוריה אינו חסרון בהשיעור רק דלא הוי כדבר שלם והוי ככתית כמ"ש האחרונים ז"ל וכי מעייל לפנים שיעור גע"ג אפילו אי חשבינן ככתות מ"מ הרי הבית מאהיל על כולו ורק בעייל רובא בזה כיון דכתותי מכתת שיעוריה ל"ש שדי מיעוטא בתר רובא א"כ אזלינן רק בתר מאי דעייל לבית וליכא גע"ג, והנה כמו דבאהל בעינן שיעייל גע"ג דפחות מזה אינו מטמא ה"ה לטומאת מגע דבעינן שיגע בשיעור גע"ג ומש"ה כתב הר"ש ז"ל בקצצו ועשאו מוכין דמיירי שלא הובדלו לגמרי דחשיב חיבור וכשנוגע נוגע בגע"ג ועוד דלפי המסקנא ביבמות שם דלא אמרינן בבגד המוחלט כתותי מכתת שיעוריה משום דכתיב ושרף את הבגד אף בשעת שריפתו קרוי בגד היינו דבעינן שריפת בגד ואי אמרינן כתותי מכתת שיעוריה ליכא שריפת בגד ולפ"ז בקצצו לגמרי ועשאו מוכין פחות מגע"ג ל"ש תו שריפה כלל דבעינן שריפת בגד ופחות מגע"ג לאו בגד הוא ומש"ה כתב דמיירי שלא הובדלו לגמרי וכה"ג חשיב בגד דחזיא לעניים כמ"ש הר"ש ז"ל פכ"ח דכלים ובעשירים מהני מחשבה וחשיב בגד לענין שריפה וכמו בדם חטאת דבעינן ג"כ כיבוס בגד ומהני בכה"ג דחשיב בגד כיון דחזי לעניים ובעשיר מהני מחשבה וכמ"ש הר"ש ז"ל בכלים שם, והנה מרש"י ז"ל ביבמות שם ג"כ נראה דבבגד המוחלט בעינן דוקא שיהא בו גע"ג דאמרינן שם בגמרא היו בו כמה זיתים כיון שנכנס כזית לבית טהור טמאהו אא"ב מוחלטת היינו דאתקש למת וכתב רש"י ז"ל היו בה כמה זיתים ואין בה אלא גע"ג אלא שחוטה עבה כיון שנכנס הימנה כזית לבית טמאתו ואעפ"י שאין כאן בגד דהא לא על רובא ע"ש ומדכתב רש"י ז"ל ואין בה אלא גע"ג מכלל דעכ"פ גע"ג בעינן ואע"ג אי מעייל רק כזית בפנים סגי מ"מ בעינן שבגוף הבגד יהיה גע"ג דבפחות מגע"ג אף במוחלט אינו מטמא וזה דקצצו ועשאו מוכין דטמא צ"ל כמ"ש הר"ש דמיירי שלא הובדלו לגמרי:

והנה בפריחת בגדים נראה דבבגד צריך שיפרח רק מצד אחד ובעור צריך שיפרח משני צדדין דאמרינן דבעורות פושה מצד זה לצד זה ולא בבגדים דבעור חשיב הב' צדדין כב' מקומות ובבגד כמקום אחד א"כ ה"ה לפריחה בכולו דבבגד כיון דחשיב ב' הצדדין כמקום אחד הרי פרח בכולו אבל בעור כיון דחשיב כב' מקומות כל שלא פרח על הב' צדדין ליכא פריחה בכולו:

כתב הרמב"ם ז"ל פי"ב ה"ח בגד שבא כולו בתחילה ירקרק או אדמדם מסגירו שבוע אחר שבוע אם עמד בו ב' שבועות ישרוף ע"ש והנה האי עמד לאו דוקא דאפילו כהה בשבוע ב' ג"כ ישרוף דהא בעלמא בכהה בשבוע ב' קורע ושורף מה שקרע א"כ הכא שכולו נגע הרי צריך לשרוף את כולו:

אמרינן בכהה בשבוע שני דקורע ושורף מה שקרע ופוטר את השאר וטולה עליה מטלית נראה הנגע במטלית שורף את הבגד והמטלית תשמש עצמה בסימנים ויש לחקור אם פשה אח"כ הנגע מן המטלית לבגד אי חשיב פשיון למטלית כיון דאמרינן נראה הנגע בבגד דמציל המטלית ולא אמרינן דהבגד ישמש המטלית בסימנים וכתב המל"מ משום דזה דטלה בו מטלית אין זה מדעתו רק מדין תורה דצריך לטלות עליו מטלית ע"ש היינו דאין המטלית והבגד חשיב בגד אחד ונ"ל הטעם משום דעומד לחזור ולקרוע ממנו המטלית כיון דזה דטלה הוא רק מד"ת והיינו עד אשר תחזור הנגע ואח"כ יתיר המטלית דא"צ תו עוד מטלית א"כ הוי כתפרו מתחילה רק לזמן ולא הוי חיבור וכמו בגד שתפרו בכלאים דאינו חיבור כיון דעומד להתיר וכמו דאמרינן נראה באריג השתי טהור ואע"ג דמחובר לאריג דהחיבור הוא רק עד כלות האריגה ואח"כ עומד לקצץ לא חשיב חיבור ורק לענין שאם חזר הנגע למטלית דשורף הבגד דגזיה"כ הוא דהא לזה הוצרך לטלות עליו מטלית אבל נראה הנגע בבגד אינו יורד טומאה למטלית דלזה חשיבי כב' בגדים וא"כ ה"נ בחזר הנגע למטלית לענין טומאת המטלית עצמה חשיב המטלית והבגד כב' בגדים ואין פושין מזה לזה ורק בחזר הנגע לבגד ופשה למטלית אמרינן בתוספתא דשניהם ישרפו והתם לאו משום פשיון הוא כמ"ש המל"מ אלא משום דעיקר הנגע שחזר לבגד נגע של שריפה הוא כי פשה למטלית נגע אחד הוא ושניהם טעונין שריפה ע"ש אבל בנולד הנגע במטלית ופשה לבגד לא:

אמרינן הטולה מן המוסגר בטהור חזר הנגע למטלית שורף את הבגד הראשון והמטלית תשמש שאר הבגד בסימנים וצריכה שריפה באחרונה כמה שהביא הר"ש ז"ל מהתוספתא, והנה זה דצריך המטלית לשמש שאר הבגד בסימנים ולא אמרינן שישרוף המטלית תכף כיון דסוף סוף עומד לשריפה וממילא יטהר שאר הבגד כיון דנקרע הנגע

ממנו הטעם משום דהקורע הנגע מן הבגד לוקה כדאמרינן בתוספתא א"כ אסור לשרוף עתה המטלית ולטהר שאר הבגד וצריכה לשמש עם שאר הבגד בסימנים וכשיטהר שאר הבגד אז יוכל לשרוף את המטלית ואם יטמא הבגד ישרוף הכל אך מ"מ יש לעיין לאביי אליבא דר"ש בפ' ר"א דמילה דאמרינן שם דאצטריך קרא דבשר למילה בצרעת רק להיכא דאמר לקוץ בהרתו קא מתכוין הא לא"ה הוי דבר שאינו מתכוין ומותר כיון דמתכוין למצות מילה וה"נ אמאי א"י לשרוף המטלית תכף כיון שדינו בשריפה ועוסק במצותו הוי אינו מתכוין לטהרה:

יש לחקור בטולה מן המוסגר בטהור וצבע את המטלית כיון דאמרינן בגד המוסגר שצבעו טהור אם אח"כ חזר הנגע לבגד הראשון אם שורף המטלית להרמב"ם ז"ל דבעלמא הטולה מן המוסגר בטהור חזר לבגד הראשון שורף את המטלית והכא כיון שצבעו ובגד המוסגר שצבעו טהור או כיון דחשיב המטלית והבגד הראשון כבגד אחד דאם חזר לבגד שורף את המטלית ואותו הבגד הראשון לא צבע הוי כבגד מקצתו לבן ומקצתו צבוע דאם נטמא הלבן שורף את הכל:

יג

בנגעי בתים בעינן שיהא הבית מרובע ושיהיה בו עצים ואבנים ועפר דכתיב ונתץ את הבית את אבניו את עציו ואת עפרו ואמרינן בפי"ב דלבנים ושיש אין מטמאין בנגעים ע"ש ויש לדון בבית שיש בו עצים ואבנים ועפר ויש בו ג"כ שיש או לבנים כשהוא נותץ הבית אם נתצין עמו אם דאינן בכלל נתיצה כלל כיון שאין מטמאין בנגעים, והנה אמרינן בחולין (קכ"ט) דבית שסככו בזרעים בטלו והיינו דמטמא בנגעים כמ"ש רש"י ז"ל שם וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"ד בית שסככו בזרעים בטלן הואיל ומשמשין תשמיש עץ ה"ה כעץ ואם נטמא הבית נטמאו עמו טומאה חמורה ע"ש אך בזה הרמב"ם ז"ל לשיטתיה שכתב בפ"א מהל' כלים הי"ג ובעוד מקומות דכל גידולי קרקע בכלל עץ לענין טומאה והעושה כלי מכ"ד מגידולי קרקע י"ל דין כ"ע א"כ ה"נ הכא דכיון ששמשו מעשה עץ ובטלו מתורת אוכל דינן כעץ אף לענין נגעים ומטמאים עם כל הבית אך התוס' שבת (ס"ו ע"א) ד"ה כוורת ס"ל דרק קשין חשיב כעץ לטומאה משום דעץ שאכל אדה"ר חטה היתה ע"ש והכא קתני בית שסככו בזרעים סתם ומשמע בכל זרעים וצ"ל נהי דאין מטמא בנגעים רק עצים ואבנים ועפר מיהו כשנראה הנגע בהם וכשבא לנתוץ נותץ כל הבית וכמו בבגד שמקצתו לבן ומקצתו צבוע אף דאין מקום הצבוע ראוי לטמא בנגעים מ"מ כשנראה הנגע בהלבן וצריך לשרוף הבגד צריך לשרוף את כולו וכן נראה מההיא דפי"ג מ"ג דאמרינן דכשהוא נותץ מציל על המלבנים ופי' הרע"ב ז"ל דהיינו לבנים המסודרים

על הגג דצריכים קצת לבית ע"ש ונראה מזה דאם הוי הלבנים מהבנין עצמו נתצין עמו מיהו הרא"ש פי' שם בענין אחר ע"ש, והנה אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל העצים והאבנים והעפר מטמאין בנגעים ומצטרפין עם הנגע והנגע פושה לתוכן וכשהוא נותץ את הבית נתצין עמו ע"ש והיינו אם נראה נגע כאחד מהם כגוף בהעצים לחוד האבנים והעפר טעונין נתיצה כמה שפ' הר"ש ז"ל שם ומשמע מזה דדוקא הני נתצין עמו אבל לבנים או שיש אין נתצין עמו:

אמרינן ביומא י"ב ריי"א אני לא שמעתי אלא מקום מקודש בלבד דאין ביהמ"ק מטמא בנגעים לפי שמקום המקדש לא נתחלק לשבטים ויש לעיין תי"ל דביהמ"ק היה של שיש כדאמרינן בפ"ק דב"ב ושיש אינו מטמא בנגעים וצ"ל דאשמועינן דאם לא יעשו משיש ג"כ לא יטמא בנגעים דשיש הוא רק להידור מצוה והנה מוכח מזה דביהמ"ק היו לו חלונות דלא אשכחן בשום מקום שהיו שם חלונות דאם לא היו חלונות תי"ל דבית שאי"ל חלונות אינו מטמא בנגעים ובבית קה"ק ודאי לא היו שם חלונות כדאמרינן בירושלמי יומא פ"ה ה"ג דבבית הראשון היה כ"ג מהלך לאור הארון ומשניטל ארון היה מגשש ע"ש:

הביא הר"ש ז"ל פי"ג מ"ד מהתוספתא רוח אחת כולה מנוגעת ה"ז חולץ אותו הרוח ואין מחייבין אותו לבנות רוח אחרת תחתיה ואם בנאה ונראה בו נגע יראה בתחילה וכתב הר"ש ז"ל הטעם דאין בית טעון נתיצה על הנגע החוזר אלא היכא דמחייב לבנות אחר במקומו אבל הכא דלא מחייב ה"ל כבית חדש ונגע אחר ע"ש אך עדיין יש לעיין על הטעם אמאי אין מחייבין אותו לבנות ונראה לומר דאדרבה דזה דאם בנאה ונראה בו נגע יראה בתחילה הוא בפשוטו כיון שיהא הבית ראוי לנגעים בעינן שיהיה לו ד' קירות וכיון דרוח אחת נחלצה א"כ אין הבית תו ראוי לטמא בנגעים וכשבנה אח"כ הרוח הוי כבית חדש וכמו בבגד כשהיה פחות מגע"ג ואח"כ השלים חשיב עתה כבגד חדש ובגד המוסגר שקצצו ועשאו מוכין פחות מגע"ג דטהור אם אח"כ ישלים עליו ויראה בו נגע יהיה דינו שיראה בתחילה ובית בג' רוחות הוי כמו בבגד פחות מגע"ג דמחוסר לו שיעור הראוי לקבל טומאה רק זה דאין מחייבין אותו לבנות הוא משום כיון שאם יבנה ויראה אח"כ נגע יראה בתחילה מש"ה אין מחייבין אותו לבנות הרוח דזה דמחייבין אותו בעלמא לבנות במקומו הוא משום חזרת הנגע דאם יחזור יהיה טעון נתיצה אבל הכא דיראה בתחילה ליכא חיוב לבנות, ונראה דאם היה הנגע על מקצת הרוח אך בעפר היה כולו דלא היה באותו הרוח עפר אחר חוץ ממקום הנגע וכשהוא חולץ כיון דאין עוד עפר באותו הרוח וא"כ כל הבית אינו ראוי עוד לנגע דבעינן בכל הד' קירות עצים ואבנים

ועפר א"כ אם בנאה אח"כ יראה בתחילה וא"כ אין מחייבין אותו לבנות, [אמרינן פי"ב מ"ג לר"ע דבעינן ב' גריסין על ב' אבנים והנה יש לחקור זה דאמרינן החוזר ב' גריסין ולא בעינן דוקא שיחזור על אותן האבנים אלא בכל הבית כדאמרינן בת"כ אי בעינן ג"כ דוקא שיחזור על ב' אבנים או סגי על אבן אחד]:

כתב הרמב"ם ז"ל פט"ז מ"ד המאהיל בידו על אבן המנוגעת או שהאהילה עליו טהור עד שיגע ע"ש והוא מהתוספתא ואמרינן שם עלה ור"ש מטמא והנה בזבים צ"ג אמרינן ומודה ר"ע בהזאה שהעבירה ע"ג כ"ח טמא וכו' שאי"ל דבר שמטמא למעלה כלמטה אלא כזית מן המת ושאר כל המאהילין לאתויי אבן המנוגעת ע"ש אלמא אבן המנוגעת מטמא למעלה כלמטה ונראה היה לומר דההיא דזבחים לא תלוי בהפלוגתא בהתוספתא דנגעים דלכ"ע אבן המנוגעת מטמא מלמעלה כלמטה ואם העביר איזה דבר עליה כההיא דזבחים שהעביר ההזאה עליה לכ"ע נטמא וזה דהאהיל בידו על אבן המנוגעת דטהור הוא משום דהאהיל רק בידו דאף הנכנס לבית המנוגע וכן הנכנס לאהל שבו אבן המנוגעת צריך ראשו ורובו א"כ האהיל בידו על האבן לא עדיף מהושיט ידו לאהל שבו האבן דטהור וזה שהאהילה האבן המנוגעת עליו דטהור ג"כ מירי שהאהילה על ידו וכדקתני בהתוספתא שם המאהיל ידו על האבן המנוגע בין מלמעלה בין מלמטה טהור וכו' אך בזבין פ"ה מ"ה אמרינן ככר של תרומה שהיה נתון ע"ג משכב והנייר בינתים בין מלמעלן בין מלמטן טהור וכן באבן המנוגעת טהור ר"ש מטמא בזו וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ שם ז"ל ואין הלכה כר"ש אשר אמר כי אבן המנוגעת לפי שהוא מקומה נימא הכי דבארנו בנגעים שהיא מטמאה את התרומה בהיותה עליה ואעפ"י שלא תיגע עכ"ל ומבואר דאף בתרומה ס"ל לרבנן דאין אבן המנוגעת מטמא מלמעלה כלמטה ור"ש ס"ל דאבן המנוגעת מטמא למעלה כלמטה ולפ"ז מתני' דזבין והתוספתא דנגעים אחת היא וצ"ל דההיא דזבחים דאבן המנוגעת מטמא למעלה כלמטה ס"ל כר"ש אך לר"ש בהתוספתא יש לעיין בהאהיל בידו על אבן המנוגעת אמאי טמא נהי דאבן המנוגעת מטמא למעלה כלמטן מ"מ הא לא עדיף מהושיט ידו לאהל שבו האבן המנוגעת הא בעינן שיאהיל על ראשו ועל רובו וצ"ע:

והנה הרע"ב ז"ל בזבין שם כתב דר"ש מטמא הואיל ומקומה טמא מטמא בהיסט אעפ"י שאין בו רוח חיים עכ"ל היינו דהטומאה אינה מדין אהל כ"א מדין היסט וקשה טובא אמאי לא נימא שהוא מדין אהל שהרי ר"ש ס"ל בהתוספתא בהאהיל בידו על אבן המנוגעת טמא אעפ"י דל"ש בזה היסט כלל ונראה לומר בדעת הרע"ב ז"ל דהכא כיון שהנייר מפסיק אין זה מאהיל ואע"ג דבמת כה"ג אינו מפסיק כל שאין פותח טפח

דטומאה רצוצה בוקעת ועולה באבן המנוגעת ליכא דין טומאה רצוצה כך נ"ל בדברי הרע"ב ז"ל, והנה לפי' הרע"ב ז"ל שהוא מדין היסט אין זה שייך להתוספתא בנגעים כלל וי"ל כמ"ש דלכ"ע אבן המנוגעת מטמא למעלה כלמטה ולא פליגי אלא בהאהיל בידו:

בחולין (קכ"ח) איבעי לן ה"א אבן שבזוית כשהוא חולץ חולץ את כולה וכשהוא נותץ נותץ את שלו ומניח את של חברו מהו שתעשה יד לחברתה וכתב רש"י ז"ל מהו שיעשה חלק הטהור בית יד לזה להכניס טומאה לבית חברו דהא אבן המנוגעת מטמא באהל כו' ע"ש ויש לעיין אי זה חשוב אהל א"כ בבית שבו הנגע כשנכנס לבית הרי נטמא באהל מאבן המנוגעת שבו א"כ איך מקשינן ביבמות (ק"ג) מבית המוחלט דמטמא בביאה ואי ס"ד כדמכתת דמי הא בעינן והבא אל הבית וליכא ע"ש ואמאי הא נטמא מחמת שהוא באהל עם האבן המנוגעת ועל האבן שבו הנגע ל"ש כתותי מכתת שיעורו דאף לאחר כתיתה ואף עפרו הכתות מטמא באהל בכזית וע"כ צ"ל דאין זה אהל דאין הבית מאהיל על האבן שבכתלים ואינו טמא רק משום דהבית בעצמו מטמא בביאה ואי כתותי מכתת שיעוריה אין כאן בית וא"כ בההיא דחולין באבן שבזוית בבית חברו כיון דהבית גופו אינו מטמא בביאה אפילו אי חלק הטהור חשיב כמו יד ל"ש שיטמא בית חברו באהל דעל האבן שבכתלים אין הבית מאהיל וההיא דחולין י"ל בפשוטו דנ"מ לענין מגע דאם נגע בחלק הטהור דאבן המנוגע מטמא במגע בין מתוכו בין מאחוריו:

סימן נא - פרת חטאת

א

ז' ימים קודם לשריפת הפרה מפרישין כהן השורף את הפרה ללשכה שע"פ הבירה ובית אבן היתה נקראת ואמרינן ברייש יומא שכל מעשיה בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה ובחולין (ט' ע"ב) אמרינן צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה טמאה וכתבו התוס' שם דאע"ג שכל מעשי פרה בכלי גללים כלי אבנים כו' כדאיתא ברייש יומא ובריש פ' הישן (כ"א ע"א) היינו רק קודם שריפת הפרה כדתנן בפרה ז' ימים קודם לשריפת הפרה היו מביאין כו' אבל לאחר שריפת הפרה היו מקדשין בכל הכלים כו' ע"ש, והנה ההיא דפ' הישן שהביאו היינו מה דמייתינן שם דמביאין שוורים וע"ג דלתות ותינוקות יושבין ע"ג וכוסות של אבן בידם כו' ויש לעיין הא זהו למילוי המים וזהו לאחר שריפת הפרה ואין לומר דקודם שריפת הפרה היו ממלאין מים לצורך הקידוש של אח"כ הא אמרינן בתוספתא פ"ג דפרה דאין ממלאין ואין מקדשין ואין מזין ממנה עד שתעשה אפר

[ונראה העשה דאין ממלאין קודם משום דבעינן מילוי לשמה כמ"ש הר"ש ז"ל וקודם שראוי לקדש ל"ש מילוי לשמה] וצ"ע:

אמרינן ביומא (ח') אין בין כהן השורף את הפרה לכ"ג ביוה"כ אלא שזה פרישתו לקדושה כו' וזה פרישתו לטהרה ואין אחיו הכהנים נוגעין בו ואמרינן שם כמאן אי ר"מ אי ר' יוסי ע"ש ויש לעיין איך אפשר לאוקמי כר' יוסי הא ר' יוסי ס"ל בתוספתא פ"י דפרה (הביאה הר"ש ז"ל פי"א מ"ג] דאין הטהור לתרומה מטמא מי חטאת ואפר חטאת ומזה מי חטאת וכ"ש אחיו הכהנים שהן אוכלי קדש דזה דאין אחיו הכהנים נוגעין בו כתבו הת"י ריש יומא שלא יטמאו אותו בנגיעתן דבגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת ע"ש וצ"ע:

וכן יש לעיין בזה שהיו מטמאין הכהן השורף את הפרה והרמב"ם ז"ל ס"ל שהיו מטמאין אותו בשרץ אך התוס' ריש יומא כתבו דלא היו מטמאין אותו בטומאה דאורייתא רק ע"י זה שסמכו ידיהם על ראשו דמחמת שנוגעין בו נטמא דאחיו הכהנים חשיבי כטמאים לגבי דידיה דבגדי אוכלי קדש מדרס לחטאות וכ"כ בחגיגה (כ"א) ע"ש ויש ג"כ לעיין לר"י ור"ש דס"ל בתוספתא דאין הטהור לתרומה מטמא מי חטאת ומזה מי החטאת וע"כ דלי"ל האי דבגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת דא"כ היה הטהור לתרומה מטמא את החטאת משום נושא המדרס א"כ במה נטמא כהן השורף את הפרה וצ"ע:

מקשינן ביומא שם על הא דמזין עליו כל ז' הימים מכל חטאות שהיו שם בשלמא ראשון שמא שלישי כו' חמישי שמא שביעי כו' אלא רביעי ל"ל הזאה כלל לא בשלישי איכא לספוקי ולא בז' איכא לספוקי ואמרינן לטעמך הזאה כל ז' מי איכא הא קי"ל הזאת שבות היא אלא מאי אי"ל למימר לבר משבת ה"נ לבר מרביעי ע"ש והקשה הגבו"א דמשמע דבטלינן רק ב' ימים מהזאה היינו ד' לפרישתו ושבת ואמאי דאי מתרמי שבת בג' ימים הראשונים כיון דמבטלין זה היום א"כ יבטל עוד יום אחד דאי הוי שבת בשני לפרישתו יבטל ג"כ בששי דממ"נ אי מספקינן האי ששי לפרישתו שהוא ז' לטומאתו א"כ שני לפרישתו היה ג' לטומאתו וכיון שלא היזה אז למה יזה בששי וכן אם מתרמי שבת בג' אחרונים של פרישתו ג"כ מבטלין כנגדו יום אחד בג' הראשונים שלו כיון שלא יזה אח"כ בז' לטומאתו למה יזה קודם בג' לטומאתו א"כ לעולם מבטלין ב' ימים לבד מרביעי ובש"ס אמרינן דהני ז' ימים הוא רק לבד משבת ולבד מרביעי ע"ש ונראה דלהרמב"ם ז"ל אתי שפיר שכתב בפי"א דפרה ה"ב דאם היזה בג' ולא היזה בז' יכול להזות אח"כ אימתי שירצה דכל היכא שמפיש בימי טהרה בין ג' לז' לא איכפת לן ועיין בכ"מ שם א"כ אם חל שבת בג' אחרונים לפרישתו שפיר מזה כל ג' הראשונים שלו דמספקינן

כל הג' הראשונים בג' לטומאתו ואף דאחד מג' אחרונים שלו כגון ששי לפרישתו הוא שבת ולא יזה אז מ"מ בשני לפרישתו שפיר מזה שמא זהו ג' לטומאתו והזאה בזמנה מצוה וחצטרף זו ההזאה עם ההזאה שיעשה ז' לפרישתו שהוא ח' לטומאתו דאי מפיש בימי טהרה באמצע לא איכפת לן ואע"ג דההזאה השניה לא תהיה בזמנה שתהיה בח' לטומאתו מ"מ הזאה ראשונה דיכולה להיות בזמנה עושין דהזאה בזמנה מצוה וא"כ אם חל שבת בג' אחרונים לפרישתו לא מבטלינן מהז' ימים רק שבת ורביעי שלו וזהו דאמרינן בגמרא דז' לבר משבת ולבד מד' אבל אם חל שבת בג' ראשונים שלו נראה דודאי מבטלינן תרי יומי לבד מד' דאם חל שבת בשני לפרישתו ולא היזה אז למה יזה אח"כ בששי שלו עם מי תצטרף ההזאה דאם ששי ז' לטומאתו אין לה עם מי להצטרף כיון שלא היזה בג' לטומאתו ואם ששי הוא ח' לטומאתו ל"ש ביה הזאה בזמנה מצוה דהא זה דמזין עליו כל ז' ימים הוא רק משום הזאה בזמנה מצוה:

סדר עבודת הפרה כפתוה בחבל של מגג ונתנוה ע"ג מערכתה ראשה בדרום ופניה למערב כו' והנה בסדר התמיד ג"כ אמרינן וכך היה עקודתו ראשו לדרום ופניו למערב ופי' הראב"ד ז"ל שם הטעם דהיה ראשו לדרום כמו דאמרינן בסדר יומא דפרו עומד בין האולם ולמזבח ראשו לדרום ואמרינן שם בגמרא הטעם דשמא ירביץ גללים ה"נ ראשו לדרום לצד המזבח ואחוריו לצפון להרחיקו מן המזבח והמפרש למס' תמיד כתב הטעם דראשו לדרום משום דכתיב ושחט אותו על ירך המזבח כל כמה דאפשר לקרב שי למזבח מקרבין ע"ש ויש לעיין הא הכא גבי חור ראשה לדרום ופניה למערב והכא ל"ש כל הנך טעמי וצ"ע:

אמרינן שם שחט בימינו וקבל בשמאלו רי"א בימינו דיה מקבל ונותן לשמאלו ומזה בימינו והר"ש ז"ל שם הביא מהתוספתא שוחט בימינו ומקבל בשמאלו ואם שינה תד ר"א שוחט בימינו ונותן הסכין לפניו כו' ומקבל בימינו ונותן לשמאלו ומזה באצבעו הימנית ואם שינה פסול ע"ש ויש לעיין מ"ט דרבנן דפסלי אם קיבל בימינו, והנה הרמב"ם ז"ל בפה"מ שם כתב ז"ל ור"י ידריך הפרה מדרגת הקדשים כי כמו שדם הקדשים אם קבל בשמאל פסול כן הוא דם הפרה ואין הענין כן כי דם הקדשים מזה ע"ג המזבח ודם הפרה לא יזרוק כו' עכ"ל ונראה מזה דטעם דרבנן הוא רק דאין הפרה דומה לקדשים דבעינן דוקא ימין וא"כ יש לעיין למה צריך דוקא שמאל דהא קתני בתוספתא אם שינה פסול ונראה דהטעם דאם שינה פסול הוא כיון דע"כ צריך להיות הדם אח"כ בשמאל שהרי צריך להזות באצבעו הימנית ואם יקבל בימין ע"כ יעשה כדברי ר"י שיקבל בימין ויתן לשמאל ויזה באצבעו הימנית וכה"ג שיקבל בימין ויערה לשמאל נחסר כ"ש

מן הדם כדאמרינן בתוספתא פ"ק דקרבנות גבי לוג שמן של מצורע פינה משמאלו לימינו וחיירה לשמאלו והיזה בימינו פסול לא מפני ששינה אלא שחיסר הלוג טפה כ"ש ע"ש כי כשמערה מיד ליד נחסר כ"ש ובדם הפרה אם נחסר כ"ש ג"כ פסול כדאמרינן בספרי הדם כ"ש יחזיר ואם לא החזיר פסול ולר"י כיון דס"ל דצריך קבלה דוקא בימין ובעינן ג"כ הזאה בימין ע"כ צריך לקבל בימין ולערות לשמאל וכך הוא דינו:

אמרינן פ"ד מ"ב היזה משביעית שמינית וחזר והיזה שמינית כשרה היינו דקרא לשביעית שמינית וחזר והיזה שמינית, והנה יש לעיין כיון דצריך רק ז' הזאות והוא עשה שמונה א"כ חסר מדמה ואמאי כשרה הא אמרינן בספרי דדם כ"ש יחזיר ואם לא החזיר פסול וצ"ל דמיירי שהחזיר אח"כ ההזאה האחרונה, והנה בזה יש לפרש מה דאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שם טבל שנים והיזה אחת פסול ע"ש ואינו מפורש שם הטעם ולפ"ז כיון דא"צ רק לטבול אחת והוא טבל שתים והיזה א"כ חסר מעט מדמה דמה שטבל בפעם השניה והיזה הוא שלא לצורך והכא לי"ל תקנתא שיחזיר דהא ההזאות עצמן א"צ להחזיר דההזאות אינן בכלל שריפה והכא שעשה הזאה מיותר ממה שצריך אם יחזיר אותה ההזאה כיון דיש שם מה שצריך להזות וזה אינו בכלל שריפה אם יחזירה ויביאנה לידי שריפה הוי כנתערב אפר מקלה כ"ש באפר פרה דפסול:

והנה בההיא דהיזה משביעית שמינית וחזר והיזה שמינית כשרה הביא הר"ש ז"ל מהתוספתא דדוקא אם ההזאה השמינית עשה כהן אחר אבל זה הכהן עצמו פסול משום מלאכה היינו דההזאה השמינית שהיא שלא לצורך חשיב מלאכה ונפסלת ע"ש, והנה יש לעיין מ"ש אותו הכהן מכהן אחר כיון שכבר עשה כל ההזאות וכילה עבודת ההזאה מאי נ"מ לאחר ההזאה בין אותו כהן לכהן אחר דהא שאר עבודות יכול לעשות כהן אחר ואפשר כיון דלאחר ההזאה צריך לקנח ידו בגופה של פרה א"כ עדיין לא נגמרה התעסקותו בפרה וכ"ז שלא נגמרה התעסקותו פוסל במלאכה, (יש לחקור בדם של פרה אם יש בה מעילה כמו דם קדשים דאין בה מעילה אם גם בפרה כן והנה למאן דס"ל בירושלמי יומא פ"ה ה"ו דזה דליכא מעילה בדם הוא משום דכתיב כל אוכליו יכרת אין בו אלא כרת נפש בלבד ואמרינן שם דאף דם של קדשי ב"ה כן א"כ כ"ש של פרה אלא למ"ד שם דדוקא בקדשי מזבח אין מעילה בדמים יש לחקור בפרה איך כיון דזה דמועלין בפרה מפקינן לה במנחות נ"א מדכתיב חטאת היא א"כ לא עדיף מחטאת דבהדם ליכא מעילה אך התוס' כתבו שם דזה דאצטריך חטאת היא מלמד שמועלין בה אע"ג דקדשי ב"ה היא היינו למועל אחר מועל ע"ש א"כ אפשר דמועלין בדמה מדין קדשי ב"ה אך מועל אחר מועל ודאי נראה דל"ש בדמה):

גמר מלהזות קנח ידו בגופה של פרה ובזבחים (צ"ג) ובמנחות (ז') אמרינן גמר מקנח ידו בגופה של פרה לא גמר מקנח אצבעו משום דשיריים שבאצבע פסולין להזאה ואמרינן בשלמא גמר מקנח ידו בגופה של פרה דכתיב ושרף את הפרה לעיניו אלא אצבעו במאי מקנח אמר אביי בשפת מזרק כדכתיב כפורי זהב ע"ש והת"י ריש יומא הקשו על הא דאמרינן דמקנח אצבעו בשפת מזרק דהא אמרינן בספרי שמצות קבלת דמה הוא ביד ולא בכלי וכתב דההיא דמנחות פליג על הספרי ע"ש ויש לעיין איך אפשר דההיא דמנחות פליג על הספרי וס"ל דמקבל בכלי ולא ביד הא אמרינן התם גמר מלהזות קינח ידו בגופה של פרה ול"ל לקנח ידו כלל דרק אצבעו יקנח משום ההזאות וזה מקנח בשפת מזרק דזה שמקנח את ידו הוא משום קבלת הדם שמקבל בידו:

ובעיקר מה דמקשינן אלא אצבעו במאי מקנח וכן בזבחים (כ"ה) מקשינן ודם סכין במאי מקנח ואמרינן בשפת מזרק ולכאורה מאי מקשינן במאי מקנח יקנח במאי דבעי יקנח במפה ונראה משום דדם נתקדש בכ"ש דסכין מקדש להדם וסכין אלימא מכ"ש וכ"ד שנתקדש בכ"ש גנאי להורידו לכלי חול כמ"ש תוס' מנחות (ח') ומש"ה היה מקנח בשפת מזרק שהוא כ"ש וזה דדוקא במזרק ולא בשאר כ"ש משום שהמזרקות היו מיוחדין לזה וכדכתיב כפורי זהב ונראה דבשמן של מצורע שמזה ז' פעמים על הפרוכת ובעינן על כל הזאה טבילה כדאמרינן פי"ד דנגעים ובמה מקנח אצבעו והתם ליכא מזרק ונראה שהיה מכניס מזרק כדי לקנח אצבעו כדכתיב כפורי זהב ולפ"ז בפרה מה דאמרינן ג"כ דמקנח אצבעו בשפת מזרק הוא ג"כ משום דנתקדש הדם דומיא דפנים דחטאת קרייה רחמנא וגנאי להורידו לכלי חול ול"ק מזרק מנ"ל הא מקבל ביד ולא במזרק דהיה מביא מזרק כדי לקנח אצבעו כדכתיב כפורי זהב:

והנה זה דמקשינן בפרה אצבעו במאי מקנח ולא מקשינן דם סכין במאי מקנח כמו דמקשינן בזבחים (כ"ה) בשאר קרבנות נראה דדם סכין מקנח בגופה של פרה וזה דבשאר קדשים מקנח הסכין בשפת מזרק ולא בגופו של קרבן כתבו התוס' זבחים שם מפני הנימין שלא יהא נאה לשחוט ע"ש וזה שייך רק בשאר קדשים דיכול לשחוט מיד זבח אחר אבל בפרה דסוף סוף נטמא הסכין דהא השוחט מטמא בגדים ואי אפשר לשחוט אח"כ שאר קדשים לא חיישינן לנימין:

הנה הראב"ד ז"ל פ"ג ה"ב כתב דזה דהיה צריך מזרק לפרה הוא רק לקבל כל הדם להביאו לידי שריפה ולא היו מזין ממנו ע"ש ונראה דרש"י ז"ל ותוס' לא מפרשי כהראב"ד ז"ל שכתבו בזבחים שם גבי דם סכין שמקנח בשפת מזרק דמש"ה דוקא בשפת מזרק ולא לתוכו כדי שלא יפול הדם למזרק ע"ש ובפרה ג"כ אמרינן בשפת מזרק ולהראב"ד

ז"ל כיון דלא היה מזה ממנו הדם רק היה מקבל כדי להביאו לידי שריפה א"כ היה יכול לקנח במזרק עצמו, והנה להראב"ד ז"ל נראה דהיה מקבל ג"כ דם העור ודם התמצית שהרי כולן טעונין שריפה והנה יש לחקור אי זה הדם שמקבל במזרק אם יכול זר לקבלו כיון שאינו להזאה רק להביאו לידי שריפה:

אחר הזאתה מצית את האש במערכתה ונוטל עץ ארז ואזוב ושני תולעת ומשליך לתוך שריפתה, והנה בשיעור השני תולעת אמרינן ביומא (מ"ב) משקל עשרה זוז ובשיעור האזוב כתב הרמב"ם ז"ל דשיעורו טפח וכדאמרינן בנדה דאזוב טפח אך בעץ ארז לא נתבאר שיעורו והנה במצורע אף עץ ארז י"ל שיעור כדאמרינן בתוספתא דנגעים שארכה אמה ורחבה כרביע כרע המטה ויש לחקור אם גם לפרה צריך שיעור:

ב

כתב הרמב"ם ז"ל פ"י ה"ד המוליך מים לקדשן ואצ"ל מים שנתקדשו לא יפשיל הכלי לאחוריו שנאמר למשמרת למי נדה בזמן שהן שמורין הם מי נדה כו' וכתב הראב"ד ז"ל תמה אני ע"ז והלא המלאכה אינה פוסלת אלא משום היסח הדעת וכבר אמרו במשנה והמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר הא חשיטילו אינה פוסלת וא"כ היסח הדעת למה יפסול במים שנתקדשו ע"ש, והנה ביומא (מ"ב) מייתינן קראי לשחיטה ושריפה דפוסל בהן היסח הדעת ואמרינן למעוטי מאי אילימא למעוטי אסיפת אפרה ומילוי מים לקידוש למשמרת למי נדה כתיב אלא למעוטי השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת דלאו גופה דפרה היא, והגר"א ז"ל שם גריס אילימא למעוטי מילוי מים וקידוש למשמרת למי נדה כתיב אלא למעוטי אסיפת אפרה והשלכת עץ ארז כו' היינו דבאסיפת אפרה ג"כ אינו פוסל היסח הדעת ונראה דהגר"א ז"ל ס"ל כהראב"ד ז"ל דמלאכה פוסל משום היסח הדעת ובכ"ד שאין מלאכה פוסל בו אין היסח הדעת פוסל בו וכמו דאמרינן במתני' דהמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר ה"נ אמרינן שם דאין המלאכה פוסלת בפרה אלא עד שתעשה אפר דאין המלאכה פוסלת באפר א"כ ה"נ דאינו פוסל היסח הדעת באפר, והנה מהת"י שם נראה דגרס כגרסא דידן דהיסח הדעת פוסל באסיפת אפרה וצ"ל דס"ל כהרמב"ם ז"ל דמלאכה פסול בפ"ע ואין זה משום היסח הדעת ואף בדבר שאין מלאכה פוסלת היסח הדעת פוסל, הנה בפ"ו מ"א אמרינן זקפה בארץ פסול ופי' הר"ש ז"ל דפסול האפר משום דכתיב למשמרת ואין זה למשמרת ע"ש היינו דנפסל משום היסח הדעת ונראה דס"ל להר"ש ז"ל דהיסח הדעת פוסל באפר אך הרמב"ם ז"ל פי' שם דפסול קאי על המים דחשיב מלאכה לגבייהו ע"ש:

והנה על הראב"ד ז"ל יש לעיין אמאי לא יפסול היסח הדעת במים מקודשין כיון דפסקינן דמי חטאת שנטמאו נפסלין [ובטומאת מת לכ"ע נפסלין כמ"ש בתוס'] ובכל טהרות היסח הדעת הוי חשש טומאה כדאמרינן בכולא סוגיא דחגיגה כ' והיסח הדעת טעון ג"כ הזאה גו"ז כדאמרינן שם א"כ אמאי מי חטאת אין נפסלין בהיסח הדעת, ונראה דודאי אף להראב"ד ז"ל היסח הדעת פוסל במי חטאת דלא גריעי משאר טהרות דאף בבגדים פוסל היסח הדעת כדאמרינן שם נפלה מעפורתו כו' אך אין היסח הדעת של פרה דומה לשאר היסח הדעת דהא בפרה חשיב מלאכה היסח הדעת ולא אשכחן בשאר טהרות דהעושה מלאכה יפסלו טהרותיו וכן יטמאו בגדיו בהיסח הדעת והטעם דלענין חשש טומאה לא חשיב זה היסח הדעת רק בפרה דהיסח הדעת פסול משום משמרת אף מלאכה חשיב לגבה היסח הדעת אבל במים מקודשין דלית בהו דין משמרת כדאמרינן בספרי למשמרת למי נדה ולא שכבר הם מי נדה דינן כשאר טהרות דאין מלאכה חשיב גבייהו היסח הדעת וכן מ"ש הרמב"ם ז"ל דהנושא מים מקודשין לא יפשיל הכלי לאחוריו משום היסח הדעת זה הדין אשכחן רק בפרה דהא גבי פסח אמרינן בפסחים (ס"ה) שהיה מפשיל פסחו לאחוריו ע"ש וכיון שדין זה רק בפרה מש"ה השיג שם הראב"ד ז"ל על הרמב"ם ז"ל וכתב דבמים מקודשין ליכא דין זה ע"ש, עוד כתב הרמב"ם ז"ל פ"י ה"ב ממלא אדם מים ומניחן אצלו בלא קידוש כ"ז שירצה וכתב הרמב"ם ז"ל ובלבד שיהיו שמורים ולא יהיה בהם היסח הדעת וכתב ע"ז הכ"מ ודבר תימא הוא זה איך אפשר שישהו כמה ימים ולא יהיה בהם היסח הדעת ע"ש ואף דבשאר טהרות אדם משהה טהרותיו כמה שירצה ואין נפסלין בהיסח הדעת וכן בגדיו משהה כמה ימים ואין נפסלין בהיסח הדעת הכא דמיירי במים שאינן מקודשין דאית בהו היסח הדעת מדין פרה ס"ל להכ"מ דמדרגת היסח הדעת דפוסל בפרה איכא לעולם במשהה כמה ימים, הנה אמרינן בחולין (ט') צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה ע"ש ויש לעיין אם לא מצאה מכוסה אמאי טהורה הרי נפסלה בהיסח הדעת שהרי לא שמרה הנה לפי' אחד בתוס' שם דמיירי במים מקודשין ל"ק דבמים מקודשין ליכא דין משמרת והוי כשאר טהרות דכל מה שבבית חשיב בחזקת המשתמר כדאמרינן בתוספתא דטהרות דהמאבד ומצא בבית טהור ורק משום דמצא מכוסה טמא דתלינן באדם טמא דומיא דשאר טהרות וכמו בקורדום שאבד בבית או שמצאו בזווית אחר דתלינן באדם טמא אך לפי פי' האחר בתוס' דמיירי במים שאינן מקודשין לפי מ"ש הכ"מ דהיכא שמשהה אצלו כמה ימים אי אפשר בלא היסח הדעת ע"כ ס"ל דבמים שאינן מקודשין משמרת דהו לא סגי במה שהן מונחין בביתו דא"כ אמאי לא ישהה

אצלו כמה ימים וע"כ ס"ל דמשמרת של מי נדה דצריך שישמרם בעצמו בלא הפסק א"כ הכא בצלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה תי"ל שיפסלו משום משמרת:

אמרינן פ"ט מ"ד החושב על מי חטאת לשתות רא"א פסול רי"א כשיטה כו' וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ כשיטה אם היטה הכלי לשתות ממנו הנה הוציאן מהכנתן לקידוש כו' ע"ש ונראה מזה דהמים צריכים להיות מיוחדין ומוכנין לקידוש ומאימתי צריכים להיות מיוחדין לקידוש נראה שהוא מן המילוי ואילך דאף המילוי צריך להיות לשם מי חטאת דהא אמרינן בתוספתא ולקח ונתן עד שיתכוין למילוי ולקידוש ולהזאה וזה שהתוס' סוכה (כ"א) הכריחו דאף מילוי ממילא כשר מדאמרינן בתוספתא כוסות של אבן היו תלוים בקרני שוורים כיון ששחו שוורים לשתות נתמלאו הכוסות ע"ש צ"ל מ"מ כיון דהבעלים הוליכן לשם בשביל כך חשיב כוונה לשם מי חטאת, והנה אמרינן בתוספתא החושב על הדלי לשתות עד שיגיע למים יערה וצריך לנגב משיגיע למים יערה וא"צ לנגב רש"א א"צ להערות ע"ש ונראה הטעם דפסול בחושב על הדלי לשתות משום דבעינן הכנתן לקידוש וזה דאמרינן במתני' החושב על מי חטאת לשתות והיינו על מים שאינן מקודשין דרי"א משיטה אבל מחשבה גרידא לא מהני התם דמיירי לאחר מילוי כיון דכבר חישב עליהן בשעת מילוי למי חטאת אין המחשבה של עתה שחושב לשתיה מוציא מידי המחשבה בשעת מילוי ובעינן מעשה וכמו בכלים דאין מחשבה מוציאה מידי מחשבה וצריך מעשה אבל התוספתא דחושב על הדלי קודם שהגיע למים אז מהני מחשבה גרידא ונראה דזהו נמי טעמו של ר"ש בתוספתא דהחושב משהגיע למים דא"צ אף להערות כיון דקודם נתמלאו למי חטאת לא מהני מחשבה גרידא להוציאן מהכנתן ורבנן דס"ל דצריך להערות הוא רק חומרא בעלמא כמ"ש הר"ש ז"ל דהא קתני א"צ לנגב דאש הנוים פסולים היה צריך לנגב:

הנה המלאכה פוסלת בפרה עצמה וכן במים ואמרינן העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מד"א כו' והנה הר"ש ז"ל בכלאים פ"ז מ"ד הקשה נו על התוס' שכתבו דזה דאין אדם אוסר דבר שא"ש היינו בדבר התלוי במחשבה והא מלאכה בפרה תלוי במחשבה דהא אמרינן פרה שהכניסה לרבקה ודשה כשרה משום דלא ניחא ליה ומההיא דהעושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת מוכח דיכול לאסור פרתו של חברו במלאכה ע"ש ונראה לומר לפי מה דאמרינן פ"ב דפרה שכן עליה עוף כשרה עלה עליה זכר פסולה והקשה הר"ש ז"ל שם בעלה עליה זכר אמאי פסולה הא ודאי לא ניחא ליה דהא נפסלת פרתו ותי' דחשיב ניחא ליה כיון דבשאר פרות הוי ניחא ליה ע"ש היינו דלא בעינן ניחא ליה שתעשה זו הפרה את המלאכה רק בעינן ניחא ליה על המלאכה

עצמה דבעינן מלאכה כזו דניחא ליה בגוה וא"כ ל"ש בזה אין אדם אוסר דבר שא"ש ואף דהיכא דבעינן כוונה אמרינן אין אדם אוסר דבר שא"ש התם הטעם משום דכל היכא דבעינן כוונה בעינן כוונת הבעלים דלא מהני כוונתו על דבר שאינו שלו אבל הכא כיון דבעינן רק דניחא ליה בהמלאכה עצמה ולא בעינן דניחא שתעשה זו הפרה את המלאכה הא על המלאכה כיון שהוא עושה אותה הוי בעלים עליה ומהני כוונתו עליה:

והנה זה דהעושה מלאכה במי חטאת היינו במים שאינן מקודשין דנפסלין הביא רש"י ז"ל בגיטין (נ"ג) מהספרי אי"ל אלא שהמלאכה פוסלת בפרה במים מנין ת"ל למשמרת למי נדה כו' שיהו נשמרין לזה ולא לדבר אחר ע"ש היינו כיון דעושה בהם מלאכה נמצא שהן נשמרין אף לדבר אחר חוץ מקידוש, והנה יש לעיין ל"ל טעם דלמשמרת למי נדה תי"ל דאם עושה בהן מלאכה אינן מים חיים כדאמרינן בסוטה (ט"ו) במצורע דבעינן מים שלא נעשו בהם מלאכה וכתב רש"י ז"ל משום דבעינן מים חיים ע"ש א"כ בפרה דבעינן ג"כ מים חיים א"כ בנעשו בהם מלאכה תי"ל דפסול משום דאינן מים חיים וצ"ע, (הנה בקדש לי ואקדש לך אמרינן בפ"ז מ"ד דהשני פסול וכתב הר"ש ז"ל דפסול הוא משום מלאכה והר"מ ז"ל כתב שם דהפסול הוא משום נטילת שכר לקדש ע"ש והנה אמרינן בתוספתא פי"א הזה עלי ואזה עליך ר"ע מטמא וחכמים מטהרין ע"ש והתם ליכא לפרושי משום מלאכה דאין המלאכה פוסלת בהזאה ומשום שכר אתי שפיר דהנוטל שכר להזות פסול כמו לקדש אך יש לעיין להרמב"ם ז"ל מ"ט דרבנן דמטהרין]:

אמרינן בחולין (ט' ע"ב) גבי צלוחית שהניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה אם יכולה חולדה לשתות ממנה כו' פסולה וכתב רש"י ז"ל בלשון שני דהטעם דפסול משום דבעינן מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי שלא ימלא בכלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש ובפסחים (ל"ד) גבי ונתן עליו מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי ואמרינן ונתן אלמא תלושין נינהו הא מחוברין נינהו אלא מעלה כו' כתב רש"י ז"ל שתהא חיותן בכלי באותו כלי עצמו שמקדש בו מי חטאת באפר צריך למלאותן מן המים ולא ימלאם בכלי זה ויערם לתוך זה והכתוב ונתן כו' אלא מעלה בעלמא מדרבנן ואסמכוה אקראי ע"ש והר"ש ז"ל פ"ט הקשה על רש"י ז"ל והוכיח דמותר למלאות בכלי זה ולערות לכלי אחר ואף מדרבנן אינו נפסל דהא אמרינן פ"ז ה' שמלאו ה' חביות לקדשן ה' קידושין ונמלכו לקדשן קידוש אחד כשרים וכן מהתוספתא רי"א ממלא אדם חבית ממעין זה וחבית ממעין זה ונותן אותן בשוקת אחת ומקדש ומדוכתי טובי אחריתי ע"ש ונראה לתרץ דברי רש"י ז"ל דכל היכא שמחשב מתחילה לשפוך לשוקת ולקדש שם המילוי חשיב כשמערה לשוקת כדמוכח מהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ז דאמרינן יחיד שמילא ה'

חביות לקדשן קידוש אחד היה מוציא כל אחת ואחת ושופך אעפ"י שהגיף הדלת כשר מפני שהוא עוסק עם הקידוש ואם משהוציא את האחרונה הגיף את הדלת אחריו פסול ופי' הר"ש ז"ל מפני שהוא עוסק עם הקידוש דכל זמן שלא הוציא כל המים שבדעתו לקדש יחד אין המלאכה פוסלת ע"ש היינו דהמלאכה פוסלת רק בגמר המילוי ואעפ"י שכאן כבר מילא כל הה' חביות שרוצה לקדש ואח"כ מוציא אחת אחת ושופך לשוקת א"כ הוא כבר לאחר מילוי ולאחר מילוי פוסל מלאכה לכ"ע עד שעת קידוש ומוכח כיון דדעתו מעיקרא לערות אותן לשוקת ולקדש שם המילוי חשיב המילוי בשוקת וכיון דהמלאכה פוסלת רק בגמר מילוי והיינו כשמוציא החבית האחרונה ומערה בשוקת א"כ אם הגיף הדלת קודם כשר וא"כ כיון דכל שמילא בכלי ע"מ לערות בכלי אחר ולקדשו שם המילוי חשיב כשממלא הכלי האחרון והכלי הראשון הוא רק אמצעי להמילוי א"כ הוי שפיר קידוש בהכלי שממלא בו א"כ כל הנך דוכתי דמייתי הר"ש ז"ל דמיירי התם שמתחילה מילא ע"מ לערות ולקדשן בכלי אחר כשר דחשיב קידוש בהכלי שממלא בו ובעיקר מה דמוכח מהתוספתא דממלא ע"מ לערות בכלי אחר המילוי הוא בהכלי השני לא תקשה הא בעינן חיותן בכלי שממלא בו דכל שממלא בכלי הראוי לקדש בו ומערה בכלי אחר ליכא חסרון מחיותן בכלי וכן בקבלת הדם של קדשים דבעינן דם מהפר ווורידין צריכים לראות אויר כלי ומ"מ בקיבל פחות מכדי הזאה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה וכן בקומץ שקידש חציו בכלי זה וחציו בכלי זה דאמרינן דלא קידש כתב הרמב"ם ז"ל דאם חזר וערבן אח"כ כשר ע"ש ואע"ג דעתה כשצריך להתקדש כשעירב כל השיעור יחד ליכא דם מהפר ומשום כיון דהדם היה קודם ג"כ בכלי הראוי להתקדש רק דלא נתקדש חשיב דם מהפר ול"ד לנשפך על הרצפה ואספו דפסול כיון דהיה בינתים על דבר שאינו ראוי לקדש וה"נ במילוי מים דצריך להיות חיותן בכלי ובזבחים (כ"ה) מדמינן לה מילוי מים של פרה שצריך להיות חיותן בכלי לקבלת דם של קדשים דצריך להיות דם מהפר ע"ש כל שהיה קודם ג"כ בכלי הראוי למלאות בו ליכא חסרון מחיותן בכלי אך במי חטאת בעינן עוד קידוש בכלי שממלא בו ואם לאו לא חשיב חיותן בכלי דאם היה על המים תורת מילוי בכלי זה ואח"כ עורן לכלי אחר פסול דבעינן קידוש בהכלי שבו היה המילוי וזהו מעלה דרבנן כמ"ש רש"י ז"ל בפסחים ואם מילא ע"מ לעשות בו הקידוש כיון שכבר חל על המים תורת מילוי אינו יכול לערות בכלי אחר ולקדשן וכ"ש ששתה מהם חולדה כיון דהמים היו בינתים בדבר שאינו ראוי למלאות ולקדש בו דפסול אבל בממלא מתחילה ע"מ לערות בכלי אחר ולקדש שם כשר:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ט ה"ג דכל שנגע במים אין מקדשין בו ואעפ"י שניגבו ואפילו נשבה הרוח ונתנה את האפר ע"ג המים אינו מנגבו ומקדש בו והוא מהתוספתא אך הר"ש ז"ל פ"ו מ"ב פי' התוספתא בענין אחר דבנשבה הרוח כ"ע מודי דיכול לקדש בו ע"ש, ובטעם הרמב"ם ז"ל דפסול לקדש בו נראה דהוי כמו אפר שנתנו ע"ג מים שאין ראוין לקדש דאמרינן פ"ט מ"ט דמטמאין את הטהור לתרומה בידיו ובגופו ואע"ג דהקידוש פסול מ"מ מהני הקידוש קצת לענין טומאה דהוי רק קידוש פסול ולא דאינו קידוש כלל וה"נ בנשב הרוח את האפר אע"ג דבעינן מכח אדם לא דאינו קידוש כלל אלא הוי קידוש פסול ואפשר דמהני ג"כ הקידוש לענין טומאה כמו בנתן ע"ג מים שאין ראוין לקדש וכיון דמהני הקידוש לאיזה דבר חשיב קידוש וכיון דכבר קידש בו אינו ראוי לחזור ולקדש בו:

ג

אמרינן רפ"ט צלוחית שנפל לתוכו מים כ"ש רא"א יזה ב' הזאות וחכמים פוסלין, והנה בחולין (מ' ע"ב) גבי צלוחית שהניחה מכוסה ובא ומצא מגולה אם יכולה חולדה לשתות פסול כתבו התוס' דאי קודם קידוש איירי מפסלי משום דלא הוי מים חיים אל כלי ואי אחר קידוש איירי מפסלי משום רוק שבפיהם המעורב במים ודלא כר"א דאמר יזה ב' הזאות א"נ כר"א ופסולה בהזאה אחת ע"ש ומשמע מדברי התוס' דאי מיירי במים שאינם מקודשין ליכא פסול משום תערובת הרוק דרק במים מקודשין פוסל תערובת כ"ש, ונראה הטעם דאמרינן בזבחים פ דטעם דרבנן דפסלי הוא משום קנסא דקנסו רבנן כי היכא דלא משתרשרי ליה ע"ש וזה שייך רק בנפלו המים לאחר שקידש דנתוסף ליה מי חטאת אבל קודם קידוש דיכול לקדש כמה מים שירצה אינו משתכר, והנה הראב"ד ז"ל כתב בפ"ו דשאר הנהרות אינן פסולין לפרה משום דאין מתערבין בהם מי גשמים מחצה ע"ש ומוכח נמי דס"ל דבמים שאינן מקודשין אינו פוסל תערובת כ"ש ממים שאין ראוין לקדש דרק במחצה פסול, והנה בזה יש לפרש התוספתא שהביא הר"ש ז"ל מכשירין רפ"ד הממלא בחבית המים העולים אחריה ובחבל המכונן על צוארה ובחבל של צורכה ה"ה בכי יותן ולענין מי חטאת אינו חושש שמא לא נתמלאו בכלי ופי' הר"ש ז"ל דאעפ"י שמי החבל של הכינון ושל צורכה נופלין בחבית והנהו לא נתמלאו בכלי לא חיישינן לזה ע"ש, ולפ"ז הטעם הוא משום דקודם קידוש אינו פוסל בנפלו לתוכה מים כ"ש שאין ראוין לקדש, והנה הר"ש ז"ל כתב שם הטעם דאינו פסול לפי שאי אפשר ע"ש ואפשר דצריך זה הטעם לזה דמותר לכתחילה:

הנה אמרינן בתוספתא פ"ד מעין היורד למכתשת ומבקש לקדש בו מפסיק מנגב וחוזר וממשיך אמת המים ומקדש וכן בדולה ועד שלא הגיע למים חישב לשתיה מערה וצריך לנגב ע"ש ובעירוי בעלמא לא סגי וצריך לנגב ויש לעיין אמאי הא מים כ"ש שאין ראוין לקדש שנתערבו אין פוסלין, ונראה לומר דאף דמים פסולין כ"ש אין פוסלין מ"מ הכא קודם שעירה היו הרבה מים פסולין וזה ודאי פסול דאף מחצה פסול כמ"ש הראב"ד ז"ל וכיון דצריך לערות צריך ג"כ לנגב שלא ישאר כלום וכמו בכלאי זרעים דכל דנתערב יותר משיעור ביטול לא סגי דממעט אלא צריך להבר את כולה כדאמרינן בב"ב צ"ד דכיון דסוף סוף צריך למעט אטרחוהו ליטול את כל המעורב, ובזה אתי שפיר מה דאמרינן שם בתוספתא בחישב עליה לשתיה משהגיע למים דיערה וא"צ לנגב וכתב הר"ש ז"ל פ"ה מ"ג דהתם הוי רק חומרא בעלמא מה שצריך להערות דלא פסלה מחשבה משהגיע למים ע"ש וקשה מ"מ ממ"נ אם צריך להערות אמאי א"צ ג"כ לנגב ולפ"ז כיון דמים פסולים כ"ש אין פוסלין קודם קידוש רק היכא דנתערב הרבה וסוף סוף צריך למעט אטרחוהו ליטול כולו אבל זה דוקא בנתערב פסול ממש אבל היכא שהוא רק חומרא ל"ש זה כדאמרינן בב"ב שם גבי כלאי זרעים דאם נתערב רק רביעית דהוי רק חומרא דכלאים סגי במיעוט וא"צ להבר את כולה ע"ש וכן במתני' פ"ה מ"ב המטביל כלי במים שאינן ראוין לקדש צריך לנגב כו' ומשום כיון דהטביל ונתמלא מים שאין ראוין לקדש וע"כ צריך לערות צריך אף לנגב אבל בנפילת מים כ"ש מתחילתן לא חיישינן, והנה אמרינן שם קרויה שהטבילה במים שאין ראוין לקדש מקדשין בה ולא חיישינן לפליטת המשקין אבל לא יוסיף בה מים מקודשין דחיישינן לפליטה ומלשון הרמב"ם ז"ל בפה"מ שם נראה דאינו משום דלא חיישינן שמא תפלוט הקרויה רק דלא קפדינן על הפליטה ובמים מקודשין קפדינן ע"ש, ולפ"ז אתי שפיר דרק בנפלו לתוכו הרבה מים כיון דצריך לערות אטרחוהו ג"כ להוציא הכל ומש"ה צריך לנגב אבל מה שנבלע בדופני הקרויה כיון דאי אפשר להוציא לא קפדינן משא"כ במים מקודשין כיון דנפסל אם נפלו לתוכו מים כ"ש קפדינן על הפליטה:

והנה זה דנתערב מחצה ממים שאין ראוין לקדש דפסול כמ"ש הראב"ד ז"ל ע"כ משום דמחצה לעולם חיישינן שמא רוב דא"א לצמצם וברוב פסולים מתבטלין המים הראוין לקדש במים שאין ראוין לקדש, הנה אמרינן פ"ח מ"י מי ירדן ומי ירמוך פסולין מפני שהן מי תערובות ואלו הן מי תערובות אחד כשר ואחד פסול שנתערבו שניהם כשרין ונתערבו כשר ר' יהודה פוסל וכתב הר"ש ז"ל דר"י גזר אטו אחד כשר ואחד פסול ע"ש ויש לעיין הא ס"ל לר"י מין בעינו לא בטל א"כ באחד כשר ואחד פסול אמאי פסול וצ"ל

איפכא דזה דנתערבו מים כ"ש שאין ראוין לקדש קודם קידוש כשר הוא משום דבטלי המים הפסולין בכשרין אבל כל היכא דאין מתבטלין המים הפסולין פסול ולפ"ז לר"י דמין במינו לא בטל מים פסולין כ"ש פוסלין אף קודם קידוש, גרסינן פ"ה מ"ג קרויה שהטבילה במים שאין ראוין לקדש מקדשין בה עד שלא תטמא נטמאה אין מקדשין בה ר"א אם מקדש הוא בה בתחילה אף בסוף יקדש בה אם אינו מקדש בה בסוף אף לא בתחילה בין כך ובין כך לא יוסיף לתוכה מים מקודשין וגירסת הרע"ב ז"ל שם אלא בין כך ובין כך כו' היינו דקאי אדלעיל ומסקנת דברי ר"י היא שאסור לקדש בין בתחילה ובין בסוף והקשה עליו התי"ט דאי מסקנא דר"י היא הו"ל למימר בין כך ובין כך לא יקדש בו דהא בתחילת הקידוש איירי ר"י ע"ש, והנה לבד זה מהירושלמי חגיגה פ"ג ה"ד מוכח להדיא דלאו מסקנא דר"י הוא דמייתינן התם מתני' דהכא דרי"א אם מקדש בה בתחילה יקדש בה בסוף ואם אינו מקדש בו בסוף לא יקדש בו בתחילה ומסקינן שם אמר ר' יוחנן חומרין אינו מקדש בו לא בתחילה ולא בסוף ע"ש היינו דלחומרא קאמר לה ר"י ואי ר"י מסיק לה התם דבין כך ובין כך אסור וקאי אדלעיל והיינו דלחומרא א"כ מאי צריך להא דר' יוחנן):

אמרינן פי"א מ"ט מצות אזוב ג' קלחים ובהם ג' גבעולין ע"ש, והנה יש לחקור אם זה רק למצות אזוב דבעינן אגודה ואין אגודה פחות מג' אבל להטביל במים סגי שיטביל גבעול אחד ויזה אך לא נראה כן דהא אמרינן גבי מי חטאת שיש בהם כדי הזאה היינו כדי שיטביל ראשי גבעולין ויזה ואי סגי שיטביל גבעול אחד אמאי לא אמרינן כדי שיטביל גבעול אחד דבציר לי' שיעורא וכבר ראוי להזאה מיהו נראה דא"צ להטביל כל הג' גבעולין וסגי שיטביל שנים דהא אמרינן באזוב דשיריו בשנים ודין ג' הוא רק בתחילה בשעת האיגוד א"כ בהזאה ודאי כשר במטביל רק שנים דהא אז אפילו ניטל אחד לגמרי כשר דדין ג' הוא רק על שעת האיגוד, הנה הביא הר"ש ז"ל מהתוספתא דאזוב של עיר הנדחת פסול משום דכתותי מכתת שיעורו ע"ש ונראה ג"כ שהוא רק בתחילת האיגוד אבל לאחר האיגוד אם נעשה של עיר הנדחת כשר דהא אמרינן באזוב דגרדומא בכ"ש כיון דהי' לו שיעור בשעת האיגוד אף דלאח"כ אגרדם כשר א"כ זה דנעשה אח"כ של עיר הנדחת לא עדיף מאגרדם ואע"ג דהשתא כתותי מכתת שיעוריה ולי"ל שיעור הא גרדומין כ"ש ולא בעינן שיעור רק בשעת איגוד:

אמרינן שם מ"ח אזוב שלקטו לאוכלין ונפל עליו משקין אעפ"י שנגבו פסול וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ אלו המשקין לא תחשיבם משקין טמאים אבל אפילו משקין טהורים מעת שהוכשר פסול להזות בו להיות מוכן לטומאה ע"ש וכ"כ הר"ש ז"ל שם

משום דעלול לקבל טומאה פסול, והנה יש לעיין הא סוף סוף מוכשר ע"י הזאה דהא מי חטאת מכשירין וכמ"ש הר"ש ז"ל דמש"ה אזוב של תרומה טהורה לא יזה לכתחילה מפני שמכשירתו ע"ש וכיון דסוף סוף מתכשר ועלול לקבל טומאה אמאי פסול אזוב המוכשר:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"י ה"ז דהמזה מי חטאת צריך לכוון ולהזות על הטמא לטהרו ואם היזה שלא בכוונה הזאתו פסולה וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל זה אינו שאי"צ כוונה לטהרו דחולין לא בעי כוונה אבל בעי שיתכוין לו ע"ש הנה בקטן כתב הרמב"ם ז"ל דקטן שיש בו דעת כשר וקטן שי"ב דעת שהיזה והאשה מסעדתו כו' הזאתו כשרה ע"ש והגירסא במשנה שלנו הוא להיפך דקטן שאין בו דעת אמו מסייעתו ומזה אך הרמב"ם ז"ל בפה"מ שם כתב והיזה הטהור לרבות קטן שיש בו דעת כו' וביומא מ"ג קתני סתמא טהור להכשיר את הקטן, ונראה דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה דס"ל דבעינן כוונה בהזאה לטהרו ובאין בו דעת ל"ש כוונה ומש"ה בעינן דוקא קטן שי"ב דעת, אך יש לעיין הא לעולם היכא דבעינן כוונה כמו בשחיטה פסלינן קטן כדאמרינן בחולין י"ב ולא מחלקינן בין יש בו דעת לאין בו דעת וצ"ל דהזאה חשיב מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו די"ל מחשבה אך קשה דזה אינו אלא מדרבנן כדאמרינן בחולין שם א"כ איך מהני הזאתן:

הזאת מי חטאת הוא בשלישי ושביעי ואמרינן בכלים פי"ד מ"ז בכלי מתכת שנטמאו היזה עליהן נשברו בו ביום התיכן וחזר והיזה עליה שניה ה"א טהורין דברי ר"א רי"א אין הזאה פחות מג' וז' וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ דלר"י צריך עתה הזאה גו"ז ואין הזאה של קודם שבירה מצטרפת כלל ע"ש ונראה דבהא פליגי ר"א ור"י דלר"י כיון שהן עתה כלים חדשים רק מדרבנן חזרו לטומאתן ישנה וכיון שהם כלים חדשים ועל אלו הכלים לא הוזה כלל מש"ה צריכים עתה ב' הזאות ולר"א כמו דמדרבנן הכלים החדשים יורשים דיני הטומאה של הכלים השבורים ה"נ יורשים דין טהרתן ודין הזאה שהי' על הכלים השבורים וזה דסגי הזאה שניה בו ביום של הזאה ראשונה צ"ל משום דזה דצריך הזאה גו"ז אמרינן בקידושין ס"ב דבעינן ג' ימי טהרה להזאה שניה אך זה שייך רק היכא דגוף הכלים נטמאו דלא מהני הזאה שניה עד דאיכא ג' ימי טהרה דלאחר הזאה ראשונה חשיב קצת ימי טהרה אבל הכא שהכלי החדש לא נטמא מעולם רק שירש מדרבנן הטומאה של הכלי הראשונה השבורה והוי רק טומאה בלא סיבת הטומאה א"צ ימי טהרה דשבירתן הוא במקום ימי טהרה וכן אמרינן בתוספתא פ"ד דב"מ לר"א אם נטמאו הכלי מתכת ונשברו ביום טומאתן והתיכו מזה עליו בו ביום הזאה ראשונה ע"ש ומשום דזה דצריך להיות הזאה ראשונה בג' לטומאתו הוא ג"כ משום דבעינן ימי

טהרה כדאמרינן בקידושין שם שלישי למעוטי שני כו' דקא ממעט בימי טהרה ע"ש וכיון דהיתה שבירה באמצע השבירה חשיב כימי טהרה דמדאורייתא שבירתן מטהרת אותן לגמרי ומדרבנן נהי דשבירתן אינו מטהרת אותן לגמרי אבל במקום ימי טהרה הוי דמה דימי טהרה פועלין פועלת ג"כ השבירה וזהו שיטת ר"א:

והנה בעיקר מה דנראה מסוגיא דקידושין ס"ב דזה דצריך הזאה גו"ז הוא משום דבעינן ימי טהרה באמצע דלאחר הזאה ראשונה חשיב טהרה קצת לענין זה הנה לפ"ז אם נטמא עוד הפעם במת בתוך ג' ימי טהרה שלו לא רק שיש עליו טומאה חדשה דאף מטומאתו הראשונה אי אפשר לו להטהר דליכא ג' ימי טהרה, ובזה נראה ליישב מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' ק"פ בטומאת התהום דמי שנטמא במת והיזה עליו גו"ז ובז' שלו נטמא בקבר התהום כו' אינו חייב בפסח שני אבל אם נמצא טומאת התהום בששי לטומאתו כו' ה"ז חייב בפסח שני שחזקת הטמא טמא כו' והראב"ד ז"ל שם הבין בדברי הרמב"ם ז"ל דדוקא בששי אבל אם היה טומאת התהום בשביעי אף קודם הזאה וטבילה ג"כ מותר והקשה הש"ש ש"ה לפמ"ש המהרי"ט ז"ל דזה דאם נזקק לטומאה לא הותר לו טומאת התהום היא משום דמחזיקין מאיסור לאיסור דא"כ אפילו נולד ספק של טומאת התהום בז' שלו קודם הזאה וטבילה ג"כ נימא שחזקת טמא טמא והעלה שם דאין מחזיקין מאיסור לאיסור ואפילו באותו שם איסור עצמו וזה דשאני בטומאת התהום בין ששי לשביעי הוא משום דהלכתא דטומאת התהום הכי גמירא לה ואח"כ הביא שם מפה"מ בנזיר שכתב להדיא שהוא מדין חזקה ממש וכתב דהרמב"ם ז"ל בפסקיו חזר בזה ע"ש ונראה די"ל בפשוטו שהוא מדין חזקה ולא חזר בו הרמב"ם ז"ל ולעולם אין מחזיקין מאיסור לאיסור וזה דשאני בין נולד ספק של טומאת התהום בששי שלו לשביעי שלו הוא משום דכל שנולד הספק בששי שלו דאם נטמא ליכא ג' ימי טהרה, א"כ אי אפשר לו ליטהר אף מטומאתו הראשונה א"כ שייך חזקת טמא אפילו אי אין מחזיקין מאיסור לאיסור דהכא הספק הוא אם אפשר לו ליטהר מטומאתו הראשונה אבל אם נולד לו ספק של טומאת התהום בז' שלו אף קודם הזאה וטבילה כיון שכבר היו ג' ימי טהרה וכבר היה ראוי להזאה אם נטמא במת אחר מטומאתו הראשונה אפשר לו ליטהר שכבר יש שם ג' ימי טהרה דל"ש בזה סתירה כמו זב דכל כמה שלא נטהר סותר רק דבעינן ג' ימי טהרה שיהא ראוי להזאה וכבר הי' שם ג' ימי טהרה ונעשה ראוי להזאה לא בטל ממנו דין זה וא"כ אם נטמא פעם אחרת יש עליו רק הטומאה השניה ול"ש חזקה דאין מחזיקין מאיסור לאיסור:

ד

אמרינן בחגיגה כ"ה שלא הי' אפשר להביא יין ושמן של קדש מיהודה לגליל מפני שרצועה של ארץ העמים מפסקת ואי אפשר להביא בכ"ח המוקף צמיד פתיל דאין צמיד פתיל להקדש, וכתבו התוס' שם הקשה ר' אלחנן היאך היו מביאין אפר פרה בגליל דא"א לעשות אלא בירושלים וא"כ נטמא בהבאת דרך ארץ העמים ע"ש, והנה אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"י דאהלות קלל של חטאת שהוא נתון בארובה אם משולשל טמא אם אינו משולשל טהור בד"א בארובה שאי"ב פותח טפח אבל בארובה שיש בה פותח טפח בין משולשל בין אינו משולשל טמא בד"א בשל חרס אבל בשל אבן בין שיש בארובה פותח טפח בין שאי"ב פותח טפח בין משולשל בין שאינו משולשל טהור ע"ש אלמא דרק כ"ח אינו מציל על אפר פרה באהל המת אבל כלי אבן מציל א"כ אם באהל המת גמור אינו נפסל כ"ש בארץ העמים וא"כ שפיר היו יכולים להעביר אפר פרה מירושלים לגליל בכלי אבנים דהא לעולם אפר פרה היו מניחין בכלי אבנים:

והנה בספרי אמרינן דזה דאין חטאת ניצולת בצמיד פתיל הוא משום דבעינן מקום טהור והכ"מ פי"ד מפרה ה"ב הביא בשם מהר"י קורקוס ז"ל שהקשה על התוספתא כיון דהפסול הוא משום מקום טמא א"כ מ"ל של חרס ומ"ל של אבן הא כ"ח ג"כ אינו מתטמא מגבו ע"ש, והנה מהתוספתא נראה דרק בכ"ח הראוי לקבל טומאה מתוכו אזלינן בתר מקומו אבל כלי אבן דאינו ראוי לקבל טומאה לא איכפת לן במקומו כלל, והנה בפסחים ס"ט על הא דאמרינן דהזאה לא דחיא שבת משום גזירה שמא יטלנה ויעבירנה ד"א בר"ה כתבו התוס' וא"ת ואמאי חיישינן להכי והלא נושא מי חטאת טמא ויחזור ויטמא את המים וי"ל דמעביר בכלי אבנים וכלי גללים דלא מקבלי טומאה והקשה שם הרש"ש ז"ל ל"ל בכלי אבנים אף כ"ח נמי הא אינו מתטמא מגבו ע"ש ונראה משום דבכ"ח ג"כ יהיה האפר פסול משום דמקומו טמא דהא האדם הנושא הוא טמא ואף דאין כ"ח מיטמא מגבו הוי כקלל של חטאת שהניחו ע"ג השרץ דאמרינן פ"י דפרה דפסול דאין מקומו טהור אבל אם הוא בכלי אבנים לא איכפת לן במקומו כלל וכדאמרינן בתוספתא:

והנה זה דאין הקדש ניצול בצמיד פתיל ואין חטאת ניצולת בצמיד פתיל יש חילוק ביניהם דבחטאת הוא מדאורייתא דאין מקומו טהור ובהקדש הוא מעלה ויש חילוק ג"כ בדינן וכמה שהוכיח הט"א בחגיגה שם דחמירא הקדש מחטאת דבחטאת רק אפר ומי חטאת אין ניצולין אבל כלי ריקן ומים שאינן מקודשין ניצולין דלא בעינן בהו מקומו טהור אבל בהקדש שהוא ממעלה אף כלי ריקן ג"כ אינו ניצל בצמיד פתיל לקדש ע"ש, ובזה אתי שפיר מה שלא העבירו יין ושמן מגליל ליהודה בכלי אבנים כיון דזה דאין

הקדש ניצול בצמיד פתיל הוא מדין מעלה היה המעלה אף כלי אבנים שאין ניצולים אבל בחטאת דלא עשו שם מעלה כמה שהוכיח הט"א ורק הפסול מדאורייתא משום מקומו טמא בכלי אבנים היו יכולים להעביר כדאמרינן בתוספתא:

אמרינן בפרה פ"י דקלל של חטאת שנגע בשרץ טהור דאין כ"ח מטמא מגבו נתנו ע"ג ר"א מטהר וחכמים מטמאין משום דאין זה מקום טהור, והנה הר"ש ז"ל שם הביא מהתוספתא דזה דחכמים מטמאין בנתנו ע"ג השרץ בד"א בזמן שאם ינטל השרץ והקלל מסיט אבל אם ינטל השרץ והקלל עומד טהור ע"ש, והנה בזבחים צ"ג אמרינן בהיה עומד חוץ לתנור ושרץ בתנור והושיט ידו לחלון ונטל את הלגין והעבירו עפ"י תנור ר"ע מטמא וחכמים מטהרין ואמרינן שם דפליגי בקלוטה כמי שהונחה דמי וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ פרה פ"י מ"ד דלר"ע כיון דקלוטה כמי שהונחה דמי אין זה מקום טהור, והנה יש לעיין נהי דקלוטה כמי שהונחה מ"מ לא עדיף מהונחה על השרץ באופן שאם ינטל השרץ והלגין עומד דלענין זה שיחשב כאילו ינטל השרץ והלגין מסיט לזה ל"ש קלוטה כמי שהונחה דמי:

הקשה הט"א חגיגה כ"ג על הא דאיבעי לן במנחות כ"ד זה דקי"ל דהכלי מצרף אי הוא רק בנגעי בהדדי או לא ואמאי לא פשטינן ממה דאמרינן באפר פרה דאם נגע טמא במקצתו טימא את כולו משום דהכלי מצרף והא התם ע"כ מיירי בדלא נגעי בהדדי דאי נגעי ל"ל צירוף כלי תי"ל דהגרגיר שנגע בו הטמא מטמא את חברו וחברו את חברו אפילו הן מאה דאין מונין לחטאת וא"כ נטמאו כולן ע"ש וק"ל הא לטמא חברו בעינן כביצה ואף לחטאת בעינן כביצה כדאמרינן בפרה פי"א דבלה של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת אם יש בה כביצה כו' וכן בפי"ב המזה באזוב הטמא אם יש בו כביצה המים פסולים כו' והגרגיר של אפר אין בו כביצה וצ"ע:

אמרינן ביומא י"ד דזה דמי חטאת שיש בהם כדי הזאה מטמאין במגע ובמשא הוא רק את אחר הנושא אותם אבל המזה והמזין עליו טהור ע"ש ונראה דה"ה דהאזוב לא נטמא ע"י ההזאה דהאזוב הוא ג"כ בכלל מזה דהא אמרינן בפי"א מ"ז דאזוב של תרומה טהורה לא יזה לכתחילה וכתב הר"ש ז"ל הטעם מפני שמכשירתו וכמו באתרוג של תרומה לא יטול מפני שמכשירתו ע"ש ול"ל שחכשירתו תי"ל שמטמאתו דהא נטמא במי חטאת ונראה מזה דאין האזוב נטמא שהוא ג"כ בכלל מזה טהור, והנה הר"ש ז"ל פי"א מ"ג הביא מהתוספתא שאין טומאת מי חטאת לגבי מי חטאת דאל"כ אין טהרה לחטאת שאני אומר נטמא המזה במים וחזר המזה וטימא את המים נטמא האזוב וחזר האזוב

וטימא את המים ע"ש וקשה הא המזה אף לתרומה טהור וכן האזוב טהור אף לתרומה א"כ מאי ראיה שאין טומאת מי חטאת לגבי מי חטאת וצ"ע:

שיטת הרמב"ם ז"ל בפסקיו רפט"ו ובפה"מ פרה פ"ט מ"ח ופ"א דכלים מ"ב דהנוגע והנושא מי חטאת לצורך הזאה אינו נטמא אף כשאינו עוסק עתה בהזאה כיון שהוא לצורך ורק אם אינו לצורך הזאה או אם אינו טהור לחטאת אז נטמא בנגיעת או בנשיאת מי חטאת ע"ש והנה לפ"ז אף הכלי שמי חטאת בו אינו נטמא דהא נגיעתו הוא לצורך מי חטאת דהא אי אפשר להיות למי חטאת בלא כלי א"כ מה שהן בכלי הוא לצורך כל ההזאות שיעשה ממנו וכ"כ באליהו רבא פ"י מ"ו בלגין של חטאת שנגע בשל קדש ושל תרומה דאמרינן של חטאת טמא וכתב ז"ל דלגין של תרומה טמאין לחטאת ומטמאין ללגין של חטאת בנגיעתן ונטמאו הלגין של חטאת ומטמאין את מי החטאת שאין מונין ראשון ושני בחטאת וכל הטמא לחטאת מי חטאת מטמאין אותו וחזרו מי חטאת ומטמאין את הלגין ונעשו ראשון כדין נוגע במי חטאת והוי ראשון לכל דבר אפילו לתרומה ע"ש היינו כיון דהלגין שבו מי חטאת נטמא לחטאת מפני נגיעתו בלגין של תרומה וכל הטמא לחטאת מי חטאת מטמאין אותו א"כ חזרו המי חטאת וטמאו את הלגין אף לתרומה ומוכח דקודם שנטמא הלגין ע"י נגיעתו בלגין של תרומה לא נטמא הלגין אשר בו מי חטאת לתרומה דכיון דטהור הוא לחטאת אין מי חטאת מטמאין אותו, והנה יש לעיין ע"ז מהתוספתא פ"ה דאהלות ארובה שבין בית לעליה וקדרה נתונה עליה כו' כנס לתוכה מי חטאת ואפר חטאת מצלת על החטאת ואינה מצלת על התרומה שתמצא אמור טהור מציל לעצמו כיצד היו שם כלים טהורין לחטאת וטמאים לתרומה נמצא טהור מציל לעצמו ע"ש היינו כיון שכנס לתוכה מי חטאת ואפר חטאת נטמאה הקדרה מדין נוגע במי חטאת אך אין טומאת מי חטאת לגבי מי חטאת א"כ מצלת על החטאת דלגבי מי חטאת הוא כלי טהור דמציל בארובה ואינה מצלת על התרומה דלגבי תרומה הוא כלי טמא וכלי טמא אינו חוצץ ואם היו שם כלים בעליה לגבי חטאת הם טהורים ולגבי תרומה הם טמאים דלגבי זה שהוא טהור הוא מציל ולא מהני מה שהוא טהור לחטאת להציל לתרומה דטהור מציל לעצמו ומוכח מכ"ז דהקדרה ששם מי חטאת ואפר חטאת אף שהוא טהור לחטאת מ"מ טמא לתרומה משום נגיעה במי חטאת וצ"ע:

הקשו התוס' פסחים ס"ט גבי שמא יטלנו בידו ויעבירנו ד"א בר"ה הלא נושא מי חטאת טמא ויחזור ויטמא את המים כו' היינו שמא ישא אותם שלא לצורך כמ"ש הצל"ח והרש"ש שם דהנושא לצורך אינו נטמא וס"ל להתוס' דיש טומאת מי חטאת לגבי מי

חטאת גופייהו וכבר עמדו בזה על התוס' הרעק"א ז"ל בגליונו ועוד מהירושלמי שהביאו התוס' זבחים ק"ה שאין מי חטאת מטמאין דבר לחזור וליטמאות ממנו וכן מפ"ט דפרה דמשמע ג"כ דאין טומאת מי חטאת לגבי מי חטאת ע"ש ונראה מקור להתוס' מהירושלמי ריש יומא דאמרינן שם דכהן השורף את הפרה פרישתו לטהרה ואין אחיו הכהנים נוגעין בו ומקשינן הא בלא"ה טמא מחמת הזאותיו ע"ש היינו כר"מ דטהור שנפלה עליו הזאה טמאתו ומאי קושיא הא זה שאין אחיו הכהנים נוגעין בו הוא שלא יטמא לחטאת משום דבגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת כמ"ש הק"ע שם דלשאר דברים הכהנים עצמן טהורים הם א"כ מאי מקשינן הלא נטמא מחמת הזאותיו הא אין טומאת מי חטאת לגבי מי חטאת ולא נטמא בשביל הזאותיו לחטאת כלל ולהתוס' אתי שפיר דכל שנוגע מי חטאת או נושא מי חטאת שלא לצורך נטמא אף לחטאת א"כ ה"נ כיון דטהור הוא והזאותיו שלא לצורך וכר"ע דטהור שנפלה עליו הזאה טמאתו נטמא אף לחטאת א"כ מה מועיל שאין אחיו הכהנים נוגעין בו:

הביא הר"ש פ"ה מהתוספתא ראו בידיו מי חטאת ואפר חטאת עושין ע"ג טהרות כו' וכתב הר"ש ז"ל לאו במקודשין איירי דהנושא מי חטאת שיש בהם כדי הזאה טמא אלא אוחז בידיו המים בפ"ע והאפר בפ"ע שרוצה לקדש ע"ש וקשה הא אפר חטאת ג"כ מטמא במשא כדאמרינן בבכורות כ"ג ע"ש וצ"ע:

אמרינן פי"ב מ"ד דמי חטאת שנעשו מצותן אין מטמאין ע"ש והטעם דאינן עוד מי חטאת ואין ראוין להזאה וודאי שאם היזה על הטמא אינו יכול לאסוף אח"כ המים שהיזה ולהזות אותן על טמא אחר דלאחר שהיזה ונעשה מצותן בטל מעליהן תורת מי חטאת, והנה בפי"ב מ"ב בהיזה על ב' כלים ספק על שניהם היזה ספק מחברו ומיצה עליו הזאתו פסולה וכתב הר"ש ז"ל הטעם דמחברו ומיצה עליו פסול משום דאין זו הזאה מן האזוב ע"ש ונראה דא"צ לזה דכיון דהיזה על חברו כבר נעשה מצותו ואין ראוין עוד להזות על אדם אחר ואפי' אם יאספנו ויזה בו מן האזוב ג"כ פסול:

נראה דזה דאמרינן מי חטאת שנעשה מצותן אין מטמאין הוא רק טומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאין דלעולם במי חטאת איכא ג"כ טומאה קלה כדאמרינן בפסחים י"ח בפרה ששתתה מי חטאת ומשום שנגעו בעצמן כמ"ש רש"י ז"ל ואף כשבטלה טומאה חמורה הטומאה קלה במקומה עומדת ורק בפרה ששתתה דהוי משקה סרוח בטלה אף הטומאה קלה ע"ש א"כ בנעשו מצותן טומאה חמורה בטלה אבל טומאה קלה של משקין טמאים במאי בטלה, והנה הר"ש ז"ל בפרה שם הביא מהתוספתא שהיה ר"ג אומר למזה פרוש לאחריך שמא תטמא א"ל והלא מחליקין כו' מפני שאמרו מי חטאת

שנעשו מצותן אין מטמאין ע"ש ויש לעיין כיון דמשקין טמאין מטמאין כלים א"כ היה צריך לפרוש לאחריו שלא יתיז על בגדיו ויטמאם:

ה

אמרינן פי"ב דפרה דהטהור לחטאת שנטמא מטמא את חברו וחברו את חברו אפילו הן מאה וכן לגין של חטאת שנטמא מטמא את חברו וחברו את חברו אפילו הן מאה דאין מונין לחטאת ובפ"י אמרינן דטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין שאינן טהורין לחטאת רק בידו טמא ברגליו טהור וכן אמרינן שם דהטהור לחטאת שנגע בתנור רק בידיו טמא ברגליו טהור ע"ש, והנה יש לעיין כיון דאין מונין לחטאת אם נגע באוכלין ומשקין או בתנור ברגלו אמאי טהור כיון שהן ראשון לטומאה ואין מונין לחטאת נעשה גופו ג"כ ראשון ואמאי טהור ונראה דזה דאמרינן אין מונין לחטאת ואעפ"י שהוא ראשון מטמא את חברו לא שאמרו דראשון מטמא אדם דהא לא חידשו דבר בפרה כדאמרינן בחגיגה כ"ג אלא דעשו דבר שלא נטמא כאילו נטמא וכן אם נטמא בטומאה קלה כאילו נטמא בטומאה חמורה וכן אמרינן להדיא בירושלמי חגיגה פ"ב ה"ה דלא חידשו דבר בחטאת אלא עשו המיטמא בטומאה קלה כמיטמא בטומאה חמורה ע"ש וה"נ עשו זה הראשון לטומאה כאילו הוא אב הטומאה שמטמא אדם וכן עשו את חברו כאילו הוא אב הטומאה ומטמא את חברו וחברו את חברו ואפילו הן מאה אבל אוכלין ומשקין וכן כ"ח דא"א להם להיות אב הטומאה במציאות ל"ש שיעשום כאב הטומאה לטמא אדם ואינו טמא רק אם נגע בידיו כשאר ראשון דמטמא את הידים, והנה הט"א בחגיגה שם הקשה על הא דאמרינן בשפופרת שחתכה לחטאת דעשאוה כטמא שרץ ומקשינן אלא מעתה לא תטמא אדם אלמה תניא חותכה ומטבילה טעון טבילה והקשה אף אם הוא כטמא שרץ ג"כ יטמא אדם דאין מונין לחטאת ע"ש ולפ"ז ל"ק דזה דאין מונין לחטאת וראשון מטמא אדם הוא משום דעשאוהו כאב הטומאה ומטמא אדם אבל הכא דאמרינן דעשאוהו רק כטמא שרץ שהוא ראשון ודאי אינו מטמא אדם דראשון אינו מטמא אדם [רק הקושיא השניה שהקשה הט"א שם כיון שנגע בידיו בחתיכתו נטמאו ידיו לחטאת ולחטאת נטמא ידיו נטמא גופו עדיין צ"ע] וכן אדם שנטמא במת מטמא את חברו וחברו את חברו אך לא מצינו שיהיו כולן טעונין הזאה גו"ז אלא הראשון בלבד והטעם דאין טעון הזאה אלא הנטמא באבי אבות הטומאה ואדם אינו שייך שיהיה אבי אבות הטומאה:

וכן הא דאמרינן בפי"א דכל הטעון ביאת מים בין מד"ת ובין מד"ס מטמא מי חטאת ואפר חטאת כו' במגע ובמשא ע"ש דאם אכל אוכלין טמאים דטעון ביאת מים מד"ס

וכן אם נגע בשרץ מטמא במגע ובמשא כזב גמור והיינו דכל שנטמא בטומאה קלה עשאוהו כנטמא בטומאה חמורה וכהירושלמי וטעם הדבר דכיון דלא נזהר מטומאה קלה חיישינן נמי שמא לא נזהר אף מטומאה חמורה כגון זיבות ומטמא במגע ובמשא וכיוצא בזה כתבו התוס' חולין ל"ה דזה דהאוכל אוכל שלישי שני הוא משום דכיון דלא נזהר לשומרו מליטמא וליגע בשני איכא לספוקי נמי דילמא נגע בראשון ע"ש ולחטאת חיישינן טפי דכל שלא נזהר ונטמא בטומאה קלה אף של ד"ס חיישינן ביה לכל הטומאות, והנה התוס' פסחים ס"ט גבי שמא יטלנו בידו ויעבירנו ד"א בר"ה הקשו ואמאי חיישינן להכי הא נושא מי חטאת טמא ויחזור ויטמא את המים ותי' דמעביר בכלי אבנים כו' דאין מקבלין טומאה והקשה הרש"ש ז"ל מאי מהני דמעביר בכלי אבנים הא אמרינן בפרה כל הטעון ביאת מים מד"ת כו' מטמא מי חטאת במגע ובמשא א"כ נטמאו המי חטאת ע"י נשיאתו ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דזה שעשו המתטמא בטומאה קלה כמתטחא בטומאה חמורה הוא משום כיון דלא נזהר מטומאה קלה חיישינן נמי שלא נזהר מטומאה חמורה דהסיח דעתו משמירת גופו לחטאת זה שייך רק בטומאה שאינה מחמת מי חטאת אבל בנטמא מחמת נשיאת מי חטאת עצמן כיון דנתעסק רק בחטאת אין כאן היסח הדעת מחטאת ולא חיישינן לשאר טומאות:

אמרינן בפי"ב דלגין של חטאת שנטמאו אחוריו נטמא תוכו ע"ש ונראה דאין זה חומרא חדשה בחטאת רק הוא בכלל דאין מונין לחטאת דזה דבעלמא כלי שנטמאו אחוריו במשקין לא נטמא תוכו הוא משום דחשבינן לאחוריו ותוכו כב' כלים וכמ"ש רש"י ז"ל במתני' ר"פ חומר בקדש דכל תשמיש ותשמיש שבו חשיב כלי בפ"ע ע"ש וא"כ לחטאת כיון דאין מונין לחטאת וכלי שנטמא מטמא חברו וחברו את חברו א"כ אחוריו חוזרין ומטמאין את תוכו ול"ש בזה דהוי מגע בית הסתרים כיון דחשבינן להו כב' כלים וכעין זה אמרינן באהלות פ"ז גבי אהל הנוגע בו מתוכו טמא טומאת ז' ומאחוריו טמא טומאת ערב וכתב הר"ש ז"ל משום כיון דהאהל מציל מלהיות הטומאה בוקעת ועולה חשבינן צד הפנימי וצד החיצון כב' כלים וצד הפנימי הוי ככלים הנוגעין במת וצד החיצון ככלים בכלים ע"ש ולא חשיב מה שהצד החיצון נוגע בצד הפנימי כמגע בית הסתרים ומשום כיון דחשבינן להו כב' כלים אין זה מגע בית הסתרים:

אמרינן פ"ח מ"ב המקדש מי חטאת לא ינעול את הסנדל שאם נפלו משקין על הסנדל נטמא וטמאהו כו' וכתב הראב"ד ז"ל בפי"ג נ"ל שלא חשו על המשקין אחרים אלא שמא יפלו מאותן משקין על הסנדל והם נפסלין בהיסח הדעת וטמאו את הסנדל והסנדל מטמא האדם שהרי אמרו הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקדש

וכ"ש חטאת וכן בכסותו אמרו בגדים או כלי קדש אפילו בטהרה מדרס לחטאת וזה שנטמאו בגדיו במשקין אעפ"י שטבל לחטאת חזר להיות כסות אוכלי קדש כו' עכ"ל, והנה ז"ש דנפסלו המשקין משום היסח הדעת וטימאו את הסנדל היינו דבכל היסח הדעת חיישינן לטומאה וטמאו את הסנדל כמו כל משקין טמאים דמטמאין כלים ויש לעיין א"כ אמאי כתב דכיון שנטמאו במשקין חזרו להיות כסות אוכלי קדש הא הסנדל נטמא אף לקדש דהיסח הדעת הוא פסול טומאה בכל הטהרות א"כ הסנדל כשאר כלים שנטמאו במשקין וטמא לכל הטהרות וא"כ להוי האי סנדל מדרס אף לאוכלי קדש כמו לחטאת ואמאי חשיב עתה ככסות אוכלי קדש, ונראה משום דאמרינן בירושלמי חגיגה פ"ג ה"א גבי הנושא את המדרס לא ישא את הקדש ואיכא למ"ד דאם עבר ונשא טהור ובעינן למפשט מזה דגופו של אוכל תרומה לא עשו כזב אצל הקדש דאי הוי כזב א"כ זה שנטמא ע"י שנשא את המדרס לא עדיף מאוכל תרומה א"כ הוי כזב אצל הקדש דמטמא במשא א"כ עבר ונשא אמאי טהור ומתרצינן בחזוקק לקדש דכל שהוא אוכל קדש אפילו נטמא אינו יורד ממדרגתו ודין אוכל קדש עליו ועדיף מאוכל תרומה ואין גופו כזב אצל הקדש ועיין בק"ע שם א"כ הכא שנטמא הסנדל במשקין לא פקע ממנו דין כסות אוכלי קדש ולא הוי מדרס לקדש כשאר בגדים שהן מדרס לקדש רק לחטאת ס"ל להראב"ד ז"ל דכל שנטמא פקע ממנו דין חטאת לגמרי וירד ממדרגתו והוי רק כבגדי אוכלי קדש שהן מדרס לחטאת:

והנה זה דהוצרך להראב"ד ז"ל דכיון שנטמא נעשה ככסות אוכלי קדש והוי מדרס תי"ל כיון שנטמא הסנדל במשקין שהם ראשון נעשה אף הסנדל ראשון דאין מונין לחטאת א"כ חוזר הסנדל ומטמא את האדם דהאדם נעשה ג"כ ראשון וא"כ צריך האדם ביאת מים ומטמא את האפר במשא דכל הטעון ביאת מים מד"ס מטמא מי חטאת ואפר חטאת במגע ובמשא כדאמרינן פי"א מ"ו והטעם דהוצרך לזה הוא כמ"ש דאין כלי מקבל טומאה מראשון אף לחטאת רק היכא שנטמא בטומאה קלה הטילו עליו טומאה חמורה והכא שהסנדל נטמא ע"י משקין א"א להסנדל להעשות ראשון אף לחטאת דהא א"א להמשקין להיות יותר מראשון ול"ש דלחטאת יטילו על המשקין טומאה יותר חמורה דא"א למשקין להיות יותר מראשון במציאות א"כ א"א להן לעשות הסנדל ראשון ונטמא הסנדל רק כשאר כלים שנטמאין ע"י משקין מדרבנן ונעשה הסנדל שני רק כיון דמ"מ נטמא הסנדל אינו עוד של חטאת והוי רק ככסות אוכלי קדש והוי מדרס לחטאת ולפ"ז י"ל להראב"ד ז"ל זה דאין מונין לחטאת הוא משום דכיון דנטמא אינו עוד לחטאת והוי רק כטהור לקדש ובגד שאינו טהור לחטאת הוא מדרס לחטאת וכן אדם שאינו טהור

לחטאת הוא כזב אצל החטאת כדאמרינן ברפ"י וכלים שאין ראוין למדרס עכ"פ הן כטמא מת לחטאת ומש"ה מטמא את חברו וחברו את חברו דכיון דנטמא חברו אינו עוד לחטאת והוא גופו דינו כזב אצל החטאת וכן חברו אפילו הן מאה אך יש לעיין על הראב"ד ז"ל מהא דאמרינן דכל הטעון ביאת מים בין מד"ת בין מד"ס מטמא מי חטאת ואפר חטאת ומזה מי החטאת במגע ובמשא והאזוב המוכשר ומים שאינן מקודשין וכלי ריקם במגע אבל לא במשא ואמאי אינו מטמא מים שאינן מקודשין במשא דלהראב"ד ז"ל כל שנטמא אפילו במשקין אינו עוד לחטאת והוי רק כאוכל קדש וכ"ש בנטמא בטומאה דאורייתא וכל שאינו טהור לחטאת הוי כזב אצל החטאת דמטמא אף בהיסט כדאמרינן ברפ"י ואדם כיוצא בו ע"ש ומטמא במשא את כל דבר הטהור לחטאת וצ"ל דזה דע"י שנטמא אינו עוד לחטאת והוי רק כשל קדש זהו רק למי חטאת ולאפר חטאת ולמזה מי החטאת אבל לשאר דברים הטהורים לחטאת עדיין דין חטאת עליו ולא הוי רק כאוכל קדש וכמו לקדש דאפילו אם נטמא לא ירד ממדרגת אוכל קדש כדאמרינן בירושלמי וזה דשאני חטאת מקדש לענין זה הוא רק למי חטאת ואפר חטאת ולמזה מי החטאת ולא לשאר דברים הטהורים לחטאת:

אך לפ"ז יקשה על הראב"ד ז"ל אמאי הסנדל שנטמא במשקין מטמא האדם ומשום דהוי כמדרס דאינו עוד לחטאת והוי רק ככסות אוכלי קדש הא זה הדין רק למי חטאת ולאפר חטאת ולמזה מי החטאת והכא האדם אינו מזה מי החטאת רק המקדש את האפר במים והוי כשאר טהור לחטאת ולגביה לא אמרינן דכל שנטמא בטל דין חטאת מעליו, ונראה דמש"ה כתב הראב"ד ז"ל שם דהנושא את המדרס אינו נושא את הקדש וכ"ש חטאת ע"ש ולכאורה למה הוצרך לזה תי"ל כיון דהסנדל דינו כמדרס אצל החטאת א"כ נטמא האדם וכל הטעון ביאת מים בין מד"ת בין מד"ס מטמא אפר חטאת במשא א"כ כשמקדש מטמא את האפר שהוא מקדש במשא ונראה דלכן הוצרך לזה משום דאין הסנדל יכול לטמא את המקדש דלגביה אינו מדרס כלל וכמ"ש דלא ירד ממדרגתו אלא לגבי מי חטאת ואפר חטאת ומזה מי החטאת ואם ינעול את הסנדל הטמא במשקין קודם שנושא את האפר לא נטמא ויכול אח"כ לקדש אבל הכא דבשעה שמקדש ונושא את האפר אז נושא את הסנדל וכיון דאיכא גזירה מיוחדה דהנושא את המדרס אינו נושא את הקדש בשעה שהוא נושא את המדרס וכ"ש לחטאת וא"כ זה מעלה בקדש דבשעה שנושאה לא ישא את המדרס וה"נ בחטאת וכיון דלגבי אפר חטאת כל דבר שנטמא אינו חשוב עוד לחטאת והוי רק ככסות אוכלי קדש א"כ לגבי האפר זה הסנדל דינו כמדרס א"כ בשעה שנושא את האפר כשמקדש אסור לו לנעול את הסנדל, והנה לפ"ז א"א לומר

דזה דאין מינין לחטאת להראב"ד ז"ל הוא משום דכל שנטמא אינו עוד לחטאת והוי רק כאוכל קדש דמטמא חברו דע"כ זה הדין דנעשה כאוכל קדש הוא רק למי חטאת ולאפר חטאת ולמזה מי החטאת וזה דאין מונין לחטאת הוא בכל הדברים הטהורים לחטאת וע"כ צ"ל אף להראב"ד ז"ל כדאמרינן בירושלמי דכל הנטמא בטומאה קלה עשאוהו כנטמא בטומאה חמורה וזה שנטמא עשאוהו כטמא מת דמטמא אדם וכלים במגע ומש"ה מטמא את חברו וחברו את חברו אבל דוקא במגע ולא במשא ומש"ה אמרינן נמי דהטעון ביאת מים מד"ת או מד"ס מטמא אזוב המוכשר ומים שאינן מקודשין וכן כלי ריקם במגע משום דעשאוהו כטמא מת אבל מי חטאת ואפר חטאת ומזה מי החטאת מטמא בין במגע בין במשא דלגבי אלו דברים כיון שנטמא אינו עוד לחטאת כלל והוי רק כאוכל קדש דכזב הוא אצל החטאת דמטמא בין במגע בין במשא:

כתב הרמב"ם ז"ל רפי"ג מעלות יתירות עשו בטהרת חטאת שהאדם הטהור אפילו טהור לקדש ועומד ומשמש ע"ג המזבח אינו טהור לחטאת כו' עד שיטבול לשם חטאת כו' וכן הכלים אפילו מזרק בעזרה אינו טהור לחטאת עד שיטבילוהו לשם חטאת ע"ש, והנה טבילה מהני לחודא וא"צ הזאה גו"ז ואע"ג דכל שאינו טהור לחטאת חיישינן לכל הטומאות ושמא נטמא במת דטעון הזאה גו"ז וכן אדם דאינו טהור לחטאת דמטמא לחטאת במשא כדאמרינן ברפ"י דדינו כזב א"כ ליבעי ספירת ז' נקיים ונראה הטעם כמ"ש הט"א בחגיגה דמש"ה היכא דנטמא מדרבנן כגון בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה וכן אונן ומחו"כ צריכים טבילה לקדש דרק טבילה צריכים ולא הערב שמש ואף דחיישינן בהו שמא נטמאו בטומאה דאורייתא א"כ ממ"נ אם נטמאו הלא צריכים הערב שמש ומאי מהני טבילתן וכתב דהוי רק סרך טבילה כדאמרינן ביומא גבי אין אדם נכנס לעזרה בלא טבילה וא"צ הערב שמא דע"י שיטבול יזכור טומאה ישנה שעליו ויפרוש ואם טבל ולא נזכר לא חיישינן לטומאה כלל וה"נ בהנך ע"ש וה"נ הטעם דא"צ הזאה גו"ז ולא ספירת ז' נקיים אף לחטאת אע"ג דחיישינן בהו לכל הטומאות דכיון דטבל ולא נזכר לא חיישינן עוד לטומאה כלל וז"ש הרמב"ם ז"ל אף לכלים דאף מזרק שבעזרה צריך טבילה לחטאת משום דהטהור לקדש הוא טמא לחטאת נראה דא"צ לטעם זה דהתם צריך טבילה אף מטעם אחר דהא כלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה לקדש וכ"ש לחטאת כדאמרינן בחגיגה כ"ג וכיון דטבילה לקדש לא מהני לחטאת דבעינן בטבילה הוחזק לחטאת כדאמרינן במתני' חגיגה (י"ח ע"ב) א"כ אפילו מזרק בעזרה צריך טבילה לחטאת כשאר כלים הנגמרין בטהרה:

אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פי"א מ"ג דר"י ור"ש ס"ל דאין הטהור לתרומה מטמא את מי חטאת ואת אפר חטאת כו' ונראה מזה דהטהור לחולין מודו ר"י ור"ש דמטמא את החטאת ויש לעיין מה זה תלוי בטהרה לתרומה ונראה משום דיש ספיקות שהן טהורין לחולין וטמאין לתרומה כדאמרינן בנדה ז' גבי אשה שנולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה כו' באיזה ספק אמרו בספק חלה כו' שלא תאמר בהוכחות כגון ב' שבילין כו' דהתם חולין גרידא נמי מטמא אלא בנטען דתנן זב וטהור שהיו פורקין כו' וכולן טהורין לבני הכנסת וטמאין לתרומה כו' וכיון דאיכא ספיקות דטהור לחולין וטמא לתרומה וכ"ש לחטאת א"כ הטהור לחולין אפשר שהוא טמא לחטאת שנולד לו זה הספק אבל אם הוא טהור לתרומה א"כ טהור הוא לחטאת דליכא ספק שהוא טהור לתרומה וטמא לחטאת כדאמרינן פי"א מ"ב כל הספק טהור לתרומה טהור לחטאת רק רבנן סברי דאין שמירת תרומה שמירה כלל לחטאת ומש"ה ס"ל דהטהור לתרומה מטמא את החטאת דחיישינן שמא נטמא בכל הטומאות ובזה פליגי ר"י ור"ש וס"ל דשמירה לקל הוי שמירה ג"כ לחמור אבל הטהור רק לחולין כיון דאיכא ספיקות שלא נשמר מהם כלל טמא לחטאת:

יש לחקור זה דקי"ל דאין טומאת ידים במקדש אם גם לחטאת כן כיון דלחטאת נטמאו ידיו נטמא גופו אין זה טומאת ידים רק טומאת הגוף או כיון דהטומאה בא לו ע"י ידיו דהא אם נגע באוכלין ומשקין טמאים בגופו לא נטמא אף לחטאת רק אם נגע בידיו טמא כדאמרינן פ"י מ"ב אף דכשנטמאו ידיו נטמא גופו שייך בזה אין טומאת ידים במקדש, והנה אמרינן בזבחים כ' לרחב"י דבפרה מקדש ידיו בפנים ויוצא היינו שמקדש ידיו מן הכיור ויש לעיין הא הכיור טמא הוא לגבי חטאת כמ"ש הרמב"ם ז"ל דאפילו מזרק בעזרה טמא הוא לגבי חטאת וא"כ המים נטמאו בהכיור ומטמאין את ידיו כשאר נוגע באוכלין ומשקין הטמאים לחטאת בידיו דנטמא גופו א"כ ל"ל אח"כ לחזור ולטמאות הכ"ג ע"י שסמכו ידיהם עליו משום דבגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת הלא כבר נטמא ע"י נגיעה בקדש ואי אמרינן דאף לחטאת אין טומאת ידים במקדש אתי שפיר שהרי הוא מקדש ידיו בפנים עוד אפשר דקודם קידוש היו מטבילין הכיור לשם חטאת ונעשה על טהרת חטאת:

סימן נב - מדרס

א

גרסינן בשבת (מ"ד ע"ב) מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אין חיבור לה ואין נמדדת עמה ופי' רש"י ז"ל גבי שידה תנן והיא עגלה של עץ למרכב אנשים ונשים והתוס' שם הקשו על רש"י ז"ל דאי חזיא למדרס ל"ש בה מדידה דלא איתקש לשק ולא בעינן מטלטל מלא וריקן דהא שאי"ל תוך בכלי שטף הנך דחזו למדרסות טמאים ע"ש ובטעם רש"י ז"ל נראה דכלי עץ הבאין במידה שאני דהא לענין אהלים לחוץ בפני הטומאה דקי"ל אדם וכלים אין נעשים אהלים לטהר אפילו כלים שאין מקבלין טומאה ואפילו כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה כתב הרמב"ם ז"ל פי"ב מטומאת מת וכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה הבאים במדה ה"ה כאהלים ואינם ככלים ולפיכך חוצצים בפני הטומאה וכתב הראב"ד ז"ל אפילו של עץ והם באים במידה כדאיתא פ' יש מביאין וחוצצין וכתב הכ"מ שם דאף הרמב"ם ז"ל ס"ל כן ע"ש ואע"ג דשאר כלים ואפילו טהורים אין חוצצין הבאין במידה אינם ככלים אלא כאהלים ומש"ה נמי אין טמאים מדרס דלמדרס בעינן כלי כדאמרינן בת"כ אשר ישב עליו יכול אפילו ישב על האבן ועל הקורה ת"ל כלי כו' א"כ כ"ע הבאין במידה דאינם כלים אלא כאהלים אין טמאין מדרס:

ונראה דזה נמי הטעם דכ"ע הבאין במידה אי"ל טומאה אף מדרבנן כדמוכח מכמה דוכתי אף דכ"ע הפשוטים יש מהם מקבלין טומאה מדרבנן להרבה שיטות וכ"ש בהנך דמשמשים את האדם ומשמשי אדם דלכ"ע מקבלי טומאה מדרבנן אע"ג דטעם אחד להם דאין מטלטלין מלא וריקן דכ"ע הבאין במידה י"ל עוד טעם דאינם ככלים כלל רק כאהלים מש"ה לא גזרו עליהן טומאה אף מדרבנן:

אמרינן בשבת נ"ט סנדל של בהמה של מתכת טמא ומקשינן למאי חזי כו' ורי"א בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו ורץ על הקוצין ועל הברקנין והקשו בתוס' שם א"כ יטמא מדרס ותניא בתוספתא דכלים פ' כיפה ג' סנדלים הם של אדם טמא מדרס של מתכת ושל בהמה טמא טומאת מת משמע אבל מן המדרס טהור ע"ש ונראה לומר דבפכ"ב דכלים מ"ט הביא הר"ש ז"ל מהתוספתא א תניא ישיבת קרון וקישרה טהורה שאינה אלא ישיבה של צער היינו שטהורה מדרס דלמדרס ישיבה של צער לאו שמה ישיבה ע"ש וה"נ כשהוא בורח מן המלחמה ומניח סנדל של בהמה ברגליו ורץ על הקוצין ועל הברקנין אינה אלא הילוך של צער ובמדרס טהור כה"ג אבל בטמא מת שפיר מתטמא דאף תשמיש של צער ג"כ תשמיש הוא לשאר הטומאות ובקרון זה דטהור מכלום הוא משום דהוי פשוטי כ"ע דאי"ל טומאה אחרת אלא מדרס:

עוד נראה לתרץ קושית התוס' לפמ"ש בתוס' מנחות ל"א שהקשו שם על רש"י ז"ל דשידה עשויה למרכב נשים אמאי אינה טמאה מדרס וכן הקשו שם מספינה דאינה מקבלת טומאה משום דאינה מיטלטלת מלא וריקן ואמאי לא תטמא מדרס ותי' דאפילו אי עיקרה של ספינה עשויה להעביר בנ"א מעיר לעיר וכן שידה למרכבת נשים לא חשיב מדרס כיון דלא עבידא להיות נשען עליה אלא ללכת ממקום למקום מידי דהוי אלוקטמין דטהורין שהן ללכת עליהן בימות הגשמים ע"ש א"כ לפ"ז ה"נ סנדל של מתכת של בהמה שכל תשמישו לאדם הוא רק בשעה שבורח מן המלחמה מניחו ברגלו ורץ על הקוצים ועל הברקנים א"כ לא עבידא להיות נשען עליו אלא ללכת ממקום למקום מש"ה אינו טמא מדרס:

כתבו התוס' מנחות שם דמש"ה סולם אינו טמא מדרס אעפ"י שדורסין עליו מפני שאינו עשוי להנאת מדרס אלא לירד בו ולעלות ע"ש ונראה פירושו כיון דזב עושה מדרס ע"י ה' דרכים עומד יושב שוכב נתלה ונשען כדאמרינן בזבין א"כ מדרס הוא כלי לאחד מאותן ה' דרכים היינו כלי לשכיבה לישיבה או לעמידה כו' כגון אם כשרוצה לישכב שוכב עליו זהו כלי לשכיבה וכן אם רוצה לישען עצמו הוא נשען עליו הוי כלי לשעינה אבל סולם אף שנשען עליו אך אין זה כשרוצה לישען עצמו הוא נשען על הסולם רק כשרוצה לירד ולעלות א"כ הוא כלי לעליה וירידה ואין זו כלי לשעינה, ובזה אתי שפיר נמי מ"ש בתוס' שם דשידה עשויה למרכב נשים ובכ"ז אינה טמאה מדרס משום דלא עבידא להיות נשען עליה אלא ללכת ממקום למקום והיינו אע"ג דיושב עליה מ"מ אינו דכל שרוצה לישב הוא יושב בשידה רק כשרוצה ללכת ממקום למקום יושב עליה אין זו כלי לישיבה רק כלי ללכת ממקום למקום והליכה ממקום למקום אין זו בכלל מדרס דרק ה' דברים הם מדרס עומד יושב שוכב נתלה ונשען:

והנה לפמ"ש התוס' דאלקטמין וכן סולם אין טמאין מדרס אף שהוא דורס עליהן משום דאין עשוין להנאת מדרס אתי שפיר מה דאמרינן בשבת ס"ו בקב הקיטע דטהור ואם יש בו בית קיבול כתיתין טמא ולרבא שם ביש בו בית קיבול כתיתין טמא אף מדרס דסמיך עליה והקשו בתוס' שם ל"ל בית קיבול כתיתין תי"ל דכל הטמא מדרס טמא טומאת מת ותי' דבית קיבול כתיתין עושין אותו ראוי למדרס ע"ש וצ"ל פירושו דהיינו בלא כתיתין לא סמיך עליה וכשיש בו כתיתין סמיך עליה אך לפ"ז א"צ לזה דאף דסמיך עליה אך אינו עשוי להנאת דריסה אלא שלא יהא נראה קטוע כמ"ש בתוס' שם לעיל מש"ה אינו טמא מדרס אבל כשיש שם כתיתין הוא לתענוג הדריסה כדאמרינן ביומא

ע"ח גבי הקיטע יוצא בקב שלו ושוין שאסור לצאת בו ביוה"כ אמר אביי בדאית ליה כתיתין ומשום תענוג ע"ש אלמא דהכתיתין הם לתענוג של דריסה ומש"ה נעשה מדרס:
אך בעיקר מ"ש התוס' דשידה העשויה למרכב נשים אינה טמאה מדרס משום דלא עבידא להיות נשען עליה אלא ללכת ממקום למקום יש לעיין הא אמרינן בעירובין כ"ז האוכף טמא מושב והתפוס טמא מרכב ע"ש ואמאי האוכף טמא מושב הא לא עבידא להיות נשען עליו אלא ללכת ממקום למקום ומ"ש אוכף שעשוי לרכיבה משידה שהיא למרכבת נשים:
קי"ל דכלים שיש בהם חסרון מלאכה אינן מקבלין טומאה וכתב רש"י ז"ל שבת (נ"ב ע"ב) הטעם משום דגבי טומאת כלים במדין מעשה כתיב שגמר כל מעשהו ע"ש, והנה יש לחקור בזה דכל שיש בו חסרון מלאכה אף במדרס אינו מתטמא אם הוא ג"כ מזה הטעם אך אפשר דמדרס שאני דהא העושה מדרס מדבר שאם עשה ממנו כלי אחר אינו מקבל טומאה ומ"מ אם עשה ממנו מדרס מקבל טומאה וכמ"ש תוס' שבת (ס"ו ע"א) ד"ה כוורת ושם (ע"ו ע"א) ד"ה ואמר ומשום דאף כופת של שאור שיחדו לישיבה ג"כ טמא מדרס ע"ש דלמדרס כל שהוא ראוי למדרס טמא א"כ ל"ש נמי למגמר מכלי מדין דכתיב בהו מעשה דלמדרס לא גמרינן מכלי מדין כלל דאף העושה מדרס ממינים שאין מפורשין בקרא ג"כ טמא וזה דבמדרס ג"כ כל שיש בו חסרון מלאכה אינו מקבל טומאה הוא מטעם אחר דכיון דיש בו חסרון מלאכה א"כ אומרים לו עמוד שצריך לגמור מלאכתו וכל שאומרים לו עמוד אינו טמא מדרס ואפילו אי נימא דשייך במדרס ג"כ הטעם של שאר כלים מ"מ הטעם דאומרים לו עמוד ג"כ יש במדרס, ובזה מתיישב קושית התוס' חולין (כ"ה) גבי גולמי כ"ע דטמאין כל שעתיד לשוף לשבץ כו' להטיח בטונס היינו בעור הדג והקשו בתוס' הא אמרינן בסנהדרין כ' כ"ע מאימתי מקבלין טומאה המטה והעריסה משישופם בעור הדג אלמא דקודם לא מקבלי טומאה ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דמטה ועריסה שטומאתן מדרס דהא פשוטי כ"ע הן וטומאתן משום מדרס כמבואר מכמה מתני' דכלים א"כ כל שיש בהם איזה חסרון מלאכה אפילו רק לשוף בעור הדג טהור משום דאומרים לו עמוד דהא ע"כ מיירי שעומד לשוף דאם גמר שלא לשוף טמאה כדאמרינן בכלים רפט"ז אבל בשאר כלים שאינן מדרס לא מעכב טומאתן מה שצריכין לשוף בעור הדג:
יש לחקור בכלי שמיוחד למשכב אי בעינן ג"כ שיהא מיוחד למשכב באופן שרובו נשען עליו כיון דאין הזב עושה מדרס אא"כ רובו נשען עליו ואפשר דזה רק בשעת מדרסו דלא נחתא ליה טומאה אא"כ רובו של זב נשען עליו אבל זה דבעינן מיוחד למדרס סגי

אי מיוחד למדרס כל דהו אך בפשוטו בעינן שיהא עומד למדרס באופן שיטמא הדבר במדרס, והנה בזה מתיישב מה שהקשו התוס' יבמות (ק"ב) גבי קב הקיטע דחולצין בו וכתבו תימא כיון דכשר לחליצה א"כ עביד להילוכא א"כ אמאי לא טמא מדרס בלא כתיתין ע"ש ובזה אתי שפיר דקב הקיטע נהי דלהילוכא עביד מ"מ אינו נשען עליו ברובו דעיקר סמיכתו הוא על מקלותיו והם סמוכות שלו שמטמאים מדרס כמ"ש תוס' יומא (ע"ח) ע"ש וכיון דאינו עשוי להיות רובו נשען עליו אין זה מדרס ואפילו אם אח"כ נשען עליו הזב ברובו ג"כ טהור אבל לחליצה כיון דעכ"פ להילוכא עביד כשר:

אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שלהי כלים דמדרס כלי זכוכית טהור וכתב הר"ש ז"ל אע"ג דכלי זכוכית י"ל טהרה במקוה וכל שי"ל טהרה במקוה טמא מדרס כיון דטומאת כלי זכוכית מדרבנן לא גזרו עליהן מדרס ע"ש, והנה לפמ"ש התוס' שבת דמדרס העשוי אף מדברים דלא כתיבי בקרא ג"כ טמא כיון שהוא ראוי למדרס א"כ מדרס כלי זכוכית הוא מדאורייתא דזה דכלי זכוכית הוא מדרבנן הוא רק משום דאינן בכלל כלים המפורשין בקרא לטומאה וכמ"ש רש"י ז"ל (שבת י"ד ע"ב) משום דלא כתיב באורייתא בהו טומאה ע"ש אבל במדרס כיון דטמא אף דברים שאינן מפורשין בקרא ותלוי רק בראוי למדרס א"כ רק כ"ח וכלי אבנים וכלי אדמה ממעטינן מקראי ממדרס בת"כ אבל כלי זכוכית הוי טמא מדאורייתא וצ"ל דהתוס' ע"כ יגרסו בהתוספתא דטמא מדרס כמה שהביא הר"ש ז"ל שם דאיכא גירסא בהתוספתא דמדרס כלי זכוכית טמא ע"ש, והנה רש"י ז"ל בבכורות ל"ח ובעירובין ק"ד כתב דמדרס כ"ח טהור משום דנשבר אם אדם יושב עליו [ועיין בגה"ש בכורות מה שהקשה על רש"י ז"ל] ולדבריו אתי שפיר התוספתא דכ"ש כלי זכוכית דנשבר אם יושב עליו וחשיב אינו ראוי למדרס וטהור:

ב

אמרינן פי"ח דכלים מטה שהיתה טמאה מדרס נטלה קצרה וב' כרעים טמאה ארוכה וב' כרעים טהורה ור' נחמיה מטמא ובסוכה ט"ז אמרינן דמטה מטמאת אברים ואמרינן אברים מאי ניהו ארוכה וב' כרעים קצרה וב' כרעים וכתב הר"ש ז"ל בכלים שם דסוגיא דסוכה הוא כר' נחמיה דמטמא בתרווייהו בארוכה וב' כרעים קצרה וב' כרעים ואמרינן שם מ"ט מטה שנגנב חציה או אבד חציה כו' טהורה וכתב הר"ש ז"ל דטהורה היינו אפילו ארוכה וב' כרעים וכ"כ התוס' ברכות (נ' ע"ב) ע"ש, והנה בשבת (נ"ח ע"ב) גבי העושה זגין למכתשת כו' י"ל עינבל טמאין כו' נטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהן ומקשינן נטלו עינבליהן למאי חזי ואמרינן הואיל וההדיוט יכול להחזירה ומקשינן מההיא דהזוג והעינבל חיבור כו' דלא מהני מה שההדיוט יכול להחזירה אא"כ הואיל

וראוי להקישו ע"ג חרס וכתב רש"י ז"ל דטומאה לא פרח הימנה כשנפרד משקיבל הואיל וראוי להקישו והוי ככלי שניקב בפחות ממוציא רימון דלא טהר מטומאה והקשו בתוס' על רש"י ז"ל דלענין שלא תפרח הטומאה שהיתה עליהן מהני שפיר טעמא דההדיוט יכול להחזירה כדאמרינן בברכות נ' גבי מטה דאפילו מפורקת לא פרחה טומאה מינה אא"כ נגנבה או אבדה חציה כו' ע"ש ותימא דהא התם במטה ג"כ בעינן דוקא ארוכה וב' כרעים קצרה וב' כרעים ומשום דראוי קצת וכדאמרינן בסוכה שם דראוי למסמך אגודא ולמיתב עלייהו וה"נ בעינן שיהא ראוי קצת כגון להקישה ע"ג חרס ובלא"ה לא מהני מה שההדיוט יכול להחזירה וכמו במטה אם נתפרקה לגמרי דטהורה מיהו לזה מהני במטה מה שההדיוט יכול להחזירה אפילו נתפרקה לגמרי שאם חזר וכפלה חוזרת לטומאתה ולא הוי כשבירה אך בזוג והעינבל אף לענין זה לא מהני מה שהדיוט יכול להחזירה היינו שאם יחבר אח"כ הזוג והעינבל שיחזור לטומאתו דלזה א"צ כלל להההדיוט יכול להחזירה דבכלי מתכת אפילו נשברה ותיקנה חוזרת לטומאת הישנה נמצא דלא מהני כאן כלל מה שההדיוט יכול להחזירה:

אמרינן פכ"ו דכלים סנדל עמקו וכיס של שנצות כו' הרי אלו מטמאין ומטהרין שלא באומן כו' וכתב בפה"מ שם ז"ל כבר הקדמתי לך שכלי עור וכ"ע אמנם יטמאו מה"ת בשאר טומאות מקבלים לבד ואלו הכלים אשר נמנו בכאן הם יתפשטו ויחזרו ויתקבצו ויחזירו מקבלים כו' ומטמאין ומטהרין שלא באומן היינו כשיתפשטו נטהרים וכשיתקבצו מתטמאים כו' ואמרינן עלה התם במתני' אמר ר"י והלא כל הכלים מטמאין ומטהרין שלא באומן אבל אלו אעפ"י שהן מותרין טמאים מפני שההדיוט יכול להחזירם ע"ש וקשה הא אף היכא דההדיוט יכול להחזירה בעינן ג"כ שיהא ראוי למעין מלאכתו כמו גבי מטה דבעינן דוקא ארוכה וב' כרעים כו' וצ"ל דה"נ כשמתפשטים עושין מעין מלאכתן רק שנעשו פשוטי כלי עור וס"ל לר"י דלזה מהני מה שההדיוט יכול להחזירן דאין אובדין את שמם וי"ל אף עתה תורת כלי קיבול ובזה פליגי ר"י ורבנן [ובעיקר מ"ש בפה"מ דכלי עור יטמאו מה"ת בשאר הטומאות מקבלין לבד כו' ואע"ג דסנדל הוא ראוי למדרס ובמדרס אף פשוטי כ"ע ג"כ טמאין מה"ת וכל המטמא במדרס מטמא בכל הטומאות הרמב"ם ז"ל לשיטתיה בזה דס"ל בפסקיו רפכ"ג דכלים דזה דכל המטמא במדרס מטמא בכל הטומאות הוא רק מדבריהם ע"ש א"כ הכא דמיירי בשאר הטומאות ולענין טומאה דאורייתא כמ"ש בפה"מ ולזה אינו טמא מה"ת אלא כ"ז שי"ל בית קיבול ונראה מזה מקור להרמב"ם ז"ל דזה דקי"ל כל הטמא מדרס מתטמא בכל הטומאות הוא

רק מדרבנן ולא כהתוס' דס"ל בכמה דוכתי שהוא מה"ת דילפינן לה מק"ו מפכין קטנים דאי הוי מה"ת מאי נ"מ בסנדל עמקו בין נתפשט ללא נתפשט]:

אמרינן בחגיגה (כ"ג) מעשה באחד שהיה מעביר חבית של קדש ממקום למקום ונפסקה רצועה של סנדלו ונטלה והניחה ע"פ החבית כו' אותה שעה אמרו הנושא את המדרס לא ישא את הקדש ע"ש והקשו בתוס' אמאי נטמא החבית הא האי רצועה שנפסקה לאו כלי היא דהא לא שרינן לטלטל בשבת ותי' כגון שנשתייר בהך רצועה וההדיוט יכול להחזירה ע"ש וצ"ל ג"כ דהאי רצועה שנפסקה עושה מעין מלאכתה אף בלא החזרה אך בעיקר קשה טובא דהא אמרינן פי"א דנגעים מי"א דרצועות מנעל וסנדל מטמאין טמא מת ואין מטמאין מדרס א"כ אינן אב הטומאה דאין טומאתן רק שנגעו במדרס דהן עצמן אינן מדרס א"כ במה נטמא החבית וזה ודאי ל"ש למימר דכיון דההדיוט יכול להחזיר הרצועות לסנדל חשיב כסנדל עצמו דטמא מדרס דהא לזה ודאי אין עושין מעין מלאכתן דהרצועה לבד אינה ראויה להילוך וצע"ג אך לפי מה שהביאו התוס' בחגיגה שם מהירושלמי דהסנדל עצמו הניח ע"פ החבית אתי שפיר:

בשבת (קי"ב ע"ב) בעי חזקיה ניקב בכמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רימון מהו א"ל ר"י רבי שנית לנו סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שנייה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס כו' והקשו בתוס' שם אמאי לא מייתי ההיא דמטה דמתני מקמי הך מטה שהיתה טמאה מדרס נשברה ארוכה ותקנה טמאה מדרס נשברה שנייה ותקנה טהורה מן המדרס אבל טמאה מגע מדרס כו' ע"ש, והנה האבעיא בניקב במוציא זית ותקנה וחזר וניקב במוציא זית עד שנשלם למוציא רימון אי טמא הוא משום כיון דכשתיקן זית הראשון נשאר בטומאתו ואף מה שתיקן טמא ואיבעי לן אם יכול מה שתיקן לגרום טומאה להכלי אף לאחר שניקב במוציא זית אחר שיהא חשוב כניקב רק בכמוציא זית אחד אך זו האבעיא שייך רק משום דבעינן כלי שלמה לטומאה וכשניקב במוציא זית ראשון חשיב עדיין כלי שלמה כ"ז שלא ניקב בכמוציא רימון ואם תקנה אח"כ אז שלמות הכלי אפשר לחשוב ע"י מה שתיקן כמו ע"י מה שהיה קודם א"כ מה שתיקן ג"כ גורם אז טומאה להכלי כמו כל מקצת ומקצת הכלי ממה שהיה קודם ואפשר דיכול לגרום אף לאחר שניקב עוד כמוציא זית ופשיט שפיר מההיא דסנדל שנפסקה אחת מאזניו ותקנה כו' דשם ג"כ בעינן לטומאה סנדל שלם ועכ"פ צריך להיות לו אוזן אחד שיחשב שלם ובלא"ה אינו כלי וכשנטל אזנו אחד ותקנה דטמאה מדרס מפני שהוא סנדל שלם שלמות הכלי הוא עתה לאחר שתיקן ע"י האוזן שתיקן כמו ע"י האוזן שהיה קודם והוי שפיר כמו התם בניקב

כמוציא זית כו' אבל במטה דין אחר לה דאמרינן בכלים פי"ח מ"ז דמטה שהיא טמאה מדרס ונפרקה וחיבר כרע אחד ממנה למטה טהורה כולה טמאה מדרס ע"ש והטעם כיון דמטה של פרקים היא וההדיוט יכול להחזירה כשפרקה לא פרחה ממנה הטומאה אא"כ נשברה או שנאבדה מקצתה או נגנבה מיהו כשהוא כרע אחד לא מטמא כיון דאינה ראויה בפ"ע אא"כ היתה ארוכה וב' כרעים כו' מ"מ כשחיבר כרע אחד אף למטה טהורה טמא מדרס כמ"ש הר"ש ז"ל שם מפני שעתה ראויה לישיבה א"כ אין להביא ראיה מההיא דמטה שהיתה טמאה מדרס נשברה ארוכה ותקנה כו' נשברה שניי' כו' דכשנשברה ארוכה אחת דעדיין המטה טמאה דאינה מתטהרת אא"כ נשברו ב' ארוכות כשתקנה מתחיל' ע"י ארוכ' אחת זה דעתה המטה טמאה אין הארוכה החדשה גורמת לה טומאה כלל דלא בעינן הכא מטה שלמה טמאה כלל דאף כרע אחד טמא שאינו כלי שלמה כלל אם חיבר אותה למטה שהיא טהורה לגמרי ג"כ טמא מדרס משום האי כרע א"כ זה שהמטה טמא הוא מפני שיש שם כרע אחד טמא א"כ אין הארוכה החדשה גורמת טומאה להמטה דזה רק היכא דבעינן כלי שלמה טמאה כגון בסנדל וכלי שניקב במוציא זית דבעינן שיהא כלי שלמה כולה טמאה ומש"ה לא פשטינן מההיא דמטה, (כתב רש"י ז"ל בשבת ועירובין שם ועיין בתוס' דסנדל שנפסקו ב' אזניו רק טהור מן המדרס אבל בשאר טומאות טמא דעדיין כלי הוא לאשתמושי תשמיש אחרינא ע"ש וקשה מ"ש מכסא של כלה דאמרינן פכ"ב דכלים מ"ז דאף שי"ל בית קיבול ומשמש להנחת חפצים ומ"מ בניטל חפויו ונשתיירו ביה בית קבלה טהור מפני כשבטל העיקר בטל הטפלה דהעיקר הוא המדרס ע"ש וה"נ בסנדל העיקר הוא המדרס]:

קי"ל דאף פשוטי כ"ע כל שראוין למדרס מטמאין בשאר הטומאות דכל הראוי למדרס מטמא בכל הטומאות דמפקינן מק"ו מפכין קטנים והנה י"ל פירושו דתשמיש של מדרס חשיב ג"כ תשמיש לטמא בכל הטומאות דזה דפשוטי כ"ע אין מטמאין דבעינן דומיא דשק דמיטלטל מלא וריקן היינו דבכלי שטף חשיב כלי לטומאה רק מה שעומד לתשמיש של טלטול מלא וריקן ושאר תשמישין אין עושין אותן לכלי לטומאה וילפינן מק"ו מפכין קטנים דאף תשמיש של מדרס חשיב בכלי שטף תשמיש לענין טומאה כמו טלטול מלא וריקן אך אמרינן פי"ט דכלים בתיבה שנפחתה מלמטן דחכמים מטהרין מפני שבטל העיקר בטל הטפלה וכתב בפה"מ שם דהעיקר טומאת מת והטפלה טומאת מדרס משום דכל המטמא מדרס מטמא בטמא מת ויש שמטמא בט"מ ואינו מטמא במדרס ע"ש היינו כיון שנפחתה מלמטן ואינה ראויה עוד להניח בתוכה אף דעדיין ראויה לשכיבה טהורה אף מן המדרס כיון דבטל העיקר היינו טומאת מת ואי נימא דזה

דכל הראוי למדרס מטמא ט"מ היינו דתשמיש של מדרס חשיב ג"כ תשמיש לטומאת מת א"כ אמאי בטל הכא העיקר נהי דלא חזי עתה להניח בתוכה כיון דעדיין ראויה למדרס א"כ לא בטל ממנה טומאת מת שהרי עדיין ראוי' לתשמיש דמ"ש האי תשמיש מהאי תשמיש ונראה מזה דאין תשמיש של מדרס חשיב תשמיש של ט"מ רק זהו דין מיוחד דכל שמתטמא במדרס מתטמא בט"מ ולא משום תשמישו א"כ בנפחתה מלמטן כיון דהתשמיש לענין טומאת מת בטלה בטל ממנה ג"כ טומאת מדרס משום דכי בטל העיקר בטל הטפל דט"מ חשיב עיקר כמ"ש הרמב"ם ז"ל משום דכל המטמא מדרס מטמא בטמא מת כו' וכיון דבטל טומאת מדרס ל"ש תו כל הראוי לטומאת מדרס יטמא בטמא מת:

כתב הרמב"ם ז"ל פכ"ג מהל' כלים וזה כלל גדול שכל המתטמא במדרס מתטמא בשאר טומאות וכתב שם המל"מ עיין בפ' שאחז"ז דין י"א ובפכ"ה דין י"ט ע"ש היינו שכתב הרמב"ם ז"ל פכ"ד כלים שעיקר עשייתן לקבלה ולמשכב כגון הכרים והכסתות אם נפחתו אעפ"י שטהרו מלהתטמא במת ובשאר טומאות מתטמאין במדרס שעדיין ראוין למדרס וזה דק"ל להמל"מ אמאי אין מתטמאין בשאר טומאות הא כל המתטמא במדרס מתטמא בשאר הטומאות ובפכ"ה כתב הרמב"ם ז"ל בקב הקיטע אם יש בו בית קיבול כתיתין מתטמא בשאר הטומאות מפני בית קיבולו ומתטמא במדרס שהרי נשען עליו וזהו דק"ל להמל"מ דל"ל לטעם דמתטמא בשאר טומאות משום בית קיבול תי"ל דמתטמא במדרס א"כ מתטמא בשאר טומאות, והנה יש עוד להוסיף ע"ז מ"ש הרמב"ם ז"ל פכ"ו דכלים דין ז' בעריבה של עץ מב' לוגין ועד ט' קבים שנסדקה מטמאה טומאת מדרס וטהורה משאר טומאות ע"ש ואמאי הא כל המתטמא במדרס מתטמא בכל הטומאות:

הנה מכל דברי הרמב"ם ז"ל אלו נראה דהכלל שכל המתטמא בטומאת מדרס מתטמא בכל הטומאות הוא רק בפשוטי כ"ע וטעם הדבר נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שם פכ"ג שכתב המפץ הוא המחצלת כו' ואין המפץ בכלל כלים האמורים בתורה ואעפ"כ מתטמא הוא במדרס דין תורה שהרי ריבה הכתוב כל המשכב וזה ראוי למשכב ועשוי לו וכן מתטמא במת ובשאר טומאות מדבריהן ככל פשוטי כלי עץ כמו שביארנו וזה כלל גדול שכל המתטמא במדרס מתטמא בשאר טומאות עכ"ל היינו דזה דמתטמא בשאר טומאות הוא רק מדבריהן ככל פשוטי כ"ע והיינו משום דאין כל פשוטי כ"ע מתטמאין מדרבנן דרק השלחן והדולבקי כו' וכיוצא בהן שהם משמשי אדם ומשמשי משמשין אבל משמשי אדם לבד או משמשי משמשין לבד כגון הסולם והמנורה וכדומה

אין טמאין אף מדרבנן ואלו הראוין למדרס מתטמאין אף שאינן משמשי אדם ומשמשי משמשין דעשו חכמים זה דראוין למדרס כאילו הן משמשי אדם ומשמשי משמשין דמתטמאין מדין פשוטי כ"ע א"כ זה דגזרו חכמים דכל המתטמא במדרס מתטמא בכל הטומאות הוא רק בפשוטי כ"ע דעשו מה שהן ראוין למדרס כמו משמשי אדם ומשמשי משמשין אבל בכלי קיבול ל"ש זה דבכלי קיבול טומאתו משום קיבולו ולא משום משמש אדם כו' ומש"ה בקב הקיטע שיש בו בית קיבול כתיתין כתב דמתטמא בשאר טומאות מפני בית קיבולו ובמרס מפני שראוי למדרס ובכרים וכסתות שנפחתו אף שעתה אי"ל עוד בית קיבול ס"ל להרמב"ם ז"ל דבתר תחילתו אזלינן דכשנעשה ראוי למדרס היה לו בית קיבול וכל שי"ל טומאה מחמת בית קיבולו לא גזרו משום ראוי למדרס ואף שבטל אח"כ בית קיבולו לא נחתי להו מדרבנן טומאה משום דראוין למדרס כיון דבשעה שנעשו ראוי למדרס לא הועיל זה וה"נ בתיבה שנפחתה מלמטן ועדיין ראויה למדרס כיון דקודם שנפחתה היתה כלי קיבול ל"ש בזה גזירה דכל הראוי למדרס טמא בשאר הטומאות וטומאתה היתה רק משום קיבולה א"כ אף כשנפחתה מלמטן אי אפשר תו לטמא בשאר הטומאות מפני שראוין למדרס וא"כ אדרבה כיון דבטלה טומאת מת בטלה אף טומאת מדרס דהתם טומאת מת היא העיקר מיהו מההיא דעריבה שנסדקה קצת יש לעיין דהתם לא נעשה ראוי למדרס אלא אחר שנסדקה כמבואר התם משום דקודם אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו א"כ כשנעשה ראוי למדרס כבר אי"ל בית קיבול והוי כשאר פשוטי כ"ע ולמה אינו מתטמא בשאר טומאות כיון שראוי למדרס:

ג

פסק הרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' מטמאי מו"מ ה"ד עמד על ב' משכבות רגלו אחת על אחת ורגלו שנייה על השני שניהם טמאים וכתב הראב"ד ז"ל ראיתי המשנה כך עומד על ב' כסאות רש"א אם רחוקים זה מזה טהורים ואין שם מחלוקת וכתב הכ"מ דס"ל להרמב"ם ז"ל דרבנן פליגי עליה וכ"כ בפה"מ דאין הלכה כר"ש ע"ש. והנה ר"ש ורבנן פליגי בזה דהטעם דמחלק ר"ש בין קרובין לרחוקין הוא משום דבקרובין פעמים מסתמך על רגלו זו ופעמים על רגלו זו והוי על כל אחד רובו נישא עליו ומש"ה טמאים אבל ברחוקין אי אפשר לו להסתמך על רגלו אחת וא"כ אין רובו נישא על אחת ומש"ה טהורים אבל בזה ר"ש לטעמיה דהו"ל כמו יושב על המטה וד' טליות תחת ד' רגליה דר"ש מטהר דאינו נישא רובו על אחת מהן אבל רבנן דמטמאי התם כיון דאינה יכולה לעמוד על שלש וא"כ ה"נ בעומד על ב' כסאות ורחוקין זה מזה כיון דאינו יכול אז לעמוד על רגלו

אחת טמאין לרבנן והנה לפ"ז בההיא דהזב בכף מאזנים ומו"מ כנגדו וכרעו הן דרש"א ביחידי טמא ובמרובים טהור שאין אחד נושא את רובו ורבנן מטמאין אף במרובין האי מרובין מיירי דוקא באופן שאם ינטל משכב אחד לא יכריעו דרבנן לטעמייהו דהוי כמו יושב על המטה וד' טליות תחת ד' רגליו דכיון דאינה יכולה לעמוד על שלש ה"נ כל אחת מהמשכבות גורמת ההכרעה אבל אם יש שם בכף מאזנים משכבות הרבה שאף אם ינטל משכב אחד ג"כ יכרעו הזב בזה טהור אף לרבנן דהוי כמו רוכב ע"ג בהמה וד' טליות תחת רגליה דמטהרי אף רבנן משום דיכולה לעמוד על שלש אך הרא"ש ז"ל כתב שם דטעמא דרבנן במו"מ בכף מאזנים דמטמאי אף במרובים הוא משום דמדמו לה לעשר טליות זו ע"ג זו ע"ש ולפי פי' זה אף במרובים שאם ינטל משכב אחד ג"כ יכריעו ג"כ טמא לרבנן כמו בטליות זו ע"ג זו דאפילו באלף כולן טמאות ולפי' זה אינו ענין כלל למחלוקת ר"ש ורבנן ביושב על המטה וד' טליות תחת ד' רגליו כו' ונראה להרא"ש ז"ל דבזה פליגי ר"ש ורבנן במו"מ בכף מאזנים דלר"ש טומאת משכב הוא ע"י שהמשכב נושא את האדם א"כ בזב בכף מאזנים ומו"מ בכף שנייה והן מרובין כיון דאין כל משכב לבדו נושא את הזב שהרי א"י להכריעו א"כ רק ע"י כח כולן הוא נישא מש"ה טהור כו' ול"ד לעשר טליות זו ע"ג זו והזב עליהן דהתם כל אחד לבדו נושא עליו את כל הזב ורבנן ס"ל דטומאת משכב אינו משום מעשה המשכב שנושא את הזב אלא משום מעשה הזב שנשען ברובו על המשכב א"כ במו"מ בכף מאזנים ואפילו הן אלף כיון שהכריעו הן והזב נישא עליהן הרי עתה הזב נשען עליהן שהרי למעלה מכולן ונשען בכולו על כל אחת ואחת והוי כעשר טליות והזב עליהן:

ובעליונו של זב דקי"ל שהוא טמא טומאת מידף כתב הר"ש ז"ל פ"ה דזבין מ"ב בלשון אחד שזה נוהג בכ"ד ואפילו בדברים שאין ראוין להיות עליו (וכן ס"ל להרמב"ם ז"ל פ"ו מהל' מטמאי מו"מ ה"ו) ונראה דכ"ח המוקף צמיד פתיל ומונח למעלה מן הזב אע"ג דלא הסיטו טמא מדין עליונו של זב ול"ש בזה דאין כ"ח מטמא מגבו כיון דאין זה מדין נגיעה רק דמרבינן מאשר יהיה הזב תחתיו דכל אשר הזב תחתיו מתטמא א"כ הזב הוא תחת תוכו כמו תחת גבו א"כ שפיר מתטמא מפני שהזב תחתיו, והנה בזה אתי שפיר מה דאמרינן דזב עושה ע"ג מידף משא"כ במת והקשה הר"ש ז"ל זבין פ"ד מ"ו איך משכחת לה שלא יעשה המת ע"ג מידף שהרי טומאה בוקעת ועולה ע"ש ולפ"ז משכחת לה שהיה למעלה כ"ח המוקף צמיד פתיל דבמת כה"ג טהור דאינו עושה ע"ג מידף:

והנה הראב"ד ז"ל פ"ו מהל' מטמאי מו"מ כתב דעליונו של זב מטמא כלי שטף במגע ע"ש וכבר הקשו עליו דהא אמרינן בש"ס דמטמא רק אוכלין ומשקין, והנה האור שמח

כתב לתרץ דכוונת הראב"ד ז"ל רק כ"ז שלא פירש מן הזב דחשיב אז עליונו של זב אב הטומאה ומטמא כלי שטף ע"ש אך אפילו אי נימא כן בכוונת הראב"ד ז"ל עדיין קשה דאמרינן בת"כ גבי בועל נדה נמצאת אתה אומר משכבו כמגעו מה מגעו לטמא אחד ולפסול אחד אף משכבו לטמא אחד ולפסול אחד נמצאת אתה אומר ככר של תרומה שהיא כרוכה במפה ונתונה בין כר לחברו אם כמדתו נתונה טמאה שאם נטמאה המפה נטמאה הככר ושלא כמדתו טהורה שאין מגעו מטמא בגדים ע"ש היינו אם המפה מונחת תחת גופו טמאה ואם היתה מונחת בין כר לחברו שלא כנגד גופו טהורה דאין הכר שהוא משכב מטמא המפה דמשכבו כמגעו ואין מגעו מטמא בגדים והא תחתונו של בועל נדה הוא כעליונו של זב א"כ שלא כמדתו אמאי טהורה אמאי אין הכר מטמאה המפה דהא הוי טומאה בחיבורין דהא הבועל נדה שוכב עליה ומוכח דאף בחיבורין הוי ג"כ משכבו רק כמגעו דאינו מטמא כלים וא"כ ה"ה לעליונו של זב:

הנה אי מצורע עושה משכב ומושב יש מחלוקת הראשונים ז"ל ודעת הרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' טומאת צרעת דמצורע עושה מו"מ לטמא טומאה חמורה כמו זב וכן דעת הר"מ מפונטיזא בתוס' פסחים (ס"ז ע"ב) ע"ש ויש לחקור במצורע אם י"ל עליונו כמו זב ואפשר דתלי בזה דהר"מ מפונטיזא כתב שם הטעם דמצורע עושה מו"מ משום דכתיב לזכר לרבות מצורע למעינותיו דאתקש לזב ואין היקש למחצה ע"ש ולפ"ז ה"נ דעליונו הוא כמו זב דאין היקש למחצה אך הרמב"ם ז"ל כתב שם הטעם דכתיב וכבס בגדיו וטהר מפי השמועה למדו שטהור מלטמא משכב ומושב ע"ש אפשר דרק למו"מ אתרבאי ולא לעליונו:

סימן נג - בגדים

א

גרסינן בכלים פכ"ז הבגד מטמא משום ה' שמות השק משום ארבעה כו' מוסף עליהן הבגד שהוא מטמא משום גע"ג כו' ובשבת (כ"ו ע"ב) מפקינן גע"ג מקרא דוהבגד ואמרינן שם דשלשה על שלשה דחזי בין לעניים ובין לעשירים אתיא מק"ו משתי וערב וגע"ג דלעניים הוא דחזיין לעשירים לא חזיין נפקא לן מקרא, והנה רש"י ז"ל כתב (שבת מ"ז) דגע"ג כיון דלא חזיא רק לעניים אינו טמא רק של עניים וזהו מה דאמרינן בגדי עניים לעניים כו' והתוס' שם כתבו כיון דמרבינן מוהבגד גע"ג אינו תלוי ביחוד ואפילו של עשירים ואפילו מוטל באשפה ג"כ טמא ובזבחים צ"ה הקשו על רש"י ז"ל מהא דאמרינן שם מעיל שנטמא מכניסו פחות מגע"ג ומכבסו ומקשינן הא העבין והרכין אין בהם

משום גע"ג ואמאי לא מקשינן נמי הא בגדי כהונה בגדי עשירים הם דאין עניות במקום עשירות ע"ש, והנה לרש"י ז"ל י"ל בפשוטו כיון דהכא מיירי שנטמא כל המעיל רק לא מחייב אלא במכניס בפנים שיעור כלי בזה לא אזלינן בתר המכניס דרק לענין קבולי טומאה אזלינן בתר הבעלים דבגדי עניים לעניים ובגדי עשירים לעשירים ובגדי עשירים אין מקבלין טומאה בגע"ג אבל לענין שיעור כלי לביאת מקדש לא אזלינן בתר בעל הבגד כיון שהבגד טמא ומכניס שיעור דלעניים הוא כלי הרי מכניס כלי טמא למקדש דע"כ דזה דבגדי עניים לעניים כו' הוא רק לענין קבולי טומאה דלי"ל דבגד עניים אצל עשירים אינו בגד כלל לשום דבר דהא לענין יתור בגדים ג"כ אמרינן בפ"ב דזבחים דשיעורו גע"ג משום דזהו שיעור בגד ולא מפלגינן בין כהן עשיר לעני והתוס' שהקשו נראה דמפרשי דזה דמכניס כלי טמא למקדש חייב הוא רק אם מה שהכניס טומאתו הוא בתור כלי שלם והכא נהי דהכניס שיעור כלי למקדש ובזה לא אזלינן בתר המכניס אך טומאתו של מה שהכניס אינו בתור כלי בפ"ע רק בתור חלק של כל המעיל ובאופן כזה אינו חייב על ביאת מקדש אבל אי בגדי עשירים ג"כ מקבלין טומאה בגע"ג היכא שנטמא כל המעיל כל גע"ג שבו קיבל טומאה בפ"ע א"כ אין טומאתו אגב כל המעיל ומש"ה חייב אי מכניסו לפנים:

והנה בזה שכתבו התוס' שבת דגע"ג אפילו אצל עשירים ואפילו מוטל באשפה טמא דרחמנא רבייה מוהבגד אתי שפיר מה דאמרינן בשקלים ובחולין דפרוכת של מקדש מקבלת טומאה והקשו התוס' ביצה י"ד וכן הראב"ד ז"ל בתמיד הא אמרינן מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו הא האי טעמא ל"ש בפרוכת של מקדש ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דלא בעינן בגע"ג שיהא עומד לאיזה תשמיש דאפילו מוטל באשפה ג"כ טמא ואם גע"ג כן כ"ש בגד שלם דבבגד בעינן רק שיהא ראוי לאיזה דבר אך לא שיהא עומד לזה וגע"ג כיון דראוי לעניים מטמא אפילו אצל עשירים ואפילו באשפה שאינו עומד לשום דבר וא"כ כיון דדרך השמש להתחמם בפרוכת היינו להתעטף בו הרי הוא ראוי לאיזה דבר ומין בגד כזה עומד לתשמיש ואף דפרוכת של מקדש אינו עומד לזה מחמת איסורו לא איכפת לן דבגד אפילו אם זה הבגד אינו עומד לתשמיש ג"כ טמא דרחמנא רבייה מוהבגד (וזה דפרוכת מקבלת טומאה ולא חשיב מחובר דהא וילון היא כאחת מחיצות הבית כמ"ש תוס' ביצה שם וזה דוילון טמא משום דהשמש מתחמם כנגדה ואף שהוא מחובר צ"ל דאתי כמ"ד תלוש ולבסוף חיברו כתלוש אצל הטומאה אבל ההיא דפרוכת דמקבלת טומאה נראה דאתיא כד"ה דפרוכת לא חשיבא מחובר דלא מבטל לה דשנים היו עושין בכל שנה ומחליפין אותן [הנה לרש"י ז"ל דגע"ג

רק אצל עני טמא יש לחקור גע"ג של עני שנטמא ועתה הוא ביד עשיר אם נטהר כיון דעתה חסר לשיעורא אי אזלינן בהשיעור בתר השתא או בתר קבלת הטומאה וכן שלשה על שלשה דחזיא בין לעניים ובין לעשירים והיה ביד עשיר ונטמא ומכרו לעני ואח"כ נחסר ועמד על גע"ג אם נטהר כיון דעתה הוא ביד עני ויש בו שיעור הראוי לטומאה או כיון שקודם היה ביד עשיר וקיבל טומאה רק מדין שלשה על שלשה אינו ראוי להיות עליו טומאה בתור גע"ג, עוד יש לחקור לרש"י ז"ל בגד של הפקר כמה שיעורו אי מה שהוא ביד עני חושבו לשיעור גע"ג או איפכא כיון דגע"ג ביד עשיר לא חשיב זה מבטל ליה מתורת בגד]:

והנה בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פכ"ז דכלים מי"א אמרינן גע"ג שמצאה בתוך הבית ה"ז טמאה שכל הבית מן המוצנע מצאה אחר הדלת כו' טהורה ולעולם אינה טמאה עד שיצניפנה לבגד רש"א לדבר שהוא מקבל טומאה טמאה לדבר שאינו מקבל טומאה טהורה ע"ש ומוכח להדיא מהתוספתא דגע"ג אינו טמא עד שיצניענה אבל מוטל באשפה אף אם מעצמה מונחת שם כיון שאינו מצניעה אינו טמא וקשה להתוס' ולרש"י ז"ל אתי שפיר כיון דבעינן גע"ג שיצניענה לבגד א"כ רק אצל עניים טמא אבל לא אצל עשירים דעניים מצנעי לה עשירים לא מצנעי לה וע"כ צ"ל לרש"י ז"ל דבעשירים אפילו אי מצנעי לה בטלה דעתו דאל"כ מאי נ"מ בין עניים לעשירים דגם בעניים בעינן שיצניענה וזה דאמרינן בזבחים צ"ד בפחות מגע"ג דאי בעי חשיב עלה ופי' רש"י ז"ל דאי בעי חשיב עלה לתקן חלוקו ואז מקבל טומאה אף בפחות מגע"ג וא"כ מאי נ"מ בין גע"ג לפחות מגע"ג דאף גע"ג בעינן שיצניטנו צ"ל דמחשבה עדיף מהצנעה ואף דבעינן שיצניענה לבגד כדאמרינן בתוספתא וא"כ הרי איכא נמי מחשבה לבגד דהא מהתוספתא נראה דת"ק מיקל טפי מר"ש דס"ל דסגי שיצניענו לכ"ד המקבל טומאה ולת"ק צריך דוקא להצניעו לבגד ורק אז מקבל טומאה א"כ כיון שמצניעו לשם בגד הרי איכא מחשבה צ"ל דהחילוק בין גע"ג לפחות מגע"ג הוא בזה דבגע"ג סגי במצניפו לתקן חלוקו אם יצטרך לו וזה חשיב הצנעה לבגד אבל בפחות מגע"ג דבעינן מחשבה לא סגי בהכי ובעינן שכבר נצרך לו וחושב עליה לתקן חלוקו:

והנה הרמב"ם ז"ל פכ"ב מהל' כלים הכ"א כתב מטליות שאין בהם שלשה על שלשה אינן מקבלות טומאה ואם חישב עליהן והכינן מקבלות טומאה עד שיהיו פחות מגע"ג שכל פחות מגע"ג אינו מקבל טומאה כלל ואעפ"י שהכינו ע"ש דס"ל דגע"ג וכל שהוא פחות משלשה על שלשה צריך מחשבה והכנה וכתב הכ"מ שם דמקורו מההיא דזבחים פ' דם חטאת דאמרינן במטלוניות פחות מגע"ג אי בעי מחשב עלייהו היינו דהרמב"ם ז"ל

לא גריס התם פחות מגע"ג אלא פחות משלשה על שלשה ע"ש ונראה דמקור הרמב"ם ז"ל הוא מהתוספתא הנ"ל דפחות משלשה על שלשה צריך הצנעה לבגד וזהו הכנה ומחשבה דהצנעה הוא הכנה ובעינן דוקא הצנעה לבגד והיינו מחשבה דחושב עליה לעשות טלאי לבגדו, [כתב הרמב"ם ז"ל פכ"ג דכלים ה"ט דבגד שנטמא במדרס וקרע ממנו גע"ג אותו הקרע טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס שבשעת פרישתו מן הבגד הגדול נטמא במגע ע"ש ויש לעיין הא ס"ל להרמב"ם ז"ל דגע"ג צריך הכנה ומחשבה]:

אמרינן בב"ב כ' דמטלוניות שאין בהם גע"ג ממעטין בחלון ומקשינן הא חזי ליה לקריעה דלבושא וכתבו התוס' שם ואע"ג דאמרינן בסוכה ובשבת דפחות מגע"ג לא חזי לא לעניים ולא לעשירים ודאי לא מקבל טומאה כיון דלא מצנעו לה אבל מ"מ לא ממעט דלא מבטל ליה דקא שקיל ליה כי מצטרף לקריעה דלבושא ע"ש ואע"ג שכתבו התוס' בשבת דגע"ג אפילו מוטל באשפה מקבל טומאה וא"צ הצנעה מ"מ בעינן שיעור שרגילים להצניע וכ"כ הר"ש ז"ל פכ"ח דכלים דפחות מגע"ג לא מקבל טומאה ואף יחוד לא מהני וזה דאמרינן בב"ב דחזי לקריעה דלבושא כתב כפי' התוס' דרק דלא מבטל ליה דכי מצריך ללבושו נוטלו ע"ש ויש לעיין מ"מ פחות מגע"ג כי מצריך ליה לקריעה דלבושא אמאי אינו מקבל טומאה כיון דראוי לקריעה דלבושא וגם צריך לו ונראה הטעם משום דאיכא חסרון מלאכה דכל הכלים כל שיש בהם חסרון מלאכה אין מקבלין טומאה וה"נ נהי דחזי לקריעה דלבושו מ"מ כ"ז שלא תיקן חלוקו בהם אינו מקבל טומאה ואע"ג דמוכח דבבגד ליכא דין דכל שיש בו חסרון מלאכה אינו מקבל טומאה דהא אמרינן פכ"ז דכלים מ"ח וכן בגד שארג בו גע"ג נטמא טמא מת השלים עליו את כל הבגד כו' וכן פסק הרמב"ם פכ"ב דכלים הי"ב מאימתי יקבל הבגד טומאה משיארוג בו גע"ג ע"ש ואע"ג דאיכא חסרון מלאכה שעומד להשלים מ"מ טמא ונראה הטעם משום דבבגד איכא ריבויא יתרה דנפקא לן מוהבגד לרבות גע"ג ומקבל טומאה בכל אופנים אך זה דוקא בגע"ג אבל בפחות מגע"ג דליכא קרא הוי כשאר כלים וכיון דאיכא חסרון מלאכה אינו מקבל טומאה וזה דהוצרך להתוס' לחלק דגע"ג מצנעי ופחות מגע"ג לא מצנעי היינו דקשה להו מ"ש דמרבינן מקרא דוהבגד גע"ג ולא פחות מגע"ג כיון דפחות מגע"ג ג"כ ראוי לקריעה דלבושא ולזה תי' נהי דחזי מ"מ לא מצנעי להו ומרבינן מקרא רק שיעור כזה דמצנעו לה אך על רש"י ז"ל יש לעיין שכתב בזבחים צ"ד דפחות מגע"ג מהני מחשבה לתקן חלוקו הא מ"מ איכא חסרון מלאכה כיון דהשתא מרבינן מקרא רק גע"ג א"כ פחות מגע"ג לא עדיף משאר כלים וכיון דאיכא חסרון מלאכה אמאי מקבל טומאה הנה בב"ב שם דמקשינן פחות מגע"ג הא חזי לקריעה דלבושא משנינן

בסמיכתא ופי' רש"י ז"ל עב יותר מדאי ע"ש ויש לעיין אמאי לא מקשינן א"כ אפילו י"ל גע"ג אמאי אינו ממעט דהא העבין והרכין אין בהם משום גע"ג וכמו דמקשינן שם לקמן על הא דמוקמינן בריסקא אי הכי אין בהם גע"ג אין בהם ד' על ד' מבעי ליה ע"ש וצ"ע]:
והנה בגע"ג דאמרינן דחזי לעניים ולא לעשירים יש לדון אי חזי לעניים לתשמיש בפ"ע או ג"כ רק לקריעה דלבושא והנה מההיא דשבת (קכ"ה) יש להביא ראיה דגע"ג ראוי לתשמיש בפ"ע דאמרינן שם דשירי פרוזמיות אסור לטלטלן בשבת ואמרינן שם במטלוניות שאין בהם גע"ג דלא חזיין לא לעניים ולא לעשירים ודקדקו התוס' לקמן (קכ"ז ע"ב) הא גע"ג מותר לטלטל וכתבו דמיירי בעניים א"נ לעשירים בבית עניים ע"ש ואי גע"ג לא חזי לעניים רק לקריעה דלבושא א"כ איך מותר לטלטלן בשבת הא אסור לתקן חלוקו בשבת ומוכח דגע"ג חזי לתשמיש בפ"ע אך רש"י ז"ל כתב בשבת כ"ט גבי גע"ג שאמרו חוץ מן המלל כו' דחשיבות דגע"ג הוא משום דעומד לעשות טלאי לבגד עני ומש"ה בעינן שיהא בו שיעור גע"ג לאחר שימלול ויתפור בבגד ע"ש אלמא דגע"ג ג"כ אינו משום תשמיש בפ"ע רק משום טלאי ללבושיה וקשה מההיא דשבת קכ"ה, והנה הר"ן והמ"מ הביאו מהראב"ד דשירי פרזמיות היינו שבאין מטלית מצויצת דאינו עושה בהם דבר של גנאי אבל בעלמא מטלוניות פחות מגע"ג מטלטלין בשבת דראוין לכסות בהם רוק ע"ש ואע"ג דאמרינן בעלמא דפחות מגע"ג אינו מקבל טומאה ואע"ג דחזי לכסות בהן רוק מוכח דמשום זה אין להם תורת כלי לענין טומאה ורק בשבת מותר לטלטל א"כ י"ל דגע"ג דמותר לטלטל אף בבאין מטלית מצויצת ומוכח דראוין הם לשאר תשמישים י"ל ג"כ דמשום אותן תשמישים מ"מ אין להם תורת כלי לענין טומאה דאינן תשמישים חשובים וזה די"ל תורת כלי הוא רק משום דראוים לעשות מהם טלאי לבגד וכן הרמב"ם ז"ל דס"ל דכל מטלוניות פחות מגע"ג אין מטלטלין בשבת דלא חזו למידי ומטלוניות שי"ב גע"ג דמטלטלין דחזו לאיזה תשמישים בפ"ע ג"כ י"ל דמ"מ בשביל אותן תשמישים לא נחתי להו תורת כלי לטומאה אך קשה לומר כן דהא תלינן טעמא דאין מטלטלין אותן משום דלא חזו לא לעניים ולא לעשירים ובתוס' קכ"ז כתבו דגע"ג מטלטלין היינו לעניים או לעשירים בבית עניים א"כ אם זה דאמרינן בעלמא דגע"ג חזי לעניים ולא לעשירים היינו לעשות טלאי לבגדו הא לזה אינו ראוי בשבת ואם יש בהם עוד תשמישים שראוין לשבת הא באלו לא אשכחן חילוק בין עני לעשיר:
והנה במה שהוכחנו ממתני' דכלים דבבגד לא איכפת לן בחסרון מלאכה אתי שפיר דברי הרמב"ם ז"ל פכ"ב דכלים מי"ב בגד מאימתי מקבל טומאה משיארוג בו גע"ג וכל הכלים הנארגין במחט כגון הכיס ואנפליא אין מקבלין טומאה עד שתגמר מלאכתן ע"ש

והטעם משום דבגד שאני לענין חסרון מלאכה אך בגד הוא דוקא טווי וארוג והנארגין במחט אינן בגד והוי כשאר כלים הנעשין מצמר ופשתן ובעינן עד שתגמר מלאכתן כשאר כלים, והנה בשק אי צריך גמר מלאכה פלוגתא דר"מ ורבנן פכ"ז דכלים מ"ב דלרבנן שק שיעור דע"ד ורמ"א שק משתגמור מלאכתו ושיריו דע"ד ע"ש דלרבנן שק כיון דהוא ג"כ טווי ואריג כדאמרינן בשבת ס"ד דינו לענין זה כבגד וא"צ גמר מלאכה ולר"מ דוקא בגד ממש שא"צ גמר מלאכה ושק אף שהוא טווי ואריג לי"ל דין בגד לענין זה, והנה ז"ש הרמב"ם ז"ל דגע"ג צריך הכנה ומחשבה ע"כ אין זה יחוד להשתמש בו כמו שהוא דהא בבגד לא בעינן גמר מלאכה ורק הכנה ומחשבה לעשות בו איזה דבר:

אמרינן בזבחים (צ"ד) דבגד שחישב עליה לצורה אינו מקבל טומאה כ"ז דלא מבטל למחשבתו וגרסת הרמב"ם ז"ל וכן הרא"ש ז"ל בכלים פכ"ז שחישב עליה לצורה אך גרסת רש"י ז"ל שם שחישב עליה לצייר ופי' לציירו במעשה רוקם דכל כמה דלא ציירו או מבטל למחשבתו לאו כלי הוא ע"ש וקשה טובא הא בבגד לא בעינן גמר מלאכה כדמוכח להדיא מכלים ורש"י ז"ל בעצמו כתב בזבחים שם בפחות מגע"ג דאי מחשב ליה לקריעה דלבושא מקבל טומאה ואף דאיכא חסרון מלאכה דעדיין לא עשאו טלאי ללבושו ואפשר דיש לחלוק בין חסרון מלאכה מפני שדעתו להוסיף כמו ההיא דכלים דבגד שארגו בו גע"ג ואח"כ השלים את הבגד דליכא שינוי בגוף הבגד ובין חסרון מלאכה בגופו כגון דצריך לציירו במעשה רוקם דאותן גע"ג עצמן לא נגמרו עדיין וכשחושב לתקן חלוקו לא חשיב שינוי בגוף המטלית כשיתקן בו החלוק משא"כ לציירו במעשה רוקם כיון שרוצה לשנות גוף הבגד הוי אז כמו פנים חדשות אך קשה להמציא חילוק זה וצ"ע:

והנה לרש"י ז"ל בזבחים דס"ל דפחות מגע"ג מהני מחשבה יש לעיין א"כ ל"ל קרא דאריג כ"ש טמא דנפקא לן בשבת ס"ג מאו הבגד הא אריג היינו באורג מתחילה בגד שלם פחות מגע"ג א"כ כיון דאורג מתחילה בגד קטן כזה להשתמש בו אי"ל מחשבה גדולה מזו א"כ תי"ל משום מחשבה ונראה משום דמחשבה מהני רק של בעה"ב שרוצה להשתמש בו אבל של האורג לא מהני אע"ג דזה דאמרינן בעלמא עורות של בעה"ב מחשבה מטמאתן ושל עבדן אין מחשבה מטמאתן התם הטעם דשמא בעה"ב שימכור לו ירצה לעשות מהם רצועות וסנדלים והכא באריג כ"ש ל"ש זה הטעם שהרי אינו ראוי הוא לתשמיש אחר מ"מ נראה דזה הטעם צריך רק התם בעורות דא"צ יחוד שהרי ראוי הוא לעינבא כמו שהוא ורק שמא ירצה לעשות מהם רצועות וסנדלים ואיכא חסרון מלאכה א"כ אילו לא היה החשש דשמא בעה"ב הלוקח ירצה לשנותן לרצועות וסנדלים היה מחשבה של

העבדן ג"כ מהני משא"כ בפחות מגע"ג דצריך יחוד דהיחוד עושה אותו לכלי אף בפחות מגע"ג ויחוד מהני רק מי שרוצה להשתמש בו ולא האורג:

אמרינן בכלים פכ"ח מי"ב גע"ג שהשליכה לאשפה טהורה החזירה טמאה ואמרינן עלה בתוספתא דמיטמאת ומיטהרת אפילו י' פעמים ביום, והנה יש לעיין איך מתטהרת לאחר שנטמאת ע"י השלכה לאשפה הא כל הכלים אין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה ובעינן שינוי מעשה בגוף הדבר ונראה דגע"ג שאני דזה דהשלכה לאשפה מטהרת הוא רק בגע"ג אבל שלשה על שלשה לא מהני השלכה לאשפה כדאמרינן שם מי"א ובגע"ג לא בעינן שינוי מעשה ונראה הטעם משום דגע"ג אינו כלי בפ"ע רק שראוי לעשות ממנו איזה דבר כגון טלאי ללבושו ולא נגמרה מלאכתו רק בבגד הוא חידוש דאף בכה"ג טמא וכל שהשליכו לאשפה ואינו עומד עוד לטלאי ללבושיה תו לא מקבל טומאה ואף להתוס' דבגע"ג א"צ להיות עומד לזה זהו דוקא אם מעצמו הוא מוטל באשפה ואינו עומד לתשמיש אבל במשליכו ומבטלו בידים מתשמיש תו לא מקבל טומאה ושינוי מעשה לא בעינן לזה דרק היכא דנחתא ליה תורת כלי אינו נעקר ממנו תורת כלי אא"כ בשינוי מעשה שעושה מעשה שמבטלו מכלי אבל גע"ג אינו כלי ואינו ראוי בפ"ע לתשמיש רק זה דראוי לעשות ממנו איזה בגד גזיה"כ שמקבל טומאה אבל כשמבטלו מלעשות ממנו שום דבר בטל טומאתו וזה הטעם דשלשה על שלשה לא מהני השלכה לאשפה דשלשה על שלשה הוא בגד ממש כמ"ש תוס' שבת (כ"ו ע"ב) דשלשה על שלשה א"צ אף ק"ו דבגד חשוב הוא דמה לי שלשה על שלשה ומה לי דו"ה אמות דזה ראוי כמו זה ע"ש וא"כ לא מהני השלכה לאשפה דבעינן שינוי מעשה וזה דבעינן בשלשה על שלשה המוטל באשפה שיהא בריא וצורר מלח הוא משום דזה דשלשה על שלשה הוא בגד ממש הוא רק בכה"ג שהוא בריא וצורר מלח וזה דבבית סגי או בריא או צורר מלח הוא רק משום דאחשבינהו כמ"ש בפה"מ שם ע"ש וזהו נמי הטעם מה דאמרינן פ"ב דשבת פתילת הבגד שקיפלה ולא הבהבה רע"א טהורה היא ואמרינן שם בגמרא דר"ע סבר קיפול מועיל ובטולי בטליה כו' ואע"ג דקודם קיפול היתה ראויה לקבל טומאה וקיפול לא חשיב שינוי מעשה דראוי להחזיר הקיפול ומשום דפתילת הבגד דהיינו מטלוניות שיש בהם גע"ג שאינו בגד בפ"ע א"צ שינוי מעשה דכל דבטליה מתשמיש תו אינו מקבל טומאה וכיון דס"ל לר"ע דקיפול מועיל ובטולי בטליה תו לא מקבל טומאה:

עוד נראה טעם בההיא דגע"ג שזרקו לאשפה דטהור משום דכשזרקו לאשפה נעשה סמרטוט וסמרטוט שיעוריה בשלשה על שלשה כדאמרינן בשבת (כ"ט) בקולי

מטלוניות דהיינו סמרטוטין כמ"ש רש"י ז"ל דשיעורן בשלשה על שלשה ובפחות אין מקבלין טומאה ומש"ה שלשה על שלשה לא מהני השלכה לאשפה דאף סמרטוט שיעוריה בשלשה על שלשה דסמרטוטין הם כמו עבין ורכין דשיעורן שלשה על שלשה וזהו דפליגי תנאי בכלים שם בגע"ג שזרקו לאשפה טהור וס"ל לת"ק חוץ משל ארגמן ושל זהורית טובה משום דס"ל דהנך אין נעשין סמרטוטין ע"י השלכה לאשפה והטעם בעלמא דנטהר הוא משום דע"י השלכה לאשפה נעשה סמרטוט ועתה הוא שיעורו בשלשה על שלשה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שם מי"א גבי שלשה על שלשה באשפה רש"א שוים שלשה על שלשה באשפות לגע"ג בבית וכתב בפה"מ ז"ל ורש"א שהשלשה על שלשה באשפה ואפילו הוא בתכלית הכח והבריאות הנה דינה כדין גע"ג בבית אשר יטמא במת לא יטמא במדרס שאחר שהושלכה באשפה ירדה ממדרגתה עכ"ל והיינו דאין בה ביטול מתורת כלי שאינו עומד עוד לתשמיש רק ירידה מן המדרגה והיינו דנעשה סמרטוט וסמרטוט שיעורו שלשה על שלשה לטמא מת והיינו דקאמר דסמרטוט שהוא מקולי מטלוניות שלשה על שלשה שלהם הוא כמו גע"ג בשאר בגדים וס"ל לר"ש דאף למדרס כן כיון דלטמא מת שלשה על שלשה שלו דינו כגע"ג דעלמא ה"נ אינו מטמא במדרס כדין גע"ג דאינו מטמא במדרס והכא לא בעינן שינוי מעשה דזה דוקא במבטלו מתורת כלי אבל ירידה מן המדרגה לזה א"צ שינוי מעשה וכיון שירדה מן המדרגה צריכה שיעור יותר גדול וזה דכשהחזירה מן האשפה טמאה משום דכשהחזירה מן האשפה פקע תורת סמרטוט מעליה כיון דמצד עצמה טובה היא רק זריקתה לאשפה עושה אותה לסמרטוט:

אמרינן בשבת (כ"ט) פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקק בו את המרחץ כו' דפליגי ר"א ור"י ור"ע ואמרינן שם הכל מודים בזרקו לאשפה דטהור הניחו בקופסא טמא לא נחלקו אלא שתלאו במגוד או שהניחו אחורי הדלת וכתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ פכ"ח דכלים מ"ב בתלאה במגוד דס"ל לר"י דטהור דר"י סבר אחר שלא הניחה בקופסא כבר עזב תשמישה והניח אותה ולזה לא תטמא ע"ש היינו דאף אחר שהתקינה לפקק את המרחץ ולנער את הקדרה ונשתמש בה כל שתלאה במגוד כבר עזב את תשמישה ומש"ה טהור וקשה וכי כלי שעזב תשמישה נטהר הא בעינן שינוי מעשה והכא כיון שהתקינה לפקק המרחץ כלי מעליא הוא והכא אין הטעם דירדה ממדרגתה שהרי לא השליכה לאשפה רק תלאה במגוד ורק עזב את תשמישה ול"ש ג"כ לומר מ"ש לעיל דבגע"ג כיון דאינו ראוי לתשמיש בפ"ע א"צ שינוי מעשה דהכא כיון שהתקינו לפקק המרחץ ולנער הקדרה הרי טומאתה מצד שהיא כלי בפ"ע ואמאי א"צ שינוי מעשה

ונראה לומר דאף היכא שראוי לתשמיש בפ"ע רק היכא שצריך מחשבה כגון הכא דקולי מטלוניות שיעורן שלשה על שלשה לטומאה ורק שהתקינה היינו שיחדה כמ"ש רש"י ז"ל לפקק המרחץ ולנער הקדרה ונעשה כלי כיון שנעשה כלי רק ע"י יחוד כל שעוזב תשמישו בטל דין כלי מעליו וא"צ שינוי מעשה ול"ד לעור שחישב עליה לעיצבא שכל הכלים יורדין לטומאתן במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה דהתם לעיצבא ראויה מצד עצמו בלא יחוד והמחשבה היא רק דשמא רוצה לעשות ממנה רצועות וסנדלים דלא הוי גמר מלאכה וכיון שחושב עליה שתשאר כמו שהיא לעיצבא הרי היא כלי מצד עצמה ולא מצד מחשבתו ואם חושב אח"כ לרצועות וסנדלים צריך שינוי מעשה אבל בקולי מטלוניות פחות משלשה על שלשה אין להם טומאה דאינן בתורת כלי רק כיון שיחדן לאלו דברים יחודו עושה אותן לכלי כיון דכלי נעשה רק ע"י יחודו כל שבטל יחודו דעוזב תשמישו נטהר:

ב

אמרינן בחולין (קכ"ג) טלית שהתחיל לקורעה כיון שנקרע רובה שוב אינו חיבור וטהורה והקשה רש"י ז"ל דהא אמרינן בפ' בהמה המקשה שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס וחלקו טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אלמא טומאת גע"ג לא בטלה וכתב דשאני התם שהיה על הבגד ב' טומאות טומאת מדרס חמורה וטומאת מגע קלה אהני חלוקה לבטל טומאת מדרס ונשאר טומאת מגע אבל הכא חדא טומאה היא כיון דקרעה נטהרה לגמרי, והנה התוס' חולין ע"ג וכן הר"ש ז"ל פכ"ח דכלים השיגו על רש"י ז"ל דאין סברא לחלק בין טומאה אחת לב' טומאות ע"ש, והנה נראה לחלק בין אם כל מקצת ומקצת מן הבגד נגעה בטומאה בין היתה נגיעה אחת לכל הבגד דגע"ג חשיב שיעור בגד אפילו אם הוא חלק מבגד גדול כדאמרינן בזבחים (צ"ה) במעיל שנטמא דמכניסו פחות מגע"ג ומכבסו אבל גע"ג לא דהוא שיעור בגד וא"כ בבגד שנטמא כל גע"ג שבו ראוי לקבל טומאה בפ"ע אך זה שייך רק אם כל גע"ג שבו נגעה בטומאה כל גע"ג נטמא כבגד בפ"ע א"כ ל"ש לומר שהקריעה של הטלית תטהר כיון דכל גע"ג שבו נטמא כבגד בפ"ע ובאותו גע"ג לא היתה קריעה ושום שינוי מעשה אבל אם היתה נגיעה אחת לכל הבגד כגון דנגע הטמא במקצת הבגד אז אינו שייך דכל גע"ג תטמא כבגד בפ"ע הא באותו גע"ג לא היתה נגיעה ומה שנוגע האי גע"ג בגע"ג שאצלו שנגעה בטומאה א"כ ימנו ביה ראשון ושני וע"כ קבלת הטומאה היא רק כבגד אחד שלם דבגד מתטמא משום ה' שמות משום אריג ומשום גע"ג כו' דמקבל נמי טומאה מדין אריג היינו מדין בגד שלם א"כ כיון שנקרע הבגד ואינו עוד בגד כמקודם נטהר א"כ ההיא דפ' בהמה המקשה בשלשה על

שלשה שנחלק דאמרינן טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דמגע מדרס היינו שנגע בעצמו ובנגיעה בעצמו בכל גע"ג איכא נגיעה דכל גע"ג נוגע בהמדרס ומש"ה אינו נטהר ממגע מדרס ע"י שנחלק ולר"י דאמר התם שאם נגע בו הזב טמא מגע זב לפי פי' רש"י ז"ל ותוס' שדרס עליו כשהוא יחף דאיכא נמי נגיעה בכולו דהא שלשה על שלשה הוא שיעור היותר פחות שהוא ראוי למדרס וכיון דאיכא נגיעה בכולו נשאר טומאת מגע אפילו נחלק אבל ההיא דטלית שהתחיל לקורעה י"ל דמיירי שלא היתה נגיעת הטמא בכל מקצת ומקצת וכל קבלת טומאתה היתה רק מדין אריג היינו מדין בגד שלם וכיון שנקרע נטהר:

כתבו התוס' עירובין (כ"ז) בעליונו של זב דזה דלא נטמא משום היסט הוא באופן אם מקצתו ע"ג הזב ומקצתו נגרר על הארץ דמשום היסט לא מטמא דבהיסט בעינן מגעו שהוא ככולו אבל מדין עליונו של זב נטמא ע"ש ונראה דבבגד שע"ג הזב אף מקצתו נגרר בארץ ג"כ נטמא מה שעליו דבבגד כל גע"ג אף שהוא חלק מבגד גדול חשיב כבגד בפ"ע כדמוכח מההיא דזבחים וא"כ האי גע"ג שעליו נטמא בהיסט דאיכא מגעו שהוא ככולו ודברי התוס' הוא רק למה שנגרר בארץ דאינו נטמא מחמת הסיט הזב ואף דבשעת חיבורן הכל טמא וכמו בגד שארג בו גע"ג ונטמא בטמא מת ואח"כ השלים עליו את כל הבגד הכל טמא כדאמרינן פכ"ז דכלים משום חיבור נ"מ אם יחתוך אח"כ השאר אינו טמא אבל מדין עליונו של זב במקצתו נגרר על הארץ הכל טמא כיון דאפשר לבגד להטמא אף משום בגד שלם וכיון דבעליונו של זב לא בעינן מגעו שהוא ככולו כיון שמקצת הבגד עליו הכל טמא וכן נ"מ בשק ועור שהן ג"כ ראוין להיות עליו ומטמאין בעליונו של זב ושיעורן דע"ד טפחים והע"ה לכל הטומאות ואם פחות משיעור זה עליו והשאר נגרר על הארץ משום היסט ליכא טומאה כלל שאינו מסיט שיעור הראוי לטומאה ומשום עליונו נטמא הכל:

והנה התוס' זבחים (צ"ה) וחולין (ע"ג) תי' קושית רש"י ז"ל על טלית שהתחיל לקורעה כו' מההיא דשלשה על שלשה שנחלק כו' וכתבו דטלית ובגד שאני שהם כלי ושם כלי עליהן וכשנקרעו כיון דאזיל שם כלי מינייהו טהרו לגמרי אבל בפ' בהמה המקשה מיירי בחתיכת בגד דעלמא ואין שם כלי עליו ולא טהר ממגע מדרס אע"ג שטהור מן המדרס ע"ש, והנה יש לעיין דזה אפשר לומר רק בשאר הטומאות דסתם מטלוניות מטמאין אבל ההיא דפ' בהמה המקשה דמיירי בטומאת מדרס דלא טמא אא"כ יחדו לישיבה וכיון שטמא מדרס א"כ ע"כ מיירי דיחדו לישיבה וכיון שהוא שיעור שלשה על שלשה שראוי למדרס וגם יחדו לישיבה א"כ אין לך כלי גדול מזה ומ"ש מטלית, והנה אפשר

לומר דשלשה על שלשה שיחדו לישיבה נהי דעתה הוי כלי מעליא מ"מ אריג לא מקרי דאריג היינו שאורג מתחילה בגד שלם ואין דעתו להוסיף כמ"ש תוס' שבת (ס"ג) אבל שלשה על שלשה שהוא רק חתיכת בגד ורק אח"כ יחדו לישיבה והוא כלי מ"מ שם אריג אין עליו משא"כ בטלית שהוא אריג וכיון דבגד מטמא נמי מדין אריג כל שקרעו ובטל טומאתו מדין אריג ס"ל להתוס' דפקע כל טומאתו משא"כ בשלשה על שלשה, והנה התוס' כאן לא ס"ל כהתוס' שבת (כ"ו ע"ב) שכתבו דשלשה על שלשה א"צ אף ק"ו דבגד חשוב הוא דמה לי שלשה על שלשה ומה לי דו"ה אמות ע"ש ואי איכא נפקותא בין שלשה על שלשה לבגד שלם א"כ צריך ריבויא:

והנה אפשר לפרש דברי התוס' בזבחים ובחולין עפ"י הרמב"ם ז"ל פכ"ד מהל' כלים הי"א שכתב כלים שעיקר עשייתן לקבלה ולחשכב כאחד כגון הכרים והכסתות והשקין והמרצופין אם נפחתו אעפ"י שטהרו מלהתטמא במת ובשאר הטומאות מפני שאינן יכולים לקבל ה"ה מתטמאין במדרס שעדיין הן ראוין למדרס אבל כלים שעיקר עשייתן לקבלה לבד כגון החמת והתורמיל אם היו גדולים כדי שיהו ראוין לישב עליהן הואיל ויושבין עליהן מפני גודלן ה"ה מתטמאין במדרס כ"ז שהן שלמין נפחתו אעפ"י שאפשר עדיין לישב עליהן אין מתטמאין במדרס שעיקר עשייתן לקבלה בלבד הואיל ובטלו מלקבל טהרו מלהתטמא בין במדרס בין בשאר הטומאות עכ"ל ומשום דכל שבטל העיקר בטל הטפל כדאמרינן רפ"כ דכלים ובפה"מ שם כתב דתלוי בתחילת עשייתו של הבגד אם עיקרו לדבר אחד או לב' דברים ע"ש, והנה לפ"ז י"ל בכוונת התוס' דבטלית שהתחיל לקורעה שהוא כלי משעת אריגה אעפ"י שהוא ג"כ מטלית דכל גע"ג שבו הוא ג"כ כמטלית של גע"ג מ"מ כיון שנקרעה ובטל שם כלי מעליה בטל הכל משום דעיקר עשייתה הוא לשם כלי וכיון שבטל העיקר בטל הטפל בטל ממנו ג"כ תורת מטלית של גע"ג משא"כ חתיכת בגד שלשה על שלשה שנחלק אע"ג שיחדו למושב ונעשה כלי מ"מ כיון דתחילת אריגתה לא היה לזה ל"ש בזה כיון שבטל העיקר בטל הטפל א"כ אף שנחלק ואינו ראוי עוד למושב לא בטל ממנו דין גע"ג אך אי נימא כן תקשה בטלית שהתחיל לקורעה לא תקבל טומאה אף מכאן ולהבא שהרי הרמב"ם ז"ל כתב שם דאף מכאן ולהבא אינו מקבל טומאה מפני שבטל העיקר וע"כ צריך לחלק דשאני טומאת מדרס שטומאתו הוא ג"כ מדין כלי דבעינן שיהא מיוחד לישיבה וכיון שבטל עיקר הכלי שהוא עשוי לקבלה בטל הטפל ואינו עוד כלי אף למדרס משא"כ בטומאה של גע"ג דאינה מדין כלי רק כל מטלוניות של גע"ג מקבלין טומאה דמרבינהו מקרא אף שבטל שם כלי מן הטלית דין מטלוניות נשאר]:

[**ובחולין** (ע"ב ע"ב) גבי שלשה על שלשה שנחלק דאמרינן דגע"ג הבאין מבגד גדול בשעת פרישתן מקבלות טומאה מאביהן וכתבו התוס' משום דקודם שנחלק לגמרי נוגעות החתיכות זו בזו ושם לקמן הקשו בתוס' על ההיא דאבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לפרק ואמרינן בפ' כ"צ דאי גזרו טומאה על היוצא הטעם דלא נטמא מה שבפנים אף שנוגע במה שבחוץ משום דהוי מגע בית הסתרים והקשו התוס' הא מ"מ בשעת פרישתן מקבל טומאה ותי' דמיירי כגון שחתך בסכין רחבה דמפסיק הסכין בין מה שבפנים למה שבחוץ ואין נוגעין זה בזה בשעת חתיכה ע"ש, והנה בירושלמי פ' כ"צ וס"פ ע"פ אמרינן על ההיא דר"י דטלית שהתחיל לקורעה כיון שקרע בה רובה טהור והשאר אינו חיבור דלא חשיב נמי כשנקרע רובה מגע בית הסתרים דאף מה שלא קרע חשיב כמו קרוע ולא הוי בית הסתרים ע"ש א"כ א"צ לומר בההיא דבשעת פרישתו מקבלין טומאה שהוא משום נגיעת החתיכות זו בזו דאף אי מה שנחתך לא נגעו זו בזו מ"מ לאחר קריעת רובה המחובר נוגע זה בזה ולא חשיב אז מגע בית הסתרים וא"כ אינו מועיל ג"כ תי' התוס' בההיא דאבר שיצא מקצתו דמיירי שחתך בסכין רחבה דאין מה שחתך נוגע זה בזה מ"מ כיון שחתך רובה מה שעדיין לא חתך חשיב נגיעה זה בזה ובירושלמי שם מקשינן זה באבר שיצא מקצתו הא כיון שחתך רובו איכא נגיעה דלא הוי תו בית הסתרים ומתרצינן דמיירי שחתך מעט מעט ומשליך דליכא לעולם חתיכת רובו ע"ש]:

ג

אמרינן דבגד שלשה על שלשה למדרס וגע"ג לטמא מת שק דע"ד עור הע"ה מפץ וע"ו בין למדרס בין לט"מ ואמרינן דהבגד והשק השק והעור העור והמפץ מצטרפין זע"ז ואמר ר"ש מה טעם כו' והקשו התוס' (שבת ע"ו) הא הכא ע"כ למדרס דהא בגד שלשה על שלשה הוא למדרס ומאי רבותא דמצטרפין זע"ז כיון דחזו למדרס מי גרע מכופת של שאור שיחדו לישיבה ותי' נהי דצירוף הבגד והשק הוא למדרס אבל השק והעור כו' הוא לטמא מת וכתבו דל"צ האי טעמא אצירוף דעור ומפץ דמפץ לא מטמא במת אלא כשיחדו למדרס ע"ש, והנה במעילה י"ח במתני' דהבגד והשק השק והעור העור והמפץ כולן מצטרפין זע"ז כתב רש"י ז"ל הבגד שהוא מטמא ג' אצבעות ע"ג אצבעות והשק שיעור ד"ט על ד"ט הבגד מצטרף לשק שקל הימנו לדע"ד ע"ש היינו דצירוף הבגד והשק הוא ג"כ לטמא מת דלזה הבגד שיעורו ג' אצבעות כו' ונראה דכיוון לקושית התוס' שבת דלמדרס ל"ש צירוף דכל שראוי למדרס טמא והנה הרמב"ם ז"ל בפה"מ מעילה שם כתב דהמפץ הוא העשוי מצמר עב ע"ש וקשה טובא אמאי לא מפרש כמפץ בכ"מ שהוא

של עץ ונראה דקשה ליה נמי קושית התוס' דהא מפץ אינו מטמא בטמא מת אא"כ יחדו למדרס ולמדרס א"צ טעם להצטרף ומשום זה דחקו התוס' דטעם דר"ש לא קאי אצירוף של עור ומפץ ומש"ה פי' הרמב"ם ז"ל כאן דהאי מפץ דהכא הוא עשוי מצמר עב דרך מפץ של עץ שהוא פשוטי כ"ע אינו מתטמא בשאר הטומאות ורק ביחדו למדרס מק"ו מפכין קטנים אבל מצמר עב הוי כמו שק ועור דטמאין בטמא מת אף כשלא יחדן למדרס רק כיון שהצמר עב ביותר שיעורו ששה על ששה, (כתב רש"י ז"ל שבת מ"ז גבי בגדי עניים דהיינו גע"ג או שחוטן עבה ע"ש ונראה דבעבין אף שלשה על שלשה הם רק בגדי עניים ולרש"י ז"ל אין מקבלין טומאה רק אצל עניים דהא פחות משלשה על שלשה ה"ה כגע"ג וכיון שכתב רש"י ז"ל גע"ג או עבין מוכח דבעבין אף שלשה על שלשה הם רק בגדי עניים כיון דאמרינן בגמרא דעבין אין בהם משום גע"ג ושיעורן בשלשה על שלשה שלשה על שלשה שלהן כגע"נ דעלמא שהם רק בגדי עניים, והנה יש לחקור בשאר בגדים חוץ מצמר ופשתן דאין בהם משום גע"ג אבל יש בהם משום שלשה על שלשה אי מטמאין כשהן עבין דהטעם דשלשה על שלשה עדיף מגע"ג אמרינן בפ' במה מדליקין משום דחזו בין לעניים ובין לעשירים ומש"ה מטמאין אף בשאר בגדים אבל עבין כיון דחזו רק לעניים א"כ הוי כגע"ג דבשאר בגדים אין טמאין כלל):

כתב הרמב"ם ז"ל פכ"ג דכלים השק שיעורו דע"ד עור הע"ה כו' בין למדרס בין לשאר הטומאות פחות משיעורים האלו טהור מכלום בד"א בקרע אחד מהם שנקרע שלא בכוונה אבל הקוצץ בכוונה וקצץ אפילו טפח על טפח למושב כו' ה"ז מתטמא במדרס בין שהיה טע"ט שקוצץ בגד או שק או עור כו' וכן המקצע מאחד מהן לאחיזה כו' כדרך שעושין קוצצי תאנים שלא יזיקו אצבעותיהן ה"ז טמא בכ"ש והוא שלא יהיה פחות מגע"ג שכל פחות מג' אצבעות טהור מכלום וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל פחות מג' אצבעות טהור מכלום זה כתב מדעתו שהרי אמרו ולאחיזה כ"ש ואולי במקצע לכך ולפיכך אפילו כ"ש מפני שהוא ככלי או בגד קטן עכ"ל, והנה על הרמב"ם ז"ל קשה כיון דזה דהמקצע הוא בין מן הבגד בין מן השק בין מן העור ומאי שייך בשק ועור שיעור של ג' אצבעות הא שק שיעורו דע"ד בין למדרס בין לטמא מת ועור הע"ה וליכא שם שיעור של ג' אצבעות כלל ועוד בבגד אם יש שם ג' אצבעות למה צריך קיצוע דהא בגד שיעורו גע"ג בלא קיצוע ולהראב"ד ז"ל ג"כ קשה מ"ש שהוא כמו בגד קטן הנה זה שייך רק בבגד או שק שהוא מטמא ג"כ משום אריג אעפ"י שאין בו גע"ג ואריג היינו בגד קטן שלם אבל עור דאינו מטמא משום אריג א"כ אפילו אם הוא בגד קטן שלם ג"כ צריך הע"ה והמקצע הוא בין מבגד בין משק בין מעור ונראה לומר להרמב"ם ז"ל דודאי קיצוע צריך

רק באידך בשק ועור ומפץ דבגד שיעורו גע"ג בלא קיצוע וזה דנקט גם בגד בהדייהו הוא רק משום קיצע למושב טפח דנקט התם דאף בבגד צריך קיצוע דבלא קיצוע למושב שיעורו שלשה על שלשה אבל לאחיזה דשיעורו ג' אצבעות דאינו למדרס ודאי בבגד לא בעי קיצוע וזה דבשק ועור בקיצוע שייך שיעור של ג' אצבעות אע"ג דלא אשכחן שיעור זה רק בבגד נראה דזה דשק שיעוריה דע"ד עור הע"ה מפץ וע"ו בין למדרס בין לטמא מת ובבגד ג' אצבעות אין זה דבהנך פחות משיעורים אלו לא חזו לא לעניים ולא לעשירים אלא דשיעור גע"ג דבבגד חזי לעניים ה"נ בהנך רק דבבגד מרבינן מקרא דוהבגד לרבות גע"ג היינו דמרבינן שיעור דחזי לעניים ולא לעשירים כדאמרינן בפ"ב דשבת אבל בשק ועור ומפץ דליכא קרא מטמא רק שיעור דחזי בין לעניים בין לעשירים ושיעור דע"ד בשק בעור הע"ה ומפץ וע"ו הוי כשיעור שלשה על שלשה בבגד דחזי בין לעניים בין לעשירים, והנה בבגד פחות מגע"ג כתב הרמב"ם ז"ל לעיל הלכה כ"א דלא מהני אף מחשבה והכנה ואף קיצוע לא מהני וכדמוכח כאן והטעם כיון דלא חזי לא לעניים ולא לעשירים בטלה דעתו ולא מהני מחשבה והכנה ואף קיצוע לא מהני אבל שק פחות מדע"ד ועור פחות מהע"ה ומפץ מוע"ו דרק לעשירים לא חזי נהי דבלא יחוד לא מקבלי טומאה דבעינן שיעור דחזי בין לעניים בין לעשירים אבל יחוד ע"י מעשה ע"י קיצוע מהני בהו כיון דחזי לעניים אבל פחות מגע"ג כיון דאף בבגד לא חזי לא לעניים ולא לעשירים כ"ש בהנך א"כ לא מהני בהו קיצוע, [אמרינן שבת ס"ג דאריג ותכשיט כ"ש טמא היינו דמצטרפין לכשיעור כמ"ש בתוס' שם ויש לחקור מה דינו אז אי כאריג או כתכשיט נ"מ לטמא בנגעים ובפשוטו אינו מטמא בנגעים דכל צירוף לכשיעור הוא לקל שבשניהם]:

אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פכ"ד דכלים מ"ה המשנה בכלי עור מן הפשוט לקיבול ומן הקיבול לפשוט ומן הקיבול לקיבול טהור ובבגד הכל טמא ע"ש ונראה טעם החילוק מבגד לעור דכל הכלים טומאתן מדין כלי וכן כלי עור דהתורה ריבתה כלי הנעשה מעור דטמא כמו כלי הנעשה מעץ ושאר כלי שטף אבל בגד אין טומאתו מדין כלי שהרי לא ריבתה תורה כלי הנעשה מצמר ופשתן לטומאה רק טומאה את הבגד ואמרינן הואיל ונאמרו בתורה בגדים סתם ופי' הכתוב בא' מהם צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים דרק צמר ופשתים קרוי בגד א"כ כלי עור דטומאתו מדין כלי כיון שנעשה כלי אחר ששינה מפשוט לקיבול או מקיבול לקיבול כגון חמת ועשאו תורמיל כיון דעתה שם כלי אחר עליו נטהר אבל בשל בגד אין טומאתו משום שהוא חמת רק דשם בגד עליו דכל דבר הנעשה מצמר ופשתים שם בגד עליו דאין שם בגד על התשמיש רק

על המין א"כ המשנה מחמת לתורמיל מעיקרא בגד והשתא בגד מש"ה טמא, אמרינן באלו שעורותיהן כבשרן דכולן שעיבדן או כשהולך בהן כדי עבודה טהורין דבטל דין בשר מעליהן ונעשו כעור ויש לחקור אם יש להם דין עור לטומאה כגון לטמא בנגעים, והנה התוס' זבחים צ"ד כתבו דלאחר עיבוד מטמאין בהע"ה כדין עור ע"ש אך אין ראיה לזה אם י"ל דין עור מעליא לטמא בנגעים דהתם למדרס דאף כופת של שאור אם הוא ראוי למדרס מטמא וזה דשיעורו הע"ה כדין עור הוא משום דעור פחות מהע"ה אינו ראוי למדרס וה"נ כן אבל אין ראי' מזה דהנך עורות דקודם דינן כבשר לאחר שעיבדן שי"ל דין עור מעליא]:

ד

אמרינן פכ"ז דכלים דהבגד מטמא משום ה' שמות משום שלשה על שלשה למדרס ומשום אהל ולטמא מת משום גע"ג ומשום אריג ומשום כלי קיבול ע"ש והנה גע"ג מרבינן מקרא דוהבגד וכן אריג מרבינן מאו הבגד אבל כלי קיבול דשיעוריה בכ"ש מנ"ל דטמא ונראה דבגד נהי די"ל טומאה בפ"ע מדין בגד י"ל ג"כ טומאה מדין כלי דכלי העשוי מצמר הוא בכלל מעשה עזים דכל הבא מבע"ח הוא בכלל מעשה עזים והבא מן הפשתן הוי בכלל כלי עץ דכל הגדל מן הארץ בכלל כ"ע כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפסקיו ובהקדמתו לטהרות א"כ העושה כלי קיבול מצמר ופשתן הוי כשאר כלים ושיעורן בכ"ש דהעושה כלי קיבול מ"מ טמא כדאמרינן בפי"ז דכלים רק היכא שי"ל גע"ג או שהם אריג י"ל טומאה ג"כ מדין בגד וזה דצריך הכתוב לחדש טומאה מדין בגד הא כל בגד העשוי ללבישה יטמא מדין כלי העשוי מצמר ופשתים הנה לפמ"ש הרמב"ם ז"ל בפה"מ פט"ז דכלים מ"ז אתי שפיר שכתב שם ז"ל והנה כבר התבאר בספרא שכל מה שהוא משמש את האדם לבד שהוא לא יטמא ר"ל שהוא לא יצרפהו האדם בדברים אשר ירצה שכל מי שיאכלהו או ישתהו או ילבישהו הנה ג"כ משמש את האדם וכאשר היה כלי לא יצלח למשמשי אדם אבל לאדם עצמו כמו שלא יסתלק עליו לא יטמא ואם היה דבר יצלח לאדם ולחשמשי אדם הוה זה אשר יטמא מן כ"ע ע"ש היינו שמה שמלבישהו הוי רק משמש אדם ולא את משמשי אדם והוי כמו אוכלין ומשקין שהן ג"כ משמשין את האדם ואין מטמאין בתורת כלי ומש"ה אצטריך לרבות בגד לטומאה דבשביל תשמישו ללבישה אינו כלי לטומאה אבל העושה כלי קיבול מצמר ופשתים דתשמישו הוא כשאר כלים טמא מדין כלי וא"צ להיות טמא מדין בגד:

אמרינן מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל כו' ובת"כ אמרינן מה שק מיוחד שהוא משמש את האדם ואת משמשי האדם אף כל כו' ובשבת ס"ד אמרינן מה שק טווי ואריג

אף כל כו' ואע"ג דמרבינן כ"ע וכל כלי שטף דומיא דשק ואע"ג דל"ש בהו טווי ואריג נראה ג"כ דשק מטמא משום ב' דברים משום כלי ומשום בגד דהרועים לובשים אותן כמ"ש רש"י ז"ל שבת ס"ד וזה דמטמא ג"כ משום כלי בעינן מיטלטל מלא וריקן ומינה ילפינן לשאר כלי שטף וכן משמש האדם ומשמשי האדם וזה דמטמא שק משום בגד בעינן דומיא דבגד טווי ואריג, והנה התוס' שבת (ס"ג ע"ב) הקשו על הא דאמרינן דאריג כ"ש אמאי בגד כ"ש מטמא הא בעינן שיטלטל מלא וריקן דומיא דשק ותי' דראוי הוא לכוף ולקפל וליקח בו מרגלית או מחט ע"ש דס"ל להתוס' דאף מה שמטמא מדין בגד בעינן ג"כ כל מה דדרשינן משק שיהא מיטלטל מלא וריקן, והנה הרמב"ם ז"ל בפה"מ בצרור המרגלית וכן הר"ש ז"ל שם לא ס"ל כן כמה שהביא הרעק"א ז"ל בגה"ש שבת שם] וס"ל דמה שראוי לקפל לא חשיב בשביל זה בית קיבול וס"ל כמ"ש דדרשות דמה שק מיטלטל מלא וריקן וכן מה שק משמש האדם ומשמשי האדם הוא רק לכלים דאתקשו לשק אבל בגדים אתקוש לשק רק לטווי ואריג דשק מטמא ג"כ מדין בגד ומש"ה שק מטמא נמי משום אריג כ"ש כדאמרינן רפכ"ז דכלים ואריג כ"ש מרבינן מאו הבגד ואינו מטמא משום אריג רק בגד ושק בלבד ע"ש:

הנה עמ"ש התוס' דמש"ה אריג כ"ש מטמא משום דראוי לכרוך ולקפל בו מרגלית יש לעיין הא התוס' כתבו שם (ס"ד ע"א) ד"ה מנין דההיא דקילקלי וחבק דזה דראוי לקפל בלבד אינו מועיל וצריך ג"כ שיהא עומד לזה ע"ש והכא באריג כ"ש שהוא טמא הוא בכל הבגדים ואפילו אם אינו עומד לקפל בו מרגלית ונראה כיון דס"ל להתוס' דמה שראוי לקפל חשיב כמו י"ל בית קיבול רק זה לא סגי דבעינן שיהא ג"כ עומד לקיבול אך זה שייך רק בשק ובשאר דברים אבל בבגד שכתבו התוס' שבת מ"ז דגע"ג אפילו אי אינו עומד כלל לתשמיש ואפילו מוטל באשפה ג"כ מקבל טומאה דמרבינן לה מאו הבגד ובקרא לא מפליג מידי וה"נ אריג דאריג וגע"ג שניהם שוים דשניהם מרבינן מאו הבגד דשקולים הם דחשיב כ"ש אריג מתחילה כמו גע"ג מבגד גדול כמ"ש בתוס' שם (ס"ג ע"ב), ואע"ג דבעינן שיהא מין בגד זה עומד לתשמיש אבל לטלטל מלא וריקן נראה שאף מין בגד זה יהא עומד לטלטול מלא וריקן ג"כ לא בעינן דהא התורה ריבתה גע"ג וגע"ג הוא משום דחזי לעניים לטלאי דלבושיה א"כ ע"כ לא בעינן בבגד שיהא עומד לטלטול מלא וריקן וסגי במה שראוי לקפל בו, וה"נ הרי ראוי לקבלה לקפל בה מרגלית אבל בקלקלי וחבק שהם שק ולית בהו דין של גע"ג כלל בזה ודאי אף להתוס' ליכא הדין דאפילו מוטלין באשפה מטמאין ובשק בעינן שיהו עומדין לתשמיש וא"כ בעינן דוקא שיהו עומדין לקבלה וזהו נמי שהקשו התוס' רק על אריג כ"ש הא אינו מיטלטל

מלא וריקן ולא הקשו על כל הבגדים שהם ללבישת אדם הא אינו מיטלטל מלא וריקן דהא מה שמקבלין את האדם לא חשיב קבלה כמ"ש התוס' (ס"ד ע"א) בקב הקיטע דאף שי"ל בית קיבול רגלו לא מהני דבעינן דוקא בית קיבול כתיתין ע"ש ומשום דבבגדים גדולים שראוי לקפל בהם כלים מטמאין אף בעומדין רק ללבישת אדם משום דבבגדים בעינן רק ראוי לקבלה ולא שיהא עומדין לזה ול"ד לקב הקיטע שהוא של עץ שהוא כלי דבעינן שיהא עומד לזה ומה שעומד לקבל רגלו אינו כלום דאין זו קבלה ובעינן בית קיבול כתיתין ומש"ה הקשו רק מאריג כ"ש דאינו ראוי לקפל ותי' דה"נ ראוי לקפל מרגלית או מחט:

והנה בזה י"ל הטעם דמטלוניות פחות מגע"ג אין מקבלין טומאה אע"ג דראוי לקפל בהן מחט או מרגלית ואמרינן דכלי קיבול הוא בכ"ש וא"צ שיעור כלל ואמאי פחות מגע"ג אין מטמאין ומשום דבעינן ג"כ עומד לקבלה ואי לאו לא חשיב כלי קיבול דרק בגע"ג מרבינן מקרא דאו הבגד דאפילו מוטל באשפה טמא אבל פחות מגע"ג הוי כשאר דברים וכיון דאינו עומד לקבלה לא מהני, ובזה אתי שפיר נמי מה דאמרינן בזבחים במטלוניות פחותין מגע"ג דאי בעי מחשב עלייהו דמחשבה מהני עלייהו והיינו שיחשב עליהן לקפל בהן והוי כלי קיבול וכלי קיבול בכ"ש וזה דצריך קרא לאריג כ"ש שהוא טמא אף דראוי לקפל וחשיב כמו קבלה וא"כ תי"ל דכלי קיבול הוא בכ"ש נראה נהי דבגד גע"ג או אריג לא בעינן עומד לתשמיש וה"נ שיהא עומד לקבלה זהו רק לענין דליכא חסרון מצד דבעינן דומיא דשק דמיטלטל מלא וריקן דבזה סגי מה שראוי לקבל בו אבל עומד לזה לא בעינן אבל הדין דכלי קיבול בכ"ש דמה שהן כלי קיבול חושבן דשיעורן בכ"ש לזה בעינן דוקא שיהא עומד ועשוי לקבלה א"כ אריג דאינו עשוי לקבלה צריך ריבוי דשיעורו בכ"ש מטעם שהוא אריג:

הקשו התוס' שבת שם פשוטי כלי עור אמאי טהורין הא ראוי לקפל בהן ותי' דמיירי בעור שלוק שהוא קשה ע"ש וכן אפשר לומר דמיירי בעור שאינו עומד לכריכה דבעינן דוקא שיהא עומד לזה כמ"ש שם תוס' לקמן, והנה לפ"ז מה דאמרינן במתני' דכלים דעור הע"ה בין למדרס בין לטמא מת היינו אפילו אותן דאין ראוין למדרס וכמ"ש התוס' להדיא (שבת ע"ו ע"א) דרק במפץ זה דמטמא בטמא מת הוא רק כשיחדו למדרס ע"ש ואע"ג דהוי פשוטי כלי עור וע"כ משום דראוי לקפל ולכרוך בהן ומיירי באותן שעומדין לכריכה וכן אמרינן במתני' פכ"ד דכלים ג' עורות הן העשוי לשטוח טמא מדרס לתכריך הכלים טמא טמא מת כו' היינו דלא מצינו עור פשוט טמא טמא מת אלא העשוי לתכריך, והנה אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פכ"ו מ"ו עור שעשאו לתכריך אפילו

כ"ש טמא ע"ש והנה לפ"ז קשה הא דאמרינן עור הע"ה וכתבו התוס' שבת ע"ו דזה אפילו אינו מיוחד למדרס וע"כ מטמא משום דראוי לתכריך ובעינן ג"כ שיהא עומד לזה א"כ אמאי שיעורו בהע"ה הא העשוי לתכריך שיעוריה בכ"ש ונראה דהחילוק הוא בין מיוחד לכריכה בין עומד גם לכריכה דהתוס' שבת (ס"ד ע"א) הקשו בקילקלי וחבק הא לא מיטלטל מלא וריקן ואי משום דראוי לקפל הא אינו עשוי לכך ותי' דהני נמי לשם כל צורכן הן עשוין מתחילה ע"ש היינו דלא בעינן שיהא עשוין רק לכריכה ומהני אי עשוין לשם כל צורכן ואף כריכה בכלל אבל לענין העשוי לתכריך שיעורו בכ"ש ומשום דתכריך חשיב כקבלה וכלי קיבול בכ"ש דמה שהן כלי קיבול חושבן דשיעורן בכ"ש לזה בעינן שיהא מיוחד לכריכה כמו התם מיוחד לקבלה ומה שעומד לכל צורכן וכריכה בכלל לא מהני ומדוקדק לשון התוספתא עור שעשאו תכריך אפילו כ"ש דבעינן שיהא מיוחד לתכריך:

והנה להרמב"ם ולהר"ש ז"ל בצרור המרגלית דמה שראוי לקיפול לא חשיב כמו קלה וכן נראה מהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פכ"ו מ"ו דאמרינן שם תכריך ארגמן בזמן שתוכו טמא פשוטו טהור מיטמא ומיטהר אפילו י' פעמים ביום ע"ש אלמא כשהוא פשוט טהור אף דראוי לכורכו דרק כשהוא כרוך חשיב ככלי קיבול ולפ"ז פשוטי כ"ע דטהור הוא אפילו בעור שאינו שלוק וזה דאמרינן במתני' דעור של תכריך הכלים טמא טמא מת צ"ל דזה רק בזמן שהוא כרוך וזה דעור הע"ה צ"ל בהנך דחזו למדרסות דכל הראוי למדרס מטמא בטמא מת ואפילו פשוטין ונראה דזה דאמרינן בתוספתא דמיטהר ומטמא אפילו י"פ ביום אינו דכשחזר וכרכה מטמאת טומאה מכאן ולהבא אלא חוזרת לטומאתה הישנה דלא גרע ממטה שנטמאה ונתפרקה וחזר ונפלה דחוזרת לטומאתה ואע"ג דכשפרקה אינה כלי כלל ומשום דההדיוט יכול להחזירה ולא הוי כשבירה וה"נ הרי ההדיוט יכול לחזור ולכורכה א"כ אח"כ כשכרכה דעתה י"ל בית קיבול חוזרת לטומאתה דלא הוי כנשברה ולא חשיב ככלי חדש:

סימן נד - כלים

א

נקטינן דכל הכלים יורדין לטומאתן במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה והנה פכ"ח דכלים מ"ה אמרינן דחמת שעשאו שטיח ושטיח שעשאו חמת טהור וכתב הר"ש ז"ל שם דטהור אף בלא שינוי מעשה כיון דשינה מזה לזה הו"ל ככלי שנשבר וטהור אבל מקבל טומאה מכאן ולהבא ע"ש, והנה אמרינן בכלים פ"כ מ"ו סדין שהוא

טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא טמא מת מאימתי הוא טהרתו בש"א משיתפר ובה"א משיקשר רע"א משיקבע והיינו דפליגי איזה שינוי מעשה שלהם כמ"ש תוס' מנחות (כ"ד ע"ב) ד"ה וילון ע"ש ויש לעיין למה צריך שינוי מעשה שהרי משנה אותו מדבר לדבר מסדין לווילון הו"ל ככלי שנשבר ומ"ש ממשנה מחמת לשטיח דא"צ שינוי מעשה וטהור ואינו מקבל טומאה אלא מכאן ולהבא והנה הר"ש ז"ל שם מפרש דהאי סדין טמא מדרס לא שנטמא אלא שראוי ליטמא במדרס וטהור מלקבל טומאת מדרס מדקתני סיפא אבל טמא טמא מת ולא קתני אבל טמא מגע מדרס כדקתני במנחות כ"ד אבל התוס' מנחות שם כתבו גם על ההיא דהתם דמיירי שנטמא קודם במדרס דג"כ לב"ש משיתפר ולב"ה משיקשר ואז נטהר מן המדרס דצריך שינוי מעשה וגם הר"ש ז"ל בעיקר הדין מודה דאף בנטמא קודם צריך שינוי מעשה כמ"ש הר"ש ז"ל בעצמו פכ"ז מ"ט ע"ש אלא דס"ל במתני' דהכא לא איירי בזה שכבר נטמא מקודם ונראה דמש"ה צריך כאן שינוי מעשה ליטהר מטומאתו הראשונה דזה דוילון טמא בשאר טומאות אמרינן בביצה משום דהשמש מתחמם כנגדו והיינו דמתעטף בשוליו כמ"ש הר"ש ז"ל פ"כ דכלים ולעיטוף קיימא אף קודם דסדין קיימא לעיטוף שהרי חייב בציצית רק שהוא ג"כ לשכיבה ומש"ה מטמא מדרס וכמו טלית ורדיד דמטמא מדרס משום דמשמש שכיבה עם מלאכתו כדאמרינן בת"כ א"כ כיון דמשמש עתה מעין מלאכתו הראשונה לא הוי ככלי שנשבר א"כ גם מהמדרס שאינו משמש עתה לא נטהר בלא שינוי מעשה כיון דלא הוי ככלי שנשבר דזה דוקא היכא שבטל תשמישו הראשונה לגמרי ומש"ה צריך הכא שינוי מעשה, הנה אמרינן בסנהדרין מ"ח כפה שהוא טמא מדרס נתנו לספר טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אבל בכלים פכ"ח מ"ה הגרסא אבל טמא טמא מת וכן גרסת הרבה מפרשים ז"ל שם וכן גרסת הרמב"ם ז"ל ונראה הטעם דאינו טמא מגע מדרס כיון דהכא משנהו לתשמיש אחר לגמרי מכפה לספר הוי ככלי שנשבר ועשאו כלי אחר דטהור מכל הטומאות שהיו עליו ואינו מקבל טומאה אלא מכאן ולהבא ומש"ה טהור אף ממגע מדרס שהיה עליו כשהיה כפה ורק מכאן ולהבא מקבל טומאה בטמא מת:

אמרינן בשבת נ"ח זוג של בהמה טמאה ושל דלת טהור של בהמה ועשאו לדלת אעפ"י שחיברו לדלת וקבעו במסמרים טמא כו' וכתבו התוס' שם והא דאמר בהקומץ רבה סדין שעשאו וילון טהור מן המדרס לאו משום קביעות גרידא טהור אלא מיירי שעשה שום שינוי מעשה ע"ש, והנה אמרינן פ"א דעדיות כסא שקבעו בעריבה ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין וכתב בפי' הראב"ד ז"ל שם ב"ש סברי כיון דעדיין הוא ראוי לישיבה אעפ"י שאין יחודו עכשיו לכך אלא להניח עליו כלי העריבה או מקרצות טמא מדרס שהרי לא בטל

שם ישיבה ממנו וב"ה סברי כיון דאינו מיוחד עתה לישיבה ככלי שנשבר הוא ואי קשיא לך לב"ה והתנן כופת שקבעו בנדבך קבעו ולא בנה עליו כו' טמא אלמא בקביעות לחוד לא פרחה טומאה מינייהו התם משום דבדוכתייהו נמי לישיבה ולשכיבה קיימא אלא משום דמחבר להו לבנין קא מטהרינן להו מש"ה עד דקבעו להו ובני עלייהו לא חשבינן להו כבנין אבל הכא הא קא מבטל להו מישיבה לגמרי הלכך בקביעות לחוד מטהרינן להו לב"ה תדע דתנן סדין טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס מאימתי הוא טהרתו בש"א משיתפר ובה"א משיקשר רע"א משיקבע אלמא מקביעות נמי קא מטהר ואפילו כשנטמא כבר מ"ט משום דלא חזי השתא למדרס הוי כנשבר עכ"ל והנה לפ"ז ל"ק קושית התוס' בשבת על זוג של בהמה ועשאו לדלת מההיא דסדין ועשאו וילון דזוג של בהמה ועשאו לדלת חזי למילתא קמייתא דתחילה להשמעת קול ועכשיו להשמעת קול וזה דזוג של דלת טהור הוא רק דדלת הוי מחובר לקרקע והזוג טהור משום דכל המחובר לו ה"ה כמוהו כמ"ש רש"י ז"ל שם א"כ זוג של בהמה ועשאו לדלת וקבעו לדלת אתה בא לטהרו משום דחשיב כבנין ובקביעות לחוד לא חשיב כבנין וכמ"ש הראב"ד ז"ל כמו כופת שקבעו בנדבך אבל בסדין שעשאו וילון דאינו ראוי למדרס סגי בקביעות לחודא, אמרינן בשבת נ"ב בטבעת אדם שריתכן לבהמה דר"י סבר דלא מהני משום דלא אמרו שינוי מעשה לתקן אלא לקלקל ע"ש, הנה אמרינן בשלהי פכ"ו דכלים עור שהוא טמא מדרס וחשב עליו לרצועות ולסנדלין כיון שנתן בו את האזמל טהור דברי ר"י ע"ש אלמא דזה חשיב שינוי מעשה לקלקל ואע"ג דלרצועות וסנדלים זה שנתן בו את האזמל הוא לתקן ורק שמקלקלו ממה שהיה קודם וא"כ ה"נ בטבעת אדם שרתכו לבהמה דג"כ שוב אינו נאה להתקשט בו ובטל מתורת תכשיט כמ"ש רש"י ז"ל שם א"כ הוי ג"כ קלקול ואף שמתקנו לבהמה, ונראה דהחילוק הוא בזה דטבעת אדם שריתכו כשנתקלקל מתשמיש אדם תכף נתקן לבהמה ונגמר מלאכתו חשיב שינוי מעשה לתקן אבל בעור טמא מדרס שחישב לרצועות וסנדלים ונתן בו האזמל אף שהוא לצורך תיקון לרצועות וסנדלים מ"מ ממדרס כבר נתקלקל ולרצועות וסנדלים עדיין לא נגמרה מלאכתו ומש"ה הוי שינוי מעשה לקלקל]:

אמרינן בכופת של שאור שיחדו לישיבה דבטל ממנו טומאת אוכלין ונראה מהתוס' פסחים (מ"ז ע"ב) שהוא מדין שינוי מעשה וכן נראה מהש"ס, והנה יש לעיין קצת דהא ביחדו לישיבה בטל ממנו טומאת אוכלין ומטמא טומאת מדרס וכיון דכל הכלים יורדין לטומאתן במחשבה א"כ שיטמא טומאת מדרס א"צ שינוי מעשה וסגי במחשבה א"כ

איך אפשר שיטמא טומאת אוכלין קודם שינוי מעשה הא הוי תרתי דסתרי שיהא כלי וגם אוכל:

כתב רש"י ז"ל בקידושין גבי כל הכלים שאין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה היינו אם כבר נטמאו שישברם או ינקבם וקודם שקיבלו טומאה משהתחילו לגרר לשוף ולשבץ ע"ש והעירני גאון אחד דמדברי רש"י ז"ל נראה דאם כבר קיבל טומאה לא מהני התחלה ובעינן שינקבם בכדי טהרתם אך נראה דמדברי התוס' חולין קכ"ג בטלית שהתחיל לקורעה מוכח דלא ס"ל כן שכתבו שם בשם ר"ת דכיון שנקרע אח"כ רובה הוי טהורה למפרע מתחילת קריעה ולשון משהתחיל לקורעה משמע כפי' ע"ש וזהו דלא כרש"י ז"ל דהכא שכבר נטמא אירי ומ"מ מתטהר בשעה שהתחיל לקורעה וזה ודאי בעינן דאח"כ יקרע בכדי טהרתו דאל"כ אין זו התחלת קריעה ואף לרש"י ז"ל קודם שקיבל טומאה אם נקב את הכלי בפחות מכדי טהרתו אינו מטהר ומקבל טומאה וז"ש רש"י ז"ל משהתחיל לשוף לשבץ ולגרר היינו שגמר אח"כ שיעור טהרתו דטהור משהתחיל:

כתב רש"י ז"ל (שבת נ"ב) בההיא דבאין מנוי אדם לנוי בהמה דמיירי דבעודו לאדם נטמא דאינו עולה מטומאתו במה שיחדו לבהמה וכתבו התוס' שם דבחנם פי' כן דאף אחר שיחדן לבהמה מקבל טומאה שאינו עולה מלקבל טומאה מכאן ואילך אלא בשינוי מעשה ע"ש, והנה הר"ש ז"ל פ"ז דכלים מ"ב הביא מהתוספתא כסא שעשאו דכון אעפ"י שמשמש בו טהור היה טמא ועשאו דכון טמא עד שיקבענו במסמר והקשה דבפ' במה אשה פי' דאין חילוק בין קיבל טומאה ללא קיבל דלעולם אין דבר עולה מראיית טומאתו אלא בשינוי מעשה וכתב ושמא יש לחלק בין משכב ומושב לשאר כלים דכיון שיחדו אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו ע"ש דהתם לענין טומאת מדרס הוא ואע"ג דלאחר שנטמא במדרס ג"כ כל שאינו עוד מדרס נטהר ומ"מ בעינן שינוי מעשה וכדאמרינן הכא נטמא ועשאו דכון עד שיקבענו וכן בסדין טמא מדרס ועשאו וילון דצריך שינוי מעשה צ"ל דמ"מ איכא נפקותא בין שכבר נטמא במדרס דאז אינו טהור עד שיבטל ממנו שם כלי מדרס ולזה בעינן שינוי מעשה אבל קודם שנטמא אפילו לא בטל ממנו שם כלי מדרס כל שאומרים לו עמוד אינו ראוי לקבל טומאה, אך יקשה הלא בכה"ג אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ו דאהלות מ"ז תיבה שעשאה פרדסקין אעפ"י שמשתמש בה טהורה היתה טמאה ועשאה פרדסקין עד שיקבענה במסמר ע"ש והתם לענין טומאת מת הוא ומ"מ איכא נפקותא בין קודם שנטמא לאח"כ וכן אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שלהי כלים תמחוי שעשאה אספקלריה אעפ"י שמשתמש בו טהור היה טמא

ועשאו אספקלריה טמא עד שיקבענו במסמר ע"ש והתם ע"כ אינו למדרס דאין מדרס לכלי זכוכית ומ"מ שאני בין קיבל טומאה ללא קיבל וצ"ע:

אמרינן כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים והנה לכאורה הטעם דכל שניקב במוציא רמון שוב אינו ראוי לכלום אך אינו נראה כן דאפילו יחדו לחתיכות גדולות ג"כ טהור והטעם דאמרינן בכלים פכ"ה דכלים שאין יכולים לקבל רמונים אי"ל אחוריים ותוך נטמא אחוריו במשקין הכל טמא ע"ש והתם מה שאינו יכול לקבל רמונים אינו מטהרתו דהא אמרינן אדרבה נטמא אחוריו נטמא תוכו רק כל שא"י לקבל רמונים לא חשיב תוך וזה דטמא משום דהתם מיירי בכלי מתכת דאף בלא תוך מתטמאין רק כיון דאי"ל תוך נטמא אחוריו נטמא הכל וא"כ בכ"ע דבלא תוך אין מתטמאין כל שניקב במוציא רמון חשיב אי"ל תוך וטהורין משום שהן כפשוטי כ"ע ואף אם יחדו לחתיכות גדולות אף דראוין לתשמיש מ"מ הוי כשאר פשוטי כ"ע אף שראוין לתשמיש טהורין דכל שא"י לקבל רמונים לאו תוך הוא, ונראה דזה דס"ל לר"א רפי"ז דכלים דבמה שהן משערינן ע"ש היינו בשיעור פחות מרמונים כיון שאינו ראוי למה שהוא עומד בטל מתורת כלי ור"י דאמר התם כולם ברמונים ס"ל דבע"ב אף דהכלי אינו ראוי למלתיה חייס עליה ומיחדו לדבר אחר אבל ניקב כמוציא רמון לכ"ע טהור דהוי כפשוטי כ"ע וראיה לזה מדאמרינן בשבת פ"ד ג' עגלות הן כו' ושל אבנים טהורה מכלום ואמר ר"י ואם יש בה בית קבול רמונים טמאה וכתב רש"י ז"ל דמש"ה של אבנים טהורה מכלום כיון שפרוצה מתחתיה נקבים גדולים לאו כלי הוא דכל הכלים שיעורן ברמונים ע"ש ואמאי אינה כלי הא ראויה לאבנים וגם עומדת לאבנים ומוכח דאף אי ראוי למלתיה ג"כ טהור משום דלא חשיב בית קבול וז"ש רש"י ז"ל לאו כלי הוא היינו לענין טומאה דהוי רק כפשוטי כ"ע דאינן כלי לענין טומאה אך הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו דכלים דכלים שעשאן מתחלה נקובים כמוציא רמון מקבלין טומאה והראב"ד ז"ל שם השיג עליו ויש לעיין טובא על הרמב"ם ז"ל מההיא דג' עגלות דשל אבנים טהורה מכלום ואף דהתם מתחלה עשויה כך ומ"מ טהורה:

בשבת ט"ז אמרינן גבי כלי מתכת שגזרו עליהן טומאה ישנה אביי אמר גזירה שמא לא יקבנו בכדי טהרתו רבא אמר גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה לה מאי בינייהו דרצפינהו מרצף ופי' רש"י ז"ל דשברן כולן שמא לא יקבנו ליכא ושמא יאמרו איכא ע"ש וקשה דאמרינן פי"א דכלים ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור אם רוב מן הטמא טמא כו' וכתב בפה"מ דנתערב טהור וטמא שהתיך ונעשה מן הכל כלי וברזל טמא הוא

משום טומאה ישנה ע"ש ומוכח דאף שהתיך לגמרי ג"כ חוזרת לטומאה ישנה וקשיא למ"ד משום שמא לא יקבנו כו' וצ"ע:

אמרינן דעורות של עבדן אין מחשבה מטמאתן וכתב רש"י ז"ל בב"ק דעבדן העשוי למכור עורות ויש שעושין מהן מטות דולבקאות וקטבלאות דליכא בהם חסרון מלאכה ויש שעושין מהן מנעלים דיש בהם חסרון מלאכה ע"ש, והנה יש לעיין דאמרינן בתוספתא דכלים פ"א בב"מ אומן שהוא עושה ומניח זגין לבהמה ולדלתות מחצלין לשכיבה ומחצלות לאוהלין סדינין לצורות וסדינין לאוהלין אם רוב מן הטמא טמא עד שיפריש לטהרה אם רוב מן הטהור טהור עד שיפריש לטומאה ע"ש א"כ עבדן שהוא אומן ומוכר עורות בין לדולבקאות וקטבלאות שהן טמאים ובין למנעלים שהן טהורים משום חסרון מלאכה נלך אחר הרוב וצ"ל דמיירי התם דרוב הוא למנעלים דטהור ולא מהני מחשבה של העבדן שמחשב לדולבקי וקטבלאות מיהו מהתוספתא נראה דמהני מחשבתו של אומן דהא קתני עד שיפרש לטומאה ומוכח דמפרש לטומאה טמא אף שעושה למכור והא אפשר דהלוקח יעשה אותם לדלתות וצ"ע:

ב

כתב הרמב"ם ז"ל פ"א דכלים הי"ג כל הכלים העשוין מן הגומא כו' הכל בכלל כ"ע שהכל גדל מן הארץ כו' וכ"כ בהקדמתו לס' טהרות, והנה בשבת ס"ו בכוורת של קש דר"ע מטמא וריב"נ מטהר כתב רש"י ז"ל דריב"נ מטהר בכלי קש דלא עץ נינהו ור"ע כעץ חשיב להו דקשין הן והתוס' שם הקשו איך מטמא טמא מת הא לא כתיב בפרשה אלא כ"ע כו' ותי' דקש נמי חשיב של עץ כדאמר דעץ שאכל אדה"ר חטה היתה כו' אלמא ס"ל להתוס' דלאו כל הגדל מן הארץ בכלל כ"ע רק קש של חטין הוא הנקרא עץ וכן בשבת (פ"ד ע"ב) גבי מפץ דאמרינן שם דאי"ל טהרה במקוה הקשו הא אמרינן בב"ק דמפץ טמא טומאת ז' אלמא אי"ל טהרה במקוה ותי' דהתם מיירי במפץ של עץ שי"ל טהרה במקוה והכא מיירי בשל גמי ושל שיפה דאי"ל טהרה במקוה ע"ש אלמא דגמי ושיפה להתוס' אינם בכלל כלי עץ דלטעמייהו אזלי דרק חטה בכלל כ"ע משום שעץ שאכל אדה"ר כו' והרמב"ם ז"ל כתב להדיא בפסקיו ובהקדמתו דגמי בכלל כ"ע הוא שגדולו מן הארץ, והנה אמרינן פ"ה דפרה קרויה שהטבילוה במים שאין ראוין לקדש כו' ומוכח דקרויה מקבלת טומאה וע"כ משום דבכלל כ"ע היא וכן אמרינן בתוספתא דכלים פ"ז ב"מ דהעושה כלי מדלעת היבש טהור והטעם משום דאינו עומד רק זמן מועט כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב דכלים הא לא"ה דלעת ראוי לקבל טומאה וכן אמרינן בפי"ז דכלים

העושה כיס מן הנייר טמא ע"ש ואף דנייר של עשבים הוא כמ"ש רש"י ז"ל בסוטה י"ז וע"כ בכלל כ"ע הוא ומכ"ז מוכח כהרמב"ם ז"ל דכל שגידולו מן הארץ בכלל כ"ע הוא: **והנה** אמרינן פ"ג דפרה כפתוה בחבל של מגג כו' וכתב הר"ש ז"ל שהוא גמי ואמרינן בעירובין נ"ח ג' חבלין הם של מגג לפרה וכתבו בתוס' שם אף דכל חבלים אין מקבלין טומאה דבעינן טווי ואריג משום מעלה דפרה בעי ממין שאינו מקבל טומאה ע"ש ואי גמי חשיב ככ"ע א"כ הוי ממין המקבל טומאה א"כ למה עושין של מגג מ"ש מגג משאר חבלים ומכאן משמע כשיטת התוס':

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' כלים דכ"ע העשוי לנחת אף שאין באין במדה ג"כ טהורין והראב"ד השיג ע"ז וכתב דדוקא שלחן של מקדש משום דאסור לטלטלו ע"ש הנה אמרינן פט"ז דכלים פטלייא טמאה וחסינה טהורה וכתב הראב"ד ז"ל בהשגותיו פ"ב דכלים ה"ה הטעם דחסינה טהורה מפני שאינה עשויה לטלטל כלל ע"ש וזה שלא כתב הראב"ד ז"ל שהיא באה במדה משמע אפילו אינה באה במדה רק כיון שאינה עשויה לטלטל כלל טהורה וקשה הא ס"ל להראב"ד ז"ל דאי אינה באה במדה לא מהני מה שאינה עשויה לטלטל, עוד יש לעיין על הראב"ד ז"ל מהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ו דאהלות תיבה שעשאה פרדסקין אעפ"י שמשתמש בה טהורה היתה טמאה ועשאה פרדסקין טמא עד שיקבענה במסמר ע"ש וזה דאם עשאה פרדסקין טהורה הוא משום דכ"ע העשוי לנחת הוא כמ"ש הר"ש ז"ל שם וע"כ האי תיבה לא היתה באה במדה דאם היתה באה במדה איך היתה טמאה קודם הא שידה תיבה ומגדל הבאין במדה טהורין ומ"מ כי עשאה פרדסקין אף שאינו בא במדה כיון דעשוי לנחת טהור ונראה לומר דבמין כלי כזו שעשויה לנחת אף הראב"ד ז"ל מודה דאף אם אינה באה במדה טהורה דאטו באה במדה כתיב באורייתא דבעינן רק דומיא דשק דמיטלטל מלא וריקן רק ס"ל להראב"ד ז"ל דאינו טהור רק מין כלי שאינה עשויה לטלטל מלא וריקן וזהו שידה תיבה ומגדל הבאין במדה אבל אם אין באין במדה דמין הכלי עשוי לטלטל אף דזו הכלי עשויה לנחת לא מהני חוץ משלחן של מקדש שיש איסור בטלטולו אף דמין הכלי עשוי לטלטל טהור:

הקשו התוס' חגיגה כ"ו בשלחן של מקדש אמאי חשיב כ"ע העשוי לנחת הא כל שנים שהיו ישראל במדבר היו מטלטלין אותו וכתבו דאף דהיה מטלטלין אותו רק במדבר מ"מ אף משבאו לבית עולמים לא נפקא מידי קבלת טומאה ראשונה ע"ש ולכאורה תמוה הא אותו השלחן שהיה במדבר לא היה במקדש שני דאמרינן בערכין י' דלא נשתיירו ממקדש ראשון אלא ב' כלים וההיא דא"ל לכהנים ע"ה אל תגעו בשלחן במקדש שני היה

שכבר גזרו על טומאת ע"ה א"כ מאי מהני שהיו מטלטלין השלחן במדבר, ונראה דאף התוס' ס"ל כהראב"ד ז"ל דלא מהני מה שזה השלחן עשוי לנחת ובעינן מין כלי שעשוי לנחת רק ס"ל דזה דמקשינן בשלחן של מקדש כ"ע העשוי לנחת הוא משום דשלחן של מקדש חשיב שם כלי בפ"ע וכיון דשלחן של מקדש הוא לעולם עשוי לנחת אינו מקבל טומאה אך כיון דבמדבר היו מטלטלין אותו והיה ראוי לקבל טומאה א"כ אף אותו של בית עולמים מקבל טומאה דל"ש בו לומר דשלחן של מקדש הוא שם כלי כזה שאין מטלטלין אותו הא במדבר היה מיטלטל ומה שזה עשוי לנחת לא איכפת לן, וכן בביצה י"ד על הא דאמרינן מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו כתבו התוס' בפרוכת של מקדש מש"ה מקבל טומאה דאמרינן דג' מאות כהנים מטבילין אותה ואף דל"ש שהשמש מתחמם כנגדו משום דכשהיו נושאים הפרוכת ממקום למקום נותן הכלים לתוכה ע"ש והיינו כשהיו ישראל במדבר ואף דודאי פרוכת של משכן לא היתה בבית עולמים דשל משכן היתה עשר אמות ושל בית עולמים ארכה מ' ורחבה כ' וגם שנים עושין בכל שנה וההיא דג' מאות כהנים מטבילין אותה בשל מקדש הוא דקתני התם על ההיא דפרוכת ארכה מ' ורחבה כ' א"כ מאי מהני זה דבמסעות היו כורכין הכלים בפרוכת והענין כמ"ש לעיל ריש סי' נ"ג דבבגד לא בעינן שיהא זה הבגד עומד לתשמיש דאפילו מוטל באשפה ג"כ מקבל טומאה כמ"ש התוס' שבת מ"ז דרחמנא רבייה מאו הבגד ע"ש רק בעינן שיהא מין בגד זה עומד לתשמיש אז י"ל תורת כלי לקבל טומאה ומש"ה אמרינן דוילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו א"כ וילון הוא בגד כזה העומד לתשמיש רק ס"ל להתוס' דפרוכת של מקדש הוא שם כלי בפ"ע א"כ כיון דזה אינו עומד להתחמם בו אמאי מקבל טומאה וכתבו מפני שהיו כורכין בו את הכלים במסעות ואף שבפרוכת של בית עולמים לא היו כורכין את הכלים לא איכפת לן דבבגד לא בעינן שיהא זה הבגד עומד לתשמיש רק שם הבגד:

והנה הט"א הקשה על הראב"ד ז"ל מההיא דמגלה כ"ז בבי כנשתא דיהודאי רומאי דהוי פתוח לאנדרונא דהוי מחית ביה מת ואמר רבא דלו תיבותא אותבוה דהוי כ"ע העשוי לנחת כו' א"ל לרבא הא זמנין דמטלטלי ליה כי מנח ס"ת עלויה כו' ואע"ג דהתם ליכא איסור בטלטולה ומ"מ טהור אם עשוי לנחת ע"ש, אך נראה דהתם התיבה היתה באה במדה (וכן נראה דבית הכנסת שהיה פתוח לאנדרונא משמע שהיה שם פתח לכניסת אדם ואדם הוא אמה על אמה ברום ג' כדאמרינן ביומא ל"א ולפמ"ש תוס' שם גבוה עוד יותר א"כ ע"כ גם הפתח היה כן וכן התיבה שהיתה צריכה לסתום את כל הפתח ושיעור של אמה על אמה על רום ג' הוא ג"כ שיעור של כלי עץ הבאין במדה כדאמרינן בתוספתא

דכלים פ"ה ב"מ] וזה דאמרו ליה לרבא והא זמנין דמטלטלי ליה כי מנח ס"ת עלויה הוא משום דאף כ"ע הבאין במדה אם מטלטלין אותן מקבלין טומאה כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' כלים שם ואף דהראב"ד ז"ל השיג שם על הרמב"ם ז"ל וכתב דאעפ"י שפעמים מטלטלין במלואן כיון שאין דרכן בכך אין מטמאין אך כאשר תראה שם לא בא הראב"ד ז"ל למעט רק אי מטלטלין ריקנין ולפעמים מטלטלין במלואן דבעינן שלעולם יהיו מטלטלין רק במלואן אבל פעמים כן ופעמים כן טהורין ע"ש אבל זה דכל הכלי מיטלטל רק לפרקים לא איכפת לן דהא שלחן של מקדש אמרינן דמקרי מיטלטל מלא וריקן משום דמגביהין אותו רק לעולי רגלים וטלטול התיבה היתה רק יחד עם הספר דזמנין מטלטלי ליה כי מנח ס"ת עלויה ומש"ה מקבל טומאה אפילו אי בא במדה:

והנה מהתוספתא דתיבה שעשאה פרדסקין אדרבה נראה להוכיח כהראב"ד ז"ל דהא קתני נטמאה ועשאה פרדסקין טמאה עד שיקבענה במסמר וקשה כיון דקבעה במסמר ל"ל שעשאה פרדסקין אפילו לא עשאה פרדסקין כיון שקבעה במסמר א"כ היא עתה עשויה לנחת דאי"ל עשוי לנחת יותר שקבעה במסמר ואי משום דקודם לא היתה עשויה לנחת מ"מ כיון דעתה עשויה לנחת והיה בה שינוי מעשה שקבעה במסמר דהא ע"כ זה חשיב שינוי מעשה דהא הטעם בנטמאה ועשאה פרדסקין דבעינן עד שיקבענה במסמר הוא משום דבעינן שינוי מעשה א"כ אמאי בעינן שיעשנה פרדסקין ולהראב"ד ז"ל אתי שפיר כיון דאינה באה במדה אפילו אי עשויה לנחת ג"כ טמאה ורק אם עשאה פרדסקין שהוא מין כלי שעשויה לנחת ועשה שינוי מעשה מהני ליטהר:

אמרינן בשבת מ"ד גבי שידה מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אינו חיבור כו' ופי' רש"י ז"ל דמוכני הוא אופן ואם נשמטת חשובה ככלי בפ"ע ואינו חיבור ואם נטמאת המוכני טמאה לעצמה דלא חשיבא מהשידה והיא מיטלטלת מלאה וריקנית די"ל בית קיבול ע"ש, והנה הראב"ד ז"ל כתב פ"ג מהל' כלים במוכני דזה הגלגל אינו אלא מעלה שמעלין התבואה לשידה באותו גלגל לפי שיש טורח גדול במלואו או בהריקו ע"ש, והנה להראב"ד ז"ל אי אפשר לפרש כרש"י ז"ל דהמוכני מקבלת טומאה לעצמה מפני בית קיבול שלה כיון דכל תשמישה הוא רק למלוי השידה או להריק ממנה כה"ג לא חשיב מיטלטל מלא וריקן כדאמרינן פט"ו דכלים גבי רחת של גרנות טהורה זה הכלל כל העשוי לקבלה טמא לכנוס טהור היינו לכנוס במקום אחר ולא מהני מה שי"ל בית קיבול כיון דאינו עשוי לקבץ בתוכו כ"א לכנס להריקו במקום אחר וכמ"ש בפה"מ שם וע"כ יפרש הראב"ד ז"ל כהתוס' שבת שם דהאי מוכני מיירי אף בפשוטי כ"ע ע"ש:

ג) **כלי עץ** וכלי עור אתקוש לשק ובעינן דומיא דשק דמיטלטל מלא וריקן והיינו דרק תשמיש של טלטול מלא וריקן עושה אותן לכלי לטומאה דתשמיש אחר לא משוי להו כלי לטומאה, והנה בזה מתיישב מה שהקשו התוס' שבת (נ"ב ע"ב) גבי טבעת של אלמוג וחותמה של מתכת טהור דחשיב ככ"ע והקשו אפילו אי חשיבא ככ"ע הא יש בה בית קיבול מקום מושב החותם ותי' דאין זה בית קיבול משום דהוי בית קיבול העשוי למלאות והקשו המפרשים ז"ל על התוס' הא קיי"ל בית קיבול העשוי למלאות חשיב בית קיבול ולפ"ז ל"ק קושית התוס' הא י"ל בית קיבול החותם דאמרינן בכלים פי"ג עץ המשמש את המתכת טמא והמתכת המשמשת את העץ טהור טבעת של מתכת וחותם שלה של אלמוג טמאה טבעת של אלמוג וחותם שלה של מתכת טהורה וכתב הר"ש ז"ל שם דהטבעת עיקר והחותם משמש ע"ש א"כ מה שייך לומר שיהא טבעת של אלמוג טמא מפני שי"ל בית קיבול חותם דזה דמיטלטל מלא וריקן היינו דזהו תשמישו של הכלי בטלטול מלא וריקן והכא אדרבה החותם משמש לטבעת וכיון דאין הטבעת משמש להחותם ל"ש לומר דתשמיש הטבעת הוא ע"י טלטול החותם:

אמרינן בשבת פ"ג דספינה אינה מיטלטלת מלא וריקן וכתבו התוס' ומה שמיטלטלת בים לא חשיב טלטול כיון דעיקר הילוכה מחמת המים ע"ש, והנה בירושלמי אמרינן מה שק משמש בים ומשמש ביבשה לאפוקי ספינה דאינה משמשת אלא בים ע"ש היינו דבעינן שתהא מיטלטלת מלא וריקן בין בים בין ביבשה וא"כ לא מהני מה שספינה מיטלטלת מחמת המים דבעינן שתהא מיטלטלת נמי ביבשה וספינת הירדן דטמאה הוא משום דכיון שטוענין אותה ביבשה ומורידין אותה למים מיטלטלת מלא וריקן בין בים בין ביבשה, והנה מהירושלמי נראה דלא כהתוס' דטלטול מים שמיה טלטול דאם לאו ספינת הירדן אמאי טמאה נהי דטוענין אותה ביבשה ומורידין למים מ"מ בים אינה הולכת אלא מכח המים ובעינן בין בים בין ביבשה ועוד ממה דאמרינן שם מה שק משמש בין בים בין ביבשה לאפוקי ספינה דאינה משמשת אלא בים ת' דאף בים אינה מיטלטלת אלא מחמת המים:

אמרינן בתוספתא דכלים פ"ו ב"מ שופר טהור ויש לעיין אמאי טהור שהרי הוא מדבר המקבל טומאה שהוא מן הקרנים ואמרינן בחולין כ"ה כל מעשה עזים לרבות הבאין מן העצמות מן הקרנים כו' ואי משום תשמישו אמאי לא יהא שופר ראוי לקבל טומאה שהרי שופר מכלי שיר הוא כמ"ש תוס' וכלי שיר מקבלין טומאה כדאמרינן בכלים פט"ז מ"ז ונראה משום דהוי פשוטי כלי עצם דטהור דאין מיטלטלין מלא וריקן ואף דנבלים וכנורות מקבלין טומאה כדאמרינן פט"ו מ"ו ואף שהן פשוטי כ"ע דאין מיטלטלין מלא

וריקן התם טומאתן מדרבנן כמ"ש הר"ש ז"ל שם וי"ל דעל נבלים וכנורות גזרו ועל שופר לא גזרו, מיהו בזה יש לעיין דהא אמרינן בשבת ל"ה דשופר ראוי לגמע מים לתינוק וגם עומד לזה דהא בשביל הכי אין השופר מוקצה כדאמרינן שם א"כ להוי כשאר כלי קיבול דטמאין, והנה זה דעיקרו עומד לתקיעות ולא לגמוע מים מ"מ יהא תלוי בפלוגתא בשבת נ"ט אי בעינן מעין מלאכתו הראשונה וכמו בזוג דטמא משום דראוי לגמע מים לתינוק וכן סנדל של בהמה של מתכת טמא משום דראוי לגמוע מים במלחמה למאן דלא בעי מעין מלאכתו הראשונה ע"ש [ואע"ג דסנדל של בהמה מעיקרא נמי עומד גם לגמוע מים במלחמה מ"מ כיון דמלאכתה העיקרית הוא לבהמה תלוי אי בעינן מעין מלאכתה הראשונה כמ"ש תוס' שם ע"ש] וצ"ע:

כתב הרמב"ם ז"ל פכ"ז מהל' כלים ג' תרבוסין של עור כו' של זיתים טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל ובכאן אינו אלא כדי שלא יתלכלכו אצבעותיו בשמן העורות ודומה לו קסיא של צבעים ושל נפחים שהיא טהורה מפני שהיא לקבל הזיעה ולא לקבלה אחרת ע"ש, והנה אמרינן במעילה קוצץ מכולן למשכב שלשה כו' לאחיזה כ"ש ואמרינן הואיל וראוי לקוצצי תאנים ופי' רש"י ז"ל כשמחתכין התאנים כורכין בגד כל דהו על ידיהם שלא יתלכלכו בדבש התאנים והא קוצץ מכולן היינו בין מבגד בין משק בין מעור א"כ קשה להראב"ד ז"ל מ"ש תרבוס דלא מקבל טומאה מפני דאינו רק שלא יתלכלכו אצבעותיו בשמן מקונני תאנים שלא יתלכלכו בדבש, והנה ז"ש הראב"ד ז"ל הטעם דטהור מפני שאין זה בית קיבול באמת קשה על ההיא דקוצץ דלאחיזה כ"ש ואמרינן שראוי לקוצצי תאנים הא אין כאן בית קיבול והוי פשוטי כלי עור וזה שכורך על ידו שלא יתלכלך בדבש כמ"ש רש"י ז"ל אין זו בית קיבול אע"ג דכריכה חשיב כמו בית קיבול כמ"ש תוס' שבת ס"ג מ"מ מה שכורך על ידו אין זה מיטלטל מלא וריקן כמ"ש רש"י ז"ל שבת ס"ו גבי קב הקיטע דבית קיבול שוקו לא חשוב בית קיבול דאין זה מיטלטל מלא וריקן דאין שוקו מיטלטל אגב הכלי ע"ש א"כ ה"נ מה שכורך על ידו הא אין ידו מיטלטל אגב הבגד, והנה זה שהביא הראב"ד ז"ל מההיא דקסיה של צבעים ושל נפחים דטהור מפני שהוא לקבל הזיעה ולא לקבלה אחרת הנה הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ז מהל' כלים עור שתופרין ממנו כסוי ליד ולזרוע כו' מקבלין טומאה ואם היה של צבעים ושל נפחים אין מקבלין טומאה זה הכלל כל העשוי לקבלה כדי שלא יכהו הקוץ וכדי שיאחז יפה יפה מקבל טומאה והעשוי מפני הזיעה כדי שלא יפסד הדבר שמתעסק בו בזיעת ידו אינו מקבל טומאה ע"ש ובפה"מ ט"ז דכלים שם בקסיה של זורי גרנות זה הכלל כל העשוי לקבלה טמא מפני הזיעה טהור

כתב קסיה עור תפור יכנוס בו היד כו' ואם היה הכוונה בו שיביא לו בו הידים כדי שלא יכנס בו הקוץ או העצים וינגעהו טמא ואם הכונה בו שלא יזיעו ויפסיד מה שבידו מפני הזיעה או יניקהו הזיעה מהחזיק הכלי אשר יתעסק בו הנה לא תטמא לפי שהוא דמיון פשוטי כלי עור ואעפ"י שהוא חלול אינו נעשה לקיבול עכ"ל, והנה ז"ש הרמב"ם ז"ל דשלא יכהו הקוץ חשיב נעשה לקבלה אף שאינו מקבל שום דבר כ"א ידו בזה הרמב"ם ז"ל לשיטתיה שכתב בפה"מ שבת פ"ו גבי קב הקיטע דבית קיבול כתיתין היינו קצוות הבשר שיוצאין מהחתך של רגלו ע"ש וס"ל דבית קיבול רגלו ג"כ חשוב בית קיבול ולא כמ"ש רש"י ז"ל שם דבית קיבול שוקו לאו שמיה בית קיבול משום דאין שוקו מיטלטל אגב הכלי א"כ ה"נ בית קיבול ידו שמיה בית קיבול וזה דאיכא נפקותא בין שלא יכהו הקוץ ובין מפני הזיעה הוא משום דבקבלה בעינן שתהא הקבלה לצורך הדבר שמקבלין בתוכו ולא לצורך דבר שהוא חוצה לו וא"כ שלא יכהו הקוץ שהוא לצורך היד שבתוכו חשוב קבלה אבל מפני הזיעה שלא יפסד הדבר שמתעסק בו כיון דאין זה צורך הדבר שמקבל לא חשיב קבלה, והנה לפמ"ש הרמב"ם ז"ל דאם בשביל שלא יכהו הקוץ חשיב ככלי קיבול א"כ ודאי ה"ה שלא יתלכלכו אצבעותיו בשמן דמ"ל שלא יכהו הקוץ ומ"ל שלא יכהו השמן א"כ סרה השגת הראב"ד ז"ל בההיא דג' תרבוסין שפי' הראב"ד ז"ל דשל זיתים לפיכך טהור לפי שעשוי שלא יתלכלכו אצבעותיו בשמן העורות דלהרמב"ם ז"ל כה"ג חשיב עשוי לקבלה וטמא ומש"ה כתב הרמב"ם ז"ל הטעם דטהור רק לפי שאינו ממשמשי אדם וכן להרמב"ם ז"ל אתי שפיר ההיא דמעילה דחזי לקוצצי תאנים דחשיב עשוי לקבלה דכורכן על היד שלא יתלכלך בדבש התאנים אך לרש"י ז"ל דס"ל דבית קיבול שוקו לאו שמיה בית קיבול כיון דאין שוקו מיטלטל אגב הכלי קשה ההיא דמעילה וכן ההיא דקסייה של זורי גרנות דחשיב נעשה לקבלה הא אין קבלת ידיו שמה קבלה דאין ודיו מיטלטלות ע"י העור וצ"ע:

והנה הרמב"ם ז"ל בפסקיו כתב כל העשוי לקבלה כדי שלא יכהו הקוץ וכדי שיאחז יפה יפה מקבל טומאה וס"ל דכדי שיאחז יפה ג"כ חשיב לקבלה ובפה"מ כתב אם היה הכוונה כדי שלא יכנס בידו הקוץ טמא ואם היה הכוונה שלא יזיעו ויפסיד מה שבידו או יציקהו הזיעה מהחזיק הכלי אשר יתעסק בו הנה לא תטמא וס"ל דאף כדי שיוכל להחזיק הכלי לא חשיב כמו לקבלה והנה חזר בו הרמב"ם ז"ל ממ"ש בפה"מ ונראה דבפה"מ סובר דכדי שיוכל להחזיק הכלי לא חשיב צורך היד אלא צורך הכלי שחוצה לו ובקבלה בעינן שיהא לצורך הדבר שבתוכו ובפסקיו סובר דמה שנעשו ידיו ראויות יותר למלאכה שיוכל להחזיק הכלי חשיב צורך היד:

הנה בב"ק ס"ו גבי עורות של בעה"ב מחשבה מטמאתן דאמרינן שחישב עליהן לעיצבא פי' רש"י ז"ל עיצבא דולבקי שאוכלין עליו ע"ש ויש לעיין הא הוי פשוטי כלי עור ונראה דהוי כמו פשוטי כלי עץ דאמרינן בת"כ דהשלחן והדולבקי כו' מקבלין טומאה אף שהן פשוטי כלי עץ משום שמשמשין האדם ומשמשי אדם והיינו מדרבנן כמ"ש התוס' בכמה מקומות ה"נ בכלי עור דדולבקי של עור הוי כמו דולבקי של עץ דמקבל טומאה מדרבנן, והנה הרמב"ם ז"ל בפה"מ פכ"ו דכלים פי' עיצבא חפוי עור על המרכב ע"ש והיינו דראוי למדרס ומש"ה טמא אף פשוטי כלי עור וכמו בכלי עץ דכל שראוי למדרס טמא הכל ונראה דלהרמב"ם ז"ל אי אפשר לפרש כרש"י ז"ל דעיצבא הוא דולבקי לאכול ואף דס"ל להרמב"ם ז"ל דכלי עור הפשוטים מקבלין טומאה מדרבנן זה דוקא ביש עליו צורת כלי כמ"ש בכמה מקומות [עיין פ"ב ופ"ז מהל' כלים] והיינו שתקנו כמ"ש בפה"מ פט"ו מ"ב ע"ש ועיצבא הוא עור בלא שום תיקון כלל כדאמרינן בב"ק שם:

והנה זה דסנדל מקבל טומאה כדאשכחן בכמה דוכתי אף דאינו עשוי לקבלה דמה שמקבל רגלו לא חשיב עשוי לקבלה לרש"י ז"ל בקב הקיטע דבית קיבול שוקו לא חשיב קבלה וה"נ בית קיבול רגלו נ"ל משום דראוי למדרס דהא אשכחן דסנדל טמא מדרס ומה שמתטמא במדרס מתטמא בכל הטומאות, והנה אשכחן דסנדל מטמא בנגעים כדאמרינן ביבמות סנדל המוסגר לא תחלוץ בו כו' ומה שראוי להתטמא במדרס לא מהני שיתטמא בנגעים כמ"ש תוס' שבת (נ"ז ע"ב) גבי ג' דברים נאמרו באסתמא כו' אינו מטמא בנגעים והקשו בתוס' מאי איריא בנגעים אפילו במת ושרץ נמי לא מטמאה דבעינן טווי ואריג ותי' דמטמא במת ושרצים מק"ו מפכין קטנים דאסתמא טמאה בזב דשייך בה מדרס כמו בכפה ע"ש ומוכח דלנגעים לא מהני מה שראויה ליטמא במדרס, והנה הרמב"ם ז"ל כתב דפשוטי כלי עור מטמאין בנגעים והמל"מ פ"א מהל' כלים ה"י תמה עליו ע"ש והנה לשיטת הרמב"ם ז"ל לא תקשה על רש"י ז"ל אמאי סנדל מטמא בנגעים דאף פשוטי כלי עור מטמאין בנגעים אך אין מזה מקור להרמב"ם ז"ל דפשוטי כלי עור מטמאין בנגעים דהא הרמב"ם ז"ל ס"ל דבית קיבול רגלו שמיה קיבול:

אמרינן פכ"ד דכלים ג' תריסין הן כו' דיצת הערביין טהורה מכלום ופי' הרמב"ם ז"ל בפה"מ משום דעשוי לשחוק וללעז ע"ש והנה הרמב"ם ז"ל בזה לשיטתיה שכתב בפסקיו פכ"ב ה"ט חלוק העשוי כסבכה כדי לשחוק בו שותי שכר אינו מקבל טומאה וכתב הכ"מ דזהו מה דאמרינן פכ"ח חלוק של יוצאת החוץ כו' ופי' רבנו של יוצאת החוץ אשר יצאו לשחוק הנה הן ילבשו זה המלבוש ע"ש היינו דס"ל להרמב"ם ז"ל דשחוק לאו תשמיש הוא הנה התוס' מנחות ל"א כתבו על הא דאמרינן בשבת אלוקטמין טהורין

דאלוקטמין הוא שהולכין עליהם הלצנים לחידוש וכתבו דמש"ה אין טמאין מדרס משום דאין עשוין להנאת מדרס דבמדרס כל שאינו עשוי להנאת מדרס אינו טמא מידי דהוי אסולם ע"ש ולפ"ז לאו דוקא במדרס דה"ה בכל הטומאות אין אלוקטמין ראוין להטמא דשחוק לאו תשמיש הוא ואע"ג דבשעה שמשחקין הולכין עליהם מ"מ הוי כחלוק יוצאת החוץ שג"כ לובשין אותו מ"מ כיון דהלבישה הוא לצורך שחוק אין זה תשמיש:

אמרינן פכ"ד דכלים ג' מטפחות הן כו' של תכריך נבלי בני לוי טהורה מכלום וכתב הר"ש ז"ל דלאו דוקא של בני לוי דשאר נמי טהורין כדקתני לעיל פט"ז תיק נבלים וכינורות כו' וכתב התי"ט דצריך לחלק בין זה ובין הא דאמרינן לעיל דעור העשוי לתכריך כלים טמא ע"ש ונראה דהחילוק הוא בזה דעור העשוי לתכריך הכלים היינו שהעור עשוי לתכריך של שום כלים ואינו מיוחד לכלי אחד א"כ הוי העור תשמיש בפ"ע שהוא עשוי לכרוך בו כלים אבל תיק הנבלים והכנורות היינו שכל נבל י"ל תיק ומיוחד רק לאותו הנבל כה"ג התיק טפל להכלי ואינו כלי בפ"ע וחשיב משמשי משמשין כדאמרינן בפט"ז ומש"ה טהור:

אמרינן פכ"ח דמטפחות הספרים המצויירים טהורים מפני שהן מיוחדין רק לספר ופי' הרמב"ם ז"ל דטהורין מפני שאינן ממשמשי אדם ע"ש וס"ת עצמו ג"כ טהור כדאמרינן בב"ב כ' דס"ת ממעט בחלון, והנה זה דס"ת אינו מקבל טומאה י"ל משום דהוי פשוטי כלי עור ולהשיטות דפשוטי כלי עור מקבלין טומאה מדרבנן זה דס"ת ממעט בחלון י"ל כמ"ש הר"ש ז"ל פי"ג דאהלות מ"ה דכל שאינו מקבל טומאה מדאורייתא ממעט בחלון ע"ש א"כ ליכא ראיה משם דס"ת אינה מקבלת טומאה כלל מיהו הרשב"א ז"ל בפ' המצניע ס"ל דאף אי מקבל טומאה מדרבנן ג"כ אינו ממעט בחלון והוכיח שם ממה דאמרינן דפחות מכביצה אוכלין ממעטין בחלון דאין מקבלין טומאה אף מדרבנן ע"ש א"כ ע"כ ס"ת אינה מקבלת טומאה אף מדרבנן והטעם נראה משום דספר עשוי להתלמד וזה לא חשיב תשמיש דאמרינן פכ"ד ג' סדינין הן כו' ושל צורות טהור מכלום וכתב הרמב"ם ז"ל פכ"ז מהל' כלים הי"ב ושל צורות שעושין אותו כדי שיתלמד ממנו הרוקם טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם ע"ש אלמא דכל להתלמד לא חשיב תשמיש וא"כ ה"נ ס"ת דתשמישו הוא להתלמד טהור:

תם ונשלם בעזרת בורא עולם

קונטרס מעניני טהרות

סימן א - אהלות

א

נקטינן דטפח על טפח ברום טפח מביא את הטומאה וחולץ בפני הטומאה ופחות מטפח אינו אהל ובבית וארובה בתוכו לאויר אפילו פחותה מטפח אמרינן בפ"י דאהלות דטומאה בבית כנגד ארובה טהור טומאה כנג' ארובה הבית טהור ומשום דלא אמרינן בטומאה לבוד וארובה שבין בית לבית או בין בית לעליה ויש בה פותח טפח וטומאה באחת מהן הכל טמא אין בה פותח טפח טומאה בבית כלים שבעליה טהורין טומאה בעליה כלים שבבית טהורין:

אמרינן באהלות (פ"ח מ"ד) אלו חוצצין ולא מביאין מסכת פרוסה וחבילי המטה והמשפלות והסריגות שבחלונות וכתב בפי' הרא"ש ז"ל שם כל אלה בשאין בנקב פותח טפח חוצץ ואינו מביא והא דחוצצין בטומאה מן הצד כגון שפרוסין על ארובה שבין בית לעליה ואין הטומאה תחת ארובה אבל אם היו פרוסות כנגד המת תניא בפ' העור והרוטב הנוגע כנגד הנקב טמא שלא כנגד הנקב טהור ע"ש היינו דס"ל דזה דאין טומאה נכנסת מבית לעליה בפחות מטפח הוא רק כשהטומאה מן הצד שלא כנגד הנקב אבל טומאה כנגד הנקב הטומאה עולה כשאר טומאה שהיא באויר שעולה למעלה ונכנסת לעליה וכיון דנכנסה לעליה אהל העליה מפשטת הטומאה על כל העליה וכ"כ הרא"ש ז"ל בפי' גבי ארובות זו ע"ג זו ואין בהם פותח טפח ואמרינן שם טומאה כנגד ארובות נתן דבר שאינו מקבל טומאה בין מלמעלן בין מלמטן אין טמא אלא תחתון וכתב בפי' הרא"ש ז"ל ואם נתן למעלה ולא נתן מלמטה העליה טמאה הטומאה נכנסת לה בפחות מפותח טפח כיון דהטומאה כנגד הארובה והבית טהור שאין הטומאה חוזרת מאהל עליה ליכנס לבית כיון דאין בארובה פותח טפח ע"ש היינו דזה דאמרינן שם במתני' לעיל בארובה שהיא לאויר ואין בארובה פותח טפח דטומאה כנגד ארובה הבית טהור ה"נ בארובה שבין בית לעליה וכ"כ הרא"ש ז"ל בהלכות קטנות דארובה שבין בית לעליה ואין בה פותח טפח וכזית מן המת למטה כנגד ארובה הבית טהור והעליה טמאה ועיין ביו"ד סי' שע"א ס"ב ע"ש:

אך המהר"ם מרוטנבורק ז"ל כתב גבי ארובות זו ע"ג זו כו' וא"ת לתני בסיפא דבר שאינו מקבל טומאה ממנו ולמטן טמא כמו ברישא ונראה דזה אינו דאפילו נתן בעליונה דבר שאינו מקבל טומאה ולא נתן בתחתונה כלום אינו טמא אלא תחתון דכיון דאין בארובה פותח טפח אפילו טומאה כנגד ארובה די לנו בזה שדבר שאינו מקבל טומאה

שלמעלה בארובה העליונה מערב את הטומאה בכל הבית התחתון במקום שהטומאה מונחת שם אבל לא חזינן כאילו הטומאה נמי בעליה ע"ש היינו היפך מדברי הרא"ש ז"ל ובתרתי פליגי דלהרא"ש ז"ל כל שהטומאה כנגד ארובה העליה טמאה והבית טהור ולמהר"ם ז"ל בנתן בעליונה ולא נתן בתחתונה וטומאה כנגד ארובה הבית טמא והעליה טהורה ונראה טעם המהר"ם ז"ל דאע"ג דבארובה שהיא לאויר וטומאה כנגד ארובה הבית טהור והכא הבית טמא דהוא משום דאמרינן גוד אחית כיון שנתן בעליונה דבר שאינו מקבל טומאה דליכא ארובה בעליונה אמרינן על אהל העליונה גוד אחית והוי כנסתמה הארובה התחתונה ומש"ה הבית טמא והעליה טהורה דהארובה חשיבא כסתומה וכדאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שם ארובה שבין בית לעליה ואין בה פותח טפח טומאה בבית כלים שבעליה טהורין טומאה בעליה כלים שבבית טהורין שאני רואה את הקורות כאילו יורדות וסותמות ד"א אין טומאה נכנסת לאהל ואין יוצאה הימנה אלא בפותח טפח כלים שכנגד הזית רבי מטמא וחכמים מטהרין אמר רבי רואה אני את דבריהם מדברי ע"ש והנה דברי הרא"ש ז"ל לא אתיא אפילו לרבי דלרבי אינו טמא רק הכלים שכנגד הזית אבל שאר הכלים שבעליה טהורין ולהרא"ש ז"ל טמאה כל העליה וזה שרואה אני את דבריהם מדברי היינו כיון דשאר הכלים שבעליה טהורין א"כ אין הטומאה נכנסת לשם א"כ אף כנגד הזית טהור כמ"ש הר"ש ז"ל שם. והנה זה דאמרינן בארובה פחותה מטפח דהקורות יורדות וסותמות וכן אמרינן בתוספתא שהביא הרמב"ם ז"ל בפי"ח ה"ה גבי מגדל שעומד בתוך הבית כלים שבינו ובין הארץ בינו לבין הכותל בינו לבין הקורות אם אין שם פותח טפח טהורין משום דרואין את הקורות כאילו יורדות וסותמות ע"ש ואע"ג דארובה שיש בה פותח טפח וטומאה בבית העליה טמאה וכן במגדל אם יש שם פותח טפח טמא ולא אמרינן דהקורות יורדות וסותמות הטעם הוא דלא אמרינן גוד אחית רק לחבר אהל ולא למעט אהל דכל שיש שם פותח טפח חשיב הבית והעליה כאהל אחד ואי נחשוב הארובה כסתומה ממעטינן את האהל ולזה לא אמרינן גוד אחית דאל"כ לעולם כל שהטומאה למטה בבית וכלים למעלה נימא על הקורות גוד אחית בין הטומאה לכלים וליטהרו הכלים אבל כשהארובה פחותה מטפח דלא חשיב הבית והעליה כאהל אחד רק כל שהטומאה כנגד ארובה הטומאה עולה למעלה כמו כל טומאה שהיא באויר שהטומאה עולה ויורדת וא"כ נכנסת לעליה לזה אמרינן גוד אחית וחשיב כסתום ואינה נכנסת לעליה דבזה לא ממעטינן את האהל:

והנה טעם הרא"ש ז"ל שלא כתב כהתוספתא נראה דסמך על ההיא דסוכה (כ"ב) גבי קורות הבית והעליה והיו העליונות כבין התחתונות דטומאה תחתיהן תחת כולן טמא

בד"א בזמן שיש בהן טפח וביניהן פותח טפח אבל אין ביניהן פותח טפח טומאה תחת אחת מהן תחתיה טמא כו' ואמרינן שם הטעם משום דבפחות מטפח לא אמרינן חבוט רמי וכתב הרשב"א ז"ל שם דלזה דנימא חבוט רמי בעינן תרתי שיהא בקורות העליונות בגגן טפח וגם שיהא באויר בין התחתונות פותח טפח ואם יש רק חדא מינייהו לא מהני ע"ש באורך היינו דהקורה שאומרים עליה חבוט וכן הפתח שרוצים לסותמו צריך להיות בהן טפח א"כ בארובה שבין בית לעליה ואין בה פותח טפח לא אמרינן דהקורות יורדות וסותחות כיון שהן באין לסתום פחות מטפח אבל הר"ש ז"ל (פי"ב מ"ה) כתב אין ביניהן פותח טפח בין התחתונות דנמצא השתא דאין עליונות רחבות טפח דשיעורן כבין התחתונות כו' ביניהן טהור משום דאין בעליונות פותח טפח וכליהנהו דמי ומדקדק מכאן בסוכה דלא אמרינן חבוט רמי כי ליכא טפח ע"ש וכעין זה כתב רש"י ז"ל בסוכה שם] ונראה מזה דכל הקפידא דנימא חבוט רמי הוא רק שיהיו בעליונות טפח ומזה דאין בין התחתונות פותח טפח דייקינן רק דאין העליונות רחבות טפח דשיעורן כבין התחתונות אבל מה שבין התחתונות עצמן ליכא פותח טפח לא איכפת לן לענין חבוט רמי א"כ בארובה שבין בית לעליה ואין בה פותח טפח כיון דהתקרה העליונה יש בה טפח אמרינן חביט רמי אף שזהו לסתום ארובה פחותה מפותח טפח וזהו טעם המהר"ם ז"ל:

והנה לפי המהר"ם ז"ל מתיישב שפיר ההיא דפ"י בארובה שאין בה פותח טפח וטומאה בבית נתן את רגלו מלמעלן לכ"ע טהור וכתב הר"ש ז"ל משום דכסתום דמי לגביה ובטומאה כנגד ארובה ונתן את רגלו מלמעלן ס"ל התם לרבנן אם רגלו קדמה את הטומאה טהור וכתב הר"ש ז"ל משום דנסתמה הארובה מקודם ולא אתיא עליה ע"ש וקשה הא הסתימה הוא ע"י רגלו ונהי דחשיב כסתום מ"מ הרי הטומאה מגעת עד רגלו ונטמא שהרי מאהיל על הטומאה ואפילו בטומאה בבית ג"כ קשה כיון שנתן את רגלו הא עירב את הטומאה ולמטה כנגד ארובה טמא א"כ הטומאה מגעת לרגלו ונטמא ונראה דהטעם דטהור הוא משום דמיירי שנתן רגלו מלמעלן היינו מחציו מעזיבה ולמעלה כמ"ש הר"ש ז"ל (פי"ב מ"ד) גבי סנדל של עריסה דל"ד לנתן רגלו מלמעלן דטהור דמיירי שנתן הסנדל בחצי מעזיבה ולמטה ע"ש א"כ אמרינן חבוט רמי דיורד וסותם והוי כנסתמה הארובה למטה ומש"ה לא אתיא הטומאה לרגלו ורגלו יש בו פותח טפח כדאמרינן בשבת פ"ה והשקית ברגלך כגן הירק מה רגל טפח אף גבול טפח ובטפח אמרינן חבוט רמי וחשוב למטה כסתום ובזה אתי שפיר מ"ש דנקט רגלו ועמדו בזה המפרשים ז"ל והרמב"ם ז"ל כתב נתן ידו או רגלו ע"ש ומשום דרגלו לעולם יש בו

פותח טפח אבל ידו פעמים שאי"ב פותח טפח כדאמרינן ספט"ו דאהלות הנוגע במת והנוגע בכלי כו' אם יש בידו פותח טפח כו' ובפחות מטפח לא אמרינן חבוט רמי ואע"ג דאדם אינו נעשה אהלים לחצוץ מ"מ בארובה שהוא עם דפנות אהלים מציל כמו כלים דמצילין עם דפנות אהלים וכדאמרינן (בב"ב כ') דעכו"ם ששכן בחלון חוצץ וישראל דאינו חוצץ הוא רק משום דמקבל טומאה ונטמא דהתם מיירי בארובה שיש בה פותח טפח וכיון שנטמא אינו חוצץ אבל היכא שלא נטמא חוצץ וכן נראה ממ"ש המהר"ם ז"ל שם גבי ארובות זו כנגד זו כו' וכתב ונתן דבר המקבל טומאה כגון רגלו אבל דבר שאינו מקבל טומאה אפילו כלי טהור ג"כ חוצץ ואף דכלים אין נעשין אהלים לטהר שאני הכא דמצילין עם דפנות אהלים ע"ש. והנה ברגלו כתב הטעם רק דמקבל טומאה משום דמיירי התם שקדמה הטומאה את רגלו כמ"ש המפרשים ז"ל אבל משום זה דאדם אינו נעשה אהל לטהר לא איכפת לן משום דמציל עם דפנות אהלים כמו כלים. והנה לר"מ דמחלק בין טומאה בבית דמודה בנתן רגלו דטהור וכתב הר"ש ז"ל משום דכסתום הוי לגביה ובטומאה כנגד ארובה ס"ל אף קדמה רגלו ג"כ טמא נראה דס"ל כרבי דהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שם בארובה שבין בית לעליה ואין בה פותח טפח דמה שכנגד הזית טמא דלא אמרינן יורד וסותם לענין מה שכנגד הזית ומש"ה בטומאה כנגד ארובה ונתן רגלו מלמעלן כיון שהטומאה מגעת עד רגלו נטמא:

אמרינן (פי"ד מ"ה) ב' זיזין זו למעלה מזו ויש בהם פותח טפח וביניהן פותח טפח והעליון עודף על התחתון פחות מטפח טומאה תחתיהן תחתיהן וביניהן טמא ביניהן או תחת המותר רא"א תחתיהן וביניהן טמא ריא ביניהן ותחת המותר טמא ותחתיהן טהור כו' וכתב המ"ר דפליגי בזה דר"א סבר דזיז העליון כיון שיש בכללו טפח אמרינן גוד אחית ומש"ה בטומאה ביניהן או תחת המותר הכל טמא ור"י סבר דזיז העליון כל מה שמכוון כנגד התחתון אינו מצטרף לומר גוד אחית ע"ש ולפי פי' זה הא דאמרינן דבפחות מטפח לא אמרינן חבוט רמי דהיינו גוד אחית אי זה תלוי רק שיהיה בעצמו טפח או בעינן ג"כ שיהא צריך לסתום טפח תלוי בפלוגתא דר"א ור"י דהכא הזיז העליון בעצמו יש בו טפח רק שבא לסתום פחות מטפח ובאמת קשה מהאי מתני' על המהר"ם ז"ל דב' זיזין זו למעלה מזו ויש בהם פותח טפח וביניהן פותח טפח והעליון עודף על התחתון פחות מטפח וטומאה למטה תחת המותר הוי ממש כבית ועליה וארובה ביניהן פחות מטפח וטומאה כנגד ארובה וכיון דקי"ל כר"י בטומאה תחת המותר דתחתיהן טהור וביניהן טמא היינו דהבית טהור והעליה טמאה א"כ קשה על המהר"ם ז"ל שכתב בטומאה תחת ארובה דהבית טמא והעליה טהורה:

ונראה דל"ד ההיא דזיזין לבית ועליה וארובה ביניהן דאף להרא"ש ז"ל בטומאה כנגד ארובה דהבית טהור והעליה טמאה אין זה דכל מה שבבית כנגד הארובה שייך להעליה והוי כמנחא באהל העליה ורק דכל שהטומאה נגד ארובה עולה למעלה כמו כל טומאה שהיא באויר דהטומאה עולה ויורדת וכמו בארובה שהיא לאויר וטומאה כנגד ארובה אך כיון דנכנסה הטומאה לעליה שוב אהל העליה מפזרת הטומאה על כל העליה והבית טהור משום דכנגד הארובה אף שאין בו פותח טפח אינו שייך לאהל הבית דלא אמרינן בטומאה לבוד. והנה הטעם דלמטה בבית כנגד הארובה אינו שייך לאהל העליה אעפ"י שהוא מכוון כנגד גג העליה משום דכיון דאין בארובה פותח טפח אף שיש תקרה מלמעלה אי אפשר להיות על מקום הארובה תורת אהל כיון שאין שם פותח טפח וכ"ש למטה מהארובה כיון דנפסק האהל ואי אפשר להיות ג"כ על הארובה תורת אהל מדין שפועי אהלים כיון דהארובה י"ל מחיצות לעצמה אינו נידון כשפועי אהלים וכמו מגדל שעומד בבית ואין בינו לבין הכותל פותח טפח וכלים שם וטומאה בבית הכלים טהורין ואף שיש בין המגדל להקורות פותח טפח ונמצא שיש אהל למעלה מ"מ בין הכותל ולהמגדל כיון דאין שם פותח טפח אינו שייך אל האהל ואינו נידון כשפועי אהלים כיון דלאותו המקום יש ב' מחיצות לעצמו שהוא המגדל והכותל אין זה שפועי אהלים דשפועי אהלים דהיינו אהל ששופע ויורד וכלה עד כאצבע אותו המקום שהוא פחות מטפח אי"ל מחיצות לעצמו וכן בית שחצצו וטומאה בבית וכלים שאחורי החצץ היינו בין החצץ לכותל אף שאין בהם פ"ט טהורים ואין נידונין כשפועי אהלים ומשום דיש להמקום מחיצות לעצמו שהרי הוא בין החצץ והכותל וכן חלון שבכותל האהל ואין בו פותח טפח אינו נידון כשפועי אהלים [עיין מ"א פי"ג] והטעם נמי כיון שיש להמקום מחיצות לעצמו שהם עובי הכותל אינו שייך אל האהל וכן הארובה שבתקרה אינו שייך לאהל העליה אך בההיא דב' זיזין זו למעלה מזו והעליון עודף על התחתון בפחות מטפח זה דאמרינן דטומאה תחת המותר תחת המותר וביניהן טמא וכן טומאה ביניהן ביניהן ותחת המותר טמא הוא משום דביניהן ותחת המותר עד לארץ חשיב אהל אחד ואף דתחת המותר כנגד זיז התחתון אין בו פותח טפח מ"מ נידון כשפועי אהלים כיון דאין לאותו המקום מחיצות בפ"ע וכיון שכל הזיז העליון יש בו פ"ט וביניהן הוא אהל גמור מה שנמשך למטה תחת המותר ג"כ שייך להאהל העליון א"כ אף להמהר"ם ז"ל דבית ועליה וארובה ביניהן פחות מטפח וטומאה כנגד ארובה דהבית טמא והעליה טהורה ומשום דאמרינן דקורות העליה יורדות וסותמות כדאמרינן בתוספתא זה שייך רק התם דהארובה אינה שייכת להעליה אבל בזיזין דתחת המותר שייך לאהל העליון ל"ש לומר

יורד וסותם דהזיז העליון יסתום את המותר שכנגד זיז התחתון כגון דהוא שייך לאהל העליון ואין אומרים גוד אחית למעט אהל כמ"ש דא"כ בכל בית היכא שהכלים למעלה מן הטומאה נימא על הקורות גוד אחית בין הכלים להטומאה ויחצצו ומש"ה טומאה תחת המותר ביניהן טמא דהכל אהל אחד ותחתיהן טהור כיון דלא אמרינן גוד אחית. והנה זה דטומאה תחתיהן לכ"ע תחתיהן וביניהן טמא הנה לפמ"ש הר"ש ז"ל שם דפלוגתא דר"א ור"י הוא לטעמייהו בההיא דזיז שהוא סובב את כל הבית כו' וטומאה תחתיו ופליגי ר"א ור"י אי הבית טמא וזה דאמרינן שם טומאה בבית לכ"ע כלים שתחתיו טמאים כתב הר"ש ז"ל משום דדרך טומאה לצאת ע"ש וא"כ ה"נ בב' זיזין זה ע"ג זה הא דטומאה תחתיהן דלכ"ע ביניהן ותחת המותר טמא הוא ג"כ משום דדרך טומאה לצאת שהטומאה שתחת התחתון הרי סופה לצאת תחת המותר:

הנה מדברי רש"י ז"ל (חולין קכ"ה) נראה דס"ל כהמוהר"ם ז"ל שכתב שם בסריגי החלונות שחוצצין בין הבית ועליה ז"ל אם שטחו מקורה לחברתה ועשאו תקרה ובטלו כו' חוצצין בפני הטומאה שלא תכנס טומאה לצד שני שעליה כלומר לעליה כו' ועל הא דאמרינן שם פרסן על פני המת באויר הנוגע כנגד הנקב טמא שלא כנגד הנקב טהור כתב רש"י ז"ל דעכשיו לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום לפיכך הנוגע כנגד הנקב טמא שהרי מאהיל על המת ע"ש היינו שחילק בין פרסו בין בית לעליה ובין פרסו ע"ג המת דכאן עשאו תקרה וכאן לא עשאו תקרה ולהרא"ש ז"ל אין חילוק בין פרסו בין בית לעליה ובין פרסו ע"ג מת דכאן וכאן אי הטומאה כנגד הנקב טמא כמ"ש (בפ"ח מ"ד) ושלא כנגד הנקב טהור:

הנה להרא"ש ז"ל בטומאה כנגד ארובה ואין בה פותח טפח דכלים שבבית טהורים א"כ ה"נ להפך בטומאה בבית כלים שכנגד ארובה טהורין כיון דבית ותחת הארובה לא חשיב אהל אחד והנה יש לעיין דאמרינן (פ"ה מ"ב) ארובה שבין הבית לעליה וקדרה נתונה עליה ונקובה בכונס משקה בש"א הכל טמא ובה"א הקדרה טמאה והעליה טהורה כו' דסברי ב"ש דטומאה נכנסת לכלי דרך נקב קטן וכתב הרא"ש ז"ל דסברי ב"ש דכלים העשוין לכך ולכך לאוכלין ולמשקין מטילין אותו לחומרא בצמיד פתיל ובכונס משקה וכיון דניקבה בכונס משקה שוב אינה מצלת וב"ה סברי דמצלת אלא דמחמרינן לטמאות הקדרה ע"ש. וקשה נהי דסברי ב"ש דנקב בכונס משקה צריכה צמיד פתיל ואם לאו נכנסת הטומאה לשם אבל הכא שהקדרה נתונה בארובה שבין בית לעליה הא אף למטה כנגד אותו הנקב טהור דהוי נקב שאי"ב פותח טפח דטומאה בבית כנגד אותו הנקב טהור ואם למטה כנגד הנקב טהור איך נכנסת הטומאה דרך הנקב לקדרה ואפשר

לדחוק דמיירי בנקב שיכול לקבל מעזיבה בינונית דכה"ג מביא הטומאה תחת כולה אך לפ"ז רק בנקב קטן מטמאי ב"ש אבל אם היה הנקב יותר גדול אדרבה מטהרי ואין זה במשמע כלל:

אמרינן בפי"ב מ"ד) גבי סנדל של עריסה שפחתו בתוך הבית אם יש בה פותח טפח הכל טמא ואם לאו מונין בו כדרך שמונין במת וכתב המהר"ם ז"ל [עיין בתי"ט] דע"כ מיירי בטומאה בבית שלא כנגד הנקב דאי כנגד הנקב אפילו אם הנקב פחות מטפח מביא את הטומאה כדתנן בפ"י נתן דבר המקבל טומאה עירב את הטומאה ע"ש וקשה טובא הא הכא הוי ארובה שאי"ב פותח טפח בין בית לעליה וטומאה כנגד ארובה דס"ל להמהר"ם ז"ל דעליה טהורה ואמאי כתב כאן דהעליה טמאה דזה שנתן דבר המקבל טומאה שהוא הסנדל לא עדיף להביא הטומאה לעליה מלא נתן כלל בהנקב (וזה דאמרינן בפ"י נתן דבר המקבל טומאה עירב את הטומאה התם מיירי בארובות זו ע"ג זו] והנה הרא"ש ז"ל כתב שם דמיירי בטומאה תחת הפחת וקדמה טומאת הסנדל ע"ש וקשה הא הרא"ש ז"ל ס"ל בארובה בין בית לעליה ואי"ב פותח טפח וטומאה כנגד ארובה דהעליה טמאה ואיך כתב כאן דמיירי בטומאה כנגד הפחת א"כ אמאי אין העליה טמאה וקשה על המהר"ם והרא"ש ז"ל דכאן החליפו שיטותיהן:

אמרינן (פ"י מ"ד) ארובות זו ע"ג זו ויש בהן פותח טפח טומאה בבית כנגד ארובות טהור כו' נתן דבר שהוא מקבל טומאה בין מלמעלן בין מלמטן הכל טמא וכתב הר"ש ז"ל דהכל טמא אפילו מה שבעליה אעפ"י שנתן בתחתונה ולא בעליונה דכיון דדבר המקבל טומאה הוא ואינו חוצץ בפני הטומאה שבבית אמרינן גוד אסיק ורואין אותן כאילו הוא נתון עפ"י ארובה העליונה ועירב את הטומאה וכתב ומיהו לא יתכן כלל לפרש כן דאטו מי עדיף משאם היתה טומאה בעליה עצמה כנגד ארובה ונראה לפרש הכל טמא היינו בין מה שתחת המאהיל בין ממה שלמעלה כנגד ארובה א"נ בין מלמעלן בין מלמטן לא שנתן בזה או בזה אלא שנתן בשתיהן כו' ע"ש. אך הרמב"ם ז"ל בפה"מ וכן הרע"ב ז"ל פי' דמיירי אף שנתן בתחתונה ולא בעליונה דטמא כל מה שבעליה ע"ש וקשה קושית הר"ש ז"ל מי עדיף משהיתה הטומאה בעליה כנגד ארובה דהעליה טהורה ונראה לפרש הטעם דאם הטומאה בעליה כנגד ארובה דהעליה טהורה ולא אמרינן גוד אסיק ולחשוב מה שנתן בארובה התחתונה כאילו היא בעליונה דהוא משום דלא אמרינן הלכתא מגו הלכתא כמ"ש הר"ן ז"ל בסוכה וכן לא אמרינן לבוד וגוד היכא דא"א לומר זה בלא זה [עיין תשו' הרעק"א ז"ל סי' י"ב] ומשום דלא אמרינן הלכתא מגו הלכתא וכן בטומאה לא אמרינן תרתי [עיין בפי' מהר"ם ז"ל אהלות פט"ו מ"א] והנה לומר גוד אסיק שייך רק

היכא שכבר יש שם אהל הטומאה רק שבאין לחברו עם אהל הכלים ע"י גוד אבל היכא דליכא אהל הטומאה כלל ל"ש שנימא גוד לעשות אהל הטומאה דא"כ בקורות הבית והעליה והיו העליונות כבין התחתונות ויש בהם פותח טפח דאמרינן טומאה על גביהן עד לרקיע טמא היינו רק כנגד הטומאה הא אם היתה הטומאה ע"ג קורה התחתונה אמאי אינו טמא כל מה שעליה אפילו לא כנגד הטומאה נימא על הקורה התחתונה גוד אסיק כיון דיש בה פותח טפח ונחשוב כאילו היא למעלה בין קורות העליונות ומאהלת על הטומאה ועל הכלים אלא דל"ש לומר גוד היכא דליכא אהל הטומאה כלל ורק היכא שכבר ישנו אהל הטומאה אמרינן גוד לחברו עם אהל הכלים. והנה בארובות זו כנגד זו ונתן דבר המקבל טומאה בתחתונה ולא נתן בעליונה אם היתה הטומאה בעליה כנגד ארובה ליכא אהל הטומאה שהרי הטומאה למעלה מהארובה התחתונה ואף דכלים שתחת הארובה התחתונה טמאים ומשום דהוי דבר המקבל טומאה ואינו חוצץ והוי כמו נדבך שנתון על ד' בנ"א כיון דאדם וכלים אין נעשין אהלים לטהר טומאה על גביו כלים שתחתיו אף שלא כנגד הטומאה טמאים והתם הטעם אע"ג דליכא שם אהל הטומאה כלל שהרי הטומאה למעלה כל דאינו חוצץ אמרינן רואין כאילו הטומאה תחת הנדבך [עיין ר"ש ז"ל פ"י מ"ז ובפי' הרא"ש ז"ל רפ"ה ובכ"מ פי"ט ה"ב דאמרינן רואין ע"ש וה"נ בנתן דבר המקבל טומאה בארובה התחתונה וטומאה בעליה כנגד ארובה מה שתחת ארובה התחתונה טמא משום דרואין הטומאה כאילו היא למטה אבל לטמא מה שבעליה אי אפשר כיון דלזה צ"ל גוד אסיק וכיון דליכא שם אהל הטומאה רק ע"י רואין לא אמרינן גוד אסיק דלא אמרינן הלכתא מגו הלכתא אבל אם הטומאה תחת הארובה התחתונה דיש שם אהל הטומאה בלא רואין אמרינן שפיר גוד אסיק וטמא כל מה שבעליה:

כתב הרמב"ם ז"ל (פט"ז ה"ה) בארובה בתוך הבית וקדרה מונחת בארץ כנגד ארובה כו' היתה הקדרה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או תחת תקרת הבית הבית כלו טמא ותחת הקדרה טמא כו' היתה טומאה בתוכה או ע"ג הבית כלו טהור שהרי הטומאה כנגד ארובה בלבד כו' והראב"ד ז"ל הקשה עליו כיון דנטמאה הקדרה ודבר טמא אינו חוצץ הוי כאילו הטומאה למטה וכיון שגבוהה מן הארץ טפח מביאה הטומאה לבית ע"ש והנה כאן כתב הרמב"ם ז"ל בטומאה בתוכה או ע"ג דרק הבית טהור אבל תחת הקדרה טמא ולא כמ"ש בפה"מ דגם תחת הקדרה טהור שהרי כתב בטומאה תחתיה הבית כלו טמא ותחת הקדרה טמא ואח"כ כתב אם הטומאה בתוכה או ע"ג הבית כלו טהור ומוכח דתחת הקדרה טמא והטעם דהבית טהור נראה ג"כ משום דלא

אמרינן תרתי רואין וגוד כיון דהטומאה בתוכה או ע"ג רק כיון דדבר טמא אינו חוצץ רואין כאילו הטומאה למטה מהקדרה וכיון דאין הקדרה מונחת בארובה רק למטה בארץ וזה דחשיב תחת הקדרה והבית אהל אחד הוא מכח גוד אסיק לא אמרינן תרתי רואין וגוד ומש"ה הבית טהור. והנה בפי"ט בכוורת שהיא בתוך פתח הבית ופיה לחוץ וגבוהה מן הארץ טפח כתב הרמב"ם ז"ל דאם טומאה על גבה מבחוץ תחתיה והבית טמא ע"ש ומשום דרואין את הטומאה כאילו היא למטה ויוצאה הטומאה לבית ל"ד להכא דהתם כיון דמקצת הכוורת בבית וכיון דאינה חוצצת ורואין הטומאה כאילו היא למטה ומתפשטת תחת כל הכוורת וכיון דמקצת הכוורת בבית והכוורת אינה חוצצת ממילא הטומאה הוא תחת אהל הבית ומתפשטת לכל הבית וא"צ כאן לגוד אסיק כלל אבל בקדרה דכולה כנגד הארובה ולעבור הטומאה מתחת הקדרה לבית ע"כ צריך לחשוב תחת הקדרה והבית לאהל אחד זהו רק מכח גוד אסיק וזה לא אמרינן הנה בקדרה הנתונה בצד האסקופה שאם תעלה ונמצא ממנה פותח טפח לפנים מן המשקוף כתב הרמב"ם ז"ל בפט"ז היתה גבוהה מן הארץ טפח והיתה הטומאה בתוכה או על גבה הבית טמא מפני שהיא נוגעת במשקוף טפח וכן תחתיה טמא מפני שהטומאה יוצאה לתחתיה מן הבית שהכל אהל אחד ע"ש ואף דבקדרה תחת הארובה וטומאה בתוכה או ע"ג כתב דהבית טהור והטעם חדא דכאן נמי הקדרה נכנסת לבית בפותח טפח וא"צ לגוד אסיק כיון דהטומאה מתפשטת תחת כל הקדירה ואין הקדרה חוצצת לפי שהיא טמאה ממילא הטומאה תחת אהל הבית ועוד שכאן כתב הרמב"ם ז"ל דתחתיה טמא מפני שהטומאה יוצאה לתחתיה מן הבית היינו דלהפך דהטומאה יוצאה מן הבית לתחת הקדרה ולא מתחת הקדרה לבית וע"כ מיירי שהטומאה כנגד השקוף דנטמא הבית ומשם חוזרת הטומאה ומתפשטת תחת הקדרה וכיון דנטמא הבית שלא מחמת הקדרה דהטומאה תחת השקוף א"צ לרואין כלל הנה הכ"מ הקשה שם ברישא באין תחתיה פ"ט וטומאה ע"ג למה הבית טהור וכתב דמיירי שאין הטומאה תחת השקוף ע"ש אך בסיפא בגבוהה מן הארץ טפח א"א לומר כן שהרי כתב הרמב"ם ז"ל דהטומאה נכנסת מבית לתחת הקדרה ואי אין הטומאה כנגד השקוף מאין נכנסה הטומאה לבית]:

כתב הר"ש ז"ל (פ"ח מ"ב) גבי סככות ופרעות שהן יכולים לקבל מעזיבה והביא שם מהתוספתא דרואין התחתונות כאילו עולות למעלה והעליונות כאילו יורדות למטה וכתב שם דכשאחת למעלה ואחת למטה בעינן שיהיו נוגעין ממש כשרואין אותן שוין וזה דמהני כשיכולים לקבל מעזיבה הוא רק אם הם שוין באמת ע"ש ונראה הטעם ג"כ משום דלא אמרינן גוד ולבוד יחדיו דזה דאמרינן דכל שיכולין לקבל מעזיבה מצטרפין

הוא מדין לבוד אף דבטומאה לא אמרינן לבוד אף בפחות מטפח כדאמרינן בסוכה אבל בשיעור שיכולין לקבל מעזיבה אמרינן מדרבנן אבל זה דוקא בעומדין זה אצל זה רק שמרוחקין קצת אבל אחת למעלה ואחת למטה דצ"ל רואין התחתונות כאילו הן עולות כו' היינו דצ"ל גוד צריך דכשיעלו יגעו זה בזה דתרתי לא אמרינן גוד ולבוד:

הנה הטעם דלא אמרינן תרי הלכתא הוא משום דמחיצה או אהל הטומאה שהיא ע"י הלכתא היא קלישא כיון דליכא מחיצה או אהל הטומאה ממש ולא אמרינן בהו עוד הלכתא והנה אדרבה היכא דלא אמרינן הלכתא כלל כגון בטומאה דלא אמרינן לבוד דבטומאה לא מהני אהל שהוא ע"י לבוד דקלישא י"ל דזה דוקא היכא דעצם הבאת הטומאה הוא בלא הלכתא לא מהני לבוד לחצוץ בפני הטומאה אבל אם עצם הבאת הטומאה הוא רק ע"י הלכתא מהני לבוד לחצוץ בפניה ובזה מתפרש דברי הרא"ש ז"ל פ"י גבי ארובה שאין בה פותח טפח ומקצת טומאה בבית ומקצתה כנגד ארובה דס"ל לרבנן דכנגד הטומאה טהור כתב הרא"ש ז"ל משום דלגבי האי שבבית חשיב כסתום ע"ש ולא נתבאר מ"ש דלגבי טומאה שכנגד ארובה לא חשיב כסתום ולגבי מה שבבית חשיב כסתום ולפ"ז כיון דהטעם בארובה פחות מטפח דלא חשיב כסתום אמרינן בסוכה משום דלא אמרינן בטומאה לבוד אך כ"ז כשכל הטומאה כנגד ארובה אבל במקצת הטומאה בבית ומקצתה כנגד ארובה זה דבארובה שיש בה פ"ט דכנגד ארובה טמא הוא משום דרואין כאילו כל הטומאה כנגד ארובה וכיון דכל הבאת הטומאה כנגד ארובה הוא רק מדין רואין אמרינן לבוד לחצוץ בפניה ומש"ה לגבי הטומאה שהיא בבית חשוב כסתום דמהני הלכתא למנוע הלכתא:

כתב התי"ט (פי"א מ"ב) על ההיא דנתן את הקנה בארץ אינו מביא את הטומאה עד שיהא גבוה מן הארץ פותח טפח שהוא מדין גוד אסיק והקשה עליו הרש"ש ז"ל מההיא דהקורות הבית והעליה אם היו העליונות כבין התחתונות דאם אין ביניהן פותח טפח וטומאה תחתיה לבד טמא ואמרינן בסוכה משום דלא אמרינן בפחות מטפח חבוט רמי ואמאי נימא גוד אסיק כיון דהתחתונות יש בהם פ"ט אלא דגוד אסיק לא אמרינן וההיא דנתן את הקנה בארץ כו' הוא משום גוד אחית ע"ש אך אי אפשר לומר דלא אמרינן בטומאה גוד אסיק דהא אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ח גבי סככות ופרעות דרואין התחתונות כאילו הן עולות למעלה והעליונות כאילו הן יורדות למטה ע"ש אלמא דאמרינן בין גוד אחית ובין גוד אסיק ועוד אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל ספי"ב קוברי המת שהיו עוברין ברה"ר מצטרף אהילן עם אהל החלון לטמא את הבית דברי ר"א ר"א אין מעלין את הנמוך לצרף אהל עם אהל ומשום דבאהל עראי בעינן שיכנס

תחת אהל החלון בפותח טפח ע"ש הא בלא"ה אמרינן מעלין את הנמוך לצרף אהל עם אהל והיינו גוד אסיק ומה שהביא הרש"ש ז"ל ראיה מההיא דסוכה דאי אין ביניהן פ"ט נימא גוד אסיק תקשה לדידיה אמאי בעינן התם להביא את הטומאה שיהא בהן פ"ט וביניהן פ"ט כדאמרינן בתוספתא היינו שהקורות התחתונות והעליונות יהיו בהן פותח טפח כי אין בתחתונות פ"ט אמאי אינו טמא תחת כולן נימא חבוט רמי כיון דהעליונות יש בהם פ"ט ועל דבר שיש בו פ"ט אמרינן חבוט והטעם הוא משום דלא אמרינן גוד אחית או גוד אסיק רק בששניהם שוין או על אהל יותר פחות אמרינן גוד לגבי אהל יותר חשוב אבל אין מושכין אהל חשוב לגבי אהל פחות ומש"ה כשהעליונות יש בהם פ"ט והתחתולות אין בהם פ"ט לא אמרינן על העליונות חבוט היינו גוד אחית לגבי התחתונות כיון דהעליונות יש בהם פ"ט והתחתונות אין בהן אין מושכין את העליונות לגבי התחתונות וכן אם יש בתחתונות פ"ט ואין ביניהן פ"ט היינו דאין בעליונות פ"ט לא אמרינן על התחתונות גוד אסיק דאין מושכין את התחתונות שיש בהם פ"ט לגבי העליונות שאין בהם פ"ט. והנה בפי"ב מ"ה דאמרינן היו העליונות כבין התחתונות טומאה תחת אחת מהן תחת כולן טמא דמיירי שיש בהן פ"ט וביניהן פ"ט כתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ דנחשוב הקורה העליונה שהיא כאילו ירדה למה שבין הקורה התחתונה וישים הכל גג אחד וכן נחשוב הקורה התחתונה כאילו עלתה בין הקורה העליונה וישים הכל גג אחד ע"ש היינו דאמרינן בין גוד אחית ובין גוד אסיק כיון ששניהם שוין:

ב

נקטינן דטומאה רצוצה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואם טומאה רצוצה בוקעת לכ"ח המוקף צ"פ הנה דעת הרא"ש ז"ל רפ"י דכלים דאינה בוקעת ע"ש וכן מוכח דעת הר"ש ז"ל שכתב בפ"י דאהלות מ"ו גבי ארובה בתוך הבית וקדרה נתונה תחתיה כו' טומאה תחתיה כו' טומאה בוקעת ועולה כו' וכתב הר"ש ז"ל דאף דאין כ"ח מטמא מגבו הנ"מ במוקף צ"פ ע"ש ואע"ג דהתם מיירי בטומאה רצוצה ומוכח דאין טומאה רצוצה בוקעת לכ"ח המוקף צ"פ וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל ספי"ז שכתב היתה מוקפת צ"פ ונתונה ע"ג המת האוכלין והמשקין שבתוכה טהורין ועיין בכ"מ שם:

הנה רפ"ט גבי כוורת שהיא מוטה על צדה וכזית מן המת נתון תחתיה דמיירי בטומאה רצוצה ס' להר"ש ז"ל דמה שבתוכה אף כנגד הטומאה ג"כ טהור וכתב שם ומיהו לא ידענא אמאי מציל הכא אמה שבתוכה דבפ"ה בקדרה שהיא נתונה בצד דפנו של אהל מבחוץ והיא רוצצת טומאה תחתיה טומאה בוקעת ועולה ומשמע אף לטמאות מה שבתוכה ויש לחלק בין קדרה שפיה למעלה ובין כוורת המוטה על צדה ע"ש ואע"ג

דאין הכוורת מצלת מדין אהל כמ"ש הר"ש ז"ל שם משום דכלים אין נעשים אהלים לטהר מ"מ מצילין על מה שבתוכן מדין כלים המצילין בצמיד פתיל ואע"ג דהכא מיירי באינו מוקף צ"פ מ"מ כיון דמוטה על צדה הוא כמו מוקף צ"פ ורק בפיה למעלה מאחר דאינה מצלת ע"מ שחוצה לה אינה מצלת נמי ע"מ שבתוכה כיון דאין הפסק בין אויר של מעלה לחוצה לה כמ"ש הר"ש ז"ל שם מי"ג ע"ש ומוכח מזה ג"כ דאין טומאה רצוצה בוקעת לכלי המוקף צ"פ אך הרמב"ם ז"ל ס"ל בפי"ט בכוורת וכזית מן המת נתון תחתיה דאף בתוכה כנגד הטומאה טמא והנה גם בכ"ח שפיה למעלה וכזית מן המת נתון תחתיה ג"כ יש חילוק בין שיטת הר"ש ז"ל לשיטת הרמב"ם ז"ל דלהר"ש ז"ל זה דתוכה טמא הוא משום דאין הפסק בין אויר שלמעלה בין אויר שחוצה לה כמ"ש הר"ש ז"ל גבי כוורת וכ"כ שם בספ"ט גבי חבית שיושבת על שוליה וטומאה תחתיה כו' דאף שאין כ"ח מטמא מגבו הכא החבית טמאה משום דאין הפסק בין אויר תוכו לאויר חוצה לו ע"ש היינו דהטומאה נכנסת לתוכו מלמעלה למטה כיון דאינו חוצץ ע"מ שלמעלה ממנו וכיון דליכא הפסק בין אויר תוכה לאויר חוצה לה נכנסת הטומאה מלמעלה למטה אך הרמב"ם ז"ל כתב בספי"ז בחבית שהיא יושבת על שוליה באויר וכזית מן המת נתון תחתיה כנגד אוירה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית טמא שהרי הטומאה בוקעת מתחתיה ונטמאת אוירה ע"ש היינו שאין הטומאה נכנסת לה מלמעלה רק בוקעת מלמטה. והנה אין טעם הרמב"ם ז"ל דטומאה בוקעת לכלי המוקף צ"פ דבכוורת כתב הרמב"ם ז"ל רפי"ט דאף גבוה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה ג"כ בתוכה כנגד הטומאה טמא ובטומאה שאינה רצוצה ודאי כלי המוקף צ"פ מציל (ואף דס"ל להרמב"ם ז"ל בב' זיזין זו ע"ג זו ויש ביניהן פ"ט דחשיב טומאה רצוצה התם אין בהם פ"ט דליכא אהל אבל הכא דאיכא אהל ומביא הטומאה לצדדין דהא תחתיה טמא אין זה טומאה רצוצה דטומאה רצוצה אינה מתפשטת לצדדין] רק הטעם דיש חילוק יסודי בדין כלי המוקף צ"פ בין הר"ש והרמב"ם ז"ל דלהר"ש ז"ל זה דבעינן צ"פ הוא רק כדי שלא תכנס הטומאה דרך פיה אבל כשאי אפשר להכנס דרך פיה כגון כוורת המוטה על צדה ופיה לחוץ לא בעי צ"פ ומצלת ע"מ שבתוכה בלא צ"פ וכ"כ התי"ט רפ"ט דהכא אע"ג דאינה צמודה פתיל הואיל ואי"ל אהל מאהיל על פיה ועל הטומאה מצלת על תוכה כמו בצמיד פתיל ע"ש ולהרמב"ם ז"ל זה דכלים מצילין ע"מ שבתוכן כשמאהילין על המת הוא רק במוקפין צ"פ דדין הצלה ע"מ שבתוכן י"ל רק במוקפין צ"פ אבל באין מוקפין ואף דאין מקום לטומאה לכנוס דרך פיה ואף דאין כ"ח מטמא מגבו ואף בכוורת שאינה מקבלת טומאה כלל ג"כ מה שבתוכה טמא וכמו דאין כלים

המוקפין צ"פ מצילין ע"מ שחוצה להן דאם הכלי באויר וטומאה תחתיה מה שלמעלה מן הכלי טמא אע"ג דהכלי המוקפת צ"פ מפסקת קפצה הטומאה למעלה ממנה ה"נ כשאין הכלי מוקפת צ"פ כיון דאינה מצלת ע"מ שבתוכה אע"ג דאי כ"ח מטמא מגבו קפצה הטומאה ומטמא כ"מ שבתוכה ומש"ה בכוורת כיון דמיירי דאינה מוקפת צ"פ אע"ג דמוטה על צדה מה שבתוכה כנגד הטומאה טמא וכן בחבית שיושבת על שוליה כיון דאינה מוקפת צ"פ הטומאה בוקעת לתוכה וממילא נטמאת גם החבית מאוירה:

והנה אי אין טומאה רצוצה בוקעת לכ"ח המוקף צמיד פתיל כ"ש דאינה בוקעת לתוך אהל דאהל חוצץ טפי כמ"ש הרמב"ם ז"ל ר"פ כ"א מנין לצמיד פתיל שמציל כו' ק"ו לכל הכלים שאין מקבלין טומאה שיצילו בצמיד פתיל כו' אם הדברים שבתוך הכלי המוקף נצלו ק"ו לבלועין ולכלים שתחת האהלים ע"ש. וכן נראה מדברי הר"ש ז"ל פ"ט מ"ג גבי כוורת שהיתה פחותה ופקוקה בקש דאמרינן כזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא וכתב הר"ש ז"ל דרק עד התהום טמא וכל השאר טהור דכיון דלאו כלי הוא חשובה כאהל המת להציל תוכה ועל גבה ע"ש ואף דהתם מיירי בטומאה רצוצה אלמא דאהל מציל מידי טומאה רצוצה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל פי"ט ה"א דאם פחותה או פקוקה רק עד התהום טמא ועיין בראב"ד ז"ל שם וכן מוכח ממ"ש הרמב"ם ז"ל פי"ז ה"ד בב' זיזין זו ע"ג זו ויש בכל אחד פותח טפח ואין ביניהן פותח טפח והטומאה תחת התחתון תחתיו בלבד טמא היה ביניהן או ע"ג העליון כנגד הטומאה עד לרקיע טמא ע"ש דלהרמב"ם ז"ל מיירי שהתחתון גבוה מן הארץ טפח ומש"ה טומאה תחת התחתון תחתיו לבד טמא ואם טומאה ביניהן דהטומאה רצוצה אמרינן דכנגד הטומאה רק עד לרקיע טמא אבל לא תחת התחתון ומוכח דאין טומאה רצוצה בוקעת לאהל: הנה (בפ"ו מ"ה) אמרינן טומאה בין הקורות ותחתיהן כקליפת השום כו' אם אין שם פותח טפח רואין את הטומאה כאילו היא אוטם וכתב הר"ש ז"ל דרואין כאילו היא אוטם ואינה יוצאה הטומאה לבית אלא בוקעת ועולה ע"ש היינו דרק העליה טמאה ולא הבית והרא"ש ז"ל שם הקשה ע"ז איך מצינו טומאה שבוקעת ועולה ואינה בוקעת ויורדת ע"ש. ונראה משום דאין טומאה רצוצה בוקעת לאהל ומש"ה הבית טהור וזה דהעליה טמאה נראה דזה דאהל חוצץ הוא גג האהל אבל קרקע האהל אינו חוצץ וזה דאף מחיצה חוצצת הוא משום דהמחיצה רק חולקת האהל ואינו אהל אחד ומש"ה אין הטומאה נכנסת מזה לזה דאין מה שיביא את הטומאה לשם דאין הטומאה מתפשטת לצדדין אלא ע"י אהל אבל כנגד הטומאה למעלה ולמטה דמצד עצמה הטומאה עולה למעלה ולמטה רק אהל חוצץ בפני הטומאה זה רק הגג חשיב אהל אבל לא הקרקע ורק לענין

הבאת טומאה דטומאה בבית וכלים בקרקע מרבינן לה בת"כ מקרא דכל אשר באהל לעשות קרקע הבית כמוהו עד התהום אבל לחצוץ בפני הטומאה הגג שהוא האהל חוצץ אבל הקרקע שאינו אהל אינו חוצץ ובית ועליה וטומאה בבית זה דהעליה טהורה הוא משום דגג הבית מונעת הטומאה מלצאת ואם טומאה בעליה דהבית טהור הוא משום דגג הבית מונעת הטומאה מליכנס אבל קרקע העליה אינה מונעת הטומאה מלצאת ומלהכנס ומש"ה אם הטומאה בהקורות עצמן הבית טהור דחוצץ בפני הטומאה אבל העליה טמאה דאין קרקע העליה חוצצת וז"ש הר"ש ז"ל בפ"ט מ"ג גבי כוורת שהיתה פחותה ופקוקה בקש וטומאה תחתיה דרק עד התהום טמא משום דהוי אהל ומציל ואף דהתם הטומאה תחתיה שאני כוורת שהוא מטלטל ופעמים מוטה על צד זה ופעמים על צד זה ול"ש לחלק בה בין ארצה לגבה דכולה עשוי לשם אהל וכ"כ המהר"ם ז"ל דמש"ה כשהכוורת מחולחלת צפון ודרום הטומאה בוקעת למעלה ולמטה מפני שאפשר להפכה ויהיה נקב אחד למעלה ואחד למטה ע"ש:

והנה דעת הרמב"ם ז"ל בטומאה בין הקורות דרואין כאילו הוא אוטם דמטמא כנגדה בין בבית ובין בעליה כמ"ש בפה"מ דמטמא בעליונות ובשפלות ע"ש וקשה הא ס"ל להרמב"ם ז"ל דאין טומאה רצוצה בוקעת לאהל ונראה דעת הרמב"ם ז"ל דהקורות שהוא האהל עצמו לא חשיב לא כתוך האהל ולא כחוץ לאהל וכשהטומאה בין הקורות לא חשיב כמו טומאה בתוך הבית לטמא את כל הבית מדין אהל וגם לא חשיב כמו הטומאה חוץ לאהל שיחצוץ האהל מידי טומאה רצוצה ומש"ה הטומאה נכנסת לה מדין טומאה רצוצה הבוקעת רק כנגדה הנה מקשים על הרמב"ם ז"ל כיון דהטומאה בוקעת להבית והעליה אמאי לא יפזרו אח"כ אהל הבית והעליה את הטומאה ויטמא כל הבית והעליה ועיין במהר"ם ז"ל ובתי"ט שם] ונראה דס"ל כיון דאין גוף הטומאה בתוך הבית והעליה רק שטומאה רצוצה בוקעת לתוכן ואף דטומאה רצוצה חשיבא עצם טומאה כדאמרינן בחולין (קכ"ה) דמאהיל ונוגע לאו חד שמא הוא ומ"מ בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים כולה נגיעה היא וכתב רש"י ז"ל שם אפילו הוא מאהיל למעלה מן הבשר הרבה קרי נגיעה כיון דהלל"מ הוא דטומאה רצוצה בוקעת הוי כמאן דמלי טומאה ע"ש היינו דכל עמוד הטומאה הבוקע חשוב כעצם טומאה והנוגע באותו עמוד חשיב טומאת מגע אך אותו העמוד אף דחשוב עצם טומאה למגע מ"מ אינו מטמא באהל וכמו חרב להרמב"ם ז"ל דאינו מטמא באהל משום דכתיב אדם כי ימות באהל דרק המת עצמו מטמא באהל אבל הטומאה שבא ע"י המת אינו מטמא באהל הכא כיון דגוף המת אינו באהל רק

טומאה רצוצה נכנסת לתוכו ואותו העמוד שהוא כנגד המת חשיב עצמיות של טומאה זה רק לענין מגע אבל באהל אינו מטמא:

כתב הרמב"ם ז"ל (פי"ח ה"ד) במגדל שהוא עומד בתוך הפתח כו' היתה מוכני שלו משוכה לאחוריו כו' אבל אם אין במוכני חלל טפח הרי הטומאה רצוצה בתוך הבית והבית טמא ע"ש היינו דהכא כל הבית טמא ומשום דהכא גוף הטומאה בתוך הבית וטומאה רצוצה כהאי דגוף הטומאה בתוך הבית וכמ"ש הרמב"ם ז"ל הרי דטומאה רצוצה בתוך הבית האהל מפזרת הטומאה כמו כל הטומאות כתב הרמב"ם ז"ל ר"פ כ"ה עמוד העומד בתוך הבית וטומאה רצוצה תחתיו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואינו מטמא אלא כנגד הטומאה בלבד ואם יש במקום הטומאה טע"ט כו' ה"ה כקבר סתום והבית כולו טמא שהרי האהיל על הקבר ע"ש וע"כ מיירי הכא שיש טפח בין העמוד לקורות הבית דהא כתב שהרי האהיל על הקבר ומ"מ בטומאה רצוצה כתב הרמב"ם ז"ל דאינו טמא אלא כנגד הטומאה בלבד ואין האהל מפזרת את הטומאה רצוצה על כל הבית דהתם ג"כ אין גוף הטומאה בתוך הבית דהעמוד לא חשיב מן הבית רק טומאה רצוצה בוקעת לבית ואף דטומאה רצוצה אינה בוקעת לאהל הכא אין הבקיעה מגג הבית שהוא האהל אלא מלמטה ואינו חוצץ מטומאה רצוצה כמ"ש דרק גג האהל חוצץ אך מ"מ כיון דאין גוף הטומאה באהל רק עמוד הטומאה של טומאה רצוצה נכנסת לתוכו אותו העמוד אינו מטמא באהל:

והנה דעת הראב"ד ז"ל דטומאה רצוצה בוקעת לאהל דבריש פי"ט בכוורת שהיא פחותה או אפוצה שכתב הרמב"ם ז"ל דטומאה תחתיה תחתיה עד התהום טמא וכתב הראב"ד ז"ל דצריך ליתן טעם אמאי אינה בוקעת למעלה כלמטה דה"ה רצוצה ע"ש והנה לפ"ז כ"ש דבוקעת לכלי המוקף צ"פ וכן נראה ממה שהשיג שם על הרמב"ם ז"ל לעיל בכוורת שהיא חלולה וגבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה וכתב הרמב"ם ז"ל דהכל טמא ותוכה טהור חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה והשיג הראב"ד ז"ל וכתב שהכלי בתוכו טהור שאין כאן רצוצה ע"ש דס"ל דתוך הכוורת אף מה שכנגד הטומאה ג"כ טהור לפי שאין הטומאה רצוצה היינו דמחלק בזה בין טומאה רצוצה לשאינה רצוצה וע"כ דס"ל כהר"ש ז"ל דכיון דמוטה על צדה הוי כמו צמיד פתיל דאם אינה כמוקפת צ"פ בשאינה רצוצה מאיזה טעם תציל דאינה אהל דהא מיירי במחולחלת ולא פחותה ואפוצה וע"כ משום כלי המוקף צ"פ ומ"מ ברצוצה מודה דטמא כנגד הטומאה וע"כ דס"ל דטומאה רצוצה בוקעת לכלי המוקף צ"פ:

כתב הרמב"ם ז"ל (פט"ז ה"ה) ארובה שהיא בתוך הבית וקדרה מונחת על הארץ אם טומאה בתוך הקדרה או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל דלא יורדת עד התהום כטומאה רצוצה שהרי אינה רצוצה אלא מטמא מה שתחתיו עד הארץ ע"ש היינו דס"ל דטומאה שהיא באויר מטמא כנגדה רק עד הארץ אבל לא כלים שטמונים בארץ כנגד הטומאה ויש לעיין אמאי אין טמאים הכלים הטמונים בקרקע כנגד הטומאה מי מציל עליהם הא הוי כאוכלין שגבלן בטיט דאין ניצולין ונראה דס"ל דקרקע עולם חשיב כמו כלי טהור המוקף צמיד פתיל ויש סעד לזה מההיא דחולין (ע"א) דאמרינן דטהרה בלועה טהורה ק"ו מה כ"ח המוקף צ"פ שאינו מציל על טומאה בתוכו מלטמא דאמר מר טומאה רצוצה בוקעת ועולה כו' ופי' רש"י ז"ל דטומאה רצוצה בקרקע בוקעת ועולה אלמא אפילו בליעת קרקע אינה מעכבת וכ"ש בליעת כלי והרי הוא מציל על טהרה שבתוכו כו' ע"ש אלמא דבליעת קרקע חשיב טפי מבליעת כ"ח המוקף צ"פ רק דלא מהני בליעה על טומאה ואם כ"ח המוקף צ"פ מציל על הטהרה כ"ש בליעת קרקע ומש"ה טומאה באויר אינו מטמאה כנגדה רק עד הארץ ולא כלים הטמונים בקרקע אבל טומאה רצוצה בוקעת עד התהום דהא ס"ל להראב"ד ז"ל דכלי המוקף צ"פ אינו מציל מידי טומאה רצוצה וה"נ בליעת קרקע אינו מציל:

הנה בפ"י מ"ו בארובה שהיא בתוך הבית וקדרה נתונה תחתיה וטומאה בתוכה או ע"ג דטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כתב בפי' הרא"ש ז"ל כיון דאדם וכלים אין נעשין אהלים לטהר חשבינן כאילו הטומאה תחתיה והוי טומאה רצוצה ע"ש, א"כ אף לשיטת הראב"ד ז"ל דטומאה באויר אינה מטמאה רק עד הארץ הכא הוי רצוצה דחשבינן כאילו הטומאה תחתיה. ובעיקר דברי הרא"ש ז"ל יש לעיין מה שייך להכא זה דאדם וכלים אין נעשין אהלים לטהר הא הכא ליכא אהל כלל דהכא מיירי שאין הקדרה גבוהה מן הארץ טפח ונראה פי' דברי הרא"ש ז"ל דכמו לענין אהל להביא את הטומאה אמרינן רואין וכמו בד' שנושאין את הנדבך וטומאה למעלה כיון דאדם וכלים אין נעשין אהלים לטהר כשמפסיקין רואין את הטומאה כאילו היא למטה ומביאה את הטומאה תחת כל הנדבך ה"נ אמרינן רואין למהוי טומאה רצוצה רק לענין להביא את הטומאה תחת כולה ע"כ צריך להיות שם אהל ולהיות גבוה מן הארץ טפח אבל לענין למהוי טומאה רצוצה אדרבה צריך לזה שלא יהיה שם אהל ולזה תלי רק במין אם הוא מין שאינו ראוי לאהל כגון אדם וכלים דאין נעשים אהלים כשהן מפסיקין רואין את הטומאה כאילו היא למטה וחשיב רצוצה: כתב הרמב"ם ז"ל (בפי"ז ה"ד) בב' זיזין זו ע"ג זו דאם אין בהם פותח טפח בין שיש ביניהם פ"ט ובין שאין ביניהם פ"ט כו' טומאה בוקעת ועולה בוקעת

ויורדת שה"ה רצוצה וכתב הראב"ד ז"ל דאין זו טומאה רצוצה כיון שיש בגבהו טפח רק שאין מה שיביא הטומאה לצדדין וכתב הכ"מ דהרמב"ם ז"ל ס"ל דכל שאין בגגה טפח כל שחסר אחד מאלו הוי טומאה רצוצה ע"ש, ונראה לדעת הרמב"ם ז"ל דטומאה רצוצה מקרי כל דבר שאינו אהל וחוצץ ומונע את הטומאה מלעלות או לירד אז הטומאה בוקעת החציצה ועולה או יורדת כדרכה מיהו אי דבר המפסיק הוא מקבל טומאה או אדם וכלים שאין נעשין אהלים לטהר חשבינן כמאן דליתא וא"צ ביקוע אבל דברים הראוין לחצוץ רק שאין בהם שיעור אהל אי אפשר לחשבן כמי שאינן רק שהטומאה בוקעת לתוכן כיון דאינו אהל לחצוץ ורצוצה מקרי כל שיש שם דבר המונע להטומאה לאחוז דרכה וכגון ב' זיזים אם יש ביניהן פותח טפח כל שאין בהם פ"ט וטומאה ביניהן כנגד הזיז צריכה הטומאה לבקוע הזיזין לעלות ולירד וכן נראה מדברי הר"ש ז"ל רפ"ז גבי הטומאה בכותל ומקומה טע"ט כו' וכתב הר"ש ז"ל דאי אין במקום הטומאה טע"ט בוקעת כנגדה והצדדין טהורין ואינו נידון כמחצה על מחצה כיון דאפילו סדק ליכא לצד העליות כגרסת הרע"ב ז"ל שם (דא"א לגרוס טפח דאם יש שם חלל טפח אל הבית דא"כ אפילו בחצי הכותל ולחוץ טמא דכל טפח מביא את הטומאה] וכתב אע"ג דבסנדל של עריסה שפחת את המעזיבה מחצי מעזיבה ולמטה אם טומאה בבית אין טיט הצף תחתיו מציל לא דמי לכותל שהטומאה באה מן הצד דהיכא דטומאה באה מתחתיו בוקעת טפי ע"ש. ונראה פירושו דס"ל ג"כ דכל שיש דבר חוצץ צריך ביקוע ונהי דמחצי כותל ולפנים חשיב כמו בבית מ"מ הרי הכותל מפסיק בין הטומאה שבבית ולכלים וכ"ד שמפסיק צריך ביקוע רק כל שהוא בתוך האהל אף טומאה שאינה רצוצה בוקעת אך ביקוע הוא רק למעלה ולמטה ולא להצדדין כמ"ש הר"ש ז"ל ומש"ה למעלה אם הכלים מחצי מעזיבה ולמטה דדינו כבית והטומאה בבית טמאים והטיט הצף דמפסיק בוקע אבל מהצדדין דאינו בוקע כיון דיש שם הפסק אי אפשר לטומאה ליכנס ולטמא הכלים אבל אם יש שם סדק אפילו פחות מטפח אף דבעלמא אין הטומאה נכנסת מאהל למקום שהוא פחות מטפח הכא דחצי הכותל ולפנים הוא כמו הבית ובקיעה א"צ כיון שיש שם אפילו סדק כ"ש נכנסת שם הטומאה: ג)

נקטינן דאדם וכלים נעשין אהלים לטמא אבל לא לטהר אפילו כלי גללים ומ"מ מצילין עם דפנות אהלים וקדרה הנתונה בארובה בין בית לעליה כתב הראב"ד ז"ל פכ"א דלא בעי מירוח דחשיב עם דפנות אהלים ומציל מדין אהל:

אמרינן (פ"ה מ"ב) ארובה שבין הבית לעליה וקדרה נתונה עליה ונקובה בכונס משקה בש"א הכל טמא ובה"א הקדרה טמאה והעליה טהורה רע"א אף הקדרה טהורה. והנה

ספ"ט דכלים אמרינן נקב והעשוי לאוכלין שיעורן בזיתים כו' העשוי לכך ולכך מטילין אותו לחומרו בצמיד פתיל ובכונס משקה וכתב הר"ש ז"ל שם דהכא סתם מתני' דלא כב"ה ודלא כר"ע דהא קדרה עשויה לכך ולכך וס"ל לב"ה דקדרה טמאה והעליה טהורה ולר"ע אף הקדרה טהורה ע"ש, והנה הרמב"ם ז"ל פסק כב"ה ופסק ג"כ כההיא מתני' דהעשוי לכך ולכך כו' בצמיד פתיל ובכונס משקה וכתב התי"ט בכלים שם דההיא דהתם יצא מתורת צמיד פתיל כשניקב אבל בההיא דארובה שבין בית לעליה דבתורת אהל מציל אין הנקב מוציאו מאהל והלא כל המציל מתורת אהל א"צ לצמיד פתיל ע"ש, והנה יש להקשות על דברי התי"ט דא"כ כ"ח בארובה ופיו כלפי הטומאה דאינו מציל ואמאי אינו מציל איך נכנסת הטומאה לפיו כיון דמציל הוא מתורת אהל ואהל א"צ לצמיד פתיל והנה באמת כן הוא דעת ר"ש בן יהודה בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל (פ"ו מ"ב) בית שחצצו בקנקנים טהורות ופיהן כלפי הטהרה מצילות כלפי הטומאה אין מצילות ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש אף כלפי הטומאה מצילות עד שיהיה בפיהן פותח טפח ע"ש והטעם כיון דהצלתן הוא מדין אהל אין הטומאה נכנסת לפיהן אא"כ יש בפיהן פותח טפח דאז אין מצילות אף מדין אהל כשאר פותח טפח דהטומאה נכנסת לשם אבל לרבנן דס"ל דפיהן כלפי הטומאה אף אין בפיהן פותח טפח אין מצילות א"כ ה"נ אם ניקב כיון דנקב צריך צמיד פתיל ה"ה כפיו כלפי הטומאה:

כתב הרמב"ם ז"ל (פכ"א ה"ג) כל הכלים המצילין בצ"פ אם היה בהן טע"ט על רוב טפח וכפאן על פיהם על הארץ אעפ"י שלא מירח בצ"פ מן הצדדין ה"א מצילין כ"מ שתחתיהן עד התהום מפני שהן כאהל ואהל מציל ע"ש, והנה התי"ט (פ"ט מי"ג) הקשה על הרמב"ם ז"ל ממה דאמרינן שם בכוורת היתה כפויה על פיה טומאה תחתיה בתוכה או ע"ג הכל טמא ואמאי לא תציל מדין אהל כיון דכפויה על פיה וכתב דלפי מה שפי' לעיל דמחולחלת יצאה לה מדין אהל ל"ק ולא מידי ע"ש אך על הרמב"ם ז"ל אי אפשר לומר כן שהרי אינו מפרש מחולחלת שנקובה וכמ"ש התי"ט בעצמו שם לעיל ונראה לומר דזה דכפויה על פיה מצלת מדין אהל הוא רק בכפויה באהל המת דזה דאמרינן בפ"י דכלים היו כפויין על פיהן מצילין כל שתחתיהן עד התהום מיירי שהן באהל המת דאי באויר וטומאה כנגדן מה שייך שמצילין עד התהום אף בלא הצלתן אין הכלים טמאים עד התהום כיון דליכא טומאה רצוצה וכמ"ש הראב"ד ז"ל דבלא טומאה רצוצה אינו טמא רק עד הארץ ולא עד התהום ומיירי הכא שכפויה באהל המת דבלא"ה טמאים הכלים עד התהום כדאמרינן (בפט"ו מ"ה) דארצו של בית כמוהו עד התהום וכ"כ בפה"מ בכלים שם דמיירי שכפויין באהל המת ומצילין מדין אהל בתוך

אהל ע"ש. והנה זה דכלים מצילין מדין אהל אף דכלים אין נעשים אהלים לטהר רק מצילין עם דפנות אהלים יש חלוקי דינים בזה דאם מונחת בארובה או נתונה ע"ג הבור והדות שבבית א"צ כלל שיהיה לה דופן כיון דאיכא דפנות אהלים וצריך להיות לדפנות האהל גובה טפח ובמוטין על צדיהן והדביק פיהן לכותל בעינן שיהא בדופן הכלי טפח כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פכ"א ה"ג) ודוקא עם דפנות אהלים אבל עם דפנות גינה לא מהני כמ"ש שם ה"ד ובכפויין על פיהן לא בעינן אף דפנות אהלים אבל מ"מ אהלים בעינן דאהלים בלא דפנות ג"כ מועילים להציל כדאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל (פ"ה מ"ו) ר"י אומר כשם שהכלים מצילים אותם עם אהלים שי"ל דפנות כך מצילים עם אהלים שאי"ל דפנות וכתב הר"ש ז"ל דפליג על מתני' דבעינן דפנות אהלים ע"ש ואף לר"י דלא בעי בעלמא דפנות אהלים מ"מ בעינן שיהיה עם אהלים כדקאמר כך מצילין עם אהלים שאי"ל דפנות א"כ לרבנן דבעינן בעלמא דפנות אהלים ובכפויין על פיהן לא בעינן עם דפנות אהלים אבל עם אהלים בעינן ומש"ה בעינן דוקא שיכפהו באהל המת דארצו של אהל כמוהו ומציל עם האהלים רק דלא בעינן דפנות כיון שיש דפנות להכלי אבל ההיא דפ"ט בכוורת שכפויה על פיה דמירי שעומדת באויר אי אפשר לה להיות אהל דאין כלי יכולה להיות אהל רק יחד עם האהלים:

הנה הראב"ד ז"ל חלק על הרמב"ם ז"ל דכפאה על פיה לא בעי מירוח משום דמציל מדין אהל וכתב דבמה אזדא שם כלי מעליו ע"ש, והנה יש לעיין נהי דשם כלי עליו אך גם כלים מצילים עם דפנות אהלים וכל שי"ל דפנות לא בעי דפנות אהלים כדאמרינן בכפישה הנתונה עפ"י בור ודות שבבית והכא בכפאן על פיהם כיון דמירי שיש בהם טע"ט על רום טפח הרי י"ל דפנות והוי ככפישה שכפאה עפ"י באר חלקה דאם י"ל דפנות טפח הוי אהל ומציל:

בפ"י דכלים דכפאן על פיהן מצילין עד התהום אמרינן דר"א מטמא והנה יש לעיין דבההיא דאדם וכלים נעשין אהלים לטמא אבל לא לטהר פליג ר"א וס"ל דנעשין אהלים לטהר אפילו לא כפאן על פיהן וא"כ כ"ש בכפאן ואפשר דזה דפליג ר"א וס"ל דנעשין אהלים לטהר הוא רק בנסמכין ע"י כלים אבל בכלים עצמן שנעשו אהלים בזה מחמיר ר"א יותר מדרבנן וצ"ע בזה ועיין בתי"ט.

כתב הרמב"ם ז"ל (פכ"א ה"ה) קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה וקדרה תלויה מן הקורה והיתה הקורה נוגעת בפי הקדרה כולה ומכסה אותה כלים שבקדרה טהורים שהרי הוצלו בכסוי האהל להם ע"ש. והנה יש לחקור אם ההצלה היא מדין צמיד פתיל דכסוי האהל חשוב כמו צמיד פתיל או מדין אהל דעם

כסוי האהל חשיבי עצמן אהל ונראה דהצלתן הוא מדין צ"פ דלעיל שם ה"ג וה"ד היכא שמצילין מדין אהל כתב הרמב"ם ז"ל דדוקא אם היה בהם טפח על טפח וכאן לא כתב דצריך שיהיה בקדרה טע"ט אך אפשר שמציל מדין שניהם:

הנה זה דכלים המוקפין צ"פ דמצילין רק ע"מ שבתוכן ולא ע"מ שחוצה להן נראה דאין זה רק שאין חוצצין דחשבינן כאילו אינן רק דלענין מה שחוצה להם ג"כ מביאין דלענין זה הטומאה נכנסת לתוכן וראיה לזה ממ"ש הר"ש ז"ל פ"ד גבי מגדל היה עומד בתוך הבית כלים שבינו ובין הארץ שבינו לבין הקורות אם אין בהם פ"ט טהורין טומאה שם הבית טמא וכתב הר"ש ז"ל משום דטומאה בוקעת לתוך המגדל ויוצאת מפתחה להבית ע"ש. וקשה איך נכנסת הטומאה לתוכה הא מיירי במגדל הבא במדה והוי ג"כ כמו מוקפת צ"פ כמ"ש הר"ש ז"ל שם א"כ אף טומאה רצוצה אין נכנסת לתוכה ומ"ש מכוורת וטומאה רצוצה תחתיה דכל מה שבתוכה טהור כמ"ש הר"ש ז"ל בפ"ט וע"כ כיון דהכא מיירי לטמא את הבית שהוא חוצה לה וע"מ שחוצה לה אינה מצלת כמו התם בכוורת וכיון שכתב הר"ש ז"ל דהטומאה בוקעת למגדל ויוצאת מפתחה להבית מוכח דלענין מה שחוצה לה הטומאה נכנסת לתוכה ויוצאת מפתחה שהוא מן הצד לבית דמביאה את הטומאה לבית כמו שאר אהל:

הנה בפ"ה גבי תנור שעומד בבית ועינו קמורה לחוץ והאהילו עליו קוברי המת וס"ל לב"ה דהבית טהור כתב המהר"ם ז"ל דמיירי שיש בו פותח טפח רק אין טומאה נכנסת לכלי רק דרך פתחו ולא דרך נקב דכלי פתוח כתיב וכל שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פתח היינו דחשיב נקב ולא פתח ע"ש ויש לעיין כיון שיש שם פ"ט ליעייל טומאה כשאר אהל דמביא את הטומאה בפ"ט ונראה מזה דכלי חוצץ אף שיש שם פ"ט ואיכא אהל להביא את הטומאה מ"מ מדין כלי הוא חוצץ. והנה הר"ש ז"ל כתב שם דאם יש שם פותח טפח לכ"ע טמא ונראה טעמו נהי דס"ל לב"ה דלא עיילי טומאה לכלי דרך נקב ואפילו אי ס"ל כמהר"ם ז"ל דאף לנקב של פותח טפח לא עיילי טומאה משום דכלי חוצץ אך זה דכלי חוצץ בפני הטומאה הוא רק לענין מה שבתוכו אבל הכא לטמא את הבית שהוא חוצה לו אינו מציל מדין כלי והכא מה שמציל התנור על הבית הוא רק מדין אהל דחשיב עם דפנות אהלים וכמו ארובה בתוך הבית וקדרה עליה וכיון דעל הבית התנור מציל מדין אהל א"כ הטומאה נכנסת בפותח טפח כשאר אהל ונהי דעל עצמו ועל מה שבתוכו מציל מדין כלי ואין הטומאה נכנסת לתוכו מ"מ לענין מה שחוצה לו לטמא את הבית הטומאה נכנסת לתוכו דרך עינו ויוצא לבית דרך פתחו וממילא הכא

גם התנור טמא דהטומאה חוזרת מהבית להתנור דרך פתחו כשאר כ"ח דטומאה נכנסת להן דרך פתחן:

אמרינן (בפ"ו מ"ב) קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה והגיף אחד מהם את הדלת וסמכו במפתח אם יכול הדלת לעמוד בפ"ע טהור ואם לאו טמא והקשה המ"א לפי מה שפי' המפרשים ז"ל שלא נטמא המפתח רק רבנן לטעמייהו דכלים אין נעשין אהלים לטהר הא הכא לא הוי אהל כ"א מחיצה ולמחיצה מהני אף כלים כמ"ש הראב"ד ז"ל דבחלון של בין בית לבית כל כלי טהור חוץ וכן אמרינן בתוספתא בבית שחצצו בקנקנים אי פיהן כלפי הטהרה טהור והטעם משום דהוי עם דפנות אהלים דמהני בכלים וה"נ בדלת ע"ש. ונראה דבהניחו בחלון שבין בית לבית ודאי הוי דפנות אהלים כיון שיש שם דופן טפח ובית שחצצו בקנקנים כיון שכל המחיצה היא מהקנקנים ליכא דפנות אהלים דאיכא רק אהל ולא דפנות והוי כמו באר חלקה דחשיב אהל בלא דפנות ולא מהני והטעם דמהני בית שחצצו בקנקנים הוא לפי שהכלים עצמן שנעשו מחיצה הם דפנות וכל שיש דפנות להכלים לא בעי דפנות אהלים כדאמרינן גבי כפישה אבל בדלת שסמכו במפתח דליכא שם דפנות אהלים דהדלת מגיע עד השקוף והדלת אינו יכול לעמוד בלא סמיכת המפתח ולא חשיב הדלת דפנות אהלים והמפתח עצמו לי"ל דופן א"כ גם להכלי ליכא דופן ומש"ה לא מהני וזה דהדלת הוא דופן לא מהני דבעינן או דפנות אהלים או שיהיה דפנות להכלי והנה בפי' הרא"ש ז"ל הקשה שם מההיא דב"ב בחבית בארובה דאי פיה כלפי הטהרה טהור אלמא דהכלי עצמו נעשה אהל א"כ אמאי לא מהני בסמכו בכלים ותי' דכן הוא הלכתי דטומאה דהא אהל שהוא מקבל טומאה מ"מ מציל וכלי טהור שסמכו בו לא מהני ע"ש ויש לעיין הא בההיא דחבית שנתנו עפ"י ארובה הא איכא דפנות אהלים וגם מ"ש דכלי נעשה אהל רק שאין סומכין בו דכן הוא הלכתא דטומאה קשה הא אמרינן בכפישה שנתנה על פי באר חלקה דלא מהני אלמא דכלי אינו נעשה אהל בלא דפנות אהלים והרא"ש ז"ל בעצמו כתב שם כיון דכפישה היא כלי בלא דפנות אהלים אינה מצלת ונראה דס"ל להרא"ש ז"ל דכל שנסמך ע"י כלי אף עם דפנות אהלים לא מהני ומש"ה הקשה כיון דהאהל עצמו מהני מכלי וכמו ההיא דב"ב בחבית המונחת בארובה א"כ אמאי לא מהני בסמכו בכלים ותי' דכן הוא הלכתי דטומאה. והנה גם מדברי הר"ש ז"ל שם נראה דבנסמך ע"י כלים לא מהני דפנות אהלים שהקשה שם על ההיא דקדרה עפ"י הקורה וכן על התוספתא בנדבך שנתון ע"ג קדרות ואין בהם פותח טפח אמאי אין הקדרות טמאות מ"ש מההיא דנסר הנתון ע"ג תנור דאמרינן דהטומאה בוקעת הנסר ותי' דקורה הבולט מהכותל חשיב

דפנות אהלים וכן הנדבך שהוא רחב הוי דפנות אהלים משא"כ נסר שבולט רק טפח לא חשיב דפנות אהלים ע"ש וקשה כיון דנדבך חשיב דפנות אהלים א"כ מ"ט דרבנן בנדבך שנתון ע"ג כלים דאינו חוצץ הא איכא דפנות אהלים ומוכח דכל שנסמך ע"י כלי לא מהני דפנות אהלים וא"כ ל"ק קושית המ"א בדלת שסמכו במפתח הא איכא דפנות אהלים דלסמיכה לא מהני דפנות אהלים (כתב הרא"ש ז"ל רפ"ח בההיא דכ"ע הבאין במדה דחוצצין דהאי חוצצין ל"ד לאידך דחוצצין כיון דכלים הם אין חוצצין דאין נעשין אהל כדאמרינן בכוורת דאינה נעשית אהל והאי חוצצין היינו בחלון שבין בית לבית וכן ההיא דארובה שבין בית לעליה וקדרה נתונה כו' וכן ההיא דב"ב בחבית עפ"י ארובה מיירי שהטומאה מן הצד ואדם וכלים שאין נעשין אהל"כ היינו שהטומאה תחתיהן או ע"ג ע"ש, והנה ס"ל הכא דקדרה עפ"י ארובה לא חשיב עם דפנות אהלים וצריך שתהיה הטומאה דוקא מן הצד ויש לעיין איך יפרנס ההיא דפ"י מ"ו ארובה שהיא בתוך הבית וקדרה נתינה תחתיה כו' היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה תוכה וגבה טהור והא התם הטומאה תחת הקדרה ומ"מ חוצצת וע"כ משום דחשיב עם דפנות אהלים כדאמרינן בתוספתא וכמ"ש הרא"ש ז"ל בעצמו שם וצ"ע):

כתב המהר"ם ז"ל בפי"ב בההיא דנסר שהוא נתון עפ"י תנור ישן ועודף מכל צדדיו בפ"ט דטומאה תחתיו כלים שע"ג טמאים דזה משום דכלים אין נעשין אהלים לטהר ואע"ג דזה דכלים אין נעשין אהלים הוא רק בטומאה תחתיהן או ע"ג הכא שהטומאה מקיפתה מכל צד הוי כמו טומאה ע"ג ע"ש. והנה יש לעיין דבפ"ד גבי מגדל שעומד בתוך הבית כלים שבינו לבין הארץ בינו ובין הקורות בינו לבין הכותל אם אין שם פ"ט טהורין כתב המהר"ם ז"ל אע"ג דכלים אין נעשין אהלים לטהר שאני הכא כיון דאין הטומאה ע"ג המגדל רק שבא עליו בהמשכה כה"ג נעשין אהלים לטהר ע"ש ואע"ג היכא דאין בינו לבין הקורות פ"ט מיירי דבינו לבין הכותל יש פ"ט א"כ הטומאה מקיפתה מכל צד וחשיב כמו טומאה ע"ג ואמאי נעשין אהלים ואפשר דזה דכל שהטומאה מקיפתו מכל צד אינו נעשה אהל לטהר הוא רק היכא שהכלי עצמו מביא הטומאה סביבותיו דבנסר שנתון ע"ג תנור זה שהטומאה מקיפתה הוא משום אהל הנסר שנסמך על התנור אבל במגדל העומד בתוך הבית זה דהטומאה באה סביבות המגדל הוא משום אהל הבית ואין המגדל מסייע בזה כלל וצ"ע בזה:

הביא התי"ט בשם המהר"ם ז"ל בנסר שנתון עפ"י תנור חדש דטומאה תחתיו כלים שע"ג טהורים אבל כלים שתחתיו טמאים כל סביבות הנסר וכתב דאפילו כלים שבתנור אין ניצולים מידי דהוי אכלים שגבלן בטיט כיון דלא הוסק ע"ש. והנה יש לעיין מ"מ

תפסיק התנור מדין מחיצה כיון דתנור חדש לאו כלי הוא אטו מחיצה של טיט אינה מפסקת וצ"ע:

כתב הר"ש ז"ל (פ"ה מ"ה) דכל הצלות דסיפא היינו בלא מירוח טיט דליכא צמיד פתיל אבל ע"י צמיד פתיל מצילין בכל ענין ע"ש. והנה יש לעיין דהצלות דסיפא היינו באר חלקה וכפישה נתונה עליה ומה מועיל מירוח הא כלי המוקפת צ"פ מציל רק ע"מ שבתוכו והכא להציל מה שבתוך הבאר ונראה מזה דדין היקף צ"פ המציל אינו רק בכלים כ"א גם באהלים דאהל שיש בו ארובה אם הארובה מוקפת צ"פ מציל ובזה אפילו אם הצ"פ הוא כלי מהני ומש"ה כיון שמירח הכלי להארובה מציל. הנה עוד י"ל לפמ"ש המהר"ם ז"ל בפ"ד גבי תיבת המגדל כיון דאינו מטלטל כלל לא מלא ולא ריקן לא חשיב ככלי לענין שאין נעשין אהלים לטהר ע"ש. א"כ כל שמירח הכפישה להבאר כיון דשוב אינו מיטלטל כלל לא חשיב ככלי ונעשה אהל כתב המהר"ם ז"ל (פי"ב מ"ב) גבי סרידה שהיא נתונה עפ"י התנור מוקף צ"פ כו' דכ"ח המוקפין צ"פ כיון דא"א להשתמש בהן אין דינן ככלים לענין דאין נעשין אהלים לטהר ע"ש, והנה בפ"ד בההיא דמגדל כתב המהר"ם ז"ל דמיירי במוקף צ"פ והקשה שם על ההיא דאם אין בינו לבין הארץ פ"ט דכלים שם טהורין כיון דמיירי דבינו ובין הקורות איכא פ"ט א"כ הטומאה באה ע"ג איך מציל הא כלים אין נעשין אהלים לטהר ע"ש וקשה הא הכא הוא מוקף צ"פ]:

הביא התי"ט (בפי"ב מ"ד) בשם המהר"ם ז"ל על ההיא דסנדל של עריסה שפחתו בתוך הבית דלא מיירי בטומאה כנגד ארובה דא"כ העליה טמאה אלא מיירי בטומאה בבית ע"ש. והנה יש לעיין מה מועיל דהטומאה בבית דבארובה ואין בה פ"ט וטומאה בבית ונתן רגלו מלמעלן טהור א"כ גם חוצץ אבל הכא דהסנדל טמא ומשום דמיירי שנתן הסנדל מחצי מעזיבה שלצד הבית כמ"ש המהר"ם ז"ל שם וכיון דהטומאה באה תחת הסנדל שסותם הארובה ודבר טמא מבא ואינו חוצץ א"כ אמאי אין העליה טמאה ואפשר לפמ"ש הר"ש ז"ל בפ"י מ' בארובה שהיא בתוך הבית וקדרה נתונה תחתיה כו' והביא שם מהתוספתא דאם תעלה א את הארובה טומאה בתוכה או ע' תחתיה והבית טהור וכתב הר"ש ז"ל דאע"ג דהקדרה נטמאת כיון דאופצה נחשבת כתקרת הבית ומש"ה תחתיה והבית טהור וכתב דאע"ג דאמרינן בחבית שהניח בחלון דאי פיה כלפי הטומאה כיון דנטמאה החבית הבית טמא התם הוא אי חזית לה להחבית כמאן דליתא נמצאה טומאה יוצאה לבית אחר' דרך חלון אבל הכא אי משוית לה לקדרה כמאן דליתא הרי טומאה מונחת כנגד ארובה והבית טהור ע"ש היינו דהיכא דחשיב כתקרת הבית ונטמאת חשבינן רק כמי שאינה אך לא אמרינן דמביא ואינו חוצץ וא"כ שסנדל שהניחו

בעובי המעזיבה ויושב שם מהתקרה הוא חשוב כמה שהביא שם התי"ט בשם המהר"י קורקוס ז"ל ע"ש. וא"כ כיון שנחשב כתקרת הבית אף שנטמא לא אמרינן שמביא ואינו חולץ רק דחשבינן כמי שאינה וכיון דהטומאה בבית ולא כנגד הארובה העליה טהורה דאף אי שקלת לה העליה טהורה כתב הר"ש ז"ל בפ"י מ"ו בההיא ארובה שהיא בתוך הבית וקדרה נתונה תחתיה שאם תעלה ואין שפתותיה נוגעות בארובה היתה גביה מן הארץ טפח טומאה תחתיה תחתיה והבית טמא כו' דאע"ג דאם תעלה אין נוגעת בארובה מ"מ הבית טמא דמיירי דיכולה לקבל מעזיבה רכה כמו גבי סככות ע"ש. והנה יש לעיין דבפ"ח כתב הר"ש ז"ל דזה דמהני מה שיכולין לקבל מעזיבה הוא רק בשוין אבל אחת למעלה ואחת למטה אף דאמרינן רואין את התחתונות כאילו הן עולות בעינן כשיעלו יגעו ממש ע"ש וא"כ הכא כיון דהקדרה למטה רק דרואין הקדרה כאילו היא עולה מאי מהני מה שיכולה לקבל מעזיבה וצ"ע]:

הקשה המ"א (פי"א מ"ג) על ההיא דסגוס עבה וכופת עבה כו' היו קפולין זו ע"ג זו אם עליונה גבוה מן הארץ טפח מביאה את הטומאה דחשבינן לתחתונה כמי שאינה הא בגל של צרורות או כרי של תבואה אמרינן טומאה בוקעת ועולה כו' ואמאי כיון דכל גרגרי התבואה והצרורות גופין מוחלקין נימא דרואין התחתונות כמי שאינן והעליונות יביאו את הטומאה ותי' כיון דאי שקלת לתחתונות יפלו העליונות אין כאן אהל ע"ש. וקשה הא בית שמלאהו עפר או צרורות נימא שם הצרורות רואין אותן כמי שאינן והבית תביא את הטומאה והנה תי' עוד שם דההיא דקפולין זו ע"ג זו היא משום דהוי דבר המקבל טומאה דאינו חוצץ אבל צרורות ותבואה שלא הוכשרה אין מקבלין טומאה וחוצצין ע"ש. הנה זה החילוק כתב הר"ש ז"ל (פט"ו מ"ג) גבי חביות שהן יושבות על שוליהן כו' דהטעם דקפולין זו ע"ג זו הוא משום דמקבלין טומאה ואין חוצצין אבל אם היה דבר שאינו מקבל טומאה כגון ההיא דחביות חוצץ ע"ש. אך בעיקר יש לעיין נהי דאינו מקבל טומאה כגון ההיא דחביות שם מ"מ כיון דאינו מבטל שם את החביות אמאי חוצצות הא לחצוץ בעינן שיבטלנו שם כדאמרינן (בב"ב כ') ונראה לומר דזה דצריך ביטול הוא רק בבית דהאהל עצמו הוא קבוע אם הסתומה אינה קבועה אינה חוצצת אבל בחביות כמו שאינו מבטל החביות התחתונות ה"נ אינו מבטל להעליונות וכל ששניהם שוין א"צ ביטול כך נראה לענ"ד:

ד

הנה בחלון שבין ב' בתים ובו פותח טפח דמביא את הטומאה דחשיב הכל אהל אחד יש לדון דהא חזינן דכל שאין התקרה שלהם שוה אלא אחת למעלה ואחת למטה צריך

לחבוט רמי וכדאמרינן בסוכה בקורות הבית והעליה והעליונות כבין התחתונות דלזה שיביאו את הטומאה תחת כולן צריך לחבוט רמי וא"כ ה"נ בחלון שבכותל של בין ב' בתים זה דמביא את הטומאה הוא משום דאמרינן על תקרת הבתים חבוט רמי לגבי החלון אך לפ"ז יש לעיין אי אין עובי הכותל טפח כשהחלון פותח טפח איך מביא את הטומאה מ"ש התם גבי קורות הבית והעליה דלהביא הטומאה תחת כולן בעינן שיהא פ"ט בין בעליונות ובין בתחתונות כדאמרינן בתוספתא שם והכא אי אין עובי הכותל טפח נמצא שאהל החלון אין ברחבו טפח ואינו אהל בפ"ע איך אמרינן לגביה חבוט רמי להביא הטומאה לכולן ונראה לומר דכאן א"צ לחבוט רמי כלל דזה דחלון שבכותל של בין ב' בתים דמביא את הטומאה הוא מגדר אחר לגמרי כיון דבלא הכותל המפסיק בין ב' הבתים הם אהל אחד שתקרתן שוה רק המחיצה מפסקת ומבדלת שיחשב הבית השני כאהל אחר כל שיש פתח להמחיצה שהוא החלון אינו מפסיק דאמרינן בספרי זוטא פתוחה כל הפתוח לצורך טמא מכאן אמרו העושה מאור בתחילה שיעורו במלא מקדח כו' להשמיע את הקול ולהדליק את הנר שיעורו בפותח טפח ע"ש היינו דילפינן מחיצה מכ"ח המציל באהל המת כשהוא פתוח פתח הראוי לתשמיש וה"נ מחיצה המצלת באהל כל שפתוחה בפתח הראוי אינו מציל דאינה מועלת שם המחיצה להציל וכיון דבלא המחיצה הם אהל אחד דתקרתן שוה מש"ה הטומאה באה מזה לזה וא"צ לחבוט רמי אבל בקורות הבית והעליה שאין להם תקרה שוה כלל צריך לחבוט רמי:

והנה לפ"ז זה דפותח טפח מביא את הטומאה מקצתו על קצתו וזה בחלון שיש בו פ"ט מביא את הטומאה מבית לבית הם ב' דברים נפרדים דזה דטע"ט מביא את הטומאה מקצתו אל קצתו הוא משום דחשיב אהל ולזה בעינן שיהא טע"ט על רום טפח אבל בחלון בכותל של בין ב' בתים שאין עובי הכותל טפח ליכא טע"ט על רום טפח ובכ"ז מביא את הטומאה. והנה בסוכה (ו') על ההיא דטפח על טפח מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה כתב רש"י ז"ל שהוא הלל"מ ע"ש ובספרי זוטא מפקינן מקרא דפתוחה כל הפתוח לצורך כו' והענין שהם ב' דברים דזה שמביא את הטומאה מקצתו אל קצתו שהוא מדין אהל הוי הלל"מ וחלון שבין ב' בתים הוא משום ביטול הצלת המחיצה וזה ילפינן מכ"ח. הנה אמרינן רפי"ג דחור שחררוהו מים או שרצים שיעורו במלא אגרוף והקשה המ"א (בפ"ג מ"ז) הא אמרינן שם דאחד חור שחררוהו מים כו' שיעוריה בפותח טפח ותי' דזה דשיעוריה במלא אגרוף הוא להביא את הטומאה מבית לבית וההיא דהתם לאהל סגי בטפח ע"ש היינו ג"כ שמחלקן לב' ענינים נפרדים אך קשה בכותל בין ב' בתים ועובי הכותל טפח אמאי בעינן בחור שחררוהו מים מלא אגרוף להוי מדין

אהל כיון דהחלון הוא אהל בטפח אף דחררוהו מים א"כ נימא בהבתים חבוט רמי לגבי אהל החלון ולהוי כלו אהל אחד ונראה לומר דחבוט רמי לאשוויא אהל אחד אמרינן רק היכא דהחסרון שאינן אהל אחד הוא משום דאין התקרות שלהן שוות היינו היכא דאין מחיצה ביניהם וכההיא דקירות הבית והעליה דליכא רק אויר ביניהן אבל הכא שיש מחיצה המפרידן לב' אהלים רק יש חלון ביניהן לא אמרינן חבוט רמי להחלון לבטל המחיצה המפסקת:

כתב הראב"ד ז"ל (רפט"ו) דזה דחלון של בין בית לבית מביא את הטומאה בפ"ט הוא דוקא לכזית מן המת אבל למת שלם בעינן ד"ט ע"ש והנה יש לעיין מה שייך כאן שיעור של ד"ט דשיעור ד"ט למת שלם הוא משום דכך שיערו חכמים דבד"ט אפשר להוציא מת שלם כמ"ש הר"ש ז"ל א"כ זה שייך רק לענין ס"ט לצאת להציל על הפתחים אבל להביא את הטומאה מבית לבית מה שייך לזה שיעור של ד"ט ונראה דס"ל להראב"ד ז"ל דכל טומאת אהל זה שהטומאה מתפשטת בכל האהל הוא משום רואין דבכל מקום מהאהל רואין כאילו הטומאה היא שם וזה שייך רק היכא שאפשר להטומאה להיות שם במציאות אבל בחלון שהוא פחות מד"ט דאי אפשר להמת להיות שם לא אמרינן רואין כאילו הוא שם וממילא הבית שני ג"כ טהור כיון דמפסיק מקום שאין שם טומאת אהל, והנה בהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל (בפ"ג מ"ז) אמרינן בביב שהוא קמור תחת הבית דבמת שלם וטומאה בבית אם אין בביב ד"ט כלים שבביב טמאים ע"ש, ויש לעיין מה שייך לכאן שיעור של ד"ט שהוא שיעור שאפשר לצאת בו המת הא הכא הטומאה בבית וכלים בביב ואפשר דהתם שיעור של ד"ט הוא רק משום חשיבות דכל ד"ט חשיב אהל יותר חשוב כמו לענין דנימא פי תקרה יורד וסותם ועוד ולגבי מת שלם בעינן אהל יותר חשוב ואפשר שזהו גם סברת הראב"ד ז"ל ומקורו מהתוספתא [אמרינן בפ"ט כוורת שהיתה יושבת על שוליה באויר כו' היתה פחותה ופקוקה בקש כו' טומאה תחתיה או על גבה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת וכתב הרא"ש ז"ל דאם טומאה תחתיה בוקעת ועולה דהוי טומאה רצוצה ואם טומאה ע"ג בוקעת ויורדת דהוי טהרה רצוצה וכמו ביב שהוא קמור בתוך הבית ואין בה פ"ט דטומאה בבית כלים שבביב טמאים ע"ש ויש לעיין מה זה ענין לכאן הא התם הטומאה הוא משום אהל דארצו של אהל כמוהו עד התהום ואף הכלים שלא כנגד הטומאה שהן בביב ג"כ טמאים א"כ אין זה משום טהרה רצוצה וצ"ע]:

כתב הראב"ד ז"ל (רפי"ב) דזה דטע"ט מביא את הטומאה היינו טפח פנוי לבד מהטומאה דכל שאין בו פותח טפח חוץ מהטומאה הוי טומאה רצוצה ע"ש. והנה

טומאה רצוצה אינו רק אם האהל הוא למטה מטפח דטומאה רצוצה היא ג"כ ע"י מחיצות שאין ביניהן פ"ט כדאמרינן בחולין (קכ"ה) בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים ואין ביניהן פ"ט ע"ש ונראה דבזה ודאי לא בעינן שיהא פ"ט חוץ מהטומאה ואף דהטומאה ממלאה כל בין המחיצות כל שבין המחיצות הוא פ"ט לא הוי טומאה רצוצה והטעם כיון דלמעלה מהטומאה יש ריוח טע"ט לא הוי תו רצוצה וכן נראה ג"כ דאם למעלה מהטומאה ליכא טע"ט פנוי רק מן הצד יש טע"ט פנוי ג"כ לא הוי טומאה רצוצה דהא אמרינן (בפי"ב מ"ז) בעמוד שהוא מוטל באויר אם יש בהיקפו כ"ד טפחים מביא את הטומאה תחת דפנו כו' דאז יש טע"ט מצומצם ע"ש, וקשה להראב"ד ז"ל דס"ל דבעינן טע"ט לבד מהטומאה איך העמוד מביא את הטומאה וע"כ צ"ל כיון דהעמוד ארוך נהי דבמקום הטומאה ליכא טע"ט פנוי מ"מ בצד הטומאה איכא טע"ט פנוי לא הוי טומאה רצוצה ואפשר לומר הטעם כיון דיש בצדו טע"ט פנוי דהוי אהל הוי מקום הטומאה כשפועי אהלים. הנה יש לחקור להראב"ד ז"ל דבעינן טע"ט לבד מהטומאה דהטומאה ממעטת משיעור טפח הא דאמרינן בד' נושאין את הנדבך טומאה ע"ג כלים שתחתיו טמאים דרואין את הטומאה כאילו היא למטה אם למטה הוא רק טפח מצומצם אם טמאים הכלים כיון דאם היתה הטומאה למטה לא היה שם אהל דהטומאה ממעטת ל"ש לומר רואין או כיון דעכ"פ עתה ליכא שם טומאה רק רואין כאילו היא למטה ליכא רצוצה:

אמרינן (בפ"ח מ"ד) דחבילי המטה וסריגות החלונות חוצצין ואין מביאין הנה לכאורה הטעם בפשוטו דאין מביאין משום דהחבל אין בו פותח טפח וזה דחוצץ הוא משום דאין בכל נקב פותח טפח וכשנותנו עפ"י ארובה חוצץ משום דליכא נקב של פ"ט להביא הטומאה מבית לבית אך נראה דאינו כן דהא אמרינן בחולין (קכ"ה) דחבילי המטה וסריגי החלונות פרסן ע"פ המת באויר הנוגע כנגד הנקב טמא שלא כנגד הנקב טהור וזה שאם נגע שלא כנגד הנקב דטהור כתב רש"י ז"ל לפי שאין החבל מקבל טומאה ע"ש. והנה יש לעיין מה מועיל מה שאין החבל מקבל טומאה הא בקורות הבית ועליה והיו העליונות כבין התחתונות ואין ביניהן פ"ט וטומאה ביניהן עד לרקיע טמא כדאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פי"ב ה"ה וכן בב' זוזין זו ע"ג זו ואין בהם פ"ט אף שיש ביניהן פ"ט טומאה ביניהן בוקעת ועולה וטמא עד לרקיע ואף דהקורה והזיז אין מקבלין טומאה כיון שאין בהם פ"ט אין חוצצין וטמא עד לרקיע וה"נ כיון דהחבל אין בו פ"ט הנוגע כנגד החבל אמאי טהור ונראה מזה דהא דחבילי המטה וסריגות החלונות חוצצין ואין מביאין היינו דלחצוץ חשיבי אהל ואף דאין רוחב החבל טפח מ"מ מצטרפין כל

הסריגות יחד והוי כאילו הן במקום אחד וחשיבי אהל לחצוץ אך זה רק לחצוץ ולא להביא ולענין לחצוץ חשיב כבית וארובות בתוכו והטומאה ע"פ כולה דהנוגע כנגד ארובה טמא שלא כנגד ארובה טהור:

כתב הראב"ד ז"ל (פט"ו) דזה דאמרינן דמה שמונח בהחלון אינו ממעט עד שיבטל אותו שם הוא רק בממעטו מד"ט אבל כשבא למעט מטפח א"צ לבטלו והרמב"ם ז"ל חולק שם ע"ז ע"ש. הנה אמרינן בפ"י בארובה שהיא בתוך הבית ואין בה פ"ט וטומאה כנגד ארובה נתן את רגלו מלמעלן אם רגלו קדמה לטומאה טהור והקשו המפרשים ז"ל הא רגלו לא מבטל ליה ותי' כפמ"ש התוס' דכל דסותם הנקב לגמרי א"צ ביטול אך קשה להרמב"ם ז"ל דס"ל דאף בסותם את כלו בעי ביטול ונראה דאף דהרמב"ם ז"ל חולק על הראב"ד ז"ל שכתב דזה דבעי ביטול הוא רק בבא למעטו מד"ט אבל בא למעטו מטפח א"צ ביטול אך בזה גם הרמב"ם ז"ל יודה דכל שבא למעטו מפחות מטפח א"צ ביטול וכיון דהתם הוא בא לסתום ארובה שאין בה פ"ט א"צ ביטול:

אמרינן דכותל המשמש את הבית ידון מחצה על מחצה דחציו מלפנים דינו כבית לטומאה ובשלהי פי"א אמרינן בחדות שבבית טומאה בבית כלים שבכותלי החרות אם יש במקומו טע"ט טהורים ואם לאו טמאים אם היו כותלי החדות רחבים משל בית בין כך ובין כך טהורין והביא שם הר"ש ז"ל מהתוספתא כותלי הבית וכותלי הדות שהיו שוין זה לזה וטומאה בין בבית בין בדות כלים שבכותלי הבית ושבכותלי הדות נידונין מחצה על מחצה ואם היו כותלי הבית רחבים משל דות וטומאה בתוך הבית כלים שבכותלי הדות טמאין ושבכותלי הבית נידונין מע"מ אם היו כותלי הדות רחבים משל בית וטומאה בתוך הבית כלים שבכותלי הדות טהורים ושבכותלי הבית נידונין מע"מ ע"ש. ונראה דכותלי הדות אין שייכים אל הדות כלל ולא הוי ככותל בית דנידונין מע"מ והכא הטומאה בכותלי הדות הוא רק מחמת הבית והיכא שכותלי הבית וכותלי הדות הם שוין וכיון דכותלי הבית נידונין מע"מ וחציין לפנים הוא מן האהל וכיון דארצו של אהל כמוהו עד התהום ומש"ה כותלי הדות ג"כ נידונין מע"מ וחצי הכותל ולפנים טמא אך הטומאה הוא מחמת שהן כנגד חציו שלפנים של כותלי הבית ואם היו כותלי הבית רחבים משל דות כל כותלי הדות טמאים שהן מכוונים כנגד הבית וארצו של בית כמוהו עד התהום ואם היו כותלי הדות רחבים משל בית כל כותלי הדות טהורים לפי שהן חוץ לבית. והנה הרמב"ם ז"ל (פכ"א ה"ח) מוקי לה שהדות מכוסה וכתב שאם היתה טומאה בבית כלים שבכותלי הדות אם יש במקומן טע"ט טהורין ואם לאו טמאים ע"ש. וע"כ אין הטומאה מחמת הדות דהא אין הדות פתוחה לבית והדות עצמו טהורה ורק

הטומאה מכח כותלי הבית. עוד כתב שם ואם היו כותלי הדות רחבים משל בית בין כך ובין כך טהורין מפני שאינן מכותלי הבית ע"ש הרי להדיא דהטומאה היא רק מכח הבית וכן פי' המהר"ם ז"ל דמיירי בדות מכוסה וזה דכלים בכותלי הדות טמאים הוא משום טומאת הבית דהוי קרקע לה ע"ש. והנה מוכח מזה דכותלי הדות אין שייכים אל הדות כלל דאי הוי ככותל הבית דחציו ולפנים שייך להאהל א"כ איך אפשר להם ליטמא מכח הבית הא הו"ל אהל החוצץ וכמו ביב שהוא קמור תחת הבית ויש בו פותח טפח דאינו טמא מחמת הבית כיון שהוא אהל בפ"ע ונראה דזהו נמי מה דאמרינן (פ"ה מ"ו) גבי בור ודות שבבית וכפישה נתונה עליו דאם היה באר חלקה אינה מצלת משום דבעינן דפנות אהלים ובבור אין כאן דפנות כמ"ש הר"ש ז"ל וקשה אמאי ליכא דפנות בבור ולפ"ז הטעם משום דאין דפנות הבור שייכים אל האהל והוי אהל בלא דפנות והנה בזה אתי שפיר מה דאמרינן (בפי"א מ"ט) בחדות שבבית טומאה שם הבית טמא והיינו טומאה בתוך הדות ואעפ"י שהכפישה ע"ג הדות טמא משום דאין צמיד פתיל לטומאה כמ"ש הר"ש ז"ל שם והיינו דאין אהל בתוך אהל לטומאה דילפינן זה ממה דאין צ"פ לטומאה כמ"ש הר"ש ז"ל (פט"ו מ"ד) וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פכ"א ה"ח) דמש"ה הטומאה בתוך הדות הבית טמא שאין האהל שבתוך הבית מונע הטומאה ע"ש וקשה הא זה דאין אהל בתוך אהל לטומאה הוא רק כשהאהל כלו בתוך האהל כמ"ש התי"ט (פ"ד מ"א) וכן מ"ש הרמב"ם ז"ל (בפ"כ ה"ו) בחלק הבית במחיצה כלפי ארצו וטומאה בין המחיצה והארץ דכלים שבבית טמאים שאין האהלים מונעין את הטומאה כתב הכ"מ דמיירי שלא חצץ ע"פ כל הבית דאם חצץ ע"פ כל הבית הוי כבית ועליה דאם טומאה באחת מהן השניה טהורה ע"ש. וא"כ בההיא דדות שבבית דמיירי בשוין כותלי הבית וכותלי הדות א"כ הוי כבית ועליה ואמאי חשיב אהל בתוך אהל ולפ"ז כיון דאין כותלי הדות שייכים אל הדות אלא לאהל הבית א"כ אהל הדות מובלע לגמרי בתוך אהל הבית והוי אהל בתוך אהל אך יש לדון בטעם הדבר אמאי אין כותלי הדות שייכים אלא הדות והנה לכאורה י"ל משום דהוי ככותל מערה דאמרינן (פ"ו מ"ו) בית המשמש את הכותל כגון כותל של בין ב' כוכין או ב' מערות נידון כקליפת השום דאין הכותלים בכלל האהל אך שם כתב המהר"ם ז"ל הטעם משום שהכותל נעשה מאליו והרמב"ם ז"ל כתב לפי שהוא מגוש הקרקע הוי כמו כותל סלע ע"ש. אך זה ל"ש בדות דדות הוא בבנין כדאמרינן בב"ב (ס"ד) ונראה דהני טעמי צריכי רק לכותל שבין ב' כוכין או ב' מערות דהכותל מסוים אבל כותל שבצדי המערה דאינו מסוים הכותל שלה שכל קרקע עולם הוא כותלה אינו

שייך שהכותל ידון מחצה על מחצה ואף דמקצת הכותל הוא בבנין כיון שהוא מאוחד עם קרקע עולם אי"ל תורת כותל שיהא שייך להדות:

אמרינן (פט"ו מ"ה) חצצו מארצו טומאה בחצץ כלים שבבית טמאים כו' והביא שם הר"ש ז"ל מהתוספתא בית שחצצו בנסרים או ביריעות מן הצדדין וטומאה בבית וכלים העומדים בכותל שהוא אחורי החצץ נידונין מחצה על מחצה ואם יש שם ד' טפחים היינו שהחצץ רחב ד"ט בטל הכותל ואינו נחשב עוד כבית אפילו מחציו ולפנים ואם טומאה בבית כלים שבכותל טהורים רבי אומר האומר טפח הוא אומר ד"ט האומר ד"ט אינו אומר טפח ע"ש דאיכא פלוגתא אי בד"ט בטל הכותל או בטפח והנה זה דומה לפלוגתא בעירובין (כ"ה) לענין שבת בהרחיק מן הכותל ועשה מחיצה דאם הרחיק ד"ט לכ"ע הועיל מג' ועד ד' איכא פלוגתא כיון דנפקא מתורת לבוד או בעינן שיהא דוקא מקום ד' ע"ש היינו דפליג אי מהני מחיצה לפחות מד"ט היכא דנפקא מתורת לבוד. והנה הרשב"א ז"ל כתב (בסוכה י"ח) דלענין טומאה הכתוב עשה לטפח כג"ט לענין לבוד ע"ש והנה הכא בכלים שבכותל אם טמאים תלוי אם הכותל שייך להבית או למקום החצץ א"כ אי איכא בהחצץ ד"ט ודאי שייך הכותל אליו ולא להבית אבל מטפח ועד ד"ט דנפקא מתורת לבוד פליגי אי שייך כותל למקום כזה דאי ל"ש מחיצה למקום כזה ואין הכותל שייך להחצץ א"כ שייך הוא להבית:

ה

כתב הרמב"ם ז"ל (רפי"ט) כוורת שהיא מוטלת בארץ והיא בתוך פתח הבית ופיה לחוץ כו' וכתב הכ"מ שם בפרק זה קשה היאך כוורת חוצצת הרי נטמאת ואין כלי טמא חוצץ והראב"ד ז"ל העמידה בשל חרס דאינו מטמא מגבו וכתב להרמב"ם ז"ל דמיירי בכוורת המחזקת מ' סאה דאינה מקבלת טומאה וכן עמ"ש הרמב"ם ז"ל שם אם היתה הטומאה בתוכה הכל טמא כל שבבית וכל שבתוכה וכל שע"ג וכל שתחתיה כנגד הטומאה והשיגו הראב"ד ז"ל דאף מה שאינו כנגד הטומאה טמא שהכלי טמא אינו חוצץ כתב הכ"מ שהשגה זו אינו אלא לפי מה שהעמוד בכוורת של חרס שאינה מטמאה מגבה אבל מתוכה טמאה אבל לרבנו מיירי בכוורת המחזקת מ' סאה דאינה מקבלת טומאה כלל ע"ש. והנה לקמן ה"ד בכוורת המונחת על צדיה באויר כו' כתב הרמב"ם ז"ל לפיכך אם היתה הכוורת זו המוטלת על הארץ פחותה ופקוקה בקש או שהיתה באה במדה וכזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא כו' שכבר ביארנו שכלי עץ הבאים במדה כאהל הוא חשוב לא ככלים ולפיכך חוצץ ע"ש. ועמד בזה הכ"מ שם דמשמע דעד השתא מיירי דאינה באה במדה וזה אינו כו' וכתב ונראה שהטעם מפני שבבבות

שכתב עד עתה מיירי בשהכוורת עומדת באויר לא אצטריך שתהא באה במדה דאפילו באינה באה במדה מיירי כתב בבבא זו שאם היא באה במדה אפילו אי אינה פחותה ופקוקה בקש נמי ע"ש. והנה קשה טובא אמאי הני בבות דעומדת באויר מצי מיירי אף כשאינה באה במדה הרי כתב הרמב"ם ז"ל שם היתה טומאה בתוכה הכל טמא כל מה שבתוכה וכל שכנגד הטומאה למעלה ע"ג או למטה תחתיה ע"ש. ואמאי אינו טמא רק מה שכנגד הטומאה כיון דבתוכה הכל טמא דמתפשטת הטומאה בכל הכוורת וא"כ נטמאת הכוורת וכלי טמא אינו חוצץ ובריש הפרק שכתב הרמב"ם ז"ל ג"כ דאם טומאה בתוכה ע"ג ותחתיה אינו טמא רק כנגד הטומאה והשיגו הראב"ד ז"ל דאף שלא כנגד הטומאה טמא שאין כלי טמא חוצץ והעמידו הכ"מ בבאה במדה א"כ הכא איך מצי מיירי בשאינה באה במדה ועוד דכאן כתב הרמב"ם ז"ל בטומאה תחתיה אינו טמא כנגדו רק עד התהום אבל לתוך הכוורת אינה נכנסת הטומאה כלל ובריש הפרק כתב בטומאה תחתיה כל שהיא כנגד הזית אף בתוכה וע"ג ג"כ טמא ואי רישא נמי בבאה במדה קשה דמאי נ"מ לענין זה בין עומדת באויר לאינה עומדת באויר ועוד שהרי כתב הרמב"ם ז"ל כיון שכ"ע הבא במדה כאהל הוא חשוב לא ככלים ובריש הפרק כתב הטעם דאינו חוצץ שהכלים או האדם שנעשו אהל על הטומאה מביאין ולא חוצצין ע"ש א"כ חשיב ככלים ולא כאהל:

לכן נראה לומר כפשוטו מדכתב הרמב"ם ז"ל אם היתה הכוורת באה במדה מכלל דעד השתא מיירי באינה באה במדה אך ע"כ מיירי קודם ג"כ בשאינה מקבלת טומאה כמה שהוכיח הכ"מ בריש הפרק ונראה דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה אזיל שכתב בפ"ג דכלים כל כ"ע העשוי לנחת אפילו אם אינו מקבל אלא דבר מועט אינו מקבל טומאה לא מד"ת ולא מד"ס וכל כ"ע העשוי להחטלטל אפילו היה מחזיק מ' סאה ואעפ"י שי"ל שוליים הואיל ואינו עשוי לנחת ה"ז מקבל טומאה ד"ת כו' וכל כ"ע שהוא סתם אם היו לו שוליים והיה מחזיק מ' סאה אינו מקבל טומאה ע"ש היינו דהנ"מ בין באה במדה לאינה באה במדה הוא רק בסתם דבסתם אותן שבאין במדה עשוין לנחת והנה כל הני בבי דכוורת ע"כ מיירי שביטלה במקום עמידתה דהא אמרינן היתה ממלאה את כל הבית ואין בינה לבין הקורות פותח טפח טומאה בבית מה שבתוכה טהור כו' ואם לא ביטלה אינה ממעטת את הטפח וכן בטומאה תחת הכוורת חשבינן לה רצוצה ואם לא ביטל הכוורת במקומה אין זו טומאה רצוצה וכיון דמיירי שביטל הכוורת למקומה א"כ עומדת לנחת ואינה מקבלת טומאה מיהו זה הדין דכ"ע הבאין במדה חשיבי כאהלים ולא ככלים זהו דוקא בבאין במדה שבשביל גדלן חשיבי כאהלים כמ"ש התי"ט דאף בכלי גללים

שיהו חשובין כאהלים בעינן שיהיו באין במדה וכ"ע שעשוין לנחת ואין באין במדה הוי כשאר כלים הטהורים והנה מש"ה העמידה הראב"ד ז"ל בכוורת של חרס ולא בשל עץ דלטעמיה אזיל דנחלק שם בפ"ג דכלים על הרמב"ם ז"ל דאם עשוין לנחת אפילו אם אין באין במדה אין מקבלין טומאה ע"ש. ובבאין במדה אי אפשר לאוקמא דחשיבי כאהלים ולא ככלים וכמ"ש הראב"ד ז"ל בעצמו (פי"ב ה"ב) ומש"ה הוצרך לאוקמא בכוורת של חרס דאינה מטמאה מגבה. והנה זה דבפה"מ ריש פ' כוורת כתב הרמב"ם ז"ל דמיירי בכוורת המחזקת מ' סאה הטעם הוא משום דאמרינן שם משנה י"ב היתה פחותה ופקוקה בקש או מחזקת מ' סאה כדברי חכמים כו' וכתב הר"ש ז"ל כולא פרקין נמי עד השתא במחזקת מ' סאה עסקינן אלא דהשתא אשמועינן דרבנן פליגי את"ק וקא סברי דבמחזקת מ' סאה כנפחתה שנתבטלה מתורת כלי דמיא ע"ש. א"כ במתני' דריש פרקין דאתיא כת"ק דס"ל דמחזקת מ' סאה דינה ככלי שפיר פי' הרמב"ם ז"ל דבמחזקת מ' סאה מיירי אבל בפסקיו דפסק כחכמים כמ"ש בפי"ט ה"ד א"כ לא איירי במחזקת מ' סאה:

והנה כל שיטת הרמב"ם ז"ל בכוורת מתבאר עפ"י מ"ש הראב"ד ז"ל ספי"ב גבי עמוד עגול שהוא מוטל לאויר כו' וז"ל שם אלא דקשיא לי אם זה העמוד חלול מ"ש מן האדם שהוא חלול והצד העליון מביא את הטומאה כו' ועוד נוכל לומר בענין העמוד לעולם בחלול ודקא קשיא לך אדם שהוא חלול אפשר שיש הפרש בין דבר המקבל טומאה לדבר שאינו מקבל טומאה דדבר שאינו מקבל טומאה אעפ"י שהוא חלול וי"ל צד העליון טפח לעולם הוא חוצץ את הטומאה ויש להבין טעם בזה וסימן לדבר כוורת וסבורים אנו לומר שהיא של חרס ואינה מטמאה מגבה דהו"ל כדבר שאינו מקבל טומאה עכ"ל היינו דהוי כמו סגוס עבה וכופת עבה דלא אמרינן דצד העליון מביא את הטומאה וכלי שאינו מקבל טומאה אע"ג דחלולה דינה כמו שאינה חלולה ולא אמרינן דצד העליון מביא את הטומאה וכן נראה ג"כ שיטת הרמב"ם ז"ל שכתב (בפי"ט ה"ו) גבי גמל היה רובץ וטומאה תחתיו ה"ז בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ע"ש ואעפ"י שהוא חלול לא אמרינן דצד העליון מביא את הטומאה ועיין בכ"מ שם ומשום דגמל אינו מקבל טומאה לא אמרינן דרואין את צד התחתון שלו כמי שאינו וצד העליון יביא את הטומאה. והנה ההיא דכוורת הראב"ד ז"ל מוקי לה בכוורת של חרס דאינה מטמאה מגבה והרמב"ם ז"ל מוקי לה בשל עץ שאינה מקבלת טומאה כמ"ש הכ"מ ובכלי שאינה מקבלת טומאה לא אמרינן תרתי דנחשוב מקצת הכלי כמי שאינו והצד העליון יביא את הטומאה. והנה ברפי"ט בטומאה תחת הכוורת וכן בגבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה כתב

הרמב"ם ז"ל דבתוכה רק מה שכנגד הטומאה טמא ע"ש ולא אמרינן שצד העליון יביא את הטומאה לכולה ומשום דבדבר שאינו מקבל טומאה לא אמרינן דנחשוב צד התחתון כאילו אינו וצד העליון יביא את הטומאה וכן בטומאה בתוכה כתב הרמב"ם ז"ל דטמא כל מה שבתוכה וכל שע"ג וכל שתחתיה רק כנגד הטומאה טמא והטעם נמי דלא אמרינן תרתי שצד העליון יביא את הטומאה ע"פ כולה והצד התחתון נחשיב כמי שאינו לטמא כל שתחתיה. והנה הראב"ד ז"ל השיגו שם בטומאה בתוכה וכתב דאף מה שאינו כנגד הטומאה טמא שהכלי טמא אינו חוצץ וצד העליון מביא את הטומאה לכל מה שתחתיו ע"ש. וזהו כמ"ש הראב"ד ז"ל בפי"ב דתלוי בין דבר שמקבל טומאה לדבר שאינו מקבל טומאה דבדבר המקבל טומאה אמרינן דרואין צד התחתון כמי שאינו וצד העליון מביא את הטומאה ולא בדבר שאינו מקבל טומאה וההיא דכוורת מיירי בשל חרס דאינה מטמאה מגבה אבל בהיתה הטומאה בתוכה דנטמאת הכוורת הצד העליון מביא את הטומאה והצד התחתון רואין כאילו אינו ומביא את הטומאה לכל מה שתחתיה וממ"ש הראב"ד ז"ל בטומאה בתוכה הטעם משום שהוא כלי טמא מוכח דאם לא היה כלי טמא היה מודה דלא אמרינן דצד העליון יביא את הטומאה לכל מה שתחתיה ואף דכלים אף טהורים מביאין ואין חוצצין מ"מ בטהורים לא אמרינן דמקצת הכלי כמי שאינו ולא יחצוץ וצד העליון יביא את הטומאה דזה דוקא בטמאים ולהרמב"ם ז"ל ל"ק קושית הראב"ד ז"ל דהוא מוקי לה באותן כ"ע שאין מקבלין טומאה כלל וכמ"ש הכ"מ וכן בטומאה על גבה שכתב הרמב"ם ז"ל דכל מה שבאויר תוכה טהור חוץ מכלי שכנגד הטומאה ואעפ"י שהטומאה נכנסת לתוכה שהרי הכלי שכנגד הטומאה טמא לא אמרינן שצד העליון של הכוורת תפזר את הטומאה לכל תוכה והוא ג"כ דלא אמרינן תרתי שנחשיב מקצת הכלי כמי שאינו ולא תחצוץ ותכנס הטומאה לפנים וגם שצד העליון תביא את הטומאה ע"פ כולה וכן בגבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה לא אמרינן דצד התחתון יביא את הטומאה תחת כולה ואח"כ נחשוב אותה כמי שאינה ותכנס הטומאה לתוכה ויטמא כל מה שבתוכה דלא אמרינן תרתי ואף דאשכחן כן בד' שהיו נושאין את הנדבך וטומאה ע"ג טמא למטה אף מה שאינו נגד הטומאה דחשבינן קודם הנדבך כמי שאינו דאדם וכלים אין נעשין אהלים לחצוץ ובאה הטומאה תחתיה ואח"כ הנדבך מפזרת הטומאה לכל שתחתיו וכן אם הטומאה למטה מתחילה מביא את הטומאה תחת כלו ואח"כ חשבינן כמי שאינו וטמא ע"ג אף מה שאינו כנגד הטומאה זה דוקא בכל הכלי היינו מתחתיו לע"ג דמתחילה מביא את הטומאה ואח"כ חשבינן כל הכלי כמי שאינו אבל לחשוב רק מקצת כלי כמי שאינו דהיינו להביא הטומאה

מתחתיה לתוכה דחשבינן רק צד התחתון כמי שאינו או מע"ג לתוכה דנחשוב רק צד העליון כמי שאינו בזה לא אמרינן תרתי בדבר שאינו מקבל טומאה לחשוב מקצת כלי כמי שאינו וגם שהכלי יביא את הטומאה ומש"ה בטומאה תחתיה או ע"ג אינו טמא בתוכה רק מה שכנגד הטומאה דחשבינן רק צד התחתון או צד העליון כמי שאינו וטמא מה שכנגד הטומאה כשאר טומאה שהיא באויר וכן בטומאה בתוכה אינו טמא תחתיה או ע"ג רק מה שכנגד הטומאה דחשבינן רק צד התחתון או העליון כמי שאינו אך לא אמרינן תרתי שהכלי ג"כ תביא את הטומאה ע"פ כולה והטעם דשאני מקצת כלי מכל הכלי הוא משום דקשה יותר לחשוב מקצת הכלי כמי שאינו מלחשוב כל הכלי כמי שאינו דאמרינן (ר"פ ט"ו) דסגוס עבה וכופת עבה אין מביאין את הטומאה עד שיהיו גבוהין מן הארץ פ"ט ולא אמרינן דמקצת הסגוס נחשוב כמי שאינו וצד העליון יביא את הטומאה ואף דבשנים מקופלין זה ע"ג זה אמרינן שם דמביא את הטומאה דחשבינן להתחתון כמי שאינו והעליון א מביא את הטומאה ומשום דקשה לחשוב מקצת כלי כמי שאינו מלחשוב כל הכלי כמי שאינו. והנה המהר"ם ז"ל כתב שם דאע"ג דכבר תני לה גבי הבית שנסדק דסגוס עבה אינה מביאה את הטומאה אא"כ גבוהה מן הארץ טפח אצטריך הכא דסד"א דהתם גבי הבית שנסדק משום דתרתי לא אמרינן לומר רואין תחתית הסגוס כאילו אינו ולומר ג"כ גוד אסיק דהוי תרתי לומר קלוש וגוד אבל חדא נימא דאמרינן קמ"ל התם דתרתי לא אמרינן וקמ"ל הכא דאף קלוש לחוד לא אמרינן ע"ש ואע"ג דבכל דבר המקבל טומאה לענין חציצה חשבינן כמי שאינו וסגוס הוא ג"כ דבר המקבל טומאה מ"מ לומר כן על מקצת כלי דהיינו קלוש להקליש הכלי קשה לומר זה יותר מעל כל הכלי אך זה דלא אמרינן קלוש כלל הוא רק לענין שיהא חשוב ע"י זה חלל דנחשוב מקצת הסגוס כאילו אינו ויהא חשוב פותח טפח ואף דבכל הכלי בב' מקופלין זה ע"ג זה חשבינן התחתון כמי שאינו וחשיב פ"ט אבל קלוש לא אמרינן בזה אבל היכא שיש שם חלל כגון אדם חלול הוא רק שצד התחתון חוצץ בזה פליגי ב"ש וב"ה וס"ל לב"ה דאמרינן קלוש וחשבינן צד התחתון כמי שאינו וצד העליון מביא את הטומאה אך זה רק בדבר שהוא מקבל טומאה כמ"ש הראב"ד ז"ל אבל בדבר שאינו מקבל טומאה מודו ב"ה דלא אמרינן מקצת הכלי כמי שאינו דהיינו קלוש וצד העליון יביא את הטומאה אך זה ג"כ רק היכא דלבד קלוש צריכה הכלי ג"כ להביא את הטומאה דזה ג"כ כעין תרתי אבל היכא דאין הכלי צריכה להביא את הטומאה אמרינן קלוש וחשבינן מקצת הכלי כמי שאינו אף בדבר שאינו מקבל טומאה. והנה בזה אתי שפיר מ"ש הרמב"ם ז"ל ה"ד כוורת חלולה שהיא כלי שלם והיתה מונחת על צדיה באויר וכזית מן המת נתון

תחתיה או ע"ג כל שהוא כנגד הזית בתחתיה ובגבה טמא וכל מה שבאויר תוכה טהור אלא כנגד הטומאה וכל שלא כנגד הטומאה בתוכה טהור כו' היתה גבוהה מן הארץ טפח כו' כוורת שהיא כלי שלם ויושבת על שוליה לאויר וטומאה תחתיה בתוכה או ע"ג טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אבל אם היתה גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפויה על פיה וטומאה תחתיה בתוכה או ע"ג הכל טמא כל שבתוכה וכל שתחתיה וכל שע"ג אם היתה הטומאה למטה ע"ש. והנה יש לעיין מ"ש יושבת על שוליה והיא מכוסה וטומאה תחתיה דאפילו אין גבוהה מן הארץ טפח דטמא כל מה שבתוכה ומ"ש מונחת על צדיה וטומאה תחתיה דאינו טמא בתוכה רק מה שכנגד הזית הא במונחת על צדיה ג"כ היא מכוסה למעלה ולפ"ז במונחת על צדיה דהכסוי הוא מהכלי עצמו לא אמרינן דרואין צד התחתון כאילו אינו דהיינו קלוש וצד העליון יביא את הטומאה אבל יושבת על שוליה דפיה למעלה רק מכוסה בכלי אחר כיון שהם ב' כלים רואין את הכוורת כאילו אינו והכסוי מביא את הטומאה דאין זה קלוש וזה היסוד מצינו במהר"ם ז"ל שכתב ז"ל ואע"ג לעיל בכוורת שמוטה על צדה ואין גבוהה מן הארץ טפח לא אמרינן דדופן העליון חשוב אהל היכא דהכוורת שלמה ואינה פחותה י"ל דהתם היינו טעמא דכיון דדופן התחתון פחות מטפח מן הקרקע חשוב נמי דופן העליון כאילו הוא פחות מטפח כיון דדופן העליון והתחתון שניהם מכלי אחד אבל הכא הכפישה הנתונה על הכוורת אינה מן הכוורת עכ"ל וקשה הא אמרינן באדם דחלול הוא וצד העליון מביא את הטומאה ואיך כתב כיון דדופן העליון והתחתון מכלי אחד חשיב גם דופן העליון כאילו הוא פחות מטפח ומוכח דס"ל כהראב"ד ז"ל דזה אמרינן רק בדבר המקבל טומאה אבל לא בדבר שאינו מקבל טומאה דלא מהני חללה והוי כמו אטומה והוי כסגוס עבה דלא אמרינן רואין צד התחתון כאילו אינו והצד העליון יביא את הטומאה וזהו מה שכתב המהר"ם ז"ל דכיון דדופן התחתון פחות מטפח מן הקרקע חשיב נמי דופן העליון כאילו הוא פחות מטפח ומשום דהוי כמו סגוס עבה דאם צד התחתון אינו גבוה מן הארץ טפח חשיב נמי צד העליון אינו גבוה טפח. הנה בה"ב כתב הרמב"ם ז"ל כוורת המוטלת בארץ בתוך הפתח ופיה לפנים כו' היתה טומאה בתוכה או בבית הכל טמא וכתב הכ"מ דנ"מ בין פיה לחוץ לפיה בפנים דבפיה לחוץ כשהטומאה בתוכה אין תחתיה וע"ג טמא רק כנגד הטומאה וכשפיה לפנים טמא כל מה שתחתיה וע"ג וכתב הטעם דבפיה לפנים הוי כאילו פיה וגג הבית אהל אחד וכיון דכלים נעשים אהלים לטמא כלים שתחתיה ושע"ג רואין כאילו הן בתוכה ע"ש ודחוק דלענין דנימא רואין הכלים שתחתיה ושע"ג כאילו הן בתוכה מה מועיל לזה מה שפיה וגג הבית אהל אחד ונראה כיון שפיה וגג

הבית אהל אחד כשהטומאה בתוכה מה שמתפשטת הטומאה ע"פ כולה אין זה מכח הכוורת אלא מכח אהל הבית שהכל אהל אחד והוי כמו שפועי אהלים של הבית א"כ שפיר חזינן צד התחתון או צד העליון של הכוורת כמי שאינה לטמא כל שתחתיה וכל שע"ג ולא חשיב תרתי דמה שמתפשטת הטומאה בתוכה ע"פ כולה אין זה מכח הכוורת רק מכח אהל הבית:

כתב הרמב"ם ז"ל (ספי"ז) חבית שהיא יושבת על שוליה באויר וכזית מן המת נתון בתוכה או תחתיה כנגד אוירה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית טמאה שהרי הטומאה בוקעת מתחתיה ונטמאת אוירה כו' היתה מקצת הטומאה תחת עובי דפנה ומקצתה תחת אוירה טומאה בוקעת ועולה כו' היה בדפנות פותח טפח כולה טמאה וכנגד פיה טהור שהרי הטומאה פשטה בדפנות בלבד ע"ש דהרמב"ם ז"ל מפרש זה דאמרינן (בפ"ט מט"ז) בתוכה ותחת דופנה כו' היינו שהיתה הטומאה מבחוץ ומקצתה הוא כנגד עובי דופנה ומקצתה כנגד אוירה וכן פי' בפה"מ שם. והנה קשה אמאי מתפשטת הטומאה בכל הדפנות כשיש שם פ"ט מ"ש מכוורת וכזית מן המת נתון תחתיה דבתוכה רק כנגד הטומאה טמא ולא אמרינן שתתפשט הטומאה בכל הכוורת והכ"מ ספי"ט עמד בזה ע"ש ולפ"ז אתי שפיר דהכא מיירי בחבית של חרס דמקבלת טומאה מאוירה וכיון דהטומאה בוקעת לתוכה נטמא החבית כמ"ש הרמב"ם ז"ל ובכלי טמא אמרינן תרתי קלוש וצד העליון מביא את הטומאה ומש"ה מתפשטת הטומאה בכל הדפנות:

הנה הראב"ד ז"ל (רפי"ט) בכוורת וטומאה בתוכה השיג על הרמב"ם ז"ל דס"ל דתחתיה רק כנגד הטומאה טמא וכתב כיון דנטמאה הכוורת דמוקים לה בכוורת של חרס דמקבלת טומאה מתוכה וא"כ צד העליון מביא את הטומאה לכל שתחתיה אך ברישא שם בטומאה תחתיה שכתב הרמב"ם ז"ל דבתוכה רק כנגד הטומאה טמא לא השיגו ואמאי כיון דהטומאה נכנסת לפנים דהא מה שכנגד הטומאה טמא דאף הראב"ד ז"ל מודה בזה דרק בגבוהה מן הארץ טפח השיגו וכתב דבתוכה אף כנגד הטומאה טהור שאין כאן רצוצה ע"ש אבל ברישא דמיירי ברצוצה בתוכה מה שכנגד הטומאה טמא וא"כ קשה דנטמאה הכוורת מאוירה וכיון שהוא כלי טמא א"כ צד העליון מביא את הטומאה ע"פ כולה וא"כ אמאי בתוכה רק כנגד הטומאה טמא ונראה דהראב"ד ז"ל חולק על הרמב"ם ז"ל מ"ש בחבית שהיא יושבת על שוליה באויר וכזית מן המת נתון תחתיה כיון דטומאה בוקעת לתוכה נטמאה החבית דס"ל להראב"ד ז"ל אף דטומאה רצוצה בוקעת לכ"ח מגבה זהו רק לענין לטמא מה שבתוכה כנגד הטומאה דאין הכ"ח

חוצץ להציל הטומאה רצוצה וחשבינן כאילו אינו אבל הכלי עצמו לא נטמא דאין כ"ח. מטמא מגבו וכיון דעצם הטומאה הוא מבחוץ אינו נטמא:

כתב הראב"ד ז"ל (ספי"ז) בחבית שיושבת על שוליה באויר וטומאה מבחוץ דיש חילוק בין חבית טמאה לגבוהה מן הארץ טפח דבחבית טמאה וטומאה מבחוץ דהחבית אינו חוצץ כל אויר הדופן טמא אבל תחתיה ברצוצה אינו טמא רק כנגד הטומאה אבל גבוהה מן הארץ טפח טמא כל מה שתחתיה ע"ש. והנה יש לעיין כשאינה גבוהה מן הארץ טפח אמאי אינו טמא תחתיה רק מה שכנגד הטומאה מ"ש מאדם חלול דמביא את הטומאה כשמוטל על האסקופה וה"נ כיון דהחבית טמאה אמאי לא יביא צד העליון את הטומאה לתחתיה כנגד כל אויר דופנה דרואין צד התתתון כאילו אינו. ואפשר דמ"ש הראב"ד ז"ל דתחתיה טמא רק כנגד הטומאה לאו דוקא ולא אתי רק לאפוקי תחתיה מה שכנגד פיה דבזה ליכא אהל להביא את הטומאה אבל בגבוהה מן הארץ טפח טמא כל שתחתיה. עוד אפשר לומר דתרי קלוש לא אמרינן אף בכלי טמא ורק בכוורת וטומאה בתוכה טמא כל מה שתחתיה כמ"ש הראב"ד ז"ל משום דהכלי מביא הטומאה ע"פ כלו ואח"כ אומרים קלוש ורואין צד התחתון כאילו אינו וטמא כל מה שתחתיה וכן הכא בחבית טמאה כשהטומאה מבחוץ אמרינן קלוש וצד התחתון כאילו אינו ונכנסת הטומאה לפנים ואח"כ מתפשטת הטומאה בכל הדפנות כשיש בהם פ"ט אבל לומר עוד הפעם קלוש ולאחר שנתפשטה הטומאה תביא לכל מה שתחתיו דנחשוב עוד הפעם לצד התחתון כאילו אינו זה לא אמרינן:

עוד כתב שם הראב"ד ז"ל שאם היתה הטומאה תחת דופנה מבחוץ בחבית טהורה כל מה שבתוכה טהור שהצד הפנימי של עובי הדופן חוצץ ועכשיו שהיא טמאה אינו חוצץ מ"מ כנגד פיה טהור שאין עליו אהל ע"ש ויש לעיין אי מיירי שיש בדפנות פותח טפח אפילו בטהורה כתב הרמב"ם ז"ל דכולה טמאה חוץ מכנגד פיה ואי מיירי באין בדפנות פ"ט בטמאה מה שייך שתתפשט בכולו חוץ מכנגד פיה הרי אין שם אהל שתתפשט הטומאה ונראה דהראב"ד ז"ל חולק על הרמב"ם ז"ל שכתב במקצת טומאה תחת עובי דפנה ומקצתה תחת אוירה אם היו בדפנות פ"ט כולה טמאה חוץ כנגד פיה ומתני' דבתוכה ותחת דופנה כו' מפרש לה כהר"ש ז"ל דמיירי שהטומאה בפנים ע"ש אבל טומאה מבחוץ אין הטומאה מתפשטת בכל החבית ולשיטתיה בכוורת דמוקי לה בכוורת של חרס וכשטומאה תחתיה אפילו רצוצה אינו טמא בתוכה רק מה שכנגד הטומאה וה"נ בחבית דודאי כנגד הטומאה טמא בתוכה אף להראב"ד ז"ל כיון דהוי טומאה רצוצה ורק בחבית טמאה טמא הכל חוץ כנגד פיה שאין שם אהל וכמו התם

היכא שנטמאה הכוורת דטמא הכל כמ"ש הראב"ד ז"ל שם אך הרמב"ם ז"ל לשיטתיה דמוקי לה התם בכוורת של עץ שאינה מקבלת טומאה כלל אבל בכוורת של חרס אי אפשר לאוקמא התם דבטומאה תחתיה והיא רצוצה כיון דבתוכה כנגד הטומאה טמא א"כ נטמאה גם הכוורת כיון שהטומאה בוקעת לתוך אוירה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל גבי חבית וכל שנטמאת הכוורת מביאה הטומאה ע"פ כולה:

סימן ב - כלי חרס

א

גרסינן (כלים פ"ה מי"א) תנור של אבן ושל מתכת טהור וטמא משום כלי מתכת ניקב נפגם נסדק עשה לו טפלה מוסף של טיט טמא כמה יהא בנקב כדי שיצא בו האור כו' וכתב הרמב"ם ז"ל (פט"ו מהל' כלים ה"ז) תנור של מתכת שניקב או נפגם או נסדק וסתמו בטיט או שעשה לו טפלה כו' ה"ז מתטמא משום תנור ע"ש. והנה יש לעיין כי סתמו בטיט אמאי מתטמא משום תנור הא עיקרו של מתכת הוא או של אבן וכן ההיא דרפ"ו העושה ב' אבנים כירה וחברם בטיט טמאה ע"ש אמאי הא עיקרה של אבנים היא והנה י"ל משום דהולכין אחר המעמיד ותורת כ"ח עליהם אך קשה דזה אי הולכין אחר המעמיד הוא פלוגתא דר"מ וחכמים בכלי זכוכית שנקבו והטיף לתוכן אבר דר"מ סבר דהולכין אחר המעמיד ותורת כלי מתכת עליהן וחכמים לי"ל דאזלינן בתר מעמיד כדאמרינן בשבת (ט"ו) וכן פליגי בתוספתא בכוס של אבן שניקב והטיף לתוכו אבר ע"ש. והנה התוס' שבת שם כתבו דכאן לא אזלי רבנן בתר מעמיד ובפ' במה אשה אמרינן ר' נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה כו' בסולם הלך אחר שליבותיו וחכ"א הכל הולך אחר המעמיד משום דהכא קרי מעמיד זה מה שנותנין לתוכה והתם קרי מעמיד דבר המעמיד כלי עצמו ע"ש. והנה לפ"ז ההיא דהעושה ב' אבנים כירה וחברם בטיט דהתם הטיט מעמיד הכלי עצמו א"כ אתיא אפילו כרבנן אבל ההיא דתנור שניקב כדי שיצא בו האור וסתמו בטיט דהטיט מעמיד רק את האור היינו דבר שנותנין לתוכה ובזה ס"ל לרבנן דלא אזלינן בתר מעמיד ואין לומר דסתם מתני' כר"מ דהא הרמב"ם ז"ל פסק בההיא דכלי זכוכית שניקב כרבנן דלא אזלינן בתר מעמיד ופסק ג"כ בתנור של מתכת שניקב וסתמו בטיט דמטמא משום תנור:

ונראה לומר דהכא אין הטעם דאזלינן בתר מעמיד רק לתנור יש שם טומאה בפ"ע דתנור וכירים יותץ ואינו טמא מדין כ"ח רק טומאתו שוה לטומאת כלי חרס וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל (פ"א מהל' כלים הי"ג) והתנור והכירים וכיוצא בהן משאר הבנינות שאופין בהן או מבשלין בהן הכל מקבלין טומאה דין תורה וטומאתן וטומאת כלי חרס שוה ע"ש

וזה דממעטינן תנור של מתכת ושל אבן הוא רק משום דכתיב יותץ את שי"ל נתיצה כו' כדאמרינן בת"כ ולא ממעטינן משום דכלי אבנים אי"ל טומאה לא מד"ת ולא מד"ס דתנור י"ל תורת טומאה בפ"ע ואינו טמא משום כ"ח ואף של מתכת הו"ל לטמא משום דשם תנור עליו רק דממעטינן משום דבעינן ראוי לנתיצה אבל בניקב וסתמו בטיט דבר נתיצה הוא טמא משום תנור ואינו משום דאזלינן בתר מעמיד דאף אם הוא חשיב תנור של מתכת או של אבן ג"כ טמא כיון דראוי לנתיצה וזה דבעינן בנקב שיעור שיצא בו האור הוא משום דבעינן נתיצה המועלת לקלקל התנור וכיון דע"י נתיצה יצא בו האור מקרי ראוי לנתיצה. והנה בהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל (פ"ה מי"א) אמרינן תנור של מתכת נפגם נסדק ועשאו בטיט דדינו ככ"ח דמטמא מאוירו וגם דינו ככלי מתכת דמטמא מגבו ונעשה אב הטומאה ע"ש ואי הטעם דאזלינן בתר מעמיד היה לו להיות ככ"ח בין לקולא בין לחומרא דמאן דאזיל בתר מעמיד אף לקולא אזלינן כדאמרינן בשבת (ט"ו) בכלי זכוכית שנפגם והתיך לתוכו אבר דמאן דאזיל בתר מעמיד י"ל טהרה במקוה דהו"ל ככלי מתכת ואי לא אזלינן בתר מעמיד היה טמא מדין כלי זכוכית כמ"ש תוס' שם ובר"ה י"ט) ולא היה לו טהרה במקוה דאזלינן בתר מעמיד בין לקולא בין לחומרא וכן בדכון של מתכת שעשה לו פטפוטים אמרינן דטמא ככ"ח וטמא ככלי מתכת כמה שהביא הר"ש ז"ל (פ"ז מ"ב) וקשה דאיך מצינו דכלי טמא כחרס וכמתכת דלעולם כלי שהיא מב' מינים הולכין אחר העיקר וכמו טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג ולא מצינו שיהא כלי נדון כב' מינים שיהא קרוי כלי חרס וכלי מתכת ולפ"ז תנור שאני דאין תנור טמא משום כ"ח רק משום תנור רק טומאת תנור וטומאת כ"ח שוה ולעולם לא אזלינן בתר מעמיד וכחכמים והו"ל תנור של מתכת רק אף תנור של מתכת אם י"ל נתיצה טמא משום תנור אך גם טמא משום כלי מתכת דתורת כלי מתכת מי ביטל ממנו:

ונראה ראיה לזה מדאמרינן בת"כ שהביא הר"ש ז"ל (פ"ה מ"א) תנור שומע אני בין חדש ובין ישן כו' דברי ר"א דס"ל לר"א דתנור לא בעי היסק כלל ע"ש והא כ"ח קודם היסק הוא כלי אדמה ומוכח דס"ל לר"א דאף תנור של אדמה מקבל טומאה ואף דכלי אדמה אי"ל טומאה לא מד"ת ולא מד"ס תנור שאני דבלא היסק הוא ג"כ בר נתיצה ואף לר"ע דבעי שם היסק בתנור הוא רק משום גמר מלאכה כדאמרינן שם בת"כ מה כ"ח משנגמרה מלאכתו באור אף תנור משנגמרה מלאכתו באור ע"ש אך לא משום דהוי כלי אדמה ולפ"ז הא דבעינן בתנור היסק כדי לאפות בו סופגנין ובכירה כדי לבשל עליה ביצה קלה אינו כדי להוציאו מכלל כלי אדמה דלא מסתבר דבהיסק כדי לבשל ביצה קלה יהיה

די להוציאו מתורת כלי אדמה ורק משום גמר מלאכה הוא שזהו גמר מלאכתו וכדקתני איזו היא גמר מלאכתה משיסיקנה כדי לבשל עליה ביצה קלה:

והנה בזה מתיישב קושית התוס' חולין (נ"ה ע"א) על ההיא דתנור שחתכו חוליות פחות מד"ט טהור מירחו בטיט מקבל טומאה משיסיקנו כדי לאפות סופגנין והקשו הא אמרינן דכ"ח שטהר שעה אחת שוב אי"ל טומאה לעולם ע"ש ולפ"ז נהי דאמרינן דכ"ח שטהר שוב אין השברים שלו ראוין לקבל טומאה מ"מ לא עדיפי מאדמה ואבנים דג"כ אין ראוין לקבל טומאה מ"מ תנור שאני דתנור אף של אבנים ושל אדמה אם ראוי לנתיצה מקבל טומאה וה"נ בעושה תנור משברי כ"ח כיון דהתנור ראוי לנתיצה מקבל טומאה:

אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל (פי"א דכלים) כירה שעשאה מן החלמא ושוליה מן הגללים טהורה עשאה מן הגללים ושוליה מן החלמא הכל הולך אחר השולים דברי ר"נ רבי אומר עד שיהיו השולים מקבלין ע"ש ומוכח מזה דכירה של גללים טהורה אך התם אין הטעם משום דכלי גללים אין ראוין לקבל טומאה דתנור שאני דאף של אבנים ושל אדמה טמא רק הטעם דגללים אינו ראוי לעשות ממנו תנור וכדאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל (פ"ה מ"ח) בתנור של סדקין נתן עליו טיט וחרסית אדמה סיד וגפסים טמא וזפת וגפרית שעוה ושמרים בצק וגללים וכ"ד שאין עושין בו טהור כללו של דבר דבר שאין עושין ממנו תנורים אינו מחבר את הסדקין ע"ש וקתני דאדמה מחברת הסדקין דעושין ממנו תנורים ומוכח דתנור של אדמה חשיב תנור רק מגללים אין עושין תנורים ומש"ה אינו מחבר את הסדקין:

גרסינן בב"מ (נ"ט) חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר"א מטהר וחכמים מטמאין והנה דעת התוס' והראשונים ז"ל דטעמיה דר"א הוא משום דהחול מפסיק בין החוליות אך רש"י ז"ל כתב שם תנור העשוי חוליות מצרפו בכבשן כדרך כלי חרס ואח"כ צירף החוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר"א מטהר שאין זה כלי חרס אלא בנין כעין כלי גללים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה וחכמים מטמאין דאזלי בתר חוליות שאר תנורים שלהם שהיו עשוין כעין קדרות גדולות ופיו למעלה וצורף בכבשן כשאר קדרות כו' ע"ש. ובברכות (י"ט) כתב רש"י ז"ל חתכו חוליות תנור של חרס שהוא עשוי ככלי ומטלטל ותחילת ברייתו מן הטיט ומצרפו בכבשן כשאר קדרות ואם נטמא הצריכו הכתוב נתיצה ואם נתצו בענין זה שחתכו סביב סביב כחוליות עגולות וחזר וחיברו בטיט של חול בין חוליא לחוליא ר"א מטהר עולמית שאינו עוד ככלי חרס שלא נשרף בכבשן וחכמים מטמאין ע"ש, ופי' השמ"ק בב"מ דברי רש"י ז"ל דר"א ורבנן בהא פליגי דר"א אזיל בתר האי חול וחשיב כלי אדמה ורבנן אזלי בתר חוליות וחשיב כ"ח וכ"כ

הנ"י שם ע"ש, והנה מדברי רש"י ז"ל מוכח דס"ל דתנור של אדמה אינו מקבל טומאה אך על דברי רש"י ז"ל קשה טובא שכתב בברכות הטעם דר"א מטהר לפי שלא נשרף בכבשן הא ס"ל לר"א דתנור לא בעי היסק כלל כדאמרינן בת"כ שהביא הר"ש ז"ל (פ"ה מ"א) וצע"ג:

ועוד מ"ש רש"י ז"ל הטעם דטהור לפי שלא נשרף בכבשן אלמא ס"ל לרש"י ז"ל דתנור בעי דוקא היסק כבשן ולא סגי במה שמסיקין אותו לאפיה דהא הכא ר"א מטהר עולמית כמ"ש רש"י ז"ל בברכות היינו שיכול לאפות בו והוא טהור. והנה הר"ש ז"ל רפ"ה חקר בזה אי תנור בעי צירוף כבשן או סגי במה שמסיקו לאפיה והביא ראיה מההיא דיורות הערביים שחופר בארץ וטח בטיט דאמרינן אם יכול הטיט לעמוד בפ"ע טמא ואף דהתם ליכא צירוף כבשן ועוד הביא שם מההיא דחתכו חוליות ומירחו בטיט דמקבל טומאה משיסיקנו ע"ש וקשה לרש"י ז"ל מיהו מההיא דחתכו חוליות ומירחו בטיט דאמרינן דמקבל טומאה משיסיקנו לא קשה על רש"י ז"ל משום דאתיא כרבנן דס"ל בתנור של עכנאי דאזלינן בתר החוליות ולא בתר המירוח והחוליות נצרפו בכבשן וחשיב כ"ח ולא כלי אדמה אבל מיורות הערביים קשה:

ולבאר שיטת רש"י ז"ל נראה דהנה לפמ"ש רש"י ז"ל בברכות דהאי נתן חול הוא טיט של חול קשה למה נקט חול לתני מירחו בטיט וכדקתני (בפ"ה מ"ח) חתכו חוליות ומירחו בטיט כו' ונראה דרש"י ז"ל לשיטתיה אזיל דבביצה (ל"ב) אמרינן כ"ח מאימתי מקבלין טומאה משנגמרה מלאכתו דברי ר"מ רי"א משיצרפו בכבשן ופי' רש"י ז"ל משנגמרה מלאכתו היינו חקיקתו והתוס' שם הקשו על רש"י ז"ל דא"כ הו"ל כלי אדמה דאינו מקבל טומאה ופי' שם בענין אחר ע"ש. ונראה מדברי רש"י ז"ל דס"ל דאותו הטיט שעושין ממנו כלי חרס אף קודם שיסיקנו אי"ל תורת כלי אדמה וזהו טיט היוצרין הנזכר במקואות (פ"ט מ"ב) שעושין ממנו כ"ח וכ"כ השפתי חכמים פ' שמיני גבי תנור וכירים יותץ כו' ולאו דוקא חרס שהרי אין שורפין אותו באש אלא כיון שעושין אותו מטיט ומיבשין אותו בחמה קורין אותו חרס וי"ל כל דין כלי חרס ע"ש. וע"כ דאותו הטיט שעושין ממנו כ"ח אינו בכלל כלי אדמה ומש"ה בההיא דחתכו חוליות בעינן דוקא שנתן טיט של חול שהוא אדמה אבל סתם מירחו בטיט היינו טיט שעושין ממנו כ"ח ואותו אף בלא צירוף כבשן לא חשיב כלי אדמה מיהו אם היה צרפו בכבשן אף כלי אדמה חשיב ככ"ח כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"א מהל' כלים הי"ג) כל כלי העשוי מהעפר מן העפרות ואח"כ שורפין אותן בכבשן ה"ז כ"ח ע"ש דהא אף כלי נתר מרבינן ככלי חרס וכלי נתר הוא מן האדמה כמ"ש רש"י ז"ל (שבת ט"ז ע"א) אך כיון דלאחר שנתן טיט של חול בין חוליא לחוליא

לא נשרף בכבשן מש"ה ס"ל לר"א דחשיב כלי אדמה משום דאזלינן בתר האי חול ואע"ג דס"ל לר"א בת"כ דתנור לא בעי היסק כלל התם משום שהתנור נעשה מהטיט שעושין ממנו כ"ח וזהו אף קודם היסק לא חשיב כלי אדמה ופליגי רק בגמר מלאכה דלר"א גמר מלאכתו של תנור קודם שיסיקנו ולר"ע משיסיקנו וז"ש רש"י ז"ל דתנור מצרפו בכבשן כדרך כ"ח הוא ג"כ משום גמר מלאכה דאף בכ"ח לא קי"ל כר"מ וגמר מלאכתו הוא משיצרפנו בכבשן ובההיא דחתכו חוליות ונתן טיט של חול בין חוליא לחוליא ל"ש לטהרו משום חסרון גמר מלאכה כיון דכל התנור נשרף בכבשן הוי גמר מלאכה ורק משום כלי אדמה מטהר ר"א דאזלינן בתר האי טיט של חול שהוא מעמיד את התנור וחשיב כלי אדמה ול"ק ג"כ על רש"י ז"ל מההיא דיורות הערביים דחופר בארץ וטח בטיט ואף שלא נשרף בכבשן טמא התם אין לטהרו משום כלי אדמה שהרי הוא מטיט שעושין ממנו כ"ח ומשום חסרון גמר מלאכה ג"כ אין לטהרו כיון דאי אפשר לצרפו בכבשן הוי גמר מלאכתו בהיסק הראוי לו דגמר מלאכה הוא בכל דבר ודבר לפי שהוא:

והנה התוס' בב"מ פי' דהאי נתן חול היינו חול יבש ע"ש ולא פי' כרש"י ז"ל בברכות דהיינו טיט של חול דלטעמייהו אזלי דפי' הטעם דר"א מטהר משום דהחול מפסיק ואי מיירי בטיט של חול הא טיט מחבר החוליות כדאשכחן בכמה משניות בכלים שם ובזה אין נפקותא בין טיט של חול לשאר טיט אך רש"י ז"ל דמפרש זה דר"א מטהר משום דהוי כלי אדמה שפיר מפרש דמיירי בטיט של חול דאין החסרון מחמת החיבור רק משום דהוי כלי אדמה. הנה אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל (פ"ה מ"ח) בתנור של סדקין נתן חול או צרורות בסדק טהור נתן טיט ע"ג הסדק טמא חרס ע"ג הסדק טהור כו' נתן עליו טיט וחרסית אדמה סיד וגפסים כו' טמא וזפת וגפרית שעוה ושמרים בצק וגללים כו' כללו ש"ד דבר שאין עושין ממנו תנורים אינו מחבר את הסדקין ע"ש ולהתוס' זה דנתן חול בסדק טהור אף דבנתן חול בין חוליא לחוליא ס"ל לרבנן דטמא צ"ל דהתוספתא מיירי דליכא טפלה המחברתו וכן נראה מהתוספתא שם ע"ש. וזה דס"ל לרבנן בתנור של עכנאי דטמא הוא משום צירוף טפלה כמ"ש תוס' שם וזה דאמרינן בתוספתא דאדמה מחברת את הסדקין צ"ל דרק חול שהוא יבש אינו מחבר אבל אדמה מחברת ולרש"י ז"ל דהטעם דר"א דמטהר בחתכו חוליות כו' משום דהוי כלי אדמה ורבנן אזלי בתר החוליות ולא בתר החול שנתן זה דנתן חול בין הסדקין דטהור צ"ל אף לרש"י ז"ל דהתוספתא מיירי בחול שהוא יבש ולא בטיט של חול וזה לכ"ע אינו מחבר:

הנה השמ"ק בב"מ הביא בשם הרמב"ן ז"ל דמפרש דאילו לא היה נותן חול בין חוליא לחוליא היה טמא אף לר"א לפי שהכובד הוא מדביק כל חוליא לשל מטה אבל כשנתן

חול בין חוליא לחוליא החול אינו מניחו להדבק ומש"ה ר"א מטהר ורבנן ס"ל דאעפ"כ נדבק יפה והחול נכנס בתוך הטיט בתוך החוליות ונדבקות זו בזו ע"ש היינו דמפרש כהתוס' דפליגי אי הוי חיבור אך לא כהתוס' שפי' דטעמייהו דרבנן משום דהטפלה מחברתן ולהרמב"ן ז"ל החול עצמו מחבר והנה לפ"ז קשה מהתוספתא דאמרינן דחול אינו מחבר את הסדקין ולהרמב"ן ז"ל אתיא כר"א ולא כרבנן עוד יש לעיין מ"ש הרמב"ן ז"ל דאילו לא נתן חול בין חוליא לחוליא לכ"ע טמא לפי שהכובד מדביק כל חוליא לשל מטה יש לעיין מהא דאמרינן בכלים (פ"ה מ"ח) חתכו חוליות לרחבו פחות מד"ט טהור כו' ואמאי טהור הא הכובד מדביק כל חוליא לשל מטה דהא ההיא דחתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ע"כ מיירי ג"כ שכל חוליא פחותה מד"ט דאם יש בה ד"ט טמאה בפ"ע:

אמרינן בחולין (קכ"ג) תנור שנטמא כיצד מטהרין אותו חולקו לג' וגורר את הטפלה עד שיהא בארץ רמ"א א"צ לא לגרור את הטפלה ולא עד שיהא בארץ אלא ממעטו מבפנים מד"ט ואמרינן שם דאם כבר נטמא לכ"ע צריך לגרור את הטפלה רק מיירי ברוצה שלא יבוא תנורו לידי טומאה ע"ש. והנה לפמ"ש רש"י ז"ל בברכות בתנור שחתכו חוליות כו' דמיירי שנטמא ונתצו ל"ק אך רש"י ז"ל בב"מ כתב דמיירי שעשאו כן מתחילה ועיין בשמ"ק שם וכ"כ הר"ש ז"ל (פ"ה ה"י) שנתן חול בין חוליא לחוליא ואח"כ עשה לו טפלה היינו שכן נעשה מתחילה ופי' שם דטעמא דר"א משום שהחול מפסיק ורבנן ס"ל דהטפלה מחברתו ע"ש ואילו לא נתן חול בין חוליא לחוליא לכ"ע הטפלה מחברתו הא כיון דנעשה כן מתחילה א"כ לא נטמא וא"כ קשה דר"מ לא כר"א ולא כרבנן דהא ס"ל לר"מ דאם לא נטמא א"צ להרחיק את הטפלה דאין הטפלה מחברתו ואפשר דאיכא חילוק בזה בין חתכו לארכו או לרחבו דההיא דר"מ מוקמינן לה בחולין דעבדיה גסטרא היינו שחתכו לארכו ופלוגתא דר"א ורבנן הוא בחתכו לרחבו עוד אפשר דכל שנעשה כן מתחילה חוליות טפלה מחברתו יותר מנעשה שלם ואח"כ חתכו:

ב

גרסינן בביצה (ל"ב) כ"ח מאימתי מקבלין טומאה משנגמרה מלאכתן דברי ר"מ ור"י אומר משיצרפנו בכבשן ופי' רש"י ז"ל משנגמרה מלאכתן היינו חקיקתן דלא בעי היסק כלל. והנה יש לעיין דאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל (פ"ה מ"א) בתנור דבעי היסק כדי לאפות בו סופגנין רמ"א רואין את העצים שהוסק בהן כאילו לא הוסקו אלא לאחר רדיית הפת ע"ש היינו דס"ל לר"מ דתנור בעי היסק והנה י"ל טעם דשאני בזה תנור משאר כ"ח דאמרינן בפסחים (כ"ו) תנור שהסיקו בקליפי ערלה חדש יותץ כו' וכתב רש"י ז"ל

שהרי ע"י היסק זה נגמר ומתקיים כלו ע"ש היינו דתנור קודם שהוסק אינו מתקיים וכלי שאינו מתקיים אינו מקבל טומאה כמ"ש הרמב"ם ז"ל רפ"ב דכלים דלקבל טומאה בעינן שיעשה דבר של קיימא ע"ש אך בת"כ שהביא הר"ש ז"ל שם איכא פלוגתא דר"א ור"ע אי תנור בעי היסק ואמרינן שם דטעמו דר"ע דתנור בעי היסק דגמרינן מכ"ח מה כ"ח עד שיגמר מלאכתו באור אף תנור משיגמר מלאכתו באור ע"ש א"כ לר"מ דשאר כ"ח ג"כ לא בעי היסק א"כ מנ"ל היסק בתנור:

כתב הר"ש ז"ל (פ"ה מ"א) דשאר כ"ח סגי בצירוף כבשן אבל תנור בעי לדבק בו טיט כדי לעבותו להחזיק חומו ולא נגמרה מלאכתו עדיין עד שיעשה לו טפלה ויחזור ויסיקנו שמתחבר יפה לכלי ותתחזק ולא היסק גדול כ"כ כדבעי לאפיית פת אלא כדי לאפות בו סופגנין ע"ש. ויש לעיין טובא דהר"ש ז"ל בעצמו הביא שם לעיל ההיא דשבת דלרבנן היסק ראשון אפילו תלוי בצואר גמל א"כ אפילו קודם שעשה לו טפילה ג"כ נגמרה מלאכתו א"כ אמאי לא סגי בצירוף כבשן ובעי להסיק כדי לאפות בו סופגנין וכן לרש"י ז"ל דס"ל בברכות דתנור בעי דוקא צירוף כבשן כשאר כ"ח א"כ ל"ל ג"כ היסק כדי לאפות סופגנין. אך ראיתי להראב"ד ז"ל בת"כ פ' שמיני שכתב ע"ז דתנור בעי היסק ז"ל לפי שהכ"ח עשוי הוא לכל דבר ללח וליבש אבל התנור שאינו עשוי אלא לאפות בו את הפת ולא לתשמיש אחר ולאותו תשמיש אינו ראוי עד שיוסק אינו מקבל טומאה עד שיוסק ע"ש היינו דחמיר תנור משאר כ"ח דשאר כ"ח דתשמישן בכ"ד כיון שנגמרה מלאכתן ראויות לתשמישן ומקבלי טומאה אבל תנור דתשמישו רק באפיה אינו מקבל טומאה עד שיהא ראוי לאפיה והיינו משיסיקנו וא"כ זהו נמי הטעם דאף אם נצרף בכבשן צריך היסק אחר דכשהוא בכבשן אינו ראוי אז לאפיה ובעינן היסק כזה שיהא ראוי לאפיה שזהו תשמישו ולפ"ז אתי שפיר ג"כ מה דתנור שיעור הסיקו כדי לאפות בו סופגנין וכירה כדי לבשל עליה ביצה קלה דתנור שהוא לאפיה מקרי ראוי לתשמיש בפחות שבאפיות וכירה שהוא לבישול בפחות שבבישול וזה הטעם נמי בתנור שחלקו וחזר ומירחו דבעי היסק חדש כדי לאפות בו סופגנין ואע"ג שכבר הוסק התנור מ"מ כיון שכבר נטהר התנור וצריך עתה גמר מלאכה אחרת לא הוי גמר מלאכה עד שיהא ראוי לאפיה ובעי היסק חדש כדי לאפות בו סופגנין:

והנה בזה אתי שפיר מה שהביא הר"ש ז"ל (פ"ה מ"ד) דאיכא פלוגתא בהתוספתא אי בעינן היסק לדעת וכתב הר"ש ז"ל ולא נתברר לי מנא לן הא דבעינן לדעת ע"ש ולפ"ז אתי שפיר כיון דההיסק הוא כדי שיהא ראוי לתשמישו שהוא אפיה בעינן ג"כ שיהא עומד לתשמישו וכיון שההיסק היה שלא מדעת א"כ באותו ההיסק אינו עומד לאפיה

הנה הרמב"ם ז"ל (פט"ו ה"ג) פסק דתנור שהוסק שלא לדעת וכן אם נפלה בו דליקה טמא וכתב שם בה"ד דתנור שהסיקו לצלות בו מקבל טומאה ללבן בו אונין של פשתן טהור כו' ולכאורה סתרי אהדדי דכיון דשלא לדעת טמא ואף אם נפלה דליקה א"כ ללבן בו אונין של פשתן אמאי טהור ולפ"ז י"ל כיון דההיסק הוא כדי שיהא ראוי לתשמישו שהוא אפיה או צליה ס"ל למ"ד דלא בעינן לדעת דאף שלא לדעת ואף בנפלה דליקה כיון דאין ההיסק עומד לדבר אחר מקרי ג"כ ראוי לאפיה משא"כ שההיסק עומד לד"א ללבן בו אונין של פשתן דאז ודאי אין ההיסק עומד לאפיה:

והנה להראב"ד ז"ל ע"כ צ"ל דרק האפיה חשיב תשמיש בהתנור אבל מה שמסיקו לאפיה זה אינו תשמיש דאם זה ג"כ חשיב תשמיש א"כ תכף משנגמרה מלאכתו הרי ראוי לתשמיש שראוי להסיקו לאפיה אך נראה דזה תלוי בפלוגתא דר"י ורבנן (בפ"ח מ"ח) בנמצא במקום הנחת העצים כו' ועיין בפי' הרא"ש ז"ל שם דחכמים לא חשיב להו מקום הנחת העצים תוך ולר"י חשיב לה תוך ע"ש וע"כ דפליגי אי ההיסק חשיב תשמיש דאי ההיסק חשיב תשמיש א"כ מקום הנחת העצים חשיב תוך ואפשר דר"י ס"ל דההיסק חשיב תשמיש לטעמיה אזיל דס"ל ברפ"ה דהיסק התנור לקבל טומאה הוא משיסיק את החדש כדי לאפות בישן סופגנין א"כ ע"כ לא ס"ל דזה דתנור בעי היסק הוא כדי שיהא ראוי לאפיה שהרי אינו ראוי לאפיה וע"כ ס"ל דבעינן היסק על הכלי ולא משום שיהא ראוי לאפיה. והנה על הראב"ד ז"ל יש לעיין מההיא (דפ"ה מ"ט) דתנור שבא מחותך מבית האומן ועשה בו למודין כו' מרחו בטיט מקבל טומאה וא"צ להסיקנו שכבר הוסק ע"ש וכתב הר"ש ז"ל אע"ג דאמרינן לעיל דבעי הסקה אחר מירוח שאני הכא דנעשה כן מתחילתו לא בעי הסקה אחר מירוח הואיל וכבר הוסק ע"ש ולהראב"ד ז"ל דזה דתנור בעי היסק הוא משום דלא חשיב גמר מלאכה אלא כשהוא ראוי לאפיה מ"ל אם כבר הוסק הא קודם לא היה מקבל טומאה ועכשיו הוי גמר מלאכה כשמרחו בטיט א"כ אמאי לא בעינן עתה שיהא ראוי לאפיה:

הנה להר"ש ז"ל שכתב לחלק בין תנור שחלקו ונטהר ואח"כ מרחו בטיט דבעי היסק אחר אע"ג דכבר הוסק ובין נעשה כן מתחילתו דלא בעי היסק אחר המרוח הואיל וכבר הוסק נראה לומר הטעם דהיכא שחלקו ואח"כ מרחו זה דבעי היסק אינו בשביל הטיט שלא הוסק מעולם דא"כ אף בנעשה כן מתחילתו ג"כ אמאי לא בעי היסק אחר הא אותו הטיט שמרח עדיין לא הוסק דלעולם אין הטיט שימרח צריך היסק דאזלינן בתר עיקר התנור שכבר הוסק וכשחלקו ונטהר אז כל התנור בעי היסק אחר דכיון שחלקו ונטהר ובטל שם כלי ממנו בטל ההיסק הראשון וצריך כל התנור היסק אחר אך זה הוא דוקא

כשנשבר דבטל שם כלי ממנו ע"י שבירתו ה"נ דבטל ההיסק אך בנעשה כן מתחילתו דלא היתה עליו שבירה לא בטל ההיסק ובטעמו של דבר נראה דהנה הר"ש ז"ל לא ס"ל כהראב"ד ז"ל דההיסק בתנור כדי לאפות בו סופגנין הוא כדי שיהא ראוי לאפיה רק דע"י היסק זה נעשה חרס כמ"ש (בפ"ג דכלים מ"ד) והוי כמו צירוף כבשן בשאר כ"ח ע"ש דס"ל כרש"י ז"ל דתנור בעינן דוקא של חרס. ונראה לומר דבר חדש דזה דכ"ח כיון שצרפן באור לא חשיב כלי אדמה הוא דוקא היכא דהצירוף באור היה אחר שכבר נעשו כלים אבל אם צירף אדמה באור ואח"כ עשה מהם כלים אין זה כ"ח כ"א כלי אדמה דתורת כ"ח אינו דאדמה קלויה באש אינו בכלל אדמה לטומאה רק כלי אדמה שצרפן באור י"ל תורת כ"ח ומש"ה תנור שחלקו כיון שבטל תורת כלי ממנו בטל הסיקו וכי חזר ומרחו ועשאו תנור צריך היסק אחר להיות עליו תורת כ"ח אבל כשהוא מחותך מבית האומן הואיל ונעשה כן מתחילתו אעפ"י שעדיין לא מקבל טומאה עד שימרחו בטיט מ"מ תורת כלי עליו אף קודם וכמ"ש הר"ש ז"ל (פ"ג מ"ג) בחבית שניקבה אף שטהורה מ"מ שם כלי עליה ע"ש וכיון שההיסק היה בהיותו כלי א"צ היסק אחר כשמרחו בטיט לפי שכבר הוסק:

ונראה דזהו נמי הטעם מה דאמרינן דכ"ח כיון שטהר שעה אחת שוב אי"ל טומאה עולמית ולכאורה קשה כיון שעושה עתה כלי מהשברים אמאי אינו מקבל טומאה מכאן ולהבא מ"ש מעושה כלי מן הטיט וזהו נמי הטעם כיון שנשבר בטל הסיקו והשברים הם כשאר אדמה וחשיב אח"כ כמו כלי אדמה ואף אם עושה כלי מן הטיט ג"כ מקבל טומאה התם מצרפו אח"כ בכבשן ונעשה כ"ח ובכ"ח שנשבר וחזר ועשה כלי מהשברים וחזר וצרפו בכבשן ודאי מקבל טומאה וכמ"ש הר"ש ז"ל (פ"ג מ"ד) בחבית שנשברה ודבק ממנו חרסים או שהביא חרסים ממקום אחר דאם דבקן בטיט וצרפן בכבשן מקבלין טומאה ע"ש:

כתב הר"ש ז"ל בכמה מקומות דהתנורים לא היו להם שולים וכ"כ רש"י ז"ל (שבת קכ"ה) דתנורים שלהם עשוין כקדרות גדולות ואי"ל שולים ומושיבו לארץ ומדביק טיט סביבותיו ע"ש. והנה בכירה אם י"ל שולים התי"ט (בפ"ה מי"א) נסתפק בזה ע"ש אך אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל (כלים פי"א מ"ד) כירה שעשאה מן החלמא ושוליה מן הגללים טהורה עשאה מן הגללים ושוליה מן החלמא הכל הולך אחר השולים ע"ש א"כ אדרבה השולים הם עיקר בהכירה והכל הולך אחר השולים. והנה בכירה כתב הר"ש ז"ל (פ"ה מ"ב) דפעמים שופת עליה הקדרה ופעמים נותן בתוכה וכ"כ בפי' הרא"ש ז"ל ונראה דע"כ נותנין גם בתוכה דאי שופתין רק עליה א"כ הבית קיבול שלה אינו

עשוי לקבלה ואינו מטמא. והנה (פ"ז מ"ג) גבי כירה שנחלקה לארכה טמאה משום דב' שפיתות קיימות כתב התי"ט דאעפ"י כשנחלקה נמצא שאין לכל שפיתה אלא ג' כתלים אפ"ה יכולה הקדרה לשבת עליה שעיקר כירה אינה עשויה לתוכה שהרי תחילת ג' אצבעות ע"ש ויש לעיין כשנחלקה דאי אפשר עוד להשתמש בתוכה א"כ הבית קיבול אינו עשוי לקבלה ועוד יש לעיין בההיא דג' אבנים שחיברן לקרקע בטיט דאמרינן דמטמא משום כירה וקשה אם נותן הקדרה רק עליה א"כ הבית קיבול אינו עשוי לקבלה ואם נותן בתוכה א"כ נותן על הקרקע והוי תשמישו עם הקרקע כדאמרינן (בפ"ח מ"ט) דפורנה טהורה משום שמעמיד הקדרה בקרקע ועיין בר"ש ז"ל שם. הנה אמרינן בחולין (קי"ח) תנור וכירים יותץ לרבות את הידות והקשה הרשב"א ז"ל מי עדיף יד מגבו של כלי ואין כ"ח מטמא מגבו ותי' שם בשם הרמב"ן ז"ל דמיירי ביד חלולה ע"ש. ויש לעיין הא בעינן שהבית קיבול יהא עשוי לקבלה כמ"ש הרמב"ם ז"ל (רפי"ח מהל' כלים) ואי מיירי שהיד עשוי ג"כ לקבלה א"כ ל"ל מטעם יד הא הוי גופו של כלי. והנה אפשר היה לומר כיון שריבה הכתוב ידות בכלים היינו דתשמיש של יד חשיב כמו תשמיש של קבלה א"כ חשיב תוך היד שמשמש ליד כמו עשוי לקבלה אך הרמב"ם ז"ל כתב שם חבית הדפונה בשולי המחץ הואיל ונעשית כמו בית יד שנושאין בה המחץ ולא נעשית לקבלה אינה מקבלת טומאה ע"ש אלמא דיד לא חשיב כמו לקבלה ובההיא דחולין צ"ל כמ"ש המפרשים ז"ל דמיירי לטמא אחרים דאין חילוק בזה בין גבו לתוכו וה"נ יד:

המטריצן נעשו ונגמרו ביום ד' ויקהל כ"ב אדר תרצ"ח ע"י הבחור אביגדור קרוננברג